

HONMŰVÉSZET

Hetedik Évi Folyamat

1839^{ki}

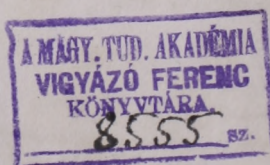
I. Kötet.

Alapító és szerkesztő

M. A. T. R. A. Y. G. A. B. O. R.

Nichtman's H. metsz.

304281

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön január. 3^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

Salamon és Géza.

BALLADA.

Párt-viszálynak anygala
Leng a' hon felett,
Véres szablyát hordva fenn
Béke-ág helyett;
'S éj-sötétes szárnyain
Merre szálldogál,
Ón-lábon kísérik őt:
Inség és halál.

Mit kíván a' párt-sereg?
És ki a' vezér,
Kinek ádá az fegyverén
Párolg honfi-vér?
Trónért küzd a' bösz sereg,
Melly harczenrendben áll;
Salamon a' párt-vezér,
Egykoron király.

Hol Pozsonnák vára az
Ősz Dunára néz,
Német haddal egyesül
A' daczos vitéz;
'S díj fejében ennek ő
A' mit elígér:
Hat magyar vár birtoka,
'S gazdag évi bér.

Harczen felett az ég itél;
'S oszt jutalmakat
Szent ügyért, hősen hahogy
Vivtad harczenodat;
Ám ha jögtalan fogád
Kézbe az aczélt,
Meglakolsz e' tett miatt,
Vesztve pályaczélt

Megbuktatva ténfereg
A' párt anygala;
Mert leszegte szárnyait
Géza hiv hada.

A' bator frigyes sereg
 Szél-szárnyon repül;
 'S a' had-verte táj fölé
 Béke-üdv terül.

'S hol nem rég a' tar mező
 Vértől pirkadott,
 A' szabadságnak varázs
 Fája diszlik ott.
 Géza pedig a' magyar
 Nép királya lett;
 És Szekszárdra országos
 Gyűlést hirdetett.

* * *

Mint sudar fenyő az agg
 Krivan bérezirül
 Büszkén nézi a' növényt,
 Melly a' völgyben ül:
 Ugy tekint Szekszárdra le
 A' templom torony,
 Nappal éjjel örökdő
 A' kis várason.

Csacska nyelve mostanán
 Hangosan morong,
 És az Ur lakába nagy
 Néptömeg tolong;
 A' hazának dísze is
 Egyig összegyült
 Benne; — mert ma az örök
 Íge testesült.

És midőn az áldozat
 Befejeztetett,
 A' hit-szónoknak szava
 Békét hirdetett,
 Mellynek ápoló kara
 A' magyar hazát
 Színtén, mint egyéneit
 Hőn ölelje-át.

Mert a' pártnak vad tüze
 Nem hamvadt-ki még;
 Nyilván nem emészt ugyan,
 Ám de titkon ég.
 A' parázs pedig mihelyt
 Érhető a' szél,
 Élesztő lehellete,
 Ujra lángra kél.

„Meddig honfi vért ereszt —
 Ugy mond — honfi kar,
 Nem lehet nagy és dicső
 Nemzet a' magyar.
 Béke-árnyban fejlenek :
 Művészet 's erény ;
 Míg a' hon csak elvadul,
 Párt dulván terén.“

„Átok leng olly nemzeten,
 Melly pártokra vál,
 Guny-tárgy, míg él, 's ha kivese
 Sirján guny-jel áll.
 Egyesülj hát o Magyar,
 És kerüld a' bajt!“ —
 'S a' szónok lecsendesült ;
 A' nép felsohajt.

G é z a szívét e' beszéd
 Mélyen hatja-meg ;
 Homlokán bú ül, szemén
 Részvét-gyöngy rezeg,
 És valóján gondolat
 Szép 's nagy villan-át :
 Trónt 'áldozva ment'ni-meg
 Párttól a' hazát.

Mint szivárvány a' borús
 Égnek sarkinál :
 Bús népe közül dicsőn
 Lép-ki a' király ;
 Kéblében tervet visel
 Békét érlelöt. —
 Szolgaként letérdel a'
 Szent oltár előtt.

Tán panasz-szókat rebeg ?
 Vagy kér átkokat
 A' bős pártra, melly vadul
 Zajg a' trón miatt? —
 Nem könyörg ö átkokért,
 Nem rebeg panaszt!
 Van sulyos villám-vasa
 Tönkre zuzni azt.

Áldozat, nagy és jeles,
 A' mit most művel :
 A' hon-duló férjfiaval
 Egyességre kel.

A' miért ő áldozik :
 Nép-kivánta bék' :
 És a' mit feláldozott :
 Az, — királyi-szék.

V — i BARNA.

LITERATURA.

Almanach-társaság.

A' fokenként emelkedő nemzeti fejlődés, az olvasó közönség csinosbult izlése, 's a' honi írók iránt növekedő figyelem, új időszakát kezdik alkotni literaturánknak; de egyszerismind e' körülményekben a' haladó kor magasb, nagyobb szerű kívánata veszi eredetét. E' kívánat lehetőségig kielégítése melegebb részvétet, sükeresb méltánylást ébresztend, a' mit ismét literaturánk előlépése fog követni. Ime nézetek lelkesítének, Vajda Péter, Erdélyi János, és Vachott Imre indítványozására, néhány műkedvelő 's literatura-barátot, hogy e' nemes cél, e' szép reményű jövőnek létrehozását munkálatba vegyék. Így keletkezett az almanach-társaság, fő- és előczélul tűzvén-ki: hogy egy bel érdemére nézve jelen literaturánk legjobb termékeiből füzött, külsejére pedig a' külföld akármellyikével versenyző hazai almanachot adjon-ki; jövőre azonban, ha a' vállolat ohajtott sikere 's egyesült akarat terjedtebbé teendi erejét, — jelesb művek díjazása által írókat ébresztve, közrebocsátásával az olvasó közönségnek szellemi élvezetet nyujtva, — literaturánk virágzásának reményteljes magvait vesse-el. A' cél tisztaságából kitünik, hogy kutfeje honszeretet, 's ezért nyitvák a' részvények mind azoknak, kiket honunk magáéinak nevez; sőt nemzetünk lelkes leányait, — kiknek toll és tanácsteremek helyett gyöngéd kebel juta hazaszeretet eszközeül, — tisztelettel híja meg pályatársakul az egyesület. Mivel pedig ezen almanach czélba vett kiadásához, hiteles számítás szerint, mintegy 2000 pgő forint kívántatik: hogy a' vállolatnak minélelőbb létrehozása iránti rendelkezés illő foganatot nyerhessen, az 1838-diki január végeig 200 részvény elkelése okvetlenül szükséges; 's e' körülmény következtében az ügy rokonkeblű baráti megkéretnek, hogy aláírási szándékjokat, bérmentes leveleik által az ideigleni elnöknel (kecskeméti utca, Venkheim-ház)

a' fenn jelelt határidőig nyilvánítani sziveskedjenek.

AZ ALMANACH-TÁRSASÁG ALAPSZABÁLYAI.

I. Cél. 1) A' jelenkor kívánatinak lehetőségig megfelelő almanach kiadása. 2) A' pénztár fölöslegéből jeles szép-literaturai

művek közrebocsátása. — II. R é s z v é n y e k. 1) Ezen cél részvényesekből alakult egyesület által levén legbiztosabban létrehozható, 10 pengő forint értékű részvényekre aláírás nyitattik. — 2) A' célba vett almanach kiadásához 2000 pengő forint kivántatván, míg 200 aláíró nem vállalkozik, a' részvény lefizetésére senki nem köteleztetik. 3) Ha a' részvényes előtt, valamely távullevő ügybarát aláíróul ajánlkozik, attól, egy az elnöknél lett bemutatás után levéltárba teendő kötelezvényt tartozik átvenni, hogy annak ereje mellett az aláírni kívánónak neve a' részvénykönybe iktattathassék. 4) Az aláíró vagy megbízottja által befizetett részvényeket a' pénztárnok veendi-át, 's csak az ő aláírása alatt költ nyugtatvány tekintetik hitelesnek. 5) A' részvény két ízben fizetetik, első fele az 1839-diki martius 31-keig, a' második junius 30-kaig bezárólag; ugy mindazáltal, hogy ha január végeig 200 aláíró nem vállalkoznék, a' fizetési határnapok egy évvel későbbre tétetnek. A' juniuson túl aláírók a' részvény felét az aláíraskor, más felét hat héttel későbbben fizetendik-le. — 6) A' kitűzött határidő elteltével, az 1832²/₆ 20. cikkely értelmében fognak a' késlekedők fizetésre kényszerítettetni. 7) A' befizetendő részvények három évig a' társaság szabad rendelkezése alatt maradnak; azoknak elteltével, ha az egyesület állandónak nyilvánítandja is magát, egyesek visszaléphetnek. — III. R é s z v é n y j o g o k. 1) Az aláírás napjától mindenki a' társaság tagjává levén, szavazattal bír. 2) A' szavazatijog személyeket, nem a' részvények számát illeti. 3) A' részvényesek minden a' pénztár költségén kiadandó művekből harmadrész árral olcsóbban fognak, a' részvények mennyisége után számítandó, példányokat nyerni; 's ezek a' pénztárnoknál lesznek ellennyugtatvány mellett átveendőek. — IV. A' t á r s a s á g s z e r k e z e t e. 1) Az egyesület neve: almanach-társaság. — 2) A' főigazgatás a' közgyűlésnél van, mellynek hatásköre ezekre terjed: a) Tiszviselőit évenként választja. b) A' számadásokra nézve ellenőröködik. c) Irói jutalmakat ajánl, 's a' szerkesztő és pénztárnok fizetéseit meghatározza. d) A' könyvek közrebocsátása 's pénztár kiadásai iránt tiszviselőinek rendszabályokat alkot. e) A' fölöslegről rendelkezik. f) Az igazgató választmány munkálatait megvizsgálja. 3) Közgyűlés évenként novemberi vásár alatt fog tartatni. — V. K é p v i s e l e t i r e n d s z e r. 1) *Igazgató választmány.* — a) Tagjai: az elnök, jegyző, és 7 választott részvényes. b) hogy határozatai kötelezők legyenek, legalább 5 tag jelenléte szükséges. c) A' pénztárt havonként vizsgálja. d) A' pénztárnoknak kiadási utalványokat ad. e) Szükség esetében helyettes tiszviselőket nevez-ki. f) Az almanachhoz képeket választ,

azon alapszabály korlátai közt mindazáltal, hogy a' czimkép mindig a' nemzet előtt köztiszteletben álló hazafi, vagy honleány arczképe legyen. Továbbá, a' kiadandó könyvek körül papiros, nyomás 's kötés minőségéről határoz, és e' tárgyban szükséges szerződéseket köt. g) A' közgyűlés napját meghatározza. h) A' szerkesztőnek 10 pengő forintig előlegez. i) Munkálatairól a' közgyűlésnek előterjesztést tesz. — 2) **Biráló választmány.** a) Tagjai a' szerkesztő és 4 választott részvényes. b) Az almanachba iktatandó szépliteraturai műveket a' szerkesztő 's egyik választmányi tag bírálja meg. Ha ítéletök egyező, a' munka fölvéttik: ellenkező esetben másik választmányi tag bizatik-meg eldöntő szavazattal. — c) Külön kiadandó munkák fölvételére három tag egyező ítélete kívántatik. — **VI. Tisztviselőség.** 1) Tisztviselő csak részvényes lehet, 's 2) állandóul budapesti lakos. 3) Egy évre választatnak, de minden közgyűlés által újra választathatók. 4) Két hivatalt egy személy nem viselhet. 5) Fizetési díjt csak a' szerkesztő 's pénztárnok nyerendnek. 6) Általános többséggel titkos szavazás útján választatnak. — **Elnök.** Elölül, 's az igazgató választmány üléseit meghatározza. — **Jegyző.** Az ülések naplóját, hirdetményeket, 's minden a' társaság ügyében közrebocsátandó jelentéseket pontosan szerkeszti. — **Szerkesztő.** a) A' biráló választmány által elfogadott művekből az almanachot szerkeszti. b) A' pénztár költségén kiadandó művek megjelenésére fölügyel, sajtó-hibákat javít, 's a' kiadás tárgyában szükséges levelezést folytatja. c) Saját műve fölött nem bírálhat. — **Pénztárnok.** a) Önállású 's biztosító értékű részvényes lehet. b) Kiadásai csak az igazgató választmány utalványai mellett vétetnek-föl a' számadásba. c) A' pénztárnál netalán keletkezendő hiány kiegyenlítésére magát az 183²₆: 20. cz. értebnében kötelezi. d) A' részvények befizetésére fölügyel, 's a' határidők elmulasztóit az elnöknel bejelenti. — **Ügyvéd.** A' társaság mindennemű szerződéseinek teljesülését, szükség esetében, törvény útján eszközli. — **VII. Hirdetmények.** Az elnök és jegyző aláírása alatt bocsátatnak közre. Költ az almanach-társaság IV-dik ülésében, december 23-kán 1838. Ideigleni elnök:

GAAL JÓZSEF.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN dec. 27-kén „Ludas Matyi“ eredeti énekes bohózat 3 fvsban (Irta Balog István, muzsikáját szerzette Szerdahelyi József, az új disztiményeket festette Engerth) először adatott béreltszűnéssel. Ludas Matyi történetét ki ne ismerné honunkban, 's így szükségtelennek tartjuk annak tartal-

mát is közölni, minthogy a' kidolgozás többnyire mindenben híven van tartva az eredetihez. Igaz ugyan, hogy a' darabban hiába keresnők ama sarcastis-must, a' satyrai sőt, melly az illy nemű francia és angol darabokat bélyegzi; de az is való, hogy mentt minden illedelmet sértő kétértelműségtől, mellyekkel a' német bohózatok és parodiák annyira előntvék; és így, minthogy mind morális tendenciája, mind néhány ügyesen rendezett jelenetei hatására számítvák, egy ideig közönség-csodító vasárnapi darabnak jó lesz. Zeneje nem valami rendkívüli ugyan, de Szerdahelyi urnak eddigelé még legjobb műve. A' quodlibet kivált (leszámítván az illetlen parodiázást) jól sikerült. A' két szerző többször hivatott. Megyeri (Döbrögi) és Szilágyi (Kobak) urak a' két igen jól tartott karakterben jelesek voltak, szintén ugy Szerdahelyi ur is, különösen a' 2-dik és 3-dik fvsban. Nézök nagy számmal — 28-kán „notre damei toronyőr“ adatott kevés számú nézők előtt. — 29-kén „mind forma ruhában“ (mért nem inkább „egyenruha“? hisz' ez az „uniform“ szónak megfelelőbb és kifejezőbb is, mint a' másik) mulattatott. Igen jeles volt Megyeri ur (Pelikan). Nézök gyéren. — 30-án „Ludas Matyi“ ismételtetett. Igen okos gondolat volt az ispán által elszámolt hosszú étek-sorozatot kihagyni. (E' mai előadás szennyéről jövő számunkban.) Nézök ismét nagy számmal. — 31-kére „Zampa“ dalmű volt kijelelve.

DEBRECZENBŐL. — Játékszini napló. — Öszhő 9-dikén Egressy Gábor urnak utósó vendégtjátékaul és jutalmaul Schiller 5 fvsos szom. játéka „a' haramjűk“ igen népes és fényes gyülekezet előtt került szőnyegre; mellyben Ferencz szerepét érdeme szerint jutalmazott felejthetlen vendégünk Egressy ur remekül 's valóban lélekzárólag adá, Károlyét pedig Szakácsy ur, ki azt előszer és csak fogadástétel után egy éjjel betanulva 's egyszeri próba után vállalá-fel, sok jelenetében 's leginkább ott, hol művészi felfogást kíván, annyira kiemelé 's jól találva személyesité, hogy felvonások közt mind ő mind Egressy ur egyenlő zajos felkiáltással hivatnak elő 's tapsoltattak-meg. Szakácsy ur ezzel bizonyítá-be, milly szép tehetséggel ajándékozámeg a' természet, mellyeknek használását gyakorta mulasztja-el. Reméljük azonban, figyelmeztetés gyanánt szivesen veszi, ha intjük, hogy szavalására több ügyeletet fordítva, kerülje szorgosan az elfuladásig egy lélekzettel kimondhatott szavak végein 's a' következők kezdete között igen hallható 's mind inkább örökítettnek tetsző hangos lélekzést; — mert ez, azon kívül, hogy a' fülnek kellemetlenül hangzik, szavalatának becsét és érdekét is nagyon csonkítja. A' körülményeket tekintve azonban dicséretünkre talán érdemesebb soha sem volt annyira, mint ma. MLGR és társai.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' nemzeti casino teremében dec. 30-kán zárattak-be a' télszaki hangászat-mulatságok egy igen érdekes előadással 's olly nagy számú közönség előtt, millyent itt a' lefolyt két hónap alatt nem tapasztaltunk. Részei voltak: 1) Onslov Gy. Es-dur quartettje; játszák művés vendégeink, Moralt (testvér) urak, a' bajor kir. udv. hangászkar tagjai, olly érdekesen és pontosan, miként csak töle lehet hallani. — 2) Chopin Fridrik fortepiano-concertjébül az adagiót (E moll) 's finálét szokott remek-séggel játszá a' jeles Bräuer Thérézia asszonyosság, hatos kíséret mellett. — 3) A' „két álom“ című német dalt éneklék Oberhoffer és Várai urak fortepiano (Erkel ur) és két koboz (Wagner és Moralt Józs. urak) kísérete mellett. Minden szám, de kivált az első, zajos tapsokkal

tiszteltetett. — E' mulatságok most megszűnván, azoknak tavaszi szaka hamvazó szerda utáni vasárnapon, 1839. febr. 17-kén kezdődik.

2) A' fenn említett Moralt urak (öt testvér), mindanyin jeles művész vendégeink, előbbi számunkban említett érdekes quartett-mulatságaikat mult vasárnapon dec. 30-dikán kezdék-meg a' redutteremekhez tartozó egyik vendéglő teremben, mellyet a' jelen volt közönség egészen megtöltte. Az előadás részei: 1) Mozart Es-dur quartettje; játszák az említett urak. — 2) Adagio, Bartay Endre urnak „Csel“ magyar operához irtt zenéjéből vett témára, előadatva kürtön Moralt Tivador ur által, fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett. — 3) Hakel „Mariska“ czimű dalját Oberhoffer ur éneklé hasonlólag fortepiano mellett. — 4) Onslow C-dur quintettjét (2 cellóval) játszák a' nevezett testvérek és Wagner ur. A' jeles művészek zajos tapsokkal jutalmaztattak, miután az őket megelőzőt szép híreket dicsően megigazolák. Valóban quartetteket illy meglepő pontossággal, olly gyengéd lágyssággal, 's árnyéklattal csak töle lehet hallani, kik maguknak azok eljátszásában nagy gyakorlottságot 's ritka ügyességet szereztek. — A' hirdetmény szerint folytatják e' quartett-mulatságot csütörtökön és szombaton (jan 3—5-kén). — Mind a' háromra előfizetni lehetett 2 ezüst ftal Grimm és Müller műáros uraknál; estve a' belépti jegy 1 ezüst ftba került.

TÁNCZ.

Dabasról téli 28-kán 1838.

Barátom! láttál-e decemberben virágzó rózsá, ibolya, tulipánokat és szegfűket — de nem üvegházban, hanem szabad ég alatt tenyészve? — Hanem, Dabasra kelle vala jönöd, és lefolyt évünk utolsó hónapjának 27-dikén az alsó dabasi némes casino teremében rendezett tánczvigalomban a' Pest, Kecskemét, Körösről összegyűlt 's helybeli szép hölgyek diszes koszorújában láthattad volna mind e' virágokat több vagy kevesebb kellemmel lejteni. Kétszáznál többre mentt igen diszes vendégeinknek száma, kiket a' tasi barna hangászok nyirettyűi, esti 9 órától reggeli 4 óráig, tartottak örökös mozgásban. Láthattál volna itt barátom keringőt, mazurt, cotillont; de magyart, magyart barátom csak záradékol (midőn a' vendégek nagy része már szétoszlott) tánczolt egy körösi kisasszony és egy helybeli ifjú sok kellemmel. Szépeink többnyire az ártatlanság színében diszkedtek; volt rózsaszín is, de kevés. Fejdíszül kis vékony virág-füzért használtak balra tűzve, vagy pedig csupán sima kontyot. Mulatságunk igen szép volt; igaz, hogy a' rozsol viaszolt padlatnak korán felcsiszolt vörös pora, a' lihegő tüdőkre nem legkellembesebben hatott: de a' táncznak hevültek ezzel keveset gondoltak; majd más-kor többet; most álmos vagyok, esőkol barátod

KÉKEDI.

DIVAT.

1-ső divatkép (Pariaból). — Paletot köpönyeg (bekes) és bál-öltözet selyemből. — Bécsi divat 1838. dec. 27-kén ruha virágos atlaszból, alul két blonddal; fejkötő, hátul szalag reczével 's blond-foszlánnyal. —

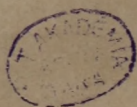
Jegyzet. Mai számunk mellékvényében közöltetik a' tökéletességhez törekvő Klaszy Venczel pesti polgár és magyar szabómester urnak a' férjfi magyar nemzeti öltözet iránt értekező figyelmeztetése.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Tratner-Károlyi, uri utsza 612.

Honművész.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap január. 6^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

Árvizkor.

Komoly habok

Toruljatok

Körülem, és

Ragadjatok

A' mélybe le! —

Ott zajtalan

Elszenderül

A' hontalan.

A' durva kar,

Melly üldözött,

Még fölkeres

Habok között;

'S ti keljetek

Komoly habok,

'S hazám fölé

Ragadjatok!

Itt a' pokol

Jött ellenem;

De túl-időn

Megáll nevem.

Sötét habok

Toruljatok

Körülem, és

Ragadjatok!

A' mélybe le! —

Ott zajtalan

Elszenderül

A' hontalan:

'S majd kis hazám

Nem tudja-meg,

Kit üldöze,

Ha szendereg!

UHRRÁLD N. Enyedről.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

A' parodiázás budapesti magyar szinpadunkon.

A' színészet körében parodia alatt olly szinművet értünk, melly egy már létező komoly szerkezetű szinműnek vagy egész folyamatját vagy részét, az abban előfordult személyeket és előadó színészeket, részben vagy egészben, tréfás elménczséggel, gnyuképpen, nevetségesen ugyan, de nem sértőleg adja elő. — (Az illy szinművet magyarul g u n y j á t é k n a k lehet nevezni). — A' parodiázás tehát az illy munkát írónak minden értelemben vett művét, és ama színész tettét is jelenti, ki a' szinpadon hanggal, énekkel, beszéddel, öltözettel 's mozdulattal egy a' publicum előtt ismertt személyt, vagy testületet gnyuson említ, utánoz, 's nevetségessé törekszik tenni. — A' parodiázásnak mindkét nemét budapesti magyar színészeink már a' budai szinpadon kezdék-meg, a' pestin pedig a' mult évnek szinte utósó napjaig folytatak; és ugy látszik, hogy különösen az egyes személyek parodiázásának gyakorlására valamint ön maguknak szabadságot vettek, ugy magukat jogosítva lenni vélik. Névszerint parodiáztatott már Budán is egyik magyar hirlap szerkezője; egy közösen ismertt pesti ifjú ember; — P e s t e n egy nagy tekintetben levő, a' hon köz tiszteletét és szeretetét érdemlett hazafi; az utóbbi hónapokban, hetekben 's napokban pedig színésztársaságunk legjelesebb énekes művésznéje, S—né asszony-ság, kiről mind a' kül- mind belföldi hirlapok a' legillőbb dicsérettel emlékeztek, 's iránta közönségünk részrehajlatlan, józan és műértő része nemcsak valódi tisztelettel viseltetik, hanem elragadtatva bámulja remek művészségének ama fokát, mellyre saját fáradozása, sok költség, törekvés, 's tanulmány után ugy szólván saját erejéből emelkedett. — Nem akarom az előbb parodiázott személyeket említeni; legyen a' feledékenység fátyolával örökké takarva az e' lapok által is megróvatott illetlen tett: örömezt hallgatnék az utóbírói is, ha nem látnám, hogy a' nemtelen parodiázás mind inkább honosodni akar szinpadunkon, 's ily ennek nemcsak disztelenségét hanem kárát is vonja magára.

Lássuk tehát: szabad-e, illik-e, 's hasznos-e magyar szinpadunkon valakit parodiázni. — Az 1-sőre nézve előre bocsátom, hogy külföldi szinpadokon, kivált a' bécsieken, valamint a' parodiák általán divatoznak, ugy a' parodiázás is (az ugy nevezett bohózatokban) nem ritkaság. De meg kell jegyezni, hogy ez csak a' külvárosi, nem az udvari szinpadokon történik; nem parodiáztatik olly személynek sem öltözete, sem maga viselete, sem egész személye,

kit a' nemzet különös tiszteletre méltónak tart; nem parodiáztatik ugyan azon szípadon fellépett színésztag: hanem legfeljebb egy másik szípadon valamely komoly szindarabban játszott vagy éneklett művésznak egy- vagy más jelenete, sajátsága. És ez nem sértőleg történik; de nem is a' színésznek szabad akarátja szerint, hanem a' censura és színigazgató engedelmeivel, a' rendőrségi biztos tudtával 's felügyelete alatt. — Hogy budapesti magyar színpadunkon a' végbevitt parodiázásokra előleges engedelmet az illető igazgatóság nem adott, közönségesen tudva van; 's így nem csuda, ha oly scandalumok történtek, mellyeket a' nyugodt elme, 's igazságos ítélet helyben nem hagyhat. Ohajtanók tehát, vajha egyes embernek parodiázása, az önkénytes improvisatio, 's extemporisatio színpadunkról számüzetnék — hacsak az értelmes igazgatóság amazt sértés nélkülének ismervén, előlegesen jóvá nem hagyta — sőt még akkor is, ha a' szokott színi censura aláírta is volna a' parodia szavait; mert ez utóbbi nem tartozik tekinteni, árt-e valami a' magyar színművészet érdekének, vagy nem! Külföldön legalább így van a' dolog, 's ki ellene cselekszik, azt már mutatóvány végén várja a' rendőr, hogy őt egy vérforrását leosillapító helyre kísérje: a' színigazgató pedig, ki intézete méltóságát az éretlen tréfa által megsértetve, saját érdekét károsítva tapasztalja, annak idején az önkénykedő színész ural éreztetni tudja szabadelműségének gyümölcsét. — Szabad-e vagy kell-e erkölcsi vagy egyéb bármiféle tekintetben is egyes személyeinket, hatóságokat, sőt országunkban lakó 's nem magyar nyelvet beszélő nemzetet is színpadunkon parodiázni, 's ez által őket a' közvélemény előtt kisebbíteni, közkaczaj 's gunybeszéd tárgyává tenni, vagy éppen becsületöket csonkítani, ellene a' közönséget, kivált a' fogékony 's heves koblú fiataliságot lázítani — ez olly kérdés, mellynek megfejtése a' legközönségesebb miveltségű embernek sem kerül fáradságába, ha megfontolja, hogy leginkább a' színpadi szavak azok, mellyek mélyen hatnak a' szívre és észre; mellyek pártok keletkezését, szenvedélyes zajgásokat, nemtelen versenygéseket, egyenetlenséget, 's gyakran más szomorú kicsapongásokat is gerjesztenek.

De teszem, hogy bizoányos esetekben egyes személynek parodiáztatása szabad volna, még azon 2-dik kérdés is marad megfejtendő: illik-e bár mellyik személyt, — jelesen illet-e a' fenn nevezettek közül azokat, kik közösen tiszteltetnek, pesti magyar színpadunkon parodiázni? — Nem ereszkedem itt a' többibe, hanem csak S—né assz. iránt teszem a' kérdést, ki színészeti intézetünknek legnagyobb háláját kötelezé-le magának; ki a' külföldi legjelesebb udvari színpadok nevezetesebbjein örökké virulandó koszorúkat

nyervén azon édes reménnyel jött honrokonai közé, hogy itt oly intézet díszítésén, mellyre a' nemzet rég időtől fogva sóvárgva várakozék, egyesült munkával fáradozzék. Ő eljött ('s talán még kissé korán) a' t. n. megyei küldöttség meghívására, 's leirhatlan örvendezéssel, szinte csillapulhatlan zajjal fogadtatott fellepte. De fájdalom, nem találhatá még az új intézetet oly rendben 's oly késülettel, millyen az illy kimivelt művészné tapasztalatainak 's kívánatainak megfelelt volna. Sem opera-hangművek készen, sem színészeink betanítva 's nem voltak még szokva azon szigorú rendhez, mellynél egyebet a' nevezett művészné a' jeles külföldi színpadokon nem is ismert. Ő tehát egyen máson segíteni akarván, tanács-szóval, tettel igyekezett a' tapasztalt jó elveket új intézetünkben is megalapítani, mi által annak csak javát, virágzását akará eszközölni. Gáncsolá a' rossz szokásokat, 's helyökbe jobbakat ajánlott. Pártolá a' jobb tehetségűeket, 's a' gyengébbek helyébe jobbaknak meghívását ajánlá. — Hogy mind ez a' régi kényelemhez szokottaknak 's azoknak, kik magukat hátra tételve vélték, nem volt inyök-re, hogy surlódásokat 's több más számtalan kellemetlenséget, koholt híreket, rágalmakat, irigységet, 's a' művésznének végre innen a' legalább való módon elidegenítése eszközeit szülé, igen természetesnek találjuk — ha megfontoljuk, milly nehéz nálunk a' régi rossz új jóval felcserélni. Perlekedések következtek, némelly színészek dúltak 's forrongtak, S — né asszonyt pártoló igazgatójokkal daczoltak, emezt nyilvános hirdalpokban kikelvén ellene meghazudtolták, amannak férjével öszvekozódásra alkalmat kerestek, a' publicumot minden módon a' művészné ellen felingerelni részint maguk, részint mások által törekedtek; — sőt hogy e' czéljokat biztosabban érék, az opera ellen nyilvánosan felszóllaltak, annak színpadunkra káros voltát mesélgeték; — (Szegények! milly rövid látásúak! — Igen ám, káros lesz, ha azokat, kik diszére válnak operátoknak, elüzték, 's ha rossz, naturalista énekesteikkal rossz operákat adtok, mellyekre azután a' miveltebb osztályúak megjeleni hazafiságból is restelnek. — De erről majd más alkalommal bővebben.) A' rosszul értesített hirdalpok, mellyek a' művésznét eleintén (B a j z a színházi igazgatósága alatt) évig emelték, *)

*) A' contrastnak nagyobb kitüntetése végett közlünk az Athenaeumból néhány sort, mellyeket művésznénk magasztalására irtt t. S c h e d e l Ferencz dr. ur, a' m. tudós társaság titoknoka, az Athen. egyik fő szerkesztője, kinek 8 év előtti utazása közben elég alkalma volt Bécsben, Berlinben, Parisban, 's Londonban dalszínésznéket hallani, 's így S — nének művészeti tehetsége felől jó formán képes lehetett ítéletet hozni — Az Athen. 1837. nov 9-ki számában ez áll: „Oct. 30-kán ismét N o r m a; 's a' czimszerepben a' híres Schodelné, ez előtt a' Kärnthner Thor melletti színház énekese —; de királynéja az estvének, kolosvári születésű földink, kit felebb

később, hol csak lehet, minden csekélység végett gonyolni kezdék, tudatlan opera-bírálok S — né ellen irkáltak, és azon énekeseket dicsérgeték, kikre az előtt kigyót békát kívántak, kiket az előtt kiállhatlanoknak mondogattak. — Nem csuda tehát, ha megbecsülhetlen művésznék, S—né asszonyság, a' tudva levő sok keserőséget vala kénytelen tapasztalni, 's fájdalom! azokban még a' mult év utósó napjaiban is kellett részesülnie, midőn (ámbar ez már korábban is megtörtént) dec. 27-én és 30-án „Ludas Matyi“ czimű bohózatban a' czimszerep személyesítője azon testmozgások és állások gunyos utánzásával (mellyek a' művészné sajátjai) a' S—né által játszott Romeo szerepének egyik dalszakával párosi-

neveztünk. Ezen estrével egy uj a'erája kezdődik a' magyar operának, mint a' mellyen valóban rendkívüli hatást gyakorlott a' fűszerep vivője. A' természet ezt az asszonyt a' legszebb zengésű, teljes, nagy körű és hathatóságú hanggal áldotta-meg; 's a' lelkesedett énekesné azzal mintegy maga alkotja szerepét, annyira való az ő előadása, annyira lelkéből szakadó; azon viharát a' pathosznak, azon fájdalmat 's küzdéseket, mellyek tépik és hányják a' szerencsétlen Normát, azokat kebelében támadni 's forni, 's mintegy önkénytelenül hangokban kitörni látjuk. 'S ez azon része az éneklő művészetnek, mellyet tanulni nem lehet, mellyhez bizonyos mértéke kívántatik a' poetai szellemnek, a' teremtő erőnek: melly a' jeles művésznőnek bőven jutott. — Ha Schodelné a' miénkké lehetne, mit ohajtunk, sőt reménylünk is, meg volna vetve biztos alapja operánknak, mert egy illy példány hatása minden másokra nem lehet nem üdvösséges és termékeny 's a' t."

Ismét: Athen. 1837. dec. 7. — „nov. 28. bérletszünéssel először: Montecchi és Capuletti párt, nagy opera 4 felv. Bellinitől, ford. Szerdahelyi. A' felette kellemetlen idő daczára is, tömött ház üdvözlé Schodelné Romeo szerepében Nem mondhatjuk, mennyire hatott reánk az a' nemes természet, melly e' lelkes asszony előadásait bélyegzi. Azt az olasz szerelmet, az öröm, és sértett büszkeség, és vesztés félelme, 's a' dühöngő fájdalom hullámsát a' holtak vélt kedvese catafalcoján, 's a' vett méreg után földerülését a' csalódásnak, 's még dulóbb érzetét a' saját halálnak, midőn a' kedves él — ez egymást váltó sokféle ostromát egy lángoló kebelnek, renditőleg festé a' művészné, inspirált énekében. Ha van erő és tűz, ha lágyság 's olvadás énekben, 's szellem, melly ez éneket minden fokain az indulatnak őszhangzó szépséggel hatja által; 's ha van valóság az így kifejezett érzésekben, művészi valóság: a' mi kedves éneklőnkben az mind meg vala. 'S itt segedelmére van egyike a' leghathatós, legezűstebb csengésű hangoknak, melly nevezetesen a' közép 's magas fokokon erő és teljesség tekintetében semmi hiányt nem éreztet. Örömkre volt az a' délczeg lovagi viselet is, az éneket őszhangzólag kísérő szép játék, melly soha sem szünt-meg való, keresetlenül férjfiás és kerek lenni. A' ritka élvezetért a' közönség hatszori kihívással tisztelte-meg a' magyar opera ezen gyöngyét 's a' t."

tott énekében neveltségessé tenni törekvék. És ezt azon színész tevé, kinek a' régiak közt legtöbb muzsikai ismerete 's belátása lehetne, — ki leginkább megítélhetné, ha elfogult nem volna, milly tiszteletre méltók a' derék művésznének tehetségei és személye, — ki mint miveltebb körökben is járatos férjfiú tudható, mivel tartozik bár mellyikünk is egy tisztos életű 's olly jeles talentumú asszonyságnak — ki maga is örvendhetne, hogy szerencséje lehetett magyar szinpadunkon illy művésznével felléphetnie — ki jól tudá, hogy e' művésznének köszönhattuk Norma, Romeo és Julia, Straniera remek személyesítését, Tenda Beatrice, Elisir d' amore, Giuramento, Halevy Zsidónéja, Belizár, bálój 's a' t. megszerzését magyar szinpadunk számára; — sőt, bár mit mondjon is Ludas Matyi ur, S—né assz. sokat tett arra, hogy a' báj-italban Dulmacara olly dicsőséggel, mint valóban történt, felléphetett, 's hogy szinpadunkon már is sok jó történt, mi nála nélkül soha sem történt volna. — Mondják ugyan, hogy Ludas Matyi ur, mi előtt még Matyi nem volt, részint azért neheztelt S—ra, mivel ez Conti urat ajánlá ide hivatni, minthogy

Vége Athen. 1838. jan. 14. — „December 30—kán: Montecchi és Capuletti párt. Nagy opera 4 fvsban Bellinitől. Elmondottuk micsoda Romeo a' mi művész vendégünk Schodelné. De játékaról eddig csak érintőleg emlékeztünk. — A' játszás lényeges elemévé magasult az operának, annyira, hogy egy Norma vagy Romeo, az 1820—diki stilsban adva, sejtetni sem fogja classicaai szépségeit. Már itt coordinálva látjuk az éneket és játékot, mint a' tragoediában szót és játékot. 'S e' nemében az előadásnak aratá koszorút Schröder-Devrient; e' kettőnek legszebb compenetratiojában fekszik Schodelné művészsége. Norma és Romeo, Camilla 's Alaide: mindig más és más, és mindig való és nagy; ő az énekkel látszólag úgy bánik, mintha az nem fő dolog volna, hanem, mint a' tragoediában a' beszéd, önkénytelen kitörése, rögtöni szükséges nyilatkozása a' szív indulatainak; 's a' mennyit ezzel hat, szintannyit hat arca játékkal 's teste minden mozdulatával. Ő egy perczig sincs a' darabon kívül, nála nincs megállapodás, czéltalan pillanat, heverő mozdulat: 's e' pillanat lélekkel teli, 's e' mozdulat élénkségében is kerek, 's hevesességében is nemes, mindenk fölött pedig hű és szép természet. Sokan tevék azon észrevételt, hogy testének minden perczeckéje énekel; igaz, de ne feledjük, hogy e' mellett énekének mindenik ize játszik is. Őt nem eldarabolva kell megítélni, valamint ő nem darabolja-el előadását; hanem művészete egészében, összességében: 's ebben áll az a' ritka erő, melly referenst a' bécsi 1823—ki hires olasz opera 's a' parizsi nagy opera éldelete után is elragadja. 'S ez a' Romeo, milly szerelmes, gyöngéd, kimerithetlen figyelmű, azon kívül hogy férfi és hős. Nekem mindig visszatetsző volt, ha asszony férfi-ruhába öltözött; Schodelné, Romeojában, el tudja feledtetni nemét. 's a' t.

komoly bariton szerepekre nem volt énekesünk, holott az illy szerepeket Matyi ur szerette volna adni; — részint pedig némelly tagtársaival együtt azért, mivel S—né, mint már emlitém, ujtásokat ajánlott, 's olly szókat talált felhevültében ejteni, mellyek régibb színészeinket sérteni látszottak. De legyen bár mint, S—né arra, ki nem érdemlé, czélozni soha sem akart: hogy pedig C. ur ide hivatott, nagy köszönettel tartozunk; mert egy valódi művész-szel többet láthatunk szinpadunkon, 's őt szavának gyengébb oldala mellett is gyönyörű methodusával inkább hallgatjuk, mint valamely kontár mekegő, miveletlen, ordító, falusias, csőtörtököző, kásás hangú, természetől nem éneklésre szánt dalnokot, kitől a' már többet követelő műértő csak szánakozó sohajtással fordítja-el füleit. — Minden esetre Ludas Matyi ur éppen olly illetlenséget követe-el, mint az egész intézetet hálátlanság mocskával szennyíté-be. Mert kétkedni sem lehet, hogy valamint ő készíté az említett bohózat zenéjét, úgy az általa irtt quodlibet ama paródiázó részét is csak ő, és pedig k é s z a k a r v a, irta és énekelte. — És még ezért nyilvános magyar hirlap is megdicséré őt. — Kedves Erdély! ki nekünk e' jeles művésznét szüled, bocsáss-meg a' rokon honnak, hogy ebben jeles leányodat, kire büszke lehetsz, olly méltatlan bánással illeték éppen azok, kik neki legtöbbször tartoztak volna! De ők nem tadják, mit cselekedtek!

Az eddigiekből könnyű lesz megfelelni a' 3-dik kérdésre is, t. i. hasznos-e magyar szinpadunkon valakit parodiázni. — Bizonyos, hogy illy parodiázás következménye a' sértés: már pedig, hogy a' sértett fél 's ennek pártja nem marad barátja olly intézetnek, hol nyilvános pelengérré tétetik, hogy e' szerint (a' nélkül is intézetünk számos ellenségei mellett) visszavonják magukat annak látogatásától, kétséget sem szenved. — Vagy talán illy nemtelen módban áll mi nálunk a' nemzetiség, 's nemzeti nyelv terjesztése, a' szabadelműség és szóllás-szabadság nemének kivivása? — Ha igen, és ha illy beestelen parodiázások tovább is folytatnak, úgy én leszek első, ki nem csak pártoláson színházunktól megvonom, hanem a' visszavonulásra másokat is ösztönözöndek; sőt örökké sajnálni fogom, hogy valaha legkisebb adakozással is járultam e' színház felsegítésére, vagy hogy azon pénzmennyiséget általadtam, mellyet ugyan azon czélra több buzgó hazafiaktól összeszerezni szerencsém volt; mert olly intézetnek, melly durvaságok, nemtelenségek terjesztőjévé akar válni, pártolója lenni nem kívánok, 's nem ohajtom, hogy honomban illyes létezővén, arra a' külföld szegyent 's gyalázatot hirdessen. — Ne gondolják pedig színészeink, hogy az illy parodiázások köz helyben-

hagyást nyertek volna. Kérdezzék csak a' részre hajlatlanokat, a' miveltebb osztálybelieket; 's meg fogják hallani, milly indulattal viseltetnek már csak ezen okból is magyar szinpadunk 's Ludas Matyi ur iránt. — De technicai tekintetben is bizonyos, hogy illy fonák tettek elszaggatják a' békesség, egyetértés lánczát, mellynek a' színész-kört, mint rokonokat, egybe füzve tartani kellene; viszálykodást támasztanak; boszúvágyat, előbb vagy később kitörendőtt forralnak; a' kiparodiázott színésztag felléptekor kedvetlenséget, csak legnagyobb lelki erővel titkolható árul-el, mi által ismét pontatlanság 's előadási hanyagság, innen a' publicum elégtelensége, 's későbbben a' pénztár kára, panasz a' rendezőség 's igazgatóság ellen következik, melly utóbbinak kivált legnagyobb érdekében fekszik, hogy színházunk közönsége ne kevesedjék, hanem szaporodjék; hogy intézetünk az idegenek által 's külföldön ne gyaláztassék; hogy abban olly scandalumok, mellyek már is soha le nem mosható mocskot ejtének rajta, 's hazafiságunkra, a' magyar műveltség előmenetére dicső fényt nem árasztottak, soha többé ne történjenek. — Végre azon kérdéssel fejezem-be e' különben nem örömet nyilvánított értekezésemet: „valljon, a' pesti német színház igazgatója mit cselekednék, ha Carl kisasszonyt, a' nevezett színház első énekesnőjét, tagtársai, p. o. Rott vagy Gaede ur olly módon parodiáznák a' német szinpadon, mint S—nét Ludas Matyi ur? 's mit tenne a' nevezett művésznét olly igen tisztelő közönség?!”

TÁNCZ.

Pesten az asszony-egyesület álorenzás és sorsjátékkal párosított táncmulatsága, mint mult hónapi lapjaink említék jelen vasárnapon a' redut-teremben okvetetlenül végbe megy.

DIVAT.

Parisban jelenleg leginkább magukra vonják a' divatvilág figyelmét az ugy nevezett „Renaissance” csipkék, vállkendők, lebegények, mellyeken legfinomabb 's még soha nem látott csinosságú munkával szőtt goth alakok láthatók; átlátszóságuk pedig különösen szembe-tűnő. Illy csipkével köröztetnek a' bárson ruhák, és atlasz vagy bárson kalapok. Minden nő szerenesésnek tartja magát, ha illy csipkét hordozhat. — Esti mulatságokban a' fél-turban alakú, selyem vagy arany csipkével ékesített „Rachel-fejkitő” köröskörül virágfüzérrel díszítve, az ékebb viseletek neméhez tartozik. Csipketurbanokra az arany apró virágok számosan hasznaltatnak; átálján az arany 's ezüst bokréták 's füzérek, a' korall-sorok, a' bő és himzett ujjas mantillák kék, gesztenye 's zöld színű atlaszból, prémbőrrrel bélelve, divat rendjén vannak. A' himzemények ruhákon, sálakon, mantillákon, köpönyegeken, legyenek bár atlasz vagy bársonból, egyiránt divatosak.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csütörtökön január. 10^{kéa} 1839.

KÖLTÉSZET. *)

A' haranghoz.

Szelid harangzó, zengzetiddel
 Klárasztottad lelkemet;
 Szent érzetek lángtengerébe
 Mélyen süllyesztél engemet.

Miért kongsz olly remegve, 's el mért
 Hajtod vigalmim képeit!

Szomorgva templomodba hívod
 Erényvilágod népeit?

O, elmegek szent templomodba
 'S marványidon letérdelek;
 Te konj epedve, 's én az égre
 Imádó két kart emelek.

Magannak nem tűnő szerencsét,
 Nem kérem a' dús fény-egét;
 Nem kérem a' rég boldogulttak
 Örök-virító édenét.

De kérek Istent, mindenünket
 Ha vágy megáldni 's tartani,
 Őrizze, védje nemzetünket!
 Nem jó nekünk most ártani.

És küldjön őragyalt feléje s
 Kegyet, szelidet, ápolót,
 Ki enybülést hozzon karával,
 'S díjul e' földnek, égi jót.

Törülje izzadt homlokáról,
 Szent gondok égő gyöngyeit;
 Igy örzi-meg fő kincseinket,
 A' szép hazát 's reményeit.

Egy nép eseng még; hangzatiddal
 Verd-szét egének föllegét,
 Hagyd, érezzék a' fenn lakók is,
 A' népimádság erejét!

*) Epigramák, népdalok, alkalmi versek e' lapokba fel nem vétetnek.

'S ha zengő szózatoddal gyakran
Repülz-fel égig, o harang!
Lesz undulító zengeményeid
Örömhír, élet 's békehang.

K — Z S.

RÉGISÉG.

***Jeles régiség felfedezése horvát
országban.***

W. Jankowich Miklós, kinek vizsgálódása és tudós megfaj-
tése által az egyiptusi készülétű egyedi ibrik, — Bene magyar
vitéz ékességei, 's ezekkel Berengár császár eddig ismeretlen pén-
zei a' magyar tudós társaság évkönyveiben (1833 — 1835.) közre
bocsáttattak, — ki a' L. Aurelius Verus császár idejében viasz-
szal bevont fatáblákra írott trypticonnak, diplomaticai tekintet-
ben e' legrégebbs emléknék, mellyben az alburnumi (abrudbányai)
arany bányászok részére Kr. sz. u. 160-ik esztendőben kiadott
szerződés foglaltatik, eredeti példányát bírja, — kinek untalan fá-
radozása által Vespasian császárnak jeles réztáblái, mellyeknél na-
gyobbat és teljesebbet még a' tudós világ nem ismer (Tabulae Ho-
nestae Missionis Militum Romanorum), a' magyar nemzeti muse-
umba ő cs. k. fensége országunk nádora pártfogása szerint jutot-
tak — most ujabban ismét szerencsés lett annak, mit ő első és
folyvást állított, bővebb bebizonyításában, hogy t. i. magyar ha-
zánk a' hajdani miveltség tekintetében és fenmaradott remek emlé-
keiben nem pusztább classicai telek bármelly európai nemzet ho-
nánál is.

Mult esztendei nyáron horvát országban századok leforgása
alatt egy már megavult kisebb szekrénynek némely részei találtat-
tak, midőn valamely nevezetesb romai hősnek kősirja felnyitattott.—
A' szekrény czedrusból, Palästínának honi fájából (miből Isis, Apollo
és Bacchusnak több faragott képét Salzburg vidékén és hazánkban
is több tudós talált, — de fájdalom! azokat magukkal elhor-
dották) készült; külső lapja kiálló képekkel faragva, vagy inkább
kimetszve, és most már zöld rozsdával takarva, de hajdan vékony
fényes rézhártyával borítottan, éppen az egyiptusi művészetek mód-
jára, volt ékesítve.

Illy nevezetes emléknék leírása 's felvilágosítása időt, és a'
régiségekben jártas — képzeletekre vagy alaptalan véleményekre
az útból félre nem térő — tudóst, hazánk dicsősége tekintetéből
is, méltán kíván-meg.

Itt, miután anyagát (materiáját), melyből a' szekrény készült, már megemlítettük, nem lesz felesleges művészeti képzetét is, mi hazánkra nézve felettébb érdekes, nyilvánossá tennünk. — A' szekrénynek csak azon oldala, melybe a' zár helyzetetett, 's többi oldaláról egy hosszabbra nyult ékesítő rézhártya maradván-fenn, csupán ezekre építhetjük rövid ismertetésünket. Ezen oldalnak (melly tíz bécsi hüvelk hosszú, hat és fél magas) egész képzete közepén szalagmódra vont czifrázattal kétfelé osztatott; első része közepén, éppen a' zár alatt, ül Romának sisakos isten-asszonya, jobb kezében lándsát, balban paist tartó; — jobbjá felől két genius feléje fordulva koszorút nyújt; — az első felett: „Constantinopolis“ — másika felett „Carthago“ felírás; — bal felől ismét két nő-genius hozzá fordulva, az első „Nicomedia“ — másik SISCIA felirással éppen olly győzedelmi koszorút ajánlanak. — A' felette levő tér csak három udvarra levén felosztva, az elsőben igen kellemes idomban nyugvó Venus, hozzá siető két Cupidóval képeztetik; — középső udvarban a' zár helye nagyon megrontá a' mű képzetét, ámbár még is egy álló, 's egy fekvő személynek részei kivehetők; — de az utolsó udvaron helyzetetett képezet ismerhetlen. — Más, valamelyik oldalról lehámlott, és épen fenmaradott hárty-ékesség kettős szalag folyamban előadja a' Bacchus tiszteletét jelentő rajzokat, kiemelt képezetekben, t. i. szőlő-gerezdeket, szőlő-leveleket, 's ezek közt a' szelidebb állatoknak oroszlánok és leopardok által marcanglását, valamint a' küzdéseket Centaurussal, félig ember félig négy lábú állattal.

Illyetén képezetek e' jeles emlék készületét bizonyára azon időbe helyzetetik, midőn Bacchus tiszteletében leginkább buzgólkodtak a' Romaiak Thráciában, Pannoniában és Noricumban, 's midőn már Constantinápol felépítve levén, Roma után a' világ fővárosa lön. — Ugyanazért e' jeles maradványt méltóképp' II-ik Constantius császár idejébe, az az, Kr. sz. u. a' negyedik század közepére, 340 — 360 esztendőik idejébe helyezhetjük.

E' felfedezett dicső emlékünknak történeti érdeme felségesebb a' honi művészség tanúbizonyságánál — nyilván bizonyítván, hogy a' hazánkban virágzott SISCIA (most Sissek) a' Romaiak főbb városai közé számláltatott; mert csak művészeti gyakorlásának, kereskedésének, népességének, és vitéségének lehet tulajdonitnunk, hogy az akkori világ legjelesebb városaival, Constantinápol, Carthago, és Nicomédiával egy sorba, Roma mellé, helyzetetett.

Már a' hajdani miveltségnek feljebb előszámlált öt rendbeli emlékei is méltóképp' dicsőíthetik hazánkat a' tudós világ előtt: de még inkább dicsőítendik annak classikai telkeit, ha mind az emlékek felkeresésére, mind pedig és leginkább a' már feltaláltknak bátorságos fentartására, azoknak felvilágosítására, hirlésére, és valamint a' külföldi tudósokkal, úgy belföldi hazafiakkal is, kik ezt szomjúhozzák, közlésére valahára fejedelmi és országos intézetek, foganatos rendeletek tétetnének.

SZOBRÁSZAT.

Honért elvérzettek emléke. — Botzaris Marco, a' derek bajnoknak és Missolunghi többi elhullott védőinek görög országban nagyszerű emlék fog emeltetni.

Fillér-emlék. Braunschveigban is emlék-alapítása van tervben, és pedig a' város környékén lakott Jürgen-nek, a' rokka feltalálójának. E' vállalat, mellynek létesítésére fillér-aláírás fog nyitlatni, bizonynyal számos részvevőt találand a' nép között, 's ennek sikerülendésétől függ, minő intézetek jövendnek az emlékek létre. Végezetül pedig évenként kiosztandó két pályadij fog a' legjobb fonásra kirendeltetni, és pedig egyik polgári, másik porosztályból való hölgynek.

Schwarzenberg emléke. — Őszhó 18-kának reggelén ment végbe Lipcsénél, az úgy nevezett fejdelemdombon, Schwarzenberg hadvezér emlékének fölavatása. Az emlék 4 rőf széles, két rőf mély 's ugyan olly magas granitdarabból áll; talaja homokkő, — egyik oldalán következő felirat olvasható: „Herczeg Schwarzenberg Károlynak, 1813-ki őszhó 18-kán Lipcse terén az Europa szabadságáért harczoló seregek vezérének, emelték ez emléket neje M a r i a n a, és fija Fridrik, Károly Edmund.“ — Más oldalán e' szavak láthatók: „Született tavaszhó 15-kén 1771; meghalt őszhó 15-kén 1820.“ A' halom alatt egy odrot ástak, mellyben kőasztalon több ausztriai harcznoknak koponyája és csontjai hevernek, kik a' lipcsei csatán bajnok halállal multak-ki. Ezekét a' szomszéd környékbeli pórok ásták-ki azon gödörből, mellybe az enyészet álmát alunni, a' csata után azokat lerakták.

LITERATURA.

Előfizetési felszólítás

illy czimű gyűjteményre

„**PESTI DRÁMA-FÜZÉR**“

hazai 's külföldi virágokból.

Szerkesztik 's kiadják:

EGRESSY G., FÁNCSY, SZIGLIGETI.

A' milly mértékben fejlünk-ki anyagiságunk ködéből egy tisztább 's nemesb világ polgáraivá: azon arányban szaporodnak szellemi szükségjeink. A' mi literatúrában vagy művészetben nálunk csak egy évtized előtt is nemesak merény, hanem idő-előttinek, szökésnek látszó vállalat lett volna; azt jelen, mozgalmakban olly élénk, értelmességünk történetében olly nevezetes tize dünk fogytán korszerűvé, szükséggé hisszük érettnék.

Ezen hiedelemből indulva-ki, egy, külföldi példák szerinti, de tartalmában, 's így érdek, és hatásban is, amazoknál több oldalú játékszini gyűjteménynyel lépünk a' tisztelt közönség elébe.

Meggyőződve arról, hogy gondolkodó magyarnál a' nemzetiség, nyelv, izlés 's általános erkölcsi művelődés eszméitől sokkal elválatlanabb egy nemzeti játéksziné, mintsem vállalatunk berséről figyelem és érdek-gerjesztés végett hosszasan kellene értekezniük: egyszerűen csak annyit kívánunk mondani, hogy dráma-füzérünk tárgya a' nemzeti játékszin; határozottabban: a' honunkban annyira parlag drámai költészet, 's ennek testvére, a' színművészet.

TARTALMA.

Mint drámai költészet könyve adni fog:

1) eredeti drámai műveket, szini hatás, 's egyéb műelvek feltétele mellett, e' nemű literatúránk állapotjában jogosan kívánható becsüeket, köztött és folyó beszédben.

2) külföldi, u. m. angol, francia, olasz, spanyol, német, 's a' t. legjelesb színművek fordításait, értve mind a' régiebb classicusoknak, mint: Shakespeare, Calderon, Lope de Vega, Göthe, Lessing, Schiller 's a' t. szini hatásos műveiket, mind — 's leginkább — az újabb kedvelt színműveiket.

Mint színeszet könyve pedig adni fogja: a.) a' színművek szellemének vázlatát, a' bennök uralkodó főbb eszmék 's irányaik rövid kritikai ismertetését, színészt és olvasót érdeklöket; — b) a' színművek ugy nevezett scenariumát (színtervét); — c) a' színművek szelleméhez és korához illő öltözködésre (costume) utasító jegyzékeket.

CZÉLJA

dráma-füzérünknek, élvezetet nyújtani azon művelteknek, kik rendszeres színháznak nem örvendhetnek, könnyű, 's édesen hasznos olvasmányt a' szépnemnek, 's a' közönség minden osztályának; a' gondolkodó fejnek tárgyat, elmélkedés, hasonlítás, és okulásra; ébresztést és példaképeket az

ifjú költői talentumnak; segéd-szereket a' műkedvelő és valóságos színész-társaságoknak, szabatosan, tisztán, teljes szépsége- 's erejében hozni élet-be és terjedésbe nemzeti nyelvünket; 's végre némi alapját tehetni-le egy jövendő fényesb magyar színészetnek.

Örömmel számláljuk elő azon t. cz. érdemes írók neveit, kiket már eddig is vállalatunk elősegelésére megnyerni szerencsések valánk: Bajza József, Beöthy Zsigmond, Erdélyi János, Fáy András, Gaal József, Jakab István, Kazinczy Gábor, Kiss Iván, Komlóssy Ferencz, Kovács Pál, Kúty Lajos, Lengy Károly, Lukács Lajos, Nagy Ignác, Schedel Ferencz, Szemere Pál, Szenvey József, Tóth Lőrincz, Vachot Sándor, Vachot Imre, Vajda Péter; 's teljes tisztelettel szállítjuk-fel ezen-nel a' két magyar haza többi íróit is, kik a' literatura ezen nemében munkálkodnak, hogy vállalatunkat dolgozataikkal gyámolítani ne terheltesse; mi minden munkát a' lehetőségig terjedő tisztelet-díjjal fogunk jutalmazni.

FELTÉTELEK:

A' dráma-füzér megjelenend évnegyedenként egy — tehát évenként négy kötetben. Minden kötetben adatik 4—6 (közöttük legalább egy eredeti) színmű, az érintett kritikai ismertetésekkel, utasításokkal, 's egyéb jegyzésekkel 10—12 nyomtatott iven (320—384 lap) nagy 16-od réthben finom fiemei velinre nyomva, 's csinos borítékba füzve.

Előfizetési ára egy kötetnek 2, az egész évi gyűjteménynek 8 forint pengő pénzben. — Előfizetés ideje eltöltével egy füzetnek bolti ára 30 pgó krral, az egész évi gyűjteményé pedig 2 ezüst ftal feljebb emeltetik.

Előfizethetni évnegyedenként is; az első kötetre mostantól kezdve 1839-ki februar 16-káig; a' második kötetre az első, harmadikra a' második, negyedikre a' harmadik kötet átvételekor.

A' t. cz. előfizetők nevei az utolsó füzet végén közöltetnek.

Az első kötet a' jövő pesti József vásárra okvetetlenül megjelenend.

ELŐFIZETÉST ELFOGADNAK

Pesten: a' kiadók hivatala (kerepesi út 7-ik szám, első emelet); Eggenberger József és fija, 's Heckenast könyvtáros urak.

Budán: Milecz Imre ur kereskedő (várban, városház-piaczon.)

Debreczenben: t. Szilágyi Lajos ur.

Pécsett: t. Radenich Ferencz, professor ur.

N. Váradon: t. Jakab Mihály ur.

Erdélyben, Kolosvárárt: az erdélyi híradó hivatala.

Marosvásárhelyt: t. Krizbay Dezső Miklós ur.

Ezeken kívül a' két testvérháza minden hiteles könyvtárosa, kiket a' végre tisztelettel felszólítunk, 's minden beszédőnek 9 példányra a' tizedikkel ingyen kedveskedünk. — Költ Pesten, december 16-ik napján 1838. A' dráma-füzér kiadói:

EGRESSY G., FÁNCSY, SZIGLIGETI.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. Pesten jövő szombaton, folyó hó 13-kán, Schodelné asszony jutalmaul „eskü, vagy, Syrakusa szarnoka“ (il giuramento) daljáték 4 fvsban (Irta Rossi, olaszból fordította J a k a b István, muzsikáját szerző Mercadante, az új diszitményeket festette Otto, színházunk egyik festője) fog adatni. Annál több okunk van reményleni, hogy számos néző látogatandja e' daljátékot, minthogy az, az ausztriai monarchiában még csak a' majlandi scala és bécsi karinth-kapu melletti színházban adatott; e' szerint azon elterjesztett hír, mintha ez ugyan azon egy volna Auber „eskü, vagy, hamis pénzverők“ czimű dalművével, melly már a' pesti német színházban is adatott, megezáfolva lesz.

PESTEN, dec. 31-kén „Zampa“ adatott. L e n d v a y (Zampa) 's F e l b é r M a r i a (Camilla) szerepeiket türethetőleg adák. Nézők kevesen. — 1839-ki jan. 1-ső napján „peleskei notarius“ került szönyegre. Az igen számos nézők ismét tetszésre méltaták e' bohózatot, mellyből azt következtetjük, hogy még soká cassa-darab leend; csak kár, hogy mind a' kardalokok, mind a' hangászkar nem volt pontosabb kötelessége teljesítésében. — 2-kán „pártütők“ Kisfaludy 3 fvsos vigjátéka botránkozott hanyagsággal adatott. U d v a r h e l y i M. urnak multkor említetlenül hagytuk szerep-nemtudásból származott sértő akadozását; de azt ismételt izben nem tehetjük, annyival is inkább, minthogy illy rövid időn kétszer történik egymás után Komolyan intjük, jövőben az illy elakadásoktól őrizkedjék, különben keményebben fog megrovatni. — 3-dikán „vörös köpönyeges“ Kotzebue 4 fvsos vigjátéka kevés néző előtt adatott Igen jeles volt M e g y e r i u r (kisértő borbély). — 4-kén „ismeretlen“ daljátékot számos néző látogató. S c h o d e l n é asszony a' czim-szerepet ismét igen sok kellemmel adá és a' lelkesedett közönségtől többször hivatott. Különösen jeles volt m a C o n t i u r (Waldeburg) is. Isoletta szerepét ez uttal F e l b é r M. kisasszony adá. — 5-kén „párt dühe“ hozatott szönyegre. Nézők gyéren. — 6-kán „garabonzás diákok“ láttuk közép számú nézők előtt adatva. T-i.

KASSÁN nov. 29-kén „zürzavar“ Kotzebue 5. fvsos vigjátéka Ernyi Mihály fordítmánya szerint hozatott szönyegre. B a l l a (Lákostói) tetszett, és játék végén elötapsoltatott E r d ő s n é (neje) nem érdektelen szerepére kevés figyelmet fordított, mi felett valóban esudálkozni lehet. D a r v a s E t e l k a (Doris) többszöri akadozásával bebizonyítá, hogy szerepének megtanulására kevés figyelemmel volt. Ki a' szini pályán haladni akar, tanulnia kell; és ha ön magában valaminek felfogásához erőt nem érez, folyamodjék az iránt tapasztaltabbak tanácsához. K ö s z e g h y (Hurbos Firi) és E r d ő s (Lákostói őrnagy) helyöken voltak. S o ó s A n a s z t a z i a (Boriska) iparral és jól adá szerepét. B o l d i z s á r (Selicour) mindenre alkalmas nagy reményű fiatal színész; kik ellenkezőt állitnak, kevés fogalmuk van a' színészetről: beszélni, zugolódni, szájaskodni könnyű; de oktatni és utasítást adni valamivel nehezebb feladat. Nézők kevesen.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

HANGÁSZAT.

Pesten Zöhls ur farsangi zenéjének próba-előadását új év napi délután 3—6 óra között a' nagy redut-teremben olly szokatlan néptömeg lá-

togetá, hogy már 4 óraker a' nagy teremben jární nem lehetett; a' csemegetárban 's kis teremben még is kevéssé mozoghatott az ember, de innen a' nagy teremen keresztül menni nagy mesterség volt. Ez jó előjel a' táncmulatságokra nézve, hozzá járulván a' közönségnek is jó kedve, melly soha olly élénk vonzalmat a' nyilvános mulatságokhoz nem nyilváníta, mint most, 's talán nem ok nélkül a' mult évi veszélyes tapasztalás után. Egyébiránt a' farsang úgy is rövid, 's így kiki törekedni fog izlelni, mit idő 's alkalom kedveset kínál 's tár-fel a' vidám szeszélyű, mulatni szerető budapesti néptömeg elejébe.

TÁNCZ.

Pesti redutok. Az új évi álörzés táncmulatságok a' pesti redut-teremekben, jelen farsang alatt, vasárnapokon, és pedig jan. 13. 20. 27. 's febr. 3. 10-én lesznek. A' megerősített hangászkart Zöhls A. fogja kormányozni, ki a' fő próba-zenét jan. 1-jén délután tartá hasonlag a' redut-teremben, melly alkalommal övé volt a' bemeneti díj. — A' bálókra belépti jegyeket táncmulatság napján 12 óráig előre válthatni Pesten 48 pengő kron a' „nádor“ fogadóban 's a' redut-épületi kávéházban — Budán pedig Milecz Imre urnál, a' várban „levélhez“ czimzett boltban, valamint Graf János fűszerész urnál „a' sárkány“ czimerű boltban, a' hid közelében. — Táncmulatságok estvéjén 1 ezüst forint a' belépti jegy. — Emerling ur, a' nevezett redut-teremek bérlőjének több évtől fogva bebizonyított szorgalmát a' közönség mulatságainak eszközlésében kétségen kívül az idén is fogjuk tapasztalni, ki, mint értettük, minden gondját fordítá egy jeles hangászkar megszerzésére, 's mind a' csemegetár mind a' vacsora-szobákban leendő szolgálatokra.

Pesten az asszonyi egyesület bálja, a' nagy redut-teremben, jan. 6-dikán olly népes 's pompás vala, millyen e' jótékony célra már több év óta nem volt Diszesíté azt nemcsak a' pesti uraságok köre, hanem az igen csinos és szembetűnő álörzások száma. Ez utóbbiak között kitűnt két karesú szerezcsenő, különös izléssel készült hajdankori amazon öltözetben, kis lándsákkal, veres és fekete szalagokkal díszített fehér ruhában és fekete kalapban; két gyönyörű lengyel nő, két igen szép halász nő, hálócskákkal; egy eleven vas-kályha-alak 's a' t. A' sorshuzás éjfélkor kezdődött. Az új tánczenék között legszebbek Lanner vidorság-kormánypálczája (Frohsinn Scepter), b. Prónay enyelgőjei (die Tändelnden).

Kalocsán — Müller József vendégfogadó és báladó ur nyomtatott hirdetményt bocsáta-ki, mellyben a' nevezett városi t. közönséget értesíti, hogy vendéglője teremében folyó jan. 6. 13. 20. 27. febr. 3. 's 10-kén polgári bálók, jan. 15. 's 29-kén pedig nemesi (a' hirdetmény szerint „nobel“) táncmulatságok fognak tartatni, esti 8 órától kezdve. A' hangászkart Duzsi, a' Dunán tuli hangászok fője, kormányzandja. Bemeneti díj az elsőb nemű bálókra 30 kr., az utóbbiakra 1 ft. váltóban.

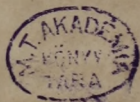
DIVAT.

2-dk divatkép (Parisból). — Bálöltözetek: bárson ruha csipke-lebegényvel; bárson kalap tollakkal 's virágokkal; tánc-ruha pamuttal himzett organdiból. — Bécsi divat jan. 3-kán: veres selyemmel bélelt tunika-ruha; virág-fűzrérel díszesítve; atlasz-krispín veres atlasz bélséssel; csuklya (capuchon) bársonból.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap január. 13^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

Vágy.

Szent hevület forr-át lelkemen
 Te nyomasztó lány emelkedés,
 Te borongó édes öntudat:
 Ah, öleld-át gyöngén lelkemet,
 Ah, öleld örökre!
 Int a' perez. Sohajt a' hév ajak.
 Most hatalmas Isten, most akard:
 Vájak-át szelíden öntedő
 Háfahanggá e' lanyg éjelen,
 Hogy berezve lánykám ablakán
 Álmaim szétlengessem szemén.
 Ébredéskor édes érzemény
 Fogja hókeblét dagasztani,
 'S öntudatlan egy szelíd mosoly
 Éledend-fel bárson ajkain.

ZENŐ.

SZORGALOM.

Kaláris-halászat la Calle mellett. A' kalárist halászó hajók népessége közönségesen 10 köz halász (corallieurs) 's egy kapitánból (patron) áll, melly utóbbin, a' hajó tulajdonosnak egész bizalmát birón, a' felelet terhe is fekszik. E' közhalászok a' népnek legaljasabb osztályából valók, 's munkájok valóságos gályarabi munka; nagy része a' népnek csakugyan szökött gályarab is, 's magát e' fáradaalmas munkára csak azon esetben elszánó, midőn már másképp' meg nem élhet. A' kapitán a' halászok közül egy helyettest szok magának választani, ki, ha két évig dicséretesen viselte magát, a' nélkül azonban, hogy a' munka alól felmentve volna, kapitánságot is remélhet.

La Calle mellett több és különböző magasságú szirt-élek fedik a' tenger fenekét; és noha minden oldalán van e' szirteknek kaláris: déli részein, a' partok felé, még is bujábban tenyészik, mint északnak. A' halászat Cap Bizerta és Cap de Garde között történik, közel a' genuai várhoz, a' nagy, 25 lieu-nyi széles öbölben. Ebben van a' bonai, a' régi bastioni, la callei 's tabarcaí rév. Hat — nyolcz lieu-nyi távulságnál soha sem mennek tovább a' halászok; huzamos tapasztalás által kipuhatólák azon he-

lyeket, mellyeken a' halászat legjövédelmesebb. A' hálónak szá-
lai kenderből készülnek 's író-tollnyi vastagok, szemlyukaik pe-
dig nagyok. Minden háló egy nyalábot képez magában, 's kiter-
jesztve többnyire hét osztályra szakad. Osztályai két egymáson
keresztül fektetett 4 hüvelknyi széles 's 4 láb hosszúságú fára köt-
vék. Oda, hol a' két fa egymást átszegi, igen hosszú 's erős kötél
van csomózva; az ellenében fekvő oldalra pedig nehéz kő vagy da-
rab ón. Ha a' háló kivettetett, 's egy a' hajón érzett döczenés
által megbizonyodik, hngy sziklára akadt, bár mi erős szél vagy
tengerdagály lenne is, északnak eveznek, 's a' legénység egész
erővel a' kötelet huzza. Mihelyest észreveszi a' másod parancsnok,
ki e' fáradalmas munkát kormányozza, hogy szándékuk sikerült,
a' kötelet elbocsátni rendeli. A' háló ez által kényére hagyatván
a' sziklának egy más éle felé lebeg, míg ismét függve nem ma-
rad. Így tart e' munkálódás mintegy két óráig, mialatt a' háló
15-ször vagy 20-szor sziklába akad. Ha a' legénység elégtelen há-
lóját a' szikláról lefejteti, csigával (Krahn) eszközlik azt. Gyak-
ran megtörténik, hogy a' hálóba nem akad egyéb zoophyt, csillag-
kalarisnál, 's a' t. Gazdag fogást tett hajók iszonyú örömjajt
ütnek.

Egy közhalász zsoidja 25 — 30, a' kapitáné pedig 50 — 60
frankra megy hónaponként. Élelem-szereket hasonlólag a' hajó-tu-
lajdonos ad. A' kapitán egy palaczk bort is kap naponként, a' töb-
biek pedig csak vizet. Halászati szabadalmáért minden hajó 216
piasztert fizet nyáron 's 104-et télen át; összesen tehát 320 piaszt-
tert, vagy is 1728 frankot. Ehhez járul még 1800 frank élelmi
szerekért, 's így a' hajó javítását, különösen pedig a' hálóét, melly
utóbbi igen gyakori, ide nem számítván, mintegy 7488 frankra
megy az összes kiadás esztendőnként. A' fogást nyáron 150, télen
50 fontra 's így egészben 2 mázsára számíthatni. Ha csak egy má-
zsára megy, nem elég a' költségek fedezésére is. A' kalárisnak
fontja (24 latjával számítva) 70—75 frankon kel. Ha tehát a' fo-
gás csak egy mázsára megy, az érte járandó 7500 frank alig elég
kiadásokra. A' hajótulajdonost különben biztosítja kapitánjának
igazlelkűsége és szorgalma felől a' halászok vetélkedése: a' melly
kapitán két éven át kevesebb kalárist fog, mint a' többiek, elbo-
csáttatik szolgálatából.

Nagyon változó a' hajók száma is. 1836-ban 200 hajó halá-
szott, 1837-ben ugyan annyi, télben pedig csak 50. A' régi tár-
saság kormánya alatt évenként 7—800-ra ment a' halász-hajók
száma. Ezelőtt a' hajóknak egy harmada Francziáké volt; most
200 közül alig van 10—12; ezeken is Korszikaiak a' főnökök.

A' többi hajónak tulajdonosai Roma, Nápol 's Livornóból valók. E' szörnyű csökkenést a' kalárisnak francia országban nem kelen-dősége okozza; így most a' fogottat is Chinába viszik, hol még folyvást igen jó ára van. (Revue de Paris.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Rövid észrevételek honi vándor szinésztársaságokrul.

Mint a' terhelt hajókat 's gőzőseket megbíró roppant folya-mok csekély erek 's apró patakcsák egyesületökbül veszik létü-ket: úgy a' fővárosi szinésztársaságok mind külföldön, mind honunk-ban a' vándor Thalia társaságaibul keletkeztek — azon vándor tár-saságokbul, mellyeknek olly sok viszontagsággal, semmi pártfogás mellett (mert az ohajtott játékérti beléptiár lefizetése e' czímet nem követelheti), kell küzdeniök. Azon viszontagságok szembetünöbb-jeihez tartozik, hogy a' főnökök az első szerepekre alkalmas szinészeket és szinésznöket többnyire kénytelenek pénzen váltani-ki más társaságoctul. Kiváltatásuk után az említett hősök, Kleo-patrák és Stuart Mariák a' kebelező szinésztársaságok 's azok-nak vezérjeik feletti trónba felvonulván, guymosolylyal lenézik társaikat. A' hős nem fogad-el szerepet, hanemha világ népeit hó-dító Caesarét, vagy nemzete előtt félelmes borzadályt terjesztő Herkulesfajút. Az első szerepesné nem vállal mást, mint erényes Lukréciákat és arany hajjal bájló Tündér Ilonákat: — 's így gyakran láthatni, hogy az erős Kinizsi, Toldi Miklós és oroszlán-szivü Richard magas személyük helyett egy pulya gyermekes tör-peség áll-elő, 's az ártatlan Gurli szendeségét egy félszázados tisz-tes asszonyság képezi, kiket agyrémükre ahoz tudóknak figyeltetni kellene; mert semmi nem bonyolítja olly zavarba a' regényes ját-szókat, mint a' drama fényes szabályai szerint irt szinészeti ese-mények körüli forgás. Láthatni, hogy szinészek és szinésznök emlékeztetés nélküli helyzetökrül és tehetségökrül mint feledkez-nek. Mi következik azután ezekbül? jövedelmetlenség 's fonák vélemény a' társaság járatossága iránt: holott terjessen csak igaz-ságot elejekbe a' társaság vagy igazgató, eljárják azonnal 's pana-szokkal töltik-el a' várost, környéket, és megyét, sőt tetszésök java-solván, hir nélkül tovább állnak. Ha törvényhatóság előtt követeltetik rajtok a' már említett váltságpénz vagy szerződési jog, ki nyertesb ná-luknál? mert főszerepeket adván untalan, a' falusi humorú bírónak lelkébe befészkeltek igaztalan pártjokat. Mi marad a' társa-

ságnak ekkor? mint megvettetés, jövedelmetlenség. Igen, — mert elment a' derék Fiesco, vagy kedves Adonis, a' kőszívű Péter czárt elhódító nyájas Katinka; — 's a' környéki főbiró is állítja: „igaza volt.“ — A' vándor színésztársaságok' fejükre sok vész keritnek még a' náluk divatozó csinos koldulások; millyenek, órák, pipák, gyűrűk, kivarrott tárczák, czipők, leginkább himzett párnácskáknak számokon vagy kártyákon kijátszatásuk. E' miatt is sok a' káruk; mert vagy megrakják némelyek a' rájuk tolt cifra semmiket, 's azután nem járnak színházba, vagy nem rakják, 's azért tartozkodvák a' színészek e' miatti garázdaságoktól, és így inkább egészen elmaradoznak a' nézők. — Több efféléül hallgatok, 's nem is birnék minden e' színű alacsonykodást leírni: de egyet említettlen csakugyan nem hagyhatok. — Ez előtt sugótkul kaphatott a' közönség új évek vagy a' társaságok bucsúvétele napjain könyveskéket, mellyekben a' társaság személyzete, álláspontja, alakítása, 's az előadott színművek czimjeik előadvák. Ez a' mód a' szorgalmas és jó sugók (kik hangjok szorításával melljeket 's életerejüket emésztik) megjutalmaztatása tekintetébül, mint illőnek tartott, úgy fárad'ságukért nekik gyakran bő kamattal gyümölcsözött. Efféle könyveskéekkel élés is az egész honban visszaélés szegült. Már sok igazgató 's többnyire az első szerepek hősei elborítják a' hazát illy könyvekkel; 's így nemcsak a' szegény sugókat fosztják-meg érdemlett bérüktől; de az egész nemzeti színészet beljegyét is elfélszegitik, 's hitelét rontják kitünőleg azok előtt, kiknek a' jelen pesti színészetéről eszméjük sincs. Ha a' vándor színésztársaságokat már kiirtani csakugyan nem lehet, csak azért sem, hogy az egész magyar nemzet honi színészet lát-hatása végett Pestre nem csődülhet (mit józanon kívánni sem lehet): czélszerű lenne legalább a' megyei törvényhatóságoknak az említett kicsapongások korlátozásaira több figyelmet fordítani, mint eddig fordítottak. A' vándor színészek főnökei pedig igaz ügyökben a' törvényhatóságok előtt már azért is figyelmes pártolásra méltatandók, mivel jövedelmetlenségök esetében (mik az említett tulzásig üzött garázdaságokból leginkább erednek) az egész társaságérti felelőség terhe rájuk szokott hárulni. Általjában pedig, valamint más környezetben, úgy e' pályán is nem a' személy, de igaz ügy érdemelhet pártfogást. Végre az előszámolt csinos koldulások 's ezeknek rokonságai, mellyek a' vándor színészeket tehetős magyar uraságok előtt — kiknek nagyobb része még a' legrendezettebb honi színészet íránt is feltűnő idegenséget nyilvánít — nyomorú lazzaronikká törpítik — szóval, tollal, tettel, fenytékkal kiirtandók.

PESTEN nov. 7-kén „örültek háza Dijonban“ 3 fvsos színjáték adatott. Jelesek voltak **Egressy G.** (Eberhard), **Fánesy** (Duflois), **László** (D. Arbois) urak, és a' mulattató **Telepi ur** (Lőrincz). Nézök gyéren. — 8-án „leégett ház“ **Schikaneder** 1 fvsos, és „a' gyámság“ **Gerle** és **Horn** 2 fvsos vig játékaik hoztattak színre. Elsőben **Megyeri ur** (Tót Marczy), utóbbiban **László** (György), **Megyeri** (Brand Ádám) és **Egressy G.** (Julius) urak jeleskedtek. Nézök kevesen. — 9-én **Szerdahelyi József** jutalmaul „bájital“ **Donizetti** 2 fvsos vig daljátéka adatott. **Schodelné a.** (Adina) szokott kellemmel éneklé és játszá a' pajzán falusi hölgyet; a' jutalmazott, ki koszorúval tiszteltették, ismét jeles **Dulcamara** volt; **Conti urat** (Bercole), ki ma ismét hangján volt, nem lehet igen szép iskolájaért nem csudálni és szeretni. **Erkel ur** (Nemorino) még oly tisztán, hibátlanul 's annyi élénkséggel nem adá e' szerepét, mint ma. **Schodelné** és **Szerdahelyi** többször hivattak zajos, szünni nem akaró tapsok közt. Nézök szép számmal. — 10-én „korszellem“ **Raupach** 3 fvsos vig játéka adatott.

ARADRÓL. Bokros foglalatosságaim gátoltak eddigelé ígért szemlének közlésében: most azonban úgy rendeltem-el, hogy ezentul minden két héthben egyszer közre bocsáthassam észrevételeimet. — November 11-dikén az ujan alkotott színésztársaság, „mi legdrágább kincse egy asszonynak?“ (a' hosszú adam belső érdem hiányait sejteti) című színművet várakozást kielégítőleg ezim. — 13-kán „mexicoi vélegény“-ben a' disztimények pontosabban rendeltethettek 's a' szeszlanggal égő bubahölgynek megmentése illedelmesebben történhetett volna. — 15-én „kis káplár.“ **Czelesztin** (Napoleon), meny nyire közelíthető a' másolat oly nagy eredetihez, hiven tünteté előnkbe a' hódítót. — 17-én „Hamlet.“ **Czelesztin** (Hamlet) meglepő tünemény volt színpadunkon, minőt még e' szerepben nem láttunk. Ő átgondolt játékaival magát fölemelte a' karakter föntségéhez; mert csak csalfa tetszvény, hogy színész emeli-fel *) a' karaktereket, 's ez vagy amaz költő lélek ideáit kifejti; elég tölek annyi, ha a' költő porszerűségénél magasb czélatát mintegy örökös 's magában kiszobrázva előtünteti. **) **Kálmánné-nak** (Ophelia) azon jelenete, midőn mint örült jelenik-meg, mind maga, mind a' közönség részéről érzést nem támasztva folyt-le. **Baranyi** (király), szintén **Körösyné** (királyné) is, hidegen adák szerepeiket. **Farkas** (Oldelholm) helyén volt, de **Deési** (Laertes) nem. — 18-kán „szebeni erdő“ oláh táncczal (hogy a' látott táncz oláh, ecossaise vagy cotillon volt-e, bajos lenne meghatározni) került szőnyegre. **Kálmánt** (Almarich) a' természet ugyan csinos külsővel áldá-meg, de **Thalia**, úgy látszik, még nem avatta-be a' színészet titkaiba. **Kálmánné** (Olfride) elhadart szerepében az „arany láncz“ helyett „erszény-t“ emlegetett, 's ezen botlásával még a' karzatot is kacajra gerjeszté. **Deézi** (Dobrozláv) ilyen szerepekben otthonos. **Lilla** (Elizena) 's **Farkas** (Szokol) köz tetszést arattak; az elsőnek azt tanácsoljuk, hogy a' szavalat szabályaira jobban ügyeljen; mert csak a' tiszta, hibátlan szaválás egyedüli alapja a' színművészetnek.

VILÁGOSVÁRI.

*) De homan és miként? hát anyagi tárgyak-e azok, hogy kézzel lehessen őket fölemelni?

**) Valljon érti-e maga a' közlő ur is e' diplomatikai hűséggel közlött gallimathiaszt, kételkedünk; de ha igen, nagyon lekötelezendné mind az olvasó közönséget, mind a' szerkesztőket annak megmagyarázásával.

HANGÁSZAT.

Pesten Moralt testvérek Jan. 3-ikán adák, a' kisebb reduttermében, 2-dik, 's 7-kén ugyan ott 3-dik quartett-mulatságukat, mindkettőt a' válogatott nagy számú közönségnek teljes elégtételére. A' 2-iknek részei voltak: Beethoven egyik quartettja, — Kummer adagio 's rondója, Moralt József ur által cellón játszva — Proch „havasi kürtje“ éneklé és pedig a' szünni sem akaró zajos taps után ismételve, Schodelné assz. kürt (Moralt Tivador) és fortepiano (Erkel ur) kíséréte mellett — végre Proch és Böhm által szerzett „grand duo“ hegedüre és kobozra, Moralt Péter és József urak által előadva remek jelességgel. — A' III-dik hangverseny részei valának: 1) Lachner Ferencz nagy (C-moll) quintettje kétszeres személyzet (u. m. Moralt Péter, Vilmos, Antal, József, Taborsky, Merkl, Pfeiffer, Wagner, és Schneider urak) által megható sikerrel játszva — 2) Kreutzer „malomkerék“ című dalja, éneklé a' jeles Oberhoffer ur kürt (Moralt Tivador) és fortepiano (Erkel ur) kíséréte mellett. — 3) Haydn c-dur quartettje remekül előadva a' négy Moralt által. A' fölségesen játszott menuettet a' zajos taps után ismételni sziveskedtek.

Pápai hangverseny — Mennyire szükséges az utszavilágítás terjedelmes 's népesebb városokban, akár kényelem akár bátorság tekintetéből, nem szükség fejtegetni. Átlátták ezt többen városunk nagy lelkű fiai közül is, kik a' közjónak áldozni fő kötelességöknek tarták. — Minthogy azonban az utszavilágítás nagyobb vállalat, mint sem azt csekély költséggel eszközölni lehetne: azért egy, csak e' végre fordítandó töképenz-szerzésről kelle gondoskodniok. — Ez meg lett a' nagy casino által e' célra adatott „lámpa-bál“ által. Pápán azonban sok lámpa szükséges, részint a' csak igen kevés helyen levő kövezet miatt; — az említett lámpa-bál pedig csak egy lámpa erejeig jövedelmezett, vagy igen csekélyvel többet: így tehát az ezen lámpa-bál által szerzett lámpatökét szaporítani kelle, sőt kellend is. Ez okból tehát városunk lelkesebb fiai egy — ismét a' nagy casino által adatott — hangversenyben működni ajánkoztak, kiknek nemes tettökért ezer hála, ezer köszönet a' világ színe előtt. Az 1839. télhó 2-kán adatott hangverseny részei következők voltak: 1) Előzene „ördög Robert“ daljátékból Meyerbeer-től; az egész hangászkar által. — 2) Lassú magyar hegedüre, Khond-tól; előadva Spitzzer Adolf ur által. — 3) Változatok zongorán 4 kézre Czerny K-tól; előadva Schlesinger Theresia és Theindl Bódog ur által. — 4) Párdal „József és testvérei“ daljátékból, Mechul-tól; éneklé Welsz Ernestina k. a. és Theindl B. ur. — 5) Változatok hegedüre Pechatschek-től; előadva Spitzzer ur által. — 6) Busú Proch-tól; éneklé Theindl ur. — 7) Nagy ábránd zongorára, négyes kíséréttel, Herz H-től; előadva Mayer Julia k. a. által. — 8) Párdal Donizetti-től; éneklé Welsz E. k. a. és Theindl B. ur. — 9) Párverseny hegedüre és zongorára Beriot-tól; előadva Spitzzer A. és Theindl B. urak által. — 10) Lassú magyar, hegedüre; előadva Spitzzer A. ur által. — Az egész jól sikerült; csak az ének, kivált az olasz párdal, hagyott némi ohajtani valót. Spitzzer ur violinjátéka igen jeles volt, valamint M. Julia zongorázása is; úgy nem kevésbé tűnt ki S. Teresia is nehéz változatainak mesterileg játszásával. — Még egyszer hála 's köszönet nekik!

TÁNCZ.

Utazási töredék. Estve volt, midőn Nádudvarra (Szabolcs vármegyében) beértem; az ujjongatással 's danolással vegyes muzsikaszó, melly részint az utszákon, részint a' vendég- 's magányos házaknál hallható vala, Karácson első napját, 's István estvését hirdeté. E' jelenet a' multnak emlékét varázslá vissza, melly édes keservvel tölté-meg keblemet. Igen, mert volt egy nap, életem nevezetes szaka, egy nap az életben, mellyhez hasonló nincs többé! midőn szíveim addig ismeretlen indulat-dagályoktól hullámzott, hogy ismeretlen kinok alatt roskadjon össze; — egy nap, midőn a' szép Emmát először látám, 's őt látni, értte hevülbí, őt imádni egy pillanat műve volt. Ah, de az enyészet kérlelhetlenül dult a' kellemen, 's a' kedves lény, keblem első 's utósó bálványá, most már a' sir hideg álmát alussza! — E' szomorú képzet fogá-el egész lényemet, 's alig vevém észre, midőn kocsisom egy vendégház előtt meglehetősen elcsigázott gabancsait megállítá. Lepakolták a' szomorú külsejű vendégházba, melly bár a' pesti nádorral vagy vadászkiürttel nem éppen vetélkedhetik is: de arra alkalmasnak látszott, hogy egy nyugtalan éjt benne fölvirasszak, mire annyival inkább kész valék, mivel a' lakosságnak köz-tudomás szerinti characteristikája, a' gyujtogatás 's lopás *)), némi aggodalmat támasztának keblemben. Azonban gyomrom is jelentgeté, hogy reggel régen volt; 's hogy vele kibéküljek, a' korcsmárost szóllítám vacsora felől rendelkezendő: azonban ennek nem hogy kalácsa, kolbásza, de egy tojása, egyetlen egy csirke-fija sem volt. Boldog Isten — így fohászokodám — e' Kanahanban, a' zsiros Hortobágy e' gazdag vidékén, Nádudvaron, Karácson első napján, midőn boldognak boldogtalannak Karácsonja van, nekem pénzem mellett koplalnom kell! O Karácson, o Nádudvar, o korcsmáros! — E' gondolat egészen elkeserité érzelgős gyomromat; bús melancholia szállt-meg; már kinomban éppen verselni akarék: de a' kiáltás, melly egyre zugott „tüz van! tüz van!“ fejből minden költői képzetet kivere, 's ablakból nézém a' kivilágítást, melly bejöveteletem követé. Zaj csillapultával egy cseléd jöve hozzám, 's jelenté, hogy ura D ** ur, megtudván itt létemet, tánezvigalomra szívesen lát. Egy kellemes időtöltés reménylése, 's a' szíves ur udvariasságának méltánylá-

*) A' t. cz. földes uraság bizonyos summákat rendelt jutalmokul azoknak, kik gyujtogatót 's tolvajt fedezendnek-föl. Biztosan lehet reményleni, hogy e' czélszerű rendelet, 's a' szakaszbeli lelkes tisztviselők munkássága, az annyira megrögzött gonoszt némi tekintetben fékezendik.

sa erőt vedének a' törődött utason; 's elmenék. Mindig hallottam, hogy az urias Szabolcs hires szép hölgyeiről: de várakozásomat a' pompás látvány még is sokkal fölülhaladá, 's azt hívém, hogy az angyalok, kik az Isten-ember születését a' pásztorokkal tudaták, maradtak e' földön: midőn a' fényes társaság koszorúját, gyöngyeit, az annyi bájjal, keccsel, kellemmel varázs helybeli, szomszéd vidéki sőt a' regényes tájú nyájas miskolczy szépeket is üdvözölni boldog leheték; a' bájos T—csi, az igéző B—et, a' szép P—pi, a' kellemes P—ne, a' szende A—ca, a' szerény M—li, ah de ki győzné a' teremtés e' remekeit, kik bármely fővárosi vigalomnak valódi fényt adhatának, előszámlálni. Csak egy vidéki szépnék távolléte, mint mondák, vala sajnálható; 's ez a' csudaszép Sz. L—se vala. A' házi ur 's tisztelt nőjének hasonlíthatlan jó kedve, az általános vigság, a' száműzött feszeskedés tevék, hogy kiki leggyönyörtebb 's elégedettebb órái közé számítá az itt eltöltöttet. Nevelte a' házi ünnep díszét a' kellemes G. P—ne nemzetj magány táncza, melyet olly kellemdúsan, olly művészileg 's ünnepélyesen lejtett, hogy őt csudálni, tisztelni, imádni a' legelfogultabb kebel is teljes mértékben képes lön vala. A' magányt egy ugróssal fejezé-be L. I—cz ur, ki kellemes társalkodásáru vidékszerte hires. A' vigalomnak hajnal vete véget; 's én azon meggyőződéssel folytatám más napon utamat, hogy a' nádudvari Karácsonestvét hálás emlékem hiven megőrzendi; habár boldog hazánk hires kincseire emlékezvén, egyszersmind azon sajnós észrevételt is tettem, hogy ha a' nevezett korcsmába száműzette volna, az alatt, míg amaz urias vigalomban fény és bőség diszlett, éhhel halhatok vala meg.

2518.

Kecskeméten a' casinói egyesület nagy teremében jan. 16. 30. 's febr. 6—kán tánczvigalmakat adand Vernitzer János ur, a' nevezett casino vendéglője. A' világítás viaszszal leend; a' zenét gr. Nostitz ns ezred hangeszka vállalá-el.

DIVAT.

Parisban az asszonyi ékecsb felső ruhákat, pelerineket többnyire hölgy vagy nyusztprémbörrel körzik; fiatal nők bűvár-tollal körzött kék atlasz mantillát — leányok hasonló fehér vagy róza színűt hattyú-tollal díszítve viselnek. A' különféle prémből készült boa nagyon divatos. — Férjfiak az arannyal himzett selyem mellényt, és nyakkötöt számosan hordozzák. — Tánczosnék fejdíszül virágot viselnek, mely az oldalaslag függő gazdag hajfürtöket 's a' hátulós hajkontyot ékesíti; a' krep vagy túll-ruhán atlasz fodrok lebegnek.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön január. 17^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Negyedik Béla.

(BALLADA.)

I.

Sajó fenyérein
Két ellenes had áll,
Tulpartokon Batu,
Itt Béla hős király;
Hullámaít — miként
Villám köd fátyolat —
Aczélkarok szelék
Erőszakosan át.

Bár nem riad a' kiürt,
Kard éle még nem öl,
Nem zeng a' harezi zaj
Viszhangu bérczig föl;
Ezer ideg feszül
Röpiñni vésznyilat,
Melly furja-át szívéa
A' vakmerő fiat.

„Batuť, a' durva khánt,
Boszulni jöttem-el,
Mig nem barátokzik
E' fegyver élivel!“
Igy Valu -- 's göresösen
Markába tör szorul,
Mig a' boszulni-vágy
Lezúg bős ajkirul.

II.

A' hidra rohan Batu - terve szerint —
És ölni magyart, boszufegyvere int,
Vészt hoz Batu, fegyvere szörnyü halált,
De itt hada nem pulya népre talált.
Kard kardra, a' vértre nyil éle feszül,
Itt dárda hasít, tova zlándsza röpül;
Ront dul Valu ellene sergeiben,
Mint a' fenevad kelet erdeiben,
Majd ércz nyila hűn ropog-át a' velön,
Majd töre a' részeket osztja külön.
Már a' Mogol unja a' hosszu vivást,

És szór kara szörnyű csapásra csapást ;
 De százzal akarja ha rontni a' hont ,
 A' szittyá aczél fölemészti viszont ,
 A' khán dühe basztalan ; — áll a' magyar ,
 'S ront Béla vitéz hada , mint zivatar .
 Gyöz Béla király ! — Batu visszavonul —
 'S átok szakadoz dühös ajkairul .
 Nyargal Batu , és fut az est szeleként ,
 Majd hátra marad , 's csatáérré tekint .

Megszünt a' harezi vész —
 Hüvelybe száll a' kard ,
 Babér és öntudat
 Diszítí a' magyart .
 És fönnen hirdetik
 A' bátran vitt csatát ,
 Hogy kedvszülte zajuk
 Tulpartokig zug-át .
 Nyugotra szállt a' nap —
 'S a' fáradott sereg ,
 Lerakva terheit
 Álom karán liheg .

III.

A' munkás — szalmafekhelyén
 Mint selymen a' király ,
 A' lassu nap lehunytakor
 Nyugtot keres , 's talál .

Alszik — nem sejtve azt , miképp'
 A' házikó fölött , —
 A' fellegek sötét hada
 Megtámadásra jött .

És a' villám ropogva sujt
 Elbúgva völgyeken ,
 A' zaupertöt emésztő láng
 Karolja-át hiven .

Így Béla szunnyadó hadát
 Körülvév Batu —
 Még alig virradott — 's im már
 A' kürt csatára fú .

Kard kardra ; a' vértre nyíl éle feszül ,
 Itt dárda hasít , tova lánsa röpül ;
 Rombol Batu — kit vasa érhet utól ,
 Az holtan azonnal a' porba hajol .
 Áll még Valu , nagy vasa rettenetes —
 Az bős Batu , kit szeme éle keres !
 Meglátja Batut — viszi szörnyű vasát ,
 Vágy rajta kitölteni vérboszuját ,
 Késő ! Valu gyors lova föhlre bukik ,

Öt a' Mogolok darabokra szelik ;
 De nyaktörő
 F' vésszes út.
 Mint béreztetön a' sas ,
 Kardot suhintva áll,
 Vérepte harezmezön
 Béla — a' hős király —
 'S buzditja hadát : de miként a' vizár
 Rombol , rohan erre öt annyi tatár.
 Nem győző lenni már
 Vágy Béla kis hada ,
 Akar menekni csak ;
 Magát is álruha!
 'S Kálmán kara mentheti Béla királyt —
 És így kikerülte a' szörnyü halált !

GÁRAY ALAJOS.

SZORGALOM.

Izes kocsí. A' „Messenger de Gand“ őszhó 15-kéről következő cikket közöl, mellyből a' vasutak nélkülözhetősége, legáltalább utazók szállítására, megbizonyodik. — „Folyó hó 23-kán délutáni 6 órakor Brüsselből a' közönséges uton egy köbkerekű gőzkocsí (remorqueur à vapeur à roue centrale) érkezett Gentbe, mellyhez egy sor hat kerekű izes kocsí (voitures articulées) volt csatolva. Érkezése nevezetes vala már csak azért is, mivel haladása közben nem dőczög, nem ráz, 's minden irányban, még a' legszűkebb utszákon is, bámulandó könnyűséggel fordul-meg a' nélkül, hogy legkisebb bajtól is kellett volna tartani, noha kandiak ezrei környezék az érkezettet. Ezzel egy feladás ismét megfejtve 's egy szörnyü nehézség legyőzve van; mert itt egy vontató gőzkocsit látunk, melly közönséges országúton, sőt még hegyre fel is, elakadás nélkül megy; olly dolog, mellynek létesíthetését minden akademia lehetlennék tartotta. — 25 év előtt a' gőzösök, 20 év előtt pedig a' vasutak létesíthetésén kételkedtek az akademiák; azt hitték, hogy a' vontató gőzkocsik nem birandnak elég tapadó erővel nagyobb tehernek előbbmozdítására. Végre azt állíták, hogy a' vontató gőzkocsizási rendszer közönséges utakon csupán elméletben állhat-fel. Idősebb Dietz, német eröművész, e' problémát hat kerekű izes kocsijai 's kögkerekű locomotivja által megfejté. E' hatkerekű kocsiknak azonban más nevezetes hasznuk is van, mellyekről a' tudományok akademiája, rendőrségi főispán, hidak és utak fő igazgatósága, Parisban, dicsérettel emlékezett; t. i. nem borulhatnak-fel, nem ráznak, és könnyen vontathatók. E' kocsik közül több Gentben maradand a' Gent és Lille közötti közlekedés fenntartására, mellyek addig, míg több kögkerekű gőzkocsí ké-

szülend, lovak által vonatandók. Dietz urnak mostani locomotivja Parisba fog egy társaságnak mintaul küldetni, melly hason-rendezéssel több gőzkocsit szándékozik készíttetni külön utakra, nevezetesen pedig a' Lille és Gent közöttire.

Gyuladalmat gátló rostélyok. — Maratuch ur gyuladalmat gátló uj védszert talált-fel a' kémények kigyuladásából eredhető tűzveszélyek elhárítására. Ez pedig azon elven alapszik, hogy minden nem égő test hűvítő erővel bir, még pedig olly mértékben, minőben reá a' melegség hat. E' készüllet a' kémény belsejében a' láng és kigyulandható tárgy közé alkalmaztatik. Áll pedig három, egymás fölé bizonyos távulságban alkalmazandó ércz rostélyból. E' rostélyoknak hűvítő ereje olly nagy, hogy az alsót bármilly keményen csapkodja is a' láng, a' felső még sem lesz olly meleg, hogy a' kéz ki ne állhatná. A' kémények kigyuladásának olly gyakori okai, a' szikrák, e' három választó falon áthatással annyira kihülnek, hogy vagy elalusznek, vagy ártalmatlanokká lesznek. Remélhető, hogy Maratuch urnak e' készüllete rövid időn minden házban honosittatni fog, mert 1) gátolja a' láng és szikra szétterjedését; — 2) a' meleget egy helyben központosítja, 's a' szobába ható meleget ez által neveli; — 3) minden kéménybe alkalmazható, 's — 4) a' kémények légfolyamatát sem gátolják. (Europe industrielle.)

INTÉZET.

Egesség-biztosító intézet. Philadelphiában jelenleg egy egészség-biztosító intézet létesítése van tervben. Minden biztosított egy nyomtatott rendszabályt kapand, életmódjának folytatásáról szöllöt, mellyeknek pontos megtartása által kell magát a' betegségekől megóvnia. Ha nyolcz év elfolyása előtt megbetegszik, bizonyos pénzösszeget fizet a' társasági pénztárba, melly ismételt esetekben kétszer, háromszor, négyszereztek is. Ki pedig a' rendszabályoknak pontos megtartása által nyolcz évig semmi betegségbe nem esik, díjat kap, melly szintén kétszeres, háromszoros, négyszeres is lehet, mint t. i. egéssége fog a' kiszabott nyolcz éven tul tartani. Midőn valaki a' társaság tagjává avattatja magát, bizonyos summa pénzt kell lefizetnie. Ha meghal, pénze az intézeté marad: ha pedig kilépni kíván, mit befizetett, visszaadatik neki.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — Pesten jövő hetfőn, folyó hó 21-dikén, Bartha János jutalmára „RONTÓ PÁL“ eredeti énekes bohózat 3 fvsban (Gvadányi József ismeretes munkája után szinpadra alkalmazá Szigligeti; muzsikáját írta Thern Károly; az új diszitményeket festették Otto és Engert, színházunk festői; a' tánczokat és csoportozatokat tanítá és rendezé Kolosanszky) először fog adatni.

PESTEN dec. 10-kén „korszellem“ (ismét korszellem?!) adatott. Jelesek Megyeri (Töksi) és Komlóssy Ida (Hertha). Nézők kevesen. — 11-kén „két Péter“ Lebrün 3 fvsos vig játéka került szőnyegre. Dicsérettel említendő Szentpétéry ur (van Belt). Nézők kevesen. — 12-kén Schodelné assz. jutalmaul a' mult számunkban említett „eskü“ nagy opera 4 fvsban (az eredeti csak háromban), Mercadante Xav. Fer. zenéje szerint adatott. Néző 's hallgató annyi, hogy már több nehezen férhetett volna a' rendesen elfoglalható helyekre. A' páholyok többnyire már 4—5 nap előtt valának megrendelve, 's így sokan a' 2-dik előadást kénytelenek elvárni, mert a' zártzúkat is csaknem hasonlólag kapkodták-el. A' szinterembe ez előadás estvéjén már 6 órakor beférni nem leheté. Szünni sem akaró volt a' taps, melylyel Schodelné assz. (Elaisa) fogadtatott, ki nehéz szerepét mind végig ismertt remekszéggel éneklé. Örömmel láttuk rajta azon több ezer forintot érő becses antik ékszert, melylyel őt mai napon ama buzgó hazafi, ki pesti magyar színészetünk és színészeink iránt már több ízben példás nagylelkűséggel bizonyítá-be kegyességét, a' valódi érdem méltánylását, 's műismeretét — meglepőleg méltóztatott megtisztelni. Áll az ékszer egy pompás drága hajdankori boglárából (Broche), számos rubin és gyémántkövekkel kirakva, hasonló fülbevalóból és nagy becsű gyémánt gyűrűből. Felbér Maria k. a. (Bianca) mély alt szerepére kissé gyenge volt, mit nem legjobb egésségben léte is menthet. Konti ur (Manfredo) és kitünőleg Erkel ur (Viscardo) mind játékban mind énekben jelesek valának. Egressy Benj. ur (Brunoro) ha ének-organuma olly parallelában állhatna eléggé nem dicsérhető szorgalmával 's a' mai igen erős muzsikával, kevés kívánni valót hagyhatott volna. Szathmáry Karolina kis szerepéncz megfelelt. A' karok 's hangászkar jelesek, meglepők. Az előadás átalján véve nagyon pompás, népes; az új diszitmények meglepő szépek, 's átalján a' milanoi scala-színházéinak mintájokra készülték. A' fő szerepek vívői több ízben előtapsoltattak; Otto festő ur is hivatatott, de nem vala jelen. Mi magát a' muzsikát illeti, ez átalján véve komoly 's felséges, de nem a' népszerű ismeretes olasz operáknak bélyegét viselő: ki annak fenségét, szépségeit mélyebben ismerni 's taglalni akarja, többszer hallgassa-meg. Leginkább bővelkedik meglepő 's nagy hatású kardalokkal; a' 3-dik felvonásban a' fegyveresek szép, férfias kardalát ismételni kellett; vannak benne azonban érdekes romanzok, mint a' solo bűgőkürt- (Bassethorn) és klarinet-kisérettel bíró, duettek, quartettek 's a' t. Ugy tetszett, mintha itt ott a' tempók nagyon siettetve voltak volna, p o. a' dámáknak gyönyörű (E-dur) karénekök, melly igen sebes időmértéke mellett egészen elveszté hatását. A' hangszeresítés meglepő, 's a' muzsika néhol (a' szinpadon is hangzó 2-dik hangászkar mellett) olly erős, hogy ötször annyi éneklő személyzetet is megbírna, mint a' mennyi most volt. Az oachest-

rum különféle hangszereinek első játszóí valamennyijének ez operában solo-játszóknak kell lenniük, mert csaknem mindegyiknek (violin, flauta, klarinet, oboe, bűgökürt, vadászkürt 's a t.) solo-darabja van. — A' textus maga t. J a k a b I s t v á n urnál (ki maga is muzsika-értő) jobb fordítót nem nyerhetett volna. Milly helyesen hangzának e' nagy szorgalommal a' muzsika meneteihez alkalmazott és különféle mértékre irtt versek, csak az itélhetimég, ki mindkettőnek sajátóságait ismerve ezekre figyelmezni képes. — S c h o d e l n é assz. a' számos tapsokon kívül első felléptekor következő két nyomtatott versezzel tisztelteték-meg:

Schodelnéhez.

Pest, télhó 12-kén 1839.

Ős időknek évtelen korában
Míg e' földünk nem születve volt,
És a' végtelenség hámorában
Éj, nap, ég, föld, tenger, összefolyt:
Á t z e n g e t t e g y s z ó z a t a' világon,
'S élet és fény lön a' pusztaságon.

Új időknek évsúlyos korában
Míg az ének parlagulva volt,
P ó r d a n á k k e r i n g t e k e' hazában
Nyerve tapsot, éldelet-mosolyt;
De mióta bájszavad közöttünk:
A' művészet tisztelői lettünk.

Schodelnéhez.

Pest, jan. 12-kén 1839.

Le mérite en repos s'endort dans la paresse.

B O I L E A U.

Az énekesnő másnak zeng gyönyört,
És önmagának búra énekel,
Művész világában sejtetlenül:
A' dal minő szívekhez hangzik-el. —

Zengj, mint honod népének senki még;
Ha pór gyaláz büszkén felejtse azt.
Ragadj a szellemed' magas tudat:
„Te egy hazának szültél daltavaszt.“

KASSÁN nov. 3-kán „alpesi rózsa, patens és sawl“ színjáték (a' hirdetményen vig játék) tetszett. Játék végén D é r y n é assz. (Liesli), ki e' szerepet egykor sokkal jobban adta, és K ö s z e g h y (Verdenberg) hivattak. Dicsérettel említendők Balla (Barczikoff), Erdős né (özvegy Verdenbergné), Balláné (b. Rautenhofné), Erdős (b. Renheim) és Boldizsár (Reeman). Nézők közép számmal. — Dec. 1-ső napján „neslei torony“ 5 fvsban közép számú nézők előtt adatott. Játék végén Balláné (Margit),

ki valódi művész volt, és K ó s z e g h y (Buridan), kinek többszöri akadozásain, minthogy szerepét mindig jól tudja, bámolni méltán lehet, előhívtattak. V á r o s y (Landry) megtapsoltatott. K o v á c s i (Marygni) helyesen cselekednék, ha illy nemű szerepek játsszásával felhagyna. Egyébiránt a' többi személyzet egész tehetségével rajta volt, hogy a' közkedvességű színműnek becsét továbbra is fentartsa.

K L E S T I N S Z K Y L Á S Z L Ó.

ARADON nov 20-dikán „sokat tudó“ tetszésre adatott. C z e l e s z t i n (Peregrinus) 's F a r k a s (Hebegős) mulattattak. — 22-én „XII-ik Károly Bendernél“ került szönyegre. C z e l e s z t i n (XII. Károly) köztetszésre játszott. — 25-dikén „Krajevits Marko“ (irta Czelesztin) adatott. — 27-dikén „Cäsario“-t láttuk. K á l m á n n é a' czimszerepet, némelly illedelem-sértő botlásait leróva, türethetleg játsszá. K ö r ö s y n é (Sibilla) köztetszésre. — 29-kén „Smolensk ostroma.“ — December 1-ődjén „Angelo.“ C z e l e s z t i n a' czimszerepet nem elég tökélyvel fogta-fel. *) L i l l á n (Thisbe) 1-ső fvsban némi szórakozottság mutatkozik; szerepe többi részét azonban köz-elégedésre játsszá. B a r a n y i (Homodei) még egy szerepét sem játsszá olly jól, mint ezt. — 2-kán „8 leány formaruhában“ hatással ment keresztül színpadunkon. Illy dalos bohózatokat tanácsos volna többször is adni; illyesekkel a' polgárság is színházba édesgettetnék. — 4-kén „két Andorvári“ Kotzebue 4 fvsos vig játéka adatott. D e é s i t (ifjú Andorvári) figyelmeztetjük, hogy illy nemű darabokra többé aczél sarkantyús csizmában ne jelenjék-meg. F a r k a s (ör. Andorvári) illy szerepekben is jártosságot bizonyítja-be. L i l l á n (grófné) szembeszökő készültség látszott. V I L Á G O S V Á R I.

KOLOZSVÁRATT nov. 4-kén „az Amerikai“ jött színpadra. (Vig játék 4 fvsban. Töpfer után magyarra fordította Láng Ádám. (A' darab igen nemes, mulattató, 's valódi hatással birhat bármely osztálybeli közönség előtt. Színpadunkon ez is először adatott. Vendégünk sok ujságot hozza előnkbe, 's a' régiekből itélve szinte oda kell tulajdonitnunk e' dicsőséget; mert ennek előtte a' sok rongyszerű óságtól már, ugy szóllva, izlésünk mellett fogaink is elváslának. F á n c s y ez uttal az amerikai (Lipsz Vilmos) szerepében leg-utójjára lépett-fel, 's azon egyszerűségével a' tiszta természetességnek és tiszta kifejezetével azon indulatnak, melly szerepe érdekével kapcsolatban állván, mindenkit egy önkénytelen tiszteletre emelt. Néhol jelelhetni ugyan helyeket, mellyeknek viselete az egyszerűségen alól, melly már az ügyetlenség hatáiraiba lépett, szállani látszatott. M á t é f i (Herb) száraz 's csaknem mindenhol egyoldalú hangjával, mellyet ő változtatni vagy nem akar vagy nem igyekszik, vagy nem tud, a' feszültebb figyelem előtt, melly nem csupa fölülegeségeken ingerli hahotára az ajkat, ki nem mondhatni, milly untató vala. L i p c s e y K l á r a (Zsófia) eléggé igyekezett a' kis cseleskedő leányt eltalálni (mire nem játék alkalmával kell csak igyekezni), de azt gyöngésége nem bírta. Sajnálkozunk L. Klárán, miszerint meg kell vallanunk, hogy ő pályáján valódi rák módjára halad; benne semmi igyekezet; mi valaha volt is, kialudt; neki már hangját sem érteni, beszédét annál kevésbbé nem. Egyetlen dicsősége jelenben az (de ez is a' természeté), hogy ő kecses szép lény a' színpadon. Szép? o! e' pünkösti királyság! ezt a' haladó kor megöli az ember-

*) Mért nem mondja a' szemleirő itt is, hogy nem elég tökélyvel szobrázta ki.

ben, 's annak utána, ha több tulajdonsággal nem jeles, reménytelenségbe esik, körültekint, veszve látja magát, és megátkozza szépségét, mert őt az ölte-meg! Emlékezzék L. K. e' sorokra, 's ha áll még érzetében, ki fogja ragadni magát jelen vesztegléséből: a' haladhatás még nem késett: ha pedig fülei csukva állnak a' józan szavak előtt is, úgy — — oldja-fel Pest lelkes megyéjét is szerződése alól; mert nem lehet érdemes ama nemzeti intézethez. **L a t a b á r** (Károly) felette szeleskedő volt; szerepét nem tudá. **S z ö k e** (Matyi) az együgyü szolgát természetesen és olly mulattatólag adá, hogy közönségünk, jeleneteiben, szünteleni tapsokkal halmozá kedves játékaért. **F á n o s y**, játék végén előhivatott, 's közönségünktől nehány szóval lelkesen bucsút vett. Kísérje őt szerencse utáiban, 's visszaadva magát a' testvér-hon nemzeti házában — honnan nem elpártoltan jöve őt ölelő közönségünk körébe — koszorúzza szép érdemeit méltányos jutalom; egyszersmind édesítse pályáját azon tudat, hogy művészi életét olly dicsően jegyzé, mint Kolozsváratt soha senki különben, 's e' szavak, valamint az eddigiek is, a' közvélemény szavai valának. Nézők elegen. — 6-kára hirdetve volt „az erdélyiek magyar országon, vagy, a' régi pénzek“ de az, mint egy hirdetményen olvasható vala, a' színészi készülétek miatt elmaradt. Színészi készülétek? — örömmel el fogjuk várni, mit szülnének a' kürtölt színészi készülétek!

V R S S.

H. M. VÁSÁRHELY. December 20-kán 1838. — Thalia vándor papjai, **K e s z i** vezérlete alatt, városunkban mintegy 5 hét óta igyekeznek — részükről ugyan kevés anyagi, részünkről pedig kevés szellemi haszon- 's élvezet-hozólag, a' téli hideg rövid napok rideg hosszú estéit rövidíteni. — Tagjai e' társaságnak: **K e s z i**, **P o z s o n i**, **F ö l d v á r y**, **M e g y e s y**, **K i s**, **P o z s o n i n é J u l i a**, **R ó z a**. — Eddigélé az első bérletben hat játékot, u. m. nov. 29-ikén parisi naplopó — dec. 1-jén tündérkastély magyar országon — 2-án bárson czipő — 4-kén Angelo — 6-kán nőnem fortélyai — 8-kán **G r i s e l d i s** című darabokat adák. — E' miniatúr-társaságnak egész érdeme szerep-tudásban állván, előadásairól bírálatokat közleni hálátlan munka lenne: — de a' közlő különben is megvallja, hogy azon bodor sűrű füst-gomolyagon keresztül, melyet bizonyos uracsok keményen ezüstölt vaskos tajtékpipából szilajul eregettek, nem vehette elég hiven ki azon előadásokat, melyeket ugyan ezen füstös körülmények miatt, finomabb eszméletű közönségünk gyéren látogatott. — A' pipa-füst-szag nem válik rózsza-illattá, ha veres cserép, vagy tajtékpipából párolog is elő.

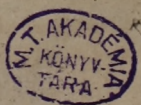
I R M A.

DIVAT.

3-dik divat kép (Parishól). — Legujabb táncvizgalmi öltözetek fehér tüllből, rózsákkal ékesített tekercs-diszitményekkel, rövid ujjakkal; a' hajdísz arany töröcskéekkel. — **B é c s i** divat jan 10-kén: paletot-felruha setét granát színű selyem szövethől, bárson bélessel; atlasz kalap blondokkal 's oda tűzött tollal.

Szerkezi **M á t r a y G á b o r**, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap január. 20^{án} 1839.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Még néhány szó a' parodiázásról budapesti magyar színpadunkon.

Azon nap délutánján, mellyen e' lapok 2-dik számában a' parodiázásról irtt értekezés itt Pesten (tehát már jan. 5-én) a' közönség kezébe került, Szerdahelyi J. magyar dalszínész ur hozzám jött, 's egy kéziratot hozván, azt e' folyóirat lapjaiba iktatni ohajtá. Éppen akkor elkerülhetlenül mennem kelle hazulról, 's így kérelmemre, hogy azt még azon éjjel nyugodt elmével átolvashassam, nálam hagyá, igérvén, hogy más nap reggel a' válasz hallására ismét eljövend. Ő azonban csak harmad napra (jan. 7-én) jött. Ekkor értésére adám, hogy magában nem éppen legszerényebb hangon a' fenn érintett parodiázási czikkelyre irtt replicát foglaló kézírata (millyenek folyóiratomból — mint neki nyomtatott értesítésemben meg is mutátam — már régen kirekesztettek) folyóiratomba fel nem vétethetik, egyszersmind annak főbb pontjait tehetségeim, belátásom, 's tapasztalásom szerint törekvém ön személye előtt megczáfolni annyival inkább, mint-hogy, mint neki emlitém, az említett parodiázási czikkely saját nézeteimmal is megegyezik: azonban ő, habár az illendőség korlátain túl legkevésbbé sem lépett (az ellenkező hiresztelés tehát tökélyesen hamis), megmaradván nézete 's kéziratában foglalt véleménye mellett, több más komoly 's tréfás beszéd után tőlem eltávozott. — Kevés nappal ezután (jan. 12-én) a' Jelenkor „Társalkodója“ 4-dik számában Sz. urnak egy válasza a' Honművész szerkesztőjéhez“ jelent-meg, mellyből a' folyóiratom 2-dik számában „parodiázásról“ megjelent czikkelynek írójaul egész bizonyossággal engem nevez, 's az egész választ hozzám intézi. Miként tehette ezt, nem tudom; én legalább magamat előtte nem vallám azon czikkely írójának, 's a' Honművészbzen az minden név vagy jegy nélkül jelent-meg. — Minek keresztelhet az ember illy tettet, nevezni nem akarom; mert ő azt sem fogná megismerni; én pedig a' versenygéseknek barátja soha sem valék: ha az volnék, úgy Sz. urnak nálam ejtett beszédéből ollyakat irhatnék most e' „néhány szóba“ — mellyek őt bizonyosan más

árnyéklatban tüntetnék-föl. De én vele további szóváltásba ereszkedni sem akarván, e' néhány szómat még nem is hozzá intézem, hanem csak azokhoz, kiket említett „válaszában“ előhozott szavai könnyen bal utra téríthetnének.

Sz. urnak válasza, némi kevés módosítással, ugyan az, melyet hozzám kéziratban hozott. — Minthogy azt egyenesen hozzám intézi, nem örömet ugyan, de több tekintetből szükségesnek tartván, felelek reá. — Sokkal gyengébb az, hogysen őt, (bár mennyire törekedjék is fonalát mézesíteni) a' báránybőr alatt lappangó toportyán-féreg gyanúja alól felmentené. Azok, kik őt Ludas Matyi szerepében a' parodiázásért megszóllák, még most is ez utóbbi mellett vannak, 's hihetőleg saját barátjai és társai is mosolyognak, hogy említett válaszában jobban nem tudá magát menteni. Hijában mondja, hogy a' kérdésben volt testmozgások hasonlók voltak azokhoz, „mikkel ugyan azon dalt Schröder Devrienttől 's Heinefettertől énekelteni hallá:“ — mert én magam is, több másokkal, 's bizonynyal számosabb izben, mint Sz. ur, hallám Romeo dalját e' két művésznétől; de egyik sem éneklé az azon testmozgásokkal, mellyeket Sz. ur Ludas Matyiban parodiázott. Senkinek sem jutott akkor eszébe azok ellen csak egy szóval is kikelni, vagy őket éppen parodiázni. — Azonban, ha azokéi is voltak volna, nem tudható-e Sz. ur a' mostani körülmények között előre átlátni, hogy azok egy részről kellemetlen érzést, más részről gunyos kaczagást, harmadik részről helyben nem hagyatást fognak nálunk okozni?! — Nem? — o ártatlan Metellus! — ezt tehát Sz. ur lángeszével előre nem láthatta volna? 's most, hogy a' sárból kivánszorogjon, a' legtulságosabb argumentumokhoz kapkod, mellyeken bizonyosan, ha kezét szívére teszi 's lélekismeretét kérdezi, maga is jó izűen elkaczagja magát. — Vagy talán csak a' Honművészen olvasá azon állítást? — Sajnálom, ha igen; pedig a' Jelenkor is jár a' pesti magyar színház számára; ennek pedig már távoli 103—4-ik számában (dec. 29-én) ezt olvashatta volna: „Szerdahelyi (Ludas Matyi) — az ott énekelte egyveleg Romeo 's Julia dalműből kölcsönzött olly meglepő hűséggel parodiázó részét harsogó kaczaj 's tetszés közt ismételnie kelle, 's méltán, mert eredeti példányát félre nem ismerhető hűséggel utánzá karjai kifeszítésében, teste csóválásában, 's minden egyéb helytelen mozdulatiban.“ — Valljon az, ki ezt írta, Schröder-Devrient, vagy Heinefettert érté-e? — 's valljon azon kaczajt az ezekre emlékezés sajtó-lá-e ki? — ugyan! az ott volt publicum közül hány emlékezett amazoknak actióikra? — végre valljon Sz. ur amaz utánzott acti-

ókkal e' uevezett művésznékre akará-e a' publicumot emlékeztetve megnevetetni, vagy talán inkább egy más valakire? — Hiszen én magam is Sz. ur jóakarói között állván azonnal elismertük azt, kit Sz. ur elismertetni akart, habár ezerszer tagadja is. — Vagy talán ez még nem elég? — Hát Sz. ur a' „Pesther Tageblatt“ német folyóiratnak jan. 6-án megjelent (6-dik) számát sem olvasá? — pedig ebben következő áll: „Szerdahelyi, Sängner und Komiker des National Theaters, hat in der seynsollenden Posse ‚Ludas Matyi‘ die allgemein geachte Sängerin, Madame Schodel, parodirt. Es ist wirklich ein erhebender Anblick, die Kunst durch ihre Jünger selbst karikirt zu sehen, und ein sehr gewichtiger Empfehlungsbrief für eine Anstalt, die in kurzer Zeit ein Landes-Institut zu werden hofft!“ — No's Sz. ur! hát ezt is én irtam? ez is csak az én állitmányom? pedig e' folyóirati szám már akkor sajtóban volt, midőn az enyim megjelent. — De hát azon számtalan mivel asszonyosságok és urak, kik hasonlót állitának, és kárhozták a' szóban levő parodiázást, — azok is általam tudták azt meg? — Vagy talán a' színészeti küldöttség is én általam buzdittatva róttam-meg Sz. ur tettét, 's tiltá-el Ludas Matyi bohózatnak ezutáni előadását? mely utóbbi ellen nálam Sz. ur maga is kikelt. — Az én szavamra rendelé a' dolgot bölcsen belátó küldöttség, hogy ezután az új darabok főpróbáinál egy különös biztos jelenjék-meg, ki felügyeljen, nehogy ezután a' mutatványoknál ollyasmire szabadságot vegyen magának a' színész, mi a' próbáknál helyben nem hagyatik? — De kedves Sz. ur, nem szükség a' színésznek tulságokra vetemedni, 's minden szemüveges parodiázás ellenére is kedvesen játszhatik, csak az illendőség korlátjait meg ne sértse. — Nem mondatott az, hogy valamely textus vagy dalszak elmondásában, hanem a' sajátságos actiók gunyolásában állott a' parodiázás — 's így hasonló nem csupán a' divatos frakk felöltésében, hanem a' hasonló öltözetnek, sajátságos viseletnek, állásoknak 's más actióknak utánzásában 's a' t. állott a' tudva levő másik parodiázás is. — Hogy a' nemcsak másnak, hanem saját érdemét is becsülni tudó, 's így ez utóbbi iránt méltó kiméleést ohajtó Schodelné assz. minden szerénysége mellett neheztelt a' dologért, tudják számosan! de korán sem vált e' neheztelése olly nemtelen boszúvágygyá, hogy azért (mint elég csufosan híresztelék) Sz. urat szinpadunkról eltiltatni kívánta, vagy vele azon többé fellépni nem akart volna. Éppen ezen és több más ellene kürtölt híreknek megczáfolása 's a' közönség iránt mindenkor érzett tiszteletének bebizonyítása végett (mint ő alulirttnak maga is mondá), 's korán sem ama csacska hír követ-

keztében, mintha Sch. assz. attól tartott volna, hogy ha Sz. ural ki nem békél, majd nem jövend publicum S — né jutalomjátékára — egyezett-meg abban, hogy a' Sz. ur jutalomjátékaul hirtelenében előrántott „bájitáiban“ nagy kedvetlensége mellett is jan. 9-kén fellépjen; mi nagy enthusiasmmussal is fogadtatott ugyan, miként ezt az idei Rajzolatok 3-dik, a' Tageblatt 10-ik, 's a' Jelenkor 4-dik száma említi, de korán sem (mint ez utóbbiban mondatik) kibékülés végett nyújtá Sch. a. kezét Sz. nek; mert ezzel ő nem hasonlott-meg, megelégedvén azzal, hogy neki előbbi napokban néhány szóval megmondá sajnos észrevételét. — E' pont iránt még csak azt kérdem, valljon ha Sz. ur az érdeklött parodiázást nem annak tartá, mért nem volt olly szerény, hogy a' dec. 30-ki előadásban amaz actiókat másokkal cserélte volna fel — és mért nem kelt-ki czáfólag az ellenkező vélemény ellen (melly előszer is a' Jelenkorban már dec. 29-én jelent-meg nyilvánosan) azonnal valamelyik magyar folyóirat legközelebbi számában? Pedig ez illett, 's ekkor volt volna Sz. ur egészen méltó ama kegyességre, mellyben őt a' nevezett jutalomjátékban Sch. assz. valóban nemes viselete által részesíté. Ekkor nem volt volna szükség olly sántikáló argumentumokkal nem a' pesti (mert ez, mellynek minden körülmény hamar tudára juthat, 's azok által nem olly könnyen ámttathathatik-el) hanem a' hirlapokat olvasó vidéki nagyobb közönség előtt báránybőr alatt lappangó farkasként magát mentegeetni.

Mi a' C. urra neheztelést illeti — ez iránt ugy emlékezem — ama parodiázási cikkelyben így állott „mondják ugyan“ — tehát csak „mondják!“ Ha tehát nem igaz, magam is örvendek rajta; az illyes és hasonló mondások azokat, kik magukat hibásoknak nem találják, nem illetik; és így ollyasokat magukra ne is vegyenek! Hiszen (mint a' Tageblatt mondja) ez úgy által Europa sulyegyene meg nem rendítettik!*)

Az ellen, hogy Sz. ur szükség esetében, saját színészi hitele koczkáztatásával is vállalt-fel szerepeket, én magam is mondhatnék némellyeket, p. o. mikor Budán „Tancredot“ (tehát az alt-szerepet) is felvállalá, 's pedig szerencsétlen sikerrel —

*) Aufrichtig gestanden, sehen wir zwar nicht ein, dass Europa's Gleichgewicht durch das Parodiren einer Prima Donna assoluta irgend einen erschütternden Stoss bekäme, doch finden wir anderseits in diesem belächeln und bejauchzen, selbst von einer hiesigen Zeitschrift gepriesenen Unfug, keinen erfreulichen Beweis für die Anerkennung einheimischen Verdienstes, welche dem wahren Ungar nie fremd bleiben dürfte. (Tageblatt Nro 11.)

valljon erre szükség-e, vagy más valami csintalan de nem a' legszerencsésebb ösztön készíteté?

Végre, hogy Sz. ur, a' budapesti magyar szinpadoknak olly teherviselője volt volna, millyennek magát véli, valóban nem tapasztaltam; különben én is annak hirdetem volna Honnművészenben. — Egyébiránt azt bizonyosan megfontolatlanul 's nem fékezett hevében monda Sz. ur, hogy a' Honnművészenben a' teherviselők nem ismertetnek-el, és csak bizonyos személyek pártoltatnak: különben azt is kellene mondania, hogy ő is azon bizonyos személyek közé tartozik; mert a' Honnművész a' budapesti jelesebb magyar színészeket mindig pártolá 's dicséré, ámbár nem hallgatá-el hibájokat, habár ez utóbbi ellen mindig kikeltek is. No de ki ne szeretne inkább mindig dicsértetni? 's ki nem ohajtja, hogy mindig neki legyen igaza? Mind e' mellett az is való, hogy Sz. ur egyike volt azoknak, kiket legtöbbszer 's legjobban dicsértünk. Ha nem hiszi, kérem, vegye elő a' Honnművész lapjait azon időtől kezdve, midőn Sz. ur Budán föllépett, 's figyelmesen keresztül nézván a' mai lapig, tapasztalni fogja, hogy jelesebb tehetségei illő méltánylással említették mindenkor, 's bizonyosan a' jó hatszorosan is alább nyomott mint a' roszabbnak mérlege. Mutassa-meg ekkor, van-e jelesebb tagtársai közül csak egy is, ki annak idejében nem dicsértetett a' Honnművészenben, 's nem pártoltatott valódi érdeme (de nem Sz. ur nézete) szerint?! — Teljesíti-e kérelmemet Sz. ur, nem tudom; sőt inkább kétlem, mint reménylem. Azért nem sajnálván fáradságomat, a' tisztelt közönség kedvéért felütém Honnművészenben a' rendszer színészeti tudósításokat mult december elejétől kezdve folyó jan. 13-ig, 's ugy találtam, hogy ott Sz. urnak fellépése felől hét ízben (t. i. nov. 27., dec. 2. 13. 19. 27. 29. 's jan. 9-kén) történik említés, 's egyszer sem gáncsolatik, sőt mindenkor dicsértetik (még mint Ludas Matyi is) előadási tehetsége. — Kérdem már most, mi ellenvetése lehet? Nem dicsértetik-e itt a' teherviselő?

Mi a' többit illeti, hagyjuk azt abban. Ezekről megfelelnek a' tettek, 's azok, kiknek velek bajuk 's vesződésük volt. Kit nem éget, ne fujja! de olvashatja addig is ez évi Rajzolatok 2-dik számában a' pesti hírekben adott jó tanácsot — melyet, ha tudnám, hogy reám neheztelne, magam is ajánlanék.

Utójára még érintenem kell, hogy Sz. ur nem éppen legszerényebb válaszának reám nézve még hasznos oldala is volt. Én legalább azt tanultam belőle, hogy, ha bizonyos folyóiratban valamely cikkely név és jegy nélkül jó-ki, annak írója nem más, mint a' szerkező maga (én legalább e' jelen ügyben így jártam); és így, ha az ellen valaki írni akar, bátran 's egyenesen csak mocskolja-le a'

szerkezőt magát, 's vigye a' Jelenkor folyóiratba, Itt neki legkisebb ellenvetést sem tesznek, mert ott nem tartják redactori kötelességnek arra felügyelni, nehogy hamis színészeti czikkek közöltessenek (mit Sz. ur válasza is állit ugyan ő ellenek), és nehogy az őket soha meg nem sértő, sőt több izben hasznukat és érdeküket előmozdító, velek ellenzetben nem álló collegájuk akár okot adólag, akár ártatlanul megtámadtassék lapjaikban: ellenben e' tettük által ők is jogot adnak a' repressaliára; és így, ha ezután a' Jelenkor vagy Társalkodóban valamely név és jegy nélküli czikk jelenend-meg, bizvást Helmezy vagy Szenvey urra foghatjuk, 's irhatunk egyenesen ellenök. De már ekkor nem tudom, felveszik-e majd a' saját maguk ellen illy nagyon is kézzel foghatólag irott cikket (nyomtatott hirlapokban olvastam ugyan, hogy egy pár cikket már fel nem vettek volt) — vagy talán más hasonló elvű lapokba (millyek azonban még eddig nem nyilatkoztak) utasítani lesznek szivesek! — Minden esetre ezen igen szép és érdekes tanúságért köszönet Sz. urnak. Majd, ha jobb alkalnam lesz, megiszolgálom! — — És ezzel folyóiratomban berekesztettnek jelentvén ez ügyet, annak további feszegetésével nem vesztém időmet, 's róla többé egy beütöt sem irok!

MÁTRAY GÁBOR. *)

PESTEN, jan. 13-kán „majom és völegény“ 2 fvsos bohózat mérsékelt számú nézők előtt adatott. A' majmot Johannotics Antal ur, ugyan az, személyesíté, ki mult nyáron a' pesti arenában majmokodott. — 14-kén „Aba“ Szigligeti 5 fvsos szomorú játéka másodsor, 's fájdalom! kevés néző előtt adatott. Ha újabb dramáink, mellyek első feltünéskor tetzsésre adattak, illy kevés pártolásra találnak, félő, hogy dramai literaturánk ismét eldöb hanyagságába süljed. Jövend-e színházunk felé valaha olly kor, mellyben eredeti drama 14 előadásra 53,674 frankot jövedelmezzék, mint kevés idő előtt Hugo Viktornak legújabb műve „Ruy Blas“ jövedelmezett Parisban, kétkedünk. Az előadás pontos 's kerekded volt. Lendvay ur a' ezimszerepet ez alkalommal több erővel, több valósággal adá. Dícséretesen működtek Fánosy (Bukne), Bartha (Bue) urak, Laborfalvi R. (Sarolta) 's Komlóssy Ida (Judit) kisasszonyok is. — 15-kén „fekete asz-

*) Éppen censurára kellett küldenem e' lapokat, midőn az Athen. legközelebbi (jan. 17-ki) száma kezembe adatott, 's benne hasonlag ugyan ez ügyben megtámadtatom a' szerk. urak által. Sajnálom, hogy előbb nem olvashatám ama sorokat, mert akkor némileg felelhettem volna legalább én is azokra, mellyeket személyem ügyében a' szerk. urak félre értettek és sértőleg, tulajgosan, balul magyaráztak. Csudáalom, hogy társ-urak engem csatapiacra szállitnak-fel, holott tudják, hogy folyóiratomban olvasói (mint már több ízben jelentém) a' litter. 's többnyire egyes személyek érdekeit illető veszekedéseket nem szeretik, sőt magam is béke-kedvelője vagyok (mert művészetek nem virágnak harc és háborúban): már pedig, ha én a' szerk. uraknak felelnék, ők talán ismét felelni fognak, én hasonlag — ők folytatják — én is — így soha vége sem lenne, 's lapjaim versengés természetévé válnék. — Ennél fogva feljebbi nyilatkozásomnál maradván, kérem a' szerk. urakat, kíméljenek-meg minden perlekedéstől.

szony“ parodiát kevés néző látogatá. — 16-kán „tolvaj-kulcs.“ Nézők gyéren. (Lendvayné assz. 's Felbér Maria k. a. betegek.)

NAGY-VÁRADON a' Székes-Fejérvárról ide érkezett 's november 1-jeig „kassai dalszínész-társaság“ czímet viselt tagok által e' színművek adtak: oct. 2-kán neslei torony; — 3-án Saluzzoi Corona O — 4-kén tréfa 's valóság † — 12-kén Kean (Egressy Gábor, vendég); — 13-kán vas alorczás (Egr. G. vendég.); — 14-kén Monaldeschi (Egr. G. vendég). — 21-én parisi naplopó; — 23-án Griseldis (Szakácsy István, vendég); — 25-én gyász vitézek; — 27-ikén Tudor Maria (Szakácsy I. vendég); — 28-dikán intermezzo. — 30-ikán oroszlán szívü Richard (Szak. I. vend.). — 31-ikén leánykérés szabály szerint O — Nov. 3-kán Valburgé éje O — 4-kén eleven holt házaspár, mesteremberek lakozása. — 6-kán tündér kastély; — 10-én Paulina! — 11-én Preciosa! — 13-án holdas leány (Pály Elek jutalmára)! — 15-kén Benjamin lengyel országból; — 17-kén ős anyja; — 18-kán Catalani. — 20-kán göldingi vár † (eső, dörgés, villámlás). — 24-kén göldingi vár O — 25-kén siklósi leányok; — 27-kén tékozló (Hubenay Ferencz jutalmára)! — 29-kén gróf Essex O — Dec. 1-jén pajkos jurista (Udvári és neje jutalmára). — 2-kán Lumpacivagabundus. — 4-én korszellem O — 6-kán Vazul (Nagy József jutalmára). — 8-kán Béla futása. — 9-kén tékozló! — 11-kén korona és vérpad. — 13-kán Pókaiak (Szakácsy I. jutalmára)!! — 15-kén veszedelmes nagynéne (Kövári és Biró jutalmukra). — 16-kán Kean! — 18-kán Lizardo (Chiabay Pál jutalmára). — 20-kán boldogasszony temploma harangozója. — 22-kén nap szüze (Kántorné assz. jutalmára)! — 23-kán Szapáry; — 26-kán Parisi naplopó! — 27-kén kegyenczek (Pályné assz. jutalmára)! — 29-kén csak egy szalmás kunyhó, és, énekes egyveleg (Hubenayné assz. jutalmára)! — 30-kán örültek háza Dijonban. — 31-kén Lear (Tóth István jutalmára)! — A' vesztesség helyre pótoltatván, színészeink elégtülve hagyák-el a' „sas“ czimer alatti terem, 's jan. 3-kán V. Olasziban az „Apollo teremben kezdték új pályájukat.

Jegyek magyarázata: † — a' játék elmaradt, O — kevés néző, ; — türethető számmal, . — szép számmal. ! — telcház.

HANGÁSZAT.

Budán a' budapesti vakok intézete javára jövő hétfőn, jan. 21-én este 6 órakor a' várbeli színpadon nagy hangverseny fog adani, melyben a' vak nevendékeken kívül több műkedvelő és a' jeles Moralt testvérek is (müncheni k. bajor udv. hangászkari tagok) munkás részt vesznek. E' mulatságra a' nevezett intézet mély tisztelettel meghívja a' fő nemességet, cs. k. katonaságot, és minden rendű közönséget.

Sopronban dec. 25-dikén a' hangász-egyesület külön hasznára nagy hangverseny'adatott. Részei következők: 1) Grisar „Sarah“ operájának előzenéje. — 2) Proch „havasi vadász“ dalja. — 3) Herz és Lafont változtatái zongorára's hegedűre. — 4) Bellini „Puritani“ operájából egy nagy (basso) aria. — 5) Bellini „Normájából“ a' bevezető kardon — 6) Heynemayer concertinója változatokkal, fuvolára. — 7) Thalberg fantáziája „Hugenották“ daljátékából vett themára. — 8) Storch „vadászslak“ dalja. — 9) Rossini „Tancredjából“ aria, karkisérettel. — 10) Ugyanannak „tolvaj-szarkájából“ az előzene. — A' 2. 's 9-dik darabot Farkasné

asszonyiságtól hallottuk, kit kellemes hangja 's előadás módja bő tapsban részesít. Csak azt sajnáltuk, hogy a' tempo kissé lassú lévén, kivált az első dal vesztett valamit hatásából. — A' 3-dik darabot Giefingné assz. és Hofer ur igen jelesen adák elő. Ez utóbbinak játéka olly kellemes, szívhez szöllő, gyakorlottságot mutató 's tiszta, minőt műkedvelőben ritkán találni. — A' „Puritani-ariát“ Christelli ur (Pozsonból) éneklé. E' még igen fiatal művész ritka szépségű hanggal bír, 's előadás-módja jó iskolára mutat. Reménylenünk lehet, hogy őt egykor, mint igen jeles művészt, üdvözölhetjük. Ugyan ő vala szíves a' „Norma-kardalban“ Orovoso partját énekelni. E' kardal az egyesület nevendékei által pontosan 's meglehetősen árnyéklatl adadtott elő. — Storch „vadász lakja“ nem volt kijelelve; Christelli ur azt a' meglepetett közönség legnagyobb elégtelére éneklé. — Heynemayer concertinóját Loschdorfer ur (hasonlag Pozsonból) adá elő. Az egyszerű tétel milly lélekteljesen vala játszva! — Ez a' játék! — 'S a' reá következett változatokban milly gyorságot, tiszta 's himes játékot, milly árnyéklatot fejte-ki benne L. ur! Vajha minden hangversenyben illy műeleménynek lehetnének részesesi! — Thalberg fantaziáját, e' remeket, Giefingné assz. vala szíves előadni. Csak az, ki e' hangművet játszá, ismerheti annak nehézségét, ujj-törő szökéseit, a' mellett felséges legatóját, szóval mind azt, mit Thalberg benne egybe halmoza, hogy maga magát fölülmulhassa. Illy műre magát elszánni műkedvelőnek igen-igen nagy föladat. Legnagyobb feszültséggel várám e' számat, 's megvallom, meglepitem. G. assz. a' legtisztább, legpontosabb játékot, nagy gyorságot, felséges előadási kerekdedséget fejte-ki. Ama hidegséget azonban, melly mind ebből észrevehetőleg tünt-ki, onnan magyarázhatám, hogy közönségünk nagyobb része hidegen vevé e' remekműt, mert annak szépségeit fel nem fogá. Valamint tehát szívből ohajtom, hogy a' tisztelt asszonyiság máskor is szerencsésítsen minket jeles játszásával, ugy ekkorára kevesebb nehézséggel terhel, a' nagy publicumra számított hangműt válasszon. — Az előzenéket az egyesület 's Károly-uhlanok hangászkarának néhány egyénci igen jelesen adák elő Minden darab előadója bő tapsban 's előhivatásban részesült. — Következő hangversenyünk jan. 11-re határozatott

KIESI GYULA.

TÁNCZ.

Pesten 1) a' redut-teremekben jan. 13-án tartatott első rendes táncmulatságot mérsékeltt ugyan, de más évekhez képeest még is szép számú közönség látogatá. — 2) A' „hattyú-teremben“ 15-kén volt bál a' kisedővő intézet jövedelmére. — 3) A' „nemzeti casino“ e' farsangra négy vigalmat határozott, mellyeknek egyike álorenzás lesz. — 4) A' „kereskedői casino“ három bált adand; jan. 22. 39-kén és febr. 5-kén. — 5) A' jogászok táncmulatsága, mint halljuk, jövő szerdán (jan. 23.) fog tartatni, mellyről bizton remélhetjük, hogy mult években kivított érdekének 's fényének most is meg fog felelni. — 6) A' hét választónál e' héttől kezdve szerdán és vasárnap lesznek táncmulatságok.

DIVAT.

Parisban jelenleg a' „Ruy Blas“ sávlók legnagyobb divathan vannak, kivált a' király-kék színű kasemirből készülttek fehér atlasz béléssel, egy széles és ez alatt egy más keskeny arany paszománnal körözve; a' karok felett, 's nyak felé zsinórral 's minden felé arany makkal diszítve. — Hasonlag szép egy illy másik sál gyöngy — szürke kasemirből, hasonló színű bárson-paszománnal körözve, goth rajzokkal aranyban ékesítve, vörös bársonnal bélelve, arany 's ezüst makkokkal és zsinórral diszítve. — Nem kellemetlen a' fekete atlaszból készült Ruy Blas is, domború rajzú szép fekete bárson-szalaggal körözve, fekete rajzokkal diszítve, 's zöld szálas bársonnal bélelve. — A' fehér sált fehér bárson-szegély, égi kék atlasz bélés, 's fehér diszitmények ékesítik. A' Ruy Blas-t gazdagabb nők nyuszt-prémel is szokták köröztetni. E' diszitményayel többnyire csak az arisztokraták köre él.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökőu január. 24^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

—hez, neve ünnepeñ

Feledni hűtlenül tud
Csak hűtelen kebel,
Melly minden új virányon
Új élvezetre lel.

Hűség osatolt szívemhez,
Örök virág vagy ott,
M't egy futó örömpércz
Emlékemül hagyott.

Miként e' kis virágcsa
Zöldel szívem fölött,
Zöldeljenek reményid
Szerelmeid között.

Válasz.

Dalt kérsz, leányka,
Szerelni dalt,
Tőlem, kiből a'
Szent láng kihalt!

Arczom redőzött,
Szürkül fejem,
Lelkem beteg, 's honn
Nincs érzelem.

Kérj esőket, o lány!
Ezt alhatok,
Aztán eszerében
Dalolhatok.

V Á L Y I.

INTÉZET.

Nyilvános oktatás és nemzeti műveltség Chinában. Valamennyin csalódnak — így ír Bitschurin pater, *) — kik Chinát Ázsia legműveltebb tartományának hiszik, és azok is, kik ellenkező véleményben vannak; mert állításai egyiknek úgy mint másoknak ingadozó, könnyen megdönthető. Hogy e' részben biztosan ítélhessen az ember, mind a' tudományok miben létét mind azoknak a' nép életére befolyását legnagyobb figyelemmel kell kísérnie. Csupán e' figyelmes vizsgálódás után lehet a' népművelődés miben létét kételkedés nélkül elhatározni. A' nyilvános oktatás köre Chinában szűk határok közé van szorítva. Csak négy nemű intézet létezik e' tartományban, mellyek több vagy kevesebb mértékben rendezettek, 's ezek: az iskolák, neveléstudományi 's csillagászi intézetek, és a' tudósok collegiuma, melly az európai tudományok akademiáival aránysúlyban áll.

*) Bitschurin pater, orosz hittérítő, 12 évig lakott Pekingben, 's így elég alkalma volt Chinát minden tekintetben kiismerni.

Az iskolákban nyelvismeretet, hazai évrzajokot, a' chinai régi költészet történetét, vallást, törvényt 's politicalai gazdálkodást tanulnak a' gyermekek. A' zene és szertartások ismerete egy lényeges részét teszi az ifjúság miveltségének; hazai földleírás, matematika, vegytan, orvosi tudomány, fűvészet, építészet és vízmérstudomány (hydraulica) tanulása szabad tetszésökre hagyatik. Mindent, mi a' haza szolgálatjához nem nélkülözhetlenül szükséges, haszontalanságnak tartanak a' Chinák; ezen előítélet következménye aztán azon figyelmetlenség is, melylyel a' tudományokra fordított europai rendelkezések iránt viseltetnek. Iskoláikban nincsenek rendszeres tanító könyvek, elemi oktatásra csupán némi hajdanból fennmaradt alapzatos (fundamentalis) könyveket használnak, mellyek a' Chinák előtt olly fontosak és tiszteletben állók, mint nálunk a' bibliák. Egyeleve csak a' textust tanulják a' gyermekek ezen alapzatos könyvekből minden magyarázat nélkül; 13-ik évökben megmagyarázzák nekik, mit addig megtanultak, 's még csak azután szabad nekik valamit önfejükből is dolgozni. Az iskolák vagy a' korona vagy magányosok költségén tartatnak. Elsők a' részökre engedett jószágok jövedelméből tartják-fel magukat. Magányiskola tömérdek van mindenfelé Chinában; mert a' chinai ifjúság nagyobb része, sőt gyakran a' legelőkelőbb és gazdagabb családból valók is házi nevelőket tartanak; 'a' korona költségén tartott iskolába csak szegények és árvák járnak. Ez utóbbiak ismét nép- kormányzói- 's kerületi-iskolákra oszlanak. Népiskola minden városban van, és a' helybeli hatóság felvigyázása alatt áll, mellynek joga van gyermekeket befogadni, elbocsátni, és tanítókat szabad, önállású férjfiakból, magukat erkölcsösség és miveltség által megkülönböztetettekből, választani. Az iskolák curatorának évenként bemutatattik a' tanítók és tanulók névjegyzéke. Ezen iskolákban elemi oktatást 's első kiképzést nyerne a' gyermekek, és mihelyest nyilvános próbatét után diáki rangot nyertek, a' kerületi iskolába mennek. Kormányzói iskola minden kormányzói városban csak egy van, melly a' korona költségén tartatik: magány emberektől alapított azonban több is találkozik. Ezekbe rend alá nem tartozó tanulók is felfogadtatnak, kik mikor tetszik, szabadon kimaradhatnak. E' nép- és kormányzói-iskolák csak előre készítő intézetek, mellyekben sem a' tanulmányi tárgyak sem a' tanulók száma nincsenek meghatározva. Kerületi iskola is van minden városban, de a' két elsőtől megkülönböztető joggal bírnak. Ezek ismét felosztatnak nagy, közép és kicsin, vagy tartományi, megyei és vidék iskolákra. Legnagyobb a' tanulók száma az elsőben, 's legkisebb az utósóban.

Azok, kik a' népiskolában vagy tulajdon lakukban elegendőleg kimivelték magukat, tartományuk középponti városában próbatételeknek adnak, melly után, ha diáki rangot nyertek, a' kerületi iskolába mennek; itt, mint korona-nevendékek elvesztik jogukat maguknak életmódot és hivatalt választhatni. E' pillanattól a' status-hivatal kijelöltjei, és mint olyanoknak [a' koronatanítók oktatása 's a' tudományok főnökének közvetlen felügyélésével] mellett kell tanulmányaikat folytatniok. Minden kerületi iskolában egy fő- és al-tanító van. Az összes helytartóságokban (gouvernement) 186 tartományi, 210 megyei, 1111 kerületi fő- és 1521 al-tanító van, egészen tehát 3022. Ezek közé azonban még nincsenek számítva a' nép- és falusi magány-iskolák. A' tanulók koronai, rangbeli és számfölöttiekre osztják. Összes számuk a' kerületi iskolák mind három osztályában 40.630-ra megy.

Minden helytartóságban egy curator van, kinek kötelességében áll az iskolákat igazgatni, 's a' próbatételekre felügyelni. Azon városokban, hol a' curatorok laknak, különös épületek rendelvék a' próbatételek tartására; más városokban pedig a' kormány e' célra ideigleni nagy fa-bódékat épített. A' curatoroknak, midőn rendeltetésük következtében a' próbatétel helyére utaznak, megengedtetik ön helytartóságukból választott 's a' feladatok átnézésére ügyelendő tudósokat magukkal vinni; de a' helytartóság nem nagy, és így nem vihet többet öt vagy hat személynél. A' nevendékeket és tanulókat próbatétel idején cantonaikból tartományuk vagy kerületük fővárosába szállítják. A' tartományi vagy kerületi biztos próbatétel idején inspectori hivatalt visel, és tisztében áll a' belső rendnek fenntartására ügyelni. Ha az inspector és tanító valamit jelenteni akar a' curatornak, azt a' gyűlésteremben személyesen kell tennie; vele egyedül találkozni tilalmaztatik. Magánleveleket sem szabad a' curatornak elfogadni, és a' tisztviselőkkel, tanítókkal, levelezőkkel és tanulókkal is csak hivatalos dologban szabad találkoznia. Tisztjei, szolgálói bezáratnak a' próbatételi épület udvarára, hova examen ideje alatt a' tanulókon kívül senkinek belépni nem szabad.

A' tanulók próbatétele évenkénti és előkészületire osztatik. Az évenkénti próbatétel alól egy tanuló sem mentetik-fel, kivéve a' csillagászi intézet nevendékeit, a' hadsereghez küldött tanulókat, és azokat, kik jó maguk viselete által a' 12-ik osztályba jutottak. Azon tanulók, kik már 30 év óta az intézetben vannak, vagy 70 évesek, jutalomul holmi öltönyt kapnak, és az évenkénti próbatételtől fölmentetnek, millyen minden esztendőben van, előkészületi azonban csak két három esztendőben egyszer, és a' helytar-

tóság fővárosában történik, t. i. a' tanulóknak azon próbatétele előtt, melly által kijellettékké akarnak lenni. Az évenkénti próbatételnél említett alapzatos könyvből két tárgyat adnak-fel a' tanulóknak megítélésül, és költeményeket, mellyek szakainak 4 — 10 sorból kell állani. Előkészületi próbatétnél egy tárgyat kap a' tanuló megfejtésül, egy political programmot és verseket. Ez utóbbiak sorainak mindig öt szóból kell állani. Fő követelése minden próbatételnek szép nyelv és jó taglalása a' feladott tárgynak. E' tekintetből hat osztályuk van a' tanulóknak, és dolgozataik érdeme szerint jutalmaztatnak. Az első és második osztálybeliek selyem kelmét, két színű habos selyemből készült virágokat, tust (fekete festék) és íróeszközt nyerne ajándékol; a' harmadik osztálybeliek közül első tiz papiroost, kalamárist és papiros-virágokat, a' többi pedig csekélyebb értékű ajándékot kap. A' három utolsó osztálybeliek hanyagságuk és értelmetlenségükért alsóbb iskolákba utasítatnak. Az első és második osztálybeliek hanga-zengemény mellett hagyják oda a' próbatételi épületet. Ez után a' helytartóság fővárosában a' kijellettség elnyeréseért adatni szokott próbatétel következik. Erre nemcsak diákok, hanem tisztviselők, sőt még tudósok is jelennek-meg, kik t. i. a' tanuló próbatétel alól kivonták magukat. Az illy próbatételre eresztendőők számát egy külön választmány határozza-el, mellynek különösen kell ügyelni a' helytartóság terjedtségi és népességi viszonyaira is.

A' tanuló legszigorúbb óvakozás mellett bocsáttatnak e' próbatételre; és a' már engedelmet nyertnek, vele megjelent öt iskolatárs bizonyítványát és egy koronatanuló kezeskedését kell előmutatniok. A' helybeli hatóságoknak e' végre különös jegyzéket kell készítniök, mellybe a' nevendéknek magának kell nevét, évkorát, arczleírását, születéshelyét, származatát és a' koronadiák kezeskedését feljegyezni. Ha valamelyikre rábizonyodik, hogy álnévet hordoz, származását és születése helyét hamisan vallja-be, a' szülőinek halálaért hordandó esztendőös gyászt eltitkolja, vagy megfertőztetett szülőktől u. m. cselédek, rendőrök, hangászoktól származik, mint olyanoktól, kik próbatételre nem bocsáttatnak, vagy ha, mi ennél is több, olyasmit követett-el, miért testi büntetést is kellett szenvednie, kemény számadásra vonatik az öt tanúval együtt. A' koronadiák kizáratik, rangját elveszti, és a' törvény kezébe szolgáltatik.

(Folyt. következik.)

LITERATURA.

Előfizetési hirdetés ny. — Kl. Klestinszky László eredeti színjátékainak 2-dik kötete folyó évi majus végén sajtó alá fog jönni Tartalma lesz: 1) „Gr. Esterházy Miklós, vagy, Lakemback vár ostroma“ nemzeti vitézi játék 2 fvsban. — 2) „A fogadástétel, vagy, a szerencsétlen vadászat“ szom. játék 2 fvsban. — 3) „Az érdek, vagy, csábítás és lemondás.“ Néző ját. 3 fvsban. — 4) „A szerelem áldozatja, vagy, Illok várának visszavétele.“ Nemz. színját. 4 fvsban. — Toldalékol ezekhez adatik „a magyar színészet története“ egyik jeles magyar színészno arczképével és élete leírásával. — Egy kötet előfizetési ára 1 ezüst ft. — A szerző ur legközelebb nyomtatva kiadott hirdetményének értelme szerint, tisztelettel kéri a megyék alispánjait, főjegyző's fő szolgabírójait, a n. kir. városi főbírákat's jegyző urakat, ugy honi literaturánk minden barátját és tisztelőjét, hogy színműveire előfizeteket szerezni, 's azoknak névjegyzékét az előfizetett díjjal együtt majus 1-ső napjaig biztos alkalommal hozzá Kassára (fehér barátok piacznán, 89. sz. a.) beküldeni méltóztassanak. — Pesten e' munkára az előfizetés elfogadtatik a' hazai 's külföldi tudósítások (zöld kert-utsza, 498. sz. a.) és a Regély folyóirat szerk. hivatalában.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Hazafiságos áldozat. — Losonczon, az ottani műkedvelő társág mult évi dec. 26-kán „12-dik Károly Rügen szigetén“ 4 fvsos vig játékot Both szerint, 27-én pedig Lebrün „777“ czimű, 1 fvsos vig játékát számos hallgatóság előtt adá meglepő sikerrel. Az utóbbit követé a' 20 személyű egyesületnek operákból kiszemelt darabokból állott hangversenye, melly közben Gyürky Lóra kisasszony kellemes éneklése kitünőleg mulattatá a' jelen volt közönséget. A' hires Bunkó és társai szembetünő ügyességgel 's pontossággal játszák a' hangászati kíséretet. — Az e' mutatóványokból fennmaradt 500 forintnyi jövedelmet a' nagy lelkű egyesület a' pesti magyar színház javára szentelte, 's ezzel szép példaul járult ismét előre más hasonló nemesen érző kebleknek, hogy hasonló áldozattal ékesítsék említett intézetünk oltárát.

(J. — P. T.)

PESTEN jan. 17-kén „Benjamin lengyel országból“ Cuno 5 fvsos vig játéka került szönyegre. Nézők gyéren. — 18-kán „Norma“ gyönyörködteté a' számos közönséget. Schodelné asszony a' czimszerepben, mint eddig, ma ismerék volt és többször hivatott. — 19-kén „gyászvitézek“ kerültek szönyegre. Ref. nem tudja meg mondani, mi hatott rá ez estén gyászosabban, az üres színház-e, vagy a' darabnak — értem a' comparseriát illető osztályban — gyász-menetele. Többször volt szándéka referensnek az összejátszásról szólni; de azon reményben, hogy erre önkényt is rá fognak színészeink térni, mindig halasztá: látva azonban, hogy e' tekintetben folytonos tespedésben sinlenek, egy két szóval elmondja, mit ért az összejátszás alatt. A' színen összejö két, három, vagy több ember; a' beszéd vagy egyiket másikat, vagy valamely távullévőt illetőleg foly; a' beszéd által érdeklett személy vagy ön ügyében vagy a' távol levő személy iránt viseltető érdekből a' mondtott szavak értelme szerint örvend, szomorog, fellobban, elcsügged, 's a t. — arcz-

szem-, test-mozgással indulatait kifejezi, 's így midőn a' szó rákerül, ha neki is van beszélni valója, indulata azon fokon áll, melyen, ha játékát jó-nak, természetesen akarjuk nevezni, állnia kell; ha pedig néma személy, legalább mimje 's testmozgásai által jelenti-ki részvétét, irtózását, vagy a' beszéd által keblében keltt indulatokat. Kérdem, van-e ez színészeink nagyobb részénél (nem mindnél; mert kivétel minden esetre van), általában pedig a' néma személyzetnél? kik, ha nem esalatkozom, többnyire kardalnokok- 's dalnoknékből állanak? — felelet: — nincs. Hidegen, részvétlenül állnak ök. Mit érdeklí öket, ha barátjok', urokat, jóltevőjüket, vagy bármi néven nevezendő személyt is, kihez ök némileg tartoznak, valaki előállván lepiszkolja, vagy talán meg is rohanja! Elég, ha midőn a' sor reájok kerül — „éljen“ — „rajta“ — „boszú“ — „fegyverre“ 's a' t. szokat gépszérűleg minden meg-indulás, fokonként növekedő érzés nélkül elkiáltják, 's biztatás után még a' garázdálkodót is megragadják. Ennek következménye azután, hogy a' mű-értő néző soha sem helyezheti magát egészen a' darab nézésébe; mert foly-vást kell evődnie azon félkörben vagy a' színpad két oldalán (ez legkedve-sebb állása a' comparseriának: csoportozatokra gondolni sem lehet) álló me-reven alakok egykedvűségén. Hogy e' tárgyról éppen most szóll ref, oka azon boszontó hidegség, melyet mai játékban a' comparseria azon jelenetben mut-atott, midőn Csanád Ákost, kit csak kevés percz előtt éltettek, mint kirá-lyukat, olly rutul lehordja. Dehogy mozdult volna ott egy is! — de minek is? — hisz' a' szidalom nem öket illette. — 20-kán „tékozló“ adatott szép számú nézők előtt. Dumont szerepét, ki most ismét megfranciásodott, ez alkalommal Egressy G. ur adá; és noha ő sem fogá-fel a' szerep va-lódi karakterét, az a' hasznunk még is volt, hogy szavait érthettük. — 21-kére „eskü volt kijelelve.

T-i.

Január 24-kén jelen csütörtökön adatik előszer pesti színpadunkon „Ju-rista és kis lány“ czimű vig játék, egy felvonásban.

BEÖTHY ZSIGMOND.

KASSÁN december 2-dikán a' decemberi bérlet Weissenthurn Fran-nul Johanna „sternbergi jószág“ czimű 4 fvsos vig játékával kezdetett-meg. B o l d i z s á r (Üdön) a' várakozásnak megfelelőleg játszván, játék végén elő-hivatott. F ü r e d i (Bányai Gyula) tetszett. Z s i b r e i (Schlechtendorf) nagyon gyöngö volt, ugy szintén V é g s e y n é (Martha) és K o v á c s i (falusi bíró) is. E r d ő s (gazdatiszt) mulattatott. E r d ő s n é (Pénzes Borbála) szeszély-lyel adá szerepét; B a l l á n é (Zsuzsi) pedig többször megtapsoltatott. K e -l e m e n Z s ó f i a (Kati) kis szerepében helyén volt és tetszett; az igazga-tóságnak e' kezdő színészűt többször kellene fölléptetni; mert mai játékáról ítélve kisebb szerepekben több másnál használhatóbb. Öltözetére azonban na-gyobb figyelem fordítása ajáltatik neki. 2-dik fvnás után T h u r y J á n o s, e' lapokból is már ismeretes tánczművész, nemzeti magány tánczot járt-el elégülésre, 's köz kívánatra tánczát ismételnie kellett. Nézők számosan. — 4-kén „Othello, a' velencei szereesen“ Rossini 3 fvsos daljátéka várako-zást tul haladólag sikerült. F ü r e d i (doge) helyén volt. D é r y n é (Desde-mona) mind kellemes játékával mind érzék-rendítő énekével köztetszést ara-tott. Első fvnás után és játék végén hivatvatván két szép koszorúval tisztelte-ték-meg. — H. A. (Emilia), kezdőné léteire elég bátorságot mutatott. K o -v á c s n a k (Othello) éneke szabályos, kellemes és kielégítő; de játéka sok kívánni valót hagy maga után; egyébiránt játék utáni hivatása érdemlett volt.

J o ó b (Rodrigo) zajos tapsok között hívatott. Korunk magyar tenoristái között alkalmasint ő már is az első; jövőre pedig csak kevés ipar mellett is szép reménnyel biztat. **H a v i** (Jago) tetszett és megtapsoltatott. A' női kardal igen gyöngé; a' férfi-kar ellenben erős és jó; azonban hangjoknak mérseklése ajáltatik nekik. Nézők igen számosan. Ebből láthatni, hogy a' közönség pártolással akar lenni a' társaság iránt; csak az igazgatók is igyekezzenek.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

KOLOZSVÁRATT nov. 8-án ismét új vigságot látánk nemzeti színpadunkon. Előadatott „szerelem és champagnei“ víg játék 5 fvsban. Szerző Gaal — nem Gaál. A' darab telve leleményességekkel, de egész eredetiséggel nem mindenhol. Olly kevés tárgynak, mint mennyi a' darabot vezetni láttatik, igen sok öt hosszas fvnás; azonban valódi tiszta karakterű emberektől egyáltalában ment. A' fő szerepben Szaplonczay (Csatári Vilmos) általján véve kelletlen, unalmas volt, 's mondhatni, öltözetében is avatag, izléstelen elanyyira, hogy jelen időnkben egy szolgának is csinosabban kellene színpadon meg jelenni, hát még egy ohajtott szívet ostromló szerelmes ifjúnak, ki csakugyan diadalmat vesz rajta. Tömeges hibái között Sz. ügyeljen járására is; ne legyen olly lógázó, 's fejével, sőt egész testével ne düljön egy lépései után. **K ir á l y** (Falusi) természetes volt. — **S z é p p.** **J o h a n n a** (Adel) már nem bírja az illy fiatal leány képzeletét. Ohajtottuk volna, ha e' szerepet szobaleányára, Szaplonczaynéra (Rózsi) bizta volna. **S z ö k e** (Dengelegi) eredeti volt, valamint **K e c s k é s** (Szélszaky) és **S á r o s y** (Kákai). **M á t é f i** (Obscurites) remekének választhatná e' szerepet, ha arcvonásainak kifejezést tudna adni; de azon soha semmi életét nem láthatni játékának. M. illy szerepekben, mint ebben is, rendszerint előhivatattik, 's hogy az előhivatást M. játékának-e, vagy szerepeinek köszönje? azt máskor fogjuk megmondani. Nézők kevesen.

V R S S.

HANGÁSZAT.

P e s t e n Moralt testvérek jan. 16-án adák a' városi kisebb reduttermekben bucsú-hangversenyeket, mellynek részei voltak: 1) **B e e t h o v e n** C—moll quartettje. 2) **L ü b e c k** „Le Conge“ adagiója; vadászkürtön közkivánságra játszá **M o r a l t T i v a d o r** ur fortepiano-kísérettel. — 3) **H a c k l** dalját „bucsúvétel a' kedvestől“ **O b e r h o f f e r** ur jelesen éneklé, hasonló kíséret mellett. — 4) **M o l i q u e** B. fantaziáját **M o r a l t P é t e r** ur adá elő. — 5) **R e b e r** „emlény“ című quartettját a' négy Moralt éppen olly jelesen mint érzékenyítőleg játszá, 's ezzel befejezék ez emlékezetünkben felejtetlen művészeti multságokat, mellyben e' mai számra nem nagy ugyan, de válogatott közönséget részesíték.

B u d á n jan. 15-kén. — Hangászatunk körébül a' következőket referálhatom. — E' farsangon két testvér városunk nevezeteseb táncpalotáiban minden ember egy fog táncolni, mint **Z ö h l s** muzsikál. Nálunk is nemcsak az országház teremében, de fázánunknál is befészkelte magát gyakorlott orchestrumával, 's keringői honosulni kezdenek. Folyó hó 6-kán az országházban 's 9-kén a' fázánnál adott zene-próbát, 's kivált az előbbi szokatlan néptömeg látogatá, úgy hogy az igen tágas teremben mozdulni is alig lehetett. **K i** városunk fiatalságát egy csoportban látni ohajta, az jöjjön **F e r d i n a n d** tereére, és el ne mulasszon olly zeneprobát. Kár, hogy a' kivilágításra több figyelem nem fordittatik. Egyébiránt a' keringők országában meglepöt nem ta-

láltam; legjobban tetszetek Strauss „Victoria“ — Lanner „havasi“ — és Zöhl's „hódulati“ (Huldigung den Frauen) keringői. Bemecnetár 10 pengő kr. volt. — Jan. 4-kén ritka madár tünt-fül egünkön: hangverseny! — melyet a' 12 éves Adler Vincze — fő templomunk érdemes karigazgatójának fija — adott a' színházban. Ámbár a' páholyok ára fölemeltetett — mi Budán igen fontos körülmény — még is, nagy örömeinkre a' hangászat ügyében, már egy nappal az előadás előtt mind elkelték, 's ha mindjárt el sem is foglalák valamennyit az illető uraságok, képviselőket küldeni azonban el nem mulasztottak; mely sokakat nem kis zavarba ejtő szokás városunkban igen uralkodik. — A' földszin tele volt — üres helyekkel. — Következtek pedig az előadott darabok illy renndel: 1) Ouvertura a' varázs-sípból (Mozart), a' színházi orchestrum által meglepő pontossággal előadva. — 2) Adagio és rondo Hummel-től, melyet igen kellemes hangú zongorán, kis elfoglaltsággal, játszott a' fiatal verseny-adó. — 3) Ouvertura Montecchiből egész orchestrummal. — 4) Változatok flótára, Stranillovich-től, melyeket Doppler ur, egész orchestrum kíséretével, köz megelégedésre adott elő. E' fiatal ember — tagja színházunk orchestrumának, 's öcsese közkedvességű színésznőnknek — valóban nem kis reményeket gerjeszte magáru hallgatóiban. — Végre 5) Változatok a' bálój című operából vett themára Döhlertől, a' versenyadó által. — Az 1-ső és 2-dik szám közötti idősz Zettler k. a. Saphir „három csók“-ját szavalá-el, 's ő is megtapsoltatt. E' hangversenynek már 8 óra után vége lett, 's ott valánk, a' hol voltunk; mert még nagy részét a' hosszú estének unalomban kelle töltenünk. Igen örömeist elfogadtunk volna még egy kis vig játékot; ha bár nem csalogatott volna is a' földszinre látogatókat. — Január 7-kén az e' lapokbul is ismert Moralt testvérek adtak színházunkban hangversenyt. Ki nem hallotta e' művész urakat? ki nem tanulta tőlek, mi főnnséges hatása van több hangszer átlanult használatának? Én csak az előadott darabok sorát akarom adni olvasóimnak. 1-ső volt egy quartett Bethoven-től, a' versenyző urak által mesterileg előadva. — 2-dik Lengyel Plat-tól, melyet Moralt Tivador vadász-kürtön adott-elő. Tudj' Isten! nekem csak nem tudnak tetszeni ércz hangszereken magányelőadások, 's a' hallgatók nagyobb része is hidegen maradt e' szám után. — M. urak Haydn egyik quartettjével fejezék-be versenyüket.

I-y.

Temesvárátt mult évi dec. 11-kén a' pesti magyar színház hangászkarának tagjai, Kaiser György és Schlosinger Károly urak, honunkban tett műtazásuk közben, nem igen nagy számú ugyan, de válogatott közönség jelenlétében adtak hangversenyt, melyben élénk tetszéssel fogadtattak. — Utánuk adá hangversenyét Jaborszky ur, a' nevezett városi színháznak első violinistája.

Sp.

DIVAT.

4-dik divatkép (Parisból). — Ékes báruha selyemből vagy bársonból, fekete csipkével díszítve; a' fejkötő blondból; a' fejdísz bársonból; magas zarkú czipők. — Bécsi divat jan. 17-kén: gaze-ruha bársonnal ékesítve; bárson barett marabuval párosított tollal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap január. 27^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Ifjúkorom.

Ifjúkorom virágai
 Ki sem nyílhattanak,
 Illattalan, gyümölcstelen
 Mind elhervadtanak.

Nem volt szerelmem még nekem,
 Nem volt barátom is, —
 Hajh, nem tekint rám felül
 Egyetlen csillag is!

Szegény valék, 's számüzve így
 Mivelt körökbül én,
 Magányosan evezgeték
 Az élet tengerén.

Vihar zugott, villám csapott,
 Eltörte arhozom;
 Megküzdtem és így ujdonan
 Feltüztem lobogóm.

Buktam 's felkeltem, vált erőm,
 De nem volt örömöm!
 Szünetlen zordonabb leve
 Vészteljes látköröm.

'S most mint megedzett férfiú
 Állok küzdlés terén,
 Borzadva, nem siránkozva
 A' multnak fellegén.

'S hah! milly' jövőt remélhetek! —
 Kietlent, zordonat, —
 E' sorstól mindig üldözött
 Kebel meg nem nyughat.

Mert nincs szerelmem még nekem
 Nincsen barátom is,
 Hajh! nem tekint felülről rám
 Egyetlen csillag is!

Hadd jöjjön e' komor jövő,
 En öt sem rettegem;
 Vigasztal ez, hogy nyugtomat
 Siromban meglelem.

INTÉZET.

Nyilvános oktatás és nemzeti műveltség Chinában.

(Folytatása)

Ki törvényszerű ok nélkül a' próbatételre meg nem jelenik, vagy attól magát háromszor fölmentetni kéri, a' tanulók sorából kitörültetik. A' szülők halálát gyászolók egy egész év lefolyásaig nem adhatnak próbatételt. A' magát betegnek jelentő, orvosi és tanítói bizonyítvánnyal, tartozik az inspectort baja valódiságáról megnyugtanni; az ilyennek azután három hónapi szünetidő engedtetik próbatételre készüléshöz. A' szabadsággal hazautazók kötelesek tartozkodásuk helyét bejelenteni. Ha megbizonyodik, hogy a' próbatételre készülő ifjak és diákok tiltott könyvet, aranyat és ezüstöt hordoznak maguknál, vagy álnév alatt jelentik-be magukat, és születésök helyét eltitkolják, törvény kezébe adatnak. Kik próbatétel ideje alatt önkényesen elfoglalt helyeiket kölcsönösen cserélgetik, figyelmetlenek, vagy szórakozottak és minden felé tekintgetnek, a' teremből kivezetetnek; szembeszökőbb rendtelenségért börtönbe záratnak. A' tanítóknak köteleességökben áll tanítványaikat a' vallásos szertartásokkal megismerkedtetni. Nagyobb ünnepeken a' jobb magaviseletű tanulók kiválasztatván, a' szertartásokhoz segédül vétetnek.

A' tanítónak köteleességében áll az is, hogy tanítványainak a' classicaí és minden tanításnak alapul szolgáló könyvek tartalmát megmagyarázzák. Chinában megjelenő minden könyvnek csak ezeknek tartalmára szabad czélzással lenni, csak ezeket magyarázgatni; kiterjeszkedhetnek még ezenkívül hazai, évráji értekezésre is. Minden ilyen könyv azonnal megküldetik az iskolák könyvtárába, hogy a' tanulók használhassák.; a' könyvtárosoknak pedig megengedtetik az utánnymatás. Szabad szellemű, a' nép erkölcsiségére kártékonyan ható, és a' classicaí könyvek szellemével ellenkező műnek kinyomása keményen tilalmaztatik.

Az értekezések kidolgozásánál nagy ügyelettel vannak arra, hogy azok 700, a' politicaí programra kidolgozott feleletek pedig a' próbatételeknél 500 betűnél föbből ne álljanak.

Köteleességökben áll a' tanítóknak még az is, hogy nevendékeikbe olly elveket csepegtessenek, mellyeket status iránti kötelelességeikben vezérfonalul használhassanak. Leginkább ajáltatik nekik a' hűség, becsületesség és erényesség. A' tanulóknak tani-

tóik iránti tisztelet, engedelmesség és a feladott leczkének ellenszegülés nélküli megtanulása áll tisztökben; a tanítók ellenben rendeltetésöknek tartoznak hiven és szorgalmasan megfelelni. Titkos társaságokat nem szabad a tanulóknak alakítani, sem pedig egymást kölcsönös esküvel valamire kötelezni. Munkáikat sem nyomathatják-ki önhatalmukból. E' rendszabályok ellen vétőt az inspector bünteti.

Minden iskola nagy teremének bal részén egy kő-emlék szemlélhető, melybe a tanulóktól megtartandó leglényegebb rendszabályok bevésvék. Ezekon kívül különböző chinai császárok is hagytak a tanulóknak oktatásokat, mellyek az iskolai könyvtárakban őriztetnek. Ezek, mint szintén a fennebb említettetek is, minden hónap elején és közepén felolvastatnak az összes tanulók előtt. E' felolvasásról fontos ok nélkül senkinek sem szabad elmaradni. Kik illy alkalommal figyelmetlenek vagy czivódást keresők, térdelve kénytettenek a felolvasást végig hallgatni. Midőn a curator próbatételre megjelenik, az inspector és tanítók a tanulóknak mikénti magukviseléséről jelentést tesznek neki. A curator, miután mindenről körülményesen meggyőződött, próbatétel után a szertartási udvarnak jelentést tesz mindenről. A magukat meg nem jobbitó tanulók kizáratnak a tudósok társulatából.

Chinában a statistiszt lelkészi hivatalt is visel. E' czélből minden diáknak zenét és pantomimét is kell tanulni. Minden iskolában bizonyos számú hangász és mimikus van. Mihelyest ezeknek valamelyike kihal vagy másfelé megy, a megyei és kerületi hatóságok a legjobb diákok egyikét nevezik-ki helyére, s a kinevezést az iskolák curatorához küldik megerősítésül. Van minden helytartóságban egy templom is, mellyeknek minde-nike a régi híres bölcsék egyikének tiszteletére van szentelve. Az ezeknek utódaiktól származott tanulók, ha ugyanazon helytartóságból is valók, e' templomokban lelkész-diákoknak neveztetnek-ki; mint illyeseknek azután tisztökben áll elődeik lelkeiknek áldozatokat bemutatni.

Minden tudós fokra jutást egy-egy próbatétel előz-meg, mellyek csak 2 — 3 évre következnek egymás után. A kormányzói próbatételeken kijeleltségi rangot nyerttek a székes városban gyűlnek össze, hol egy másik próbatétel után „Hun-csi“ vagy is udvarnak bemutatott tudós' czímet nyernek. Ezek későbbben a Baocho-dän trónteremben palota-examen adnak, melly után magisteri rangra jutnak Zsin-csi vagy is szolgálatba lépő név alatt. E' szerint három próbatétel vagy is examen van, mellynek

mindegyike által egy-egy tudós rang nyerhető, és egymás után két három év múlva következnek: a' diák examen, a' megyei vagy kerületi kijelölttek examene, a' fő- 's végre a' magisteri examen a' székesvárosban.

A' székesvárosi examenhoz különös kikérdezők neveztetnek ki, többnyire a' legfőbb tisztviselők, ministerek, törvényhatóságok elnökei 's minden a' császár által kinevezett magister; ezekhez segédekül a' kormányzói iskolák próbatételeit vezetett kikérdezők csatoltatnak. Az értekezések átolvasására, feladások átnézésére hasonlóan első rangú status-tisztek választatnak, olyanok, kiknek magisteri rangjuk is van. A' megyei vagy kormányzói iskolák próbatételei felett a' helybeli hatóságok intézkednek, a' székesvárosiak felett pedig a' pekingi szertartási udvar.

A' hírlapszerkesztők és levelezőknek, kik a' feladásokat másolják, közvetlenül a' palotai próbatétel napja előtt, semmi ürügy alatt sem engedtetik-meg a' palotában éjszakázni, hogy így minden közlekedés elháríttassék. A' feladások átnézésével foglalatoskodó status-tisztek, mint szintén a' próbatételhez kinevezett többi személy is, a' próbatételt megelőző éjet a' trónteremre dülő szobákban töltik-el.

A' kikérdezendők a' vizsgálatához minden szükségest a' kormánytól kapnak. Úti költségeik fedezésére bizonyos pénzösszeget rendel nekik a' kormány; de ha távolabbi helytartóságokból valók, ön költségökön kell a' székesvárosba utazniok. Szükséges könyvekkel hasonlóan a' kormány látja-el őket, 's így olyast senkinek sem szabad magával vinni. Ebédre egy tányér dara-levest adnak nekik, a' többit maguknak kell elkészíteniök. Palotai vizsgálatkor az eunuchok szolgálnak nekik theával. A' kikérdező tisztek ellenben egész ebédet kapnak. A' magisteri rangot nyertt kijelölttek megajándékoztatnak, és gazdagon megvendégeltetnek. Az öltözetnek is szabály szerintinek kell lenni, mellyben próbatételre mennek. Gyapjú-diszfüveg, felső öltöny, derék-mente, béléstelen nadrág, ványolt diszharisnya és vékony talpú saru teszik azon öltözetet, mellyben a' kijelölttnek palotai vizsgálatra kell menni. Vizsgálat után a' tiz első kijelöltt bemutatattatik a' császárnak, a' többi pedig egy névjegyzéki lajstromba iratik mandcsari és chinai nyelven.

(Folyt. következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 21-kén „eskü“ daljáték 4 fvsban nagy számú nézők előtt másodsor került szönyegre. E' dalműben minden ismételt adatásnál több több szépségre találván a' közönség, hova tovább inkább tetszeni fog. S c h o d e l n é assz. (Elaise), ki ismét ritka kellemmel énekelt, o' szerepet remekjei közé számolhatja. A' negyedik fvsban maga magát felülmulja. C o n t i u r (Manfredo) szintén jeles volt, 's különösen preghieráját meghatólag éneklé. E r k e l u r (Viscardo) ha illy mértékben halad-elő folyvást, rövid időn sokra mehet. F e l b é r M a r i a k. a. (Bianca) hangján, ki ma ugyan több erővel énekelt; mint először, még folyvást látszanak betegségének nyomai. A' fő működők mindnyájan 's többször hivatnak. — 22-dikén „hét leány közül a' legrutabb“ vig játék 3, előjátékkal 1 fvsban került szönyegre. Nézők gyéren. — 23-án „burgundi gróf“ jött szinpadra. Nézők kevesen.

KOLOZSVÁRATT nov. 10-kén „Tancred“ kedvelt dalmű került szinpadunkra. Mi ritka tünemény! L a t a b á r (Argirio) most sokkal tisztább, mint valaha. B a l a y M a r i a (Tancred) régi hangja mellett viselete nagyon ügyes, és tetsző férjfiás. L i p c s e y K. (Amenaide) hideg, érdektelen volt, daljaiban hajdan kedvesebb, tisztább és érthetőbb, mint ma; olykor a' kettős dalokban most is szépen öszhangzónak mutatkozik. K i r á l y (Orbassano) bármely falusi kántort kidulna kiáltozó hangjával. A' kar is sokkal gyengébb, mint hajdan, 's az egészben több rendetlenség. Nézők közép számmal. — 11-kén „Nőragadás az álorczás bálból.“ E' darab egészben az aljas póri osztályból van szinpadra szabályozva. Tele elvetemült emberekkel; egyik csalja lopja a' másikat Mondhatni, furesa hatással bírnak. Azonban annyi rémletes alakú személyt hozni szinpadra — kábáság, czéltalan 's izlésnek sem felel-meg; egyik görbe, sánta, pupos, félszeg, és arcban ijesztő; a' másik piszkos, rongyos, elesikart tekintetű, mint meg annyi caricaturai torzképei Hogarthnak, kikre női személyeknek tekinteni bizonyos időkben veszedelmes volna.

V R S S.

DEBRECZENBEN. Játékszini napló folytatása. — Őszhó 10-kén szeretett vendégünk E g r e s s y G á b o r u r Mazéresnek „fiatal férj“ című vig játékában (fordítá Jakab István) utójára mint Oscar lépett-fel fényes közönség előtt. A' jelesen működött vendég játék végén kétszer hivatott. E' nap után a' színház tovább egy hónapnál zárva volt azon forradalmak következtében, mellyek a' színészek közt rég óta titkon táplált fondorkodásokból származván, a' tagok közt uralkodott eddigi esendet és békét annyira megzavarták, hogy végre is szakadásnak kelle történni. E' zavarnak történetes leírásával — noha tanúságos volna — csak azért hagyunk-fel, hogy annak lélekismeretes és lepleetlen fölfedezése által olyakat is meg ne kelljen pírítanunk, kik iránt kímélettel ohajtunk lenni. Jelenleg csak ezen szives kérelmünk 's jót akaró intésünket iktatjuk: „Óvakodjanak jövőben minden illy kellemetlen 's a' pártoló közönséget érzékenyen sértő kitorésektől, mint e' mostani volt, melly a' városunkban már szinte nélkülözhetlenné tett színészeti intézetet majdnem semmiségbe dönté. Elutazni szándékozván az ügy-vesztett fél, K á n t o r n é asszonynek még ki nem adatott jutalmul, Scribe 3 fvsos vig játékát, „csak egy szalmás kunyhó és az ő szive“ Komlóssy fordítmá-

nya szerint adták öszutó 3-kán, elég helytelen szerep-kiosztással. Ez alkalommal Kántorné, Udvarhelyiné asszonyok, Chiabay, Szákfy és Biró urak, mint utószor fellépők, a' végjelenetnek utóbbi szavai közé szőtt és Szákfy ur által elmondott bucsúzó sorokban jelentették távozásukat; játék végén pedig Kántorné, Szákfy és Chiabay hivatván, első, mint két jutalom helyett egygyel jutalmazott, hálát rebegő bucsúját azon ajánlattal rekeszté-be: „hogy mihelyest közönségünk kivánni fogja, azonnal kész leend színházunkhoz visszatérni“ pedig most sem maradt, midőn a' legszebb ajánlatok tétettek részére, sőt mindennek teljesítendéséről még előjárói tekintet is kezeskedék. — De verbis quantum vis! — Az itt maradt rész, e' nevezetes szakadás után, hiányát pótolni képes tagokról, mennyire az idő szükvolta engedő, rögtön gondoskodott, és rendes mutatóványainak sorát öszutó 8-kán Raupachnak Hornyák fordította „Saluzzoi Corona, vagy, a' százados gyűléség“ című 5 fvsos színjátékával nyitá-meg, mellyben Tóth István (marchese Saluzzo) és Szilágyi József (Guido) urak, mint a' kassai volt dalszínész-társaságnak első rendű tagjai, első mint vendég, utósó pedig mint szerződött tag, utójjára léptek-fel feles számú közönség előtt, és annak tetszését megnyervén, első a' fvsók közt, utóbbi a' játék végén hivatott. Dieséretre különösen érdemes Erdélyiné assz. (Corona) is, kiről bátran mondhatjuk-el, hogy e' színműnek igazi koronája volt. — 10-kén hasonló számú közönség előtt „Angelo Malepieri, Padova zsarnoka“ (irta Hugo Victor, fordította b. Eötvös József) került szőnyegre, mellyben Tóth ur a' ezimszerepet, Szilágyi ur Rodolfót, Erdélyiné assz. Tisbét, 's Ujfalusy ur Homodeit kielégítőleg adák: de Szilágyiné asszonyról (Katalin) örömmel akarnók hinni, hogy gyöngeségét elfogultságnak kell tulajdonítani; pedig őt csinos külseje, és izletes öltözködése különben igen ajánlják. — 11-én „parisi naplopó“ hozott színre, mellyben Tóth ur (Morin tábornok) 's Erdélyiné assz. (Józi) olly művészileg játszottak, miként bár mellyik színpadunkon sem lehet mindennap látni.

MLGR és társai.

TÁNCZ.

Pesti bálók. — 1) A' nemzeti casino táncmultsága jan. 19-én tökélyesen megfelelt régi fényének. Mint mindenkor az első bálban, ugy ma is, tapasztaltuk, hogy a' nőnem száma a' férjfiakéhoz képest feltűnőleg különbözik; azonban, minthogy a' fiatal asszonyságok is részt vettek az élénk tánczokban, ezek éppen olly érdekes személeményt nyújtának, valamint a' csupa válogatott közönségből állott vendégfűzér. A' szép érdekes française-t 16 pár tánczoló; a' pompás cotillon valóban nagyszerű látvány volt. A' tánczosnék öltözete többnyire divatképeink szerint, rövid nyakkal, mélyen, szív-idomban kimetszve, rövid szük ujjakkal készült atlasz és selyemből, de többnyire fehér szövetekből. Nehányat ezek közül színes virág-fűzerekkel himezve igen kellemes volt látni. A' fej mélyen csüggő hajfürtökkel, kevés virággal vala díszítve. Ékszer ma kevés. A' nem-tánczosnék részint baretot tollal, részint túll fejdíszít virággal (nagyon hátra helyezve), 's minden nemű ruhát viseltek. Egyik főrendű szép asszonyság sárga atlasz köntösben, 's ehhez igen jól illelő világos kék fejdíszszel (virág és szalag), gyémánt ékszerrel jelent-meg. A' táncz-zene számai közt kitűnök Lanner „Frohsinns Scepter“ keringőjei. Ez évben a' keringők nem játszatnak olly tulzott gyorsággal, mint máskor.

— 2) Jan. 20-án a' redu tban legnépesebb 's legpompásabb mulatságoknak egyike tartott, úgy hogy mindkét teremben kelle a' nagy számú fiatalságnak táncolni. Alorczások voltak sokan; közülök néhány kitünő szépségű. — 3) A' hét választói teremben jan. 16. 's 20-kán meglehető mennyiségű közönség gyűlt össze. Itt az orchestrum Grünfeld ur kormányása alatt kívánni valót nem hagy maga után. A' világoztás, rend, 's a' t. mint máskor, helyes. — 4) A' ker eske dő részvényes társaság első táncmulatságát sem látogatá jan. 22-dikén olly nagy számú gyülekezet, mint más esztendőekben. Hihetőleg a' következő napi bál okozható ezt. — 5) Jan. 23-kán a' pesti joghallgatók adtak táncmulatságot, melyre a' részvényesek szíves meghívására a' legérdekesebb, minden osztálybeliből álló fényes társaság gyűlt össze. Együtt vala itt a' főrendűek, hivatalbeliek, 's mindkét nemű pesti fiatalság színe; a' legdrágább vegyületű drága öltözetben, gyöngy és más drága ékszerekkel diszített szépnem ama ritka látmányt szerzé, melyet csupán csak e' multságban nyujt a' vizsga szemnek. Népségre nézve, ha nem csalódunk, a' szóban levő bál engedett ugyan a' tavalinak, de pompára nézve felülhaladá azt. Milly kellemes 's meglepő volt a' három színű posztóval beterített 's egészen fel az előcsarnokig élő növényekkel bőven megrakott lépcső! — A' három színű szalagocskát viselő ifjú biztosok szigorú rendtartásra ügyeltek; ők fogadák-el a' belépti jegyeket; ők oszták-el a' terembe lépő tánczos nőknek a' kellemes illatú virágbokrétákat is. A' pest megyei huszárok állának őrt. Szóval minden egyesült, mi ezen érdekes multságot a' legpompásabb nemzeti innepé varázsolja. Z ö hls hangáskara Strauss, Lanner és Zöhls táncművein kívül Tr á w n y i k magyarját 's legujabb „jogász“ — és „leány szerelme“ úgy tavali „buzdító“ keringőit — b. Pr ó n a y G á b o r „enyelgő“ és Dobozy „barátság estvéje“ ezimű keringőiket helyesen játszá. Megjegyzendő még, hogy mind éjfél előtt mind utána a' tánczos folyamat magyarral kezdék-meg tizen, az erre különösen vállalkozott ns ifjak. Tánczoltak pedig mind a' két teremben; a' nagyban kettős colonne-ban. — A' esemegetárt a' főrendűek foglalák-el. Éjfél előtt csak nchezen lehele mozogni. A' multság reggelig tartott. — 6) Ugyan e' napon a' „hét választói“ teremben is csinos bál volt — 7) A' „nemzeti casino“ részvényesei 24-kén adák a' 2-ik táncmulatságot.

I p o l y - S á g h r ó l. — Egerland László az ipoly-sághi (Hont vgyében) nagy vendégfogadó bérlője, veres, zöld, és sárga papirosra nyomtatott hirdetményekkel tudatá, hogy a' honti casino-egyesület engedelméből, f. e. febr. 3—4-kén táncvizigalmakat adand, előre igérvén az őt megtisztelő vendégek tökéletes kényelmök körüli szorgos gondoskodását. — A' közlő volt már Egerlandnak néhány báljában, 's el nem mulaszthatja azokat a' tánczkedvelők teljes figyelmébe ajánlani. A' casino-egyesület tereme elég csinos, és minden kényelemmel ellátva van; a' hontiak vendégszeretete pedig még mindenkit meglepett, ki szerenese vala körükben mulathatni. — Halljuk, hogy Balassa Gyarmathon, a' szomszéd Nógrádban is, voltak már 's lesznek is még táncvizigalmak, mellyek köztudomás szerint a' legérdekesebbek szoktak lenni. — Hangversenyekről és színi előadásokrul is szárnyalt a' hír hozzánk. Vajha bővebb tudósítást vehetnének felőlek! — Ez alkalommal bizodalmasan főlshölítja a' közlő minden honfi-társát egyátalában, Hont és Nógrádban pedig báro Flödnig Adolf, Pongrácz Lajos, és Fehérváry Miklós, — Károlyi János, Ebeczky Ferencz és Vitális Sámuel szeretve tisztelt barátjait, legyenek olly

szivesek, 's ha mindjárt csak időtöltésből is, tudósítsák e' lapokat hasonló események folyamatjárul; mert nem hiszik, ez által mi érdeket gerjesztenek maguk iránt távulabb honfi-társaikban, minek csak üdvös következménye lehet.

INÁNCSY.

K a s s á n a' Jótékony asszonyi egyesület által az utszai koldulás eltör-lésének eszközzésére jan. 8-kán adatott tánczvizalom igen fényes és népes vala. A' terem pompásan kivilágítva, a' csemegetári kisebb terem különösen csinos volt. E' s e n k o l b Károly mind itatra mind ételre nézve megfelelt a' várakozásnak. A' bál reggeli 4 óráig tartott. A' zenekar Frie d l vezérlete alatt derekasan viselé magát.

K. K. L.

S o p r o n b a n , jan. 10-ikén, a' casinói igen csinos teremben kellemes piquenique tartatott, mely 7 órakor kezdetett, 's a' társaság 3 órakor osz-lott-el. Kezdetén kissé hanyagul folyt a' multság, de későbbben igen élénk lön. A' m a z u r igen élénken lejtetett; tánczolói közt három lengyel volt; a' tánczosnék közt pedig legbájlóbb kellemmel járá-el e' szép tánczot a' vi-lágos kék selyembe öltözött S. E. k. a. Ennyi gráciát, kellemet, könnyed-séget, 's jélmótságot egyesítve ritkán láthatni. Magyart senki sem tánczolt. A' szép koszorúba fűzött bájló tánczosnéknak, mondhatnám, fele fehérben, más fele rózsza-színű ruhában volt, öt égszínűt kivéve. Fejüket többnyire virág-füzérek díszíték; a' haj többnyire fénylön volt lesimitva. — 19-kén ismét illy fényes multságot reménylünk, 's talán még egy 3-dik 's negyediket is; mi azonban bizonytalan.

KIESI GYULA.

S z o l n o k k b a n jan. 15-én ment végbe a' második, helyből 's vidék-ről megjelent számos vigadók gyülekezete által valóban fényessé lett casinói tánczvizalom. Az ékes és divatszerű öltözetű vendégek száma minden vára-kozást felülmúló volt; mi okozá, hogy a' nem-tánczolóknak, a' különben is szűk teremből, a' mellék szárnyba kellett vonulniok, nehogy a' tánczosok ki-szorittassanak helyeikből. Voltak keringők, vágató, cotillon. Két kisasszony magyart is tánczolt; egyike kivált (a' k-i k. a.) olly meglepő ügyességgel és élénk szeszélylyel lejté nemzeti tánczunkat, hogy a' közönség zajos tap-sokkal nyilvánítá tetszését. A' társaság, mindenkinek arczán elégtűség je-lével, négy óra felé kezdett oszlani. A' hanga gyenge, a' szolgálat még gyen-gébb, de a' csemegetár csinos volt.

— ÖRMÉNY —

P á p á n jan. 9-kén a' joghallgató urak csinos tánczmultságot adának, — mely — mint értesítettünk — tökélyesen megfelelt a' várakozásnak.

I-y.

DIVAT.

Parisban a' tánczmultságoknál hajdiszül használt virágok és tollak közé az arany és ezüst bőven használtatik, névszerint a' bárson és ezüst 's aranyból készült növény-levelek, füzérek. — A' görög kontyokat folyvást viselik arany homlok-szalaggal 's gyöngy és arany füzérral a' hajakon keresztül. — Az indiai musselin-szines vagy fehér ruhát himzett tül-közeménnyel, két lebegénnyel, ezen keresztül huzódó kék atlasz szalaggal számosan hordo-zák esti multságokban. Az ujjak folyvást rövidlek.

HONNŰVÉSZ.

Pesten csütörtökön január. 31^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

A' vándor szív.

(R o m á n c z.)

Síri esend van a' kebelben,
Hol zajongó gazda élt;
Mert ez kéj-lakot keresni
Sólyom-szárnyon utra kélt.

Láng-szerelm: a' vándor útja,
Sólyom-szárnya: sora-lebel,
A' reménység: úti-társa,
Pálya-célja: hű kebel.

'S mig körülé gyors utában
Száz meg száz tárgy tűnedez;
Hó-hegyek közt tünde várat
Lel; — leányak keble ez.

Udvarában pezs'g a' sok nép —
A' vándor szív tova száll.
„Nem kell — ugy mond — olly lak, a' melly
Mindeniknek tárva áll!“

És a' mint repül viharként,
Ismét pompás helyre lel,
Külséjére melly amazt is
Meghaladja fényivel.

A' vándor megnézi beljét
Ám de nagy hamar kilép;
„Nem kell — ugy mond — olly lak, a' melly
Rút belül, 's csak külje szép!“

És odább száll, mint a' sólyom
Míg ujan lakot talál,
Rózsa- 's jazmintól körözve
Melly királyi fényben áll.

A' zarándok áttekinti,
'S villám-gyorsan felrepül.
„Nem kell — ugy mond — ház, a' mellyben
Fény 's hiúság rémje ül!“

És utában bús sít lel
 Kis pataknak martjain;
 Halvány ez, mint síri rózsza, —
 'S mély fohász leng ajkain.

Bü-köd fedte szép szeméből
 Mint ég-sirta peremeteg:
 A' pataknak híg tükrébe
 Könnye olyl dúsan pereg.

És a' vándor-szív megindul
 A' síró gyermek felett,
 „Mondd-meg — így szól — hogy ki vagy te,
 'S mond-d-el, mily baj érhetett!“

'S mint mikor zöld hársfa-lombon
 Át-nyög a' hűs esti szél:
 A' síú olly andalító
 Hangokon imigy regél:

„Én nevem: menny-szülte hűség,
 Lak-helyem volt: nő-kebel;
 Ám a' nagy-világ divatja
 Messze üze innen el.“

Könnyeimből lett a' víz — 's én
 Száműzelve sírok itt,
 Míg nem egy nő láng-szerelme
 Felszarítja árjait!

Ös-lakába bús kedélylyel
 Visszatére most a' szív;
 Öt világ-részt járt-be, 's nem lett
 Olly kebelt, melly lenne hív;

És nem ollyat, mellyben égne
 Részvét a' köz-baj felett.
 Így buvában ször-csuhát vön,
 'S nő-nem ellensége lett.

V—i BARNA.

INTÉZET.

Nyilvános oktatás és nemzeti mivelttség Chinában.

(Folytatása)

A' neveléstani intézetnek ^{czélja} értelmes nevelők képzése. Ennek főnökei egy fő igazgató, két rector és három inspector. Az intézet nevendékei diákokból és a' pekingi koronaiskola tanulóiból állnak. Egész tanulási idejük 36 hónapra ^{terjed}. Ez idő lefolyása után a' legjelesebbek status-tisztségre alkalmaztatnak, a' többiek

pedig fő- és altanítókul a' kerületi iskolákba. E' nevendékek az intézetben vagy nyelvtudomány vagy politika tanulására szentelik magukat. Elsőknél a' classicus könyvek magyarázása, utóbbiaknál pedig a' political szövénnyek fejtegetése szolgál a' tanítás főalapjaul. Azokat, kik három év alatt a' nyelvészetből vagy a' politikából kitünő ismereteket szereztek maguknak, az igazgató a' császár elébe állítja, 's ezután még három évig maradnak az intézetben. Az intézetbeli nevendékekre nézve 10 évi cursus van határozva. Ha a' chinai nyelvtudományt tanulók ez idő alatt a' vizsgálásnál diák rangot, 's azok, kik a' fordítást 's így a' mandesuri és mogul nyelvet tették tanulmányaikká, fordítói (batesci) czimet, vagy a' császári kabinetban titoknokságot nem nyernek, katonasághoz adatnak; hol ha a' szerencse kedvez, altisztséig fölvergődhetnek. *) — Hat osztályba soroztatván az intézet nevendékei, minden osztálynak egy fő- és két altanítója van. Különösen e' célra rendelt két inspectorsegéd gondoskodik a' tanulók fölvétele 's elrendeltetéséről; figyelemmel kíséri munkálataikat, följegyzi hibáikat, 's e' mellett még nyolcz pekingi koronadiákra is ügyel. A tanítást két nyelvtudománybeli tanító végzi. Ezek a' classicai könyveket megmagyarázzák, nevendékeikkel a' magyarázatot följegyeztetik, őket e' könyvek szellemével megismertetni iparkodnak, valamelly tárgyat magukkal magyaráztatnak-meg, vagy pedig political programot adnak nekik itélelethozásul. — Az intézetnek tulajdon könyvtára van, melly egy könyvtárnok fölügyelése alatt áll. E' könyvtárban a' jelenleges dynastia császárainak minden irománya, 's a' collegiumnak 1644-től 1817-ig minden megjelent munkája feltalálható; ezeken kívül pedig több dinastiának köemlékei is. — 5000 ezüst lan (48.000 papiros rubel) van a' nevendékek költségére évenként rendelve. E' pénzösszeg azonban kizárólag csak a' nevendékek tartására fordítható. Az intézet tisztviselői a' finantz departementnál szedik fizetésöket, az épület-javítási költségeket pedig az építészeti departement fizeti. Ez intézethez még egy különös mathematicai osztály is csatoltatott, mellynek egy a' császártól e' végre nevezett status-tiszt főigazgatója és két tanítója van. Ide 12 mandesur 's 6 mogul nevendék fogadtatik-fel. Tanulás idejük öt évre terjed. Minden évnek végén egy nagy, melly a' csillagászati intézet főnökének fölügyelése alatt tartatik, ötödik év végén pedig egy vég-exament kell adniok.

*) Ez alkalmasint fordításbeli hiba lesz; mert hogy olyan, ki egyéb tudományokon kívül a' nyelvészetet is annyi ideig tanulta, csak altiszti gíg vergődhessék-fel, hihetlenséggel határos.

A csillagászati intézet egy igazgatóság és három különböző választmányból áll, mellyeknek egyike a naptár készítésével, másik a csillagászati észrevételekkel, 's harmadik a vizorák számítgatásával foglalataskodik. Egy a császártól kinevezett főigazgató kormányozza az intézetet; ezen kívül van két elnöke, két alelnöke és négy tanácsnoka.

Martius első napjaiban jövő évre egy kalendariom-formularét nyujt-be az intézet a császárnak, melly fejedelmi parancs után azonnal kinyomatik. A naptár kétféle: egyik a császár, másik egész birodalom számára készül. Mind kettőben csillagászilag felosztva találjuk az időt hónapokra, két napfordulatra (solstitium) 's két éjnap-egyenre (aequinoctium), tavasz, nyár, ősz és tél kezdetére, napkeltére és szálltára a birodalom külön részeiben, a hold tölte és fogyására; magában foglalja végre a szerencsés és szerencsétlen napok számát; hozzájuk mellékelve egyszersmind, mik teendők vagy elmellőzendők a napokon,— és a földrészeinek bálványtani elrendeltetését. A császári kalendariom csak annyiban különbözik amattól, hogy az utóbb említett czikk terjedelmesebben, az egész pedig csak két nyelven, mandcsuri és chinai, holott a közönséges három nyelven, mandcsuri, chinai és mogolon van kidolgozva. A közönséges naptáron kívül van még egy más, melly a hét égi testnek naponkénti állását mutatja. Ezen kívül az évnek bizonyos részeiben szél-vizsgálattal is foglalataskodik az intézet; e célre viharzástólcskákkkal ellátott póznák vannak a pekingi csillagászati toronyra feltűzve. Különös figyelemmel jegyzik-fel azt is, melly részről jó tavasszal az első zivatar. Nap- és hold-fogyatkozást öt hónappal határoznak-meg beállása előtt, és pedig a helynek, mellyen látható lesz, és időpercznek, mellyben kezdődik és végződik, pontos, hibátlan megnevezése mellett. Olly körülmény, melly eléggé bizonyítja, hogy a Chináknál már kikelt bölcsőjéből a csillagászat. A légkörnek minden bekövetkezendő változatáról, valamint a légtüneményekről is a császárnak tesznek először jelentést, ki azután azokat a birodalomban kihirdetni rendeli. A naptárak szerkesztésével foglalataskodó választmány 32 csillagászból és 65 nevenedékből áll. A Chináknak kétféle esztendejük van; egy nap- és egy hold-esztendő. Elsőben, a téli napfordulattól kezdve számítottban, 365 nap, 5 óra, 3 percz és 57 másodpercz van. Kétfélék a hónapok is, nagyok és kicsinyek. Elsőnek 30 utóbbinak 29 napja, egy napban pedig 12 óra van.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 24-kén „jurista és kis leány“ vig játék 1 fvsban, irta Beöthy Zsigmond, került először szőnyegre. A' játék nem nagy hatással ment keresztül a' szinen; hisszük azonban, hogy ez a' szorgalmas fiatal író több körülményre tevén figyelmessé, annál inkább szolgálанд nemcsak zsinórmértékül, de ösztönül is ezutáni színműveinek kidolgozásában. Ezt Mazéresnek Jakab I. fordította „fiatal keresztanya“ czimű vigjátéka követé a' kedves Lendvayné kellemteljes és Egressy G. jeles működése mellett. Végre „leégett ház“ rekeszté-be az estét, mellyben Megyeri ur (Tóth Marci) igen jeles volt. Nézők a' szokott számmal (ha mondom szokott szám, érték alatta keveset) valamivel többen. — 25-kén Bartha János jutalmul „Rontó Pál“ először 's hihetőleg utószor is adatott. A' sors e' darabban Bosco szerepét játszá, és a' Rontó Palit ölbe vevő Tréfa helyett egy más nem mulattató személyt csusztatott a' színre. Nézők nagy számmal. — 26-dikán „bájtal“ mérséklett számúgyan, de válogatott közönség előtt adatott. Sehdelné assz. e' kiapadhatlan szeszélyü kellemteljes Adina, ma is, sőt ma különösen, felülmulhatlan volt. Második fvsban a' jeles Dulcamarával (Szerdahelyi ur) két párdalt kellett ismételnie. Erkel ur ma szintén több tüzzel énekelt 's játszék Conti ur (Belcore) a' régi jeles őrmester volt Szóval, a' magány dalnokok vetekedve igyekeztvén, mindannyin többször hivattak. — 27-dikén „Lumpaci vagabundus“ a' karzatot igen, de egyéb helyeket nem birt megtölteni. Megyeri, a' régi kedves Czérna, sok szeszélylyel adá a' szabót. Jelesnek mondható Bartha ur (Lábszj) is; csak a' szerfeletti tulságoskodástól szoknék-el. — 28-ára „Szevilla csillaga“ volt kijelelve.

T-i.

KASSÁN dec. 5-dikén „Fekete Fricz“ regényes színjáték 3 fvsban (irta báró Auffenberg; fordította Kiss Iván) szorgalommal adatott. A' változaskor történt zavar az igazgatóság figyelmetlenségét árulja-el. Játék végén Balláné (Luitgarde) és Kőszeghy hivattak. Nézők kevesen. — 6-kán „bagolytűkőr, kőborficzkó, vagy, bohózatok bohózata“ Nestroy 4 fvsos vigjátéka, Balláné fordítmánya szerint, mulattatott, 's különösen a' karzatot eléggé megkaczagtatta. Kitünőleg működtek Erdős (Lisztférgesi), Boldizsár (Bagolytűkőr), kivált ha több élénkséggel játszik, Balla (Náci) és Erdősné (Kordula); Fűredi (Székfűkövi) csak iparkodjék 's tanuljon, nem rosul választott pályáján szerencsét tehetend. Első fvnás után Darvas Etelka magyar magány-táncza bizvást elmaradhatott volna; mert ámbár a' karzatnak annyira tetszett, hogy még ismételteté is, közönségünk miveltebb részét ki nem elégítheté. Igen óvakozónak kellene a' közönségnek tetszése kijelentésében lenni, mert az illyesmi kezdőket könnyen elbizottá tesz, elbizottság pedig sirja a' haladásnak. Nézők igen kevesen. — 7-kén „korona és vérpad“ szomorú játék 5 fvsban (Jermann után Jakab István) hozatott színre. Balla (VIII-dik Henrik) méltósággal, Déryné (Houward Katalin) művészileg adák szerepeiket; utóbbi különösen jeles volt sirbolti jelenetében. Kőszeghy (Ethelwood) látható iparral játszott. Játék végén Déryné 's Kőszeghy hivattak. Nézők kevesen. — 8-kán „titok, vagy, az örökül jutott vétek“ Fogarasi Nagy Pál 3 fvsos dramája kevés néző előtt adatott. A' dramának tárgya érdekes, de kidolgozása gyöngé. Kőszeghy (g. Sturmberg)

ma egészen helyén volt. Balláné (Edeltrud) 2-dik fvnás végén érdemlőleg jutalmaztatott koszorúval.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

GYULÁN a' Békés megyei kórház pénzeinek gyarapítására mult hónap 26. 's 30-ik — a' jelennek pedig 1-ső 's 6-ik napjain nehány kézmives által szini mutatványok adattak, mellyeknek jövedelmük 150 p. fra terjede. A' működőknek tett előnyilatkozásuk nyomán felhagyva minden bírálattal, mi az adott éledeletet tárgyzhatná — kötelességnek ismerjük legalább abból eredt örömmünket tudatni, hogy az emberszeretetre 's türelemre vezető eszmék nálunk már a' közép osztálynál is viszhangra találnak; 's ha a' társas jóllét és rend fogalmait az engedékenység 's tisztult értelem kellő általánosságban fejtendő-ki, ugy serdülő intézetünk, 's ez által is növekedő erkölcsi erők biztos jövőndőre tekinthet. — Saját körének kötelességei közt is viszonyban áll mindenki a' nagy egészhez; 's csak az birhatja tisztán egyes helyzetének súly által emelkedő áldásait, ha ki amaz iránti tartozását is törekszik tehetsége szerint leróvni.

T—m—y.

NAGY-VÁRADRÓL dec. 29-én. — Keresztül utazván Váradon, hogy az ut terheit könnyítsem, beszálltam a' „fekete sas“ czimű vendégfogadóba, melly a' tűz után romjaiból csinosan emelkedett-föl, 's ha tökélyesen elkészül igen kényelmes elfogadásra számolhat az utas. A' szobámba belépő pinezértől tudakozódtam váradi újságokról, ki a' többek közt mondá, hogy itt magyar színész-társaság is adja mutatványait két hónap óta. Hirdetményt kértem, 's örülve olvastam Tóth és Szakácsy urak vendégjátékát Dumas Sándor „korona és vérpad“ czimű 5 fv. színjátékában. — A' szorgalmas Tóth urat már rég ismerem, Szakácsy urat csak hírből. Vágytam tehát e' két vendég-színészt működni látni, 's már előre is kellemes estére számoltam. Számolásom nem esalt; mert még kedvesebbet nyertem. — Beléptem a' szép, 's tág táncsterembe, melly most Thalia templomává volt átvárzásolva, elkezdődik a' dsidás ezrednek jól összehangzó zenéje, fölmegy a' kárpit, 's 8-ik Henrik (Tóth ur) tartja tanács ülését. A' számosan összegyűlt közönség zajos tapsal fogadá a' két vendéget. T. ur nagy szorgalommal 's igyekezettel működött mind végig, 's a' közönség teljes elégedését aratá. Szakácsy urat (Ethelwood) már szinpadra igen kedvező csinos külsője előlegesen is ajánlá. — Sz. ur annyi pontossággal, szorgalommal, tanulmányynal 's kellemmel adá fölvelt szerepét, hogy akármelly honi szinpadunkon is bátran fölléphet. Játéka több izben érdem szerint zajosan megtapsoltatott. — Sz. ur ez est koszorúját művészileg vivta-ki. Jeles és kellemes volt Hubenayné asszony (Houward Katalin), ki Pesten is kedves jelenet vala mindig. Az egész személyzet igyekezettel és szorgalommal munkálódott. Az előadás igen sikeres, kerekded 's egybevágó volt; a' ruhatár ékes, csinos; csak a' diszitmények mutattak szomorú képet. No de szomorú játék volt. — Febr. 13-ára a' „Pókaiak“ Szigligetitől szom. játék 4 felv., Szakácsy vendégszerepeinek jutalmaul vala kiürva. Szándékom tovább mulatni nem volt; azonban jeles fiatal írónknak e' még nem látott de nagyon dicsért dramáját vágytam látni, 's a' derék jutalmazandó is megérdemlé ez áldozatot. Hubenay urnak (Bátori István) e' szerep nem osztályához tartozik; azonban szorgalommal adá, ugy Sassait Nagy ur elégülésre, Békessi Gáspárt Chibay ur jól, Ráczot, Udvary ur igyekezettel, Székfit Kővary ur jól, Pókayné Kántorné assz. művészileg, 's páratlan szorgalommal. E' szerepben Kántorné assz. ugy hiszem részemről hasonlithatlan. Minden jelenete zajos taps-

sal, éljennel fogadtatott, 's előhivatásokkal jutalmaztatott. A' derék özvegynek két fiját a' két vendég ur adá; Pókai Jánost Tóth ur igen jelesen 's művészileg — kivéven helyen-helyen egy kis tulságos pathosát — Pókai Pétert Szakácsy ur, kitől sokat várva nem csalódtam, szorgalommal művészig emelé-ki. Egy ezüst 's mesterségesen készült igen szép babér koszorúval, mellyről arany gyűrűk csüggtek, jutalmaztatott játéka. Kár, hogy Szurat a' pesti színész-igazgatás meg nem szerzi; reá ott nagy szükség volna. Ismét kedves jelenet volt Hubenayné assz. (Jolán), ki szorgalommal működék. Az egész személyzet jelesen munkálódott 's igen csinosan öltözködve. A' színmű osztatlan tetszéssel fogadtatván, derék fiatal írónk műve sok könyvet facsart nemcsak a' nagy számmal egybesereglett szépnem — de még férjfiaink szemeiből is. E' könyvek 's ez elégedés serkentsék őt kitűzött pályájának fő fokára fölrérhetni, mit erősen hiszek. — A' tág terem zsufolásig tömve volt; játék végén Szakácsy ur, Hubenayné, Kántorné assz. és Tóth ur zajosan előtapsoltattak. A' váradi közönség némi elégtelenségét hallottam e' jelen társasággal: én pedig azt mondom, szerencsések volnánk, ha Kolosvárárt illy társaságot birhatnánk.

B. Erdélyből.

HANGÁSZAT.

Sopronban a' hangász-egyesület jan. 11-kén adá 4-dik hangversenyét, mellynek részei következők voltak: 1) Müller Adolf „hütelén“ daljátékának előzenéje. — 2) Mercadante „eskü“ operájából aria, Watervliet Emelka kisassz. által énekelve. — 3) Herz változatai „József és testvérei“ dalsznműből vett tételre; zongoránjátzá Pálló Sándor. — 4) Salieri egyik kardalja. — 5) Fantazia Donizetti-nek „Lammermoor Lucia“ czimű operájából vett tételekre; Károlycs. k. főherczeg uhlan ezredének hangáskara által előadatva. — 6) Párdal Bellini „i Montechi ed i Capulet-ti“-jából; éneklé Watervliet és Knisaurek kisassz. — 7) Auber „Fra Diavolo“-jának előzenéje. — Watervliet kisasszonynak igen jó olasz iskolája, szép coloraturája, sok gyakorlása van. Örökös kár, hogy hangjának csengése némileg szenvedni látszik: Knisaures k. a. nem olly tökélyes methodussal, de csengőbb hanggal éneklé Romeo szerepét. — A' kis Pálló mindenké meglege. Tiszta játzsása, jobb kezének gyorsága valóban szép reményekkel kecsegtet. Ohajtható, hogy hal kezét is szorgalmasan gyakorolván, a' coloratura megszerzésére is törekedjék. — A' fantazia igen jeles mű volt, 's derekasan is adatott elő. Milly felséges hangmű ez! 's a' tételek milly szívhez szállók, milly érzésteljesek. Csak a' fortissimo vala kissé megrázkodtató; a' hangszer talán sok is volt a' terem nagyságához képest. A' kardal nem volt egészen pontos 's kielégítő; a' gyermekek nem mérseklék eléggé hangjokat. — Az előzenék igen pontosan játszottak.

KIESI GYULA.

TÁNCZ.

Pesti bálók. — 1) Jan. 24-kén a' nemzeti casino táncmulatóságát ismét igen kitünő, habár nem nagy számú szépnem látogató. Férjfiak is közép számmal voltak jelen. Különös érdekű volt ma ismét a' bájos francia ellentánc 's a' nagyszerű cotillon. — 2) 27-kén a' városi redut-terem olly tele emberrel, hogy mozdulni csak nehezen lehetett a' nagy terem-

ben. Alorczás igen sok jelent-meg; közülök sok szép, de nem valami különös, ha csak ennek nem nevezhetnök a' patikást, ki esupa gyógyszerári czédulákból összeragasztott ruhát és főveget viselt. E' mulatságot ő es. k. fensége István főherczeg is méltóztatott a' szünóra közepén nagy örömmel fogadtatott, becses jelenlétével megtisztelni, ki iránt a' meglepetett közönség ama tiszteletének, mellyet e' fens. ur már rég lekötelezett, legelőnkebb bizonyításait fejezé-ki. A' fens. főherczeget Pest városának polgármestere, bírása, 's főkapitánya fogadá a' kapunál 's kíséré is odáig számos néppel együtt. —

3) A' magánybálok és piqueniquek közül kitünök m. b. Orezy Gy. ur táncmulatságai mellyekre es. k. István főherczeg is, jelesen 27-kén, magát megalázni méltóztatott — Különös érdekü volt 26-kán az egy részvényes társaság által a' kisebb redut-teremben adatott táncmulatság, mellyre a' pesti fiatalságnak mindkét nemü színe vala meghíva. Érdekes volt látni az óriási vacsorát, mellyben a' részv. társaság költségén mintegy 8—900 személy vett részt. —

4) Ugyan 27-dikén a' „hét választó-teremben“ ismét esinos bál volt.

Le vélt ö redék V — e z r ó l . — Éppen most érkeztem Balassa-Gyarmathrul, hol tegnap alkalman volt résztvenni azon táncvizigalomban, melly a' casino-egyesület javára adaték. Három bál vala készülöben, a' megyeház valóban igen esinos teremében tartandó, mellyre tömérdek népet vártak. — Egyszerre azon hirt vesszük ***-éknál — 's ez vasárnap délben volt — hogy a' bálból — tudja manó, mi okaál fogva — semmi sem lesz; — késöbben mindazáltal a' casino több tagja által értesiteténk, hogy az nem ugyan a' megyeházban, de Zichy nemzetség vendégfogadójában minden bizonynyal végbe fog menni; — mi csakugyan meg is történt. Mivel azonban ez olly véletlenül esett, az elég tágas, de alacsonyan fekvő teremnek ujan surolt padlatja ki sem száradhatott jó formán, 's így — mi egy időtől fogva in partibus divatozni látszik — majdan éjfélig nedvesen tánczoltak. A' vendégek számát körülbelöl 190 személyre becsülém, kik azonban mindnyájan igen jól mulatták magukat. A' muzsika meglehetős volt; az egykor olly híres Bunkó játszá a' tarkabarka tánczokat. Szünöráig csupán csak keringőt jártak; française-t is huztak a' derék barnák, 's mondhatom nem rosszul; szinte meglepett: de tánczosok reá nem akadtak. Szün-óra után keringő, magyar — mellyben bizonyos B—y ur tünteté-ki magát — egy cotillon, és ismét keringő következett; 's ezzel be is fejeztetett a' mulatság. Különös, figyelmet gerjesztett a' vendéglő credenzével; melly, mondhatom, olly helyes volt, hogy nagyobb városokban sem akadtam mindenütt hasonlóra; — de nem is hiszem, hogy sok haszna volt volna belöle. — Ismerőseid közül többeket láttam, szállottam — 's a' t. Maradok V—czon jan. 14-kén 1839. igaz barátod * * *

Közli I—y.

N.B. Ma megint lesz egy bál.

DIVAT.

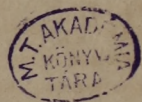
5-dik divatkép (Parisból). — Kalap szalás bársonból; ruha crepből; körzemény tüllből; ékesítmény gyöngyből. — Bécsi divat jan. 24-kén: tarlatan ruha arany himzett virágokkal; fejdísz arany gaze és marabuval — Férjfi bálköntös: setét kékes barna frakk sárga gombokkal, fehér mellény színes himzett virágokkal; fekete nadrág, czípő, fehér selyem harisnya; fekete nyakkötő fehér gallérral; előing három arany gombbal chabot nélkül.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Altenau, 1839.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februar. 3^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

Kis és nagy fiú.

Mig kis fiú valék, 's a' lét
 Szép reggelén nekem
 Ezer gyönyör virult, a' méz
 Volt kedves ételem ;
 Selyem-bogár arany színű
 Lágy selyme kedvemet
 Meghozta, és vidám valék,
 Ha láttam kék eget.

Telet, hideggel jara bár,
 De volt fehér hava,
 Szerettem, 's a' kies tavaszt,
 Mert rózsákat hozta,
 Mert terme égszínű ibolya
 'S zöldüle 'S berkek
 Ezért szerettem a' tavaszt
 Én mint kicsiny gyerek.

Most már korosb levék, a' méz
 Nem kedves énnekem, —
 A' lányka bíbor-ajkain
 Jobb, édesebb terem;
 Szép fürtje lágyabb a' selyem-
 Bogárka szalínál,
 Két kék szemébül ég mosolyg
 Mindenre, 's deru szall.

A' homlok és a' büszke nyak
 'S az üdv-adó kebel
 Fülül-haladja a' havat
 Százazorta színivel ; —
 Az arcz, e' kellem-összeség
 Tavasz virányait
 Olly messze hagyja, mint az eg
 Földünknek hantjait.

Az égszínű iboly között,
 'S berkek homályain
 E' szív csak ő felé dobog
 Édesded álmain ;
 'S ha keblem vágygyal eltelik,
 Csak ezt sohajtja szám :
 Isten nem alkotott többet
 Olly szépet, mint e' lány.

TELEKESI Szombathelyről.

SZORGALOM.

Gyors sütés. Ama régi közmondás: „ügyesség nem boszorkányság“ az Amerikaiaknak legujabb gyorsmunkásságára is illik. Amerikában már megmutatták, hogy olly gyapjúból, melyet a juh hajnalban még hátán hordozott, estig öltönyt lehet készíteni; de hogy 12 percz alatt a buzát megszáritni, őrteni, tésztává gyurni és mint kétszer - sültet feladni lehessen, már még is boszorkánysággal határos. Egy amerikai lap e gyorságról azt jegyzi-meg, hogy az háborús időben nagy szolgálatot tehet, midőn a csapatok gabonaföldön vonulnak keresztül.

INTÉZET.

Nyilvános oktatás és nemzeti miveltés Chinában.

(Vége.)

A csillagászati észrevételekre ügyelő választmány a nap, hold és planétákban történő tüeményeket vizsgálja; más égi tüeményeket is följegyez, különösen pedig az üstökös csillagok vándorlásait. E választmányban több csillagászon kívül 43 növendék van.

A vizorák számításával foglalatoskodó választmánynak kötelessége hibátlanul meghatározni az éjnek és nappalnak valóságos idejét különböző helyeken; kötelessége meghatározni az áldozatoknak és a császár kimenetelének kedvező napokat.

A tudós társaság, melly az európaiakhoz hasonlít szerkezeténél fogva, conferentia és kancellariából áll. A conferentiában császártól kinevezett két igazgató (Siocs), elnökök és fő ítélőszéki tanácsnokok ülnek. A kancellaria pedig tudós választmány, hirlap- és javító hivatalra osztatik. A tudósok választmánya 25 rendes tagból, u. m. 10 Mandcsur és 25 Chinából áll; ezeken kívül még bizonytalan számú fiatal írói és javitnokai is vannak a választmánynak. A tudós választmány tagjainak leginkább azon könyvek szerkesztésével kell foglalatoskodniok, melyeket a kormány ad-ki. 1664-től 1817-ig 132, nagyobbára több részből álló, munkát adott-ki a választmány. Ezekhez tartoznak China történet-írása és statistikája *) — különféle szótárok, encyclopädiai, évráji és termé-

*) China évrája 270, statistikája 18, az encyclopädiai munkák 20, és egy nagy szótár 6 kötetből állnak.

szettörténeti értekezések; az utóbbiakhoz rajzolatok és a' classica (szent) könyvek magyarázatai is csatolják.

Kötelesek ezen kívül a' választmány tagjai áldozat-ímák, császári pecsét alatt költ oklevelek, hercegi méltóságra emeltetésről szóló oklevelek, 's azon imák készítésére, mellyeket a' császár egy áldozatra méltó elhunytak tiszteletére mond-el.

A' hirlap-hivatalban a' tudós választmánynak 4 ideigleni tagja, 2 hirlap-szerkező 's 2 segéd van. Ezek a' szükséges irományokat készítik-el, 's a' könyvtárra vigyáznak. A' javítóhiatalban 4 tagot 's 44 fordítót számlálhatni-meg. E' tagok a' kéziratokat nézik-át; a' fordítók pedig chinából mandcsurra fordítanak.

Ide tartozik még a' nyelvtudományok akademiája, az udvari hirlapszerkezők választmánya, 's az évrajzi társaság.

A' nyelvtudományok akademiájában két tanító van, egy Mandcsur 's egy Chinai, kik a' tudós választmányba lépendő magisterek fensőbb kimivelésében fáradoznak.

Az udvari hirlapszerkezők választmánya 22 tagból áll, kik egyszersmind a' tudós választmánynak tagjai. Az udvari journalisták minden udvari ünnepélyt leírnak, 's e' szerint minden udvari gyülekezethél jelen kell lenniök: midőn a' császár ünnepet ad a' tudósoknak, vagy Bi-gumba megy; midőn nagy szemlét tart a' hadsereg felett; midőn a' szántási szertartást végzi; midőn valahol áldozik; végre, midőn eldődeinek ravatalához megy. E' hirlap hónapanként két 's így évenként 24 füzetben jelenik-meg. A' pekingi napi lap ennek kivonatja. Mondják, hogy e' hirlap K. sz. előtt 2000 évvel indított-meg.

A' történetirási osztály néhány a' császár által kinevezett főigazgató, 4 felvigyázó, 10 történetiró, 34 író és 18 javítóból áll. E' társaság China évkönyveinek készítésével foglalatokodik. Az általok szerkezett könyv a' megholt császár életrajzának vázlatait, továbbá jeles szatus-tisztek, nevezetes tudósok, tiszteletre méltó némberek necrologját, különféle tudományos 's művészeti tárgyakról, u. m. csillagászat, zene, műipar 's földleírásról készült cikkeket, végre az emberi társaságnak közönséges életviszonyait foglalja magában.

A' chinai nemzeti mivelődés általános tekintete végett meg kellene említeni az orvosi collegiumot is: minthogy azonban nevédekai nincsenek, mivel chinában az orvosi gyakorlat csak magánházakban, orvosoknál tanittatik, elmellőzzük.

Betegápoló ház. A' parisi „maison de santé“ mintájára **Pelzel Ferencz**, sebész és szülész Bécsben, egy gyógy- és ápoló intézetet alapít, mely november 1-jén az e' célra szánt palota-idomú 's Alser külváros 126-ik száma alatti épületben meg is nyitattott. E' dicséretes intézetnek célja az, hogy falai között beteg, ápolás nélküli személyek, utasok és lábadozók menedékhelyet, ápolást és szükséges orvosi segílyt találjanak. A' felveendő kóroknak szabad tetszésére hagyatik, magukat az intézetbeli orvossal és sebésszel, vagy mással, kihez bizodalmuk van, gyógyíttatni. Szivesség, kényelem, nagyság, ékesség, 's izlésteljes butorzás tekintetében a' betegek és ápolandók kívánatait mindenben kielégítik a' szobák. Az orvosi rendelkezéseket **Bittner**, orvos-tanár ur, 's a' cs. k. közönséges kórház első rendű orvosa, a' sebészieket pedig, szükséges esetekben, **Wattman** ur, tanító és orvostanár, vállalta magára. A' beteg külön szobáért 2, közös szobáért, mellyben két három beteg lakik, 1 f. 20 krajczárt p. p. fizet naponként. Ezért gyertyát, fűtést, élelmet, szolgálatot, ápolást, jó készületű ágyat és az intézet orvosától segílyt kap. Az intézet-küli orvosok tiszteletdíját, mint szintén a' gyógyszer-tárból rendelt gyógyszert is, azonban külön tartozik fizetni. Az épület nagyszerű nyári palotához hasonlít, elkülönözve minden más épülettől; a' lég szabad hullámozásának, kelő és nyugvó napsugarainak egyformán nyitva áll; az épületet ölelő kert pedig ültetvényeivel és sétányaival különösen szép tekintetet nyújt a' szemnek. Virágzását e' hasznos és a' szenvedő emberiségre nézve olly üdvös intézetnek minden jó érzésű ember szívből ohajthatja.

Francia ország biztosító intézetei. 1836-ban 14 biztosító társaság volt francia országban. Hivatalos tudósítás szerint 31.320.000 frankra ment e' társaságoknak tőpénze, és 18.330-ra részvényeseiknek száma. 1837-ben ujan 13 társaság alakult 28.654 részvény és 43 millio frank tőpénzzel. 1838-ki télhő 1-ő napján tehát 27 társaság volt francia országban 75 millio tőpénz és 48.000 részvényessel. És e' szörnyű emelkedés első hat hónapban mind e' mellett is hallatlanul nevedett. Ezek közül két harmadrésznél talán több az életbiztosító társaság. Mindegyikének saját halandóságai lajstroma van, melly munkálatainak alapul szolgál.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jan. 28-kán „Sevilla csillaga“ szomorú játék 5 fvsban (Lopé de Vega hasonló című spanyol színműve után kidolgozta Zedlitz József Keresztély báro, magyarra fordította Fánecs Lajos, a' magyar tudós társaság költségén) először adatott. A' mű mint középszerű drama — mert szomorú játéknak nem mondhatni — 's hív korrajz, olvasmányul jó: de a' 19-dik században nem színre való; mert az a' hatalom-szó után hajlógó rabszolgai bókolás most vért zavaró, de a' mellett nevetséges is. Igen jeles volt Lendvayné assz. (Estrella) 's Bartha ur (Bustos). Fánecs urtól (Sancho Ortiz) az ipart megtagadni nem lehet ugyan, de ref. illy nemű szerepekben nem tud vele megbarátkozni. A' közönség egy részének azonban annyira tetszett, hogy többször hívták is. Egressy G. ur (Sancho) — engedjen-meg az őszinte nyilatkozásnak — ref. véleménye szerint igen gyöngén adá e' szerepet, annyira, hogy bámulnia kellett rajta, miként játszhatik ő, a' közönség kegyence, illy figyelmetlenül és gyöngén. Nézők kevesen. — 29-kén „eskü“ 4 fvsos daljáték harmadszor is béreltszűnással adatott, 's éppen ennek tulajdonítható, hogy a' földszini és karzati nézők száma csekélyebb volt mint egyébkor a' daljátékokban. Schodelné assz. (Elaisa) ismét remekelt. Az olvasó ez egy szóban találja központosítva mind azon bájt, tökélyt, melly S. a. játékán 's énekén előmlik. A' művész nő többször hivatott. Erkel ur (Viscardo) hangja ma ismét többször elcsettent; Conti ur (Manfredo) pedig, kinek hangja olly tiszta rég nem volt, mint ma, harmadik fvs-i preghierájában nem egészen elégitett-ki. Felbér M. (Bianca) is naponként inkább hangjához jő. A' kardalok és hangászkar jelesek. — 30-kán „az agg színész és leánya, vagy, még is kivivta!“ 5 fvsos vig játék (Bayard és Théaulon után magyar színre alkalmazva, szabadon fordította Fánecs Lajos a' magyar tudós társaság költségén) először és szép számú nézők előtt adatott. A' mű nem annyira szövevénye mint ügyes rendezetében és élénk dialogaiban érdekes. Az előadás egybevágó és pontos — kivévén az 5-ik fvnási assemblée-jelenetekben mutatkozott készületlenséget — 's a' tetszés osztatlan volt. Ref. ez utóbbi iránt ön személyét, a' személyes parodiázást tárgyazó jelenetekre nézve, ellenkező véleményűnek jelenti. Megyeri ur (Sugár) felülmulhatlan volt; őt e' szerepben látni valódi élelmény. Ő, Fánecs (Pók) 's Egressy G. (Keserű) urak, többször hivatnak.

T-i.

NAGY-VÁRADRÓL. Január 5-dikén. — Tisztelt szerkesztő ur! — Rendelgetésem a' falusi élet édes egyszerűségét darab időre városi zsbongással kényszerített felváltani; — 's itt mi hathat a' nemzetiséget hön ölelő kebelre érdeklöbben, mint a' nemzeti színpad! — Csudálnom kell, hogy a' váradi színészetről olly buzgó pártfogás mellett köz-kedvességű folyóiratában semmi említés 1837-től fogva *) nincs, holott a' közelebb lefolyt évben négy rendbeli társaság Balla, Eder, Kilenyi 's Pály vezérletök alatt általános elégüléssel mulattatott. — Többek kívánatára, de leginkább tiszt. szerkesztő ur folyóiratának közelebbi számába iktatott felszólítására közlöm szini tudósításomat önnel, lapjaiba iktatás végett, hadd

*) Oka az, mivel senki sem irt.

tudja a' hon, hogy a' nemzetiség, nyelv, és pallérozódás terjesztésének e' hatalmas eszköze, minden felsőbb részvétől megfosztva, itten kik által és hogyan élesztetik. — Dec. 31-dikén Uj-városon, a' tüzvész által okozott romokból jó izléssel épült S a s teremben, Pály társasága által T ó t h István közkedvességű színésznek vendégjátékai jutalmul adatott „Lear király“ szom. j. 5 fvsban, Shakespeare után Komlóssynak aligha ismert silányabb fordítmánya szerint, szép számú közönséget mulattatott. T ó t h a' czimszerep személyét olly művészileg tükrözé a' bámuló közönség előtt, hogy diadali megtiszteltetését minden nagyítás nélkül érdemlé, 's többszöri kihívás és tapsokon kívül, művészete jól eltalált arczképével 's az ide leírt esinos versszettel tiszteltették-meg — 's mind ezt az előadás végén lelkesen köszöné a' tetszés zajába merült pártfogó közönségnek.

Tóth Istvánhoz.

Művészeted ha a' rény győzedelmét
'S élő szelidség képét tünteti;
Kristályzó esermely vagy, melly a' virágot
'S a' kék eget vissz'adva tükrözi.

Vad zsarnokoknak tetteit ha játszod,
'S bűn martalékját mint hányja, 's veti;
Vihar vagy, a' düh fergeteg zajában,
Melly a' világot megreszketteti.

Ott lelkeinkre lúgy korány pirul-föl,
Borúja földerülve, 's szállva vesz;
És itt remegve rejtezik magába
Lelkünk, 's busongás tengerébe vesz.

Ott földerülve — „éljen Tóth a' művész“
Föl — elragadtan — így kiált a' nép;
Mig itt remegve és csudálkozás közt
Tapsolja 's rivalja „szép! o szörnyű szép!“

Szivünk zajongó tengerén ha vész dul,
'S érzelminknek habja tornyosul;
Mint Arionnak lantja zengzetére
Nöd bájszavára enged 's csillapul.

Igy a' hazának oltarán te 's nőd
Gyulasztok kettős áldozat-tüzet
Kettős a' hála is bájolt keblünkben
„Emlény“ az egyik, másik „tisztelet.“

Lear három leányát, Gonerilt Pálné, Regant Kántorné kitünőleg, Cordeliát pedig Hubenayné, azon igyekezettel, melly erősödve bájló jövőt ígér a' színvilágon, személyesíték. Nagy (Gloster) ha egyhangúságát változtatni törekszik, az öregebb szerepekben reménnyel gyakorolhatja magát. Szakácsyt (Edgart) szokott feszültségéből vesztve, 's így tanulás-

nak, mire szép szini tehetségei érdemesek, indulni, örömmel láttuk; mire a közönségnek vele éreztetett részvéte rugóul szolgálhat. Chiabai (Kent) érthetőleg beszél, mi e vándorpályán nem annyira közönséges, hogysen megjegyzték nem érdemelne: de hogy H u b e n a y n a k (udvari bolond) a' comiciái szerep nincs egészen birtokában, kitetszett. Ő, ha a' szavakban, vagy tettben nincs nevetető, rendszeren a' siralmas dramai modorba bukik, 's kiejtésével aligha nevetést gerjeszthet valaha. P á l y (Albani) és B i r ó (Cornvall) ki- 's be jártak, és szerepeiket, ha akadozva is, elmondák. T ó t h n é felvonások közt „Montecchi és Capuletti“ daljátékból énekelt, kar-kisérettel; de beteges állapotjának tulajdonítható hang-gyengeség és rossz hangakiséret miatt, a' közönség várakozását ki nem elégíté. — 1839-ki jan. 1-jén „veszedelmes nagy néne“ — a' színésznő diadala“ című előjátékkal 4 fvsban Albini után Szigligeti csinos forditmánya szerint adatott. T ó t h (b. Emerling) nemzeti fájához kötött 's korával járó balítéletektől békózott, a' század haladásától elmaradott, 's mindent, mi új 's körén túl-eső, gyöölő öreget olly jól személyesíté, hogy a' színvilági honosságáról egészen meggyőződött közönség e' mai szépet a' tegnapi széppel ugyan egy, de csak művészi kebelből eredhetőnek találá; többszöri kihívás tanúsítá az általános megelégedést, — ha innen itélni szabad. — S z a k á c s y (Horst Károly) a' társalkodási szerepekben semmi otthoniságot nem mutat, vagy igyekezete hiányzik. Mimika nélkül, egy állásban, ki látott társalkodni? Kiejtése tiszta, de érzés nélküli; — Valljon mi hidegítheti? — hisz' a' közönség igen is hön viseltetik iránta. — Én megmondom — talán a' némi mitsem jelentő sugdosásokból eredett elbizottság, 's ezt követő nem-tanulás. — Így pedig higyeje-el, nem halad azon pályán, melly a' tanulást és fáradszorgalmat olly kivétel nélkül kívánja. — Suum cuique! — Megadjuk mi neki azt, mi tulajdona; de ezt csinos öltözetén kívül mind a' természetűl kapta, 's a' műbirálót dicséretre nem kötelezi, de igen őt az igyekezetre. P á l y n é (Müller Adele) játszásában van valami kedves, de van visszataszító is; öltözetére ma igen kevés figyelmet fordított, de mint észrevevők szerepére is; — a' sugó gyakran ismételt. — Hiba a' színésznőben, ha mint nagynéne szintén azon hangon beszél, mellyen a' virágában álló Adele színésznő. Figyelemre méltó pedig ez: mert egy kötény és egy főkötő nem elég, hogy két különböző személyt színészileg változtathasson. Boszontó, hogy színészeink a' kisebb szerepekre mit sem ügyelnek; például említjük az Adele szobájában történt jelenést, egy rakás szerep-tudatlan imádó által, vegyítve téli nyári öltözetekben. P á l y (Vagner) szokott utján haladott.

SZODOBY.

KASSÁN dec. 9-kén „Preciosa“ a' még mindig kedvelt regényes (színmű kardalokkal igen kedves jelenet volt; Preciosának minden fel- és lelépését tapsok kísérvén, valódi műeleményt nyujtó játékaért fvsok alatt és után kihívással tiszteltetett. Említésre méltók még E r d ő s n é (Viarda), ki ma elemében volt, B a l l a (don Fernando), E r d ő s (Pedro) és K ő s z e g h y (Alonzo); V á r o s y (czigány vajda) iparja dicséretet érdemel. A' kardalok igen jók és kielégítők voltak; a' kardalokok közt látott két Joob és Kovácsnak dicséretökre válik, hogy az inkább sikerülés tekintetéből illy csekélységet sem restelnek magukra vállalni. Nézők számosan. — 10-kén „Toni“ Körner 3 fvsos dramáját a' fő szerep-vivőknek hanyagsága szinte megbuktatá. E r d ő s n e k (Hoango Konjo) lelövetés utáni elesése és igen csinos öltözete dicséretre méltó. Végén D é r y n é (Toni) és több más kitapsolta-

tott. Nézök gyéren. — 11-én „az asszonyi elmésség, vagy, tűzpróba“ Kotzebue 2 fvsos vigjátéka tetszett. Balláné (Immel Margit), Erdősné (Kordula) és Balla (Gelazi) jelesek valának. 1-ső fvnás után Jobb „szevillai borbély-ból“ Almviva, 2-dik fvnás után pedig Schön „bájsip“ból“ Sarastro magány dalait énekelvén, megtapsoltattak. Nézök kevesen. — 12-kén rendkívüli bérletszűnettel Tschugmall, tyroli mechanicus, először mutatá különös mesterségü bábjaikat „élet-gépelyek“ czim alatt. Mutatványát „néma völegény“ Kotzebue 1 fvsos vigjátéka előzte-meg. Julia (Bakonyi fogadott leánya) öltözetére több ügyelettel legyen. Nézök számosan. — 13-kán „Dienes, vagy, királyi ebéd“ Szigligeti jeles eredeti szomorújátéka 4 fvsban kevés néző előtt tűrhetőleg sikerült. Kőszeghy (Dienes) jeles volt. Balla (David) iparral játszott. Soós Anasztázia (Észter) igyekezék. Mutatvány végén mindhárman hivattak. — 14-kén ismét rendkívüli bérletszűnettel adta Tschugmall mutatványait. Ezt megelőzte „komédiában komédia“ Kotzebue 1 fvsos vigjátéka, melly nevét méltán viselé; mert valóban komédia, még pedig olyan, mellynek sem eleje sem vége. Nézök földszint és karzaton számosan, de a' páholyok nagyobbára üresek voltak. — 15-kén „tolvajkules“ Vogel 3 fvsos színműve kerekdeden adatott. Boldizsár (Montesquieu) iparkodott; Balla (Durval) művészi játékaért mutatvány végén köz akaratlan hivatott. Végsey (Eduard) igyekezett ugyan, de szerepét még is örömebb láttuk volna gyakorlottabb színész kezében. Soós Anasztázia (Emilia) nem rontott, de nem is épített. Erdős (Robert), Erdősné (Martha) 's Kőszeghy (Pál) helyöken voltak. Nézök kevesen. — 16-kán „bujdosó Amor“ Kotzebue 4 fvsos vigjátékában Szántalné vendégképp' lépett-fel. — 17-dikén, ha a' hirnek hinni lehet, „szevillai borbély“ fog színpadunkra kerülni.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

ARADON dec. 8-kán „Marót, macsói bán“ Vörösmarty 5 fvsos szomorújátékában Baranyi a' czimszerepet iparral adá. Deési (Hassan) tetszésre; Lilla (Ida) 's Czelesztin (Bod) pedig művészileg játszottak. — 9-kén „kalapos és kapczakötő“ bohózat adatott. Farkas mint kapczakötő több oldalúságát ismét bebizonyítá. Mai szerepében zajos tapsok közt hivatott. — 11-kén „30 év egy kártyás életéből“ czimü színjátékkal az első bérlet bevégeztetett. Társaságunk jelen tagjai következők: Czelesztin, és Farkas igazgatók; Lilla, Körösyné, Kálmánné, Julia, Katicza, Nina, Róza, Deési, Baranyi, Körösy, Fitos, Kálmán, Egedi, Fekete, Balog, Tolnai, Sas, Árvai, Miklósi, Szöcs, Mészáros, Keresztesi sugó. Mint hallatszik, több dalnokné is váratik.

VILÁGOSVÁRI.

DIVAT.

Parisból járn szokott francia divatlapjaink nagyon késnek, 's így csak jan. közepi hirrel szolgálhatunk. Itt az udvari gyász sok zavart okozott a' divatvilágban. A' fekete szín váltá-fel mindenütt az öröm és vigáság jeleit. A' fekete moire, pekin, és bárson, kasemir, pamut batizt láttatnak minden felől.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csütörtökön februar. 7^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

Kétes jövő.

Mig dallá olvadoz
Himesattogány — lehel
Tojásain a' nő
'S fészkeben üldögel.

Majd biztos édesen
A' növel eleseveg,
'S hangjába mult-, jövőt
Beszöve kéjeleg.

Elébe hűn mosolyg
Legszebb reménysugár;
Boldog családnya
Lesz nemsokára már.

Elhangzik bájdala
Éj csendü völgyeken,
'S rövidke perczezé vál:
A' mult, jövő, jelen.

Mig így a' fűlmile —
Vész gyül, nem sejthető:
Nyomában orv-madár
Ki nem kerülhető.

G A R A Y A —.

SZORGALOM.

A' mahagonfa összeszerzése Hondurasban. Közönségesen tudja van, hogy Guatimala után Honduras nemesak a' legterjedelmesebb hanem legtermékenyebb és fadusabb tartománya is közép Amerika egyesült statusainak. Egy több mint 40.000 négyszög mérföldnyi téren nyulnak-el azon hegyes vidékek és síkságok, mellyeken a' Cordillerák keleti oldala lejtőlegesen fut-le az antillai tengerig, mellynek nedves 's széles terjedtségű part vidékeit koszoruzzák ama végetlen őserdők, mellyek a' ne-

künk olly becses campeche- orleans- mangrove- és mahagonfát termik, a' tartomány lakosainak pedig kiapadhatlan kincsforrásul szolgálnak. A' mahagonfa, mint legbecsesebb és keresettebb, kétszer vágatik évenként az Angolok felügyelése alatt, kik a' Spanyolok engedelmével itt egy gyarmatot telepítettek-meg: először t. i. az esőzés megszűnttével karácson körül, másodsor az év közepén Negerek által, kik 10 — 50 főből álló falkákra osztva e' munkára használtattnak. A' Moskok, mint szabad emberek csak ritkán bérelhetők e' foglalatosságra, annyival inkább, mivel maguk is kereskednek mahagonfával. Midőn a' vágatás ideje közelget, a' legtapasztaltabb Negert, kit vadásznak neveznek, előre küldik, hogy fürkésze-ki azon helyeket, hol mahagonfa kapható. Egy illy vadásznak gyakran 500 ft. sterlinget is fizetnek, mert leszámítva azon tömérdek veszélyeket, melylyek a' rabló vadaktól nyüzsgő őserdők megkutatásánál környezik; foglalatossága már a' miatt is sok nehézséggel jár, hogy a' mahagonfa többnyire csak egyesén áll, és a' vadásznak nyomait gyakran más Negerek is követvén, mit ő feltalált, levágják. A' favágók nyeresége tehát bizonytalan, és az határozza-el, száll-e vagy emelkedik a' fa ára, és minő mennyiséget találnak fát. A' Négerek tartása is költségesebb Hondurasban, mint bár mely tartományban: minden rabszolgára 25 ft sterlinget számíthatni évenként. A' campeche fa vágása már sokkal kevesebb költségbe kerül. E' két fa ritkán találtaik egymás szomszédságában; a' mahagonfa mocsáros helyeket szeret, mellyek a' munkát még egésségtelenebb és terhesebbé teszik.

Tűz ellenes vakolat. Angol lapok szerint Manchesterban nem rég egy ujan feltalált vakolattal tettek próbát, melly tűz elleni védszerül szolgáland, és így, a' tűzkármentő intézetek feleslegesek leendnek. Bevonván egy kis házat illyen vakolattal, megtömtek gyalú forgács és más gyulékony anyaggal, és több személy jelenlétében, kiket e' próbára meghívtak, meggyújtották. A' forgács lángja nagy erővel tört-ki több helyen, de a' ház sértetlenül maradt. Csupán két vagy három helyen, honnan a' ragacs lepattogzott látszottak a' láng nyomai; egészben azonban a' próba megfelelt a' várakozásnak.

Fa-látogatójegyek. A' találmányos elme ismét egy érdekes újsággal lépett a' világ elébe, 's ez legfinomabbá gyalult fa, melly közönséges papiros vastagságúvá készítve látogató- és czimjegyekre használtatik. E' fajjegyek bámulatos simaságúak mind két oldalukon, 's olly arányos vastagok egész kiterjedtségökben, hogy a' legfinomabb géppapirossal vetekednek. Szine világos sárga, és já-

vorfához hasonlít; a' faerecskék kellemes árnyéklatot adnak e' fa-papirosnak. Ezen új találmány Mainzban, Kröll úrnál árultatik.

Czethalászat. A' különféle terményekben dús csendes ocean tömérdek czetet is táplál, mellyek számosan uszkálnak az éjszakamerikai orosz gyarmatok partjait locsoló vizekben. Kadjacki és róka szigeti (Unalaska) lakosok rég időtől üzték 's mai napig is üzik a' czethalászatot. Egyes Aleut minden pillanatban megtámadja egy evezős ladikján, rövid lándsával fegyverkezve, mellynek hegye élesre köszörült palából áll, e' tengeri szörnyet; hátulról, vigyázva közelít a' halász martalékjának feje felé, 's midőn oda ért, lándsáját első uszósárnyai alatt a' hálnak testébe döfvén, kitelhető sebességgel tovább iramlik. Ha a' lándsá éle a' hájon keresztül húsba hatott, a' seb halálos; 2—3 nap alatt megszűnt élni a' czet, és tengerdagály vagy kissé duzzadtabb habok által a' legközelebbi partra vettetik. Ha a' tengerben pillantanak-meg egy életnélküli czetet, sajkáik segedelmével partra vontatják azt. Minden lándsára bizonyos bélyeg van égetve, mellyről, ha a' fegyver még a' czetnek testében van, a' hal tulajdonosát megismerik. A' partra hajtott czetet felkonczolják, mellynek az Aleutok minden részét, még esontjait is különféle czelokra tudják használni. Gyakran megtörténik, hogy valamelyik vigyázatlan halász nem távozhatik elég gyorsan a' megsebesített czet mellől. Ez, a' fájdalom miatt ide 's tova hányván magát 's farkával szerte csapkodván, a' sajkát könnyű labdaként vagy a' légbe repíti, vagy a' felkavart tenger tártongó örvényébe sodorja. Az Aleutok mindenek felett becsülik a' czethalászokat; mit bátorságuk 's elszántságukért valóban meg is érdemlenek.

Minthogy a' czethalászok sebesített prédájokat a' tengeren kénytetnek hagyni, természetes, hogy igen sok vesz-el belőlök. 1831-ik év nyarán p. o. 183 czet sebesítették-meg, 's a' habok csak 43-at hajtottak partra. Ámbár ugyan e' czetek csak kisebb fajúak, mint hogy az Aleutok a' nagyobbakat megtámadni nem merészlik, még is szörnyű kár. Ezért is 1833 óta europailag felkészített ladikot és szigonyt használnak czethalászatra. Egy ügyes angol szigonyászt meg is szállítottak, hogy álljon a' társaság szolgálatába.

A' kadjacki Aleutok négy nemre osztják a' czeteket, u. m. Polossatik (redős), Aljama, Kulema és Utsulukpak-ra (vén asszony); koronként, ámbár igen ritkán, Katselot -ot is fognak.

A' Polossatik közönségesen $1\frac{1}{2}$ — 7 orosz öl (Sacsen) hosszú szok lenni, 's nevét azon hosszú redóktól vagy inkább baráz-

dáktól veszi, mellyek hasa hosszában futnak-le. A' kövérség nagyobb mennyiségben található testében, mint más czeteknél; zsirja tisztább, fejébb, tápszernek egészségesebb; feje hegyes, bajusza kurta 's használhatlan.

Az Aljama hasán is redők, mennek-le hosszában, csakhogy szembetűnőleg keskenyebbek, mint a' Polossatik-én. Feje hosszúsas, bajusza kurta. E' neme a' czetnek közönségesen 3—10 öl hosszúra nő.

A' Kulema 4—12 ölnyi, bajusza pedig $1\frac{1}{2}$ ölnyi hosszú szokott lenni. Fejének terjedtsége aránylag test-hosszúságához tetemesen nagyobb mint a' Polossatik és Aljama-é; feje tompa, redői nincsenek, zsirja vörhenyeges, és tápszernek, kivált belső bajokban szenvedőknél, egészsgtelen. Ennek húsa sem meg nem szikkasztatik, sem másképp' el nem rakatik; az egészből zsirt olvasztanak, mellyet azután világosításhoz használnak.

Az Utsulukpak minden részében hasonlít a' Kulemához, csakhogy kisebb; mert soha sem nő $2\frac{1}{2}$ — 5 ölnyivel hosszabbra.

A' Kaselotnak pedig csak zsirját szokták használni világosításhoz. Az unalaskai és atkai kerületekben gyakrabban fognak Kaselotot, mint a' kadjakiban. Ez állatnak fejből kerül-ki a' közönségesen ismert czetvelő (Spermacett).

Oriási hid. Leghosszabb hid mellyen vasut megy keresztül, a' Richmond melletti Éjszakamerikában. A' Virginiának főhelyét képező város csak mult nyáron kapcsoltatott össze egy vasut által szent Pétervárral Appomatoxon. Minthogy Richmond a' Chesapeake-i völgytorokba ömlő sz. Jakab folyam zuhatagai fölött fekszik, hogy a' tulperti síkságra lehessen jutni, egy iszonyú (a' folyam majd nem $\frac{1}{4}$ mértföld széles) és a' viz tükre felett szokatlan magasságban emelt vasut-hidat kelle építeni. E' terhes vállalkozatot Moncure Robinson, mérnök, egy év alatt létesíté. A' richmondi hid 2857 angol lábnyi (mintegy 900 meter) hosszú, 's a' vizsine felett 18 meternyi magasban áll. A' fából készült hid kőoszlopokon 's 19 ivhajláson nyugszik. E' merész épület, melly tulajdonképpen Town, new-yorki építész terve szerint készült, mind erőssége, mind elmés szerkezménye által kitűnieti magát. Mint különös nevezetesség emlithető e' münél, hogy az egész majd átláthatlan hidat csak 720, tizenkét ujjnyi hosszú és $\frac{1}{2}$ ujjnyi vastag vasszeg folalja össze, és semmi egyéb ércz-tartalék nincs benne; hogy a' legesebebb kocszízásnál is nem reng; 's hogy végre egész munka csak mintegy 110.000 dollarba került.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Szinészeti jelentés Kassáról. Mult hónap 16. 17. 18. 's 19-ik napjain a' kassai magyar színház fentartására összeállott részvényes társaság, választottsági üléseinek alkalmával — miután a' bérlő igazgatók (Jóó b Gusztáv és Kovács András) kötelezvényeiknek eddig semmi részben eleget nem tettek, 's egy idő óta a' tagokat is rendetlenül fizették — a' még előkerülendhető nehézségek elhárítása és a' színház jó hire 's hitelének további fenntartása tekintetéből, az igazgatók kezelésében sem bizhatván többé, az igazgatási rendszer-változtatását elkerülhetlenül szükségesnek találta, 's több böles határozatán kívül az egész intézetre felügyelést négy tagból álló igazgató választottságra bízta, melly vendégszerepekre minden ismertt jelesebb színészt és színésznőt ezennel meghív, kik is szándékuk és kívánataiknak alulírt választottsági jegyzőhez utasítandó leveleikben hova hamarább kijelentésére kérettetnek.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

PESTEN jan. 31-kén „nagy rokonság“ Kotzebue (ismét Kotzebue!) 5 fvsos vig játékát kevés néző látogató. Jelesek voltak Szentpétery ur (Kühner Farkas) és Kovácsné assz. (Sybilla). — Febr. 1-jén Megyeri Károly ur jutalmul „peleskei notarius“ 4 fvsos bohózat (első felvonása célszerű változásokkal) nagy számú nézők előtt adatott. Jelen átdolgozás szerint kimarad az unalmas és mindig rosszul exequált introductio. Megyeri ur a' czimszerepet szokott jelességgel, taps 's előhívásokkal megtisztelve adá. — 2-kán „Kean“ került szönyegre. Lendvayné assz. (Dambly Anna), 's Egressy ur (a' czimszerepben) 'hivattak. Nézők szép számmal. — 3-dikán „az agg színész és leánya“ 5 fvsos vig játék ismételtetett. A' sok jeles ötlelttel bíró darab folyvásti ingerlékenységben tartá a' közönség nevetető izmait. Az első előadásnak némi botránkoztató körülményei a' t. igazgatóság rendelkezésének következményében részint megváltoztattak, részint elhagytak. Megyeri ur (Sugár) ismétjigen jeles volt. Nézők szép számmal. — 4-re „Beatrice di Tenda“ volt kijelelve; mellynek Enrico szerepében Váray ur tevő első próbáját.

KASSÁN dec. 16-dikán „bujdosó Amor, vagy, a' gyanakodó házasok“ Kotzebue ismeretes 4 fvsú vig játékában Szántainé (Therézia) vendégképp' lépett-fel, és játék után a' közönség nagyobb része által előhívással tiszteltetett-meg. Szántainét csinos külseje 's izletes öltözködése ajánlják; szava nem kellemetlen ugyan, de némileg még is éles; ezen azonban tanulmány és igyekezet mellett könnyen segíthet. Hallani, hogy az igazgatóság szerződésre akar vele lépni. Ha a' hír valósul, leend még idő, mellyben hajlamairól bővebben szóllok. Kőszeghy (professor), Balláné (Amalia), és Boldizsár (orvos) helyöken voltak. Soós Anasztázia (Toni) igyekezék játékába több életet önteni. Zsibreynek (Széphalmi) helytelen játéka nézhetlen volt. Balla (kertész) mulattatott. — 17-kén rendkívüli bérletszünetben ismét Tschugmall mechanicus bábjaít láttuk. A' báboknak pontos előadását „speculatio pénz nélkül“ czimű vig játék igen darabos adatása előzte-meg. Nézők, különösen a' karzaton, számosan. — 18-kán „szévíllai borbély“ Rossini 3 (eredetileg 2) fvsos vig daljátéka hozatott szönyegre. Jóó b (Almaviva) énekével teljesen kielégített; játéka is türhető volna, csak több

bátorságot igyekezék sajátítani; azonban hogy játék után a' zajos hívásra meg nem jelent, igen rosszul tevő: ez közönség iránti figyelmetlenséget árul el, mitől jövőben őrizkedjék. Erdős (Bartolo) helyes játéka 's csinos öltözeteért megtapsoltatott; minden esetre meglepett énekével is. Déryné (Rozina) rekedt volt; az érdemet méltányló közönség, mely e' szerepet már többször 's igen nagy tetszésre adatva látta tőle, azért még is több ízben megtapsolá a' művésznét. Kovács (Figaro) mai szerepét szerencsétlenül választá; éneke ellen ugyan kevés kifogást tehetni, de életnélküli játéka, különösen az irgalmatlanul eldarabolt prosában, minden bírálaton alul volt. Schön (Basilio) ha magyar színpadon szerencsével akar föllépni, igyekezék magát a' nyelvben gyakorolni. A' kardalnokok jelesen viselik magukat. Nézők számosan. — 19-dikén a' városi közönséges kórház részére adatott hangászati mulatságot „Aurelia“ daljáték előzenéje nyitá-meg, mely annál örvendetesebb volt reánk nézve, minthogy az Bartay Endre, forrói (Abauj megye) születésű, 's e' szerint a' szó legteljesb értelmében polgártársunknak szerzeménye. Fájdalom! hogy a' kivétel nem állott súly-egyenben a' mű jelességével. Friedl karmester ur fáradozásait azonban, ki az említett ouverture leírását és betanítását eszközlé, sőt sikeresh előadhatás végett több műkedvelőt felszólított (de sikeretlen), nem lehet nem méltánylani. A' jeles hangmüt és szerzőjét zajosan megtapsolák. Ezt követte 2) Saphir költeménye „a' duna úrja“ helyesen szavalva egy műkedvelőné által németül. — 3) Aria Bellini „il Pirata“ című daljátékából; éneklé Schremmel németül. — 4) Maysder változatai hegedüre, orchestrum kísérete mellett játszá Friedl. — 5) Castellinek „kicsin vigasztaló“ című költeményét szavalá egy kis műkedvelőné németül. — 6) Magánydal „Othello-ból“ éneklé magyarul Joób. — 7) Castellinek „Szapáry Péter“ című balladáját szavalá a' 2-dik szám alatti műkedvelőné, tapsokkal és koszorúval tiszteltetve, ismét németül. — 8) Kettős dal „Eliza és Claudio“ daljátékából; éneklék Schön és Schremmel. A' működők mindnyájan hivattak. Sajnáltuk, hogy Malibran svajeci dalát Dérynének, rekedtsége miatt, nem énekelheté, mit Kovács, igazgató, velünk német nyelven tudatott. Ezt megelőzte Kotzebuenak „köz jóért élő polgár“ című 2 fvsos vig játéka, Balláné fordítmánya szerint. Egész személyzet dicséretesen működött. Nézők, a' karzatot kivéve, igen nagy számmal. Köszönet Werfer Károly és fija könyvnyomó intézetének, mely a' szükséges hirdetésműveket ingyen szolgáltatá-ki. — 20-dikán „borsszem Jankó és vasorrú bába“ 3 fvsos vig tüneményes néprege (irta Telepi György), ha szorgalommal adatik, most is bír még némi érdeket gerjesztetni. A' mai előadás tűrhető vala. Dicsérettel említenők Erdősné (Buklika), Balláné (Melissa), Balla (Rusko). Ez utóbbi a' játék végén hivatott Darvas Etelka (tündér királyné) izléssel választá öltözetét. A' tünemények sikerültek. Nézők szép számmal.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

ARADON. — Színészeti szemle folytatása. — A' 2-ik bérelt dec. 13-kán „alpesi rózsza, patens és sáwl“ színjátékkal kezdte-vén-meg, az előadást, ha némelly szegletességet lerovunk, 's néhány kisebb szerepvivő hanyagságát nem említjük, jónak mondhatni. Lilla (Liszli) a' svajeci egyszerű majd pedig szerelme emléken merengő leányt csak helyenként adá jól. Lillának, ha elfogadni akarná, tanácslanók, hogy egyedül a' színpadnak éljen, ha rendeltetésének, vagy, akarom mondani, választott pályájának meg-

felelni akar. Julia (Rautenhoffné), ha öltözetében több csint, mozgalmában több könnyűséget tartand, a' soubrettoknak szerencsés személyesítője leendhet; föl- 's leléptét zajos tapsok kísérik. (Vajha közönségünk mindig csak az érdemet tapsolná-meg!) Farkas (Renheim) játékát kivétel nélkül mondhatni. — 15-kén „Griseldis“ ismételtetett, még pedig, az első adatáshoz képest igen hanyagon. Illy menthetlen hanyagság mindig az igazgatók rovására megy. — 16-kán „enzersdorfi postalegény“ 3 fvsos guny-rajz mulatva ugyan, de nem hibátlanul ment keresztül szinpadunkon. — 18-kán „pajzán ifjú“ állott a' hirdetményen, 's este „Saluzzoi Coronát“ láttuk igen jól adatva. Illy játék-csereért a' nézők soha sem haragusznak. — 20-kán „embergyűlölés és megbánás“ szinjátékban Czelesztin ur (ismeretlen) művész volt. — 22-kén a' Baranyi Péter jutalmaul adatott „havasi rémkirály“ egyike volt a' legsikerültebb előadásoknak. Deési (rémkirály) 's Baranyi (Rappelkopf) gyöngéc voltak. Lilla (Lizi) ne a' fogak összeszorítása által előhozott selypítésben keresse a' szendéséget. Julia (Mali) 's a' kardalok voltak legkielégítőbbek ez estvén. — 23-kán „Lucza széke karácson éjén“ hozatott színre. — 26-kán „ligeti kastély“ vig játékban Czelesztin (Ferencz) igen jeles volt. Ezt „Arlequin kalandjai“ czim alatt egy pantomia követé, mellyben Kaczér és neje léptek-fel. Nézők nagy számmal. — 27-én „vallomások“ helyett a' multkorról elmaradt „pajzán ifjú“ elégülésre adatott. — 29-kén „Hínko“ szinműben csupán a' czimszerep személyesítője Czelesztin és Julia (Blanca) voltak nézhetők. Lilla (Markitta) figyelmeztetik, hogy máskor a' nevetéstől óvja magát, különben ha keményebben rovjuk-meg, magának tulajdonítsa. — 30-kán „árva és a' gyilkos“ melodramában Kaczérné (Luceval) jeles volt. Fitosnak (Babilász) különösen ajáltatik az illedelemnek szem előtt tartása. — 1839-ki jan. 1-ső napján Albini „természet és műveltség“-ében Bartháné (Aspasia), pesti dalszínésznő vendégképp' lépett-fel. A' vártt kedves vendégnén bizonyos elfogultság látszék, mit mi szerénysége jelének akarunk hinni; közönségünknek játéka felőli véleményét más alkalommal nyilvánítandjuk. Az igazgatók addig is fogadják-el köszönetünket e' derék vendégnő megszerzéseért. Lilla (Aurora) nem egészen elégitett-ki. Farkas (Mercurius) és Körösy (Szikra) helyöken voltak.

VILÁGOSVÁRI.

HANGÁSZAT.

Pancsován mult évi dec. 31-dikén, Groff tánczteremében, hangverseny adatott, mellynek jövedelme a' helybeli szegények felsegítésére szenteltetett, kiknek különös háláját kötelezzék-le a' hangverseny nagylelkű létesítői m. Médin ur, cs. k. vezér-örnagy 's pancsovai brigadéros, és m. de Garcés ur cs. k. kormányzó ezredes, valamint a' műkedvelők válogatott száma 's a' német banáti határ-ezrednek hangászkarja. Hála nekik az emberiség nevében! köszönet a' terem nagylelkű tulajdonosának is, ki azt e' czélra ingyen átengedni sziveskedett.

TÁNCZ.

Pesti bálók. — 1) A' kereskedők részvényes társasága által jan. 29-kén a' nemzeti casino nagy teremében adatott táncmultság népességre, a' szépnemnek válogatott körére, 's pompás öltözetére nézve egyike volt ama legszebbeknek, mellyek itt valaha adattak. Diszesíték ezt a' főrendű uraságok egy részének jelenléte is. — 2) Ugyan e' napon volt a' Terézia-külvárosban „az arany hattyúnál“ második táncmultság a' külvárosi kisededő intézet javára. — 3) 30-kán a' „hét választó“ teremben olly népes multság volt, millyent itt már rég' időtől fogva látni nem lehetett. — 4) 31-kén a' kisebb redut-teremben a' pesti kereskedő-segédék piqueniquet adtak, melly mind helyes elrendelésére mind a' vegyes társaságra nézve különös érdekű volt. — 5) A' nemzeti casino részvényes tagjai febr. 2-án adák a' 3-dik táncmultságot, melly az idén legnépesebb 's lehet mondani valamint a' szépnemnek drága öltözetekre (fehér virágos és egy színű atlasz) nézve legpompásabb, ugy es. k. fens. István herczeg jelenléte tekintetéből, ki a' táncokban is (keringő, cotillon, française) folyvást tettelegesen részt méltóztatott venni, legérdekesebb volt. — 6) Febr. 3-kán a' redut-ban ismét igen nagy számú közönség, gyönyörű álruhások gyűltek össze. Népességre nézve e' mai csak keveset engedte a' mult vasárnapinak. — 7) Ugyan e' napon a' „hét választó“ bál sem vala érdektelen. — 8) A' budapesti magánybálók közül említendők az udvari bál Budán febr. 6-kán; az országbiró gr. Cziráky ő excja által febr. 4. 's 11-re kijelelt multságok.

Váczról télhó 24-dikén. — A' csörgős sipkájú Carneval hozzánk is elérkezett tátos lován, 's uton utfélen szemlélhető majd ujjongó lakodalmasak, majd toborzó pórshanczok, majd neveltségig feleziczomázott páváskodó kézmives legények képében Városunk a' mult tavasszal szenvedett kellemetlenségek daczára is olly vidor kedvű, millyen már rég nem vala, és így e' philosophi tanácsot „élj az idővel“ legfőbb mértékben használja. — Okosan is; — minek a' multon aggódni? mikor ez a' titok-fátyol-fedte jövőnek más irányt nem adhat. — Népes bálunk mindeddig nem volt, mi annak tulajdonítható, hogy mindkét vendéglőnk ugyan az napon adá táncmultságát. — De miért is ez ujj-huzás? — Bizonyára egyik zsebének sem válik egészségére! — Tegnap előtt az „arany szarvas“ czimű fogadó teremében letánczolt bálunkat több álarczos is diszesíté, kik között legkitünőbb volt egy csinos czigány nő.

B. E.

Eperjesen jan. 23-kán a' helv. vall. collegiúmának joghallgatói igen pompás táncmultságot tartottak, mellyre 500 vendég volt hivatalos. A' legkivánatosb illedelmet legcélénkebb vidámsággal párosított ifjak 7 órától 3-ig elédték e' kellemes multság gyönyöreit.

(P. T.)

DIVAT.

6-dik divatkép (Párisból). — Világos kék bársonból uszalyas ruha ezüst virágokkal 's ezüstös csipkével; arany láncz; gyöngy-fejdisz és ezüst ékesítmény. — Crep ruha egy rózsza-fuzérrel ékesítve Fejdisz rózsából 's egyéb virágokból, melly hátul a' hajkonty körül tekerődzik. — Bécsi divat jan. 31-kén: ruha rózsákkal himzett müllből, bárson diszítmenyekkel, alól három sor fodrozattal; hajdisz blond és virágból.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februar. 10^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

I d a e m l é k e i.

I.

Tágas és szép a' mezőnek
Dús tekintete,
Leng virágok ezredének
Rajta himzete.

Milliók között nekem csak
Egy vagyon dicső;
Nincs a' földön, mely följérje,
Semmi drága kő.

Csókjaimmal szép virágom'
Hintem ölelem;
Még is égő érzetimmal
Kedvét nem felelem.

Bűmban én is élek virágga,
Gyászvirág a' fán;
Ő fa, 's én mint napraforgó
Csüggök hó-nyakán.

II.

A' csendes élet
Homályiban
Kettős sohajtás
Igéje van.

Vágyás az első
Olly tiszta 's hü,
Mint égi szózat,
Angyal hitü.

Meg egy nyugodt szív
Tulajdona,
A' dús eléglés,
Kincsek hona.

Hol élet-álmunk
Szép hajnalát
Sötét gondfelleg
Nem futja-át.

A' tiszta vágyás
 Így zeng velem :
 Be édes volnál
 O szerelem !

Be édes volnál
 O szent magány ,
 Ha laknék beuned
 Szép barna lány !

A' dús eléglet
 Kézst segenem ;
 Ég, hála néked!
 Van mindenem.

Nem kérem a' föld
 Több kincseit,
 Csak barna két szem
 Csillámaid.

III.

Sok, ha vágy szeretni,
 Lányka díjaul
 Szép gyűrűt aranybul
 Nyujt ajándokul.

Ujjaimra sorsom,
 Titkos ellenem,
 Csillogó gyűrűket
 Nem rakott nekem.

Szép gyűrű az élet,
 Benne drágakő
 Szenvedő szerelmem,
 Égi, tiszta 's hó.

Vedd e' gyűrűt, édes!
 Tündér adta őt;
 Látni benne multat,
 'S szép reményt, jövőt.

IV.

Bús menyasszony jött az égből,
 Arczain sötét ború,
 Bájolón rezg homlokáról
 A' szivárvány-koszorú;

Mert lángkeblü völegénye,
 A' nap, tőle hunyva vál,
 És az éj bú - fátolyában
 Gyászolón hozzánk beszáll.

Én is ilyen gyászban élek,
 Kés könnyűzöm untalan;
 Kedves Ída! szívem nálad
 Folyvást lesz-e hontalan?

V.

Elmegyek; de merre térjek
 Vándorolni, nem tudom;
 A' világot, mint az éjnek
 Borzadalmit, úgy futom.
 Hajh, mert nincs nekem világom,
 Néma búban ifjuságom,
 Szívem szebb hon tájához
 Élve halva vágyadoz'.

Elmegyek, de ah! ki jö-el
 Utmutatni énvelem?
 Puszta minden, nincs sehol jel,
 Sirva lep-meg éjelem.
 Árva, fény nélkül, magamra
 Hagyva, térek végutamra;
 Míg utam' leballagom,
 Isten hozzád csillagom.

VI.

Merre, merre földi vándor
 Búsan, úttalan?
 Mért tekintsz könnyű szemekkel
 Vissza untalan?
 Jót remélj, ég van felettünk,
 Lát az Isten, nincs közöttünk
 Senki hontalan.

Hontalan nincs, hajh! de a' föld
 Nem hazám nekem;
 Volt hazám, de veszte, és azt
 Zengi énekem.
 Létem' ott, hol a' kebelnek
 Érzései tiltva vernek,
 Nem szívelhetem.

Sóhajom csendes szelíden
 Mint galamb repül,
 És a' sóhaj lenge szárnyin
 Csöndes szellem ül;
 Szózat zeng a' szellem-ajkon:
 Légy szerencsés a' világon
 Ída egyedül.

VII.

Szép leányok aratásból
 Énekelve jönnek,
 Megpihenni pamlagán a'
 Bársonos mezőnek.

Kincsce! a' föld emberének
 Rakva van szür-újja;
 Karjaim rezg a' leánynak
 Kalász-koszorúja.

Szívem is föld, és ha keblem
 Könyveimtül ázik,
 Hő nyomában a' könyűnek
 Bú-kalász csirázik.

Ah, szerel'm! ha arató vagy,
 Jöjj arasd-le búmat;
 Tüzd Idának szöghajába
 Sárga koszorúmat!

VIII.

Méhkas a' szív, és belőle
 Érzelem kél, érzelem száll;
 Rózsaeerdő leng körülé,
 'S illatöntő szép virágszál;
 Mézet gyűjtnek ágirul,
 Lányok arcvirágirul.

Méhkirályné a' szerelem,
 Annyi édes érzelemből,
 Legszebb rózsá keble vár rá
 A' dicső virág-seregből;
 'S idvezület kéje van,
 Ída forró ajkiban.

Méhkas a' lány bíbor ajka,
 Édes mézzel rakva dúsan;
 Ott fakadnak a' sovárgó'
 Gerjedelmi szivborúsan;
 Ott az égi 's földi jók; —
 Legjobb méhészt ott a' csók.

K. ZS.

SZORGALOM.

Jeles tinták. — Egy ideje, hogy a' parisi tinta-vegynökök
 hirre rugtatták perzsa tintájokat, mellyet így készítnek:
 1 lat lámpakorom, 1 lat levegőn összeporhadt vasvitriol, 's 2 lat
 gubacs (Gallapfel) finom porrá zúzatik, 's egy edényben olly men-
 nyiségű folyóvízzel dörzsöltetik, milly és miglen kivánt higságot
 nyer. — Hiteles levelek mindeddig sűrűn hamisítottak változhatlan
 tinta hijja miatt. Külföldről im e' tintát írják legujabban megmásít-
 hatlannak: chinai tusch, kevés sósavany, gummi és vízzel higit-
 va. — „E' tinta — ugymond Stöckler vegynök legujabbik iratában
 — azon elsőséggel bir, hogy eltörülhetlen, — az az: sem idő,
 sem nedvesség, világosság nem változtatja, 's más valaki sem ké-

pes bármilly készüllettel megmásítani a' papirosnak megrongálása nélkül; — e' mellett tökéletes fekete, 's a' moly ellen biztosít.“
Ha ez ugy van, hiteles levelekre igen ajálható. M. I.

LITERATURA.

Emlény. — Remény. — Pesti nemzeti játékszini zsebkönyv. — Kassai játékszini zsebkönyv.

Emlény, karácsoni, uj esztendei és névnapi ajándék 1839., öt aczélra metszett képpel kiadja Heckenast Gusztáv Pesten; ára selyem kötésben arany metszéssel 3 f. 40 k. p p.

„Üdvözlöm én a' nemzetet!“ (Czuczor) jelszóval harmadik évében, de sokkal karesőbb alakban, mint előbb, lép-fel az Emlény. Mire magyarázzuk e' vetélytárs nélküli almanach soványságát? Írók hiányának? bajosan; kiadói fukarságnak? alkalmasint; 's ha így, a' tett minden esetre gáncsolandó; mert olly magas árért, minőt a' kiadó almanachjának szabott, minden esetre köp-czösebb alakban léptetheté azt világ elébe. Vagy tán arra fog hivatkozni a' kiadó, hogy az Emlény is, mellynek almanachja nevét viseli, gyöngéd, parányi alakú? Igaz, de ne feledje e' mentség mellett, hogy az emlénynek is szára 's levelei elég kövérek: 's itt éppen a' levelek, vagy ha jobban akarjuk mondani, lapok száma sovány. — A' gyűjteményt 's egyszersmind a' prosai részt is Jósika „béke nemtője“ czimú novellája kezd-meg. A' mély lélektani buvárkodásra mutató novellának mind tárgya, mind személyei, mind a' személyek lelkületének élénk színekkel rajzolása igen érdekes, és az egésznek harmoniás tartásában mesterkézre talált rec. — csupán egyet fájjal, hogy a' faluvégeni episodnak — melly magában ugyan igen mulatságos és eredeti — alap-ideája majdnem azon egy Gaalnak a' Rajzolatokban közlött „alföldi képek-ben“ rajzolt drótos tótjaival. Továbbá e' genre-képhez való rajzban is némi hiányokat fedezett-fel rec., magában csekélyeket ugyan, de a' figyelmes vizsgáló és tökélyest kívánónak minden esetre szembeszökőket. — Rec. nem tudja, a' kép készült-e a' beszély után, vagy a' beszély a' kép után, 's így meghatározni nem is lehet, mellyik résznek tulajdonítható e' figyelmetlenség. A' novellában t. i. a' gyorsos tótok rövid kék mellénybe öltözötteknek rajzoltatnak; már pedig a' metszés után a' mellénynek fejrnek kell lenni. Továbbá két ló vezetése említettik; 's a' képen csak egyet látunk. Mi pedig a' drótos tótokat illeti, a' novella szerint kised karamú hegyes kalapjaiknak kel-lene lenni, és a' képen széles bágvadt karamú kalapokban látjuk őket. De ezek mind csak rec. vizsgább semeibe ötlő csekélységek. Ez után méltó helyen-fáll a' kissé hosszúra nyújtott „öreg Bakonyszegi és barátai“ Fáy András-tól. A' „kiadó lak“ Kovács Páltól tűrhető; noha kevesebb elmésséggel írott mint egyéb művei; — a' „vasuti részvények-et“ ellenben leggyöngébb 's leg-csekélyebb érdekű munkájának tartja rec. — „Lea-ban“ Beöthy Zsigmondtól, csupán a' nyelv dicsérhető; mert a' tárgy, szövény, kivitel olly szegény, élvezet nélküli egészet adnak, mellyhez hasonlót almanachokban rec. még nem talált. A' verses részben Sárosy Gyulának „világtalan dalnok“ czimú szerb dala igen megragadó. — Tóth Lőrincztől az „Erdői hangok“ érzésteljesek; báró Eötvös József költeményei között a' „molnár leány“ 's „holdvilág“ vég-hetlen gyöngédséggel írvák; noha utóbbiban a' végső versszak 2-ik és 4-dik

sorának a' többinél egy lábbal kurtábbra szabása kellemetlenül hat az olvasóra; — „a' tokaji hegyhez“ czimzettben sok erő ömlik-el. — Erdélyitől a' „család-élet“ Kunoss-tól „téli dalok“ 's Beöthy-től a' „kettős fohász“ igen kedves olvasmányúak.

A' képek egyikéről már szözlöttünk; említendők még Lónyai János igen jól eltalált arczképe, — a' csinos angol metszésű „béke nemtője“ mellyen a' leány arczán véghetlen gyermeki szendesség ömlik-el; — „Salzburg“ 's a' Barabás hazánkfija által rajzolt és Meyer Károly által metszett igen érdekes „Flora“ mellyben compositio, rajz 's metszés egyformán remek.

(Folyt. következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, febr. 4-dikén „Beatrice di Tenda“ daljáték került szőnyegre. Schodelné asszonyt a' czimszerepben ki ne ismerné, ki ne bámulta volna már több izben mint jelest? 's még is minden ismételt látásnál ismételt bámulatra tudja hallgatóit ragadni. Számtalan taps 's többszöri előhivatás. Felbér Maria k. a. (Agnese) sokkal több erő, érzés, tisztasággal, mint egy idő óta. Enrico szerepét ez uttal Váray ur éneklé. E' fiatal dalnokról több jóslat, arany jövendőt ígéro, keringett föllépte előtt; mennyire teljesültek azok fölléptével, a' jelenvolt műértők leginkább érzék. Ipara van 's muzsikai ismerete is: de mi legfőbb, dramai iskolája még sok kívánni valót hagy. Váray ur ott, hol halálról vagy boszúról énekel, szerelmet olvadozónak való futást csinál. E' mellett nem igen erős hangja is majd éles, majd tompa még, és sok helyt a' falusi kántorok torokból kiáltozására emlékeztet. De ezen észrevételek őt ne kedvetlenítsék-el! Ezek csak olyanok, mint tengeren megjegyzett sziklák, mellyeket a' hajónak kerülni kell. A' közönség őt iparáért és serkentésül megtapsolá, sőt hivta is; ohajtjuk azonban, hogy e' hivatás elbizakodottá ne tegye. Sátorfy ur (Orombello) szintén hivatott. Nézők szép számmal. — 5-kén „vasáloreza“ történeti színjáték 5 fvsban került szőnyegre. Jeles volt Egressy G. ur (Gaston). — Nézők a' szokott számnál valamivel többen. — 6-kán „szevilla csillaga“ ismételtetett. Nézők kevesen.

KASSÁN dec. 21-kén „a' felkelt magyar nemesek“ honi (?) hős történet 3 fvsban (Zieglernek „Landsturm in Tyrol“ czimű szerenésesen magyarosított színműve) jött szőnyegre. Balla (Széplaky) jeles játékaival minden műértőnek tetszését megnyerte. Darvas Etelka (Katalin) minden igyekezete mellett is gyöngye volt. Nagy, menthetlen hibája az igazgatónak, hogy kezdő színészeket és színésznőket, kikben hajlamok vannak, magukat tökéletesíteni vágyás, ipar van, a' minden nemű 's erejeket túlhaladó szerepekre alkalmazással előhaladásukban hátráltatnak. E' szerep legjobb kézben volt volna Ballánénál; de különben is majd mindennap színpadon állván, illyesmit tőle kívánni nem lehet. A' társaság mostani helyzetetéséhez képest e' szerep Soós Anasztáziának (Manczi), az övé pedig Etelkának vagy Kelemen Zsófiának vala adandó; 's így a' darab bizonyosan jobban fogott sikerülni. Boldizsár (György) helyén volt. Kelemen Zsófia (pásztor fiú) kised szerepét érzéssel adván megtapsoltatott. Belőle tanulmány mellett jó színész nő válhatik. Nézők kevesen.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

DEBRECZENBEN. — **Játékszini napló folytatása.** — **Ősz-
utó 13-kán** Schenk „cyprusi koronáját“ láttuk, melynek két utósó felvonása
rendetlen meneteléből próbahiányt következteténk. — **18-án** az erősen sza-
kadó eső daczára is szép számú nézők jelentek-meg Dumas „neslei tornyának“
adatására, melyben Erdélyiné assz. (Margit) mind pompás öltözetei mind
jeles szerepvitele által kitünteté művészi tehetségét. **Tóth ur** (Buridan), ha
e' szerepet Fánegy ur után adná, művészége szebb fényben tűnnék-fel; azon-
ban most is általános tetszést nyert. **Szilágyi ur** (Robert) helyesen, **Ker-
esztesy ur** (Sándor) pedig várakozás felett játszanak. Vajha ez utóbbi
kissé csinosabban öltözködnék. — **19-én** „falusi urfi először a' fő városban“
Kotzebuenak „Intermezzo“ czim alatt rég ismertt vig játéka volt azon darab,
melly teljes számú közönséget tudott színházunkba gyűjteni. **Tóth ur** (Birken)
igen természetesen, **Éder ur** (Matyi) mulattatólag, Erdélyiné assz. (Er-
nesztina) mint mindig, jelesen játszottak. **Harmath** (Seelmann), **Ujfalusy**
(Károly) és **Szilágyi** (Silberforst) urak kielégítettek. **Szilágyiné**
asszonynak (Amalia), ugy látszik, illy nemű szerepekre több hivatattása van.
— **20-kán** Hugo Victorinak „Tudor Maria“ czimű dramájában (fordítá Kiss
Iván) a' czimszerepet vivő Erdélyiné assz. és **Tóth ur** (Gilbert) valá-
nak legkedvesebb jelenetek. **Harmathné** (Janka) előszer lépett-fel, és
némelly kisebb színpadi szokások lerovása mellett türhetőnek találatott. **Har-
math** (zsidó) kielégítőleg, és **Szilágyi** (Fabiano Fabiani) urak tetszésre
adák szerepeiket. — **22-ére** Töpfernek „világ divatja“ volt kihirdetve; de
minthogy színészeink ellen még az elemek is harcban állnak, a' szünet nél-
kül omló zápor miatt elő nem adathatott. — **24-kén** „gyász-vitézek“ színmű
került szőnyegre, melynek becsét **Tóth ur** (Ráb) páratlan személyesítése
által még főlebb emelé; a' művésznek fáradalmai számos taps 's hivatással
jutalmaztattak: hason jelességgel működék Erdélyiné assz. (Rózsa) is.
Szilágyi ur (Csanád) szintén igen jeles és sok helyt kedves jelenet volt.
Ujfalusy (1-ső István) 's **Harmath** (Jávör) urak némelly botlások le-
rovása mellett kielégítőleg állottak. Megemlitendők **Harmathné** assz. (Ilona)
's **Kovács** (Jobur) ur is. **Keresztessy ur** (Ákos) elsőbb felvonásokban
még csak nézhető volt, de utósó jelenetében tehetetlen személyesítővé tör-
pült. — **25-kén** „nevelés formálja az embert“ Kotzebue 5 fvsos erkölcsi vig
játéka kevés néző előtt fordult-meg a' színen. — **27-kén** Szabó Pálnak
Vörösmarty Novellája után.készült eredeti 4 fvsos uj dramáját, „Orlay, vagy,
az indulatok hatalma“ fényes közönség látogatá. Erről jövőre bővebben.

MLGR és társai.

RIMA-SZOMBATON jan. 13-kán néhány törvény gyakornok, a' haladni
szerető város színházának felsegítésére „gyapjú-vásár“ czimű vig darabot tür-
hető szerencsével adá. Mennyiben tekinthetem ez olly gyéren használható szót
„haladni“ e' városka jelszavának, azok, kik csak egy tized óta kísérek szakadatla-
nul pályáját, ítéljenek. Bár elég még az akadály (mint sok mindenben); de azokon
átvergődnie illő, szükséges, sőt kell. Csinos játékszinét, néhány jelesek in-
dítványzására, már egy évtől fogva birja. **Hirsch Jozefa** 's **Homonnay**
Eliza kisasszonyok hévvel 's kellemmel adák szerepöket. Ifjak között a'
tanácsos bizonyita legtöbb színi ügyességet. Kisebb színházak biztos megállását,
hosszú létét, hasonló lelkes czélok méltán reméltetik.

*-1.

TÁNCZ.

Pesti bálók. — 1) A' kereskedői részvényes társaság által a' nemzeti casino teremében febr. 5-kén adatott 3-dik 's utolsó tánczmulatságra nem éppen annyi ugyan, mint az egy hét előttire, de még is nagy számú közönség gyült egybe. Ez uttal a' lépcsők a' legszebb élő növényekkel, virágokkal, szőnyegekkel voltak ékesítve, 's a' felmenőt mosolygó téli kertbe helyezték, hol különös ünnepnek tartandását sejdítették. 'S valóban így is volt. Rendkívüli ünneppé 's érdekűvé tette e' mulatságot fens. István cs. k. főherczeg, mélyen tisztelt nádorunk fija, ki ide ma nemesak megjelenni, hanem egy pár keringőt is tánczolni méltóztatott, melly alkalommal tánczosnéul jutni a' társaság legszebbjeiből Appiano kisasszony és a' fiatal Onhäuser szül. Thiel asszonynak lön szerencsájök. Ő hsggének e' nagy 's becsülhetlen leereszkedése több izben kitörő enthusiasmmussal fogadtatván, éjfélt előtt ismét eltávozott, hogy Budán a' fő hadi kormányzónál levő bálban is részt vehessen. — 2) Febr. 6-kán a' hét választói teremben ismét igen népes tánczmulatság adatott. — 3) A' főrendű uraságok fiataljai febr. 7-re rendelék amaz érdekes tánczmulatságot, mellyet csupán saját körbelijeik számára a' kis redut-teremben valának adandók. Mint halljuk, 30 részvényes a' vállalkozó, 35 pengő forintjával mindenik. Csak a' díszítő virágok és szőnyeg körzemények költségeire 600 v. fto. szántak volt.

Esztergam febr. 6án. Tegnap délután tartá az ide való casinói egyesület köz-gyűlését, mellyben a' választottsági tagok megújittatván, többi közt olly üdvös czélzatú határozat hozatott: hogy az idei rövid farsang kellemeit bezárólag, jövő hétfőn, az az febr. 11-én „a' magyar királyhoz“ czimzett vendéglőben, hova az érdekes gyülekezet szállását Sz. Mihály óta átváltoztatá, egy fényes tánczvigalmat, a' casinói tagokra nézve 1 p. forintra határozá, melylyel azonban kiki házi családját is beviheti; ha pedig idegen személyeket vezetend-be, egy más színű jegy mellett személyenként 30 p. krt. fizetve, mellyet azonban kizárólag csak casinói tag eszközölhet. Hangászokat Pestről hozatand, és az idén csinosan újra festett terempadlózatát viaszszal fényesítetendi-ki Innét látni fogja a' t. olvasó közönség, hogy a' vigalom mind személyzetre, mind pedig kellő fényre kitünő leendő. Mi pedig az egészen méltán említhető érdekét neveli, az, hogy a' költségek pótlásából hátra maradt összezetet, a' helybeli kórszegények, kiknek a' nemes város az árvíz után halomra dült helyett, egy diszes kápolnával, igen derék és tágos házat emelt, felsegélésére szentelte! — Nem lehet nem örvideni e' szép vállalaton, remélvén azt, hogy a' költség már az egyesület személyzete által pótolva leendő; az illyesekben pedig résztvenni kedvelő idegenek, annál fogva is, hogy az végső napokban történik, minél többen fogják az illető tagokat részvételök iránt felszólítani!

DIVAT.

Parisban a' kis ernyőjű kalapok folyvást divatoznak. — A' szürke éolienne igen ékes esti öltözetnek tartatik. A' hölgymenyét prémet még a' gyászruhákhoz is viselik, kivált a' fekete bárson köntösökhöz. — Egyébiránt a' legújabb parisi lapok többnyire csak a' gyászruhákról értesítnek, 's már egy pár számban csak álrühák rajzai jöttek volt.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön februar. 14^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

G á l y a r a b.

Tenger felett üvöltő vész
 Kavarg sötét borin,
 Hullámszirt kél, örvény kereng
 Hold és csillag lehúny.

Dúl a' kormánytalan hajón
 Daczolva szél és hab,
 Csikorgó lánczabroncs között
 Sohajt a' gályarab;

,Temesd-el mély keserveket
 Lázadt, boszús elem,
 Dühödnek e' ronszok kebelét
 Alélva szentelem.

,Túl tengeren fenyérvirág
 Leng pusztá sir felett,
 Gyász-hantján sápadt gyermek ül,
 'S hullat hév könnyeket.

Nyugodj békével drága nő,
 Ápold öt gyermekem;
 Hazám terén rokon sirt egy
 sem áshatsz már nekem.

'S igaz Isten! ki sujtod a'
 Népet, országokat,
 Ne küldj kedves honomra több
 Duló vizályokat.

,Hadd fedje a' lélek hitét
 Polgári vételelem.
 Szél! fel vidd szóm' éghez: hogy e'
 Kint érte szenvedem!'

'S boszús fohászi közt vadul
 Rablánczot csörgete,
 Mint tompa zúgással ha meg-
 Rendül a' földteke.

Viharzón honba dőre párt
 Elvéért üldöze,
 'S elátkozá embertelen
 Kény gályalánc közé.

Marjult keblének csendesen
 Viselte kinjait
 Roskadt erővel küzdve ég
 'S tenger vizályait.

Elült a' vész, 's a' gályarsb
 Nyer nyugtató derüt,
 Csillagfény ég enyészeten,
 'S fagyott szívére süt.

ESZTÁRY.

SZORGALOM.

Réznyomatok porcellan és kőedényeken. — Napról napra növekedik az ékes egyszínű rajzokkal ellátott porcellan és kőedények tarkasága. — Lássuk egy pillanattal, mint nyerik rajzukat.

Általában minden rajznyomattal ékesítendő edénynek sima fölületének (glasurájának) kell lenni, melly a' tüzet is szilárdul kiállja.

A' rézmetszvény (használnak olykor fametszvényeket is) ércnemű festékekkel igen finom úgy nevezett selyempapírosra (Seidenpapier) nyomattatik, 's e' nyomtatvány a' terpetinnel bemázolt edényre tapasztatván, szikkasztatik egy ideig, 's azután a' papíros gyengén vízzel ledörzsöltetik, 's a' rajz az edényen megmarad; mire langyos kemenczébe kerül, 's végre fénymázoltatik (glasiroztatik). Ha festeni is kell, vagy is színezni a' réznyomatú edényt, az külön történik az utósó kemény égés előtt.

Parányi tárgyakkal, u. m. név, czim, devisekkel 's a' t. szaporán így diszesítik az edényeket: a' festékekkel ellátott rézmetszvényre egy szükséges nagyságú rugékony gummi darab nyomtatik; erre ragad a' réz rajza a' nélkül, hogy a' festéket magába szívna, 's e' gummi nyomja azután nagy gyorsan az edényre az elkölsönzött rajzot.

Lithographiai újabb találmányok. — Franciaországban, kő helyett, tökéletes helyben hagyással zománczozott (emallozott) porcellan lapokat kezdtek használni a' lithographizálásnál. — Sőt a' gipsz és alabastromot szintén meg tudják keményíteni e' célra; mi következőleg történik. A' gipsz v. alabastrom táblát 24 óráig kályhán szárítják; azután kenyérsütésnyi fokú meleg

kemenczébe tolatik, mellyben ha vastagsága 18 vonalnyi, 3 órafolyásig hever, a' vastagabbak tovább, honnan vigyázattal kivonattatik 's lassanként kihűttetik. Ha meghült e' tábla, 30 másodperczig folyóvizben áztatják, mi után levegőn szárad, egypár percze ismét vízbe, azután 3—4 napra levegőre kitétetik, mikorra márvány-keménynyé változik. Ha befesteni kívánna valaki a' talán szobor-alakításra használandó tömeget, az növény-festékekkel a' második vibemártás előtt történik. Pallérozása egyenlő a' márványéval.

M. I.

LITERATURA.

A' Kisfaludy-társaság második közülését febr. 6-kán délelőtti tizenegyedfél órakor tartá Pesten, a' magyar tudós társaság teremében (uri utsza, t. Károlyi István könyvnyomtató urnak 612. — nem pedig, mint a' nyomtatott meghívásban állott 613. — szám alatti háza első emeletében). A' hallgatókkal tömött teremnek egy részét asszonyosságok foglalák-el. A' társaság tagjai közül Fáy András elnök, Vörösmarty Mihál, Bajza József, báró Eötvös József, Schedel Ferencz, Bártfay László, Szenvey József, Székács József 's Tóth Lőrincz (jegyző) volt jelen; továbbá a' tudós társaság többi tagjai közül Schedius Lajos, b. Vesselényi Miklós, b. Jósika Miklós, Szilassy János, Helmeczy Mihály, Jerney János, Gaál József, Vajda Péter, Mátray Gábor 's Tasner Antal tisztelték-meg ez ünnepélyt jelenlétökkel. Tárgyai az ülésnek következők voltak: 1) az elnök megnyitó beszéde. — 2) A' társaság másod évi dolgairól számadás, az ez évre tett kitett jutalmak sorsáról jelentés, mellyből kiviláglott, hogy a' tulajdonképpi 25 aranyos jutalom-kérdésre: „készíttessék egy színészeti kézi könyv 's a' t. (lásd Honművész 1838-ki 12-ik számát) a' kitett határnapig, nov. 20-kaig, egy pályamunka sem érkezett. Ennek következtében a' társaság, hogy a' jutalmazás ez évben teljesen el ne maradjon, a' határidő lefolyása után jutalomkérdésül tüzte-ki: „készíttessék ballada következő tárgyról: „Első Géza királyfi 's magyar ország harmadrészenek ura, a' nemcsak birtoka 's méltósága, de még élte ellen is gonosz tanácsból, hitszegéssel törekvő Salamon királynak, bár azt erős hadával megronthatá, a' haza nyugalmaért, 's hogy polgári vér ne ontassék, a' koronát 's uralkodást, az ön megtagadás legszebb diadala közt oltár előtt harmadszor is átengedi. A' jutalom 10 arany. Mellyre a' határnapig, 1839-ik jan. 24-keig, 33 ballada érkezett-be; a' 33-ik azonban, mellynek beküldésében a' kiszabott forma ellen hiba történt, t. i. a' mellékelt levelkére, jelző helyett, az igazgatónak czinzete iratott, 's így a' név kitudá-

sára alkalom nyújtott, pályázásra nem bocsátaték. Hasonló sors érte a határnap után „Máté v. 44“ jeligével czimzettet is. A jutalmat, a három vizsgáló (Bajza József, Bártfay László, Vörösmarty Mihály) a 27. szám alatt érkezett 's illy jelmondatú „énekeljetek a' mult kor diadalmairól“ szerzőjének, Pap Endre urnak ítélte. Ehhez legközelebb járt a 26-ik szám alatt 's illy jelmondatú: „dalt az illy magas kebelnek, szivlant hurjain!“ melly ballada szerzőjének Rácz Maria, t. Gorove László ur neje, 5 aranyat 's ismét egy névtelen a' gyűlés napjának reggelén Schedel Ferencznél 3 aranyat tett-le. — III.) 's V.) Székács József felolvasá elsőben a' jutalmat nyert első, másodsor a' dicséretet nyert balladát. — IV.) Schedel Ferencz Szontagh Gusztáv egyesületi tag előadását, Kisfaludy Károly critical irányáról szóllót, olvasá. VI.) Tóth Lőrincz felolvasá a' társaság jutalomkérdését 1840-re következőleg:

„Készíttessék kézikönyv, melly a' szaválásnak mind általános, mind különösen a' színészetre alkalmazott elveit és szabályait kimerítőleg 's gyakorlatilag adja-elő, szükséges ügyelettel a' magyar nyelv grammatikai viszonyaira, dialectusaira, versszerkezetére 's azon hibákra, mik jelennen színészeink szóbeli előadását gyakran disztelenitik.

A' jutalom 20 arany. — II.) Készíttessék ballada következő tárgyról:

„Árpád, Zalánon vett győzedelme után, gyűlést hirdete az alpári térre, az új hon fenállását, a' belbékét 's virágzást polgári alkotmány által biztosítani. Miután törvények hozattak, a' hét vezér, mint a' kiinduláskor, véreből néhány cseppet edénybe ont, esküvén: ugy ontassék annak vére is, ki e' törvényeket megszegi, mint most a' vezérek vére ontatott. A' nép utánok zengi az esküt, 's az egy hatalmas szózáttá válik, melly tisztelettel tölti-el a' rendszeretőket 's réműlettel a' gonosztevőket és háborgókat. A' hely ezen első szerződésről Szernek nevezteték, 's a' nép emlékezetében még sok ideig tiszteletben álla.“ A' költő, a' historiai elemekre nézve főleg Béla király névtelen jegyzője VI. és XL. fejezeteire (Schwandtner kiadása szerint), mellyeket, a' főörténet megtartván, költői céljaihoz képest, szabadon dolgozhat-fel.

Jutalom egy 10 aranyat érő ezüst billikom, 's az ehhez legközelebb járónak Schedel Ferencz ajánlatából egy kisebb billikom. — Beküldés határnapja 1839-ki nov. 20-ka. A' jutalom 1840-ki februar 6-kán adatik-ki. — VII.) Az igazgatónak rövid zárbeszéde. — Megjegyzendő, hogy a' gyülekezet között e' munkácska osztatott-ki ajándékban: „Kisfaludy Károly élete. Irta Toldy Ferencz. Budán a' m. k. egy. betűivel 1832.“

*Emlény — Remény. — Pesti nemzeti játékszini zsebkönyv. —
Kassai játékszini zsebkönyv.*

(Folytatása.)

*Remény, zsebkönyv, kiadta az unitarium collegiumbeli olvasó társaság
1839. Kolosvárárt a' királyi lyceum betüivel 373 l.; ára velinen borítékba
kötve 1 ft. 40 k. p. p.*

A' remény magában véve igen szép portéka, csakhogy azután azt, mit neve alatt szépet álmodunk, valóvá érlelné; de ez fájdalom! igen ritka eset. Szép álmunk volt ez előttünk fekvő, megtestesült remény felől is, mig nem láttuk: de csinatlan külsejének már megpillantása is jóval alább sülyeszte tündér-egüinkből — „Ki fog a' könyvnek külsejéről itélni?“ — hallom soknak e' guny-mosolylyal kísért felkiáltását. — „Nem gyakran rejtezik-e a' kelemetlen kéreg alatt is arany mag, 's rongyos papirfoszlány vagy szü-ette sertés-bőr borítékba nincsenek-e classicus művek kötve?“ Mind igaz, csakhogy zsebkönyvek iránt a' kor kívánatai már többre terjednek, és almanach-olvasóink, különösen pedig olvasónéink, a' jó belsőhez csinos, vonzó, toltette-ékül is használható külsőt is kívánnak. Tehát, szóval, külsője álmunk rózsá-varárt szétdulá: annyival több éleleményt nyújtott azonban belsője. Az is igaz ugyan, hogy a' recensens sokszerű, szőr-szál hasogató kívánatainak belseje sem felel-meg egészen; de azt is meg kell gondolnia, hogy a' remény dolgozói még csak kezdők 's fiatalok, mint maga a' remény, 's így követeléseinknek is mérséklettebbeknek kell lenni. A' számra 31 dolgozók név szerint ezek: *Aranyosi, Ajtavári, Barabás János, Berde Áron, Csillador, Csongvai Károly, Firtosalyi Gergő, Gálffy Sándor, Hajós János, Istvánfi, Jakab Elek, Kanyaró Pál, Kovács Antal, Kövály Józsa, Kövály László, Kriza János, Lőrinczi Mihály, Orbók Samuel, Sebe Sándor, Sikó Miklós, Szendefi, Szentiváni Mikó, Sz. Mártoni Samuel, Szigethi István, Szirtalyi, Taraczk T. Iván, Tündeferi, Vadormi, Veress József, Vidor, Z.*

Mért kellett a' gyűjteményt éppen fordítással, ámbár nem megvetendő tartalmúval, kezdeni, (ha csak nevére „hit és remény“ nézve nem) okát nem látja rec. — de a' tett még ekkor sem helyeselhető. Fordítások — melyekből jó adag van a' zsebkönyvbe szöve — elesusznak helyenként; de magyar zsebkönyvet mindjárt fordítással kezdeni-meg is, kissé nagy gondatlanság. — A' prózai dolgozatban legtökélyesebb, legérdekesebb mind kidolgozása mind velősségére nézve „Marie“ Kövály Józstól. Milly élénk, milly való színekkel van itt festve a' pórrendbeli nőnek szerelme, aggódása, kétségbe ejtő fájdalmi! Ehhez legközelebb áll egy valóságos honi genre-kép „mindenütt rosz, de legroszabb otthon“ (Szentiváni Mikótól); melly ha úgy volna kivive, mint kezdetett, méltán lehetne a' zsebkönyv legjobb darabjának nevezni. Ugyan ez irótól az „évtivő leány“ már jóval gyöngébb. — „A' fővény-domb“ (Veress Józseftől) irójának phantasiája dús, virágos; de heve még sokszor messze ragadja; idő múltával, ha tüze higgadni kezd, tőle sok jelest várhatunk. — Miként csuszhatott-be a' minden érdem nélküli „mellyik a' jobb természet“ 1 fvsos vig játék, rec. meg nem foghatja; részéről legalább azt tartja legjobb természetnek, melly olvasásánál boszorkodását el tudja fojtani. — A' fordított prózák közül igen jó „a' remete“ angolból Taraczk T. Iván által. — Lyser „Amanda-ja“ bizvást elmaradhatott volna.

A' verses rész, melyben Hugo Victor, Lamartine, Rückert 's Heinetól több fordítvány is van, szintén elég dús, 's az eredetiek közül jelesek Krizától „Álmos“ — „nemesülés“ — „a' fiú“ — „szerep“ — „ő“ — „villám“ — „honfi sirjánál“ — „párta“ — „hazám“ — 's néhány népdal; Gállfy Sándortól „a' megelégedés“; Jakab Elektől „hon-szellem“; Kővárytól „ifjú kor“; Taraczk Ivántól „Dentumoger“ — „nyelvek“; Veress Józseftől „hon és szerelem“ — „költő boszúja“ — „az eskü“ nagyszerű gondolat, de kidolgozása hiányos 's kissé hosszúra nyult; Vadormitól „az ő és új hon.“ Ezeknek nagyobb részén hazafiúi érzés ömlik-el. — A' fordítványok közül „Isten“ (Lamartine után Kriza János) — „menny tüze“ (Hugo Victor után Csongvai Károly) „juhászfi“ (Heine után Taraczk) — „kettő és harmadik“ (Rückert után Kriza) — igen jelesek. Az „Isten“ olly sok erővel fordított, minőt régi tapasztalt fordítóknak ritkán találhatni. Jeles fordítvány a' „menny tüze“ is, kivevén a' VIII. és IX. szakaszt; ellenben a' „canadai nő“ — „fiú“ — „rózsa és a' sir“ (Hugo Victortól) gyöngék; különösen az utósó, annyira, hogy reá ismerni alig lehet. Az olvasó nem veendi rossz neven, ha hasonlításul mind az eredetit, mind a' fordítványt ide iktatom:

La tombe dit à la rose :
 „Des pleurs dont l' aube t' arrose
 Que fais-tu, fleur des amours?“

La rose dit à la tombe :
 „Que fais tu de ce, qui tombe :
 Dans ton gouffre ouvert toujours?“

La rose dit: Tombeau sombre
 De ces pleurs je fais dans l' ombre
 Un parfum d' ambre et de miel.

La tombe dit: Fleur plaintive
 De chaque ame qui m' arrive
 Je fais un ange du ciel!

Magyarul.

Mond rózsának a' sir :
 Szép virág az est pir
 Könnyéből te mit mivelsz ?

Rózsa sirnak így szól
 Mit mivelsz te abból ,
 Kit hideg torokba nyelsz ?

Könynek — o sötét rom !
 Gyöngyébül sziv ajkom
 Mézet 's ámbra illatárt.

Én — a' sir felel rá —
 Égnek angyalává
 Szentelem, ki sirba szállt.

Hátra van még említeni a' grammaticai hibákat; mert vajmi boszantó olvasni: tűz ége falut, égetett helyett; — rázkoda = *) rázkodék — két-kede = kétkedék — éjelez = éjelezik — könyez = könyezik — szenved = szenvedsz — biz = bizik — fuladoz = fuladozik — ömledezen = ömledezzék, 's több ezekhez hasonló; — továbbá a' szógyártásban, millyenek: siradalom, boszongva, remegdegelt, felettileg, vizsgálózni, uralg, 's a' t. is óvakozónak kell lenni, éppen olly vigyázónak a' rim tisztaságára ügyelésben; mert percz versz, sohaj hagyj, szárnyaid itt, olly kevéssé rimek, mint borsó és murok. A' nálunk szokatlan: felsing, kapuzábé, tarisnyálni, pástos, kabala szónak magyarozatát igen jó lett volna utánok zárjegy közé szorítani. Igen sok említendő volna a' helyesírásra nézve is: de csak következőket emeljük ki: mü = mi — nagyon = nagyon — fazak = fazék — mégyek = megyek — falakot = falakat — 's a' t. A' h betűre pedig emlékeztetésül azt jegyzi-meg rec. végre, hogy azt a' magyarban soha sem szabad aspiratióának venni, hanem betűnek; 's így e' pentameter: „kincses hazám benned mennyi talentom hever!“ igen hibás.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Nyilvános köszönet. — T. n. Nográd vármegyének a' köz jót, szépet, és nagyot hazafiúi hévvel pártoló lelkes fiai és leányai, a' pesti magyar színház fentartására alakult pénztárt részükről is gyarapítani kívánván, az általok e' célra adatott színi mutatóvány 500 váltó forintot tevő jövedelmét a' közügy előmozdításában fáradszhatlan Kubinyi Ferencz táblabíró által választottsági másod elnök gróf Ráday Gedeon kezéhez küldötték. — Továbbá Gróf Batthyányi Gusztáv a' színházi ruhatárt több nagy becsű ruhadarabbal ajándékozá-meg. Miért a' részvény-választottság által ezennel nyilvános köszönet mondatik. — Költ Pestu a' részvény-választottságnak f. évi januar 29-kén tartatott üléséből.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesületnek 4-dik műelőadása, e' folyó III-dik hangászati évben, vasárnap, febr. 17-kén, délutáni 4 órakor lesz Pesten a' k. v. nagy redut-teremben. A' t. egyesületi tagok péntektől febr. 15. kezdve vehetik által belépti jegyeiket szokás szerint Pesten egyesületi pénztárnok Klausz E. L. urnál (a' tükör-tárban, színház terén, a' k. v. játékszin épületében), 's előadás napján az egyesületi írószobában (a' városi színház ellenében, nagy hid utszán, Parkfrieder ház 1-ső emeletében, hátul, az udvarra) — Budán pedig a' várban Milecz Imre urnál „a' levélhez“ czimzett szövetárus boltban. — A' már megalapított rendnek fenntartása végett 's minden visszaélés elkerülésére a' t. egyesületi tagok illőleg kértettek, hogy a' belépti jegyeket esupán csak biztosító lapjaik előmutatása mellett méltóztassanak követelni: ha pedig ezek elhányódtak vagy elvesztek volna, ne terheltessenek helyettök a' biztosító lap pártját kívánni jövedő előmutatás végett. — Az említett műelőadás tárgyai e' hangművek lesznek: 1) Lindpaintner innepi nagy ouverture-je. — 2) Spohr L. nagy jelenete és ariája. — 3) Beethoven „tengeresend“ czimű kardalja.

*) = ezen jelet mond helyett kérjük használni.

— 4) Párdal, sopran és bass énekszóra, Donizetti „Torquato Tasso“ operájából. — 5) Haydn „évrészeiből“ az „égi háború 's vég-fuga“ kardiálok.

TÁNCZ.

Pesti bálók. — 1) A' nemzeti casinói részvényes urak által febr. 9-kén adatott utósó (de nem álörzés, mint farsang elején hirtelték) táncmulatság, ámbár Budáról az időváltozás 's rozsz átjárás végett kevesen jelentek-meg a' meghívott vendégek közül, ismét igen csinos volt, 's méltólag rekeszté-be lefolyt kellemes előzőkeinek sorát. Különös érdekű volt ismét a' francia ellentánc. — 2) A' redut-teremekben „velencei farsang“ cím alatt adatott táncmulatság, melyre minden belépti-jegyet vásárló egy kis viasz lárvácskát nyert, kalapjára vagy ruhájára tűzendőt, nem volt ugyan sem népszerűre sem az álruhások pompás mennyiségére nézve egészen hasonló a' tavalihoz, de nagyon közelite hozzá, és így azok, kik e' tarka néptömeg érdekes látásában mulatságot találnak, felejthetlen élményben részesülhettek. — 3) 11-én A' „hét választói teremben“ nagy számú közönség gyült össze. — 4) A' fens. nádor főherczegnél multkor adatott 's e' lapokban is említett udvari bál valamint fényre egy népességre nézve is (jelen volt mintegy 7—800 vendég) egyike volt az e' nembeliek legérdekesebbjeinek. — A' magány-bálok közt hasonlóan említendő a' n. m. országbirónál ugyan febr. 10-én adatott pompás táncmulatság is.

Érsek-ujvárárt. Miután városunkban ez idén a' különben más években tartatni szokott csinos táncmulatságok majdnem végképpen elenyésztek, — hogy még is a' carneval örömeiben némi részt vehessünk, néhány nemes lelkű emberbarát családi mulatságokat ada, melyek közül kitünő említést és köszönetet érdemel ama fényes táncvizgalom, mely febr. 6-kán t. Luchkovich Gábor érsekségi fő ügyvéd és több t. n. vmgye t.-birája által helybeli vendégfogadónk nagy teremében adatott. — Számos uri család vala erre meghíva t. Nyitra, Komárom és Esztergam szomszéd megyéből, úgy hogy a' tánczteremben közel 300 vendéget lehet számlálni, kiknek arcaikról a' vidámság és jó kedv mosolya sugárzik vissza. A' szépnem az egésznek mintegy harmadát tevő, és különös csinnal párosult rózsá, fehér 's azur kék színű, gazdag csipkével díszített öltözetekben jelent-meg. — Meglepő volt G²-J. urnak egész magyar öltözetben eljáró nemzeti magány-táncza, melyben azon méltóságot fejté-ki, mely e' nemzeti táncznak olly igen sajátja. Éjfél nyugóra után néhány magyar szellemű nemes kisasszony diszes nemzeti lejtővel kezdé-meg a' táncvizgalmat. Nem lehetett nem köztetszés és harsány „éljen“ kiáltások közt fogadni mindjárt legelőször is K—R—a kisassz. magány-tánczát, melyben kívánandót maga után nem hagyott. — D—K—in, és Sz—E—ti kisassz. pártáncza, ugy szinte F—M—i kisassz. magány-táncza kellő tetszéssel fogadtatott, és átalján a' magyar szellemtől lelkesített kisasszonyok „éljen“ szókkal tiszteltettek. Reggeli öt óra vete csak véget e' szelid nyájassággal párosult vizgalomnak.

MUKI.

DIVAT.

7-dik divatkép (Parisból.) — Séta- és látogatói-öltözetek virágos selyem vagy egyéb szövetekekből — Bécsi divat febr. 7-kén bál- és társasági ruhák: fehér gaze-ból virágokkal rózsá színű orientál (keleti tunica) marabu-toll-körzemenyvel.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Honniwiesz.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februar. 17^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Virágim.

Kertem nyiló virági között
Szép Lóra járdala,
'S letörte hófehér keze,
Mellyik legszebb vala.

Miként ezüst tó tükörét
A' bibor esti láng,
Csókdossa keble szüz havát
A' kis piros virág. —

Boldog virág, dicső kezek
Törék-le ágodat,
'S kecses kebel tejhabjai
Közt lelted 's irigységeid.

Éltem nyiló virági között
Szép Lóra járdala,
'S letörte kíméletlenül,
Mellyik legszebb vala.

Ah! a' bájós kegyetlen azt
Kényének áldozá,
Ezer felé szakítva szét
Gunyolva eldobá.

E' szép virág öröm vala,
'S azóta életem
Kertjén csak búvirág tenyész,
Nevelve bő könnyem'

De boldog én, a' bűmagot
Lóram hintette-el,
'S melly abból nő, a' búvirág
Nekem gyönyört lehel.

—————
SZAKÁL LAJOS.

SZORGALOM.

Gőz haszna réznyomatásnál. — Tudva van, hogy a' rézmetzvényeknek erőteljesebb, finomabb is nyomatja, ha nyomatás alatt melegítették a' rézlap, miért is megkülönböztetjük a' hideg és meleg nyomatokat. Mindekkoráig parázstüzön melegítették a' rezek. Legújában Ramschav londoni réznyomatató, kinek nyomatatóműhelyében ez előtt 13 garmada izzótűz tett szolgálatot, ezt vizgőzzel váltotta-fel, minek kettős hasznát érzi. Ugyan is a' működés egyszerűbb, 's a' levegő nem fertőztetik-be veszélyteljes carbonicummal, mint a' szénttűznél. Ramschav készülétei egészen egyszerűek. Egy üstben fejlődik-ki a' gőz, 's 13 laposhátú medenczébe csökön ömlik-szét. E' medenczék fölött szint' olly jól melegítettnek a' rézlapok, mint parázon. A' medenczéből egy nagyobb edénybe vezetetik a' meghült gőz, hol vízzé olvad, 's újra a' gőzfejtő forró üstbe csapolható. M. I.

Mint lehet a' fákat fagytól megóvni? E' fontos kérdés már sok természet-buvárt, kertészt, szenvedélyes mezei gazdát 's egyéb tudóst foglalataskodtatott; de mindedig siker nélkül. Találmánydús századunknak volt e' dicsőség is felhagyva; és mit sokan több sikertelen próba után lehetlennék hittek, végre fölfedeztetett. Megmutaták t. i. hogy a' fáknak olly ártalmas tavaszi fagyot fagyvezető által éppen olly ártalmatlanná tehetni, mint a' villámot villámfogó által. A' fáknak ágaira vastag szösz-kötél tekertetik, melly a' fa csupjáról annak tövénél álló vízzel tele edénybe függ. E' vizet reggelenként jég-hártya borítandja, midőn egy más, mellette álló edénybe öntött viz, mentt leend attól; de e' jég-hártya által megmentetnek a' fák bimbói és virágai is az elfagyástól. Ezen egyszerű de igen sükeres eszközt francia országnak több kerületében már haszonnal alkalmazzák. Ugyan azon egy fagyvezető több egymás mellett álló fára is alkalmazható.

Osztriga - kereskedés francia országban. — A' Cancalle és Granville közelében fekvő számos osztrigapont, mellyeket e' két rév halászaik tartanak bérben, fontos kereskedési ágát teszik francia országnak, több tengerészt foglalataskodtatott, és számos családnak élelmet nyújtót. A' fogás ideje tavaszéle és tavaszóra esik. Ekkor mintegy 30 kis hajó a' cancalei és granville-i halászok által fogott osztrigáknak st. Vaast-la-Hougue-ba szállításával foglalataskodik. Itt az osztrigákat a' rév végére alkalmazott különböző nagyságú 's mintegy 70—80 parc-ba (osztrigatartó), apró kövekből emelt három lábnyi magas kerítéssel övezettbe, rakják. E' kökerítések részint a' parcnak egymástól elkü-

lönzése, részint a' tengerdagályok ellen védésére szolgálnak. Hetven millio osztriga halmozatik évenként e' parc-okba, 's minthogy Cancalle-ban 5, Granville-ben pedig 6 frankon kel ezre az osztriganak, már az első kézből vásárlók 385.000 frankot fizetnek a' 70 millio osztrigaért. A' szállítási bér Cancale és Granville-ből st. Vaastig, hozzá számítva az utóbbi helynek fizetett helypénzt (octroi) is, ezrétől $2\frac{1}{4}$ frankra megy; így ismét 157.000 frank a' fennebb említett osztriga-tömegért. Adjuk ezt az előbbi összeghez, 's 542.500 frankot teend. A' parc-okban eleintén sorba rakatnak az osztrigák, minden sor között egy lábnyi üres tért hagyva; 15 nap mulva egész parc területét elfogólag rétegekbe rakatnak. Tizennégy nap mulva ismét sorokba rakatván, e' munkálat felváltva addig folytattatik, míg az osztriganak vevője érkezik. E' munkálatok költségeit nem lehet tőkélyesen felszámítani, minthogy azokra az időnek és tengerdagálnak is befolyásuk van. E' munkát többnyire némberek végzik, 's nem ritka eset, hogy e' hat sou-jával fizetett napszamosok csekély bérökhez ráadásul halálos betegségbe esnek. Az osztriga e' parc-okban fejlik-ki 's nő - meg; azonban valamely kellemetlen izt von magához, melyet csak más révekben vesz-el ismét. Az osztrigát vásárlandó courseulles-i haszonkémők őszelő hó napjaiban érkeznek st. Vaast-ba, 's a' cancalei osztriga ezreért $8\frac{1}{2}$, a' granville-iért pedig $9\frac{1}{2}$ frankot fizetnek; így a' st. vaast-i osztriga-tőzséreknak ezrénél nincs több hasznuk $1\frac{1}{4}$ franknál, ezt pedig a' tőpénzek kamatjaira a' parc-beli költségek fődözésére, és a' netaláni veszteség pótlására kell számítani. És mind e' mellett is van az osztriga-kereskedésből st. Vaast-nak évenként 50—60.000 frank nyeresége. St. Vaastból Courseulles-ig a' szállítás-bér, rakodási költség 's helypénz hozzá számításával, ezrétől 2 frankra megy. A' courseulles-i rakhelyekben, melyek úgy készítvék, hogy az édes viz a' tengervizzel egyesülhessen, elvesztvén kellemetlen izöket, megkeféltetnek, mosattattnak, 's azután megemésztésül szétküldöttenek. A' courseulles-i kereskedők 10 frankot vesznek ezrétől fáradságuk és költségeikért; e' szerint a' granvillei $21\frac{1}{2}$'s a' cancale-i $20\frac{1}{2}$ frankba kerül. (Archives de Commerces.)

I szonyú vasgőzös. A' világnak egy csudája készül ismét; 's ez egy iszonyú vas gőzös, mely a' keletindiaival közlekedés gyorsabbítására levén szánva, kelet királynéja nevét viselendi, 2618 tonna teheret birand, 's a' vízbe csak 15 lábnyira merülend. Erőművei 600 ló erejűek leendnek. Előleges felszámítás szerint 30 nap alatt fog e' gőzös (valószínűleg a' jó remény foka körül) Falmouthból Calcuttába menni. Általános hossza 310, fedele-

zeteé pedig 282 láb leend. A' nagy szoba 128 lábnyi hosszúságban épülend, és más 16 szobában 400 utazóra fog ágy készítettetni.

FESTÉSZET.

Kiss Bálint műtereme. Kiss Bálint, szentesi házánkfiya, kiről mult évi lapjainkban is emlékezénk, 's ki az e' lapokhoz mellékelt S c h o d e l n é asszony arczképét is festé, ismét Pesten van, és megrendelt munkákat ismét elfogad. Igen érdekes látni a' művész műteremében Franklinnak, a' nagy emberbarátnak, igen jól eltalált arczképét, — „a' fejr lovagot“ — „Ossiant“ — „Dobót“ — „II-ik Rákóczi Ferencz“ ifjúkori arczképét, 's egy nagy, a' T i s z a - családot ábrázoló, családi csoportozatot. E' festmények mindegyikén jeles hibátlan compositio, meglepő élénk szinezés, és characterek ámulatos kifejezése látszik. Különösen érdekes látmányul szolgál pedig a' „fejr lovag.“ — A' szerény művész minden műbarátnak látogatását szivesen fogadja. (Lakik a' felső Dunasoron, Ilkey-ház 2-dik emeletében.)

Festész és dalnok. A' stutgarti felsőb körökben jelesen Simon ur, bajor udvari dalnok 's igen jeles festész teszi magát mesteri ecsetjével köz figyelem tárgyává. Hét év előtt már igen jól eltalált arczképét festé a' korona-örökösnek Stutgartban. Ugyan ott és akkor hiv vonásokban adá vissza a' keesteljes és szeretetre méltó Maria és Zsófia főhercegnéknek arcrajzait (utóbbiét két állásban), mellyek kőbe edzve is megjelentek. A' többi arcrajz között, mellyek Simon ur ecsetje alól kikerültek, különösen dicsértetik a' két fiatal Hohenlohe arcrajza. A' stutgarti udvari színháznak több művészt, nevezetesen Moritz rendező urat is, fenntartá az utókornak művész ecsetjével. Simon ur magyar születésű; elméjét 's hajlamait nagyobbára Münchenben képezte-ki. Bécsben az udvari palotai színház előteremében is függ két kép (Kobervein ur mint Allegri Antal, 's Korn ur mint Örinduri Hugo), mellyeket a' művész még mint kezdő festész készített. Utóbbi időkbén igen nagy tetszést találtak az ecsetje alól kikerült Pinakothek loggiáinak néhányai; egyet legujabb 's remekebb festményei közül az orosz czár vásárolt-meg; egy másik a' norimbergi Dürer Albrecht-társaság birtokába került; egyet pedig kijátszás útján Nagler ur, porosz miniszter nyert-meg, melly jelesen annak képtárában függ.

LITERATURA.

Emlény — Remény. — Pesti nemzeti játékszini zsebkönyv. — Kassai játékszini zsebkönyv.

(Vége.)

Pesti nemzeti játékszini zsebkönyv 1839-ik évre. Kiadták Gillyén Sándor és Nagy Ferencz, pesti magyar színész-társaság sugója. Schodelné asszony és Lendvay Márton ur (utóbbinak igen rosszul talált) arczképeikkel. Pesten, esztergami k. (sic!) Beimel József betűivel. 96 l. 16-od rét.

Erről elég legyen annyit mondani, hogy egész könyv egy hibatenger; már szerkesztésében is sok hiba történt; holott ilyen könyvnek, mely egyszerűsége krónikail is szolgál, igen hünek kellene lenni. A' hangászkarri személyzet tagjai közül p. o. nagy bőgőre (pedig nagy bőgő és koboz nem ugyan azon egy) teszük Schlesinger's Weindl urakat, kik pedig kobozon játszanak; a' tárogatóra keresztelt hautbois játszóit pedig fölcserélvén, az elsőt másodiknak tevék. Hasonló történt a' fagott-játszók neveivel is. Igen különös még e' könyvben az is, hogy a' kiadók, a' személyzet közt, magukat uralják. Tárgyai: Előszó; a' színház személyzetének teljes névjegyzéke; 1838-ki dec. 15-keig játszott darabok jegyzéke; a' pesti magyar színház belső viszonyainak ismertetése; „a' bájló férj és a' vaknő“ vig játék 1 fvsban; a' „társas kocsi“ (humoristikai csekélység), németből fordítva; — „az orvos“ novella, Nagy Elektől; — „beszélgetés a' magyar drama és egy magyar dáma közt;“ — „a' pohár-víz“ enyelgés, Kiss Ivántól; — „nász és sir“ novella, Szigligetitől — 's a' „zárszó.“

PARLAGI.

Magyar játékszini zsebkönyv, kiadta Szoboszlai András, a' kassai dalszínész-társaság sugója Kassán, 1839. nyomtatott Werfer Károly betűivel, 16-od réthben, 16. lap.

A' kassai játékszini zsebkönyveknek mindedig teljes hitelők volt; de ez évinek nincs, nem lehet; mert a' játszó tagok közt olyan színészek nevei is olvashatók, kik itt nincsenek; és azért, miután hasonló zsebkönyvek az utókornak, a' magyar színészet történeteire nézve hiteles adatokat szolgáltatnak, a' kassai játékszini zsebkönyvek hitelességének további fenntartása tekintetéből is, n' nem hiteles beiktatásnak (Tóth István és nejére nézve) ünnepélyesen ellenmondunk. A' társaság igazgatói, mint a' zsebkönyvből látszik, Joób Gusztáv és Kovács András urak; a' játszó személyzet tagjainak száma pedig 35. — Érdekes a' zsebkönyvben következő szini anekdota: — Boszús igazgató. „Inkább koldus-vezető leszek, mint illy rendetlen társaság igazgatója!“ — „Ugyan vezethet-e az ur nagyobb koldusokat, mint mi vagyunk?“ — felel reá egy köztag.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

SZINÉSZET.

Magyar játékszini.

PESTEN febr. 7-kén „eleven holt házaspár“ című enyelgésben Szerdahelyi ur (Hagyma), különösen a' párdal éneklésekor igen mulattató volt Bartháné asszonynyal (Hagymáné) együtt: pedig a' budapesti napló írója még is azon panaszol, hogy szerepét némi komolysággal adá. Mi legyen a' napló írónak véleménye szerint mulattató, ha Szerdahelyi ur is komoly volt,

ref. nem képzelheti; hacsak burleskekben nem keresi a' mulatságot. (Itt használjuk az alkalmat annak említésére, hogy Szerdahelyi urat multkori jutalomjátéka utáni napon, t. i. jan. 10-én, ugyan azon hazafi, ki Sch. asszonynak ama becses ajándékot adá jutalomjátéka alkalmával, nagy értékű gyémánt gyűrűvel tisztelémeg, és pedig, mint nyilatkozték, Sz. urnak a' magyar opera körül szerzett érdemeiért. — Sajnáljuk, hogy e' körülmény nem jutván előbb értésünkre, annak közlését ennyire kellett halasztanunk.) Ezt Scribenek és Alphonsenak Komlóssy által fordított „szalmás kunyhó és az ő szive“ című 3 fvsos vigjátéka követé, mellyben L e n d v a y n é assz. (Jenny) igen jeles volt. B a r t h a ur (John) második fvsban sok erővel játszék; 3-ikban azonban az indulat vagy tetszés jele által magát elkapatni engedvén, kissé tulságossá leve. Dícséretesen adá F á n c s y ur (Valsey) is kised szerepét. — Nézők a' szokott számnál többen. — 8-kán „bűvös vadász“ opera, mérsékelt számú hallgatók előtt adatott. F e l b é r k. a. (Agatha), mint mindig e' szerepben, ismét zajos tapsokkal tisztelteték. B e n z a ur adá ez uttal Gáspár szerepét. Éneklése ellen semmi kifogásunk; nyelvbéli kimondása iránt ujjolag javasolnunk kell neki, hogy magát a' magyar nyelvben, kivált pedig a' kettős mássalhangzók pontosabb, erősebb kiejtésében, mennél szorgalmasabban gyakorolja. A' remete szerepében V á r a i ur mély hangainak terjedtségét kedvezőleg ismerteté-meg velünk. A' tüneményes disztimények a' farkas barlangban ma ismét illő helyességgel sikerültek. — 9-kén „Richard király a' szent földön“ 4 fvsos színjáték másodsor. — 10-kén „nőragadás az álerezás bálból“ bohózat adatott. — 11-kén „tréfa és valóság“ Zieglernek 3 fvsos ócska ugyan, de még folyvást mulattató vigjátéka került szőnyegre. L e n d v a y n é assz. (Agnes) elragadó kedves jelenet volt. Szentpétery (Sziklavári), Lendvay (g. Kéry) 's Telepi (Testes) urak igen jelesek voltak, így K o v á c s n é assz. (Martha) is. Nézők kevesen. — 12-én „Dominique“ hozatott színre. A' czim-szeropes L e n d v a y ur igen jeles volt, így K o v á c s n é assz. (Genoveva) is; azonban Miskolczi Juliának (Karolina) érdemét sem lehet említetlenül hagyni. Ő e' szerepet sok természetességgel adja, 's a' haladás nyomai feltetszők rajta. Nézők szokott számmal. — 13-kán a' színház zárva volt. — 14-kére „eskü“ vala kijelelve. — Jövő hétfőn (18-kán) bérletszünéssel előszor fog adatni „fejér és fekete“ szomorú játék 5 felvonásban. Irta Kúthy Lajos.

NAGY-VÁRADON jan. 3-kán V. Olasziban „ember-gyűlölés és megbánás“ 5 fvsban Kotzebuétól adatott. A' vándor Thalia ujjvárosi fényes lakát egy szük alacson 's nedves, Apollónak nevezett kicsin teremmel, drága szemléleti árát megtartva, kényszerítettett felváltani, Carneval urfnak engedvén amazt által. — E' mai estvét ismét Tóth ur sok oldalúsága emelé-ki a' másképp' bizonyos unalomból. Tóth, mint ismeretlen, Kántornéval (Eulalia) a' művészet mély ismeretét tudatva működék. Kántornét jobban ismeri a' haza, mintsem dícsérni kellene; bár művészete fő pontját már meghaladta, egy illy jeles tagokból álló színésztársaságnak még mindig csillaga leend. Sajnálom, hogy a' hirdetményen Tóth még folyvást vendégnek említetik. — Szükség-e ez? — Őt jobban szereti a' közönség, mintsem e' czim azt nagyobbithatná. Vagy tán igazi vendég? Ettől igazgató ur leginkább őrizkedjék; mert az esendő esorbát más bizonyosan ki nem pótlhatja. De Tóth ur körülményei — mennyire tudtomra van — gyengélkedő felesége miatt, a' további vándorlást nemcsak nehezítik, de nyilván lehetlenné is teszik. Marad-

jon ő itt az őt olly igen tisztelő közönség körében; mert e' közt 's a' zordon téli ut között nagy különbség lesz tapasztalható. Pálné kielégíté a' várakozást. Pétert (H u b e n a i t) nem tudom, mi okból, változtatá-meg az igazgató, sokkal gyengébb kezekre bízván e' nem egészen érdektelen kis szerepet. — Az igazgatóhoz volna még egy két szóm a' személyek készületlenségök és jobb rend iránt: de ezt akkorra hagyom, ha ismét Váradra térve, e' jeles tagokból álló társaságtól ama hiányok miatt folyvást illy hanyag előadásokat látok. — 5-re Bartok és Sopronyi urak jutalmaul „Aline“ volt kijelelve.

SZODOBY.

TÁNCZ.

Hód-Mező-Vásárhely febr. 10-kén — Kedves Elizám! — Két évvel ez előtt Pécs, Baja, Szombathely, Kőszeg és Sopron fényesebb tánczvigalmaiban vettem részt, 's akkor azt ohajtám, bár a' farsang husvétig tartana; — most az alföldön látogaték-meg néhány bált, 's azt kívánom, bár egész éven át farsang volna! — Nemde csudálkozol különös nyilatkozásomon? — Korán se hidd azonban, hogy az erötetés; nem és ujra nem az; hidd-el édesem! a' sokban félre ismert alföldnek olly kellemes vonásai vannak, melyeken egy hazája szellemi előmenetelét sovár szívvel kísérvő kebelnek nem lehet nem örvendeni. Ezen vonások tükrévé teszem a' társas köröket, hol az el nem fogult vizsgáló híven kiszemelheti a' lélek gyengéit. — 'S valóban édes Elizám! éppen efféle társas körök tünteték-föl az alföld egy részét előttem a' legkellemesebb képzetben olly annyira, hogy, ha kedves Zalámnak nem volnának olly regényes vidékei, hegy és bércei, virágos liget és berkei, kész volnék megtagadni hazámat az alföldért, mellynek mulatságaival hogy megismerkedtesselek, egy e' hó 7-kén H. M. Vásárhelyen tartatott álország tánczvigalomról néhány szót. Képzeld magadnak édesem! egy jó izléssel épített tágas tánczteremet, szebb és alkalmasabbat a' községi és bajainál, kényelmesebbet a' szombathelyinél — mellynek nagyobb felében „táncz“ a' jelszó, mig esimesen oszlopzatokkal a' terem nagyobb felétül elkülönözt kisebb szakaszban minden alkalmatlanság nélkül kényelmesen ülhet az asszonyságok 's a' t. köre; — képzeld ide a' szegedi hangász-egyesület által pártfogolt hangászokat, viasz-kivilágítást, egy diszes, szép számú személyzetet, mellynek egyes tagjait testvérekké bővölés, a' legszivesebb nyíltság köti fűzérbe; képzeld magadnak továbbá mindenben szerény egyszerűséget, jó kedv és lelki vidámságot — 's ha ezen töredéket együvé veszed, fogalmad lehet mulatságinkról. — Ne keress ugyan itt pompázó dagályt; — ezen kórt a' leghetősebbek is látszanak nem ismerni, valamint szintén a' hiú feszeskedést sem. Álországaink jól mulattattak minket; szóval, egy kedves éjt virasztottunk-át válogatott nőtestvéreid körökben, kiknek beszélyeik korán sem szorítvák osupán az időre, mint ezt egy valaki egyik lapunkban közlhirré tette. — Mind a' mellett, azon ohajtás feszíthet a' kebel, miért hogy nemzeti tánczunk nem jó szőnyegre: holott a' magyar táncz egyike a' legméltóságosabb tánczoknak. — O! jobban tudta méltánylani érdemét a' szomszéd német, midőn Farkas arezképét levéteté, egyenesen a' magyar tánczban mutatott ügyességeért! — De ne tovább; élvezd a' leboldogabb órákat, 's ne felejts-cl.

P. Z.

A' BAJAI jótékony asszonyi egyesületnek fölszöllítésára a' bácskai és szomszéd vidéki szépnem 181 szebbnél szebb kézi és gyárműdarabot sziveskedett

az érintett jótékony egyesületnek felügyelése alatt február 4-kén tartatott sorsjátékos tánczvigalomra beküldeni. Tiszteletül e' következő csak a' tánczvigalom után másnap felnyitható chronosticon érkezett az egyesület elnökéhez t. Latinovics született Schweidl Anna asszonysághoz:

ÉLlIen a' bAlAI kórház-Intézet bÖLcs Igazgatása, ÉLlIen szöVetkezve MInDen, KI e' CzéLt Vigan, 's VetekezVe segItni törekszik.

A' műdarabok fölött 1044 versengő sorslap, 's 550 belépti lap adatott-el. A' terem az egyesület költségén díszes függönyökkel és fényes viasz-kivilágítással vala ékesítve. Szépeink többnyire fejér és kék ruhába öltözködének; legkitünőbb vala L. A—ka k. a. fejér atlaszban. Szőnyegre került a' keringő és cotillon, melyben L. M—cz ur K—né asszonysággal, kitünő ügyességgel vala az előtánczos. Vágtató és magyar az itteni divattal ellenkeznek. — A' polgári zenekar A in v e g igazgatása alatt kielégíté a' vendégeket. A' szolgálat (némely fülsértegető pinczerek által tett kiabálásokat kivéve) tetszett. A' csemegetár gazdag. Megelégedésnek jele mutatkozik a' szilárd társaságnak szétoszlásakor, mely éjfélt utáni 3 óraker történt. — A' tisztelt egyesület tekintetbe vevén Jánosi, született Cristofori Therézia, asszonyságnak foganatos buzgó közbenjárását, őt illy tartalmú levéllel tisztelémeg: „Nagyra tisztelt asszonyság! Kedves figyelmet gerjesztvén az egyesület által folyó évi január 27-dik napján tartott gyűlésben tisztelt asszonyságod kedveskedési buzgósága 's jótékony adakozása, mely által folyó évi február 4-kén a' kórház javára tartandó tánczmulatság alkalmával kijátszandó műdarabok számát tizenegyyel szaporítani sziveskedett, ezen intézetünket emelő jótékony áldozata 's buzgó kedveskedése miatt a' bajai jótékony asszonyi egyesület „tisztelt asszonyságodat“ vidéki tiszteleti tagjává választván — ezennel erről szivesen értesíteni kívánja tisztelt asszonyságodat azon reményben, hogy az ez által tett kedves tiszteltetést bizodalommal elfogadni, 's a' szenvedő emberiség, nevében kezdett szép czelű vállalatát ezután is buzgóan pártolni, 's mind Halas városában mind a' Kun vidéken intézetünk szent céljait előmozdítani sziveskedjék, 's tartandó sorsjátékos tánczmulatságunknak napjáról e' körben másokat is értesíteni hivataloskodjék. — Egyesületünk alapszabályait is nem sokára megküldeni el nem mulasztandjuk. — Sziveskedésébe ajánlottak teljes tisztelettel maradván 1839-dik évi január 28-dik napján tisztelt asszonyságod egyesületi szives társai. A' bajai jótékony asszonyi egyesület tagjai. — Ezek nevében Latinovits Anna, mint az egyesület elnöke — Ugyan illy módon tiszteltetett-meg tek. Szutsits, született Odry Ludovica asszonyság is Szabadkán.

STANN FERENCZ.

DIVAT.

Parisban a' férfiak öltözetére többnyire setét színű posztók vétetnek; a' gallérok 's hajtókák selyem szalaggal befoglalják; a' belés virágos selyemből; a' gombok selyemből: — kék ruhákra azonban sárga gombok vétetnek. — A' téli felruhák még mindig rövidek, prémmel körözték, bárson gallérral, zsinórokkal. — Kasemir mellényeket két sor selyem gombbal leginkább viselnek a' piperöczök. — A' bournouss-palástok selyem makkokkal és zsinórokkal ékesítve az újabb nemű öltözetek közt folyvást divatosak.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉS Z.

Pesten esőtörtökön februar. 21^{kén} 1839.

KÖLTÉS ZET.

Sir i j e g y.

Lány! az esküt szélben mondta szád;
 Bitterem, ez majd boldogságot ad; —
 Visszavetve
 Völégény-jegyem;
 Ezt, halálos
 Sebbel érezem.

Ködfenyő erőmnek meg nem áll,
 Összeomlik bérczi sziklaszál;
 Fel ha tűnsz te
 Hűtelen leány,
 Gyenge lészek
 És holt halovány.

Mért szememben kűny nem áradoz?
 Enyhülést melly bú 's örömré hoz.
 Fojtva kínom
 Szívem sebhelyén,
 Nem feledve
 Csak sohajtok én!

Mert szerelmem mint az élet egy,
 's fájdalomra álom égi kegy;
 Fájdalomnak
 Bennem nincs határ,
 Csönlesülést
 Néma sirban vár.

G Y Ó R I D Á N I E L.

SZORGALOM.

Pergamen-metszészet. Kölreuter, karlsruhei rézmetsző művész, próbát tett pergamen-lapra szintugy rajzalakot metszeni, valamint réztáblára, 's nyomatai jól sikerültek. Kicsinségekhez jó hasznú lehetne. Egyébiránt a' kopásnak igen ki van téve, 's minthogy a' kőmetszészettel sokkal olcsóbban juthatni nyomatokhoz, nem hihető Kölreuter e' találmányának fölvirágozása. M. I.

Fényes könyv-árus-bolt. Parisból következőt írnak: Richelieu-utczán néhány nap előtt egy könyv-árus-bolt nyitattott-meg, melly a' pazarlás mintájaul méltán tekinthető. Vakító fejer márványból készült a' kandalló 's minden egyéb része a' boltnak, melly különben csak kőből szokott készülni. A' könyvek arany rojtos biborbárson vánkoston fekszenek, és tulajdon fényük elhomályosittatik az azt környező nagyobb fény által. A' könyvek kötése, kapcsai, arany metszése, az albumok, íróeszközök 's minden, mi a' boltban van, olly neműek, hogy a' szemlélő ámulva kér-di magától, valljon a' föld fijainak használataul készültek-e a' tárgyak, vagy valamelly tündérvilág kegyenczeinek részére. A' fennékszinbe egy nehéz kelmejú himzett selyem kárpit között láthatni, melly habár semmi egyebet nem rejt is, mint a' kába vállalkozónak hamis számításait és kétségbeesését, a' kandi vevő által még is egy ismeretlen föld titkos bejárásaul tekintetik. Mi lehet itt a' portékának ára, hol a' kereskedő vagyonát csillogásba ölé, csak-hogy vásárlókat szerezhessen? És ha a' vásárló nem esik áldozatul e' fényelgés bálványainak oltárán, mint élhetnek-meg a' kereskedők? A' felelet nagyon egyszerű e' kérdésre: nem élnek-meg: mi ma még ragyogásával szemet sért, kábit, alig egy év mulva eltűnik a' törvényszolgáinak kiméletlen kezei között.

Czigarogyárok Malaga és Sevilleában. Scott kapitán „Excursions in the Mountains of Ronda and Grenada with characteristic sketches of the inhabitants of the sout of Spain“ czimű munkájában ezeket olvashatni. — A' malagai czigarogyár 700 személyt, asszonyokból és gyermekekből állót, foglalatoskodtat naponként. Egy gyakorlott munkás 300 darabot készithet-el minden nap; minthogy azonban a' gyermekekre csak felét számithatni, általánosan véve 200 darab esik egy-egy személyre, 's így összesen 140.000 naponként. A' sevilleai gyárban 1000 férfi és 1600 némbér dolgozik. Ezeknek mindegyikére körül-belül 250 darabot számithatni naponként, 's így általában 650.000 darabot. Számítsuk most ehhez a' fennebb említett 140.000-et az összes szám 790.000 leend naponként, 's 237.000.000 évenként, ha, minden ünnepet levonva, az évet csak 300 napnak számítandjuk is. Boldog Isten! milly sok haszontalanul okozott füst. A' munkásoknak 50 darabért 1 real fizettetik, 's így a' legügyesebb sem kereshet naponként többet hat realnál (mintegy 45 kr.). A' legjobbak havannai dohányból készittetnek, 's száza 30 realon (3 ft. 45 kr.) árultatik. A' közönségesebbek belől havannai hulladék levelekből 's kívül virginiai dohányból készülnek: ezeknek száza

18 realon (2 ft. 15 kr.) kel. Minthogy pedig a' jók Havannában is 12 dollaron (30 f. p. p.) árultatnak, képzelhetni, milly mértékben üzetik a' csempészkedés.

FESTÉSZET.

Keleti gyors festészet.

(Orientalische Schnellmalerei.)

Ezen divatra kapott neme a' festészetnek nem képez művészetet, egyedül a' fiatalság multságára alkalmas utánnázolás.

Nevének részét kelettől kölcsönzé, mivel Krisztus urunk előtt több századdal az ó görög festészek hasonlólag működtek, mikor t. i. az alaknak rajzvázait (Skiagraphjait) jelölék-ki eleve, 's azután egyenes vonalokkal rajzolták bele az egyes részeket (monogramákat), u. m. szemeket, orrot, száját, füleket 'stb. és ezt vagy egy szinnel futtatták-be (monochrommal), vagy több szinnel (Polychrommal). Nevének második részét megtanulhatásának szapora voltától nyeré.

Ismertetése azoknak hasznos, kik csak szerte szállongó nevről ismerik, 's brillant hirdetésekől iránta elfogult képzeteket merítettek.

A' keleti-gyors festészetnek legnagyobb titka a' rakmetszvények (Schablonen, Patronen; = olly kemény mázos 's kimetszgetett papir-lapok, millyekkel a' szobafestők élnek) ügyes kimeztelésében áll. Ehhez jó vastag enyvezetlen papiros használtatik, melly terpetin-olajjal bemázoltatik. A' tulsó oldal az előbbinek száradtával kerül csak máz alá. E' mázogatás mindaddig ismételtetik, mig annyira átviláglóvá nem változik, hogy az alája helyzett rajzolatokat keresztül lehessen rá jegyezni.

Az illyképpen készült papiros a' lemázolandó festvény, vagy rézmetszvényre helyeztetik, 's csuszlogás elhárításaért holmi nehezékekkel ingatlanittatik. Ekkor az alulról átlátszó, minden külön szín alá eső részletek, különválva, de a' szomszéd részletekkel egybeütőleg jeleltetnek-ki vagy némü hegyes vas eszközzel, vagy rajzónnal, mire üvegtábla fölött pontosan kimetszetik minden külön kijelelt rajzkörzet. Azonban, nehogy szükségtelen festék-elegyülés következék, nem szomszéd, hanem teszem minden második rajzkörzet vágassék egymás mellé, p. o. egy 10 színű madárkánál az első átvilágló papirlapra az 1, 3, 5, 7, 9-dik festés alá való rajz-

körzet metszesség, 's a' másodikra a' 2, 4, 6, 8 és 10-dik szín alá való.

Ezen festés-nemhez használandó papiros finom, tisztán enyvezett velin, vagy pergamen legyen. Lehet atlaszra is, hanem tanácsos, hogy a' festékek eczettel nedvesítettessenek-föl ilyenkor.

Az idevaló ecsetek sertéből készülnek, 's nem hegyesek, hanem tömötten, kis újni vastagságban 's körömnnyire futnak nyelükből. Lószőrből is használhatók a' kisebb rakmetszvényeknél.

Festékek finomak kellene, és pedig kevés arab gummival dörzsöltetnek-össze nem higra, hanem kovásznny vastagra. A' hány színű a' lemásolandó tárgy, szint' annyiféle festéket is kell dörzsölni. Azonban a' zöld igen helyesen állittatik elő, ha a' sárga festék fölébe gyöngéden kéket alkalmazunk.

A' működés illyképpen történik: a' rakmetszvények nehezekkel ingatlanittatnak az aláhelyzett papiroson. Minden színhez külön száraz ecset használtatik, és pedig csak kevésse festékesen, maga a' festés pedig tapogatással, vagy inkább a' metszvény végeinél gyöngéd körüldörzsölgetésekkel történik. Az ecsetet óvni kell a' túlcsapó nedvességtől, 's inkább szárazon kell eresztgetni az árnyéklatot bársonlag elővárázslandó festéket. A' legnagyobb terű rajzmetszvény ecseteltetik-be legelő, 's utána a' kisebb neműek, vagy is, a' fő festék-folt veti-meg az alapot. Arra különösen kell ügyelni, hogy a' rakmetszvények egybeüssenek, 's a' külön színek ott össze ne kevertessenek, hol szükségtelen. A' vékony vonalak és pontok szabad kézzel mókus-szőr-ecsettel jegyeztetnek-föl.

E' festészet fölötté gyorsan tanultatik, ugy, hogy mesterei csak kevésse ügyes tanítványaikat 6 — 8 óra alatt gyorsfestőkke képezik.

Igen alkalmas e' keleti gyors festészet gyümölcs- és virág-képezésre, különös hatással bokréta, vagy bokros-egyvelegben, ugy szintén madárkák és lepkék, pillangók festésére; — kevésbbé alkalmas állatokra, 's legkevesbbé tájfestvényekhez. A' szépnemnek különösen ajánható e' könnyüded, de még is szép mesterség sok unalmas órájának kellemesbitésére. Azonban a' festészethez csak kevésse is hajlandó ifjakat kár ehhez szoktatni; mert a' szemnek gyönyörű rózsáihoz szokván, a' valódi művészettől elcsábittatik, 's így számtalan utánnázoló, de igen kevés remekfestő neveltetik.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — Pesten jövő szombaton, febr. 23-kán, Fán-
csy Lajos ur jutalmára, béreletszünettel, először adatik:

SZVATOPLUK.

Eredeti szomorú játék 5 fvsban. Gaal József munkája.

A' benne előforduló nagy csata-dal zenéjét — melyben a' régi magyar tárogatót Engländer ur, színházunk hangáskarának első oboistája, fogja játszani — Thern Károly készíté.

PESTEN, esőtörtökön, (nem pedig szerdán, miként a' hirdetményen állott! — a' hirdetmény-író már csak megtanulhatott volna hibátlan hirdetményeket írni.) febr. 14-kén „eskü“ számos néző előtt adatott. Schodelné assz. (Elaiza) ma ismét maga magát felülmúlólag működött. Azon magát megemésztő szenvedélynek kifejezése játékában, azon muromi csalogányként magának halált éneklő kín dalában olly tökélyek, mellyek rég kivivott babérához naponként egy-egy repkény ágat fűznek. Konti ur (Manfredo) mint alapos művész mutatkozék ismét, 's azon tiszteletre, mellyet a' műértők előtt szerzett, ujan érdemesíté magát. Satorfy ur (Viscardo) előzőkénél jóval gyöngébb volt. Neki nagy hibája a' distonálás, melly mindannyiszor előáll nála, valahányszor felsőbb cordákba kell csapnia. Taps, hivatás nem hibázott — 15-kén „Adorjánok és Jenök“ czélszerű kurtitással került szőnyegre: de általános érdeket a' nem sok nézőben nem bírt gerjeszteni. — 16-kán „az agg színész és leánya“ 5 fvsos vig játék harmadszor hozatott színre Ugy lát-szik, színészeink e' darab adatásában nagyobb gyönyörűséget találnak, mint a' nézők; azért hozzák illy gyakran szőnyegre. Szentpétery ur (Sugár), Komlóssy Ida (Serena) 's Egressy G. ur (Keserű) hivattak. — Nézők kevesen. — 17-kén „enzersdorfi posta-legény“ szép számú nézők előtt került szőnyegre. Szerdahelyi ur (Egyed) e' szerepében mindig egyformán jeles. A' második fvnás végén tánczolt 's Krakovianának nevezett tánczot mindennek inkább lehet tartani, mint annak, minek nevezék. — 18-ra „Montecchi és Capuletti párt“ volt kijelelve.

KASSÁN dec. 23-dikán „hangverseny 2 szakaszban. Részei voltak: 1) „bűvös vadász“ ouverture-je, nem a' legszerencsésebben játszva. — 2) Hárm-as olasz dal Jobb, Kovács 's * * * által tetszésre énekelve. — 3) „Ár-vízi hajós“ költemény Vörösmartytól, szavalva Balláné által. — 4) Nor-mából Sever ariája, éneklé olasz nyelven Havi köztetszésre. — 5) Magyar magány táncz, ellejtve Balla Mari által. — Második szakaszban: 1) „Don Juan“ ouverture-je Mozarttól. — 2) Beatrice di Tenda“ daljátékból Enrico ariája karkísérettel Füredi által türhetőleg énekelve. — 3) Szenderdal „porticii némából“ énekelve Jobb által. — 4) Aria a' „granadaí éji szállás“ daljátékból énekelve Kovács által németül (mért nem magyarul? holott nyelvünkben különben sem legjártasabb.) — 5) „Menyekző éjfélkor a' sirnál“ néma ábrázolat bengali fénynyel. Nézők kevesen. 24-kén és 25-kén a' színház zárva volt. — 26-kán Bassigni olasz mechanikusnak szemfényvesztő mutatványai béreletszünetben adatván, a' mi-velt közönség tetszését megnyerni nem tudák. Ezt „házi kereszt“ című vig-

játék előzé-meg. Nézők nagy számmal, különösen a' karzaton. — 27-dikén „saluzzoi Corona“ Raupach 5 fvsos színműve nagy tetszést nyert. Kitünöleg működtek Déryné (Corona) és Kőszeghy (Guido). Nézők közép számmal. — 28-kán „bárson czipő“ került szőnyegre. Fűredinek (főherceg) szerep-nemtudása botránkoztató vala. Balla (Greifenstein), Balláné (neje) tetszésre játszottak. Dérynének (Metta) igen jeles játéka felvonások közt és játék végén előhívással jutalmaztatott. Kőszeghy (Feletri g) és Erdősné (Irmgard) helyöken voltak. Erdős (Gottfried) hibásan fogta-fel szerepét; e' mellett szerep-nemtudása is látszott rajta. Sós A. (Zulima) gyöngye volt. Nézők kevesen.

KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

KOLOZSVÁRATT 1838 nov. 13-kán Fáy „régí pénzék“ című, korunkhoz szabható, leleményekkel teljes mulattató darabja került színpadra, de csak tizedelve; mert annyira meg volt tollászva, hogy a' derék darabnak, mondhatni, csak egy harmad része játszattott-el. De mind ezen nem fogunk csudálkozni, ha a' jelesbb szerepeket játszóknak erejüket ismerjük; mert azok — mint látni fogjuk — nem bírták volna a' darab egészségében föntartani erőködésöket, valamint a' közönség sem kitűrni ez esetben művészségöket két vagy három szerep vivőinek. Sárosy Mindszenti Károly szerepét vivé. Ki őt ismeri, most sem hiszi, hogy abban fellépni mert. Mi készteté arra, szorgalom vagy a' tanulni vágy, nem tudhatjuk: de hogy a' szorgalmat nem egy estnek tönkre tételével, a' tanulni vágyat nem egy egész közönség unalmával kell czélul kitűzni, ezt igen is sajnos tapasztalásunknál fogva elismerni kényszerelnek vagyunk. Mi színpadon szeretjük látni a' szorgalmat, de olyat, melly a' kül, magányos szorgalom következménye, 's melly azután a' tanulni vágyat édes elégedéssel bizonyítsa. Figyelmeül akarjuk ezt tenni az igazgató urnak, valamint tudomásul fiatal színészeinknek is. Latabár (Vig Feri) igen jó volt volna, ha Sárosy őt is el nem rontá vala: azonban voltak még is helyen helyen kiemelni való tettei. Vig Feri viseletén nemcsak egy felüleges bohógyiság özönlik-el; pillanatonként őt is átfutja olykor olykor a' valóbb komoly érzelem, — 's e' helyenkénti bensőlegességet L. színelni nem bírta. Laczkó (Tallósi Pál) vegye ugy a' Sárossyról mondottakat, mintha azok neki is ismételtetnének. Szépp. Johanna (b. Tordainé) köntös-tárát valóban dicsérnünk kell; mert annyira díszbe öltözteti őt, hogy e' mindig változatos, csinos, deli külsőséget lehetlen szünteleni figyelmünkre nem méltatnunk. — „Külsőről ítél a' világ“ — ezt szokják mondogatni; — ám legyen, de az itt most az egyszer a' színpadon, e' valóbb világon, másként igazlódik. Lipcsey Klára (Amália), ha Sárossy lehetett Mindszenti Károly, méltán lehetett Amália. Mért nem inkább e' szerepre Szaploneczayné vagy Mátéfné? Higyjék színészeink! illy szerep-osztást közönségünk kétszer sem fog ki-gyözni. Mátéfi (Kardos) olly valódílág utánzá az elhalt lelkületű romlott fukart, hogy azt jobban megközelíthetőnek nem véljük. M. volt ma az, ki nélkül az egész estet pazarolva elvesztjük vala, valamint az egész játszó személyzet is „et oleum, et operam.“ Továbbá meg kell említnünk amaz illedelmet, szemérmert sértett koldus-csoportozatot, melly a' legelvetemültebb, legaljabb emberi nem salakjait varázslá előnkbe alpóriás képezetekben. Ha országutakról hozzák vala e' koldusokat színpadunkra, nem voltak volna olly monstrum horrendumok, mint színész-uraink magukat kiképezék. Vagy talán azt képzelik, hogy a' szegénységet zsírosan, piszkosan, rongyosan, rém-ábrázolatokkal, sőt négy kéz láb is csuszkalva ábrázolják? O ugy nincs mit

azon tépelődni, hogy színházunk üres; mert illy látványtól minden jó izlésű ember undorodni fog. *)

VRSS.

ARADRÓL. — Színészeti szemle. — Jan. 2-kán „szerencsétlenség“ 1 fvsos vig játék után „velencei farsang“ czimű mimes és tánczos némajáték tetszésre adatott A' vigjátéknak jelesbjei: Farkas (kamarás urfi) és Körössy (Madame Freude) valának. — 3-dikán „vallomások“ Bauernfeld 3 fvsos vig játékában Bartháné (Lindenné) vendégképp' több sikerrel, lépett-fel mint először; noha öltözetével (nyitott felruha bársonból) ma sem leheténk elégedve; mert az inkább látogatási teremekbe illik, mint házi körbe. Körössy (Hermann), Farkasné (Julia), Baranyai (öreg Zinburg), Czelesztin (Adolf) 's Deési (Bitter) közlegülésre adák szerepeiket. — 6-kán „tündér kastély magyar országon“ 2 fvsos vig játék dalokkal került szinpadra. Baranyai (tábornok), egyhangúságát leróva, elégedésre játszik. Deési (Ferencz), Egédi (Lajos) türethően, Lilla (Laura) és Julia (Zsófia) iparral adák szerepeiket; ez utóbbi különösen csinos öltözetével tünt-ki. Bartháné (Marcsa), kit a' hirlapok magasztalása után mint dalnoknét is különösen vágytunk hallani, az egyszerű leánykát sok árnyéklattal adá; énekével azonban nem elégitett-ki. Alsó hangjai tompák, a' felsőbbek torokba fulnak, 's így csupán közép hangjai türethök; hja! de ezek még nem elégségesek arra, hogy valaki dalnoknának neveztessek. Szerepe folyamatában is ohajtottuk volna az igen sokszor előfordult „édes lelkem kis Farkaskám-ot“ gyéritetni. Farkas (Farkas, közhuszár) tetszésre játszott. Kálmánnak magyar táncza begyeskedő feszes volt, mintha melljével akart volna tánczolni, 's mint többnyire a' magyar tánczos, ez is minden tactus és rhythmus nélkül, figurák közötti untató bokaveréssel ugrált. Vágyunk már egy szor Farkast is látni, ki külföldi útjában illy ferdeségektől alkalmasint megmenekedett.

VILÁGOSVÁRI.

Látványos mutatvány.

Pesten. — Tschugmall, a' csuda-ember, a' mindenütt osztatlan tetszést nyert természetes mechanicus, bámulatra ragadó bábjaival mutatványainak sorát febr. 17-kén a „hét választó“ czimű fogadó teremében tömredék néző előtt megkezdé. Ki a' lehetlenségben eddig kétkedett, nézze-meg Tschugmallnak kötélén tánczoló 's lovagló automatjait, 's meg fogja vallani, hogy az emberi elme előtt nincs lehetlenség.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' nemzeti casino teremében febr. 17-kén délben kezdetek-meg ismét a' tavasz-szaki hangászati multságok. E' mainak tárgyai voltak: 1) Mayse der Józ. G-dur quatuor brillantja. — 2) Beethoven D-dur quartettjáuk két száma. — Hallgatók, mint minden szakbéli első előadásnál kevesen.

2) A' pestbudai hangász-egyesület 4-dik hangversenye, multkori hirdetményünk értelme szerint, hasonlólag 17-kén, 4 órakor adatott. A'

*) Itt a' tudósító ur még egy magány-jelenetet is közöl; melyet azonban e' lapokba felvenni nem szabad.

hallgatók népe ssége e' 3-dik hangászati évben adatott hangversenyek közt ma legnagyobb volt, annyira, hogy a' terem csaknem tömve lön emberrel. Valamint e' nagy néptömeg, ugy az előadó művészeknek sokasága is ritka és meglepő látmányul szolgált, de nem különben a' jelesen előadott mesterművek is szinte olly meghatók mint becses éle ményt nyújtók valának. Az utóbbiakra multkori hirdeté mnyünkét tekintve azon észr évételünk van, hogy Donizetti párdalja a' bass dalnok megbetegülése miatt elmaradt; helyébe a' nagy reménnyel biztató fiatal Pfefffer ur Beriot A-dur concertját játszá. Spohr nagy ariáját a' kellemes szavú Gyöngyössy kisassz. igen jelesen 's a' remek műhez méltólag éneklé. A' kardalok ismét főségesek voltak.

TÁNCZ.

Vác zról Mennyivel az ezüst képü Luna az éj templomának ragyogó világait, mennyivel a' hatalmas illatú rózsa-szál a' kert egyéb növényeit: annyival haladta-meg fényben 's kellemben az „arany szarvas“ fogadó teremében febr. 3-kán lelejtett táncmulatság eddigi báljainkat; minthogy minden, mi csak szép, izlés-teli 's meglepő létezhet a' pompa 's divat tündér országában, egybehalmozva volt Terpsichore ez ünne pén, melyet városunk előbbkelő család jainak érdekes füzéré n kívül, számos pesti 's nógrádi vendég is diszített becses jelenlétével. A' szebbnél szebb báli öltözetek 's ékes ségek közt azonban legkitünőbbek valának a' gyönyörű atlasz-ruhák és ég kék, vagy rózsa-szin szalagból tűzött sallangos fej-diszitmények. — Mint Szírén-dal hangzott a' esinnal rendezett táncsteremben a' derék katonai hangászkar zenéje; — mint Zefirtől lengetett virág-tenger, hullá mzott e' földi paradicsomban a' vidor kedvű nő-'s fi-világ; és csak a' feselő hajnal sugárai inték nyugalomra a' kéj 's öröm súlya alatt eltikkadt tagokat. Igy ünneplő körünkben a' szeszélyes Carneval diadalmait! — Említésre méltó itt tegnap a' katona-nevelő intézetben adatott táncmulatság is, melly mind válogatott vendég-füzérére, mind pedig jelen elrendezésére nézve egyike a' legpompásabb magány-báloknak. Igen érdekes jelenet volt a' néhány kisasszony által eljárt nemzeti, mellynek mi csupán örülhetünk, minthogy ebben is nemzetiségünk feltámadott phoenixet szabad szemlélnünk. — Noha a' farsang vég napjaiban utszáinkat nem futkórozá-be — mint valaha — ujjongó alakosak bohó serege, mindazáltal Bacchusnak e' sátoros-ünnepei élénkek valának, 's báljainkat a' környékbeliek nagy számmal látogatták; mi abból is kitetszik, hogy a' febr. 10-ki táncvizigalomra 450 belépti-jegy váltatott. Az ekkori álarozosok közt legjelesebb volt két kellemes apáca. — A' „Curia“ fogadó teremében temetett-el a' vácsi Carneval, mellynek elhunytán minden tánc-barát kesereg, és szívből ohajtja, hogy ti gyorsan iramló farsangi vig órák, befutván kerekded pályátokat, jövőben is hasonló szeszélylyel tünjetek-fel körünkbe: hogy igy a' „jó kedv“ oltárán büszke lejtések közt gyujthassunk tömjént a' táncz isten-nőjének tiszteletére.

B. E.

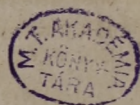
DIVAT.

8-dik divatkép (Parisból). — Kalap szálas bársonból; felruha atlaszból, vagy bársonból, fekete csipkével körözve. — Bécsi divat febr. 14-kén: — bál- és társasági öltözet: krep-ruha atlasz bélséssel 's blonddal ékesítve: krep barett paradicsom-madár tollával 's virágokkal diszítve.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap februar. 24^{kén} 1839.

TÁNCZ.

Észrevételek a' nádudvari bátról szóló cikkelyre.

A' Honm. folyó évi 4-ik számában „*Útazási Töredék*“ czim alatt, egy névtelen utazó, ki magára nézve üdvösnek látta 2518. számok elrejtő aegise alá vonulni, Nádudvarról és a' Nádudvariakról olly sérelmes, nagyobb részt koholt adatokat tárt-fel a' nyilvánosság-nak gunyirat-képpen, mellyeket, becsületézés mellett, észrevétel nélkül elhallgatnunk nem lehet. Kimondani az igazat, a' valót bárkiről is, — megróni a' fonáksgot, a' bünt, mint egyesekben, ugy egész testületekben is lehet és szabad*); és ha netalán az igy megrótt személy akár testület ezért neheztelést mutat, e' tettével csak a' roszban megátalkodottságának adja világos tanújeleit, miért ismét újabb megróvást érdemel: de merően másokat ok nélkül kigunyolni, 's czégérré péczezni törekvő szándékból hamis factumokat koholni, 's egy olly publikum előtt, minő az egész magyar olvasó közönség, mint tetteleg megtörténtekeket, ugy mondani: el, ez több, mint hiba, — komoly feddést érdemlő bün. — E' bünbe botlott a' nevezett cikkely írója: miről hogy ő és az egész közönség meggyőzöttessék, lássuk itt reñddel gunyiratába foglalt koholmányait:

1.) Koholmány az, hogy midőn a' karácsoni innepek első napjának estvéjén Nádudvarra ért a' cikkelyíró, ott az *utzákon, vendég- és magános házaknál ujjongatással vegyes muzikaszó* volt hallható: mert hogy ne lehetett volna, — mint szokott akárhol is névnapi 's egyéb illetén alkalmakkor — némelly magános- és vendégházaknál itt a' mondott időben muzikaszó, nem tagadjuk: de azt igen, hogy — mint állittatik — e' muzikaszó szanaszét az utzákon is, még pedig ujjongatással és danolással vegyesen hallható volt volna; részint, mert ez a' jelen intézkedések és szigorú

*.) Nem mindenütt 's nem mindenkor.

felügyelet mellett nem egy könnyen történhető, részint, mert nyolcz ezer lélekre menő népességű m. városunkban, erről senki nem tud legkisebbet is.

2.) Koholmányánál nem egyéb az is, hogy a' nádudvari belső korcsmában, hol, mint mondja, a' cikkelyíró szállva volt, a' korcsmárosnak *nem hogy kalácsa, kolbásza, de egy tojása. egy csirkefija sem volt volna.* Mert hogy az érintett korcsmában minden megszállandó útas, — mennyire illy alsóbb rendű vendégháztól, egy korcsmától, reményleni 's követelni lehet, — illő fogadtatást — ha nem éppen olyat is, mint a' pesti „nádorban, vagy, vadászkiirtben“ — de legalább olyat, hogy éhe és szomja enyhítésére enni és inni valót leljen — talál; 's hogy ez voltaképen is úgy van ellátva, hogy illetén elfogadást bármely órában képes teljesíteni, 's tetteleg is folyvást teljesít, köz tudomású dolog. Azonban, hát ha mi hitelesen, fizti vizsgálatból meritett adatokból, azt bizonyítanók-be, hogy a' többször érintett korcsmában a' cikkelyíró kitűzte nap estvéjén vagy éjszakáján nemhogy valaki enni 's inni valóruul rendelkezett volna, de általában semmi vidéki vendég meg nem fordult: hova lesznek akkor a' cikkelyírónak e' patheticus felkiáltásai: *O karácson! O Nádudvar! O korcsmáros!* — hova azon állítólag sajnos észrevétele: *hogy ha ama korcsmába száműzetett volna az alatt, míg amaz úrius vigalomban fény és bőség díszlett: e' Kanahunban, a' zsiros Hortobágy e' gazdag vidéken, Nádudvaron, karácson első napján, pénze mellett koplalnia kellett volna. sőt éppen éhen halhat vala meg?* — E' mellett honnan tudott reggeltől szinte estig úgy jönni Nádudvarra a' cikkelyíró (mert ezt mondja: *gyomru jelengeté. hogy reggel régen volt;* — így reggeltől fogva nem evett), hogy sehol vendégházat, 's ha pénze volt, enni valót nem talált? — megfoghatlan.

3) Legalacsonyabb koholmányok egyike az is, hogy a' nevezett nap estvéjén a' cikkelyíró Nádudvarra *bejövetelet kivilágítás követte,* 's ennek következtetésében *az egyre zugó kiáltás: tűz van! tűz van! fejből költői kínos képzeteit kiverte,* 's ő e' kivilágítást a' nevezett korcsma ablakából nézte. — Mert tanú az egész lakosság — mellyben, mint látszik, a' cikkelyírónál jóval igazmondóbb emberek, még az aljasb rendből is, elegenden vannak, — tanú az e' tárgyban tett hivatalos nyomozás, hogy a' karácson-innepeknek sem egyik sem másik napján, estvéjén vagy éjszakáján Nádudvaron gyuladás nem volt. Hanem az egész dolog, miből cikkelyíró a' nádudvari tüzet gyújtá, ez volt. A' bált adott D — ur házánál valaki (valljon nem cikkelyíró ur-e, ha jelen volt?) — mi okbul? — talán tréfát üzni akaró csintalanságból? az udvaron

tüzet kiáltott: mely kiáltás okozott is a' termekben mulatott vendégek közt némi zavart, de ez — hamar nyilttá levén a' tévedés — csak perczig tartott, — róla az említett udvaron kívül senki az egész városban semmit nem tudott, és — mi figyelmet érdemel — e' kiáltás nem estve, hanem derék éjszaka 11 és 12 óra közt történt. Ebbül állt a' cikkelyíró bejvetelét követte kivilágítás!

4.) Alaptalan koholmány az is, hogy D — ur mondott alkalommal házához a' nevezett *korcsnaból* vendéget *hivatott* volna; mert erről a' tisztelt ur mit sem tud, sőt azt sem láthatja-át, hogy a' cikkelyíró ott létezését miképpen tudhatta volna meg? — Mi több: magának ama cikkelynek némelly adatai oda mutatnak, hogy azoknak írója a' leirt tánczvizigalomban nem volt jelen; — mert olly személyekről emlékezik az általa *üdvözlöttek* között, kik, saját vallomásuk szerint, ott jelen éppen nem voltak, sőt a' körülmények szerint, nem is lehettek, 's olly factumot tulajdonit egy némelly ottani vendégnek, mit az, — mint maga és akkori vendégtársai állítják — éppen nem tett, 's tenni szokásán kívül van. — 'S most mondja-ki az egész olvasó közönség ítéletét a' cikkelyíróra!

Mi a' nádudvari lakosságnak a' cikkelyíró által állított *köz tudomás szerinti characteristicáját. a' gyujtogatást és lopást nézi*: köszönet e' szép megtiszteltetésért, mit cikkelyíró ur éppen nem kenhet azzal el, hogy a' *) alatt a' t. cz. földes uraság által a' gyujtogatók és tolvajok fölfedezőinek rendelt jutalmakat, és a' szakaszbeli lelkes tisztviselők munkásságát említi, sőt ezzel a' legszánandóbb bárgyúsággal magát egy furesa következtelenség nyügeibe keveri. Mert a' t. cz. földes uraságnak ama jutalmakat rendelő intézkedése már néhány év óta fenn áll, és a' szakaszbeli lelkes tisztviselők munkássága már néhány év óta foly. Hol van tehát ezeknek sikerök, ha a' lakosságnak, a' cikkelyíró állítása szerint, a' gyujtogatás és lopás köztudomás szerinti characteristicája maig is? — 's így miképp' lehet biztosan *reményleni*, hogy ez intézkedések, mint orvosszerek az *aunyira megrögzött gonoszt fékezendik*? — és végre miképp' lehet azt *czélszerű rendeletnek* nevezni, mely évek óta fenn áll már, még is jelennen is általánosan megrögzöttnek találtatható itt a' gonosz? — Hogy voltak, 's tán jelenleg is vannak lakostársaink közt olyanok, kikről lehetne mondani, hogy characteristicájok a' lopás és gyujtogatás, ingyen sem állítjuk, sőt legméltóbb fájdalommal ismerjük-el (nevezzen helyet a' cikkelyíró, hol rossz emberek nincsenek!): de hogy az egész lakosságnak, az az valamennyien Nádudvaron lakunk, köz characteristicánk a' lopás és gyujtogatás volna, — kövesse-meg

magát czikkelyíró ur — ezt legméltatlanabb becsület-gázló rágalom-nál egyéb néven nem nevezhetjük. — Alkalmunk nyilván ez úttal reá, azok kedvéért, kik ama Nádudvarról országszerte elharapódzott tulságos balhiedelemnek, mintha az egész Nádudvar nem egyéb mint egy zsványfészek 's gyujtogató rablók és gyilkosok iszonyú barlangja volna, hitelt adni, 's kik — mint a' czikkelyíró — készek e' tulságos rosz hírt legkisebb ok nélkül, megfontolatlan észszel terjesztgetni: elég legyen csak azt említnünk, hogy Nádudvaron a' lopás és gyujtogatás közelebbi évek óta napi renden éppen nincsenek, és mindennemű kártékony kihágások meggátlására a' lehető legezédirányosb felügyelet és intézkedések erőben és foganatban vannak. Ne építse azért a' csacska hirnek ingatag szavaira rólunki ítéletét senki is; ne aggasszon egy útast is, ha netalán erre átmentében Nádudvaron lepi is meg az éj: sőt legyen nyugodt és meggyőződött arról, hogy jámbor, igaz embertszerető, vendéget szívesen látó, biztos szállást adó, nemes gondolkozású, éretnyes embereket, mint bárhol, itt is találhat jóval nagyobb számmal, mint olyakat, kikről mondhatni, hogy bennök megrögzött a' gonosz.

Berekesztésül csak arra szóllitjuk-fel egész nyíltsággal és komolyan a' czikkelyírót, hogy ha szavaiért jót állni kívánó, és saját és egyebek becsületét szerető ember: fedezze-fel valódi vezeték- és keresztneveit, 's egyszersmind bizonyítsa-be, még pedig történeti adatokkal, a' lehető legnagyobb hitelességgel, hogy a' nevezett innep estvéjén a' nádudvari utszákon ide beérkezttével *ujjongással 's danolással vegyes muzsikaszó volt hallható*, 's hogy ugyan akkor az itteni *belső korcsmában* olly hiányosan fogadtatott, hogy *pénze mellett koplalnia kellett*, sőt *éhen is meghalhatott volna*; bizonyítsa-be, hogy Nádudvaron éppen akkor *gyuladís történt*, 's ezt a' *korcsma-ablakból nézte*; bizonyítsa-be, hogy *D — ur a' korcsmából egy cselédje által házához hívatta*; mit ha ez iratunknak a' hirlapokban megjelenése napjától számítandó négy hét alatt tenni nem fog; akkor czikkelyíró uron az egész magyar olvasó közönség előtt — mint névtelenség paizsa alul másokra guny és becstelenség sarával góraló hazug rágalmazón — büntettéhez 's a' vett sérelemhez idomítandó elégtételt veend

a' nádudvari olvasótársaság

és általában

az egész bent lakó közbirtokosság.

Sopronból. — Jan. 19-kén 's febr. 2-kán piquenique-eink valának a kisebb casino-teremben. — Az elsőben igen sok vidéki is volt jelen. A' mulatság 3 $\frac{3}{4}$ -ig tartott. Uraságaink igen pompás öltözetekben jelentek-meg, különösen M. A. és O. gróf kisassz. — az első rózsza színű gazirban, alól virág körzemenynyel; a' második fehér crep tunicában; B L. báro kisassz. rózsza színű atlaszban; S. E. kisassz. fehér atlaszban 's a' t. Az első cotillonban 52 pár vett részt; a' másodikban csak 28. Mazurt ma 6 pár lejte. A' tánczosnők ma ismét sulyegyent tartottak a' fehér és rózsza szín között. — Az utóbbi bál engedett ugyan az előbbinek fényre nézve, de az öltözetek ma különösen izletesek valának, 's többnyire fehérek. Kítünt egy rózsza szinnel bélelt fehér mull ruha, melly különös csinnal volt készítve; mi a' karesú testnek még több könnyedséget kölcsönze a' már 3 pár által lejtett mazurban. Valóban elragadó ezt így tánczolva látni. A' milly egyszerűek uraságaink, olly pompásan volt ma öltözve polgárságunk színe. 3 $\frac{3}{4}$ óraker oszlott-el a' társaság. — Magány-mulatságaink közt kítünö volt febr. 9-kén a' részvényesek által adatott 's csupán csak uraságaink közt tartatott piquenique n. N. ur pompás lakásán. A' vacsora egybehangzott háza fényével. Mintegy 120 személy volt jelen. Megható dús tekintetet adtak az egésznek a' csupa ezüst gyertyatartók 's evőszerék. E' fényes vigalom 4 óráig tartott. — A' vasárnapokon és szerdán adatni szokott idei redoute-okat kevesen látogaták; ezekben csak aljasabb néposztály tánczolt. A' febr. 12-ki redoute a' casino mindkét teremében nem is hasonlítható a' tavalihoz. Igen porzott. — Álarzos kevés 's többnyire szótlán volt. Közöttek kítünt két csinos de egyszerű angol nő. A' csemegetárt uraságok foglalák-el. Tartott éjjel utáni két óráig.

KIESI GYULA.

Keckskeméten a' casinoi egyesület nagy tereme — mint e' lapok 4-dik száma is nyilvánítá — három izben nyitattott-meg — vendéglője által adatott farsangi tánczvigalmakra, jan. 16-kán t. i., 30-kán és febr. 6-kán. Az első, mint rendesen szokott lenni, kevés számmal látogaták, kivált szépeink; de a' milly- 's örömtelen vala ez, éppen olly népes és vig a' két utóbbi, mellyeket igen számos szomszéd-vidékeliek is diszítének, 's a' mindig vig sereg nem előbb, mint reggeli 4 óraker hagyá-el a' tánczteremet. K.

Kétszeres öröm-éldelet tette sziveinknek emlékezetessé febr. 11-két, mint a' keckskeméti ref. anya-iskolabeli jogtanuló ifjak által tartatott tánczvigalom napját. Örömrre hevült a' dolog belsőbb valójára eszmélkedőnek keble, midőn különben is tanulási szorgalmukról ismeretes jelesb ifjakat kiválasztva látatt e' tánczvizgalom 's valóban nem kis felügyelést kívánó igen népes gyülekezetnek minden tekintethen helyes elrendelésével foglalkozni; kettőztette pedig örömet annak méltányló figyelembe vétele, hogy számos nemcsak helybeli, hanem távol-vidékeliek nagy nevű családok is, a' szép reményű ifjak tiszteletteljes felszólítására nagy számmal megjelenni méltóztattak. Színes lámpákkal szírvánvázott lépcsők és folyosók vittek a' casinoi terem előszobájába, hol nemzeti színű váll-szalagokkal jelelt ifjak fogadák 's vezeték vendégeiket a' világitási fényvel, 's csak hamar deli szépekkel özönölő táncz-terembe. Tánczterem és mellékszobák kevés pillanat alatt zsúfolvák lettek a' szinte hét százza növekedett vendég-számmal. A' helyben állomásozó gr. Nosztitz lovas ezred hangászkara hangos „éljen“ kiáltások közt ismételte keckskeméti másod évi jogtanuló Fáy Kálmántól szerzett keckskeméti jogász-keringőket, mellyeknek kivált két elsőbikén Lanner érzelő lelkiületének ihletése

lengett. — Hat kivállalkozott 's nemzeti öltönyben díszelgett ifjak közkedvességet nyerve lejték mind kezdetben, mind köz-időben a' helyesen betanult magyar tánczot. Ezt követte mesteri magány- 's ismét páros magyar táncz egy bájló arczú, kellemes alakú, 's zefír-könnyeden lejtő magyar leánykával. — Más nap számos még itt mulató előkelők vidám asztala mellett helybeli magyar jeles hangászaink által több lelkes honi szerzemény közt ugyancsak a' feljebb említett ifjú szerző Csermák modorú magyarja méltó tapsok közt játszatott. — A' valóban fényes tánczvigalomra visszatérőleg örömmel hallatott több közjóért áldozni kész keblű neves honfiak 's honleányok ajkaiból, miként fájlalják, hogy egy illy czélszerűleg lelkesítő vigalom alkalmával nem nyitattott út valami köz érdekű tárgy, p. o. iskolai könyvtár 's a' t. elősegítése végettí adakozásra. Hallottuk 's megjegyeztük

L. M. I. R.

Magyar Óvárrul télutó hó 8-karul. — Jelenkorunk, melly olly annyira hajlandó a' mulattatást a' hasznossal egybe fenni, hogy abban többször az estvéli mulatságok 's tánczvigalmakat is valamely jó tett eszközésére szokták fordítani, jótékony szelleméhez itt is hű marad. Már esztendőktül fogva alakult itt egy jótévő egyesület, melly ő fűlsége az özvegy királyné és ő cs k. magassága fens. Károly főherczeg dicső neveik örökítésére Karolina-egyesületnek neveztetik. Czélja a' Moson megyei szegények segedelmezése. Jövedelme az egyesek adakozásaibul, az uj évi köszöntések kiváltásaibul és esztendőként tartatni szokott sorshuzással egyesült tánczvigalmakbul gyűlt össze. Illy tánczvigalom adatott téllh 30-kán a' városház teremében. A' jót színién mint nyájas társalkodást 's vigalmakat aránylag kedvelő Moson megyeiek szép számmal jelentek-meg, sokan Győrből, kevesebben a' — veszedelmes dunai átjárás miatt Pozsonbul, vidékiek legtöbben Csalóközből. Kellemes társalkodás és zavartalan vigság uralkodott a' válogatott gyülekezetben kora reggelig, a' esmegetár elegendően 's díszesen volt ellátva 's rendezve. A' kívánatnak minden megfelelt, minden rendén vala; ha valami még is kissé a' várakozáson alul volt, az a' hangászkar leheté. Nagyon elkényeztetett közönségünk hiánylá az itt már nehányszor olly mesterileg és szembetűnő pontossággal játszott Don Miguel-ezred hangászkarát, melly a' brucki cs. k. árkászok hangászskara által távul sem pótoltatott. Éjféli szünetkor a' sorshuzás végeztetett, melly némelly szerenesét keresett csinosságú és szép izlés szerinti ajándékokkal örvendeztete-meg. Magyarot is tánczoltak, 's pedig nagyon ügyesen, hatan az itteni gazdasági intézet tanuló ifjai közül, kik meg is tapsoltattak. Általában a' közel határszél daczára is több helyen magyarul folyt a' társalkodási beszéd, valamint Óvár, kivált a' magyarország minden részéről ide gyülekező, gazdaságot tanuló, ifjak által nagyon is buzditva, megérdemleni iparkodik a' „Magyar“ nevet.

K. — J. —

Temesvára tt is elmúlt a' farsang tarka kellemeivel és bajaival együtt; megszűnt a' vigadni vágyó szépeknek 's divatárosoknak arany idejek. Örülünk tehát, hogy ez alkalmatlan zsebűritötül, sőt a' halálnak palástolt kémlőjétül valahára megmenekedhettünk. Ama sok tánczmultság közül, mellyek gyönyörtünkre rendeltettek, legjelesbbek voltak, mellyet a' t. n. Temes megyei Rendek 's a' nemzeti casino részvényesei nagy fényüzéssel tartottak.

NYILTSZIVŰ.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN febr. 18-kán „Montecchi és Capuletti párt“ 4 fvsos daljáték szép számú nézők előtt adatott. Schodelné assz. Romeót szokott jelességgel adá. Felbér Marieka. (Julia) ipart bizonyítá-be: ellenben Sátorfy ur (Theobald) — sajnáljuk, hogy valót kell szólnunk — kevés haladást bizonyít; nála a' distonálás gyakori, 's e' hibáját észre sem látszik venni, sőt azt sem, ha szerepe ellenére pár- vagy többes dalokban több tacsust másokkal unisono énekel. Ez kárhuzatos hanyagság, mert neki módja 's tehetsége volna magát tökélyesíteni. — 19-kén „fejér és fekete“ eredeti szomorú játék 4 fvsban írta Kúthy Lajos, bérletszűnéssel és először szokott számú nézők előtt adatott. E' darabról bővebben másodszeri adatásakor. — 20-án „mátkanézés“ vig játék 5 fvsban (Marsano után Kiss Iván) szokott számú nézők előtt adatott. Különös, hogy e' darab címje alá nem tétetett, hogy a' m. tudós társaság költségén fordított, holott egyékkor hiven megszokott történni. Vagy talán, mivel a' fordító nem egy bizonyos párt embere, ezt is el kell hallgatni? Ám legyen; hisz' azzal, ha valaki a' tudós társaság költségén egy darabot lefordít, még nem szerze magának polgári tölgy- vagy irói babér-koszorút. László ur (Déli), Kovácsné assz. (Lucretia), 's Telepi ur (Jonathan) hivattak. — 21-re „Fra Diavolo“ volt kijelelve. — Jövő héten „báléj“ opera pompás öltözetekkel fog adatni.

KASSÁN dec. 29-kén „vasáloreza“ ezimű 5 fvsos szomorú játékban Balla (Gaston) minden tekintetben jeles volt, és játék végén Kőszeghyvel (d' Aubigné), ki szintén igen jeles vala, hivatott. Városyt (Ostanges) megtapsolák. Balláné (Marie) kedves jelenet volt. Erdős (Audoin) különösen tetszett Boldizsár (St. Mars) fáradhatlan szorgalmaért dicséretet érdemel. Balla Mari (halász leánya) tapsokat nyert. Nézők kevesen. — 30-kán ismét Bassi alakoskodott. Ezt megelőzte Riesnek „történet tréfája“ ezimű 1 fvsos vig játéka. Balla (Tobiás) mulattató helyes játékaért hivatott. Nézők kevesen. — 1839-ki jan. 1-ső napján „Othello“ ismételtetett. Kivevén Déryné (Desdemona), kit az igen gyöngge Vas Teréz (Emilia) azonban szinte zavarba hozott, és Joóbot (Rodrigo), a' többi szerep személyesítői közül egy sem elégitett-ki. Havi (Jago) a' milly jó volt előszer, olly gyöngge és kontár vala most. Szerencsétlenül sikerültek a' kardalok is. A' hangászkar szintén gyöngge levén, a' nagy számú közönség elégedetlenül ment haza. Ma kezdék-meg a' januáriusi bérletet. Bérlők kevesen vannak, és ha a' várt vendégek rövid időn meg nem érkeznek, jó éjszakát neked, igazgatók arany álma! — 2-kán a' színház zárva volt. — 3-kán „pénztárnok, vagy, barátság és szív gyöngéi“ színjáték 3 fvsban (Gutenberg után Balláné) hanyagul adatván, hidegen fogadtatott. Dicsérettel említendők Balla (herczeg), Balláné (Julia) és Boldizsár (Froberg). Erdős (Seldorf) szerepe beljegyet egészen ellenkezőleg fogá-fel. Füre di (Waldau) iparkodott. Soós A. (Maria) elég jól játszóék. Kőszeghy (Bronner) igen feszes volt. Szikszai (Schilker) szerepét más kézbe ohajtottuk volna. Nézők igen kevesen. — 5-kén Kohnd. a' bécsi hangászkar tagja hangversenyt adott, miről jövő alkalommal bővebben.

ARADRÓL jan. 7-én „két szó“ dalmű hanyagul adatott. Bartháné (Róza) vég dalának utolsó sorát nem hallatá. Egédi (Falbelle) iparral 's nem kelemetlen hanggal lepett-meg. Katiczának (fogadósné) hangja jó, csak kár, hogy iskolája nincs. — 8-kán „Szapári“ — e' mindig kedves jelenet — fordult-meg szinpadunkon. Czelesztin a' czimszerepet művésziileg adá. Lilla (Ilka) csak felülegesen, minden lélektani tapintat nélkül fogá-fel szerepét. Mit ér a' heves szavalás, ha az indulatok fokai nem érzésből buzognak-ki? — ha a' riadó hangot szem- 's arczjáték is nem kíséri? — Decsi (Hamsabeg) ha természetlen mozgásait, repülő kézhordozását 's hangját módosítani fogja, a' cselszövő és zsarnok szerepekben szerencsét tehet: egyébiránt ő most is sok tetszést arat. Bartháné (Zulima) mai szerepében mind magát mind szerepét eltörpíté. Engedjen-meg B., hogy az igazat a' művészet érdekében minden kimélég mellett is ki kell mondanunk. Felöle egy hírlapban egyszerűen következőleg nyilatkoztak: „egyedül Bartháné szavalata vala correct!“ — no, ma ugyan incorrect volt; ezen kívül sok nyelvbeli hibát is — p. o. rüget halál, rideg halál, szenvedel tengerében, szenvedelem tengerében, helyett, 's ki tudná mind előszámlálni — hallánk tőle. Milly kelemetlenül hangzának ajkáról az összefüggetlen periodusok, a' hamis pathosz 's a' t. nem akarom fejtegetni. Valóban csudálni lehet, hogy ott, hol olly jeles minta van a' plastica és mimica tanulására, mint Pesten Scho del a' asszony, éppen ezekben haladnak olly keveset a' tagok. — 10-én „Benjamin lengyel országban“ czimű vig játékban Bartháné (Bianca) már több sikerrel lépett-fel. Körösyné (Emília), ha kevésbbé tulságoskodnék, 's hangját kissé mértéklené, sokkal kedvesebb volna. Farkas (élésfőzi biztos), valamint illyen szerepekben mindig, ma is helyén volt. — 12-dikén Körösiné jutalmaul „Üserni György“ kevés élceményt nyujtó 's nyugalomra teendő óság, tömött színházban adatott.

VILÁGOSVÁRI.

HANGÁSZAT.

Kolozsváratt az ottani muzsika-conservatorium jan. 6-dikán tartott közgyűlésében, elnökké Zabolai gróf Mikes János, igazgatóvá Ruzicska György, pénztárnokká Trandaffir György, jegyzővé Gyulai Ferencz, gazdává Lugossy József urak választattak. — Ez intézetben az ének- és hangszer-iskolabeli tanítványok száma jelenleg 81-re terjed. — A' városi tánczterem bérlője helybeli Vassy Tobiás ur, ez intézet javára jan. 10-kén adatott álorczás tánczmultság jövedelmének nem felét, mint az egyezésben állott, hanem egész tiszta jövedelmét (279 ft. 45 kr. váltóban) nagylelküleg oda engedni sziveskedék.

E. H.

DIVAT.

Parisban a' divatosabb öltözeteket prémbőrök ékesítik. Az indiai kasemir különféle árnyéklatban 's rajzokkal a' legkedveltebb ruha-neműkhöz vétetik. — A' parisi divatlapok későn érkeznek Pestre, 's kirekesztőleg báluhákrol tesznek említést, melyekre nekünk már szükségünk nem levén, inkább hallgatunk, hogy sem szép olvasónéink vágyát ingereljük.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön februar. 29^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

Magyar dalok.

Nem zengek én szerelmeket,
Szerelmi hús panaszt;
Mít kehllemen nem érezek,
Kömyen felejttem azt.

Zengek hazát és nemzetet,
Zengek vizzályokat,
Mellyek derülni tiltanak
Ránk szebb korányokat.

Csak ebben aggok én, csak ezt
Említi kis dalom,
Mert nemzetem 's hazám ügyét
Szivemen hordozom.

SZELESTEY LÁSZLÓ.

SZORGALOM.

Gózkocsi - kerekek. Angol lapok szerint bizonyos Coles ur patenst váltott az általa feltalált 's vasutakra alkalmazandó kocsikerekekre. Ezek a' mozgató erőt rendkívül elősegítvén, a' kocsik haladását könnyebbé, biztosabbá és gyorsabbá teszik. Ha a' hir való, az illy kerékkal készült kocsik egy óra alatt 100 angol (20 német) mértföldnyi tért futnak-át.

Láng nélkül gyuló puskák. Bizonyos Rosaglio nevű Olasz, ki jelennen angol országban tartozkodik, olly lőszert talált-fel, melly szerkezményénél fogva külső láng nélkül elgyújtható; felporozni nem kell, 's kilövés alkalmával nem ad egyéb lángot és füstöt, mint melly csője torkán kiömlik.

Kő metszvény cserép-edényeken. Nehány nap előtt Bordeauxban igen fontos találmány lepte-meg a' közönséget. Légé ur, már huzamósb idő óta a' legjobb kőmetszvényi nyomatok birtokosa Bordeauxban, feltalálta módját, mint lehessen a'

kőbe edzett tárgyakat cserépedényre is átvinni. **J o h n s t o n D á v i d** ur, bordeauxi bíró azonnal megvásárlá a' kezelés titkát, és hozzá patenst is váltott. E' szerint reményünk van, hogy a' legelső művészek műveit nem sokára cserépedényeinken birandjuk feketén és szinezve.

Kő nélküli házak. — Svéd országban nem kőből rakatnak már a' házak, hanem legujabb találmány szerint a' mész és kövecs timsóval kevertetik, és vízzel felegyittetik, 's e' gyurma két deszkafal közé öntetvén, midőn megszárad, erős fallá alakul.

F a - g a z d á l k o d á s. — A' fűtésnél sokkal több fa kíméltetik-meg, ha a' kályha, akármely anyagbul legyen is az, soha sem valamely oldal - falhoz, hanem minden oldala szabadon a' szegletből kiállván rakattatik. Még jobb, ha a' kályha a' szoba közepére álltathatik, hogy így mindenfelé oszlatthassa jótékony melegét.

Burgonyafőzés. — Általján a' nagyok asztalain a' második hordat-étel burgonya, írósvajjal, szokott lenni; de ritka szakács tudja ezeknek a' kellemes és kedveltető ízt megadni. Hízkelünk magunknak, hogy szép olvasónéink nem veendik rosz neven, ha bátrak vagyunk a' burgonyafőzés módját (mint ezt a' „Magazine of domestic oeconomy“ javasolja) közleni. — A' burgonyák t. i. csak kevés perczel előbb, hogy a' tűzhöz tétetnek, megmosattatnak; azután hideg sós vízbe rakatvák a' tűznél félig megfőzetnek. Ekkor e' viz leöntetvén rólok, ez ismét sós vízzel pótoltatik, 's most ebben egészen megfőzetnek, és miután, valljon megfőzvék-e, villa-hegygyel kipuhatoltuk volna, egy kalán hideg viz a' forróba öntetvén, ez mérsékeltetik, 's ekkor a' szépen megrepesztett burgonyák tüstént kivéttetnek, 's tányérra rakva, de korán sem kendővel takarva, mi által jó izöket csak vesztenék, asztalra adatnak.

Sz — y. K.

Rapiereket hajlékonyokká tenni. — Az ifjúság első erőfejlési gyakorlatai közé a' vivást bátran számlálhatjuk; de a' még kissé ügyetlen első forgatások közben sok rapier szokott eltörni. Azért javasoljuk azoknak javítására a' következő módot használni. A' rapier fadgyúval jól bekenetik, és gyenge parázstűzön addig ide 's tova vonatik, míg rajta a' zsiradék a' tűz melegétül el nem oszlott.

Sz. — y. K.

Hogy a' tyukok sok tojást rakjanak. — Milly bájló a' leányka, midőn számos fűрге majorsága állati csevettel körülveszi, **Claren sweiczi** románja nélkül is tudnók, ha hazánk

szép falusi lakjain járnánk. 'S mivel szép olvasónéink közül is sokról gyaníthatjuk, hogy a' majorság-nevelésben kedvöket lelik, nekik, hogy télen által is tyukjaiktul tojást szedhessenek, ajánljuk a' magneműek közé a' nagy csalánn (urtica dioica) magvának (melly nyárutó hó végén learattatván, ha száraz, könnyen kipereg) elegyítését; mert az illy maggal vegyített táplálék nagyon előmozdítja a' tojás szaporaságát.

Sz. — y. K.

ÉPÍTÉSZET.

Paloták elrendezéséről néhány szó.

Herczegi paloták a' fejdelemnek szolgálnak lakhatásul, hol fényes ünneplések tartatnak, 's legfontosabb országdolgok vitetnek véghez, mellyek összesen a' főhatalom tulajdonképpi vonásait festik. Czélszeres, hogy illy herczegi paloták nagy térektől 's kertektől környeztessenek, és illy elrendezés terjeszti-fel azután az egyzetetés eszméjét alakosan legszebb 's legérdemesb vonásaiban a' nemzet erejének. Azon helyre, hol a' nép összesereglik, vezessenek a' legtágasb utszák, 's magas portálok vagy bejárások jeleljék-ki a' nép előjáróinak azon helyre az utat, hol a' legfőbb országhatalom egyesülve van. Az előteremek 's pompás hágsók, környezve a' testőrség szobáitól, zárják-el a' főudvart, melylyel határosak a' mellékudvarok, 's összekötetésben állnak ki- 's bejárások által. Az életszükségekre rendelt hajlékok a' cselédszobákkal együtt foglalják-el a' mellékudvarok kerületét. — Ha a' fejdelem a' nagy audienciateremben elébe bocsátja a' követeket 's a' nép előjáróit, a' kisebb teremben pedig a' középrenđű polgárokat 's köznépet, megkivántatik: hogy az ő lakjától mindegyikébe könnyen juthasson, melly felosztva levén egy teremre, előszobára, lakszobára, kamarákra, cabinetekre, — neje 's családja teremének, szobáinak, kamaráinak 's ruhatárnak közelében fekszik. Szükséges tehát, hogy az ebédlőteremek 's társalgószobák jól egyesítsenek mindent egymással. — A' táncz- és hangászi-terem, melly a' palotának más oldalán nyerheti helyeztetését a' hozzá tartozó szobákkal együtt, csatolja magát a' herczegi teremhez, melly azután ekképp' egyesülve, okvetlen jó hatást szülend. A' titkostanács-teremek összekötetésben álljanak a' kancellariakkal 's könyvtárral; a' kerület két oldalán pedig a' kápolna és színház foglalhatnak helyet. — Feltételesen szükséges, hogy a' fejedelmi paloták lényegesen megkülönböztessék magukat más épületektől, 's olly karakter által tűnjenek-fel, melly illy műalkotvány fenségét

bélyegzi, 's nem árul-el ekképp' csupán valamely téres 's nagy épületet. E' most érintett paloták nem csupán középpontját teszik a' gyülekezetnek a' fővárosban, hanem az egész birodalomét is; azok nem csupán középületeket ábrázolnak az egészre 's kültekintetre nézve, hanem úgy kell tekintni a' részeket is, mint teremeket, hol országgyűlések 's fényes ünneplések tartatnak, 's hol végre, már fejedelmektől oda utasított követek 's idegen herczegek is audienciát nyernek. E' tekintetből a' palota egyik része közhasznosra szolgál, azon alapelvek, melyeket az architektusnak használni szükséges illy helyes építvények feltalálásánál, illő elrendezésénél 's beosztásánál.

Ám ha megkivántatik is illy palotánál, hogy minden a' méltóság karakterét hordozza; mind a' mellett is szükség arra figyelni a' művésznak, hogy ki ne hagyja azt, mit az épületben a' kényelem multhatlan kíván. Mivel tehát egy fejedelmi lakás több tért tesz szükségessé, mint az egyes privátok épülete, sok szoba levén szükséges családjára nézve; 's mivel illy építvény nem csupán lakaszobákat, hanem társalgószobákat, 's néhány termet is foglal magában; mivel végre számos tisztet és szolgát kell a' herczegnek tartania a' magasb 's alsóbb rendből, kik jobbadán magában a' palotában nyerik lakásaikat; kiviláglik csak ezekből is, hogy szobára 's teremre van szükség, melyeknek ügyes felosztása 's egybeszövése az architektus ügyességétől 's tudományától függ. — E' most érintett egyes részeket annál nehezebb egy nagy egészszé alkotni, mivel helyzetetésükre nézve ezeknek távol lenni egymástól nem szabad, 's az okból tehát, mivel összetartoznak, jól kell egyesülniük is. Ezt tökélyesen elcélzani, 's a' palota méltóságával összehangzásba hozni, annál kevésbbé könnyű feladás, mivel az audiencia-teremben, a' társalgószobákban 's galériákban mind azt ügyesen szükség elrejteni, mi a' mindennapi szükség kielégítésére szolgál. — Szép nagy tér a' palota előtt, tágas bejárások, messze kilátás, — fölötte nevelik a' paloták tekintetét. Általán mind illy nevezetes építvényeknek diszes külső tekintet által kell feltűnni. A' homlokzat magas sztilben rendeltessék-el, hogy illőleg megfeleljen a' kitűzött czélnak, 's méltóság characterét viselje. Ezt egyedül csak nagyság által érhetni-el a' részek összeillesztésben, 's nemes egyenesség által, melylyel halmozott diszesség sehol meg nem férhet.

(Folyt. következik.)

LITERATURA.

A DRAMA-FÜZÉR

nem jelenik-meg.

Alulírtak jelentjük, hogy drama-füzérünkkel, semmi részvét sem mutatkozván iránta, jelenleg kénytelenek vagyunk felhagyni, 's jobb időkre halasztani. Azon t. cz. íróknak, kik vállalatunkban kegyesen részt venni ajánlkoztak, forró köszönetünket nyilvánítjuk. Azon néhány kegyes előfizetők, kik vállalatunkat elősegíteni ohajták, pénzüket az előfizetés helyén méltóztassanak visszavenni.

EGRESSY G. — FÁNCSY. — SZIGLIGETI.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

A' magyar szin igazgatókhoz. — A' pesti magyar színházat igazgató választmány értesítettni rendelte az országban létező magyar színész-társaságok igazgatóságait, hogy az általok teendő megkeresésre könyvtárából minden nemű szindarabokat — csupán a' leiratási költségek megtérítése mellett — kész leend kiadatni. Költ Pesten a' részvényes választmányának 1839-dik évi január 26-kán tartatott üléséből.

BALLA ENDRE
vál. jegyző.

PESTEN febr. 21-kén „Fra-Diavolo“ daljátékot a' kellemetlen idő miatt csak közép számú nézők látogták. A' czimszerepet Erkel ur talán ma adta legtöbb energiával; Scho del n é assz. (Zerlina) ismét véghetlen kedves jelenet volt. Dicsérettel emlíendők Conti (Kokburn), Szentpétery (Giacomo), 's Udvarhelyi Miklós (Peppo) urak. — 22-kén Thalia a' három „egyszerre“ egybevágólag adatott vig játék után szinpadunkról lelépven, a' felezített inu Terpsichore követőinek, Bono Péter 's kötelen ugráló társainak, engedé-át a' szinpadot. Nézők kevesen. Ez estve színházunk egyik páholyában egy divatilag öltözött négernő is volt látható; mi a' magyar színházban eddigelő legelső példa — 23-kán Fán c s y Lajos jutalomjátékaul az előszer adatott „Szvato pluk“ eredeti történeti drama 5 fvsban (Irta Gaal, az előfordult nagy csatadal zenéjét, melyben a' régi magyar tárogatót Engländer ur, hangászkarunk első oboistája játszá, szerzette Thern Károly) számos néző előtt került szönyegre. Róla más alkalommal. — 24-kén „én voltam“ 1 fvsos 's jól mulattató vig játék után ismét Bono Péter adá mutatrányát. Nézők a' karzaton nagy számmal, egyébütt gyéren. — 25-kére „fejér és fekete“, 26-ra „bál-éj“ volt kijelelve.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében febr. 24-kén adatott hangászati mulatság részei voltak: 1) On s l o v György Es-dur quintettje. — 2) Grill János „Mariska“ című dalját éneklé a' kellemes tenór-hangú K. ur a' pestbudai hangász-egyesület egyik működő tagja fortepiano (Erkel ur) 's koboz (W a g n e r ur) kísérete mellett, 's zajos tapsokkal tiszteltette. — 3) H ä n s e l t változatait fortepianón igen jelesen játszá mult napokban Pestre érkezett művész-vendégünk R o t t m e y e r kisasszony, ki redut-teremünkben több hangversenyt szándékozik adni.

Budáról. Kötelesség e' lapok vidéki olvasóit azon érdekes hangverseny folyamatjárul tudósítani, mely jan. 21-kén városi színházunkban a' vakok intézete javára adaték. Bizonyosan tudják kegyes olvasóink, hogy cs. k. főherczeg főséges nádorunk kegyelmes pártfogása alatt levő ezen intézet a' martiusi vizár óta Krisztina kül-városban létezik, hol, míg Pestre visszaköltözhetik, Horváth házába helyeztetett. — A' hangverseny esti 6 órakor kezdődött. Először is városi színházunk orchestruma egy ouverturát adott elő Cherubini „Lodoiska“ czimű operájából; — miután Laczy Sára, 's Potreba János, mindketten az intézet növendékei, egy nocturnót játszanak változatos hárfán és fortepianón. Lehetlen volt el nem lágyulni e' szerencsétlenek látásán, midőn, nem is képzelhetvén maguk előtt olly számos hallgatószámot, a' zajosan kitörő tapsra ijedten félbe szakaszták pontos játékukat, 's távozáskor István cs. k. főherczegé felé, — ki a' viasz gyertyákkal világított udvari páholyban több főrendüekkel megjelenni méltóztatott, — olly „balocskán“ hajták-meg magukat. Laczy Sára (ki az intézetben cs. k. főherczegné nádornékné ő fensége költségén neveltetik) azon gyönyörű hárfán játszott, mely egy nemes keblű, magas születésű asszony ajándékául az intézet tulajdonává vált. — A' harmadik szám egy concert volt Maurertől hegedűre, melyet Turanich Antal, szintén az intézet növendéke, érzéssel adott-elő. Nem taps következék most, de könnyes szemek bizonyíták, hogy a' megelégedés általános, 's a' várakozás meghaladva volt. — Nem mulaszthatjuk-el megemlíteni Dolezsálek Antal, az intézeti igazgató urnak érdemeit, melyet e' szerencsétlen világtalanok körül olly bőven szerzett magának. — Ő menté-meg őket saját élete veszedelmével, 's vagyonának nem csekély kárával a' pusztító elemektől; — ő vala, ki virágzásba hozá ezen eléggé nem pártolható intézetet, — 's ő vala egyedül, kinek e' jótékony hatású estét is köszönhattuk. — Vajha fényes jutalom követné valódi érdemeit! — Továbbá: a' 4-dik szám alatt előadatott „a' havasi kürt“ — kürt-kisérettel Gyöngyössy kisasszony és Moralt Tivador által. — 5) Concertino fuvolyára Cramertől, melyet Hesz Lőrincz az intézet növendéke köz-elégedésre adott-elő, 's ez tevő a' verseny első szakaszát; mely után István főherczeg oda hagyá páholyát, Pestre egy magas uri ház tánczmultságába menendő. — A' második szakaszban előadattak: 6) Grand duo, hegedűre 's violoncellora, Böhm és Prochtul, Moralt Péter és József testvérek által. — 7) Kettős dal Rossini Semiramidejéből, Gyöngyössy kisasszony és Schweitzer ur által (sopran és bass). — 8) Adagio vadász kürtre Barty András „csel“ czimű magyar eredeti operájából, Moralt Tivador által. — Vajha minél előbb az egész operát hallhatnók magyar színpadunkon. — Végre 9) közkivánatra Moralt testvérek Mozart és Haydn két quartettjének részeit adák, 's kivált ez utóbbinak gyönyörű „Isten tartsd-meg királyunk“-ja köz lelkesedést gerjeszte a' ritka sokaságú hallgatókban, kik mindnyájan egy ajakkal vallák, hogy illy szívreható előadásnak tanúji még alig valának. — Verseny végén Moralt testvérek előhivattak, és koszorúval tiszteltettek-meg; — Dolezsálek ur pedig mélyen érzett beszéddel köszöné-meg azon pártfogást, melylyel közönségünk a' vakok intézete iránt viseltetett.

TÁNCZ.

Budán a' böjt elején. — Előszámlálom e' lapok kegyes olvasóinak a' budai bálokat, mellyek egykor olly hiresek valának. Sokat hallottam rólok öreg uraktól, sokat azon pompás és eredeti maszkokrol, mellyek olly nagy számmal üzék a' redoute-termekben játékkukat: 's most csupa angol nők és örökké csak ezen unalmas angol nők, — dominók — egyik piszkosabb másiknál, — egy pár tyrolné, 's mind untalan csak — mint itt nevezni szokták — schawl-maszkok, — továbbá Norma, apácza, kofa, 's egyéb kopott és izetlen portéka, — ehhez egy bárdolatlan viseletű harlequin, kinek öltönyén 999 folt, és minden foltban 999 peesét: ezek valának Carneval titoknokaiból, kik táncz palotáinkat rendesen látogaták 'S valljon mi édeletet nyujtnak a' beszélni szeretőknek? — legfőlebb egy „i kenn dich“ vagy „bist du a da?“ — az egész, mit kihozatsz belőlek. Láttam többeket, kik 11 óraker jöttek, 12 óráig nem beszéltek egy lélekkel is, 's 1 óraker némán távoztak a' teremből. Sokan, ha ismerőst látnak, már messziről kitérnek előtte, 's ezek azután méltán dicsékelhetnek, hogy senki sem ismeré-meg őket. Többen pedig készakarva elárulják magukat, 's különös kedvet találnak benne, izzasztó ál-oreza alatt közönyös dolgokrol beszélgetni házi barátukkal. Taval egy ál-orezás nőt semmi módon nem vehettem rá, hogy „te“-vel szállítson. — Mit referálhat az ember illyen bálokról? — A' kegyes olvasó tudja, hogy két nevezetesb tánczteremmel bírnk; egyik a' várban, az ország házában, — másik a' vizi városban, a' fázczánál. Mindkettejét Nötzl színház igazgatónk bérelé-ki, 's kredenczhez Hohe várbeli kávést, muzsikához Zöhls Alajost, a' bajuzos Lannert szerzé-meg. — Panaszunk egyik ellen sincsen. — Az országházban, vagy is a' redoute-teremben január 10-kén adaték az első bál, mellyre igen kevesen jelentek-meg; maszkot 8—9-et számolhaték, 's tánczosnét alig annyit, hogy a' terem népét tarkának mondani lehessen. — Én részemről meg nem foghatom, miért nem jön senki éppen az első redoute-ba? — A' második bált január 13-kán a' kisededővő intézet adá. — Ez már nagyobb számú vendégek által látogatatték; ál-orezást is többet lehet szemlélni: de eredetit vagy kitűnő szépet egyet sem. — Nagyobb része a' látogatóknak csak 10 óra után (kezdet 9-kor) jelent-meg, 's 11 óraker főrendű asszonyságokat is vehettünk észre. Belépti jegy azonban — hallomás szerint — annyi kelt-el, hogy használatba hozatván, a' mellék-terem is szűkké vált volna. — A' harmadik bál vagy is a' második redoute, január 17-kén adatott, népesebb az elsőnél, de alig hasonló a' kisededővő intézetéhez. — A' harmadik redoute január 24-én legszebb volta' több évek sorában. Válogatott nép, csinos, izletes és drága maszkok, 's nagy számú főrendű uraság diszesíté az egészset. — Éjfélt tájban fens. István es. k. főherczeg is megjelent udvari kíséretével, 's trombita-dob szónál, a' nép harsány „éljen“ kiáltásai között fogadtaték. Mindenki hálát érzett e' magas ur iránt, ki a' nép mulatságaiban is tetteleges részt venni méltóztatik. — Az utósó bál jan 31-kén ment végbe 's elég népesnek leheté vallani. — Február 7-kén a' bérlő még egy bállal kedveskedett, a' helyett, mellyet február 11-kén a' fázczánál vala adandó: de ez csak elenyészett, mint lecsöppent kö után a' hang! — A' fázczáni multságokrol semmit sem mondhatok; azok csak az alsó osztályúakban gerjesztnek némi figyelmet; tartattak pedig jan. 14. 21. 28-kán és febr. 4-kén.

— Amazokra a' bérlet 1 ft. 40 kr., ezekre pedig 1 ft. 20 kr. volt pengőben. — 'S ime elmondám nyilvános báljaink sorát, mellyeken mindenkinek szemébe szökhett, hogy kevesebbet tánczoltak mint tavál, 's a' tánczmuzsika iránt sokkal nagyobb hidegséggel viseltettek, mint tavál. — A' privát-bálokat csak érintenem szabad. Ezek közül nevezetesbek valának, nádor ő cs. k. főherczegsége, b. Lederer főhadikormányzó, gr. Festetics udvarmester, n. Stoffer k. tanácsos, n. Lenhossék és Torkos consiliarius urak nagyobb és kisebb házimulatságai. — Adjon Isten erőt és egésséget a' jövő farsangra is!

I—y.

Az igénytelenebb de legérdekesebb magánybálok közé számíthatni azt, mellyet Budán Dolez álek ur a' vakok intézete igazgatója farsang-hétfőn adott vak nevendékeinek számára. Hogy t. i. ezek is izlelhessék a' táncz örömeit, őket D. ur, kit méltán a' vak gyermekek atyjának kellene nevezni, 's hitese, ki azoknak igazán szerető anyjok, évenként egyszer rövid tánczmulatsági innepel szokták megörvendeztetni, mellyre az intézet néhány jóakaró 's barátja is megszokott jelenni. — Az említett alkalomkor gyönyörködtető látmány volt e' gyermekek örömenck szemléltetése. Arczukon, melly egyébkor a' világ örömei iránt kevés részvételt mutathat, a' legfelsőbb kéj sugárzott, midőn az igazgató ur jelt adott a' táncz kezdetéhez. A' szemlélőnek szívét már ekkor nem a' fájdalmas szánakodás fogá-el, hanem belsőleg gyönyörködék kiki amazoknak örömeiben, midőn látá, hogy alig akartak szünni a' vidám körben folytatott keringéstől, mihez az intézet vak nevendékei közül képzett hangászkar részint a' legkedveltebb, most divatozó, részint saját táncznótáikat olly pontosan 's tüzzel játszá, hogy mindenki vidámságra ragadtaték. Az intézet vak tanítója Füredi ur, e' multság elevenítő lelke, maga is valóban csudálandó ügyességgel tánczolt. — A' vakok öszveségtől erőteljesen énekel kardalok nevelék a' közkedvet. E' sorok írója köszönettel emlékezik amaz itt izlett néhány kellemes órára, mellyekben érzékenyülve csudálá azon szorgoskodást és szeretetet, melylyel az igazgató ur 's neje a' nevendékek iránt viseltetnek, kik illy bánásmóddal gyámoltva kevésbbé szánandóknak látszanak. Az előjárók szeretet-teljes bánásmódját az intézet szolgálói és segédei is utánozzák; a' jó gyermekek pedig érzékenyítő ragaszkodással viszonzóznak amazoknak szeretet-teljes bánásukat. Ez intézet látogatója csak egyet ohajt még, t. i. hogy az mindig dicsőbben virágozzék, 's hogy a' honszerte levő vakok valamennyin D. ur igazgatása alá egyesítettének, kinek atyai szeretete nekik vezérszínnyel gyanánt fénylenék e' reájok nézve elég mostoha életpályán.

Balassa-Gyarmaton jan. 14-kén ment végbe a' casinói tánczvizgálmom a' megyeház kisebb teremében, melly fuladásig tömve volt. I—y.

Pápán a' „griffhez“ czimzett vendégfogadó teremében jan. 15-kén és 23-kán adatott tánczmulatságokat kevesen látogatták.

(Farsangi J.) — I—y.

DIVAT.

9-dik divat (Parishól). — Tavaszí öltözetek férjfiak számára. — A' pálczák cannaból készültek. — Bécsi divat febr. 21-kén: társalgási rövid ruha zöld moire-ból lebegénynyel; ujjai blondokkal; crepbaret tollakkal 's virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap martius. 3^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

A' fellegek.

„Sütét fellegzetek
A' föld felett!
Miert hullattok olly
Sok könnyeket?

Anyátok, a' föld, ugy
Majd megszakad,
Ha kebletekhől olly
Sok köny szakad.'

„Bennünket földanyánk
Könyükre szül,
'S forró könyünk után
Élet terül.

Mi tejjel-öntjük-el
Anyánk fejét,
Hogy állja tartsa-fenn
Sok gyermekét.

„Ti jó fellegzetek
A' föld felett!
Hullassatok tehát
Illy könnyeket!

Dicső e' síralom
Anyá karán;
Nem illyet sírok én
Hon távulán!

De jaj! ezért anyánt
Majd megszakad,
Mert a' köny hontalan
Szemén fakad!

'S ha tejjel töltitek
A' köz-anyát,
Ah én nem szivhatom
Táplálatát!

VERESS JÓZSEF

SZORGALOM.

Á t l á t s z ó ó r á k. Parisból következőt jelentnek. — Rebellier ur majdnem egészen átlátszó zsebóráát készített; a' mutatókat mozgató kétfogú kerekcsék hegyi jégből, a' többiek azonban ércből készültek, hogy a' rugó elpattanása gátoltassék; a' srófok szintén hegyi jégben állanak, 's a' csapok rubinon forognak; a' billegő hegyi jégből, csapja gyémánt 's a' rugó aranyból készült. Az óra szabályos járását Rebellier ur a' billegő kicsin terjedtségének tulajdonítja. Az egész mű újabb bizonyítvánnyal szolgál, mennyire haladt már az emberi elme a' nemesebb köveknek metszésében.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN február. 25-kén „fejér és fekete“ eredeti szomorú játék 4 fvsban (irta Kúthy Lajos) másodsor adatott: „Floreschi (Lendvay ur), gazdag francia család utósó sarjadéka, egy bűnök posványában tévelygő semmirekellő, Estivának (Bartháné assz.), Don Cabrera Matteo (Udvarhelyi ur) spanyol grand, egy rendkívül fukar, rabszolgák nyögéseiben gyönyörködő 's gyámleánya javaira áhitozó ember gyámleányának, kitől már több izben nyert pénzbeli segílyt, szerelmet hizelg, 's újra 140.000 piasztért kölcsönöz tőle, melly összeget Estiva gyámleánya pénzből lopván adja neki. És Floreschi, miután Cabrerával is aláíratott egy 20.000 piaszterről szóló kötelezvényt, háladattosságból Serenával (Lendvayné assz.), Poreggi (Bartha ur) képiró leányával, megszökik. Vatab (Fáncsy ur), Cabrera néger rabszolgája, azon hiedelemben, hogy Floreschi Estivát szökte-ti, a' tengeren haladók után sikertelen lőtte-ki nyilát, 's a' fejér rablóra boszút elküszik. Vatabot Cabrera, minthogy az emezt országos bűn elkövetésében lepte-meg, 's hallgatékonyságaért szabadságát kéri, nem sokára szabadsággal ajándékozza-meg. Poreggi e' közben leányát keresőleg a' tengerpartra jó, 's Cabrerát, ki pénzes vedrei meglopátását észrevevén, az edényeket fél örülten tengerbe hányja, ott találván, mint leánya elraboltatásának fő okát, szidalmakkal illeti, 's minthogy az elkeseredett fukar Serenát ledér hölgynek nevezi, Poreggi azt egy szikláról a' tengerbe veti. Estiva, ki Vatabbal az irtózatot jelenetnek tanuja volt, gyámja

halálával vagyona és szabadsága birtokába jutván, a' hozzá hű Négerrel francia országba utazik. A' pyrenei fűrdők egyikében Serenára talál, kitől megérti; hogy Floreschi mindenét eltékozolta 's a' végromlás szélén áll; megérti Serenától, hogy az már három nap óta nem evett. A' búcsigázott nőnek 's anyának tehát segédet ígér, ha ez öt éves fiacskáját, Charles (Telepi Máli), neki engedi. Az anya eleinte vonakodik, de midőn Bézer (Egressy G. ur), kivándorlott cseh, kinek leányát Floreschi elcsábítván sirba vitte, tőle, mint eddigi védangyalától, segédet kérne, 's a' boldogtalan nőnek segíteni hatalmában nem volna, gyermekét Estivának ígéri, ha az öreg világtalan Bézernek jövőjét biztosítja. E' közben Floreschi egy ismeretlen dámától légyottra rendeltetik; a' kéjt vadászó bünni örömmel siet a' kirendelt helyre, és nem csekély ámulására az álarczot elvetett dámában Vatabra ismer. Vatab pisztolyra hívja a' csábítót; de azon perczen, midőn pisztolyaiknak csattanni kellene, közbejönnek Estiva, Serena és Charles. Estiva Floreschit neje karjaiba vezetvén, 's egy szekrény aranyat adván neki, eltűn. Floreschi a' pénzt ismét eltékozlá; neje szükségben halt-el, ő pedig láthatlanná lett. Estiva Serenát eltemettvén, sírjához örül Bézer, a' vak Csehet, rendeli. Poreggi honát oda hagyván francia országba tébolyog, és leánya sírjára talál. Itt a' dolgok folyamatjáról Bézer által tudósittatván, leánya gyilkosa fejére boszút esküszik. Estiva a' Négeret kéri, hogy Charles, kit bányászszá lett apja Bézer kezeire bízott, bár mi föltétel alatt is szerezzem-neki. Ez megígéri 's elsiet. Poreggi nem akarja unokáját engedni, és az azt elrabló Vatabot gyilkokkal üldözi. Vatab azon pillanatban érkezik a' bányaüregbe, midőn Estiva Floreschivel magát megismerteti, 's szenvedélyei árgjától elkapatva kezét a' hűtelen de még mindig imádott kedvesnek nyújtani ígéri. Vatab jutalmul Estiva kezét és szerelmét kéri. Estiva előszer iszonyodva fordul-el tőle, de utóbb Floreschi kérelmeinek ellenére is kezét a' Négernek ígéri. Most a' Néger játszik nagylelkűt, 's a' nőt előbbi szerelmese karjába vezetve tőlök bucsút vesz, 's honába tér. Poreggi Vatabot üldöztvén, a' bányaüregbe jut, és Floreschit meggyilkolja. “

Ez rövid meséje a' francia szabású darabnak. A' szerző itt különös karaktereket akart festeni; de azok fájdalom! nem sikerültek. Floreschi egy csapongó, csábító, életélvet kereső lepke, 's csábításai közben a' honszeretetet festegeti, és pedig néhol olly hévvel, hogy a' kevésse psycholog megeskünnék szavai valóságáról. Gondolkodjunk pedig csak kissé komolyabban a' dologról, azonnal átlátandjuk, hogy egy bornak, kártyának, hölgyeknek élő csábi-

tó a' szó legteljesebb értelmében világpolgár 's azon közmondással tartva „ubi bene, ibi patria“ legkisebb gondját is nagyobbnek tartja a' honnál. Egy ilyennek szájában a' honszeretet, e' szent szó, valóságos parodiája 's káromlásává fajul azon szép érzésnek. Ref. legsikerültebb helynek tartja Floreschi szerepében azt, midőn a' bányában elismeri, milly fáradságba kerül egy morzsányi aranyat is, melyből ő annyit elpazarlott, kicsikarni a' föld gyomrából. Vatab, kiben egy világ szenvedései látszanak központosulva, olly gyakran emlegeti azokat, 's elszántságával olly fenn hangon kérkedik, hogy sokszor hajlandók vagyunk nem hinni. Van Vatab karakterében még valami szembetünő: midőn a' saktáblánál az aranyat megpillantja, elragadtatik; azonban azt csak hamar megvetéssel visszadobja, és Cabrerának, ki őt egy arany elorzásával vádolja, egyetlen aranyát, több álmatlan éjének — miként állítja — keresményét, hideg gunnyal veti oda. De alig távozik Cabrera, Vatab az eltévedt aranyat az asztalon találja, 's azt legnagyobb elragadtatással, mint valamely kincsszomjazó fukar, oda ajándékozott aranyának kipótlásaul magához veszi. Cabrera leghivebben volna festve; csak-hogy a' szerző ur itt is feledé némileg, miként olly mértéknélküli fukar, minőnek emberét rajzolta, még halálos ellenének sem vet oda olly könnyen 20 aranyat, mint Cabrera Romininak. A' fukarnak legnagyobb ellensége a' bőkezűség. Estivát tolvajsága olly elvetemült személylyé teszi, kitől nagylelkűségében is utálattal fordulunk-el; továbbá azt is bajos egy délöv alatti, forró vérű 's lángzólag szerető spanyolnőről feltenni, hogy imádottjáról, ki után anyni földet bevándorolt, midőn birhatásához juthat, egy Néger kedveért, bár szavát adta is, lemondjon. A' spanyolnő szenvedélyeiben határt nem ismer; ő boldogított szerelmében vagy kéjelegni akar, vagy boszút állani megvettetése esetében; de mással osztozni soha sem. Serena egy tisztán, forró szerető nő, és midőn ön 's férje boldogításáról van a' szó, az alktól visszaborzad; egy pár percz mulva pedig, egy idegenért, készséggel oda adja gyermekét. Illy spanyolnők csak a' költő képzetében létezhetnek, de valóságban nem. A' nyelv költői, szép, virágos; noha a' kifejezések helylyel helylyel dagályosak és keresettek; de ettől idővel e' szép reménnyel biztató dramaszerző önkénytelenül elszokik. Legnagyobb hibát a' gyermek dialogjaiban találta ref. Ezen öt éves gyermekcse olly értelmesen fecseg, mint egy élettapasztalt férfiú. Az előadás először pontos és egybevágó volt; annál hidegebb és élettelenebb azonban másodszor. Nézők szokott számmal.

Febr. 26-kán először, Felbér Maria k. a. jutalman, 's 27-kén másodszor, 's mindkét ízben bérszűnettel, „báléj“ nagy opera adatott 5 fvsban. (Francziául írta Scribe, fordította Szerdahelyi, muzsikáját szerzé D. F. E. Auber. Az álörzés bál csoportozatait rendezte 's a' tánczokat betanította K o l o s a n s z k y ur, színházunk baletmestere. A' mythologiai és jelképes álörzok készületeit részint parisi minták szerint, részint eredetileg festette 's készítette Telepy ur; az álörzésok öltözeteit, valamint a' többi új öltözeteket készítette Rhusz Pál ur, színházunk fő ruhatárnoka. Az új disztiményt festette Otto ur, színházunk egyik festője) — Ez azon újabb kori opera, melly ha megkivántató pompával adatik, leginkább hat a' nagy közönségre. Láttuk ezt a' pesti német színpadon egy pár esztendeig legnagyobb sikerrel megfordulni; a' színterem mindig tömve, 's a' napi pénztár mindig telve. Magyar színházunk igazgatósága sem csalódott reményében; mert első adatásakor olly tele volt színteremünk, hogy már több ember be nem férhetvén, igen-igen sokan be sem juthattak zártszékeikbe 's így más később jöttekkel együtt kénytelenek voltak haza menni. Második adatáskor hasonlólag tele volt a' színterem nézőkkel. Ez azon színmű, melly pesti magyar színpadunkon, rendes bemeneti díj mellett, színházunk léte óta, legtöbb jövedelmet hozott első adatásakor. — Nem csalódtunk, midőn az első előadás némi gyengéjeit, az egyesek, sőt kardalnokok elfogultságát, 's némely lassú menetelt tekintvén, azt inkább generalis próbának neveztük, 's jövendőre pontosabb, sikeresebb előadását reméltük ez operának; mert ime a' második adatáskor reményünk nagy részét teljesülve láttuk. A' rövidebb felvonásközök, a' tánczoknak egymásra gyorsabb következesök utóbbi alkalomkor azt okozák, hogy nem négy egész óráig, hanem csak negyedfélig nyeltük a' büzt az iszonyúan izasztó török fürdőben. — Erkel ur (Olaf) első ízben nagyon elfogulttan, tűz nélkül énekelt és játszott. Egy szerelmes hűzegtől élénkebb mozdulatokat várunk. Konti ur (Reiterholm), Schodelné assz (Amalia), mint mindenkor, jelesek voltak. Sátorfy (Ribbing) és Váray (Dehorn) urak, kivált a' 4-dik fvnási terzetben, sikerrel működtek. Felbér M. k. a. (Oskar, apród) nem látszék helyén voltnak lenni; 's nehezen hibázunk, ha állítjuk, hogy ha ő a' természetével egyezőbb Amaliát, Schodelné pedig az apród szerepét adná, ez operának érdeke akkor még egyszer annyira emeltetnék. Szatmáry Karolina (jósno) nem bírván elég mély, alt hanggal, szerepe azon hatást nem teheté, mellyet tenni kellene, kivált ama szép terzetben. (Sajnosan érzettük ekkor is, hogy magyar dalszínésznéink közt igazi altista nőekkel nem bírnak.) Szerdahelyi ur (Christian) kis szerepében segíté az egésznek érdekét emelni. Az 5-dik fvsban előfordult álörzés mulatsági jelenetek voltak azok, mellyek rendkívüli, itt még soha sem látott, érdekes külsejekkel, pompájokkal varázs-erővel hatottak a' nagy közönségre. Az Olymp istencinek diszmenete, azoknak hangversenye, 's a' nagyszerű galoppade, a' sok 's mulattató álörzés kitünő hatással bírtak. Azonban bizvást elmaradhatott volna a' többi táncz, mellyek sem művészi érdekekkel, sem mulattató erővel nem bírtak, sőt a' mutatvány e' részét némileg utatóvá is tessük. A' magyar táncz zenéjére nézve azon kérdést tesszük, vajjon mért nem tudnak tánczosaink már valahára valamely eredetibb magyar nótára is tánczolni, mért csak mindig ezen rossz, 's nem eredeti, már unalomig lekínzott kores magyarra?! Valóban ideje volna már azt számítani. A' mazar zenéjére pedig azon észrevételünk van, hogy nálunk annak

tactusát, minél tovább tart egy huzomban, mindig jobban sietteti a' hangászkar, 's nem marad-meg a' lassúbb első tempónál, annyira, hogy végre a' tánczosok, mint ma is tapasztaltuk, elfáradva, csaknem lélektelenül rognak a' színpalak közé. — Az új díszítmény (akasztófa) tetszést nyert; de sajnálva láttuk, hogy a' téli vidék nem volt tökélyes: mert a' zöld színpalak téli havas vidékre nem mutattak. Első alkalomkor a' fő szerepek vívői, a' fordító, és Otto ur hivattak; másod ízben az elsőbbek.

Figyelmeztetés. Pesten, jövő hétfőn, mart. 4-én Lendvay Márton jutalmaul „báléj“ adatik. — Ugyan ezen hónap közepe felé Szentpétery Zsigmond jutalmaul a' „visegrádi kincskeresők“ eredeti tréfajáték énekekkel 's tánczczal (Irta Hazucha, muzsikáját Rózsavölgyi); a' karszemélyzet jutalmaul pedig egy classica mű „don Juan“ Mozarttól, fog színpadra kerülni; melly művekre a' t. közönséget előre figyelmeztetjük.

KOLOZSVÁRATT mult évi nov. 15-kén Lipsey Klára jutalmaul „Adoriánok és Jenők“ szom. játék 3 fvsban, a' „fekete lovag“ czimű előjátékkal került színpadra. (Irta b. Jósika Miklós.) E' darab, hol rend között 's lélekmeretesen adatik (mit nálunk várni nem lehet), a' sok külsőleges eszelekyény özönében, a' szemnek meglepő a' mellett, hogy a' lelket is feszülten fogva tartja. A' tárgyi egység, ha nem egészben is, kárpótlásokul szolgál ama hiányoknak, mellyek a' darab belső életében annyi veszélynek egyoldalúságát mutatják, mintegy a' képzeti mennyiséget fölülhaladólag. Nyelve olly gyönyörű, sima, millyenen egy Jósika Miklós írhat. Szóke az előjátékban (Adorián Őrs) nem volt egészen helyén. Fogatkozott tüzeben; az ostromkor tépelődő gondoljaiban, mellyeket ha helyzetéből átkölesözött volna — azon gyűlölet, feszes makaesség, a' veszélyek közötti dacz, mellyet a' megjött fekete lovag iránt lélekből másolni látszatek, játékaival egészen korszorozottnak vélhetné magát. Mint öreg vadász még inkább említhetendő. Midőn szemére lobbantja a' bájós Lenke neveltetését, mint vétkeinek kutfejét, igen látszatek külső játékaival is mutatni ama két indulattól megrohanását, melly egyszerre mint Lenke iránt hevülő, még is szánakozó, — máskor mint a' Jenők iránti boszúval tépelődő 's abban állhatatos. Király (fekete lovag) az előjátékban semmi jelét nem mutatá, hogy a' darabnak csak tartalmát is tudta volna; már pedig, ki nég a' játék kutfejét sem tudja, olyan, mint a' csillagokról értekezést tartani akaró, ki azt sem tudja, hogy azok a' naptól kölesönzik-e fényöket. E' szerint róla nincs mit szölluunk, sem mint fekete lovagról, sem mint Jenő Jenőről. Az elszánt harezos Deményt Kilenyi kísérté-meg. Neki nagyobb önismeretet ohajtanánk. — Az előjátéki tánczot (ne véljük azonban, hogy az fegyvertáncz volt volna) Egri ügyesen emelé-ki a' bűgyadtan szökdecselő négyesben. A' vendégek csoportjai között szörnnyű rendtelenség uralkodott. annyira, hogy egyik sem tudta, mit tegyen a' fekete lovag érkezésekor; hozzá pártoltak ketten, 's így a' csak három Jenő párttól romlásnak szaladt a' hullámos Adorián-sereg. A' jutalmazott Lipsey Kl. Lenke szerepét játszá. Latabár (Jenő Mike) nem birt szerepével, annál kevesbbé magával, midőn a' nagyra-vágy indulatot testvérei gyűlöletével az egyedüliség kívánatában kellett rajzolni. Jenő Jenő az ifjabb Hegedűs volt, ki mostani játékaival bebizonyítá, hogy fiatal létére az egész koros színészeti kart maga alatt hagyá. Szökét ide nem értve, 's jövendőre maga felől minket nagy reménnyel biztat. Igyekezék csak testével helyesen bánni, nehogy a' meredt állásokat, lábszétvetést, a' karoknak szünteleni hanyását 's a' t. örök tulajdonaul tegye. Szaplanczay (Jenő Salamon) örökösen egyforma

szavaltát már jóformán meguntuk. Ő pályáján gyorsan halad vissza. De nem is lehet a' kül világot két kézzel megragadva a' szini világnak is élni. Fejér (Jenő Andor) visszataszító volt. Szerelmében szinte elájult; szavaiban vonaglott, játékában szegény volt. A' jutalmazott L. K. legalább eddigi érdemeiért megérdemlette, hogy az illőséget zavaró karzat íranta, sőt az egész közönség iránt szerényebb volt volna. Hogy az ma felette tivornyás, botránkozató volt, bizonyíták a' leszórt játék-kártyák 's orvosi receptek — mi megvetést robbant szerzőjekre. Nézők alig többen, mint máskor. V R S S.

DEBRECZENBŐL. — Játékszíni napló folytatása. — Öszvő 27-kén „Orlai, vagy az indulatok hatalma“ című új drama (Vörösmarty novellája után készítve) került szönyegre; melly czélszerű kidolgozás, megfontoltabb átnézés 's a' dramairás szabályai utáni szerkesztés mellett csakugyan nem lenne érdektelen színmű, kivált, ha még az arczpíró és szeméremmel meg nem férő szavak 's gondolatok kifejezései is elhagyattatnának. — Minden eddigi mutatványnak koronája a' Tóth István vendég szerepei jutalmazott adatott „kegyenczek“ 5 fvsos színjáték (Birch Pfeiffer után Kovacsóczy) volt. Koronája, mondjuk; mert nemcsak a' színpad volt a' mű méltóságához illőleg butorozva 's ékítve, hanem a' személyesítők is — egyet kettőt, kiket a' szerep-osztás helyén nem talált, mint Lángnét (Daschoff) 's Éder urat (udvarmester) mellőzve, kik a' karzat tapsainak hajhászásából komoly szerepből is nevetségest csinálnak — úgy öltözködtek, hogy bármely, micinknél rendezettebb, színpadon is megállhatának vala. Erdélyi né assz. (II. Katalin), kit e' szerepben a' legszigorúbb bíráló 's legtulságosb követelésű közönség elébe is remegés nélkül bátorkodnánk állítani, remekelt. Illó fényben állott mellette a' szépen jutalmazott Tóth István (Potemkin) ur is, kinek csupán azon öltözte nem találatott minden előtt czélszerűnek, melyben a' czárnét tánczra vezeti. Szilágyi ur (Mammanov), mint szintén a' többiek is, dicséretre érdemesek. Ezek után dicsérettel említendő a' rendező is, ki ma az egésznek pompás és ügyes elrendezésével olly éldeletet szerze, minőben azon boldog emlékezetű időtől, midőn színházunkat megnyitása után az őt igazgató kormányzá, nem részesültünk. MLGR és társai.

TÁNCZ.

Szathmáron jan. 15. 22. 's febr. 5. és 12-kén a' több év óta gyakorlott szokás szerint előfizetés mellett társasági táncmultságok tartattak, hol a' tánczterem — melly különben esinos kifestésű, nagy tükrökkel, viasz gyertyák és sok lámpa kitűnő fényével felékesítette — a' bemenőt különös tetszéssel lepte-meg. — A' színpnem, szokás szerint, illy alkalmakra készült divatos 's fényes öltözethen jelent-meg, 's mindenki örvende a' díszes társaságnak 's jó rendnek, ugy a' hangászkar által játszott Strauss és Lanner legújabb tánczdarabjaik előadásainak is. — A' nyomtatott tánczrend szerint többnyire keringő, cotillon és mazurt tánczoltak. Csemegetár kettő levén, egyik illy felirattal „mindent a' hazáért“ — másik „gond után édes az öröm“ mutatkozott. — Köz tapasztalás szerint, a' téli tánczmultságok népszerűségét jó hangászkar léte rendesen következteti. Ez okból annak rendbe hozására városunkban többen különös figyelmet fordítottak, melly köz ohajtást a' színpnem résztvevőleg előmozdítani kívánván, maguk között aláírást bocsátottak, 's vetélkedve számos munkát készítettek, melyek a' febr. 15-kén tartott tánczmultságba, nyugóra alatt, sorshuzással kijátszatván, az ebből bejött summát a' helybeli hangász-

kar jó állapotba hozatására szánták. — Illy lelkesedéstől buzdított szépek munkáiból valamit nyerni, előre kikiszerencésnek képzelé magát, 's ez okozta a' sorsoknak nagy kelendőségét. — Az illy munkákat készített szépnem betűrendszerinti névsora így következik: Abonyi Julia kisasszony; Andics Elise k. a.; Beesky Károlyné assz.; Beliczay Mátyásné assz.; Csasz Katalin k. a.; Csermák Anna k. a.; Csiszárné assz.; Dobos Emma k. a.; Esze Katalin k. a.; Esze Nina k. a.; Haulik Antonia k. a.; Horváth Maria k. a.; Izsák Maria k. a.; Joó Maria k. a.; Joó Klára k. a.; Jeney Józsefné assz.; Látné assz.; Laki Ludovica k. a.; Makay Rozália k. a.; Málík Antonia k. a.; Málík Johanna k. a.; Nagy Lina k. a.; Olcsváry Pálné assz.; Sztanaczký Andrásné assz.; Weisz Emma k. a.; Wagner Jeanette k. a.; kiknek illy közjó elősegítésében munkásságukért ezennel nyilvános hála jelentetik. — Jan. 29-kén országos vásár alkalmával, ugy minden vasárnapon, előfizetés mellett, a' városi fogadó haszonbérloje tartott polgári táncmulatságokat.

LIGETI GYULA.

Táncmulatságok Szegeden. — Az ifjúság által rég már szívszakadva és előőröm között várt farsang elérkeztével boldog asszony hó 13-ra intézett táncmulatsággal nyitatték-meg a' vigalmak tereme. — Palánki kaszinói egyesületünk ez év érintett szakára is a' curialis épületben helyezett nagy táncteremet a' t. ns. tanácstól kinyervén, a' végre kirendelt választmánya által oda irányzá törekvését, hogy a' világítás, alkalmazás, és legjobb izlés szerinti diszesítés általa' köz elégülés megnyerettessék. A' fennebb kitett estvén az idő kellemetlensége miatt nem töltötték-be ugyan egészen a' teremet, de azon hó 20. 27-dik 's büjt-elő hó 3-dik és 10-dik napi estvéken tartott mulatságok annál inkább tömveik vigadókkal, minthogy azokat t. ns Csongrád vármegye némelly helyeiről, ugy szab. kir. Szabadka, és szabados kir. koronai Ó-Becse városokból megjelent szépek, az ugy is szép koszorút, báj-virágokként diszesítették. — A' nőnem egyszerűn, de diszesen öltözködve, ha vesszük nyájasságát, miveltségét, szíves leereszkedését, 's kellem-halmozta virultát, szint' annyi Ámorokként lebege a' hódoló férjfi-nem előtt, 's midőn mindenki kedves fogadtatást nyert, nem csuda, hogy a' hajnal közeledtével is sokan kedvetlenül hagyák-el azon helyet, hol lelkük egy varázs erőttől ihletette fennebbi érzelemre ébresztették. — A' hangászat-pártfogó egyesület hangászaik alkalmaztattak ez évben is a' terembe, 's oktatójok Tirnauer György, ugy szintén az illető egyesület méltán örvendhettek, midőn minden ajak egyes hanggal kijelenté a' velek megelégtültséget. — Strauss, Lanner, Zöhls, és Tirnauer keringői, és vágató kedvesen hatottak a' tánczoló szíveikre, 's talán bájaik még inkább élesztik az ugy is hevült kebleket. — Ezekon kívül boldog asszony hó 31-kén tanácsi határozatnál fogva ugyan azon teremben, büjt-elő hó 11-kén pedig a' felső városi kaszinói egyesület által tulajdon bérlett lakában a' kórházban sinlődő emberiség segedelmére szintén táncmulatságok intéztettek, mellyek kielégítő jövedelmet nyujtának; — 's így midőn a' hamvazó szerda elérkezett, azt mondhattuk: midőn kedvünkre mulattunk, akkor jót is tettünk. —

MISKOLCZY ISTVÁN.

DIVAT.

Parisban a' legujabban jött divatképek szerint az ugy nevezett Kleopatra-hajdizt, Odalisque-turbant, bárson spenszert, hozzá himzett organli-ruhát visel a' szépnem házi 's társalgási öltözetül. Ekesebb viselet a' gyöngyökkel díszített homlok, hajak, és tüll ruhák — arany és ezüsttel ékes bárson nyílt ruha, atlasz köntös két lebegénynyel.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 7^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Hűség.

Zöld bársoa pamlagon
Gyász-fűzek árnyiban
Hálóvány lanyka nyög,
'S eped fájdalmiban.

Körynel telt kék szeme
Szerelmet nem lövelt.
Magányos sir - kö az,
Mit karja átölel.

Pörel a' tiszta ég,
Felhő kerekedik,
Vihar - veszély elől
Mindenki rejtezik:

Csak Emma vesztegel
A' kedvelt sir felett,
'Nincs ő^{tt} — mélyen sohajt —
'S hü keble megrepedt.

Hol egy bús sírhalom
Nem rég emelkedett;
Most két sir két szívet
Hantjával eltemet.

Zöld bárson pamlagon
Gyász-fűzek árnyiban
Már Emma nem busong,
Nem nyög fájdalmiban.

MAGÁNYLAKI.

ÉPÍTÉSNET.

Paloták elrendezéséről néhány szó.

(Folytatása)

Az Escorial, Versailles, Tuilleries paloták spanyol 's francia országban, 's több más ezekhez hasonló építvény igen terjedelme.

sek. Iszonyú summák fordítottak külsejek diszítésére, 's a' szerint, mi az architektusok iránti közönséges vélemény, e' palotáknak nagyon delieknek kellene lenni. Azonban milly közönségesek, 's milly csekély tekintetet szereznek homlokzataik! — Nagyobb számmal azon paloták, mellyek olasz országban készültek, összehasonlítva ezekkel, csak kicsinyek; ennélfogva jóval kevesebb költséget okoztak. Mind e' mellett is mi lehet helyesebb náluknál? Ennek oka természetesen abban létezik, mivel a' francia építvényeknél a' rendes elosztásra 's rész-egyeztetésre alig tekintettek, 's csupán a' diszítésre fordíták az architektusok figyelmüket: midőn ellenben az olasz országi palotáknál helyes összeillesztés 's rendszabályos beosztás volt az, mire az olasz építőművészek fordították figyelmüket, 's melylyel mindjárt eleintén foglalatostkodtak. — Olly diszes épület, millyen például a' Louvre Parisban, mellyben a' főlakosztály első emeletben nyert helyet, oszlopszatot vagy colonnade-ot kíván, honnan a' fejdelem kényelmesen láthassa azon ünnepies pompát, melly néha történik az épület előtt. Azonban ohajtanók, hogy földszint is az udvar felül alkalmazva volna efféle oszlopszat, azoknak illő elfogadásaul, kiket ügyeik vezetnek e' palotába. Ha a' Louvre azok által bámultatik, kik az architekturát egyedül ama szempontból tekintik, hogy az a' szemet gyönyörködteti, mennyivel inkább több bámulást ébresztene, ha azon colonnádon kívül, melly a' palota homlokzatát diszíti, belül egy más oszlopszattal is büszkélkedhetnék.

Az udvart környező épületek e' palotánál csak egyszeres emeletből állnak, vagy mint szokás mondani, mélységükre nézve csak egy szobasorral ellátvák, melly beosztás bárhol is, 's itt főleg alkalmatlan. Azon okból tehát, hogy a' szélső szobákhoz jutni lehesse, kénytelen a' vizsgáló valamennyi szobán végig futni, vagy pedig a' hágsókon majd fel, majd ismét lejárni, mi által félbeszakasztatván a' közösülés, az végképp' veszti érdemét. — Egy oszlopszat, melly a' palotánál az udvar felül volna elrendezve, még pedig valamint a' földszinti, ugy az első emeletben is, képes volna mind ezen illetlenségeket eltávoztatni, 's azon kellemességet szerezni, mellyet az olasz országi palotáknál majd csak mindenütt észreveszünk. Helyes beosztású oszlopszat fölötte vonzó, és sokkal tulmulja azon diszítvényeket, mellyeket a' Louvre-udvarban szemlélünk. E' királyi palotának homlokzata egészen félbeszakasztatik alsó részeiben azon tömör ugralékok által, mellyekbe alkalmazvák a' bejárások, nyílások, mellyek a' művész-világ szigorú ítéletének ki vannak téve, 's éppen nem illenek ezen építvényhez. Ha ez érintett hasztalan risaltokkal nem volna ellátva a' Louvre, ha a' colonnade csak

természetesen járulna egyik pavillontól a' másikhoz, kétségkívül az egész sokkal jobb hatást szülne. — Az illedelem 's harmonia, a' szépség legfensőbb fokára emelhetne volna ezen építvényt. Ha tágas belsarnok (Vestibul) által léphetnénk az udvar porticusába, melly több oszlopközből állna, 's ha jobbról balról a' belsarnokokban hágesókat lelhetnénk, mellyek a' főemeletbe vezetnének, a' Louvre-palotába járás éppen olly fölséges volna, mint nem az jelenleg. Távol legyen, hogy a' takarékoság ez elrendezésnek ellenszegezné magát; az csak annál inkább nevelné azt. A' risaltokra és sok hasztalan diszletre pazarlott költségek elegendők lettek volna a' helyesb elrendezésre 's oszlopszat felkészítésére az udvaroldalon, mi által azon kellemességet 's deli alakzatot vezethették volna életbe, mellyre e' palota egészen alkalmas volt.

Bármilly palotában is azonnal szembeszökjék a' főhágesó a' belépésnél; az elég széles legyen, 's azon oknál fogva, hogy annál több tekintetet szerezzünk neki, kétszeresen rendezhetni-el; hogy végre ott a' kényelem se hibázzék, néhány nyughely szükséges. Megkívántatik illy nevezetes építvényeknél, hogy minden osztléknál különös hágesó legyen alkalmazva, melly azonban se ne mutassa azon pompát, mellyet mutat a' főlépcső, se ne legyen olly széles. — A' főhágesó mindenkor a' legdiszesb emeletbe vezet. Itt található fel a' herczeg appartementját a' palota egyik felén, mellyhez egy előszoba, háló- munka- 's társulatszoba, teremek, könyvtár, kabinetek, ruhatárok tartoznak; másik felén pedig a' herczegné lakosztályát, melly jobbadán ugyan azon szobákból áll; csak hogy dánák appartementjánál a' pipereszoba 's az asszonyi személység nagyobb száma miatt néhány szobával több szükséges. — A' kényelemre szánt szobák belül nem kívánnak sok költséget, az levén egyedüli céljok, hogy távol helyezve legyenek az udvartól 's azon helytől, hol a' szolgák tartozkodnak; mivel ellenkezőleg nem lehetne elkerülni a' zajt. Mire tehát ezen építvényeknél figyelni szükséges, az, hogy kényelmesek 's egészséges levegővel ellátva legyenek. — Elég, ha illy lakosztály néhány szobából, cabinetből, hálószobából 's gardereoból áll. Ezeknek mindenike szabad bejárást nyerjen azon oknál fogva, hogy a' szolgák végeznessék kötelességeiket a' nélkül, hogy háborgatnák az uraságot. Megkívántatik, hogy a' mindennapi társulatszobák 's ebédlőteremek a' főemeletben rendeltessenek-el; az utóbb felhozottra nézve szükséges egy kamara a' credencz-asztalnak 's más egyébnek helyzetéseül, v lamint kényelmes folyosó is, hogy az által a' csemetéhez könnyen jutni lehessen.

A' közönséges társulatszobákon kívül főemeletbe tartoznak a' parade- vagy pompaszobák, mellyek tisztelkedéseknél, ünnepléseknél használtatnak; ebédlő- tánc- 's játékteremek, nagy szobák, galeriák 's előszobák. Feltételeesen szükséges, hogy a' lakosztályokból akadály nélkül a' pompaszobákba 's mindenüvé juthasson az uraság a' nélkül, hogy téli időben kénytelen legyen magát kitenni a' hidegnek, vagy pedig előteremen 's azon szobákon végig menni, hol a' szolgák tartozkodnak. Azonban a' diszszobák igen közel se legyenek a' herczeg 's neje előszobáihoz, nehogy háborgattassék az uraság azon idegen vendégek által, kik talán a' szobákat megtekinteni ohajtják. — Megkívántatik, hogy illy palotákban a' diszszobák össze köttetésben álljanak a' társulatszobákkal, 's hogy nagy ünnepléseknél és rendkívüli esetekben sok személy találjon ott helyet. A' pompaszobák fekvése valamely nagy tér vagy kert felé mutasson, 's azok az épület egyik végétől a' másikig ne terjedjenek-ki, végre hogy egy nagy egészt mutassanak, hogy ez által egy szemlátással lehessen megtekinteni belső nagyságát. Szükséges tehát, hogy a' diszszobák ajtai egymásra találjanak, még pedig akképp, hogy ha t. i. összesen felnyittatnak, egyszerre végig lehessen tekinteni őket. A' diszszobák fölött illően alkalmazhatni a' vendégek 's herczegi család lakjait.

A' fejedelmi palota azon részében, mellynek elrendeltetése a' közhasználás, 's melly végképp el van választva attól, melly a' herczegnek lakásul szolgál, — egyesíthetni azokkal audiencia- 's gyűlés-teremeket az oda tartozó kanczellariákkal, archivumokkal, concert- játék- 's táncz-teremeket, galeriákat, természeti 's műcabineteket, képtárokat, bibliothékát a' közönség használatára, egy kincstárat, kápolnát, színházat, 's a' t. A' szinterem alkalmazásánál a' herczegi palotákban arra ügyeljen az architektus, hogy általa, ha talán tűz támadna, maga a' fő építvény is az emésztő lángoknak ne essék martalékul, 's hogy onnan az összesereglett közönség tolongás 's veszély nélkül kitakarodhassék. — Mivel mind azon idegenek, kik a' palotában ideigleni lakást nyerne, rendszerint főrangú személyek, 's a' felső emeletben foglalnak helyet, megkívántatik, hogy a' lakosztályok rangjukhoz képest rendeltessenek-el. Hasonló figyelmet kell fordítani a' herczegi családra is, melly ismét a' férfi- 's leányágra oszlik, 's kiknek lakosztályaiba kényelmesen kell juthatni a' herczegnek 's nejének.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN febr. 28-án Bono harmadik mutatványa kevés nézőt birt színterünkbe csalni; de ki is ne unná-el azt az örökös egyformaságot? — Mart. 1-jén „rágalom iskolája“ vig játék 5 fvsban (Angolból Brinsley Sheridan Richard után Tóth Lőrincz, a' magyar tudós társaság költségén) szintén kevés néző előtt hozatott szönyegre. Hogy a' darab pontos, egybevágó adatásnak örvendhetett volna, nem állíthatjuk; némely helyeit azonban még is sikerültteknak mondhatni. Dicsérettel említendők Kovácsné assz. (Nyír-káliné), Miskolczy J. (Nyilvándiné), László (Fulánki), Egressy G. és Fánesy (Szívesi testvérek) urak. — 2-kán Donizetti „bájital-át“ közép számú nézők látogták. Schodelné assz. (Adina) magyarázhatlan kellemmel énekel, és nézőinek tenyerét folytonos viszketegségben tartá. Igen jelles volt Conti ur (Belcore) is, ki ma különösen con amore játszott. Szerdahelyi ur (Dulcamara) e' szerepben már ismeretes. Ezek hárman többszer hívatlak. — 3-kán Bonónak utósó mutatványait megelőzőleg „két feledékeny“ Kotzebue 1 fvsos vig játéka adatott. Nézők közép számmal.

Utba igazítás Frankenburg urnak az első magyar opera ügyében. — A' „Pesther Tageblatt“ német folyóirat közelebbi 45-ik számában 382. lapon Fr. ur ezt írja: „A' mult évnek mintegy vége felé Landerer könyvnyomó intézetében egy magyar opera-textus „cesel“ czim alatt, Jakab Istvántól, jelent-meg, mellynek zenéjét Bartay ur — „Aurelia“ zeneszerzője — írta. A' hirlapok, névszerint a' Regélő-Honművész, ezt azonnal mint első magyar operát hirdették, mi ellen nekem itt némi ellenvetni való van. Lengey Károly, egy fiatal, elmedús író, már 1837-ben egy magyar opera-textust készíte „krétei törvény“ czim alatt, mellyhez a' zenét Kirchlehner ur 1838-ki martiusban végzé-el, 's mellyet a' szini választottság, Szentkirályi ur igazgatása alatt még azon tavaszkor fogadott-el előadás végett. Nem hiszem, hogy még akkor „cesel“ opera készítésére gondoltak volna, 's így Lengey-Kirchlehner uraknak operáját lehet első magyar operának mondani, 's mint olyat a' t. közönségnek én, kinek alkalmá volt belöle némit olvasni 's hallani, legkedvezöbben ajálhatom. Lengey ur már más operatextust is készíte magyar-német nyelven „Hannibal“ czim alatt, 's most egy harmadikon — „a' magyarok Nápolyban“ czimzeten — dolgozik.“ — Fr. ur, ez a' magyar-német Janin Gyula, egy idő óta igen sokféléről ír, 's így nem csuda, hogy igen gyakran botlik is, 's ha újabb pályáját úgy folytatja, mint kezdé, hihetőleg még többször is fog botlani. Hja! de így van: „errare humanum est“ mond a' latin; melly közmondás magában véve igen jó is, csakhogy kiki önrovására és ne máséra botoljék. Frankenburg urnak kezdő feuilletonista létére azon kellene iparkodnia, hogy a' tolla alá vett tárgyak körülményeit alaposan ismerné, 's ne írna mindenről csak amugy hüüb bele Balázs módjára, mielőtt a' dolog mivoltáról tökélyesen értesítve volna. Ha közleményeinek hitelt akar szerezni, hibátlanul, botlás nélkül lépjen-fel azokkal; különben nevez azon nyomorú criticasterok névsorába fog iktattatni, kik felett a' miveltebb pesti közönség rég ketté törte a' páleázát. — És most alul irtt azt kérdi Fr. urtól, tudja-e, mi az eredeti magyar opera, 's volt-e az eddig, vagy van-e most is? Nem, ő azt nem tudja, vagy midőn ama

sorait írta, nem akará tudni. Olasz, francia, német opera van, de magyar, fájdalom! eddigelé nincs. Azonban, hogy szavaim igazságáról annál inkább meggyőződjek, előszámálom neki röviden, miben különbözik egymástól az olasz, francia 's német muzsika. Az olasz muzsikában ének, melodia (a' mélyebb szilárdságú harmonia elhanyaglásával), keresett, fülesiklándó cifraszások, portamentók, futások, trillák, staccatók a' fődolog, 's a' muzsika az éneknek alárendeltje, annyira, hogy azt gyakran csak egyes accordokban kíséri. A' francia muzsikában már a' dissonanczoknak is helye van; stylje magasztos, egyszerű érzésteli románeczokkal, vidor népdalokkal, ékes, ingerlő táncz zenével cifrázva; átmenései merészek; ellentétei a' forte és piano között velősek; szereti a' meglepőt, elmés fordulatokat 's nem ritkán a' félbeszakasztott melodiákat. A' német muzsikát nagyszerűség, mélység, classicitáshoz vonszódás, egyházi styl, velős colorit, alaposág, harmoniák, a' zenének romantikai karaktere, 's átgondolt instrumentirozás bélyegzik; és mind ezt meghatározott szabályok, conservatoriumaik által elébek szabott irány szerint, végzik a' zeneszerzők. Van-e nekünk muzsikai conservatoriumunk? van-e magyar zene menetének irány szabva? vannak-e a' zeneszerző elébe, ha olyan találkozik, követendő szabályok adva? Ninesenek, 's ha nicsenek, a' cigányok kezében heverő és szabálytalan zenénk mellett még magyar operánk sincs 's szó szoros értelmében; mennyire lehet a' szó tágas értelmében véve, ezennel rá jövőnk. Helyzetünkben minden olly színművet, mellynek textusa magyar historiai tárgyból, vagy a' magyar közéletből merítve magyarul dolgoztaták-ki, 's hozzá magyar zeneszerző által készített muzsikában némelly magyaros menetek használatnak, bátran állithatjuk magyar operának. (Ez széles értelemben az olasz operáról is áll.) — De térjünk a' fenn említett két opera elsőségére. Errül alulirt következőt jegyzi-meg. E' lapokban az állott, hogy „csel“ a' m a g a n e m é b e n első magyar opera. (Ezt Fr. urnak jól kellett volna megoldvasni; mert éppen ebben fekszik az állítás veleje.) 'S ezen állítás áll is; mert mind a' textus, (melly már több év óta készen volt, és szerzője a' mult éven csak itt ott változtatá némileg) eredeti magyar, 's magyar életből van merítve, mind zenéjében több magyar menetel 's nevezetesen egy egész torborzó táncz van, 's zene-nemére nézve is másoktól magát megkülönböztetvén, az elsőséget annak lehet tulajdonítani. Egyébiránt e' sorok írója azt is jól tudja, hogy a' „Mátyás választása“ Arnold György, 's „Béla futása“ Ruzicska muzsikáikkal a' fentebb említettek mindegyikénél előbb készült; de azt is tudja, hogy azokat a' sok próza 's azon modor miatt, mellyben irvák, operáknak mondani nem lehet; mert azok csak inkább énekes játékok (Singspiele). — Lengey-Kirchlehner operájára pedig elég lesz annyit mondani, hogy az, kinek huzamósb idő óta szerencséje van Pesten gróf Brunszvik és Rosty Albert urak esti hangászati mulatságaikban megjelenni, tudni fogja, hogy Lengey ur „krétei törvényét“ 1837-ben eredetileg német nyelven írta, Kirchlehner ur pedig a' partitúrát még mult télen ugyan azon német textussal számos helybeli hangművésznek mutatta. Csak később és azon reménnyel, hogy az a' magyar színpadon előadhatik, fordítá textusát magyarra a' költő, és saját kezével írta az eredeti német alá. Ha tehát ezt, mellynek sem tartalma nem magyar, sem az egész muzsikában egy tactus magyar szemlemű menet nincs, 's zeneszerzője is idegen országi, magyar operának állithatni: ugy ezen állítás bizvást reá ruházható „Veszta“ szüére is, noha annak tartalma romai történeten alapul, eredeti

textusa francia, szerzője olasz, 's muzsikája német szellemű. Ezeket Fr. urnak, mielőtt rovogatásával föllépett, mind jól meg kellett volna fontolni, 's így nem botlik vala oly nagyot, 's állitásaért nem kellene pirulnia. Sapientia satis.

Egy részrehajlatlan művé d.

DEBRECZENBŐL. — Játékszini napló folytatása. — Tél-elő 1-ső napján a' szünet-nélkül szakadott eső miatt „a' két gályarab“ elő nem adathatván, más napra halasztatott: de ekkor is csak mérsékelt számú nézők látogatak. François szerepét, minthogy tisztelt vendégünk már elutazott, Szilágyi ur vette-át; Magójs ur pedig az ismeretlent adá, ki szembetűnő igyekezeteért játék folyta alatt elő is tapsoltatott. — 4-kén „második Gaszner“ üres székek előtt játszatott. — 6-kán „Hinko“ tūrhetőleg adatott; némelly apróbb hibákat azonban, mellyek a' játék érdekében gyakran sokat levonnak, említettlen nem hagyhatunk. Illyenek voltak ma: a' hóhēr szobájában látott két ágú nagy ezüst gyertyatartók; a' feketére csiszolt asztal, mellynek, mint majdnem minden szinpadon használni szokottnak közös szerencsétlensége vala, hogy fióktalan oldalával fordított a' nézők felé; a' sugónak fūlbeszontólag 's lepisszegtetni kénytetésig hangos sugása. — 8-kán Éder György jutalmaul egy igen terjedelmes hirdetmény szerint előszer adatott „Parlagi Jancsi“ divat szerinti nagy új vig játék (?!) 3 évben, 4 osztályban (Castelli után magyarra tette 's legujabb izlés szerint alkalmaztatta Kovacsóczy Mihály). A' bőven jutalmazottnak csak annyit mondunk: nagyon csalatkozik, ha hiszi, hogy illy tulságos ragasztékok, 's nem választott szinmű és az ő régi érdemeinek emléke birják a' szinteremet megtölteni. Az előadás kielégítő volt Szilágyi ur a' czimszerep első jeleneteiben a' bárdolatlan 's nevelés-hiányt mutató természetes Jancsit igen jól személyesíté: helyesen volt a' szinpad is elrendezve. MLGR és társai.

KASSÁN, jan. 5-én Balláné kihirdetett jutalom játéka helyett, melly — mint a' hirdetményen állott — készület 's pontosabb adhatás vegett 7-kére halasztatott, Kohn Dávid, a' bécsi udvari színház hangászkarának tagja adott 2 szakaszban hangversenyt. A' versenylő ur hegedűjével mindenkit bámulatra ragadván zajos tapsok közt többször hivatott. Kohn urnál még jelesebb hegedűs nem hallatá magát városunkban. — A' hangverseny egyéb részeit kevés figyelemre méltatták. Egy, Kovács és Schremmel urak által éneklendő kettős-dal elmaradt; minek elmaradtát ugyan nem sajnáltuk, de annyit még is megkivánhatánk, hogy az igazgatóság ezt előre tudatta volna. Valóban különös, hogy az igazgatóság nem megnyerni, hanem elveszteni igyekszik a' közönség kegyét. Nézők számosan. — 6-kán „calabriai haranják, vagy, a' megbánás diadala“ vig banditai történet 3 fvsban kevés néző előtt tetszés nélkül adatott. — 7-én Balláné jutalmaul „Vazul“ eredeti drama 4 fvsban, irta Szigligeti, köztetszésre adatott, Erdős (I-ső István) helyén volt; Balláné (Gisela) fölléptekor tapsokkal fogadtatván az ármánykodó nőt helyesen adá. Balla (Vazul) szerepének minden részét olly helyesen fogta-fel, hogy őt látni valóban gyönyör volt. Szabatos játékát zajos tapsok 's előhívás jutalmazák. Déryné (Lucia) valódi művésznő volt. Kószeghy (Antonio) helyesen játszék. Játék végén Balla, hitese és Déryné közakarattal hivatnak. A' darab általános tetszést nyert; jövőre azonban némelly czélszerű kurtitásokat ohajtanánk rajta tetetni. A' jutalmazottnak dícséretére válik, hogy eredeti szinművet választott jutalmaul. A' mai közönséget, melly ugyan a' színházat nem tölté-meg, jelen körülmények között,

midőn az igazgatóság hitelét elveszté, 's e' hitelesökkenés miatt az ártatlanoknak is bűnhődni kell, még számosak mondhatni. KLESTINSZKY LÁSZLÓ.

ARADRÓL. — Színészeti szemle. — Jan. 13-kán „tiltott portéka“ jött szinpadra. Bartháné (Róza) jeles, a' többi személyzet türehető volt. Fitosnak (Murki) izetlen hevenyészetei feddésre méltók. Fitost, úgy látszik, a' karzat tapsai némi elbizottságra vezetik; de illyesmivel czélt soha sem érend. Farkas (Gyomros Jeremiás) jeles volt. A' második bérlet mai játékkal zárattott-be. VILÁGOSVÁRI.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' nemzeti casino teremében adatott 's fényes közönségtől látogatott harmadik hangászati multság részei voltak: 1) Mozart G-dur quintettje. 2) Proch vándordala; zongora- (Erkel ur) és koboz- (Schlesinger ur) kísérettel; éneklő Benza ur, a' pesti magyar színház tagja 3) Döhlernek Boleyn Anna daltékből vett themára készült változatait játszá sok ügyességgel és árnyéklattal Nigg József, temesvári ifiú. Az előadásnak minden része élénken megtapsoltatt.

2) Ugyan az napon adá Rothmayer Karolina, bécsi zongora virtuoz délutáni 4 $\frac{1}{2}$ óraker, a' városi kisebb redut teremben első hangversenyét, mellynek részei voltak: 1) Kalkbrenner nagy sextuorjának első része hegedű (Servaczynski ur), koboz (Wagner ur), nagy bőgő és két vadászkürt kísérettel, játszva a' versenylőné által. 2) Hakelnak „bueszás a' kedvestől“ czimű dalát éneklő Leithner ur, a' pesti német színház tagja. 3) a) Thalberg gyakorlata (etude); b) Schubertnek egy dala Liszt által zongorára alkalmazva; c) Henseltnek „ha kis madár voinké“ gyakorlata, játszva a' versenylőné által. 4) Magyar thema feletti változatok hegedűre, játszá Servaczynski ur. 5) „A' dalmok átka“ Uhlandtól, szavalá Kalis Padjera assz. a' pesti német színház tagja. 5) Concert-változatok zongorára bájitalból vett themára; szerzé Henselt, játszá a' versenylőné. A' szép számú közönség mind a' jeles versenylőné, kinek tiszta játékát ügyesség, szabatosság 's erő helyegzik, mind a' szivességből működöket, fel- és leléptökkor zajos tapsokra és előhivatásra méltatá.

TÁNCZ.

Losonczon jan. 30-kán a' casino-egyesület igen fényes táncmultságot ada. A' csinos terem új divatos Milly-gyertyákkal vala világítva, 's Bunkó bandája egyenruhába öltöztetett. Szünóra után egy összetanult társaság frañçaiset is tánczolt. Egyébiránt jó kedv 's kitünő vigasság színezé e' multságot, 's különös szertartással ment végbe. A' mint t. i. gyertya gyújtaték a' teremben, ablakokat rázkodtató három mozsár-durrulás jelenté, hogy szabad a' vásár; így a' táncz kezdetét is hat, — végét 24, — 's az éjfélt 12 lövés tudatá, — „Juhhe! nur allweil kreuz fidel!“ szokta mondani a' harisnyakötő. I—y.

Veszprémben febr. 7-kén a' casinói egyesület adott kellő tánczvizalmat; a' vendégek száma körül 200-ra rughattott. I—y.

DIVAT.

10-dik divatkép (Pestről). — Magyar fekete köntös legujabb szabás és divat szerint — zöld séta-öltöny magyarosan zsinórozva. Mindkettő Tóth Gáspár, pesti magyar szabó urnak műhelyében (boltja t. id. Jankovics Miklós ur házának a' kinyó utsa felé szolgáló oldalán) készült. — Tóth ur e' lapok t. olvasóit már több illy csinos készítményeinek rajzaival tisztelémeg, kit ezennel, mint sorsosainak egyik gondolkodó tagját 's a' nemzeti öltözetek szorgalmas terjesztőjét a' t. közönségnek figyelmébe ajánlani teljes készséggel törekszünk.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Kiadta Tóth Gáspár Magyar szobá Pesten.

1839.

Stonművész.

10.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap martius 10^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Czenobiához.

Szép vagy o leányka,
Szép, mint senki még,
Kék szemed mennyében
Udvnek fénye ég.

Udvnek fénye ég 's a'
Szende érzelem,
Mellynek hő lángiból
Lett a' szerelem,

En e' drága menyűből
Föltekintélem
'S hajh! azóta látsz
Minden érzetem.

Tarka képzetim, 's a'
Büszke ideál
Elhalt szöke fűrtid
Dúzs pompájínál.

Elhalt! — 's bár utána
En is elhalok,
Ízívem sorsa ellen
Nem panaszolok.

Mert elég volt látnom
Egyszer tégedet,
Hogy felejtni tudjam
Gyászos éltemet! —

MÁRTONFI JENŐ.

SZORGALOM.

Festő készítmény. Parisban jelenleg Daguerre urnak, az ismeretes diorama-festőnek, egy találmányáról beszélnek, melly, ha csakugyan megvalósul, a' festészetet nélkülözhetővé te-

sz. **Daguerre** ur — mint beszélük — egy készítményt talált-fel, melly a' valóságtól elorzott tárgyakat, miként azok a' camera obscurában képződnek, napsugárok segedelme és kevés anyagi dolgozás (hihetőleg edzés) által minden színökkel, árnyéklatuk és világosságukkal csiszolt rézlapra nyomja. Ezen bűvös munka erős napfénynél (nyáron) csak három perczig tart, más évszakokban valamivel tovább. A' készítmény csak mozdulatlan tárgyakat fest; mi mozog lemarad a' képről. Így történt p. o. hogy egy sánczokat ábrázoló festményen egy ló fejetlen; mert festés közben mozgatta azt. Lugosokat, ligeteket 's általjában minden zöld tárgyat hosszabb ideig fest a' készítmény, mint egyéb színeket; így a' tájrajzon a' házak mindig előbb elkészülnek, mint a' fák. Bogarak, a' napmikroszkop alatt festve, olly természetes hűséggel adatnak vissza, hogy minden izomrostjuk 's nedvedényük megkülönböztethető. **Arago**, **Biot**, és **Humboldt** urak megvizsgálván e' készítményt, mellyet **Daguerre** ur ön nevével **Daguerrotyp**-nak akar nevezni, tökélyesnek vallották. — **Arago** ur a' tudományok akademiájának jelentést is tett már fölöle.

Csillagfény. — **Gaudin** ur nem régiben tett próbát a' parisi tudományok akademiája előtt egy új nemével a' világosításnak, melly az iránta gerjesztett rendkívüli várakozásnak nemcsak megfelelt, hanem azt sokszorozva felül is multa. **Gaudin** ur kiszámítása szerint 80.000-szer ragyogóbb a' nap, mint a' légszeszfény. Ez állítás ugyan kétséges vagy tán mesésnek is tetszenék, ha újabb időkben több eszköz nem találtatott volna fel rendkívüli terjedtségű lángnak alkotására. A' legegyszerűbbért **Drummond**, angol tengerész hadnagynak kell köszönnünk. Ez találta-fel, hogy ha a' borlét lángján egy savitógasz-sugárt vezetünk keresztül, 's a' leghomályosabb ponthoz darabka oltatlan meszet alkalmazunk, ez azon pillanatban vakító fényt terjeszt-el. E' pontból indult-ki **Gaudin** ur is. Ő t. i. előbb felszámítá, hogy egyenlő világítható téren a' **drummond** i világosítás 1500-szor több fényt ömleszt-el, mint a' légszesz; és mind e' mellett is még csak könnyen elhalványuló fénybogár a' nap mellett. **Gaudin** ur módosítá a' **drummond** i fényt, és aetheri savitógaszt használt hozzá. Ő egy platina sodronyra függesztett mézsgömböcskét légszeszsugárba burkolt, 's a' mézsgömböcske helyén azonnal egy leirhatlan fényű csillag ragyogott, melly bármelley parányi volt, 30 meternyi tért még is csudás fényárral töltött-be. E' rendkívüli sükert azonban még jóval meghaladá a' **Gaudin** ur által később feltalált csillagfény (**Siderallicht**), mellyet az által létesített, hogy a' légszeszt

egy égő terpetin lélből kifejlő gőzsugáron vezette keresztül. Ez által a' kis fénypontocska helyett egy olly tündöklő lángot nyert, melly a' nap fényével vetekedik. Lehetlen e' fénypontba szemkáprázás nélkül csak pillanatig is nézni: e' mellett rendkívüli meleget fejtvéni-ki, a' vegynöki vizsgálatoknak tágas mezőt nyit. A' Gaudin ur által feltalált 's ugy nevezett csillagfény lángja csak néhány centimetre magas: azonban tulzás nélkül mondhatni-el róla, hogy annyi fényt ad, mint 100 légszeszeső vagy 1000 viaszgyertya; szine egészen fejer, 's még fejérbbe a' drummondi fénynél is. Tisztaságát az által bizonyítá-meg, hogy a' kert virágainak, hol vele próba tétetett, leggyöngédebb színárnyéklatait sem változtatá. E' rendkívüli fénynek nagyban használhatásáról még nem lehet eldöntő ítéletet hozni; mert a' feltaláló ur által ajánlott alkalmazás olly rendkívüli és kolossalis, hogy létesíthetése szinte tündérregének látszik. Minthogy t. i. Paris utszáinak kivilágítása 800.000 frank évi kiadás mellett is nem legjobb, Gaudin azt javaslá, építenének az uj hid (pont neuf) fölé egy 500 lábnyi magas fénytornyot, 's alkalmazzanak reá mintegy 100.000 — 1000.000 légszeszeső erejű csillagfényt, miként az ég tiszta vagy borússága kívánandja, 's így e' fény által nemcsak az utszak és Szajna partjai fognak tökélyesen megvilágitatni, hanem egész város felett korányfény terjedend-el. Ha ez valósuland, midőn az égi nap leszálland, a' pont-neufi fel fog tűnni.

Óriási tészta-mű. Legnagyobb karácsoni kiállításnak mind azok közül, mellyeket jelenkorunkig láttak, A m e l l i, new-yorki czukrászét mondhatni; ez egy 3.000 fontnyi lepény volt.

ÉPÍTÉSZET.

Paloták elrendezéséről néhány szó.

(Vége.)

Ha kitüzött célunk a' fejdelmet mind azon alkalmatlanságtól fölmenteni, mellyet mindenhol okoz a' fel- 's alájárás a' hágsóknál: ugy látszik, mint ha az volna a' legszerencsésb elrendezés, ha az csak földszini emeletből áll, mi által senki sem laknék a' herczeg fölött, ki őt háborgathatná, de alatta sem, honnan tűzveszélytől tarthatna. Más szempontból ellenben tekintvén a' dolgot, ismét azt találjuk, hogy a' földszini szobák közönségesen nedvesek; a' napsugárok visszaverődésének ki vannak téve; a' fel- 's alá

sétáló nép könnyen belát a' szobákba, 's végre maga az épület, a' nagy kiterjedés miatt, alacsonynak jelenkezik, 's ennél fogva jó hatást nem szülhet. — Mind ezen alkalmatlanság elmellőzéseül legczélszeresbnek látszik lenni, ha a' palota két emeletet nyer, mellyben azután földszint elrendelhetni az udvari szolgálk és tisztek lakásait, a' fő emeletben a' herczeg lakását, 's a' második emeletben a' család és idegenek lakjait. Nápolyban a' Caserta nevű királyi palota sok részre oszlik, és számos emeletei miatt mindjárt az első megsemlélésnél sokat veszt.

Efféle helyzetetése az építvénynek fölötté sokat segít valamelly deli műalkotványt emelni; azért ott, hol azt a' természet megtagadta, igyekezzünk palotáknál alkalmazni. Az építvények homlokzatait a' külső öltözettel hasonlíthatni össze, mi által képesek vagyunk megkülönböztetni nagy rangú személyeket a' polgári rend 's pórnéptől. Ezeknél fogva az architectura a' külön homlokzatok által nyomja-ki minden épület nemét. Ha az férjfiás, diszes, tömör vagy könnyű, merényletes vagy szerény; — városi, falusi, világi vagy egyházi, köz- vagy privat-épület, mellyek a' nélkül is már valamint elrendeltetésökre, úgy helyzetükre nézve is lényileg különbözök egymástól. — Bizonyos karakter nélkül nem alkottathatik valamelly szépmű az architectura körében. Herczegi palotákhoz olyas homlokzatok illenek, mellyeknek architecturája a' mellett, hogy diszes, illendőséggel is páru; ezen építvényeknél a' homlokzat diszítése megfelelően a' karakternek, 's ezzel nevedekjék az architecturánál a' gazdaság és pompa. — Azon diszítés, mellyet gazdag privátok épületei nyernek, közepét teszi a' diszes paloták 's egyszerű polgári házak között. Ide nem illenek oszloprendek, miután ezek csak elrutítnák az egészt kicsinybe eső részeik által a' helyett, hogy azokat ékesítnék. Illy építvények elrendezése legillőbb joniai sztilben, 's erre kell figyelni az idomzatnál, alkatnál, homlokzat diszítésénél, tömör falaknál 's egyéb szobrászati műveknél. — Doriai oszloprenddel legillőbben elláthatni tanácsházakat, kalmárépületeket, mellyek egyszerűséget és szilárdságot kívánnak; mind e' mellett is megkivántatik, hogy azoknál igaz idomzatot, mértékegyent, diszes tagokat, 's ügyes kezet a' valóításnál vagy bevégezésnél vegyünk észre. Még a' legcsekélyebb építvénynél se leljünk valami ellenkezőt, vagy olyast, mi unalmat szerezhetne; honnan következik, hogy a' belső beosztásra nézve ne hibázzék a' szükséges kényelem.

LITERATURA.

Pesten az almanach-társaság folyó hó 2-kán tartott tisztválasztó ülésében, titkos szavazatok többségével elválasztattak — elnökök: Schedel Ferencz; kormányzó tagokká: b. Eötvös József, gr. Rháday Gedeon, Trefort Ágoston, Lónyay Gábor, Gaal József, Egressy Gábor, és Szilassy János; — jegyzővé: Kúthy Lajos; — szerkesztővé: Vajda Péter; — bíráló tagokká: Szontagh Gusztáv, Kiss Károly, Tóth Lőrincz és Erdélyi János; — pénztárnokká: Csanády Ferencz; — ügyvédé: Perlaky Sándor. — Az alap-szabályok czélszerű módosításáról 's közhírré teendő határozatokról jövő alkalommal. Költ az almanach társaság üléséből mart. 2-kán 1839.

KÚTHY LAJOS s. k.

jegyző.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN mart. 4-kén a' Lendvay Márton jutalmaul adatott „báléj“ harmadszor is megtömé nézőkkel a' szinteremet. Schodelné assz. (Amalia) kitünő jelességgel énekelt 's játszott, mint mindig; jeles volt Konti ur (Reuterholm) is. A' jutalmazott Lendvay ur Christian kis szerepében lépett-fel 's tetszést nyert. Satorfy (Ribbing) 's Váray (Dehorn) urak iparral működtek. Felbér M. k. a. (apród) minden ipara mellett is többször distonált. Második fvsban a' kardalok is hibáztak. A' Bono Péter, Antal, Sándor és Pédiani Péter urak által tánczolt szerocsen táncz tetszést nyert. — 5-dikén „Foszter testvérek“ kevés néző előtt került szönyegre. Igen jeles volt Lendvay ur (Foszter István). — 6-kán két vig játék „két nap falun“ Kurländer után Hugo, 's „hogy“ lehet olesón élni“ Lebrün után Jakab István által a' tudós társaság költségén fordítva, némileg hosszadalmas volt a' kevés számú közönségre nézve. Adatása kivált az utóbbinak hanyag volt. — 7-kére Szerdahelyi jutalmaul „Halley üstököse“ adatott.

DEBRECZENBŐL. — Játékszini napló folytatása. — Tél-elő 9-kén „hét leány formaruhában“ szörnyű kevés néző előtt adatott. — 11-kén Kotzebue „kremonai szövétnekes-ét“ hasonló sors érte; Harmathné (Antonio) játék végén hivatott. — 13-kán Jüngernek „hölgyrablás“ című igen jeles vig játéka minden tekintetben több nézőt érdemelt volna. — 15-kén Ujfalusy Sándor ur jutalmaul „Don Carlos“ Schiller 5 fvsos szomorú játéka fényes közönség előtt lehetőségig jól — színész-egyesületünk erejéhez képest — fordult-meg szinpadunkon. Némellyeknek fényes öltözködése dicséretre méltó; másoknak csinatlansága ismét kemény megrovást érdemlene. Legjobban vivé szerepét Erdélyiné assz. (királyné.)

MLGR és társai.

KASSÁN jan. 8-kán a' színház zárva volt. — 9-kén „parisi naplopó“ hozatott szönyegre. A' mai és tavali Józsi között ég föld a' különbség. Havitól ugyan nem lehet az ipart megtagadni; de ha igazságosak akarunk lenni, még is ki kell mondani, hogy a' szerep lekülétébe csak imitt amott tudott hatni. Végén további buzditásul hivatott. A' fordítás darabos, 's miután e' szinmű már többször is, még pedig jelesen van fordítva, nem látjuk okát, mért

tevé azt Havi ur újra, valamint azt sem foghatjuk-meg, hogy Morin tábornokból miként lett ezredes. Nézök kevesen. — 10-kén „Hinko“ Birch-Pfeiffer regényes színműve, Kiss Iván fordítása szerint, a szerepek fonák kiosztása miatt nem legjobban sikerült. Játék végén Déryné (Markitta), Balla (Vad Fülöp) és Kőszeghy (Hinko) kitapsoltattak. Nézök gyéren. — 11-én „fiatal férj“ 3 fvsos vig játék került szőnyegre. Havi (Oscar) ha szerepét jobban tudja, ki fogott elégíteni; játék végén néhányan előtapsolák. Erdősné (Beaufort asszony) ingatag vala szerepe lelkületének felfogásában. Soós Anasztázia (Klára) tetszett. Balláné (Dalbi) 's Balla (Dupelrien) helyöken voltak. Fűredi (Surville) élénktelenül's akadozva játszott. Nézök gyéren. — 12-kére „Foszter testvérek“ színművet jelenté a' reggel kihordott hirdetmény: de egy délután kapott jelentésből azt olvasók, hogy Kőszeghy betegsége miatt ez estve a' játék elmarad. Valóban furcsa, hogy egy tagnak betegsége miatt az előadás elmarad! Hát nincs az igazgatóságának más betanult darabja, melylyel az estvét betölteni lehetett volna? Valóban különös; de alkalmasint más van itt a' dologban. — 13-kán „Caesarío, vagy, férjfi-gyűlölő“ Wolf vig játéka Kotzebue fordítása szerint meglehetősen sikerült. Nézök közép számmal. — 14-én Erdős és neje jutalmul „veszedelmes nagynéne“ Albini vig játéka került szőnyegre. Erdős (Emmerling) iparral játszott, és Dérynével (Adel), ki ma a' szó legteljesb értelmében remekelt, felvonások közt 's játék végén előtapsolással, a' jutalmazott pedig égből hullott koszorúval tiszteltetett. Balla (Bolzmann) mulattatott, 's Darvas Etelka (Fanny) kielégített. Végre dicsérettel említendő Ardaynak (Fritz) a' daljátékokban haszonvehető kardalnoknak, helyes szavalása. Nézök közép számmal. — 15-én „genfi árva“ hidegen fogadtatott. Balláné a' czimszerepben kielégített. Nézök kevesen. — 17-dikén „Beatrice di Tenda, vagy, az ursinói várkastély“ 2 fvsos daljáték, Jakab István fordítása szerint, rendkívüli bérletszűnettel előszer került szőnyegre. Déryné (Beatrice) különösen jól 's tisztán énekelt; a' tapsok szünni nem akartak; öltözetei pompások 's izletesek valának. A' derék művésznő többször 's zajosan hivatott. Kovács (Enrico) iparkodott, 's több helyen jeles volt; de mit énekében épített, játékaival lerontá. Jóób (Orombello) jelesen viselte magát. Kaiser k. a. (Agnese) szerepét az intézet iránti szíveségből vállalta-fel. Éneke tiszta, kellemes, szabályos, iskolája jó, 's játéka is annyira kielégítő, hogy színpadoni bátorsága a' közönséget meglepte. A' tisztelt kisasszonynak szíveségeért köszönni elégtelenek vagyunk: de kérjük, föllépésével máskor is szerencsésítsen. Benne, ha tisztelt szülői engedik, 's egy nagy lelkű partfogója találkoznék, ki további maga kimivelése és tökélyesítéséhez alkalmat nyujtana, a' magyar dalszínészet nagy nyereségre tenne szert. Erdemei és szívesége elismerésül ötször hivatott. A' férjfi-kar jó, de a' női gyöngye vala. A' hangászkar Schremmel kartinító igazgatása alatt jeles. A' színház tömve volt; 18. 's 19-én pedig zárva. — 20-án a' kijelölt „Preciosa“ helyett „doctor Pipitér“ ismételtetett. Dicséretre legmúltóbb Balla (inas) és Kelemen Zsófia (Zsófia) volt. Nézök közép számmal. — 21-kén „Foszter testvérek“ a' darab hosszúsága miatt untattak. Nézök elegen. — 22-kén rendes bérszűnetben „Beatrice di Tenda“ ismételtetett. Déryné a' czimszerepben és Kaiser k. a. (Agnese) zajos tapsok közt többször hivatottak. Ez utóbbi szülőinek, kik az igazgató választmány egy tagjának kérésére szívesek voltak megengedni, hogy leányuk akár mikor fölléphessen,

elég hálát nem mondhatunk. Kovács (Enrico) ma minden tekintetben jobb vala. Joób (Orombello) ismét helyén volt. A' kardalok, kivévn a' 2-dik fvsbeli szép lovag-kardalt 's a' finalét, igen jól sikerültek: ennek azonban inkább a' ma különösen gyöngé hangászkar lehetett oka. Nézők bál-nap elle nére is számosan. — 23-dikán „Vazul“ ismétlését egy a' belvárosban 2-dik fvnás alatt támadt, de minden kár nélkül elnyomatott tűz, szakasztá félbe. Nézők számosan. — 24-kén „parisi naplopó“ másodsor, jobban sikerült. Nézők gyéren. — 25-kén „Angelia“, az elrablott hölgy“ színjáték 4 fvsban került szönyegre. Kőszeghy (Duzzaro), Balláné (Angelia) 's Kelemen Zsófia (Angelo) tetszettek. Boldizsárné (Clorinda) szép ipart mutatott. Nézők kevesen. — 26-kán Kőszeghy Alajos jutalmul szép számú nézők előtt adatott „báléj“ új regényes színjáték 4 fvsban tánczezal. Auber hasonnevű daljátéka után szinpadra alkalmazta Klestinszky László. A' tánczokat betanította és rendezte Thury János, tánczművész. Balla (Olaf, herczeg) csinosan öltözködött; de szerep-nem-tudása miatt a' beljegyét nem vala képes felfogni. Kőszeghy (Reuterholm) fölléptét tapsok üdvözlék; játek végén hivatván, érzékenyen köszöné a' tisztelt közönségnek nemcsak szóban, hanem tettben is nyilvánított pártfogását. Déryné (Amalia) játéka művészi volt, 's többször megtapsoltatott. Mért nem fedé-el a' törvényfa alatti jelenetben, midőn őt a' herczeg Reuterholm védelmére bizza, arczát fátyollal, okát nem láthatjuk. Erdős (Ribbing) szerepnemtudásával a' közönség iránti legnagyobb figyelmetlenséget árult-el. Balláné (Adverson) igen jelles volt. Városy (Dehorn), Boldizsár (Gusztáv) és Havi (Warting) ipart mutattak. Fűredi (király) kis szerepében kielégített. A' tánczok, mennyire betanulásukat az idő rövideége engedé, elég jól sikerültek; tánczolák pedig: Thury, Végsey, Havi, Boldizsár, Vass Teréz, Kelemen Zsófia, Darvas Etelka, és Boldizsárné. Az érdekes tartalmú darab, szerep-nemtudásból származott egybe nem vágó előadás miatt, általán sokat vesztett érdekéből. Ohajtható volna pedig, bár minden daljáték előbb színjátékképp' hozatnék szönyegre, ugy könnyebb volna azután tartalmát megérteni.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

HANGÁSZAT.

Sopronban — febr. 1-jén adá a' muzsikai egyesület 5-dik hangversenyét. Részai valának: 1) Lindpainter „Vampyr“ operájának előzenéje. — 2) „Introduction et Rondeau“ Legedüre Jansától; Ruzicska ur által játszva. — 3) „Isten hozzád!“ — dal Proch-tól, zongora-kiséret mellett éneklé Wellenovszky Marie kisassz. — 4) „Introduction et variations“ hautbois-ra, Luft-tól; a' hangászkar kíséretével játszá Pfeiffer ur, a' Károly uhlánok hangászkarának tagja. — 5) Magánydal karkisérettel „Normából“ Bellinitől; éneklé Wellenovszky Marie kisassz. 's az egyesület nevendékei. — 6) Verseny zongorára, Czerny-től; nyolczas kísérettel játszá Zadjeli Slachta Etelka kisasszony. — 7) Auber „báléj“ opera előzenéje. — Ruzicska urat, az itteni színház hangászkarának tagját, járdzása módját tekintvén, a' nyilvános hangversenyben fellépésre elég szilárd készületűnek nem tartjuk; vagy legalább könnyebb hangmüt választhatna előadása tárgyaul. — A' szép Wellenovszky k. a. Proch mélyen megrázó dalját egyszerűn 's csinosan adá elő: azonban

ügy véljük, hogy a Norma-dal talán igen is nehéz volt tehetségeire nézve. A' kis növendékek igyekezettel adák a' kart elő; de a' hangászkar a' legpontatlanabbul játszik. — Pfeiffer ur igen jeles hautboista. E' hangszer, melly ügyetlen kézben olly könnyen türhelenné fajul, nála a' legbájlóbb hangokat adá magától; tisztaság 's pontosság bélyegző játékát. — A' legsűrűbb tapsokkal fogadtaték 's kísértetéek leány-koszorúnk egyik kitünő virága, a' közösen tisztelt és szeretett n. S l a c h t a k. a. Szép ujjai olly érzésteljesen nyomták a' billentyüket, olly ügyességgel futottak azokon végig, hogy a' jeles pesti mestert 's a' muzsikai valódi hajlamokat mindjárt elárulák. A' bal kéz ereje 's tisztasága, a' mellett gyorsasága különösen kitünő vala. A' verseny-mű is igen szerencsés választás vala; könnyű muzsika, mellyet mindenki felfoghat, melly mindenkinek tetszik. Csak az kár, hogy Brodmannak különben kellemes zongorája kissé gyöngé volt a' terem nagyságához képest. — Vajha nemességünk több tagjai pártolnák ezen intézetet nyilvános fölléptük által! — Az előzenék elég pontatlanul adattak elő.

KIESTI GYULA.

TÁNCZ.

Pécsi jogász-bál. A' vigságot hozó farsang nálunk is beköszöntött, és vigalmat vigalomra halmozva, télhó 28-kán az ugy nevezett hattyú-teremben jogász ifjaink által adatott bállal lepte-meg városunk közönségét, mellyre nemcsak az illető előjáróság, hanem kebelbeli és szomszéd megycink minden rangú tisztviselői, urai, szépei 's ifjai is hivatalosak voltak. A' vendégkoszorú száma mintegy 350 párra ment. A' jogászok szerény magaviselete, az általok fenntartott tánczrend, ugy szintén a' teremnek egyszerű de izlésre mutató csinos elrendezése is csak dicsérettel említhetők. Hangászkarunk, melly ma estve Lanner és Strauss keringőin kívül Gunkl János karigazgatónk által e' mai vigalomra készített „jogász“ 's Klein Ferencz, első évi jogásztól „emlény“ ezimű keringőket is játszott, pontos, egybevágó működése által mintegy vetekedve igyekezett a' fényes közönséget mulattatni. Valóban kéjbe andalító tekintet volt látni a' Szilf könnyűséggel lejtő, öz-karcsú hölgyeket Adoniszaiak karjain lebegni; de mind ennél elragadóbb látmány vala közösen tisztelt első alispánunk szeretett neje ő nagysága, ki mint házi asszony, gyönyört árasztó nemtöként mindenbe életet lehel.

JAKABHEGYI.

UTASITÓ.

Kölcssey arczképe.

Több kérdezősködés tétetvén Kölcssey arczképe iránt, sietünk értesíteni az elhunyt jeles hazafi és író tisztelőit, hogy igen jól talált arczképe aczélba metszve, chinai papirosra nyomva, nagy negyedrétben ifj. Kilián és társa könyvkereskedésében, Pesten, egy pengő forintot megszerezhető, vagy a' kinek tetszik arany rámában — 2 ft. és 2 ft. 30 kron pengőben.

DIVAT.

Parisban jelenleg a' szépnem színe különös becsű drága zsebkendőt hordoz, melly igen finom chinai batasztól készül, 's rajta finom arannyal különféle rajz, 's tárgy van legnagyobb művészettel hímézve. — A' férjfiak ékes társaságok 's mulatságokban új divatú habos és halavány virágú atlasz, vagy fehér batiszt-nyakkötőt viselnek; az atlaszból készülttek setét színűek. — Nők a' bárson és selyem ruhákat folyvást kedvelik.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 14^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

A' t e m e t ő.

I.

Van ott a' nyugot-ég körében,
Feledve tán egy szép haza,
Hol a' fővény-lakok körül a'
Remény nagy árkot halmoza.

Isten nevét minden lakónak
Márványi czim mutatja-ki;
Egy czélra viltak; 's ez tanúja,
Hogy egy atyának gyermeki.

Lakói csöndesek, nem átkos
Nyelvükről nem jó rágalom;
Ott irt minden kebel találhat,
Mellyet sebzett a' fájdalom.

Vándor ha jó, setétes árnyin
Megháborítlan nyughatlk;
Polgár lesz ő, 's igaz jogában
Vidám örömmel láttatik.

Kit bánatok gyötörve láttak,
Hallhat vigasztas szózatot,
Minőt a' földi nagy világban
Rózsás ajak sem szólhatott.

Kit ember üldözött a' földön;
Hogy ejtne fegyver élibe, —
Ott védve van; mert nem hat a' tör,
Bármilly nagy, a' sír mélyibe.

Kevélység! melly itt lábhegyen jársz,
'S sugárid álnok fénye nagy —
Ott alárezod letépve, méltán
Alázva föld porába vagy.

Fősvény! ki nem pazar kezekkel
Gyűjtél aranyt, 's fény volt a' kör,
Melly néze rád dús rejtékiből, —
Többé szegénység nem gyötör.

Irigység ! melly itt sárga zászlót
 Hordál az embernép között,
 Fáklyád a' esontember sötétlő
 Zászlóival megütközött.

Legyőze, lángid' elfuvalta ;
 Testvériddel kibékülél ;
 Most kebled' olly szük láthatárin
 Szelid szerelmek lángja él.

A' rab, ki lénye szük határit
 Lerázta, 's vele lánczait,
 Szabadság, édes égi lélek !
 Rajtad nyugosztja karjait ;

'S ki fölvert csendes nyugalomból
 Élőket és halottakat ;
 Ott élők 's holtak társkörében,
 Megoszt törékeny hantokat.

A' hős, ki hervatag babéért,
 Nem félve látott háborút,
 Nem ébred ott harcok zajára,
 Előtte biztos már az út,

Szegény ! ki talpalatnyi földdel
 Nem birt ég 's föld határiban ;
 Örvendhet ott tulajdonában,
 Reménye szent sugárban.

A' férfiú, ki léttavasznak
 Rózsái közt járt és kele,
 Míg el nem hervasztá a' dülő
 Halálnak enyhítő szele,

Leánynyal, a' ki gyöngyvirágot
 Bogár-setét hajába font,
 Együtt talál majd alkonyában
 A' sirnak édes szívrokont.

És bár e' boldog hon határa
 Földünkkel összeütközik ;
 De csillagunk éghajlatátul,
 Még ezzel is különbözik:

Itt hajnal, éj, és nap mulandó,
 Gyors tünet, egymást váltja-fel :
 Ott egyszer ébred a' halandó, —
 Örök nap égi fényivel.

II.

Szántóföld a' sir mezője,
 És mi, a' föld magvai,
 Rothadunk setét ölében,
 Míg a' holtak álmai

Fülviradnak; tél van addig,
 Hajh! de majd eljő a' nap,
 'S a' tavasznak zöld csirája,
 Eltétő szellőre kap;
 A' bíró láng-szózatára,
 Kürtje költő hangzatára
 Nyúlik a' sir, magva kél,
 'S szebb kalász-alakban-él.

K. ZS.

KERTÉSZET.

Tulipánok becse a' 17-ik században. — Milly befolyással van a' divat fényüzési czikkek árára nézve, például szolgálnak a' tulipánok. Természetes, miveletlen állapotjában színvegyületére nézve kevés szembeötlőt látni a' tulipánon; azonban a' virágmivelő kezei alatt színének szépsége 's változatossága majdnem végetlenre terjed; de fűvészi tekintetben éppen ez által gyöngítettnek 's zavartatnak-meg a' virágok, mint ez az olly nagy különféleségű pelargonium-unknál is látható eset.

A' tulipán keletnek több vidékén vadon tenyészik, 's olasz és német országokban csak a' 16-ik század közepe táján kezdett ismeretessé lenni. Sweet Robert 1577-re teszi angol országba vitelének első korát. Fűvésziileg Geszner Konrád (szül. 1516. † 1565.) osztályozá egy példány után, melly Augsburgban, Hervart tanácsnok kertjében, mutatott neki 1559-ben. E' példánynak magvai Levanteből szállítottak hozzánk. Miután e' növény ismeretessé lett, hollandi kereskedők 's a' bécsi nemesek több ízben küldének magvai és hagymáiért Konstantinápolba.

Az ugy nevezett tulipomania már a' 17-ik században tépőpontjára jutott, és a' balga kívánat, e' virágnak minél több nemeit birhatni, árát rendkívüli szökteté. Különösen német alföld némelly helyein valóságos bősülséggé változott a' tulipán-kedvelés. A l-k i r á l y név alatt akkor egy neme divatozott a' tulipánnak, mellyből egyetlen példány következő tárgyakért cseréltetett-be:

2	teher buzáért	—	becsülve 448 forintra
4	— rozsért	—	„ 558 —
4	— hizott ökörért	—	„ 480 —
8	— sertésért	—	„ 240 —
12	— juhért	—	„ 120 —
2	hordó oxthofi borért	—	„ 70 —
4	tonna sörért	—	„ 32 —
2	— irósvajért	—	„ 192 —
1000	℥. sajtért	—	„ 129 —
	Egy fölkészített ágyért	—	„ 100 —
	Egy öltözet ruhaért	—	„ 80 —
	Egy ezüst billikomért	—	„ 60 —
	összesen	„	2500 forintra

Minthogy azonban illy esetlen cserét nem mindenki tehetett, a' hagymák bizonyos mérték szerint árultattak, mellyhez zsinór-mértékül egy perit (valamivel kevesebb egy szemernél) használtatott. Egy 400 perit nehézségű hagyma a' Liefken admirál fájából 4.400 forinton árultatott; egy 446 perit nehézségű van-Eyk-admirál-hagyma 1.620 forinton; több más faj, mint p. o. a' paizs, semper augustus, al- király 's a' t. hasonló áron kelt. A' semper augustus hagymáinak ára közönségezen 2.000 forint vala, 's egyszer megtörtént, hogy csak két példány volt belőle, egy Amsterdamban 's egy Harlemben. E' hagymák egyikeért egy valaki 4.600 forint készpénzt, egy uj kocsit, két szürke lovat 's egész uj lószerszámot adott. Egy másik 12 hold földet engedett-át egy hagymáért, 's gyakran megtörtént, hogy, ha valakinek pénze nem volt tulipánhagyma - vásárlásra, földeket, házat, marhát, 's nem ritkán ruháit is átengedé értők. E' kereskedés olly nyereségessé lett, hogy minden rangú 's rendű személy, nemestől az utósó turfa-ásóig, tulipán-hagymával kereskedett. Nem ritka eset volt látni, hogy ollyan, ki az előtt földhez ragadt szegény volt, e' kereskedés által kocsira lóra tett szert; sőt mi több, bizonyos személy 4 hónap alatt 60.000 forintot nyert, mi akkoriban szörnyű mennyiség volt. Az alkudozások többnyire fogadóknak mentek véghez, mellyekre rendszeren jegyző 's irnokok is hivattak; a' vásárt szokás szerint költséges lakomák végezték, mellyeket a' haszonkémlők rang-különbség nélkül adtak egymásnak.

Minthogy illy módon a' tulipán becsesebbé lett az aranynál, nem lehet csudálni, ha már akkor bizonyos nemét szülé a' pénzfolyam-uzsoráskodásnak, mellynek következtésében a' tulipánok, mint most a' statuspapirosok, csak névszerint adattak-el, nem egy kéz-ből másba bocsátva. Beckmann e' szállítási foglalatosságot következőleg fejtegeti: valamelly nemes ember kötelezé magát, hogy egy meghatározott tulipán-hagymát bizonyos kereskedőnek, 1000 forintért hat hónap alatt, házába állitand. Hat hónap mulva a' különbség, melly a' tulipánnak piaci ára és a' szerződési ár között támadt, egyik vagy másik részről kiegyenítettett.

A' kereskedés e' nemének bukása is olly hirtelen volt, mint emelkedése. A' tömérdek bukás bizalmatlanságot szült, és becsületöket szerető emberek szégyenleni kezdék vagyonuknak illy könnyelműleg olly haszontalansággal kockáztatását. A' hagymák ára tetemesen csökkent, a' kötelezések nem teljesítették, a' panaszok siker nélkül hangzottak-el. Igy végződött a' haszonkémlő kereskedésnek egy különös neme a' mivel Európában, hogy 200 év mulva még közönségesebben, kábitóbb 's romláshozóbban éledjen-fel.

Különös jelenetekben akkor sem volt hiány, mint most. Példaul következő eset szolgálhat. Az akkori tulipomania korában egy

matróz bizonyos kereskedőhez némi holmit vitt, melly fáradságaért egy heringet adtak neki. A' matróz néhány tulipán-hagymát pillantott-meg a' boltban, 's azon hiedelmében, hogy közönséges vörös-hagymák, egyet megevett belőlek. Az együgyű tengerésznek e' nyalánsága többé került a' kereskedőnek, mintha egy fényes lakomát adott volna az oraniai herczeg tiszteletére.

Egyébiránt a' Hollandoknak jpara és e' virág nemesítésében kimutatott ügyessége nálunk is honos, és a' virág - kiállításban évenként több remek példányt csudál a' közönség.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Meghívás a' pesti magyar színházi részvénytársaság nagy gyűlésére. — A' pesti magyar színház fentartására összeállt részvény-társaságnak, 1837-dik junius 1-ső napján költ alapterve 6-dik pontja értelméhez képeest, e' folyó hó 17-kén délelőtti 10 óraker nemes Pest vármegye udvarháza nagyobb teremében tartandó nagy gyűlésére a' t. cz. részvényesek tisztelettel megkéretnek. Költ Pesten az igazgató választmánynak 1839. martius 6-kán tartatott üléséből.

a' választmányi jegyző által.

PESTEN mart. 7-kén „Halley üstököse, vagy Budapest a' haladás világában“ tüneményes vig játék dalokkal 2 szakaszban (írta Hazucha, muzsikáját szerzette Szerdahelyi; az új díszítményeket festette Otto) Szerdahelyi József jutalmul előszer adatott. E' darabról bővebben jövő számunkban. — 8-kán Bono akrobata társaságának mutatványát megelőzőleg „Quakkerek“ Kotzebue 1 fvsos színjátéka került szőnyegre — Nézők a' szokott számnál valamivel többen. — 9-kén „Beatrice di Tenda“ daljátékban az igen kellemetlen idő miatt csak közép számú nézők látogatták színházunkat. Az est korszorúja ismét Schodelné asszonyé (Beatrice) vala. Jeles volt a' derék Kontiur (Enrico) is. — 10-kén Gaalnak „peleskei notarius-a“ mulattatá a' közép számú nézőket. A' czimszerepet ez uttal Szentpétery ur adá, és sok részben kielégített. — 11-re „Griseldis“ vala hirdetve.

KOLOZSVÁRATT nov. 17-kén „harmincz (nem harmin t z) éves kártyás“ került szinpadra. Szőke (ör. Behlen) játéka nem egészben volt eltalált 's elméletes: ellenben siránkozó, szinletében bennső élettelen. Szaplonczay (a' czimszerepben) belső és külső kifejezet nélkül játszott, kivéven a' korcsmai jelenetet, melly eltalálnak leni látszatott. Mentí őt azonban az, hogy e' változatos szerepre egész társaságoknál alkalmasbat nálánál nem ismerünk. Fejér (Varning), kivéven utósó jeleneteiben midőn még is elvált a' rosztól, barátjával együtt untatott; Szépp. Johana (Amália) csak mint anya említhetendő. Említendő: Király (Reupen) és Latabár, kik a' második szakaszban is azon öltözetben jelentek-meg, mellyben öt év előtt az elsőben. Hegedűs (Albert) ügyességét 's kitünő szorgalmát örömmel említjük. Gózon ügyeljen testére. Oly irtózatoss esés, mint a' mai, megrontja alkatát. Azonban ne tegye úgy ki magát az egy részről szánakozó, másról nevető közönségnek. Ez ügyeletlenség. Kilenyi (utas) mulatságos volt.

K e c s k és azon illetlenségért, hogy feslett nadrágban lépett-fel, megrovást érdemel. Sokkal nagyobb rend mellett máskor meunykövet láttunk Behlen roskadt lakára csapni, nem pedig csak puskalövést. A' lakot is magára láttuk összeomlani, nem pedig letépészni. Nézők kevesen. — 18-dikán a' „szevillai borbély“ Rossini daljátéka két fvsban adatott. **K e c s k** és (Figaro), ha hangjának több erőt 's kellemet, ezen kívül több játékot szerez, egykor, mostani ajánlkozó hajlamai 's fürgesége mellett, ügyes Figaro lehet. **L a t a b á r** (Almaviva) köztetszést nyert; de idétlen falsetjait jobban igyekezzék egészszé olvasztani. **L. K l á r a** (Rozina) magasabb hangjait már nagyon erőtetí; olykor egy-egy csattanás is megrekeszti. **M á t é f i** (Bartolo), **K i r á l y** (Basilio) igen mulattattak. Nézők alig többen mint máskor. — 25-dikén egy héti készülés vagy nyugalom után Vörösmarty „Marót bánja“ került színpadra. E' héti játékszünet alatt majd minden játéknapra tétetett jelentés, mellyek nem teljesülvén, a' közönség mindannyiszor megcsalottott, mi igazgatói ügyetlenséget, de egyszersmind tiszteletlenséget árult-el a' közönség iránt. **S z a p l o n c z a y** (a' czimszerepben) még csak szavait sem fogá-fel, nem mondom czélját, szellemét szerepének. Így nem esuda, ha Marót bánt lealjasolni láttuk, melly különben több jélessége mellett a' classicaí sztylben diesöülve van. **H e g e d ú s** (Bod) egyedül volt ma hallgatható, 's nézhető: — kár, hogy gyors beszédét a' figyelem csak bajosan érhető-el. Látszott, hogy igyekezete után feltudja fogni azt, mi szerepe érdekében áll, 's belső kimértséget is kíván játszásának adni. Neki birtokában van a' haladás; csak szorgalma kísérrje azt, 's nem sokára jeles lehet. Öt ma előhivatás különbözteté-meg. A' többin készülletlenség, a' szavaknak nem értése, megrontása, 's így ellenkező értelem tulajdonítása, rendetlenség mutatkozzék. Láttunk termeket erdő-oldalakkal erdőt szobafalakkal. Vasember alakok is álltak a' teremben: de Marót nem állott egyiknek is helyébe; csupán egy szegletbe vonván magát leskelődött. A' falon egy ő s sem függé; még is hallottuk hangzani e' szókat: „ti drága ő sők! mit néztek-le rám?“ Nézők clegen. Színészeink ezután, Averino érkezvén hozzánk, elhallgattak, 's játékszíniünk csaknem merőben kötéltánczolás színhelyévé vált. — A' hires **A v e r i n o** acrobaticai és athletai derék társasága foglalá-el nemzeti színházunkat nov. 26-dikától kezdve, 's dec. 18-kán adá legutósó mutatóványát, most is, mint mindenkor, igen számos néző előtt. E' társaság jeles mutatóványai közé tartoznak a' komolyabb szem előtt azon academiái mű-állások, mellyek az arez változatos kifejezetein a' belsőből ömlenek-át a' különben keveset jelentő test szobrára, 's igazolni láttatnak, mi elválhatlan kapcsolatban áll a' lélek azon száraz anyaggal, mellyet Isten közelében emelt a' semmiségtől megmérhetlen távulra, 's mellyben mint tükörben játsza föntségét vagy alantóságát, láttatva abban magát, a' különben láthatlant. E' mellett kedvesen meglepők az ugy nevezett olympi röpülések is, mellyek a' ritkán vagy tán soha nem veszteglő képzetnek egy új álom-országot teremtenek, ha pillanatokig is — lerázva a' földi lánczokat — abban emelkedhetni. — Bámulatosan említhetni még azon testgyakorlatokat feszített kötélén, valamint a' gymnastikai működéseket is, mellyek csaknem az é s z gyakorlatához láttatnak bizonyos arányban súlyegyent követelni. — Ez idő alatt színésztársaságunk osztozva a' gazdag jövedelmekből kényelmesen huzamóst pihent; 's hogy e' nekik reájok nézve nagy szünetben csakugyan pihentek-e vagy szorgalmatoskodtak? azt itt általánosan nem akarjuk elhatározni: de hogy ő k még is az előbbt tették, a' következés igazolni láttatik. Mindazáltal három dara-

bot még is játszanak ez idő alatt is; u. m. a' „tündérkastély“ dec. 9-kén; „Normát“ dec. 13-kán; melyben Király mint Oroveso igen-igen gyöngé volt; dec. 15-kén „Belizárt“ Szaplonczayné jutalomjátékaul. Szöke (Belizár) játékát az előjelenetekben tűz nélkülinek mondhatni; simátlan volt forgó körületeihez, lágy külsőleg belsőleg, szóval, hideg érdekeihez. Őt ez uttal csak mint vak Belizárt mondhatni alkalmasnak. Szívesen intjük Szöke urat, nehogy szorgalmától elpártolva e' latin politicalai tartalmú mondathoz szegődjék: „Cum fueris romae, Romano vivito more“; mert higgye-el mind ránk, mind magára nézve különösen malum omen lenne. Nézők a' jutalmazottnak érdemeihez képest kevesen. — Dec. 16 17. 18-dikán Averino mutatványozott, 's ezután Kolozsvárról el is utazott. — Dec. 26-káig a' színház zárva volt, a' mikor is szőnyegre jött: „Lumpacius vagabundus“; — 27-kére az elavult „Lucza széke“ vala hirdetve, melyből azonban „Montecchi és Capuletti párt“ lön. — 29-kén „Bartholomeo Caramanno“ Mátyfy József jutalmára adatott. Bíró a' három darab előadásakor Kolozsváratt nem lehetvén, arról ítéletet nem mondhat.

VRSS.

DEBRECZENBEN télelő 16-kán Weissenhurnnak Balogh által fordított „szebeni erdő“ című színművében legmulattatóbb volt a' Hátszeg vidéki oláh táncz. — 19-kén „Izidor és Olga“ Raupach 5 fvsos dramája, Ujfalusy fordítmánya szerint, adaték. Erdélyiné assz. (Olga), Szilágyi (Izidor), 's Magoss (Ossip) urak várakozásunknak megfeleltek: ellenben Szilágyi Benjamin ur (Vladimir) hamis pathosza, és minden lélekzet vétel után következett 's rossz szoktatásból származott hörgése 's gyakori fuldoklása által, a' nézők nagyobb részének iszony-ingert (idiosyncrasia) okozott. Nagyon csinatlan volt öltözte is. — 22-kén Kotzebuinak hajdan igen kedvelt „Montfaucou Johanna-ját“ kevés néző látogató, mi okból (noha helytelenül) színészeink is szerfelett szórakozottak voltak — 23-kán ismét Kotzebuét ránták szőnyegre, még pedig „halotti tor“ című vig játékában; azonban ennek látására sem igen törekedett közönségünk. — 26-kán előszer adatott „veszedelmes nagyéné“ Albini 4 fvsos vig játéka a' „színház“ című előjátékkal, Szigligeti fordítmánya szerint. Erdélyiné assz. (Adél) több oldalúságának ismét újabb 's dicséretre méltó bizonyosságát adta. Magoss (b. Emerling) és Szilágyi (Horst Károly) urak méltán osztoztak az Erdélyiné asszonynak osztott tapsból. Nézők szép számmal. MLGR és társai.

KASSÁN jan. 27-kén Kotzebuinak „veszedelmes szomszédság“ című 1 fvsos és jól sikerült vig játékát Houvaldnak kerekdeden adatott „haza jövetel-e“ követé. Nézők kevesen. — 28-kán „borzasztó éj a' paluzzi kastélyban“ Mellevillesnek 3 fvsos dramája került színpadra. Déryné (Lauretta), Balláné (Clarissa), Kőszeghy (g. Giosini) és Balla (Merida) jelesek voltak. Nézők kevesen. A' néma személyzet elkésése és némellyek szerep-nemtudása botránkoztató volt: így nem csudálhatni, hogy a' közönség olly gyéren látogatja színházunkat. — 29-kén „lassú viz partot mos“ vig játék jól adatott. Nézők kevesen. — 30-dikán a' színház zárva; 31-dikén Szigligeti „gyász vitéze-i“ kerültek szőnyegre.

TRENCSÉNI 'S ABAÚJI.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' nemzeti casino teremében mart. 10-kén adatott 4-dik hangászati multság tárgyai voltak: a) Spohr Lajos D—moll kettős

quartettje igen helyesen előadta magyar és német színházunk jelesebb hangászai által. — b) Pucittà polonaise-je, esinosan éneklé Sz. kisasszony fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett. Örvendve láttuk e' pesti fiatal műkedvelőnénknek is e' nyilvános első felléptét éneklésben, 's szép tehetségei, melyeket a' nagy számú közönség élénk tapsokkal buzdíta, reményt nyujtának, hogy további fejlődésüknek több ízben leendünk tisztelői. — c) Kummer Frid. Ágost. divertissement-ja; játszá violoncellón müncheni művész vendégünk Menter Józs. ur, (a' jeles Moralt, violinista, atyjának tanítványa) ki zajos tapsokkal tiszteltetett. Felőle alább bővebben.

2) Ugyane' napon adá Pesten, a' kisebb redut-teremben, ötödfél óraker, egy ezüst ft. bemeneti díj mellett, első hangversenyét a' fenn említett Menter ur, mellynek tárgyai voltak: 1) Bartay „Aurelia“ operájának remek ouvertureje hosszasan tartott zajos tapsokkal fogadta. — 2) Violoncellverseny; szerzé és játszá Menter ur. — 3) Chopin változatai Mozart „Don Juan“-jából vett themára; játszá orch. kísérettel jeles műkedvelőnk Pachlné assz. szül. Vaschmitius. — 4) Kummer phantasiája; játszá ismét cellón a' versenylő ur. — 5) Hackel dalját „a' dalmok bucsúja“ éneklé megtapsoltatva Váray ur fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett. — 6) Változatok steyer nemzeti dalra; szerzé és játszá Menter ur. — E' művész vendégünk olly tünemény, millyen nálunk még nem fordult-meg. Nem lehet leírni azon lágytságot, gyengéd előadást, tiszta 's pontosságot, de rendkívüli szilárd remekséget is óriási tökélyre vitt művészi játszasmódjában, mellyet mástól nem, csak egyedül tőle hallottunk. Ő a' mű értőt csudálatra ragadja a' nem értőnek magyarázhatlan éleményt szerez. Őt a' jelenkori cellisták művész-óriásának lehet nevezni, Számtalan volt a' taps, melly őt jutalmazá. Hallgatók, a' fertelmes havas-esős idő daczára is szép számmal.

3) Arnstein Antal ur, a' pesti német színháznak egyik első hegedűse szokott esztendei hangversenyét febr. 24-kén adá a' kis redut-teremben, hasonlólag egy pengő ft. bemeneti díj mellett, mellyet meglehetősen számú hallgatók látogattak. A' szerző Beriot egyik versenyét 's Ernst egyvelegét neki saját tehetségeivel játszá: ugy Baillet „álmodó hangjai“ dalműben is; éneklé Rauch k. a. fortepiano (Kern ur) és hegedű kísérettel. Kern ur Winkhler szerzeményeiből fortepianón nagy de ide nem szerencsésen választott phantaziát ügyesen játszék. Ő ma előszer lépett-fel nálunk nyilvánosan. Miklovicsné assz. (szül. Heinefetter Fatime) Proch „erdei madárkáját“ Rauch k. a. Mozart Titusából a' nagy ariát klarinet (Preiser ur)-kisérettel, Leithner ur pedig Schubert egyik dalját éneklé. Müller k. a. és Kalis ur szavaltak Minden számot tapsok jutalmaztak.

DIVAT.

11-dik divatkép (Parisból). — Blonde fejkötő arany himzeménnyel; bárson spenszer zsinórral diszített ruha. — Bécsi divat mart. 7-kén: ruha myrthus-zöld virginie-ből chenille rojtokkal ékesítve; ruha fehér blondtüllből; blond-fejkötő virágokkal; turban-gazeból aranyyal 's tollakkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazcon alul, a' Duna partján. 114. s z. a.

Schlösser meise

Honmüvész.

ELŐSZÓ

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap martius 17^{kén} 1839.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Nyilatkozás a pesti magyar színház ügyében.

A pesti magyar színházat igazgató választmány nem tartotta 's nem tartja szükségesnek sém érdemesnek az Athenaeum „magyar játékszini krónika“ című czikkelyeiben különféle alakban megjelent gunyolódásokra, személyeskedésekre, férjfiakhoz illetlen homályos gyanúsításokra, hirterjesztgetésre, 's kötekedésekre részletesen felelni. — Szükségesnek nem: mivel sehol az egész világon a' hirlapi szerkesztők szini előadásokróli tudósításai hiteles kútfőknek, és sem egészben, sem részletekben művészeti hévmérőknek nem tartatnak azon egyszerű okból: mivel a' szerkesztők, bár rendszerint igen szeretnek több es számban 's a' közönség nevében beszélni, mindig csak egyesnek maradnak; — pedig az egyes, az indulatok, szenvedély, 's egyoldalúság rabját, a' gyenge embert, legszilárdabb akarat mellett is, egészen mikor vetkezte még le? — Érdemesnek pedig azért nem hitte, 's hiszi most is: mivel azon kívül, hogy egy véleményben nem lehet azokkal, kik a' „tudományok és szépművészetek tárában“ helyesnek látnák olly kifejezésekkel 's hasonlításokkal is élni, millyeknek műveltebb társalgási körből, és így az írói világból is, számüzve kellene lenniük *) — 's kik, midőn illy dolgokért megrovatnak, elégnék tartják ezt válaszolni: nem szép ugyan, de nem találtam jobb kifejezést arra, mit mondani akartam **) — nem akart olly háborúba elegyedni, mellyben a' fegyver közt — mint szokás — nem igen válogatva, ha egyik vagy másik fél egy kis nyomorult győzelmet kivivhat is magának, az ügy, a' személyes érdek palástjaul 's megtámadási és viszontorlási jelszól használt, legjobb esetben is semmit sem nyert, 's bizonyosb, hogy vesztett. Van hely, van idő, mellyben a' hallgatás nem gyávaság, 's ha mást nem, legalább az előrelátás szerény czimét megérdemli. Azonban hogy az érintett

*) Athenaeum 1839. első félévi 6-ik szám 96 lap. — Egy kis tréfa.

***) Athenaeum 1839. első félévi 2-ik szám 32 lap 8—9 sor

hirlap, minden illedelmet félre téve, tovább terjeszkedő jogkövetéseiben megegyezni ne látszassék, annak f. e. 18 számában 286. és 287. lapon álló czikkely által felhíva érzi magát ez ügyben először, 's itt, és illy alakban utóljára felszóllalni, 's következőket nyilvánítani.

„A' mi színészetünk — a' létét semmi másnak, mint egy igen csekély számú lelkes hazafi önkéntes áldozatának köszönhető — egyéb-e még most, mint egy másfél évű gyermek? *). Szini iróink, kik szorgalmukat ügyekezettüket tekintve, eléggé nem dicsérhetők, egyebek-e még most, mint kezdők? A' színigazgatás nem olly feladás-e előttünk, mellyről más fél év előtt fogalmunk is alig volt, 's mellynek tökéletes megfejtése, ha nem olly messze is, mint egy shakespear-i drama születése, de még sem olly közel, hogy egy tökéletes színigazgatót, talán az első színigazgatói fizetés nagyobbításával — mint némellyek hiszik — egyszerre Minervaként előteremni remélhetnénk? — És még is, milly szép diadal a' becsületes akaratnak! melly a' részvényes társaságba — akkor, midőn ismételt országszertei felszóllítás után is, egy két vándor társaság főnökeit kivéve, a' bizonyos veszteségtől féltében magát senki sem jelenté — az egyesülés lelkét lehelé, 's melly nélkül a' pesti szinpadon alig ha fordult volna-meg 1838-ik dec. 15-ig harmincznyolcz uj darab, 's talán mind a' szép nadrág **) mind irókra buzdítólag és segítőleg hatás egészen elmaradt volna — a' másfél éves gyermek-intézet, kezdő iróival, tapasztalatlan, de a' lehetőségig mindent elkövető igazgatás mellett ott van, mi színészet dolgában, legalább az igazgató válaszmány véleménye szerint, a' legközelebbi cél, t. i. az izlés dolgában némelly irónál ha nem elébb, de utóbb semmi esetben sem álló pesti közönség részvétét megnyerte. — Mire valók tehát az Athenaeum szerkesztőinek, vagy — ha úgy tetszik — játékszini referenseinek uton utfélen siralmas jeremiádokba foglalt panaszaik? Minek egy felvonás köztli, talán nem is ok nélkül történt, hosszasabb színet, vagy egyéb illyféle, a' legrendezettebb, gyakorlott machinistákkal ellátott színháznál is megtörténhető hibák miatt az intézetnek mindjárt végpusztulással, a' közönség elkedvetlenedésével fenyegetése? Miért egyik színészné kötényébe akadozás, másik hangjának kácsa-hápgóáshoz hasonlitgatása, harmadik színésznek szapora Athanasiusból nehézkes Athanaziussá parodiázása? Miért az igazgatóság gunyolása, mintha színháznál a' művészetet csekélységnek tartaná? — annak, mennyire nem szeretik némelly urak, ha az Athenaeum a' színház dolgairól gáncso-

*) Ath. 1839. első félévi 16-ik szám 256 lap.

**) Ath. 1839. első félévi 16-ik szám 256 lap.

lólág szóll, a' kutfő 's azon titkos forrásnak, mellyből egyéb játékszinről tudósítások is erednek, 's melly iránt teendő kérdésre a' feleletelőre készen: „asztalomon talált névtelen levél“ *) megnevezése nélküli emlegetése? — a' repertoire készítésébe, szerepek osztásába hivatlan és meggondolatlan avatkozás? — egyik vagy másik színész fizetése mennyiségének rostálgatása? — 's annak szerénytelen felhányása: „miért kapta ez vagy amaz énekes ez vagy amaz operát jutalomjátékaul?“ — a' coulissák közt történeteknek és talán nem is történeteknek csak azért, hogy mivel színház és hirlap van**) tehát hir legyen, közönség közé hordása? 's ez által a' közönség könnyen hívó része 's a' színészek közötti surlódás élesztgetése? — Miért mind ezek?

Vagy talán ez mind a' szini kritika körébe tartozik? — Mi e' kérdést illeti: az igazgató választmány jogot, határtalant, nem ismer: ennél fogva azt hiszi, hogy mint mindennek, úgy a' szini kritikának is ki van tűzve a' meddig? — 's ez kezdődik az előfüggöny fölvonatalával, végződik a' végfüggöny leeresztésével. — E' két végpont közötti tér a' kritika mezeje, földása a' művészet, csupán 's egyedül a' művészet. A' guny, kivált testi hibákért, hirhordás, személyeskedés a' kritikának salakjai közé számíthatók. Azt, kit illetnek, elkeseríthetik ugyan, de jobbitni soha sem képesek, 's ha egyéb büntetésre nem is, bizonyosan megvetésre méltók. A' többi a' szinigazgató dolga, vagy, mivel ennek a' közönségtől külön érdeke nem lehet, a' közönségé. Hol az igazgató célja semmi egyéb pusztá nyerekedésnél, 's a' közönség a' műveltség alsó fokán áll, — vagy megfordítva, hol a' közönség művelt, 's a' kritikusk előtt a' művészet terra incognita: az igazgató, vagy közönség és szini kritika közt semmi viszonyosság; 's ez oka annak, hogy sokszor a' hirlapban dicsért darab, vagy színész a' színházat üresen hagyja, a' gyalázott pedig megtölti. Ez valamint másutt, úgy nálunk sincs különben. A' kérdés csak az: itt Pesten mellyik eset fog fenn? Felelet: a' második. A' pesti közönség alkalmasint több művészeti tapintattal bír — 's a' magyar színészet ezért várhat mindent csak a' pesti szinpadtól — mint azok, kik a' művészetet csak könyvekből ismerik; a' szini kritikusok azonban — kivevén a' kiveendőket — emez utóbbiak közé sem tartozván, nem csuda, ha a' művészetet 's így azon kört, mellyben munkálniok kellene, elhagyják, 's hogy a' magyar játékszinnek szánt lap még is üresen ne maradjon, mindenbe, akár tartozik reájok akár nem, bele avatkoznak; most a' színészeket,

*) Bajza felelete a' vallató kérdésre.

**) Ath. 1839. első félévi 14-ik szám, 218 lap.

majd az igazgatóságot, sőt magát a' közönséget is leczkézlik, 's ha az, kit dictatori modorban szerkesztett kritikájok érdekel, elég vakmerő lenne ok után is kérdezősködni, feleletül könnyen illyfé-
lét kaphat: bennem megvan az a' fortély, mi szerint nem mindig mondom-el okát véleményemnek. *)
Ha nekik valamely darab, vagy színész játéka nem tetszik, azt a' közönségre is ráfognak: 's ha nekik tetszik, de a' közönség el-
lenkezőt nyilatkoztat, ezen esetben vagy a' közönséget részvétlen-
séggel, vagy a' szegény színészeket hanyagsággal, vagy az igaz-
gatóságot, ha a' darabot testestül lelkestül megunt közönség azt a'
felvonás közötti szünettel is rövidíteni kívánja, a' művészet dolgába
nem tekintéssel vádolják: pedig a' mese titka legtöbb esetben fej-
ve van, ha tudod, hogy a' darabot vagy maga a' szini kritikus,
vagy pártja embere írta. — Exempla sunt odiosa.

Illy körülmények közt nem nehéz eltalálni, miért nem hall-
gat a' szini igazgatóság a' fentebb érdeklött szini kritikusok szavá-
ra? 's miért intézi dolgait, mennyire ereje 's tehetsége engedi, a'
közönség kívánata után? miért nevezi ezt jogszerűségnek, miért
amazt tolakodásnak, jogbitorlásnak? miért nem azon igyekszik,
's fog igyekezni ezután is, hogy a' szini igazgatásban az Athenaeum
szerkesztői gáncsra okot ne találjanak, hanem azon, hogy
a' művelt közönség részvétét — melly hat a' színészekre,
hat a' szini írókra, 's hat az el nem fogult szini kritikusra
is, 's melly nélkül a' magyar színészet, bár mennyi országos ta-
nácskozás és áldozat mellett is gyermek korából soha ki nem fog ver-
gődhetni — nem magának, hanem az intézetnek napról napra in-
kább megnyerje.

Ebből azonban éppen nem az következik, mintha az igazgató
választmány a' szini kritikát, a' művészet ellenőret, mellyre ezen-
nel az ügy nevében ön maga szállit-föl minden a' h o z é r t ő t,
jogaiból kizárni, vagy — hova az Athenaeum kérdéses cikkelye
célózni látszik — a' rosztat és hibást magasztaltatni kívánná; ha-
nem csak az: hogy az Athenaeum „magyar játékszini krónika“
czimű cikkelyei gunyolódók, személyeskedők, szerénytelenek,
's illedelem-sértők levén, a' kritika czimét csak bitorolják, 's vagy
céljok nincsen is, és ez esetben fecsegésnél egyébnek nem
tekintethetnek, vagy ha van, az igazgató választmányától — melly
a' közönségnek nem csupa hazafiság, mindig csak hazafiság, el-
hangzó szavaival legfeljebb szánakozásra indítása, hanem a' hatal-
mában álló eszközöknek célirányos használásával az intézet részére
érdemlett megnyerhetése — szerfelett különbözik.

*) Ath. 1838. második félévi 46-ik szám 736 lap.

Fájlalja az igazgató választmány, hogy ezeknek nyilvánítására fakadni kénytelen. Fájlalja, hogy egy idő óta a nyilvánosság organumai — a hírlapok — olly dolgok harangjaivá alacsonyultak-le, mellyek a közönséget ha nem boszontják, bizonyosan untatják. A nyilvánosság útján talán nálunk is lehetne a színház ügyében az olvasó közönségnek is más szellemi táplálékot, inkább, mint azon önkénytelen felsohajtásra: „bizony nagy hibánk volt nekünk mindig az egyet nem értés, 's nem igen van nekünk nagyobb ellenségünk magunknál!!!“ olly igen méltó okot adni? — Az igazgató választmány legalább a nyilvánosságot más rendeltetésűnek hiszi, 's ez okból a magyar játékszín ügyében ez alakban első, 's utósó nyilatkozását azon általános ohajtással: „bár ezen egyesülés-szülte intézet iróink közt is ne divergentiákra, hanem közre munkálásra szolgálna inkább jelszól“ — 's az Athenaeum szerkesztőit illetőleg azon szives kéréssel rekeszti-be: hogy ha csakugyan olly ingerlékeny idegekkel birnak, mellyeknek rendes működéseit egy kissé hosszabb felvonás közötti szünet is mindjárt felzavarhatja, 's ha nálok, a Bajza ur igazgatóságaig tartott vas türedelem — mellynek hiánya, mellesleg legyen mondva, ott, hol még most olly nagy szükség van reá, 's mellyet petimusque damusque vicissim, nem igen dicséretes dolog — ennyire elfogyott, — inkább, mintsem hogy türelmetlenségéből tulságos követeléseket támasztni kénytelenitessenek, jövendőben oldoztatnák-fel magukat azon — ugy látszik — kellemetlen kötelesség teljesítése alól, mi szerint, mint magyar tudós társasági játékszini küldöttség tagjainak, a színházba hihetőleg csupán hivatalból kell járnok. — A színház oktatással párosult multság helye; 's ki a mulatók között kedvetlen jelenik-meg, magának is terhére van. A választmány meg van győződve, hogy a magyar tudós társaság abbeli nézetében, mi szerint a nemzeti játékszint a hazai nyelv ki műveltetése egyik segédének tekinti, vele kezét fogva tovább is megmaradván, annyi jeles férjfiakkal gazdag kebléből a szerkesztő urak helyeiket a színházban minden nagyobb fennakadás nélkül ki fogja pótolhatni. Költ Pesten martius 3-án és 6-án tartott üléséből. —

AZ IGAZGATÓ VÁLASZTMÁNY.

PESTEN martius 7-kén Szerdahelyi ur jutalmaul először adatott: „Halley üstököse, vagy, Buda-Pest a haladás világában“ tüneményes vigjáték 2 szakaszban. Irta Hazucha; muzsikáját Szerdahelyi 's a t. — Tartalma ez: „Eredeti (Szerdahelyi ur), becsületes de szegény kereskedő legény, szereti Gögfoki Jolánkát (Éder Luiza k. a.): de ennek anyja (Kovácsné assz.), az őseiben és nevében büszkélkedő Gögfokiné, szerelmökben egyezni nem akar. Eredeti több társával együtt az öreg Töpröngi

(Szentpétery ur) elavult nemtőhez folyamodik pártfogásért; ki nekik bőven igéri segedelmét, de ígéretei között szokása szerint elalszik. Ekkor érkezik a' földre Halador (Fáncsy ur) fiatal nemtő, Töpröngi fíja; kit, mivel az Egyetértés tündér-asszonyát el akará venni, boszúra gyult atyja által a' tündérség ez előtt 300 évvel Halley üstökösébe számüzött; most fogságának ideje kitelvén, mint előhaladás nemtője, honunkba érkezik. Hozzá folyamodnak mindnyájan. Halador, ámbár látja, hogy Gögfokinének nincs igaza, hanem az erőszak és önkénytől irtóztván, 's egyedül a' meggyőződésnek levén barátja, Halley üstökösébe viszi őt, hol egy más magyar hazát alkotott, mely a' földön levőnél egy századdal előbbre haladott, hogy ott meggyőzze arról, mennyire helyesebben cselekednék, ha leányát a' pénzben dúsz Kamatosi helyett, inkább az elveszejthetlen kincsesel bíró Eredetinek engedné. Többek között vele megy a' vén Töpröngi is, miután az útra bor, pecsenye, dohány, kényelmes élet 's a' t. által csábított: de mind ő, mind az akaratoskodó Gögfokiné aluva. — Második szakaszban az új magyar hazában találjuk őket; azokat, kik ébren és önkénytelen mentek oda, a' korral előhaladva; míg Töpröngi 's Gögfokiné, kik aluván az időt haladni hagyják maguk mellett, most is régi állapotukban maradtak. Halador fölébreszti az alvókat, kik, miután az otthon tapasztalt jólétet a' henyeség mellett itt nélkülözik, nagy szegénység és elkésredés közt a' esillagi Buda-Pesten utnak indulnak. Gögfokiné leginkább bizik magában, remélvén, hogy azon szép ismeretek által, mellyekkel e' földön fényelt, ott is megélhet. Azonban a' tapasztalás megczáfolja őt; mert a' hol csak élclmet akarnak keresni, mint haszonveletlenek igazgattnak-el; 's miután sikertelen próbáik után kéregetéssel akarják élelmeket keresni, mint henyek 's köz esendet háborgatók szinte térítő intézetbe vitetnek. Kétségbeesetten éhen halálról 's öngyilkolásról gondolkoznak, miután utósó menedékhelyök, a' conservatoriumok 's művészképző intézetek által nagy virágzásba hozott színház is zárva marad az ügyetlenek előtt. Ekkor tudják-meg, hogy Halador, az Egyetértés tündérnőjével egybekelési ünnepet ülendő, a' földi magyar honba szálland. Vele ő is lemennek, remélvén régi jólétüket újra feltalálhatni. A' földön azonban az érkezett Haladornak hódolnak az emberek; mit megértvén Töpröngi, 's átlátván, hogy sötétséget terjesztő hatalmának vége, kétségbeesetten a' föld alá süllyed. Gögfokiné meghajlik Halador előtt; Eredeti elnyeri Jolánkát; Halador pedig kedves nevével az Egyetértés tündérnőjével pártfogását igéri hazánknak. — Tartalmából látható, hogy e' jelen színműnek alap-elvei mintegy következők: — a' haladás világában a' henyeség és felületesség meg nem élhet; Egyetértésnek a' haladás örökös frigyese; a' tespedés és haladás egymásnak annyira ellenei, hogy még a' vérség sem forraszthatja együvé; elveszejthetlen kincs egyedül a' szellemi műveltség; pénz 's javak mulandók, 's a' haladás világában csupán szorgalom által szereshetők. — Jelszava: virad, haladjunk! — A' henyeségnek, tespedésnek, elavult rossz szokásokhoz ragaszkodásnak 's örökös álomnak képviselője Töpröngi; ki azt várja szüntelen, hogy a' sült galamb szájába repüljön; kit már jelen századunkban is nyomor, szegénység terhel, a' jövőben pedig éhen kell halnia. Ennek dicső ellentéte Halador, már nevében hordva karakterét, ki előítélektől 's erőszaktól mentve egy virágzó honnak alkotója, a' nélkül, hogy nemzeti bélyegét levette volna. A' felületességnek képviselője Gögfokiné, ki jelen századunkban még úri fényt űz, de a' jövőben szinte éhen kell halnia. A' többi személyek ezen három képnek árnyékai. Az egész a'

legszebb, legtisztább morál, jól megszóva, 's elegendő fulánkkal ellátva a' nélkül, hogy az okosság boszorkodhatnék miattok; a' nélkül, hogy viradó és haladásnak indult korunk gúny-tárggyá volna téve: 's ennek egyszerű oka az, mivel a' gúnyoltak köztünk ritkulnak, 's a' még létezők homályban rejtetnek, vagy szégyentől üldöztetnek. Örömmel látók a' jövő században a' conservatoriumot, polytechniai intézetet, nemzeti nagy színházat a' Duna partján, az álló hidat, gözönyöket, munkás népet 's a' t. mellyeknek magvait már jelenkorunk is bőven hordja méhében. Örömmel láttuk a' koldulásnak egyik, jelenleg még Pesten is divatozó, álarczát, a' kintornázását (Werkel) lerántva, 's gúny-tárggyá tétetve; örömmel a' színészetben az olyanokat kinevetve, kik élelem hiányában, szükségtől nyomatva, tehetség 's előkészület nélkül akarnak Thaliánál beköszönteni. Azon leginkább csudálkoztunk, hogy annyi komoly intéz mellett a' tréfa végképpen el nem sülyedt; mert a' komolyság és tréfa bajosan egyező tárgyak: de itt össze vannak olvasztva, a' legszebb őszhangzásban élnek, 's egyik a' másiknak mindig kész helyet engedni. Sokat lehetne még mondanunk e' mű szelleméről; de ki győzné mind azon allegorikai jelentőségeket, élet 's bölcsességi maximákat előszámlálni, mellyekben e' mű olly gazdag. Mi e' karaktereket illeti, a' fentebb említett három fő karakterrel meg vagyunk elégedve: Töpröngi és Gögfokiné nem és individuum egyszersmind, életből meritett 's igazsággal bíró; Halador olly jó, olly szelid, olly mivelt, olly okos, millyennek neve szerint lennie kell. Eredeti 's Jolánka iránt síncs kivételünk; hanem a' többi mellék-karaktereknél kívántuk volna, hogy több színezettel birjanak; mert itt felületesen vannak feltüntetve. Ezeknek bővebb festése az első felvonást tarkábbá 's még mulattaatóbbá teheté. — Emlitnünk kell, hogy e' mű még 1835-ben iratott alkalmilag Halley üstökösére, 's ez ideig, reméljük, nem azért nem adatott, mintha „felejtte hevert volna a' könyvtárban“ hanem mivel muzsikája nem vala; és így Szerdahelyi ur igen helyesen tévé, hogy muzsikájával végre napfényre hozta. A' szerzőt örömmel üdvözöljük e' pályán, mellyen a' magyarok közt ő vala első, ki mulatva tanítani, 's tréfálva a' legszentebb kötelességekre toda figyelmeztetni 'S most azzal válunk-el tőle, hogy azon szép elvet, mellyet jelen művében követett, kövesse örökre, 's a' hirlapi perlekedéseket kerülve, mellyekből dicsőséget nem aratott, 's mellyek által olly sok ellent szerzett magának, ezentúl tettelesen munkálkodjék, és szinpadunkat mentül több 's ezentúl, a' mint okosan remélhetni, még jobb művekkel gazdagítsa. Ekkor ellenei méltánylani lesznek kénytelenek munkásságát, vagy legalább hallgatni felőle. — Az előadás sem olly egybevágó, sem olly jó nem volt, hogy irigyei is azzá keresztelhetnék: de reméljük, második előadás után ellenkezőt mondhatunk. **S z e n t p é t e r y (Töpröngi) K o v á c s n é (Gögfokiné)** 's még egy pár színész dicséretes kivétel volt ma is. s.

D E B R E C Z E N B Ő L. Télelő 29-dikén **L á n g n é** jutalmul „Marót bán“ Vörösmartynak 5 fvsos szomorú játéka szépen megtölté a' színteremet. **S z i l á g y i** ur a' ezimszerepet köztetszésre adá. Ezen színészünkről bátran mondhatjuk-el, hogy rajta a' haladás napról napra szembetűnőbb lesz; szavalata, actiói simábbakká válnak, 's ehhez még öltözetében is félre nem ismerhető csin járul. **E r d é l y i n é** asz (**Ida**) szokott művészi beljegy-felfogása által szerepe erkölestelensége mellett is kedvelté tudta tenni a' kötelességéről megfélekedzett nőt. **S z i l á g y i B e n j a m i n** ur (**Bod**) éppen nem volt helyén. **M a g o s s** ur (**Hasszan**) türethetőn adá szerepét; neki csak né-

melly szokássá vált hosszú actióival nem tudunk megbarátkozni. — Utósó előadás ez évben Bauernfeldnek Kiss Iván által fordított igen jó vig játéka, az „utósó kaland“ volt. A' színteremet e' kedvelt vig játék sem birta megtölteni. A' színészet iránt egy idő óta mutatkozó hidegség azon ohajtást költé minden színésztedvelőnek lelkében, vajha az új év kétszeresen pótolná viszsza e' jótékony hatású 's mivelődést elősegelő intézetnek mind azt, mit lefolyt évünk tőlök megtagadott; és ezt egy illy népes 's magyarul beszélő várostól várni és kívánni is lehet.

Szebb jövődöt Thaliának

Bús estvéi már valának.!!

MLGR.

KASSÁN jan. 31-kén „gyászvitézek“ Szigligeti 4 fvsos dramája szorgalommal adatott. Nézők kevesen. — Febr. 1-jén „véletlen találkozás“ Nagy Ignác 1 fvsos bohózatja érdemlett tetszésre méltatott; ismétlését ohajtva várjuk. Ezt követte „átok és áldás“ Houwald 2 fvsos dramája. Balla (Günther), Balláné (Margit) jelesek valának. Balla Mari (Móricz) korát meghaladó elfoglaltsága által zajos tapsokat aratott. E' két játék közt (mellyekben egész személyzet iparral működött,) Ehrenstein György, táncművész által eljárt magyar magánytánc tapsokkal fogadtatott, és a' tánczos koszorúval tiszteltetett. *) Nézők számosan. 2-án a' színház zárva. — 3-án „világ hangja és szív jósága“ Ziegler 4 fvsos színjátékában Benkő, magyar színész, első próba játékkal Berg Fricz szerepében lépvén-fel, azt tühertőleg személyesíté. Nézők közép számmal. — 4-kén „pénztárnok“ ismételtetett. — 5-kén rendes béreltszünetben a' „farsangi fűzér“ czim alatt adatott egyveleg kevés nézőt édesgetett színházunkba. Az egyveleg részei közül említendők: 1) „Griseldis dramai költeménynek 2-ik fvsá. Balláné (Griseldis) azon kívánatot ébreszté-fel keblünkben, vajha e' szerepet egész terjedelmében láthatnók töle. — 2) Kaiser k. a. 's Joób ur által éneklett kettős dal „Beatrice di Tenda-ból“ zajos tappsal fogadtatott; — 3) a' fegyvernőkök kardala ugyan csak Beatrice-ből közkívánatra. — 4) Aria „Fernando és Bianca“ dalműből; éneklé zajos tapsok közt 's hivatta Kaiser k. a. — Az egyveleg betevő jelenetben előfordult botránkoztatásnak többször elő nem fordulását kérjük. — 6-kán a' színház zárva.

TRENCSENI ÉS ABAÚJI.

DIVAT.

Parisban a' társalgási férfi-öltözetekben kevés változás történt. A' gallérok 's vállhajtókák egyenesek, 's a' vállon lesimulók. Pongyola-köntösül keleti alakú posztó felruhát viselnek oldal-zsebekkel, zsinór-diszitménnyel. Hajtókáji bársonból készülnek. A' kalapok magasok, ernyőjük szélesek 's oldalt feldomborulttak. A' fodros előüنگeket három kis gombbal folyvást viselik, ugy az aranyzott 's ékes metszvényű, gombos, vékony nádpálcákat mind sétálás közben, mind pedig estvélyekben.

*) O te elfajult koszorús kor, mivel jutalmazod hát a' valódi művész érdemét, ha már egy pár mindennapi közönséges tánc-ugrásért is koszorút szőrsz?

SZERKEZŐSÉG jegyzéke.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiazon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön martius 21^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

S i r k e r t.

Kicsiny földet bírok
Édes tulajdonul,
A' sirkertben vagyon
Ez háborítlanul.
A' birtok: sirhalom,
Előtte fakerezt, —
A' földön mindenért
Oda nem adnám ezt.

Ide, ide jövök
Én minden hajnalon,
Ásót, kapát viszek
Naptársul — vállamon;
Körülte egésznap
Ások, kapálgatok,
Virágot öntözök —
És még sem fáradok.

Ha homlokomra szőtt
A' hévnap cseppeket, —
Virágokat szedek,
Választva szépeket:
Miket egymás mellé
Csinnal illesztgetek,
'S mátká-koszorúba
Híven kötözgetek.

Van köztte gyöngyvirág,
Van szegfű — egyszerű,
Aranyka, rétvirág
Tarka vegyületű;
Menyekző-rozmarin,
Ibolya kiskötet,
'S közébe lombjaul
Szövék szalagfüvet.

Keresztre a' szedett
Virágokat füzöm,
'S a' köny-nevelteket
Könyümmel öntözöm.
A' sir ölén virul
Bokoresa nefelejts,
Közöttte szél susog:
„Fülém egy könyet ejts.“

Benn — alszik caendesen
 Szívem menyasszonya ,
 Fején virágfüzér,
 Rajta málka-ruha.
 A'szik — álmában is
 Engem ölel, hivat; —
 Ki naplehuntyaig
 Lesem felébredtét.

Bár búval keblemen
 Csak estve távozom ,
 Sötétben ébredtét
 Ugy sem vigyázhatom ; —
 És míg az estharang
 Elbűg hegy-völgyeken
 Kunyhómba — vállamon
 Ásóm', kapám', vízem.

GARAY A.

SZORGALOM.

Az orosz selyemtenyésztő társaság munkássága. — A' társaság munkássága leginkább a' Kaukazontuli földekre van irányozva, mellyek nagy mennyiségű ugyan, de terjedtségükhez képest még is kevés selymet tenyésztenek. A' kormány, melly e' tájakon számos eperfa-ültetvényeket bir, azokat (számuk csak mintegy 760-ra megy) Scheki tartományban, egy 1836-ki aprilis 22-kéről költ ukasz szerint, bizonyos föltételek mellett a' társaságnak engedte, és pedig 587 család koronajobbágygyal együtt, kik az eperfa-ültetvények művelése és selyembogarak tenyésztésére köteleztetnek. A' társaság ezenkívül még eperfacsemetével (ott Tochmacsarnak nevezik) beültetett 26, és 15 még be nem ültetett de már e' célra elkészített kert birtokába is jut; a' társaság azonnal ügyvivőket rendelvén Tiffisbe, gondoskodott a' tochmacsarak átültetéséről, és első évben a' még be nem ültetett helyek nagy része már megrakatott csemetével. Azonban a' kerteknek es jobbágyoknak átvetele, a' tartomány fölmérése, a' fák száma és korának meghatározása, a' személyek és kormány iránti különféle kötelezéseik följegyzése nem kevés fáradságba került, és az ügyvivőknek néhány hónapig kellett ide oda utazgatniok. Ezen kertek és emberekön kívül még azt is igyekezett a' társaság kivinni, hogy a' tartománynak azon lakosai, kik eddig legombolyított selyemben fizeték adójokat, most gubókban fizessék-le, mellyeket a' társaság azután határozott áron magához váltana, minthogy alakulása előtt már rendeléseket tett idegen gombolyítók és jobb gépeknek Georgiából hozatására.

1836-iki nyárutó hónapjaiban egy meghatalmazottat küldött-el a társaság, ki 1837-ki télhó napjaiban Raconigiból, Turin mellől, tapasztalt, 's nagyobb részint házas mestereket, egészben 26 személyt, szállított a' tengeren Georgiába. A' főmesteren vagy igazgatón és segédein kívül egy erőművész, asztalos, felügyelő a' fonó gépekre, egy kertész eperfa- és egyéb növény-tenyésztésre, egy kőműves, vinczellér 's egy munkás a' pirosító buzér őrlésére is van a' szegődöttek között; az asszonyok kivétel nélkül mind selymet gombolyítanak. Ez emberek 6 évre kötöttek szerződést, még pedig némmelleyek igen mérséklett bérért; többen csak 300 frankot kapnak évenként, lakás, fűtés és gyertyán kívül; évi fizetésök mind e' mellett is 20.000 frankra megy.

Hogy 1837-ben azonnal koronajósági gubók legombolításához kezdessen, és a' Nucha környékén állított 's koronához tartozó selyemfonást is elakassza, a' társaság folyamodást adott-be, mi szerint a' fonó intézetnek, míg tulajdonát elkészítendi, fizetés nélküli átengedését kérte, melly kérelem mellett egyszersmind kötelezte magát, hogy azt olly állapotban szolgáltatja vissza, mint átvette. A' kérelem elfogadtatott. Az intézet jobb karba helyeztetett: egyeleve csak 40 fonószék állított-fel benne; most ugyanott nemcsak az idegen munkások dolgoznak már, hanem 72 bérlett benn szülött is. A' munkának szakadatlan folytathatásaul magány-személyektől is tömérdek gubót összevásároltak; noha mult éven a' korona-jóságokból is annyit kaptak, mennyit az előtt öt év alatt nem. Mivel az europai mód szerint gombolítás mellett sok hulladék marad, hogy azt pour-de-soie fonáshoz használhassák, egy csapat e' munkálathoz szükséges gépet is rendeltek hozatni.

Ezenkívül két nagy terjedtségű és kedvező fekvésű telket jegyzének-ki, egyiket, egy régi torony omladványaival, Tifishez közel, mellyen a' georgiai királyok által gyakorlott eperfatenyésztés nyomai még látszanak, 's másikat Scheki tartományban, egy derék eperfa-kert mellett. A' társaság ez utóbbi helyen, melly más kertek között fekszik; egy mintakertet 's ebben selyembogár nevelő intézetet akar elrendezni; a' többi telek részint Örmények, a' túlhatárról hivandók, részint a' császári nevelőintézetek növendékei által fog műveltetni azon föltétel mellett, hogy a' selyemtenyésztés és egyéb mezei munkák a' társaságnak bizonyos hasznával járjanak, egy rész pedig, a' környéknek is használni akarásból, napszámban fog műveltetni.

Milanóban bizonyos német egy sok haszonnal járó selyemfonó és gombolító gépet talált-fel. Graf testvérek hat évi szabadalmat váltának e' találmányra a' kormánytól, és a' társaság már alkudo-

zásban van a' tulajdonosokkal megszerzése iránt. Más részről Meyendorf A. K. báró, a' társaságnak részvényese és levelezője, d' Arcet urnak a' hernyók szaporább tenyésztését előmozdító találmánya mintáját rendelé-meg, 's így a' társaság végetlen fogja a' Kaukazontul tenyésztését folytatni; ez annál dicséretre méltóbb, mint-hogy a' kertek már is sokkal több eledelt nyújtnak, mint mennyit a' selyemhernyók, ha még egyszer annyi volna is, fölemészteni tudnának.

Más részről az eperfák és selyemhernyók nemesítésén is munkálkodik a' társaság, 's e' célra olasz országból philippinai eperfát és olasz selyemhernyókat hozatott. Rendelések tétettek Kiachtából szállítandó chinai selyemhernyók hozatalára is.

Az adónak selyem helyett gubóban lefizetését még nem tudta a' társaság kivívni: e' végből 1836-ban az egész selyemadót megvásárolta a' kormánytól, 's azt Moszkvában nyereséggel ismét eladta; 1837-ben ugyan ennek kelle történni.

A' selyemtenyésztés folyamatba hozásán kívül még a' kereskedés felvirágoztatásán is igyekszik a' társaság, melly végre a' Kaukazontuli tartományokban már üdvös rendelések is tétettek. A' belső kereskedés tárgyain kívül, mellyekkel közvetlenül 's haszonnal foglalatoskodik, egy megbízó, kereskedést is szándékozik állítani az orosz ipar készítményeivel. Ez mind a' társaság hatáskörét szélesíteni fogja, mind az orosz iparnak utat tör török ország és Persia beljébe hathatásra, 's egyszersmind a' társaságnak is alkalmat nyújtand a' Kaukazon tuli lakosokkal közelebbi érintkezésbe jöhetésre. (Nordische Biene.)

Pamut-fonó gyár. Midőn Arkwright, egy prestoni szegény borbély (ki — mellékesen legyen mondva — halála után fíjának 3.000.000 franknál többet hagyott) azon eszmére jött, hogy a' fonónók ujjai helyett forgó hengereket lehet használni, angol ország pamutgyárai nem jövedelmeztek többet 50.000.000 franknál; jelenleg a' 900 millio frankot is meghaladják. Csupán magában a' lancasteri grófságban annyi fonalat dolgozhatnak-fel, mennyit 21.000.000 fonónó alig állíthatna-elő rokkán. És mind a' mellett is, hogy a' fonásra nézve a' mechanica már tökélyessége tetőpontjára jutott, még jelenleg is 2.000.000 embernek van ott dolga, hol Arkwright, 's Watt találmányaik előtt 50.000 munkást számitottak.

LITERATURA.

Almanach-társaság.

1.) A' hirlapok után közzé tett alapszabályok világosításaul czélszerűnek vélte a' társaság kifejezni, hogy a' 10 pengő forint részvényi-érték három évre csak egyszer fizettetik, 's a' netalán kilépendők, részvényeiket, a' pénztár akkori állásához képest kidolgozandó kules szerint fogják vissza nyerni. — 2.) Az igazgató válaszmány kilencz tagjának, a' pénztárnok aláírásával hitelesített, köbe metszett ívek és részvények adatnak-ki, mellyeket ők — a' pénztárnak, ön maguk nevében történt biztosítása mellett — másoknak ismét kioszthatnak, hogy ekképpen az aláírhatás és részvények lefizetése könnyíttessék. — 3.) A' részvény érték első fele az aláírásakor, második hat héttel későbben lesz befizetendő. — 4.) Az eddig aláírottak, részvényeiknek a' pénztárnoknál Csanády Ferencz urnál (Ujvilág-utsza, Reisinger-ház), martius 31-ig leendő kifizetésére kéretnek.

Egyszersmind hazai íróink a' társaság nevében tisztelettel felszólíttatnak: hogy a' szépliteratura akármely osztályába tartozó dolgozataikkal, e' vállalat megalapítására — a' későbben kihirdetendő feltételek mellett — befolyjni sziveskedjenek.

A' tisztelt közönség pedig — mellynek méltányos részvéte adhat minden hazafitii indítványnak sikert és életet — kéretik: hogy ezen kezdetében kicsiny, de czéljaira nézve szép haszonnal biztató társaságot, részvények vétele által pártolni kegyeskedjék. Költ az igazgató válaszmány üléséből, martius 8-kán 1839.

KÚTHY LAJOS s. k.

jegyző.

Szigligeti eredeti színművei: „Pókaiak — Vazul — Aba.“ 18-ad rétbén, finom fiúmei velinen, vastag congrév-nyomatú borítékban egy kötetben megszerezhetők Eggenberger és Heckenast könyvárus uraknál, 's a' pesti magyar játékszíni pénztárnál 2 pengő forinton. — Hasonló kiadásban ugyanazon helyeken: „Gyászvitézek“ eredeti drámája 1 pengő forinton.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, mart. 11-kén „Griseldis“ rendkívül kevés néző előtt adatott. Jelesek voltak: Lendvayné assz. a' ezimszerepben, Bartha (Percival) és Szentpétery (Cedrik) urak. — 12-én a' „bál-éjt“ szép számú nézők látogatók; 's ez új bizonyossága annak, hogy bár némelleyek az operára kigyót békát kiáltanak, még is nagyobb részint csak daljátékok birják színházunkat megtölteni. Schodelné assz. (Amalia) művészi talentumának gazdag tárházát ismét egész pompájában tárta-fel előttünk, 's abból, mit természet és művészet oda bőven halmozott, pazar kezekkel áldozott tisztelőinek. Erkel urnak (Olaf) szokott gyöngységét nem is említve, csak azt tanácslaná ref., hogy szabadabb mozgásokhoz, lovagiasb lépésekhez 's állásokhoz szokjék; mert az az örökös, nevetséget szülő, előre hátra lépés, akaratlanul is elméjébe hozza a' nézőnek azon tanulót, ki egy lépésnyi széles és hosszú szobájában sétálni akarván, hozzá hasonlólag mozgott. Azért ohajtánók, hogy szabálytalan

léptein gondolkodó tanulmányal segíteni minél előbb törekedjék. **Conti ur** (Reiterholm) ismét kedvesen lepett-meg tiszta csengésű hangjával; őt a művészet koronájában csakugyan tiszás nélkül állíthatni ritka gyöngynek. **Lendva y** urat örömmel láttuk Christian kis szerepében; de annál inkább fájlatuk 5-ik fvsban az álarczosoknak olly kevés számra olvadását. Illy figyelmetlenség vagy hanyagság csak a' pénztárnak szokott ártani. Tudja ugyan ref., hogy a' színészek néma személynek öltözni nem tartoznak; de arról is meg van győződve, hogy ha illy esetekben egy részt a' darab fényének fenntartása, más részt az igazgatóság iránti szivességből, — de leginkább az intézet hasznának kereséséből, és így a' pénztár érdekéből, mellynek jólététől függ az intézetnek virágzása, és így a' színészeknek létezhetése is — azt megtennék, (mit jelen darabban annál biztosabban tehetnek, ha a' néma személynek öltözést szégyennek tartják, minthogy álarcz alatt vannak) érdemből 's méltóságukból semmit sem vesztenének; egyébiránt az észrevétel azokat, kik a' bálban ma is részt vettek, nem illeti. Megemlítendőnek véljük ez estéről még azt is, hogy a' néző hely mennyezetéről lecsüggő nagy közép lámpa, melly a' közönségért minden áldozatra kész igazgatóságnak tömérdek költségébe került, ez alkalommal láttatá előszer légszesz fényét; 's valamint nagyszerűsége, ugy a' szétárasztott tündérfény által is mindenkit bámulatra ragadott. Végezetül dicsérettel említendő még az igen jelesen működött karszemélyzet és hangászkar is. — 13-kán „király leány mint koldusnő“ került szőnyegre. — 14-én „eskü“ daljáték szép számú nézőket csalt minden kellemetlen idő daczára is a' színházba. **Schodelné** asszonyról (Elaisa) ha, azt mondjuk, remek volt, annyit tettünk vele, mintha a' vaknak mondanók: nézd, milly gyönyörű a' nap; és a' süketnek: halld, mi bájlon csatog a' csalogány: az az semmit; mert a' vak még sem láthatja a' nap szépségét, a' süket nem hallhatja a' csalogány ömlengését. Így van az olvasóval is; a' remek szóban minden képzelődése mellett sem képes feltalálni azon művészi tökélyt, azon véghellen tűz-érzelmet, azon bájló lágyágot, melly **Schodelné** játékán és énekén ömlik-el. **Conti** urról (**Manfredo**), ki csak egyedül állhat méltán mellette, dicséretesnél egyebet szintén nem mondhatunk. A' többi személyzet is igyekezett. — 15-kén **Bono** athletai, mimika 's gymnastikai mutatványát megelőzőleg **Hutnak** „én voltam-ja“ adatott, mellyben bizonyos **Fejér ur** (**Péter**) igyekezett vendégképp' átvergődni. Nézők közép számmal. — 16-kán „bájital“ került szőnyegre. Jelesek **Schodelné** assz. **Szerdahelyi** 's **Conti** urak. Nézők közép számmal. — 17-kén „báléj“ bérletszűnéssel adatott. A' nézőkkel zsúfolt szinterem, a' kerekdeden adatott daljáték, a' nézőhelynek egész megvilágítása, 's az 5-ik fvs-i pompás bál mindenre csak gyönyörrel hathattak: de mennyire mulá mind e' kéjt felül azon öröm, melly közönségünket azon perczen fogá-el, midőn 9 óra felé fens. **István** es. k. főherczeg **Károly** szász-weimar-eisenachi főherczeg kíséretében, színházunkat előszer szerencsésítvén jelenlétével, az udvari páholyba lépett. Riadó taps 's éljen kiáltás rendíté-meg a' szinteremet a' szeretve tisztelt főherczeg meglátásakor. 10 óraker távoztak a' fenséges vendégek, igen hizelgő szavakban jelentve elégülésöket az őket elfogadott 's hintajáig kísért választmányak. Innen gróf **Cziráký** ő exczellenziája estélyébe méltóztattak menni. — 18-kára „**Halley** üstököse“ volt kijelelve.

Utba igazítás „egy részrehajlatlan művéd“ urnak. — A' Honművész 19. számában bizonyos művéd ur a' magyar operák eredetisége miatt vitát kezd, 's egyenesen elakarja tagadni, hogy „krétei törvény“ című daljátékom eredeti magyar mű legyen; mi abból származik leginkább, hogy művéd ur a' zenét a' költeménnyel összezavarja, 's e' kettőről mint elválaszthatlan egésről szóll. Az opera költeménye(ugy nevezett könyve) egy magában önálló mű, melly, ha muzsika soha sem készül is reá, költészeti munka marad. — Vagy tán Goethe énekes játéka, mivel zene nem készült reájok, azért semmik? — Észrevehette volna művéd ur, hogy athenaeumbani nyilatkozásom csak textusom eredetiségéről szóll: a' textus pedig eredeti marad, bár török vagy kalmuk készítsen is reá muzsikát, 's e' szerint a' mű meg nem szűnik eredeti lenni, noha németre fordítám is azon végből, hogy olly hangszerző, ki nem tud magyarul (mert nem olly sok ám a' magyar hangszerző!) zenét készíthessen hozzá. 'S most tehát azt mondom művéd urnak: hogy a' „krétei törvény“ magyar textusa az eredeti. Mi kifogása ez ellen művéd urnak? vagy tán író-asztalom mellett állott, mikor azt irtam? Mert abból, hogy még 1838-nak telében a' partitúrát német textussal látták némelleyek, azt következtetni, hogy a' német textus az eredeti, nagy hirtelenkedés. 'S itt saját szavaival élek művéd ur! „hogy a' tolla alá vett tárgyak körülményeit alaposan kellene ismernie.“ — Ugyan is tudni kellett volna, hogy én 1837-nek júniusában Pestet elhagyván csak nem hagyhatám a' magyar textust a' zene-szerző kezei közt, ki nem tud magyarul, — hogy a' hangszerzőnek csak tudnia kell, mellyik szótagot mellyik hangjegyre teszi, 's így a' szavakat csak oda is kell írni a' partitúrába, — 's harmadszor, hogy a' magyar textúst előbb nem írhatám a' partitúrába, mintsem itt valék Pesten; — ide érkezém pedig 1838. januar 30-ik napján. — Egyébiránt, irjak bár valami művet tíz nyelven, nekem mint szerzőnek joga van azt meghatározni, mellyiket kellessék eredetinek tekinteni. Vagy az-e csak az eredeti, mit előbb irtunk? E' szerint, ha valaki egy munkát írna, 's öt hat év után sokat, igen sokat változtatna rajta, az nem volna eredeti; mert már nem az első gondolatok bélyegzik. O logica!

LENGEY.

KASSÁN febr. 7-kén az új bérleti rend (alsó páholy 13 játékra 31 f.; felső páholy 24 f.; zárt szék 5 ft.; földszin 12 játékra 3 ft. 's hat játékra 1 ft. 40 k. v. p.) első számában „Cordova Gonsalvo, vagy, barátság és szerelem“ új történeti színjáték 5 fvsban (Irta gróf van Dernaeth Lipolt, fordítá Klestinszky László) adatott. Balláné (Izabella) méltósággal, Köszeghy (Cordova) és Balla (Lara) érzéssel 's jól játszottak. Erdősön (Muli Hazem) szerepmentudás 's megrovást érdemlő figyelemtség látszott. Sajnáljuk, hogy ezt róla a' minden tekintetben hasonvehető tagról, kell mondanunk. Soós Anasztázia (Zulema) és Fűredi (Alamar) szorgalmuk dicséretet érdemel. A' sok szini hatással bíró színmű szorgalmas 's egybevágó előadás mellett folytonos tetszésre számolhat. Nézők közép számmal.

TRENCSENI és ABAÚJ.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' nemzeti casino teremében mart. 17-én adatott 's különös érdekű hangászati mulatságot szép számú hallgatóság tisztelémeg. — Előadott: a) Onslow Gy. 15-dik szép quintettje. — b) Négyes német dal

férjf hangokra, Merkel ur pesti hangász szerzeménye. Éneklék m. gr. F. L. a' pestbudai hangászegyesület elnöke, K., E., és Sch. urak, mindannyin az említett hangászegyesület tagjai. Mind a' jeles szerzemény mind a' gyönyörű classicaei előadás, de a' dalnokok iránti tisztelet is a' jelen volt hallgatókat zajos tapsokra gerjeszté; mire ugyan azon t. urak Grill szerzeményeiből egy másik négyesdalt voltak szivesek hasonló jelességgel énekelni. E' nemű érdekes hangművek ma előszer fordulván itt-meg; mindenki ben illyesek többszeri ismétlése iránti ohajtást élesztének. — c) Eck Fridr. kettős versenye két hegedűre; játszák ötös kíséret mellett a' jeles S e r v a c z y n s k i Szaniszló és 8 esztendőös tanítványa J o a c h i m József. Ez utóbbi csudagyermekről egyebet nem mondhatunk, mint hogy benne valóságos csudát láttunk, 's hallottunk. Előadása, pontos tisztasága, 's a' nehézségekkel megvívása, tactus-szilárdsága annyira elragadá a' hallgatókat, hogy a' tapsok egyre hangozván, belőle mindenki második Vieuxtemps-ot, Paganini, Ole Bullt jövendölt.

2) A' pestbudai hangászegyesület 5-dik műelőadása e' folyó III-dik hangászati évben hétfőn, martius 25-én, esti 6 órakor, lesz Pesten a' k. v. nagy redut-teremben. Tárnya Schneider Fridr. „utós itélet“ című nagy oratoriuma. — A' t. egyesületi tagok pénteken és szombaton (mart. 22—23.) vehetik által belépti jegyeiket szokás szerint Pesten egyesületi pénztárnok Klausz E. L. urnál, 's előadás napján az egyesületi író szobában; — Budán pedig Milecz Imre urnál. — A' megalapított rendnek fenntartása végett a' t. egyesületi tagok illőleg kérettetnek, hogy a' belépti jegyeket csupán csak biztosító lapjaik előmutatása mellett méltóztassanak követelni: ha pedig ezek elhányódtak vagy elvesztek volna, ne terheltessenek helyettök a' biztosító lap pártját kivánni jövendő előmutatás végett.

3) Menter József ur, a' remek violoncellista - vendégünk mart. 16-án adá a' kisebb redutteremben 2-dik versenyt, melyben ő saját és Kummer szerzeményeiből két művet ismét meglepő remekességgel játszott. A' többi előadott hangmű volt: Beethoven septette; Váray ur által éneklött, Kreuzer „fogadósné leánykája“ és Lachner „rejtvény“ című daljai; — Döhler változatai, Taborszky Gabriela k. a. által fortepianón játszva.

4) Rothmayer Caroline kisassz. mart. 17-én adá ugyan ott 2-ik versenyt; melyben ő Kalkbrenner As-dur versenyt, Hiller etudejét, Chopin nocturnóját, Schubert egyik dalját Liszt F. által fortepianóra alkalmazva, 's ugyan Lisztnek divertissement-ját, Paccini egyik cavatinájára, játszá. Mellék-művek voltak: Proch „kereső szive“ Stampfl Ferd. ur által, Dessauer „vízi ember“ dalja Schw. ur által énekelve, és a' Dessoir ur által szavalt költemény. — A' fiatal jeles versenylőné ma is, mint multkor, zajos tapsokkal tiszteltették.

DIVAT.

12-dik divatkép (Pestről). — Felruha gros-grainból herakott Sevigné mellet, Ebole-gallérkával, melly hátul az ujj-lyukban vesz-el. A' ruha háta szakokba (Fächer) van rakva, Az ékesítmény hasonló szövetből rojtokkal készült. — E' csinos kép eredetije Argauer Antal polg. nőszabómester műhelyében, Pesten (váczi utca, Mocsonyi-ház, 412. sz. a. a' három Gráciajánál, 2-dik emelet) készült. Sietünk azt, mint tavaszi igen csinos felruha mását, t. olvasónéinkkal közleni annyival inkább, minthogy Parisból még most nem olly hamar kaphatunk újabb szabatu tavaszi öltözeteket. A' fenn említett Argauer ur, minden évszakhoz alkalmazott ékes ruhákat a' legizletesebb bécsi és parisi minták szerint szokott készíteni; minél fogva nem tartjuk feleslegnek őt a' t. közönség további kegyes figyelmébe ujjolag ajánlani.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap martius 24^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Emlékezés egy nyárestre.

Az alkonyat komolyszelídeden
Nyugolni szállt a' néma völgy ölére,
A' búcsuzó nap áldozatra tére,
Tűzcsókja lángolt messzefellegen.

Bonyolult jött a' vándor esti szel
Két barnuló síc' lengteget fűzével,
Szelid leány is jött az est szelével,
's megállt a' páros hátt keresztinél.

Egyszete bájos volt látnom őt
Midőn letérdelt érzemény-hevében —
's fohász kelt ajkán, könyv sötét szemében,
Köny, melly hívítne minden érezőt.

Most hó borítja néma völgyemet.
Lelkemben él az alkony-szende bája,
Fülbarnul a' lehunyok szűk hazája,
Föltűnsz te is lány — a' hég könyüm veled! —

ACANTILIDIS.

SZORGALOM.

Mákonykereskedés Chinában. A' calcuttai hírnökök-
ből következőt vonunk-ki, mi nemcsak a' mákonykereskedésnek
jelenleges állapotjáról, hanem az Angoloknak a' chinai birodalom-
mal mikénti állásáról is érdekes felvilágosítást nyújt. — „A' má-
konykereskedésről szóló chinai hírek oly fenyegetők, hogy min-
den e' tekintetben táplált reménynek hátra „istenhozzád-ot“ mond-
hatni. A' Chináknak ez árucikk iránti idegenkedése naponként el-
határozottabb és következetesebb lesz, a' hatóságok szemfülessége
pedig oly rendkívüli, hogy a' leghihetlenebbek is átlátni kezdik,
mi szerint illy rendszabásokhoz nem csupán haszonvágyi tekintet-
ből nyulnak, nem csupán azért gördítnek nehézségeket e' keres-
kedés elébe, hogy az ujjaikon keresztül nézést minél drágábban fizet-
tessék-meg maguknak, hanem a' pekingi udvar rendeléséből, melly
e' bódító szernek elterjedését egyáltalában meggátolni akarja. Az
éjszakkéleti kikötők, mellyeken keresztül a' mákony eddigelé

titkon szállítottatott Chinába, most legszorgosabban őriztetnek, és a' beléjek jutás szerfeletti nehézségekkel jár. Illy rendszabások által annyira csökkent e' czikknek kelete, hogy sokan félnek, hogy egy láda mákonynak ára 500 rupiára szálland (az előbbi árnak alig tized része), olly árra, melly az indiai nyilvános hatóságoknak a' mákony-nyereményre épített reményeiket csalhatlanul füstbe oszlatja.

Sőt még azon szerencsétlen gondolatra is jöttek e' példa nélküli crisisben, hogy a' mákonyt erőszakkal vigyék - be Chinába. Minthogy pedig némelly fegyveres járműnek iparkodása a' cantoni révben némileg sikerült, halljuk, hogy Calcuttában jelenleg több hajó készítettetik-fel fegyveresekkel, hogy így a' chinai vámczirkáló hajóknak ellenszegülhessenek. Az Angolok tehát ellenségeskedni akarnak a' chinai vámhivatalokkal, és ágyúik oltalma mellett szándékoznak a' tartományba mákonyt szállítani, mellynek bevitelét a' birodalom törvényei tilalmazzák. Illy eset még hallatlan a' kereskedési évkönyvekben, 's a' mákonyval kereskedés ügyében általában több olly különös körülmény fordul elő, mellyeket elhinni maga megerőtetésébe kerül az embernek. Egy részről a' mivel, felvilágosodott, angol kormány áll keleten, 's a' mákonytermesztést Indiában mindenképp' elterjesztteni csupán azon szándékból igyekszik, hogy azt a' chinai birodalomba bevihesse. Más részről a' csak félmivel chinai kormány mindent elkövet, hogy azon árút, melly alattvalói között idővel minden társasági, politikai és férfias erényt elfojtja, kiküszöbölhesse. Ez igyekezetet némileg sikerülni látjuk; mert a' mákony ára 30—40 sőt 50 procenttal is alább száll: nem sokára megjelennek tehát az angol hajók halált szóró ágyúkkal és bódító méreggel terhelve, angol lobogók alatt a' cantoni révbe usznak, a' hatóságok tilalmát megvetik, 's áruikat part-ra szállítják. Hány ember-élet fog e' vakmerő vállalkozatnál elhunyni, azzal semmit sem gondolnak. Illy hajók érkezését a' függetlenségére annyira féltékeny kormány, minc' a' chinai, nem fogja imánnal nézni. Mert ha az ország törvényeit ez idegenek is lábbal tapodhatják, még pedig büntetlenül, akkor a' tatár dynastiának semmi tekintete sem volna china jobbágyai előtt. E' fegyveres dugárus csoport hihetőleg hova hamarabb feltöri a' frigyet; a' cantoni angol consul hiába fogja ekkor tagadni, hogy a' vakmerő vállalkozat nincs tudtára; hiába állitandja, hogy őket szándékukban gátolni hatalmán kívül van; az önkényhez szokott chinai kormány nem fogja hinni, hogy ez angol kalóznak főnöke e' nemzete lobogóját hordó hajókat szándékukban meg nem gátolhatná, ha tenni akarná.

Gömb-sajtó. A' hannoverai pattantyússág néhány év óta szembeszökő haladásokat tön a' hadi anyagok tökélyesítésében; nevezetesen: 1) egy gömb-sajtót talált-fel, mellynek segedelmével a' puskák, karabinok 's pisztolokba való gömbök tökélyesen 's tömötten sajtoltatnak. Egy illy géppel öt percz alatt 800 gömböt készíthetni-el. — 2) Álgúzart készített, melly a' gyújtólyukhoz semmi nedvet nem bocsát. A' lőszer elgyújtása egy szij segedelmével történik, melly a' zárnak egy rugójára van alkalmazva. Az ezek által okozott surlódás tüzet ad, 's így az elgyújtáshoz most nem kell kanóc. — 3) Gyantás vasrudból 6 fontos álgút kovásolt; olly találmány, mellynek titkát eddig sikertelen igyekeztek fellelni. És e' fontos találmányok készítője Gieselmann, egy falusi kovács fija Rissendorfról, 's jelenleg a' hannoverai pattantyússágműhely ideigleni mintamestere.

RÉGISÉG.

Carthago romjaiban talált ritkaságok Közönségesen tudja van, hogy Carthago omladványai alatt egy idő óta kiásások történnek; e' dolgoztatók között legfáradhatlanabb Sir Grenville Temple, angol régiségbuvár. Grenville urnak hat hónapi szakadatlan munkáját fontos és érdekes találmányok jutalmazák. Így p. o. Ganath (Juno coelestis, Carthago védisten-nője) templomának romjai alatt 700 darabnál több nagyobb nemű pénzt, különféle üveg és cserép edényeket találtak. Azonban legfontosabb 's talán legváratlanabb találmányának egy mezei lakot, a' tenger parton állót 's a' föld színe alatt 15 lábnyira fekvőt, mondhatni. Nyolcz szoba fölül már eltakarított a' föld, mellyeknek alkatjából, diszítéséből azt lehet következtetni, hogy valamely hatalmas személyei voltak. A' szobafalak festvék, a' csarnok pedig pompás mozaikkal, a' herculanumi és pompeji-i omladványokból kiásottakhoz hasonlókkal van padozva; mert különféle tárgyakat ábrázol, tengeri növényeket, egy hajót, mellynek födelzetén a' tánczó némberek körül bámuló harczenokok állnak, mások ismét oroszlán, ló, leopardokat, tigris, medve, zergéket, kócsagok 's több más fajú madarakat tárgyaznak. A' szobákban számos emberi csontváz is találtatott. Némellyek azt állítják, hogy azok harczenokok csontjai, kik egy a' mezei lak ellen vívott ostromban, hullottak-el. Egy más szomszéd-lakban szintén becses mozaik művet talált Grenville ur. — Vajha minél előbb örvendeztetne-meg találmányának részletes leírásával.

Romai régiségek. Visconti, a' régiségtani társaságnak titoknoka, a' majus 17-kén tartatott ülésben egy igen fontos és érdekes fölfedezésről tön jelentést a' társaságnak, melyre a' st. Maria maggiore kapun kívül, szent Péter és Marcellin temploma 's szent Ilona sirja mellett, egy szőlőben találtak. A' szőlőnek tulajdonosát e' kertében talált némely régiségek arrá birták, hogy egy ócska, elhagyatott épületet megvizsgáltasson, melynek padlatján egy földalatti folyosóra vezető bejárást talált. Ezt föld borítá, mely akkor omlott bele, midőn az ajtót felfeszíték. Tetemes költséggel kitisztattá a' bejárást torkolatját; költségei azonban gazdagon térítették-meg egy 72 arasznyi hosszú 's 5 arasznyi széles mozaikpadlat felfedezése által. A' szőlőbirtokos azonnal hivatván Visconti urat, megvizsgáltatá vele a' kiásásokat. Ez a' siroknak a' katakombai sirokhoz hasonlóságából, különösen pedig a' padlatba rakott kereszt-jel után ítélvén, a' folyosót szent Tiborc, Péter, Marcellin 's intra duos lauros-ról nevezett hajdani temetkezőhely egyik ágának állítá. E' folyosó ivhajlásai hasonlók a' többi katakombákhoz, csakhogy magasabbak 's terjedelmesebbek. Az oldalfalakba mint szintén a' fő-bejárást átmetsző kázzatokba is 7 lábnyi hosszú 's 2 lábnyi széles sírüregek vésvek, vagy pedig oltár-idomban keresztivhajlással készítvek. A' mozaik padlat legkülönfélebb 's ékebb rajzokat láttat; egy olaj-ágot vivő galamb alakján kívül többször fordulnak elő némely cifrázványok, különféle alakú keresztjegyekkel átfonottak. Műértők, kik e' becses találmányt látták, hajlandók hinni, hogy a' mozaikpadlat Constantin idejében készült, és hogy nem sokára találandnak nyílást, mely e' folyosót az említett temetkezőhelyel összeköti. (Dublin Review.)

Egyiptusi koporsó. Liverpoolba egy egyiptusi 's a' legrégibb emlékek közé számúlható kőkoporsó érkezett. E' ritka régiség Alexandriából küdetett, 's a' britt múzeum számára van szánya. A' koporsó 8 láb 6 hüvelknyi hosszú 's 3 láb 6 hüvelknyi mély. Külseje különös emberi alakok 's hieroglyphokkal van elboritva. Szállítása 2000 font sterlingbe került, minthogy Egiptus beljéből, hol találtatott, az utak hiánya miatt emberek által kelle a' Nil partjaig szállítani.

Felfedezés a' piramisokban. A' londoni literaturai társaság ülésében P a r r i n g urnak egy levele olvastott-fel, melyet az Tourahból Howard ezredesnek írt. Tourah Cairótól délnek mintegy négy mértföldre fekszik Mokattam hegy alatt. A' levél kiásásokról szól, melyeket Parring ur a' piramisokban tétetett. Miután a' nagy gúla terjedtségéről 's a' királyi kama-

ráról hosszasan értekeznek, végre azt jelenti, hogy az abusiri gúlák bejárását megtalálta, eddigelé azonban bizonyos nehézségek miatt beljöket meg nem vizsgálhatta. A' középső (central) gúlánál is találtak bejárás nyomaira, Tourahnál egy homokhalmot ásván keresztül, husznál több kő sarcophag 's csontváz — hihetőleg a' hajdani kőbányákban dolgozókéi — maradványára bukkantak. Ugyan ott Amenophisnak egy tábláját 's elbocsátó levelét (cartouche) is ásták-fel, mi által remélhetni, hogy a' pásztorkirályok történetéről valami bizonyosabbat tudunk-meg, minthogy Manetto szerint, Amenophis 80.000 belpoklóst 's egyéb korbán sinlőt küldte e' kőbányákba dolgozni. A' koporsók külön alakúak, gyermekek 's felnőttek számára készülttek voltak. Egy föld-sarcophagot felnyitának, de szerencsétlenül össze is zúztak. A' koporsó több darabból volt összerakva 's felül rá durva vonású hieroglyphokkal egy asszonyi arezkép mázolja.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, mart. 18-kán „Halley üstököse, vagy, Budapest a' haladás világában“ másodszer adatott. Nézők közép számmal. — 19-kén, ő es. k. főhercegsége országunk fens. nádorának névnapja ünnepén, a' nézőhely teljes megvilágítása mellett Schakespeare „Lear-je“ hozatott kevés néző előtt színre. Jelesek voltak L e n d v a y n é asszony (Cordelia) Szentpétery ur (Kent). Egressy Gábor adá a' czimszerepet. — 20-dikán „eskü“ daljáték gyönyörködteté a' közép számú nézőket. Schodelné assz. (Elaisa) remek; Conti ur (Manfredo) jeles; Erkel ur (Viscardo) 's Felbér M. k. a. (Bianca) türethők voltak. Dícsérettel említendő a' jeles hangászkar; a' különben szorgalmas férjű karszemélyzet, mellyben ma 21 személyt számláltunk, ma különösen dísztalált, gyakran alább szállván majd egy nyolczad hanggal. A' borsalban ez kitünő volt; azért az ismételtetés bár elmaradt volna Hasonlót tapasztaltunk ma az asszonyi karról is. Nő-karszemélyzetünk egy idő óta tetemesen kezd apadni, 's ez által gyöngülni is. — 21-re „Capriciosa“ vig játék (előszer) volt kijelelve.

R-t —

KASSÁN febr. 8-kán „Beatrice di Tenda“ Bellini közkedvességű daljátéka nagy számú nézők előtt harmadszer is jól sikerült. D é r y n é a' czimszerepben, K a i s e r k. a. (Agnese), és J o ó b (Orombello) ismét jelesek valának, 's többször hívtattak. S c h ö n (Enrico) köztetszést arató énekével 's játékkával előhivatást vívott-ki magának. Jelesek voltak a' kardalok is. — 9-kén K ü s t e r Henrik német színmész jutalmul „nőragadás az állorezás bűnből“ énekes bohózat német nyelven, közép számú nézők előtt adatott. — 10-kén „Doimi, az amerikai majom“ Told látványos műve kerülvén szőnyegre, sok kívánni valót hagyott maga után. D a r v a s Etelka (Adel) kitünő szorgalma és kerekdedséget nyerni kezdő játéka meglepett. B o l d i z s á r (majom)

előtapsoltatott. Nézők számosan. — 11-kén „véletlen találkozás“ másodszor 's közkívánatra adatván, a' várakozásnak nem felelt meg. Boldizsár (Kedvy Elek) élet nélküli játéka bosszontó volt. Ezt Hutt-nak Telepi által fordított 1 fvsos vig játéka „én voltam“ követte Erdős (Mihály), Balláné (Gertrud), Déryné (Rózsi) és Erdősné (Órsolya) vetélkedve igyekeztek az est koszorúját elnyerni. Nézők gyéren. — 12-kén 's 13-kán a' színház zárva — 14-én „szerelem és champagne“ Gaal 5 fvsos vig játéknak hanyag adatása próbák hiányára 's készületlenségre mutatott; második 's minden esetre pontosabb adatását feszült figyelemmel várjuk. Nézők közép számmal. — 16-kán kedelt Dérynének jutalmaul „Norma“ Bellini 2 fvsos dalműve adatott. Déryné (Norma) három koszorúval 's többszöri előhívással tiszteltetett, melly utóbbi tisztelőben Kaiser k. a. (Adalgisa) is bőven részesült. Jóó (Sever) gyöngé volt; ellenben Schön (Oroveso) dicséretesen énekelt 's megtapsoltatott. Vas Teréznek (Clotilde) sajnósen tanácsoljuk, hagyjon-fel a' magány-szerepek éneklésével; ő kardalokban jó, de magány-szerepekben kiállhatlan. Az egész nem legjobban sikerült; reméljük azonban, hogy másodszori adatása egybevágóbb leend. A' színház annyira tömve volt nézőkkel, hogy soknak, kik be nem juthattak, vissza kelle térniök.

TRENCSENI ÉS ABAÚJI.

Látványos mutatvány.

Nagy-Enyed, télutó 23-kán 1839.

Nagyon tisztelt szerkező ur!

Tőlünk is kibesúzott már a' kegyetlen kalendariomszálóktól ez évre rendkívül megnyirbált, vidor szeszélyű Carneval, mint egyik szép tanúja városkánk szembetűnő emelkedésének. Sok nemű élvezetet hozza nekünk e' farsang, önöknél — dús fővárosban — fel sem ötlöt talán, de itt — szegény kisvárosunknál — szokatlant 's természetesen, nagyobb hatásút. Nem ezélem elősorolni ama fényes táncmultságokat, mellyeket szép-, jó- 's diszben egyiránt villámként haladó casinónk tartá izletesen diszített, viasz-világította kéjelmes teremében; sem elbeszélni a' ref. collegiumbeli ifjúságnak (pár év óta kitünőleg) nevezetes táncvigalmát, mellyet mult hó 31-kén haladó zenekara hangszerceinek gyarapítására adott a' megye kicikített teremében; annyival inkább nem a' hetenként 3—5 polgár és kisvárosi nobel-bálokról tudósítani önt. Hanem valami egyéb élvezet is juta részünkre a' bálokön kívül, 's erről értesíteni e' lapok tisztelt olvasóit, egy levélbért csakugyan fölül ér! Pratte testvérek Stockholmból a' farsangnak négy hetét nálunk tölték-el, nem kis élvezet szerzők mesterséges alak-játékszinők megnyitásával. — Mult hó 15-kén kezdék-meg az érintett testvérek mutatványaikát ugyanazon (magyar per miatt szinte két tized óta félben álló) ablak- 's padlattalan épületben, mellyet Komoly e' lapok mult évi 4-dik számában olly félelmesnek ír-le. Ám de Pratteék nem Magyarok; ők e' bagolylakkból télben is tudának csinos színházat alkotni! Saját költségükön alól-fölül bepadoltaták; különleges ülhelyeket állítának-föl. Hát szinpadukról, az elbájó szépségü, különféleségekben dús díszitményekkel, pontos, pillanat alatt történő változatokkal, 's vil-lám-sebes röptető gépekkel ellátott szinpadukról mit mondjak? Elég anyyi

hogy mi városkánkban illyent közelebről láthatni nem reménylénk, 's hogy akaratlanul is eszünkbe juttatá vándor színészeink rongyos papir-diszitményöket. Nem akarok előadásairól rendes naplót vinni. Legyen tehát elég csak általánosan szólni. Nagyás nélkül mondhatjuk önnek: hogy a' lélektelen alakok feszelen hajlongásaik-, kerek 's könnyüed tagmozdulataikban nem ritkán tétetek közönségünkkel azon szomorú megjegyzést, hogy mi nem egyszer láttunk magukat nemzeti színészeknek kereszttel olyan játzókat, kik idétlen állásukban sokkal gépszerűbben örlék-le érthetlen mondókájukat. Ügyekezniék tisztelt vándor színész uraim és színész-némbereim! legalább a' bábok ne pirtsanak!! — Téli hó 29-kén a' város ujonan épüendő középületének hasznára szentelék a' jó lelkü testvérek „Angelo, nagy orgyilkos, és moskvai égés“ előadásukból bejövendő pénzmenyiséget. — De szomorú tapasztalat! — hogy a' debreczeni tudósítónak szavaival éljek — „valamint városunkban többire szokás, ugy jelenleg is, a' közczél előmozdításra határozott jövedelmet (noha egyébkör fuladásig tömve volt a' terem) szerfölött kevesen szaporíták.“ — 30-kán mint svéd nemzeti dalnokok léptek-föl Pratte Ulrika, Gusztáv, Adolf, Károly János és Oszkár testvérek, és egy kellemes hangászati multságot adának, mellynek egy száma: „az utósó tized a' negyedik lengyelezredből“ leginkább megnyeré a' közönség tetszését. — E' hó 3-kán „Gáspárka halála 's föltamadása“ vig játék, 's a' tavali „budapesti rémitő árviz“ panoramai gyönyörű mutatványnyal bezárák itteni játékaiknak (számszerint 12) sorát. E' társaság most N. Szébenben van.

U. I. Ej, ej — de csakugyan jó, ha tesz valamit az ember, még ha későn is; a' haszon, akármmily csekély legyen is az, soha ki nem marad. Igy van ez jelen soraimmal is; késedelméből nem várt haszna van t. olvasóimnak, mert egyszersmind egy ujon új tudósítással is szolgálhatok önöknek; azzal t. i., hogy holnapután az alsó fehéri főispán be fog iktattatni díszes hivatalába, 's hogy ez örömnép Kilényi Dávid dalszínész társaságát Kolozsvárról néhány napra ide varázslá. Adandó mutatványaikról annak idejében reménylem tudósítandja Önt játékszini levelezője.

Én most boldog regélő és dús honművészkedő új évet ohajtok önnek —
tisztelője HÁBOR.

Jegyzet. Nyomtatásra váró kezirataink sokasága e' tudósításnak csak kivonatját engedé közölhetni.

A' SZERK.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangász-egyesület folyó hónap 25-re mult számunkban hirdette volt 5-dik előadását a' nagy hét első napjaiban leendő több rendbeli magány hangversenyek tekintetéből husvétvasárnapra (mart. 31.) halasztja. — A' belépti jegyek nagy csötörtökön és szombatón (mart. 28—30) és előadás napján adatnak-ki.

Sopronban febr. 22-kén a' muzsikai egyesület külön hasznára nagy hangverseny adatott. — Részei: 1) Előzene az „ös kincs“ operához, Reisingertől; nem igen pontosan előadatva. — 2) „Variationi concertanti“ sopranra, zongora és kürt-kisérettel. Bellini „la somnambula“-jából vett tételre

Nicolai Ottótól; éneklé Jenik Marie báro kisasszony. 3) Rondeau brillant Herztől zongorára négyes kísérettel; játszá Pachhofer asszonyság. — 4) Bellini „Bianca e Fernando“ operájából sopran-magány dal; éneklé t. Wateroliet kisassz. — 5) Rondino bűgökürtre (Bassethorn) Herold „párviadalából“ vett tötelekre, Czeghatól, az uhlanok hanggázkar-igazgatójától. Játzsa, ennek hirtelen megbetegültével, a' kar egyik tagja, igen jelesen, érzéssel 's sok gyakorlottsággal. — 6) Párdal Mercadante „Giuramentó-jából“; éneklék Knöps Pauline és Wateroliet kisasszonyok. — 7) Bellini „I Puritani“-jából a' szép Polacca éneklé Jenik Marie báro kisassz. — 8) Donizetti „Anna Bolena“-jának felséges előzenéje meglehetősen pontosan. — Jenik báro kisassz. maga magát felülmulá, különösen a' Polaccát remekül énekelvén, azt ismételni sziveskedett. Wateroliet kisassz. ma különösen hangjánál volt; az első ariát különösen művésziileg dallá; a' párdal kissé mély volt hangjára. Knöps kis erős, esengő hangja mellett érzéssel énekel. Igen ohajtható, hogy több coloraturát tegyen sajátjává; mert az átmenetek a' forteból pianóra, árnyéklat nélküliek. — A' terem nem volt ugyan tömve, még is meglehetősen tele. — Ohajtható volna még, hogy az egyesület jobb zongorát szerezne illy előadásokra.

KIESI GYULA.

TÁNCZ.

Debreczen, tavaszelő 6-kán.

Városunkban sem folytak-el a' farsagnak futva szökő napjai minden öröm 's vigadozás nélkül; mert a' több aprólékos házi multság 's vendéglökben tartatni szokott tánczvigalmakon kívül ez évben is sikerült casinói egyesületünknek azon dicső terve, melly szerint teremében tartandó tánczmultságok által gyarapítsa e' nemes város utszai kivilágítására nem rég alapított tőkepenzt. E' dicséretes és valóban nemes czélből adá jan. 15. 23. 31. febr. 6. és 12-dik napjain esti 6 óra után kezdett tánczvigalmait, mellyeken mindenkor, de főleg az elsőn és utósón, számos vidéki vendég vala látható; a' virágzó szépnem 's tánczoló ifjúság csinnal öltözve jelenvén-meg, mindenkor szíve kívánata szerint mulatott. A' várakozásnak csupán Boka barna bandája nem felelt-meg úgy, mint más években. Volt ugyan még egy keserű csepp a' kék édes poharában, mit csak szégyennel említek: a' magyar táncz e' magyar városban számüzve volt a' tánczteremből, 's a' magyar nóták csak igen kevés és hideg viszhangra találtak.

SZALAZÁR.

DIVAT.

Parisban a' moire vagy selyemből készült, két szíjú corseteket nyári 's utazó viseletre számosan rendel-meg a' szépnem. — Tavaszi ruhák köréből a' folyóiratok semmi újat nem közlenek; ellenben eleget a' tanczköntösök 's viseletek nemeiből. — Az utósó b e c s i divatképen, mart. 14-ről, magas ruhát csikos selyemből, tartalane chemisettel, kalapot hasonlólag selyemből blonddal és egy tollal láttunk.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉS Z.

Pesten csötörtökön martius 28^{kán} 1839.

KÖLTÉS ZET.

Kettős veszteség.

Két csillag tündökölt
Ifjúságom egén,
Rólok mosolygott a'
Legszebb üdv és remény.

Egy lány 's édes hazám.
'S szentült érzésivel,
Csak értték élt e' hő,
E' felhevült kebel.

A' szépet, a' dicsőt
Imádta szózatom;
Vélvén, e' kincseket
Örökre bírhatom.

De rémalakba' dült
Üdvömré kárhozat,
Éltem virágira
Sötétlő hervadat.

Rideg homály fedi
Szerelmi csillagim' —
Ne késsetek kinek
Lezuzni bánatim'!

Halál hideg keze
Lánykamat elvévé;
Majd hontalan juték
Lelketlenek közé.

De édesek nekem
Szívem keservei,
'S szememnek áradó
Siralmi gyöngyei.

Ezekkel éltetem
Azon emlényeket,
Mellyeket lelkembe
Egy szép kor ültetett.

BŰVÖLGYI.

SZORGALOM.

Xeresi borkereskedés. A' borházak mindannyian földfelettiek; magas tetőik ivhajlásokra, nyulánk oszlopokon

nyugvókra borulnak; a' falak számtalan ablakkal áttördelvék, melyeken a' lég szabadon hullámszik-be. Ez épületek némellyikei olly tágasak, hogy 4.000 hordó is elfér bennök, 's a' legrekkenőbb melegben is hűsek. A' Xeresben készült, vagy inkább oda hordott hordók számát, évenként 30.000 darabra tehetni, melyeknek felét, még pedig a' lejelesebb xeresi borokkal töltve, (mert a' xeresi borkezeskedők arra nagyon ügyelnek, hogy jó boraik a' gyöngébb san lucari, puerto reali és moguerival ne vegyítették) angol földre szállítják; a' más 15.000 hordó részint az országban, hol a' gyöngébb ugy nevezett manzanilla (camilla)-izű bort többre becsülik, fogyasztatik-el, részint másfelé küldözik, 's ezek azután közönségesen aljasabb borokkal vegyítettnek. Különböző révekből a' cadizi öblön keresztül szállított hordók összes számát következőleg vehetni-fel.

Xeresből	—	—	—	15.000 hordó	} többnyire angol földre
Puerto Santa Mariából				12.000	
Chiclanából	—	—		5.000	} többnyire Havannába 's a' mexicói és buenos-ayresi révekre.
Puerto Realból	—	—		500	
				————— összesen 32.500 hordó.	

Ezen kívül Moguer és san Lucarból is tömérdek sherry-nek nevezett bor szállittatik angol földre. A' nevezetesb kereskedők egyszersmind tenyésztők is; így idegen házakban legalább egy részének catholicusnak lenni, minthogy spanyol országban más hitűeknek telket birni nem szabad. E' bortenyésztőknek sok hasznuk van, minthogy azok, kik csupán vásárolják a' bort, nem ritkán san lucari vagy moguerival vegyítve kapják. A' sherry pedig általában vegyület, és hasonlítással szólva, egy xeresi kereskedőtől olly bajos vegyítettlen bort kapni, mint valamely Quackertól egyenes feleletet. Sőt a' vegyítés szükséges is, különben a' valódi ó bor hamar fogyatékára jutna. Az ó bor iszonyú hordókban, majdnem a' nagy-szombatihoz hasonlóknak tartatik; az illy hordót anyahordónak (madre tonel) nevezik, 's e' tisztos dának némellyikeiben 120 éves szőlőnedv is van. Tele tartásuknak módja azonban igen megközelíti az imposture délicate-ot; mert ha a' 120 éves borból egy gallont kivesszünk, a' hiányt egy más, ehhez legközelebb álló korúval pótolják, 's így a' legőbb bor is folytonos keverésnek van alávetve. Ha valaki 10 éves sherryt kér, korán se higye, hogy 10 év előtt termett bort adnak neki. Ő ugyan jó bort fog kapni,

de az valószínűleg következő módon készült: a' bornak három negyedrésze 3—4 éves ó borból áll, melly közé néhány gallon 4—5 pajarete vagy amontilladot töltenek a' szín-megadás kedvéért; negyed részét több esztendei ó borokkal pótolják-ki, 's végezetremég kevés pálinkát, a' tengeri betegség ellen óvót, töltenek közéje. E' kezelés első tekintetre csalárdságnak tetszik; pedig nem egyéb, mint a' jó ó bornak arányos felosztására szolgáló gondoskodás. Ha ezt nem tennék, a' xerisi borkereskedők pinczéiben kevesebb bor heverne, mellyből ósága 's az ebből következő magas ára miatt csak kevesen ihatnának. E' szerint a' bor minősége az anyahordók számától és különféleségétől függ, mellyekből a' fiatal bornak szint — halványtól barnáig — 's azt — csipőstől édesig — kölcsönöznek több vagy kevesebb pajarete, amontillado vagy főtt sherry közbeelegyítése által.

A' xerisi édes borok talán legjobbak egész világon: a' pajarete név alatt ismertből legtöbbet készítnek: de még is legjobb a' Pedro Ximenes. A' borkereskedés nagyban folytattatik Xeresben huszonöt kereskedő kizárólag csak borszállítással foglalkozdik. A' kereskedők vendégszeretők, vagyonosak, jól élnek, és asztalaikon válogatott borokat találhatnak.

SZOBRÁSZAT.

Marchesi.

Marchesi Pompejus, a' jelenkori leghiresb szobrászok egyike, született 1787-iki augusztus 7-kén Saltrióban, egy szegény faluban, melly a' lombardi Como tartomány Viggiú kerületéhez tartozik, hol sok közönséges márványt törnek. Atyja, Károly Jeromos kőfaragó volt, ki félmagaslatú ablakokat és szobrokat alkotott a' középkor izlése szerint, 's így fiját is abban képezé, hogy ő dolgozza a' márványt kalapáccsal 's vésővel, és biztosithassa általa az élet szükségzeit. Miután pedig észrevette azt, hogy fijának Pompejusnak a' finomabb vésezetekhez is van vonzalma 's izlése, Majlandba adta őt az akademiába, hol Pacetti tanítá a' szobrászatot, 's ki hasonló levén a' nagy Canova-hoz Romában, mindent elkövetett, hogy ezen mennyei művészetet Lombardiában is életbe vezethesse. — 1811-ben megnyerte az ifjú Pompejus az első akadémiai jutalmat, 's ez nyújtott arra alkalmat, hogy az akkori francia kormány költségeire ő Romába adatott, hol teljes iparral adta magát a' szobrászat műveinek tanulására. — Itt ő művészetét Canova és Thorwaldsen híres mesterek műhelyében mívelte-ki. Itt készíté el Leonardo da Vinci márványképét, és

ezt azután, mint jól elsült próbát küldötte honjába, hol az annál több sympathiára talált. — Ez a fiatal művész köszönetének jeleül szolgált valamint az őt pártoló haza, úgy ama nagy mester iránt is, ki a 15-dik században a majlandi festészeti-akademiát alapította. Marchesi mint szegény tért ugyan vissza Romából Lombardia fővárosába a materialis módokban, de dús az ismeretekben 's tapasztalásokban.

Itt kevesen ismerték a még csak homályban élő fiatal művészt, 's így kénytelen volt az élet szükségzeit eleintén kézmunkájával elég fáradságosan megszerezni magának. Ennél fogva minden alkalmat felkeresett foglalatosság szerzésére; készített szoborkákat a majlandi székesegyház számára, márvány mellképeket mindenkinek, ki azokat olcsón kívánta megkapni, 's mind ezeket nagy sietséggel, 's mint érintők, kevés pénzért, mellyekre mind e' mellett is fel van nyomva a genie bélyege. — Készített ezen túl sok más plastikai képfaragást is életnagyságban, 's minden darabért csak 3 tallért kért. Mivel némely napon két mellszobrot is végzett gipszben, igen megelégedék bevett hat scudi napi jövedelmével. Ezen sietve improvisált mellképek közül néhány sorozva van a császári királyi Brera-könyvtár keskeny előcsarnokában. Ezek híres olaszokat ábrázolnak, 's bármi könnyeden vésvék is azok, mind a' mellett azon tüzet ihlelik, melly dicsőségre született művészt bizonyít. Hasonló módon készített Marchesi néhány medaillont is Visconti herczegek fejével azon palotán, melly szemközt fekszik a delle Grazie-Madonna egyházzal, valamint is sok szobrot és basreliefet, mellyek a varázs Brianza egyházai, papotái 's majorjaikon felállítvák.

A gyorskészítésű mellképek ezen első időszaka, a kétségbeesett 3 tallér bélyeggel, — karakteristikai, 's el nem homályosítja Marchesi későbbi érdemeit e' tekintetben. E' jelen nagyhirű férfiú nem veendi rossz neven, ha itt erről rövid említés tétetik: hiszen az a híres Canovának is gyakran tetszett elbeszélésközben, hogy t. i. szerencsáját egy szakács nagylelkűségének és szeplőtelen szívének köszönhetette, miután első próbája, melly bebizonyítja hajlamait 's hajlandóságát a szobrászathoz, egy oroszán készítése volt vajból egy velencei uraság számára. Egykor ebédnél a falusi jószágon ezen munka az összes vendégektől csudáltatván, 's a szakács, mint annak vélt szerzője, fölötte magasztaltatván, — e' becsületes férfi ellenmondott minden dicséretnek 's magasztaltatásnak, és elmellőzván az ajándékot érte, azt bizonyítja, hogy e' tiszteltetés nem őt, hanem egy falusi ifjút illet. A velencei patriczius magához hívatta tehát az ifjú Canovát, oltalmába, pártfogá-

sába vette őt, felneveltette, 's így szerencséjének és jövődő nagyságának rendithetlen talpkövét letette.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, mart. 21-kén „Capriciosa“ vig játék 3 fvsban (Irta Federici, fordította Kovacsóczy M.) hozatott szinre. Ezen mű egyike a' jobb vig játékoknak 's előadása is a' jobbak közé tartozott. L e n d v a y n é assz. a' ezimszerepben igen kedves jelenet volt, 's a' szeszélyes hölgyet comme il faut játszá. R e f e r e n s n e k csak egy megjegyzése van L. játékára hasonnemű szerepekben. Ő midön indulatos, szeszélyes dámát játszik, gyakran elveszti kiejtésében azon nemességet, tónt, mellynek a' főbb rangú hölgyeket még indulatosságaiban is bélyegezni kell; 's ilyenkor kiejtésére valami aljasság bélyege tapad. L., ki olly sok szép tehetséggel bir, e' kis hibától könnyen elszokhatik, mit tőle, a' művészi tökély fokához olly közel állótól, reméllünk is. Jelesek voltak még: az illy szerepekben mindig dicséretesen működő S z i l á g y i (Ve-gyecsdi) 's S z e n t p é t e r y (Dicsvári Tivador), F á n c s y (Cserepy) 's L á s z l ó (Köröndy) urak. Nézök gyéren. — 22-kén „én“ eredeti vig játék 1 fvsban (Irta g. Bethlen Ferencz) először adatott. A' darab, ha a' Hősvári (S z e r d a h e l y i) 's Agnes, neje (B a r t h á n é) közt folyt untató episod párbeszéd kihagyatik, 's Hájfnak némelly illedelemsértő kifejezései szelidítettnek, a' türhetők sorában első helyen állhat. Igen jeles volt S z e n t p é t e r y ur (Hájfi). Ezt „Harlequin kalandjai, vagy, minden perczen uj csin“ czimet viselő tüneményes vig néma játék 2 fvsban, gépelyekkel tánczokal és csoportozatokkal (szerkeszté Kolosánszky János, színházunk baletmestere (?) Muzsikáját szerzette Kaczér Ferencz) követte, szintén először adatva. Ref. ugy hiszi, hogy a' néma játékokban is kell eselekvény, ármány, 's összefüggésnek lenni; a' néma játékoknak is kell kitüzött ézeljoknak lenni, melly felé, minél hatalmasban közelit a' szövény kifejléséhez, mindig érdekébreztőbb egy egészszé olvadással törekszenek: ha ezek hiányzanak bennök, csak gondolat 's számítás nélküli össze visszahányt zürek lesznek, mellyeknek végén is csak annyit tud a' türelmét 's idejét vesztett néző, mint elején. És e' mai némajáték egy igen remek keveréke volt az utóbbinak. Továbbá ugy hiszi ref., hogy a' némajátékoknak is meg kell maradni az illedelem korlátai között. De legyen, hogy a' néma játék személyeinek kissé csapongóbbaknak is szabad lenni; azt a' nemesebb érzés, a' szemérem rovására tenniek még sem szabad. Mennyire volt mai néma játékban a' különben jól indult nevetséges kettős táncz K o l o s á n s z k y (Pierot) és K a c z é r (Arlequin, mint kofa) között, illedelem sértő 's vézavaró, nem szükség fejtegetni: hasonlót mondhatni a' malomban megifjudott hölgyek lecsuszásáról is. Ref. részéről azon véleményen van, hogy illyesek ha a' bécsi leopold-városi színházban elnézetnek is — mit hinni azonban nem akar — nálunk még idő előttiek, 's viszhangra még a' karzaton is bajosan találandnak. Az előadás vontatott volt; Kaczér, mint Arlequin, Budáról már ismeretes; Kolosánszky urban igen kevés comicaí erőt fedezett-fel ref. Legügyesebb volt (s a' némajáték tökélyes meg nem buká-

sát is csak neki köszönhetni) **Telepi Máli** (Rummelpuff) E' csudagyermek ma annyi comical tehetséget fejtett-ki, olly sok ügyességgel tánczolt, mennyit csak gondolkozó művésztől várhatni. Az abroncs táncz tetszett. **Telepy M.** hivatott. Nézők közép számmal. Ezen este a' Persa követtségnek két tagja is volt látható színházunkban, még pedig nemzeti öltözetökben. — 23-án **Egressy Gábor** ur jutalomjátékaul „Bank bán“ adatott, miről jövő számunkban bővebben. Játék után a' kardalnokok és színházi hangászkar t. **Földváry Gábor** urnak, mint névünnepeének előestéjén, éji-zenével tisztelkedtek. Erről alább a' hangászati cikkben bővebben olvashatni.

Σ.

KOLOZSVÁRATT jan 1-jén szinpadunkra jött „mesteremberek lakomája“ vig énekes (?) tréfa-előadás (!) 2 szakaszban. Megjegyzésre méltó, hogy e' társaság minden olly darabot, mellyben egy vagy két dal előfordul, már énekes darabnak nevez; mintha bizony szüntelen csak a' karzat számára nyomatná ámitó hrdetményeit. Mért nem nevezhetné az ilyeneket „énekekkel vegyes előadásnak“ igazság szerüleg? vagy ha **Kilényi** ur ennek kifejezetében elég esalóka erőt nem lát, legalább hirdetteté: énekekkel gazdagon vegyes előadásnak az igazságot megközelítőleg; így nem hibázna olly szembetünőleg bokrosan. **Szaplonczay** (Gerendás) az iszákos durva palóczot igen ügyesen, comicai tapintatból játszá, hiven képezve azon szinleteket, mellyeket az író a' darab csekélységének fődözésére magának a' játszó személynek hü kedélyére bizva kölcsönzött. Illy szerepekben **Sz.** mint láthatni, jobb szerencsét tehet, mint a' komolyakban. **Kecskés** (Kakaska) a' kötölődző félénk asztalost hasonlag jól játszá: csak ügyeljen, nehogy azon sok és felette nagy sápitozásokat, lelkendezéseket előrökölje; mozdulataiban is kimért helyén volt. **Mátéfy** (Kelfel) igen mulattató volt, **Latabár**, valamint a' többiek is, jó vala. Szóval az illy darabokban igen renddel és értőleg játszanak színészeink. — Ezt megelőzi — mint a' hirdetményen irva volt — „Allagioja ed a' piacere: az uj év: és négyesdal **Bellinitől**: **PURITANOKBÓL**. Mi ez igazgató ur? ezen semmit jelentő zavaros valami? — Azt véli tán, hogy a' kolozsvári közönséget elámithatja illy hirdetményeivel? De lássuk csak, mi lett a' megfoghatlan czimból, hiven lemásolva személyzete rendét a' hallatlan darabnak, mellyet a' közönség értő része „Kilényi darabjának“ neveze.

Allagioja-val kezdí az előadást Bellinitől	— Lipsey Klára.
Báro Amári (— Kilényi.
Henriette , báróné (az uj évi ajándék személyei	— Szépp. Johanna.
Károly , kis fiú (— M. Béla.
Négyesdal a' Puritanusokból, Bellinitől	— L. Klára. Latabár.
	Kecskés. Mátéfi.

Nemde gonosz egy játékszini chemia ez? Valóban olly nehéz, hogy a' kí e' vad syntheticiái részek resultatumait nem látta, az teljességgel itt nem fogja analizálni. De tegyük-meg még is — az alaprészét kijelelve — a' szétbonczolást, részek elválasztását; 's reméljük, hogy színészeink többé illy értetlen egyvelegbe nem fognak keveredni; mert most organon-világban történend a' szétbonczolás, életműségek elválasztása; — 's a' melly testen ez egyszer megtörtént, ott többé az elvált részek viszonti összetétele nem lehet,

az összefolyás lehetlen. Röviden elvlasztjuk tehát előszer L Klárát (miután a' lágy menetű „alla giójiát“ olaszul eldaloló) az ugy nevezett „uj évtől“ — el azután a' Bellini „Puritanusok“ czimű daljátékából négyes dalt éneklőket, 's mint alaprész magánosan hagyjuk az uj évet, mi fő veleje az összevegyült, de már elvlasztott ezermoniaiás testületű darabnak. De mi lett már az uj évből, a' hamis alaprészből? — Felelet: Ketzebue 1 fvnásos „hűség próbája“, — melyet a' költött czimre így alkalmazának: Henriette, Amári neje, a' titokban fölserdült gyermeket, az atya előtt titokban levőt, midőn atyjának, férjének átadja, így szól: „im vedd gyermekedet uj esztendei ajándékkul.“ — Következésképpen M. Béla (Károly) uj év; Kilenyi (b. Amári) és Szépp. Johanna (Henriette) az uj évi ajándék személyei, mint a' hirdetméyen is láthatólag jelelve van. Mondhatom, az uj évi ajándék személyei nagyon szép találmánnyal ajándékoznak-meg a' közönséget uj esztendő fejében. Valljon egy idegen mit tesz-fel akkor a' kolozsvári t. közönségről, midőn a' hirdetményeken illy sületlenségeket olvas, 's egyszersmind a' szinen is látja e' játéki kábaságot? Így nincs miért panaszos szájt nyitni a' közönség hidegsége ellen; mert közönségünk mindenkor tud méltánylani, ha van mit, — és mindenkor tud pártfogolni, ha van kit. — 3-kán a' hirdetett „bagoly tükörre“ olly kevesen jelentek-meg, hogy a' játszásnak el kelle maradni. Mult alkalomkor emlitém, hogy a' közönség illy darabokat többé nem kíván látni; de ugyan ezt ufolag elővevék — a' jó tanácsot számban sem véve — 's mit uyer-tek üres játékszinnél egyebet?!

VRSS.

NAGY-ENYED, tavaszelo 6-dikán. Alsó fehér megyei főispány mtgs Bánfi Miklós báro diszes hivatalába beiktatása mult hó 25-kén ment véghez. Ez örömmünnepe a' megye számosan egybesereglett nemességén kívül, szép remény fejében Kilenyi David kolozsvári dalszínészársaságát is városkánkba édesgeté. Magas kilátások közt föl is üte sátorát az e' lapokban is említett épületben. — De magas kilátások tán soha jobban meg nem csalák őket, mint a' mostaniak. Ezért, 's megint, hogy csak 5 darabot adának öszvesen is nagyon búsan, nincs kedvem játékaik részletébe ereszkedni, elégnek tartván a' száraz napló mellett, csupán egy körülményt 's abból eredő tanúságot kiemelni. Pratte-testvérek nem főispányi beiktatáson, nagy hidegben, 12 báb által eljátszott, sületlen, e' mellett német — tehát a' közönség felétől sem értett — színjátékok, 's csak szemnek tetsző egy-kétszeri látással kielégítő, mutatványt adának: és a' terem mindig fuladásig tömve, sőt 20—30 kün maradni kénytelen volt; Kilenyi 25 társával jön a' nagy ünnepre, szív-nemesítő, nyelvdomító színműveket, 's az itt tanázó Wernhardt könnyű lovag-ezred hangászkarával dalművészeteket is adó: és a' szinterem mondhatni, mindig üres. — Meg nem foghatom, mi okozta közönségünknek e' szokatlan hidegségét; mert játékaik Abdayékéval bizonyosan mérkőzhetének, sőt az ének 's muzsikára nézve éppen fölül mulák. Mondják: a' bemeneti díjnak magas volta (40 és 20 kr. p. p.). Meglehet — de ingyen kívánjuk-e, hogy ide fáradt színészeink játszanak, költsenek, 's költségek se térüljön-meg? — „Nem! Isten mentsen! mi azt nem kívánjuk — szállnak többen — de mi nem hívtuk ide... 's tb.“ — Igen, értem már! Ez volt a' körülmény, és az ebből eredő tanúság? Az, uraim, megvallom, kissé szomorúeska — lett dolgokkal tanúsító, hogy nálunk az idegen 's többire csak szemképráztaító mutatványok mindig hasonlíthatlanul nagyobb közönséget csodítnek össze, mint a'

mulatva tanító lélek-, 's honinyelv-művelő színművek. És e' szomorú körülménynél fogva az idegen komédiások ezeket emelnek-ki mosolygva árvuló honunkból, míg szegény vándor színészeink anyagi szükségekkel küszködve, önművelést mellőzni kénytelenek, — 's ennek következtében kontárkodni, és a' dicső pályát álrányban tüntetni a' nemzet nagyobb része elébe!

KOMOLY.

HANGÁSZAT.

Pesten: a' nemzeti casino teremében mart. 24-kén adatott hangászati mulatság részei voltak: 1) Onslow Gy. 30-dik (C-moll quartettje). — Igen érdekes, kissé komoly characterü, de szép mű. Ezt még e' helyen előadva nem hallottuk. — 2) Bajza „tél és tavasz“ dalját éneklő Várai Antal ur violoncello és fortepiano-kísérete mellett. E' szép és kellemes dal zenéjét az olly szép reményekkel biztató Thern ur, fiatal hangműszerzőnk készíté, 's ő is játszá hozzá a' fortepianót. Nehezen hibázunk, ha ezt Thern urnak eddig hallott művei közt a' legjelesebbnek mondjuk. A' cello-kíséretet Schlesinger ur, magyar színházunk hangásztagja, mesterileg, gyönyörűn játszá. — 3) Thalberg phantasiáját (Stranierából vett themákra) igen jelesen játszá a' kis Taborsky Gabriela k. a.

Pompás serenade. — Pesten mart. 23-kán estve 11 órakor igen érdekes látványnak valánk tanúji. A' magyar színház művész személyzete t. i. t. Földváry Gábor urat, a' színházi igazgató választmány elnökét, névnapja előestvéjén, pompás zenével tisztelémeg, mellynek egyes részei voltak: 1) Zampa opera ouverture-je. — 2) Bordal „eskü“ operából. — 3) Négyes dal Eisenhofertől; a' solo-énekesek által előadva. — 4) Kardal „Beatrice“ operából. — 5) Lüczov vadász-dalja. — 6) Rákóczy-mars. — Jelen volt az egész színi személyzet. Tizenkét fő színész kezében ugyan annyi fáklya lobogott. Minden előadott hangmü igen jelesen sikerülvén, azoknak végén az egybegyült sokaság háromszori szives „éljen“-nel üdvözlé ama szilárd elvű hazafit, kinek a' honi művészet már eddig is annyi hálával tartozik, mennyivel senki másnak. És méltán; mert t. F. ur állhatatos buzgalma hozá létre honunk középpontján a' magyar színházat, mellyben napról napra nevededik a' művészek száma, bármilly tekintetben vegyük azt. Nem dicsérhetjük eléggé a' dalművészek haladását, melly óriási lépteket tön már csak e' lefolyt rövid idő alatt; nem — a' hangászkarnak igen jeles individuumok által tökélyesítését annyira, hogy már most is mind a' nemzeti casino teremében, mind más magány-hangversenyekben magyar színházunk jelesebb hangásza, dalnokai lépnek-fel. Milly nagy nyereség már ez is, 's milly sokat várhatunk még a' jövődtől!

DIVAT.

13-dik divatkép (Parisból). — Társalgási öltözet nőszemélyek számára: musselin ruha himzett gallérral; kalap virágokkal. — Bécsi divat mart. 21-kén: spenszer fekete bársonból blonddal szegve; ruha lángos és virágos vert-anglais Gros-de Napleből; kalap grosgrainból blonde-fátyollal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Honművész.

HONMŰVÉSZ.

Pesten szombaton martius 30^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

A sorshoz.

Nem átkozom hatalmadat
Te büszke sors!
Ki vézeim dagályain
Felém mosolygva suttogad:
Hogy majd kegyed sok kincset ad,
Jövöm derültebb napjain.

Nem átkozom hatalmadat;
Ámbár örökre elhunya
Reményem édes angyala,
'S megvethetem irgalmadat.

Nem átkozom hatalmadat;
Mert fürni megtanítgatál,
És annyi sok veszély után,
Nyomornak hagyva léteimet
Tapasztalom, hogy társamul
Elégedett kebelét adál.

NYELVÉSTY LÁSZLÓ.

SZORGALOM

Fütött kocsik. Mult napokban több kocsi volt estennen Paris utszáin látható, mellyekben gömbök voltak helyezve, magukból koronként fénycsomót bocsátók. E' gömbök azon készítmény próbái, mellyet bizonyos Victor, gavallér, a' kocsik fütésére talált-fel.

Rongyok haszna. A' rongyok azonkül, hogy papiroskorunknak elegendő anyagot szolgáltatnak írói boldogságához, még szőlőmíveléshez is használhatók. Ugyan is megbizonyodott, hogy a' rongyok legjobb trágyapótlékul szolgálnak a' szőlőben, 's mint olyan a' württembergi királyságban már mindenféle használtatik is annyira, hogy a' papirosgyárnokok azóta fünek fának panaszoznak, milly káros következménye van reájok e' találmánynak; mert mióta a' rongyot trágyának használják, ők nem bírnak eleget kapni gyáraikba.

Indiai thea. E' már olly sokszor említett tárgy ujra meg ujra szőnyegre kerül, 's valószínű, hogy a' theának Indiában meg-

honosítása, és ez által a' chinainak nélkülözhetése, csakugyan sikerülni fog. Az ázsiai társaságnak télelő 15-kén tartott ülésében indiai suchong-thea mutatattott-be, 's Wils on professor, a' társaság igazgatója, oda nyilatkozott, hogy ő e' theát megkóstolván, azt nemcsak jónak, de az angol izléshez még igen is jónak találta, minthogy az angolok csak állott theát kedvelnek; ez még fris, de ha egy ideig álland, a' legjobb chinai sem lesz mellette fölsimerhető. Azt is emlité továbbá, hogy Moorcroft jelentése szerint a' bissahiri hegyekben a' theának egy neme terem, melylyel kis Tibetben élénk kereskedést üznek, 's mellyet a' nép nagy mennyiségben fogyaszt-el, noha nem legjobb minőségű. Royle ur, India ismeretes fűvésze erre azt válaszolá, hogy az, mit Moorcroft, Heber 's több mások theának neveznek, nem valódi thea: de annyi még is való, hogy levét a' Nepalefek isszák; egyébiránt Hymalaja minden részén találtnak növények, mellyek a' chinaiakkal párhuzamba állithatók, 's ebből bizonyossággal következtethetni, hogy ugyan ott a' thea is sikerrel lesz tenyészhető.

SZOBRÁSZAT.

M a r c h e s i.

(Vége).

Ámbár marchesi, művészélete első éveiben már sok műértőtől ügyes szobrásznak ismertetett-el; a' közönség mind e' mellett is csak 1825-ben lön reáfigyelmetessé; ez időtől fogva nem levén már azon szobrász, ki csak sietve, igen olcsón 's vágytalan dolgozott, hanem már kilépve a' homályból a' szabad világosságba, az volt, ki oda célzott, hogy művészete körében 's hazájában az izlést igazgassa. E' változásra, két műve nyujta okot, t. i. a' Megváltó levétele a' keresztől, 's a' szemérmes Venus. — E' két dolgozat mint villanyos szikra hatott a' Lombardok élénkphantasiájára. Mindenki oda sietett megsejmlélésökre 's bámulásukra. A' műértők dicsérettel halmozák a' művészt, a' nagyok 's gazdagok pedig új munkákat rendelének-meg nála, 's a' szép művek akademiája Majlandban kinevezte őt a' meghalálozott Pacetti helyébe szobrászat ideigleni tanítójának. Hirneve napról napra nevededett, 's ő műveket végzett a' kolossoktól elkezdve le a' legkisebb basreliefekig templomok, békekapuk, 's a' nagyok műteremeinek számára. Képzelő erejének düssága, 's művészetének mély ismerete, lehetővé tévék azt, hogy e' művész

többet végze 300 darab műnél. Dieőően uralkodó Ferdinand ausztriai császár 's Magyarok királya, september egyik reggelén 1838-ban, váratlanul meglátogató Marchesi műhelyét, 's még ugyan azon hónap 9-ikén költ legmagasb határozatánál fogva valóságos cs. kir. tanítónak nevezte-ki őt, érdeméhez szabott szép évi fizetéssel. — Marchesi Pompejus lovag most fel van már diszítve a' kir. sardiniai sz. Lázár és Móricz, a' kir. portugalli Krisztus, a' Parma hercegi Constantin, 's a' francia becsület-legio rendjeivel, végre a' cs. kir. ausztriai nagy arany érdempénzzel, láncz-czal együtt.

NOVÁK DÁNIEL.

Jó a n y a. Marchesi, következő magyarázatot ad az általa márványba vésendő „jó anya, vagy, nagypéntek“ csoportozatnak már készen álló mintájáról:

A' vallás azon tágas mező, mellyen a' szép művészetek gyakorolhatják magukat; az általa ült ünnepek, a' neki szent szokások legnépszerűbb 's egyszersmind legnemesebb tárgyak, mellyeket a' művész kidolgozása tárgyaul választhat. Mi közben tehát olly munka létesítésén gondolkozám, mellyen a' művészetnek minden méltósága előmöljék, 's célirányos is legyen, az az, népben vallásos buzgalom érzelmeit gerjesztő: legjobbnak találtam a' magasztos 's egyszersmind szent borzalommal eltöltő nagypénteket munkám tárgyaul választani, 's a' keresztől levett üdvözítőnek imadását tehetőségem szerint, megnemesíteni.

E' gondolatot létesítendő, elhatározám, a' vallást egy magasabbban ülő, méltóságos matrona személyében előtüntetni, ki azon lepedőt, mellybe a' keresztől levett 's ölebe fekvő holt tetem volt takarva, szétbontja, 's a' világnak imadásul mutatja. Az istenember teste, kinek tökélyes szépségén a' szenvedelmek nem változtattak, nemes 's még is élettelen helyzetben fekszik a' gyöngéd 's tiszteletre méltó matrona karjaiban; a' testnek minden izmából, az arcznak minden vonalmából ama véghetlen szeretet sugárzik, melly őt rá birta, hogy magát az emberi nem megváltásaért halálnak áldozza. És a' vallás, melly a' lélektelen testet gyöngéd szerelemmel karjai közt tartja, érzétele tekintetével, mellyet a' körülállókra vet, a' föld lakóit felszólítani látszik azon nagy áldozat szemlélésére, melylyel az istenség őket megváltá. E' közben a' buzgólkodók serege megindul, 's elsőbben is egy ajtatos anya érkezik kisdéd fijaival az üdvözítőnek imadására. A' legnagyobb fiú, ki a' vallás cikkelyeiben már némileg járatos, a' szent testhez közeledik, 's láb-sebeit szívbéli buzgósággal csókolja. A' másik, jóval fiatalabb, fél ajtatoság 's fél habozással akarja bátyja példáját

követni, míg a' jó anya karjaiban nyugvó kisedét testvéreire figyelmezteti, 's a' dicsőséges halálnak, melylyel az istenember e' világot megváltá, titkait kellemes tekintettel 's mozgalmakkal magyarázgatja. Más oldalon két fiatal hölgy vakon született bátyját vezeteli, és szánakozó részvétellel az üdvözítő elébe segítik térdelni, kit a' szerencsétlen e' földön nem lát, de sirontuli láthatásához szívében élő hite méltóvá teszi. E' vakban nem csupán egy lehetséges 's már magában is érdekes epizodot gondoltam ábrázolhatni, hanem azon nemzetek jelképét is, mellyek a' hamis hit éjéből az egyedül igaz 's isteni vallás fényébe lépnek.

Ezek az alakok, mellyekből csoportozatomat azon véleménynyel szerkezém, hogy azok nemcsak a' művészetnek adnak egy összhangzó egészet (minthogy a' vallás megváltónkkal közepén, az anya fijaival egy, 's a' nővérek vak testvérökkel más oldalon igen jól elrendezhetők), hanem különböző karakterekkel azon különféleséget is nyújtják a' szemnek, melly annyira beható 's a' közéletben még is olly ritka. A' vallás méltósága, az istenember meztelen testének tökélyes arányossága, a' jó gyermekeinek örvendő anya szivjósága, 's különböző állásuk a' fiúknak, kiken vallási kiképzettségük foka eléggé szembetűnő, a' művészi hatásra elég ellenzetül szolgálnak: 's én tehetségem szerint iparkodtam azokat a' lehetőségig megközelíteni. Több alakot felhozni szükségtelennek tartottam, minthogy e' három csoportozat, a' hitet, reményt és szeretetet magyarázza, így az egész vallást magukba foglalja, 's e' munkára a' gondolatnak és érzésnek azon egységét leheli: mellynek minden művészi dolgotat bélyegezni kell.

Mért választám az üdvözítő mellé a' vallást inkább mint az Isten anyját, okaim meg fogják fejteni: először ezen művemet meg akarám különböztetni a' Saronnában felállított 's csakugyan általam készült üdvözítőnek kereszttről levételétől; másodsor, mert csakugyan a' vallás indítja a' buzgólkodókat azon ünnepre, mellyet művemben képzelni szándékoztam.

Háladatosság szép példája. Az orosz czár Biström gyalogsági tábornok 's tábornagy segédnek, mint a' hadi tudományokban tanítójának, Baden Kissingenben, hol a' tábornok nem régiben meghalt, emléket fog emeltetni, mellynek rajzát Heidehoff, norimbergi tanító, készítendi.

Zwingli emléke. Sveiczban aláírás nyittatott, a' Zwinglinek emelendő emlék költségei begyűjtésére.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, mart. 23-dikán „Bank bán“ eredeti szomorú játék 5 fvsban. (Cirta Katona József) közép számú nézők előtt hozatott színre. — Katonának utolsó színműve a' többit fölülmuló Bank bán volt; 's Bank bán mai napig is koronája a' magyar szinköltészetnek. Még is voltak szini literaturánk történetét írók, kik nem is, vagy alig tarták érdemesnek Bank bán megboldogult szerzőjét és szerzője neve mellett remek művét is említeni. Ezeknek értetlenségét vagy részrehajlását megítélni a' közvéleményre bízom, mely e' remek szomorú játékot mindig tapsözönnel üdvözlé. — Hugo Victor „Ruy Blas“-jának előbeszéde szerint a' közönség három részből áll: hölgyekből, gondolkodókból 's néptömegből. A' hölgyeknek indulatok festése, a' gondolkodóknak karakterrajz, 's a' tömegnek cselekvény kell. Bank bánban mind a' három résznek elég van téve. Itt egy nagyszerű cselekvény az indulatok forrásából buzog-fel, 's a' karakterek medrében folyik-le. A' fájdalom hurjai mesterileg illetvők: Melinda fájdalmaiban, egy megrontott 's zavart hangú huros hangszer, egy mind inkább sötétülő hold, egy szentségtől megrabolt oltár, mely előtt a' hit lámpája kialudt, felette a' szerelem boltozata összeomlott, 's melyre többé nem süthet a' remény tarka festvényű ablakán keresztül a' vigasztalásnak semmi sugára: ő hit, remény és szerelem nélkül kétségbeesés, örülés és halál martaléka. 'S milly dicső ellentété e' szét darabolt remek képek Bank bán, férje, ki e' szelid gerle panaszaihoz kölykevesztett oroszánként orditozik, 's fájdalmaiban megrázza egész országot. E' kinos hangverseny szivrázó hangjai közé mesterileg vegyül még Tiborecz, az akkorinyomott népképviselője 's Petur bán, e' minden éritésben Magyar. 'S e' nyomatás és mellőzés korában mint pálmafa emelkedik-fel az arany bulla. A' helyzetek mesteri alkotásából csak egy példa legyen felhozva: Bank bán a' 4-dik fvsban, fájdalmainak lázadt tengerével keblében, a' királynéhoz hivatattik. Bank bán, a' sértett férj, ott inkább panaszkodik, inkább csak szemrehányásokat tesz, mint fenytene, ámbár lelkében föl-fölvillan néha a' boszú-lángja: im megjelen Otto, boldogtalanságának szerzője. Bank bán fölriad, boszú után szomjazik, 's boszúja tárgya ellian; ez dühét még inkább fölesigázza. E' pillanatban Bank bán egy villanyal tölt edény; csak mennykő fogó kell, melyre kiömöljön, 's villámait rombolva leszórja; és szerencsétlenségére ezen mennykőfogó a' királyné. — A' nyelvre nézve láthatni, mint küzd a' szerző ennek köteleit összetépendő, gondolatokban és érzelmekben rajzó keblével: és mind e' mellett is sok helyt olly eredeti, olly erőteljes a' kifejezés, mely azóta óriásit mivelődött nyelvünkben is csak ritka 's becses gyöngyökként tekinthető. Az 5-dik felvonás hatásra nézve gyöngé: itt vagy a' költő fúradt-el, vagy a' tárgy volt mostoha: de ha jól vagyunk értesítve, Katona ezt ujan dolgozta; nyomába jutni nem kis érdem volna. — Az előadás középszerű volt. Dicséretes kivételként említhető Bartha ur (Tiborecz), ki ma a' szó legteljesebb értelmében classica volt. Bartha urat még nem hagyta-el hangja, sőt hogy annak ura, azt az indulatok hullámvása után kedve szerint hajtogathatja, 's lelkesedésre, fájdalomra ragadhat vele, ma ujalag megbizonyítá. Harmadik fvsni jelenete után

zajosan hivatott. E' classicaí kép mellett elragadólag állt még *Le ndvayné* assz. (Melinda.) Színházunk e' naptól april. 1-sőjeig zárva maradt.

∞

KOLOZSVÁRATT' jan. 5-kén *Hegedűs Lajos* jutalomjátékaul adatott „*Marino*, vagy, *Castili szavának áll.*“ *Irta Hugo V.*; de nem *Marino*, hanem mint eredetijében láthatni „*Hernani*“ czím alatt. A' darab magában a' nagy francia dramaticus jelesb dolgozatainak egyikeül tekinthető. A' jutalmazott *Hegedűs* a' czimszerepben dicsérettel és tetszhető szorgalommal működött; jóllehet a' sok zagyva jelenetek, lárma, késés, iparát nem emelheték méltó helyére; honnan következtetjük, hogy *Hegedűs*, egy belsőleg jó szerkezetű szorgalmas társaságnál, hol még vetélytársra is akadna, egészen más emberre válhatnék. Innen folyólag majd annak idejében vegye szívesen jövedője iránt teendő ajánlatunkat. *Szaplonczayné* (*Donna Sol de Sylva*) utójelenete a' két halál pontjainál nem elég sajátzerű; a' sülyedt érzelmek végpillanatiban nagyon használta a' nagy lélekzést, mi nagyon keveset segített annak helyes kinyomatában. Egyébiránt őt csak a' szorgalom hiánya vitte helytelen oldalába e' bajos jelenetnek, nem tehetlensége; mert értőségét már több ízben bebizonyítá többi nőszemélyeink felett. *Egri* (*Don Rui Gomez de Sylva*) kitünő értelemmel játszá a' becsületes öreg *Castilit*; 's ha benne az ifjat áruló hang férfiasbra csattanna, magyar színészeink között a' művészetben nem maradna gyermek, mellyen már is főlebb emelkedett. *Szaplonczayt* (*Don Carlos*) a' spanyol király képezőjét, e' játékbeli érdemei hozzák magukkal, hogy utójára említsük; de mit tehetünk, ha népe vagy alattvalói fölülmulák érdemeikkel, 's őket kelle elől említnünk: mi itt érdemetekintünk, 's ezért maradt a' czédulán elől állott *Don Carlos* végül. *Hegedűs* és *Egri* játék végén előhívtak érdemlett tapsok között. Nézők elegen. — 9-kére hirdetve volt, Isten tudja micsoda „élő-anya a' sirban“ — de senki a' darabra megjelenni nem bátorkodott. Ide is már a' nagy-váradí tudósítóként méltán tehetni egy nagy keresztet; mert nézők nem jövedeleért a' darabnak elmaradni, bizony nagy kereszt — 12-kén előadatott *Király János* jutalmaul: „második *Katalin*, orosz czárné“ történeti drama 4 fvsban, *Birch-Pfeiffer Karolina* után fordította a' pesti magyar színház számára *F. S.* (azt mondják a' hirdetményen.) — A' czimszerepben (*II. Katalin*) *Szépp. Johanna* nem egészen érdektelen tűnt-fel. Ő illyes szerepben, melly a' mindennapias életközben egy szokott társalkodói pontot foglal tragicaí vegyülete mellett is, nem áll hátra; de már egy belsőleg magas osztályzatú lelki élet ábrázolatában avatatlansága miatt nem élvezhető. *Szöke* (*Potemkin*) a' fonadékos, de még is jóra számító tábornokot ügyes élénkséggel adá. Mai játékaival bebizonyítá *Szöke* ur, hogy iparral néholi egyoldalúságából magát kiragadni eléggé képes: következőleg megrovásra is érdemesebb leend, ha erre újabb iparával mindig nem fordítand figyelmet. *Szaplonczayné* (*Agraffine*) jó volt. *Hegedűs* (*Mammanov*) mai játékaival alkalmat adott megjegyzenünk, miszerint szerepének csekélyebb oldalait nagy kedve van elhanyagolni; már pedig nagyot veszít játékaiból, ha más helyt a' kívánt árnyéklatokat nélkülözi; mert éppen ugy lehet illykor játéka egészét tekinteni, mint egy festvényt, mellynek még csak kitünőbb oldalai egészítvék; de szépsége mellett nagyon foltos. — Ezt ugyan nem mindenhol mondhatni *H-ról*: de kerülje, hogy sehol többé ne mondattassék; mert csak így szerzethet magának elejé-

től fogva kíváncsi kimértséget. Nézők közép számmal. — 16-án színpadunkra került Dumas „neslei tornya“ szomorú j. 5 fvnásban. Tóth és Haray vendégképpen léptek-fel. Hogy Tóth kitűnő jeles tehetségekkel bír, azt Buridan szerepében sok helyt bebizonyította. Állásaiban jelentőség mutatkozik; lép-teit, testmozdulatait határozottság bélyegzi, 's hogy pályáján szorgalom vezérlé ennyi szép összeségek birtokában — arról sem kételkedünk: de hogy benne szigorú vizsgálatra hiányt találunk, oly hiányt, melly mind neki, mind a' közönségnek csekély alkalmatlanságra szolgál, el nem leplezhetjük. Ez azonban maradjon majd továbbra, mikor abban bizonyosabbakká leszünk. Most röviden jelen játékáról. Általán véve, játékát szépen sikerültnek mondhatni; vannak kiemelni való helyek, hol igazán művészkedett; mint például a' tömlőzseli jelenet Burgundi Margittal, hol lekötözöttén daczol 's tulaj-ságig buja nővel; 's mint feloldozott is, szerepe daczos nagyszerűségének tel-jességében vala. Dicséretes volt hasonlólag Margittali utósó jelenetében, hol már mint atya állt a' leverő kétség és édes remény között, nem többé mint ellen, de mint a' lélek ébredező ösztönénél anyai lelket követelő. — Említ-sünk még két oldalt, melyekben helyességet nem találtunk; például az első fvnásban, midőn a' neslei toronybani rendez-vous halálos szint váltott magára, az élet és halál között, a' bátor tettekkel gazdag Buridan, ki oly sok ha-lálos veszély között férfiasan forgott — mint azt előbeszéli — és sorsa kétes folyamai között bátorságát színen is kitűnteti, felette tréfás félenkséget bi-zonyított. Hogy a' legelszántabb lélek is utósó környületei közt félszbe ne bukkanjék, nem tilthatni; de hogy a' félenkség is characterhez legyen mérve — azt megkívánhatni. Azonkül mint kancellárt nem Buridan kapitán köntő-sében kívántuk volna látni. Egy kancellár 's egy kapitán öltönye közt nagy a' különbség. Haray (Daulnay Robert) elég ügyes alak a' színpadon; de ugy tetszik hogy érdemeinek legfőbbike csak ügyes alakjában is határozódik. Már hogy jövődöben H. ur mivé válhatik, azt határozzák-el azok, kik je-len játékáról jövődöjébe nézni elég élesek; én részemről jövődöre, sükeres jövődöre illyes környületek között csak bizonyosra szeretek jósolni. Kitű-nőleg hibázik Haray oly helyeken, hol a' lélek szavai helyett, a' vad indu-latok korlátlanságába téved: már pedig nagyon sok különbség van a' lélek he-ve és indulat lángja között: ez ingerel, dül csapongó korlátlanságával; amaz szivre hat és önkénytelen is kötelez, levertségében ugy mint fölemelkedései-ben. 'S hol mindezekben a' határ? találja-ki H. ur szorgalma által 's akkor szivesebb vendég leend Kolozváratt. L a t a b á r (Daulnay Sándor) ros-z beszédével, szavaltával merő egy scandalum; neki, látom, hijában mondják, hogy megviradt; 's így mindaddig rovatik, míg jól fog beszélni. Ő tisztéként nem hogy a' nyelvet mivelné, hanem inkább azt napról napra torzítja. Játék végén Tóth urat érdemei előtapsoltatták. Haray ur is mint vendég előhivatott. Nézők tűrhetön.

VRSS.

HANGÁSZAT.

Pesten a' hangversenyek egymást érik. Így D) mart. 23-án a' városi színházban Pfeiffer Antal színházi első flautajászó jutalmaul „a' granadai

éjszallás 1-ső fnvása után melyben Miklevicsné assz. (szül. Heinefetter Fatime) szivességből mint Gabriela, és Stampfl Ferd. ur (vadász) első színi próbaüléptek-fel, de mindkettőnek tehetségei tökélyesb kifejezést ohajtatnak; a' versenyt adó ur és Adolf fija, Fürstenau-szerzette verseny-művet derekasan játszottak két flaután.— 2) Kohn D. ur, mű-utazásáról ide visszatérvén, ismert jelességgel adá elő hegedűn „introduction et air varié“ című művét, későbbben pedig „emlékezés a' magyar hazára“ című szép magyar nótáját, melyek közül egyiket ismételni sziveskedék. — 3) Proch dalját „valljon gondol-e rám?“ éneklé Leithner ur violoncello (Menter ur) és fortepiano (Schindelmeisser ur) kísérete mellett. — Berekeszté az egészét „Belisario“ operából a' nagy terzett kardallal, Oberhoffer, Stoll, Rigl urak, Rauch k. a. 's a' karszemélyzet által előadva.

II.) 24-én estve a' városi nagy redut-teremben Wagner József ur, a' városi színház első violoncellistája, adott hangversenyt, melynek részei voltak: 1) Beethoven „Fidelio“ ouvertureje. — 2) Lachner Fer. „erdei madárka“ dalját éneklé Schodelné assz. fortepiano (Erkel ur) és cello (Wagner ur) kísérete mellett. — 3) Field versenyművét „l' incendie par l' orage“ igen derekasan játszá Erkel hangáskarmester ur. — 4) Romberg B nagy katonai versenyművét játszá Menter Józ. ur. — 5) Beethoven 7-dik szonátájából az 1-ső darab, 's későbbben annak andantéja. — 6) Fidelio operából a' nagy áriát éneklé ismét Schodelné assz. — 7) Menter ur ön-szerzette változatokat egy havas vidéki dalra játszó gyönyörűen; igen zajosan megtapsolva. Jeles Schodelnék ma ismét fényes diadalt vívott-ki. Első megjelenésekor olly zajos, olly hosszas tapsokkal fogadtattott, hogy már végét is alig reméltük, 's az első olly szívre hatólag de remekül is éneklött dalt a' szünni nem akart tapsokra ismételni sziveskedett. E' tapsok 2-dik felléptekor is, de kivált a' nagyszerű ariának felséges előadása után is sűrűn tölték-meg a' terem üregét. — Nem örülhetünk-e, midőn magyar színházunk tagja illy megtiszteltetésben részesül? 's nem kitünő elégtétel-e ez, melly a' háladatos műértő közönségtől adatik neki? Vajha ez felébbreszténé álmutból azokat, kik mámorukban e' nagy művészné jeles tehetségeit csak felfogni is képtelenek!

III. IV. V.) 25. 26. 's 27-kén ismét más hangversenyek voltak, melyekről máskor.

DIVAT.

Parisban az ékebb divatvilág körében, színházakban és hangversenyekben fehér és kék damasz, zöld bárson ruhák fehér rajzokkal és ezüsttel arannyal vegyes levélfüzérekkel, krep ruhák duzzanyokkal (bouillon), tüll ruhák atlasz ruha fölétt gyöngyökkel, és sima repsz-ruhák láthatók. — Fejdzsül fekete bárson arannyal, kék bárson rojtokkal, turbanokat arany szövetből, fejkötőt tüll-zephiből rózsákkal viselnek. — Köpönyegek helyett a' meleg schawlokot hordozzák. A' kecses spenszerek nagy divatban vannak. Világos színű ruhához fekete bárson spenszer különösen jól áll.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONNŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön april 4^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

A' czélt vesztett.

Románcz.

Áldozatja lettem végzetemnek,
 Létem czéltalan, 's bú-romba dől,
 Im, legszebb reményim eltűnének
 'S nincs vezérfény útam végiről.

Hős ohajték lenni, és vezemben
 Hordozám a' csillagó aczélt,
 Villanása villám volt lelkemben,
 Melly csak honuak 's szép reménynek élt.

Mig csatáról küszködém csatára
 Bátorság feszíté keblemet:
 Im hollyó fény tűnt-fel éjszakára,
 Reszketék, hogy végképp' eltemet.

Félelemmel kérdezém az éjfélt.
 Csillagainak hü barátait,
 'S mondák: „hősi! tőle nincs mit féljél,
 Gyujtja légünk rozsz anyagait.“

Hát mint éjfélt, olly sötét eszemmel
 Féljem-e, mi hasznos tünemény? —
 Gondolám. — El, félre fegyveremmel,
 Nem hős, éj tudósa lészek én.

Eget lestem éjről éjszakára,
 'S csillag tűnt-fel nyugot tájain:
 „Milly ragyogló és ható sugára!“
 'S elborulva csügtem bájain

Van tehát keletnek illy pompája,
 'S mért hogy ez nyugotról földre néz? —
 Földre néztem, 's milly csudák esudája!
 Tiszta érzotem mi habba vész?

Bajos termet, síma hó fuvalma,
 'S két felől szép élet hajnala,
 Még is olly sötét az éj hatalma
 Melly felette habzón ing vala.

Éj és nap két csillaggá vegyülve
 Bár szoliden, mint a' csöndes ég,
 'S mint bíbor-fény egy központra gyülve
 Olly varázs-nyíláska látszott még.

Szép leány volt, nőnem koronája,
 Szép, mint lenni kérem üdvömet:
 Mit mosolygysz rám, napnyugot pompája?
 Lengj, én megtaláltam mennyeimet.

Bús vihar kelt, mint zudult hab-árja,
 Bár szívemben bájos csend lakott:
 Lant velem 's dal, és szívem kitérva,
 'S ha borogtam, lány mulattatott.

Zordon a' tél zúzteljes keblében! —
 Merre vágysz te lányka szüntelen?
 Ifjak nőznek, vígságok körében,
 'S elhagyott a' lány, a' hűtelen.

Vad szél csattog künn éjszak feléről,
 'S költi keblem szörnű kinyjait
 És szóll a' lant, lány szelidségéről
 Bú vegyíti szende hangjait.

Bút ölkök hát hű barát körében
 Kedv-teremtő táke nedvivel;
 A' piros bor gyöngyöző szészében
 Volt barát, de zárt beszédével.

A' bor elfogy már ürült kupából
 És az életet vesztő körül,
 Nincs barát, ki szánna bánatából
 Kemény szíve kínomon örül.

Martalékja a' vad sors dühének!
 Létem céltalan, 's bú-romba dől.
 Áldozatja lettem végzetemnek
 Nincs, ki rántson kiu örvényiből.

SURÁNYI,

SZORGALOM.

Óriási iv-papiros. Angol ország papiros gyárainak egyikéből néhány hét előtt egy 1½ angol mértföldnyi hosszú, 50 ujjnyi széles 's 553 *℥*. nehéz papiros került-ki.— Valljon mit mondanának némelly magyar színbirálók, ha egy ilyenre nyomtatott játékszini hirdetményt vinnének hozzájuk?

Selyemgomb-pótlék. Örökös volt a' panasz a' férfiruhákon hordott selyemgombok gyors elkopása miatt; de e' panasznak egy találmány véget vetend. Eggert József, bécsi szabadalmazott gombgyárnoknak sikerült t. i. sajtolt selyemcompositio-gombokat készíteni, mellyek a' valódi selyemgombokhoz mindenben hasonlók — és pedig annyira, hogy csak tapintással lehet csalékonyságokról meggyőződni. E' gombok csinosságuk's diszes alakjuk által a' legékesebb frakkon 's legegyszerűbb öltönyön helyet foglalhatnak, és tartósságuk mellett még rendkívül kevésbe is kerülnek. Említést méltán érdemel az elmés szerkezményű gomb-sajtoló gép is, mellyet Eggert ur tulajdon kezeivel készített.

SZOBRÁSZAT.

Allegorikai szobrok. XV-ik Lajos terén Parisban nem rég lepleztetett-le azon 8 szobor, mellyek ülő némberek alakjában francia ország nyolcz fővárosát jelentik, és pedig illy rendben; Lyon, Marseille, Bordeaux, Nantes, Brest, Rouen, Lille és Strassburg. Többnyire mindegyik czimerével vagy attributumával látható; Lyon két folyamát mutatja, Strassburg pedig egy szép asszony alakjában készült, mellyre német szépség jegye van nyomva, 's büszke tekintettel tartja kezében francia ország kulcsát.

Még valami Schiller emlékéről. Lapjainkban már említettük, hogy Schillernek ércszobra Münchenben öntetett. E' szörnyű tömeg, melly magában már 6.000 fontot nyom, szilárd 's mély alapon is fog nyugodni, mellynek gödrét éppen most ásák-ki. Mintegy 15—16 lábnyi mélyben nagy esonthalomra találtak, olly iszonyú terjedtségű esontokból állóra, hogy Mammut vázának gondolják. Fájdalom azonban, hogy a' munkások többnyire szét-tördelték őket; maradványaikat átadták a' természeti ritkaságok tára elnökének, Jäger urnak, ki a' kérdéses esontokról nem sokára felvilágosítást adhat. Az alap és talajhoz használandó négy-szög kövek vörösés granitból állnak, mellyeket Wildbad környékén törnek.

Rubens szobra. Rubensnek, Antverp városa 1840-ben, az az, halála után 200 év mulva emléket emelend, melly egy, a' lüttichi álgú - öntő műhelyben készülendő szoborból fog állni.

Bajnokság jutalma. — **Desaix** és **Maceau** tábornokoknak, kik Egyiptusban jeles bajnok nevet vívtak-ki maguknak, **Parisban**, a' luxori obelisk előtt emlékek fognak emeltetni.

Canova. Valery ur következő vonást közöl a' nagy Canova életéből. — „E' jeles művésznek keblében a' művészet legforróbb lángjával legtisztább emberszeretet is párosult. Egyike alatt azon esztendőeknek, melyekben a' Francziák Romát birták, 140 ezer frankot ada-ki a' szegények gyámolítására. És éppen e' rendkívüli bőkezűség veté hátra a' possagnoi templomnak felépítését, melly már rég meg volt határozva, egész 1819-ig. A' templom építésének költsége egy millióra volt számítva; a' kijavításokra pedig 113.437 fr. alappénzt tett-le. Azonkívül, hogy az építéssel naponként 2—300 ember foglalatostkodott, foglalatosságtól mentt óráikban még a' falusiak is segítettek dolgozni, pedig minden díj nélkül, és a' közel fekvő márvány-bányából ajtatos dalok éneklése mellett hordták az épületi anyagot. Canova, ki akkoriban Possagnóban lakott, a' könnyebb anyagot hordó leányok könnyebbségére bizonyos szán-nemet készítettett; 's a' leányok, kiknek száma több százra terjedett, legcsinosb ruháikba öltözve, hajaikba virágokat fonva, kettenként állottak a' vontató szekerecske elébe, és az alapkő letétele napján azt kérték, hogy a' vizet egy távol fekvő kutból maguk hordhassák. A' kegyistennék, Psyche és Hebe, készítője ez alkalommal maga rendezé-el e' Najadok egyikének haját antik modorban. Az új divat annyira megtetszett a' falu hölgyeinek, hogy e' görög fejdíszet azóta vasárnaponként folyvást használják, és valószínűleg használandják is.

Murillo emléke. Murillónak, a' halhatlan emlékü spanyol festésznek, aláírás utjánSzevillában emléket szándékoznak emelni.

A' luxori obelisk **Parisban**, minden rá fordított költséggel együtt, csak 1.700.000 frankjában van az országnak.

Holberg emléke. Thorvaldsennak első műve, mellyet Koppenhágában mintázni szándékozik, **H o l b e r g** mellszobra leend; rég vágyott a' művész halhatlan nevű honfiának e' tiszteletet megadni; eddig azonban nem kaphatott a' költésznek vonásait híven ábrázoló rézmetszvényt, 's így szándékát sem vihette-ki. Most Koppenhágában egy műkedvelőnél igen jól talált, viaszba nyomott, képét lelé-meg, melly a' nagy költésznek még éltében, természet után készítettett.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

KASSÁN febr. 17-én „elbűvöltek“ vig játék 3 fvsban, irta Kovács Pál, orvos-tanár, tetszéssel fogadtatott. Nézők türhető számmal. — 18-án „báléj“ regevényes színjáték ismételtetett jól sikerülve. — A' mai hirdetményen örömmel olvastuk, hogy a' részvényes választmány által tett lépések következtetésében nem sokára több jeles színész és színésznő, nevezetesen pedig Lendvai 's Megyeri urak váratnak vendégszerepekre. Köszönet az illető részvényes választottságnak e' közönség iránti figyelmeért. — 19-kén „veszedelmes nagy-néne ismételtetett. Nézők gyéren. — 20-kán „tévedés és örültség“ uj színjáték 3 fvsban (Lembert után Klestinszky László) adatott. Dicsérettel említendők Balla (Lord Harleigh), Balláné (Anna) és Déryné (Nelli). Nézők számosan. — 21-dikén Balla Károly rendező jutalmul „vetélytársak, vagy, a' kassai székes templom építése“ igaz történeten alapult uj színjáték 3 fvsban a' „hazajövetel és hála-áldozat“ czimű 1 fvsos előjátékkal, dal 's tánczcal (szinre kidolgozta egy hazafi 1839-ben) adatott. K ő s z e g h y (Donato) és Balla (István) jelesek voltak; Balla játék végén hivatott. K a i s e r k. a. (Mariska), ki szerepét a' jutalmazandó iránti szívességből vállalta el, a' H a v i v a l (Jancsi) éneklett párdal után „éljen“ kiáltások közt hivatott. A' szinmű sok jelességgel bir, 's hogy tetszett, onnan is következtethető, mert (mennyre tudunkra van) előadás utáni napon bizonyos névtelen lelkes hazafi a' szerzőnek, egy hizelgő levél mellett, 50 v. forintot küldött. Nézők nagy számmal. — 22-kén a' színház zárva volt. — 23-kán „ügyvédék“ Ifland jeles színjátéka 5 fvsban, igen kevés néző előtt iparral adatott. — 24-dikén „Domi és Joko, kis fja“ 3 fvsban, játékszinre alkalmazta Balla Károly. A' játékban előfordult tánczokat Uhlich Lina, Honorius és József a' közönség zajos tetszés jelei között járák-el. — 25-kén „én voltam“ vig játék közkívánatra ismételtetvén kedvesen fogadtatott, s játék végén az egész személyzet hivatott. Játék előtt ismét Uhlich tánczosok látták magukat 's megtapsoltattak. Nézők kevesen. — 26-kán „Norma“ hozatott szinre 's ez uttal egybevágólag. Déryné (Norma), Kaiser k. a. (Adalgisa) és Joób (Sever) játék végén hivatottak. A' kardalok jelesek voltak. Nézők közép számmal. — 27-kén „eleven holt házaspár“ enyelgés 1 fvsban, tetszett. Déryné (Rózi) remekelt. Ezt követte „nyolcz okos nap“ uj vig játék 1 fvsban, Castelli és Herzenskron után Klestinszky László. Füre di (Eduard) tanulmányt bizonyító játékaért dicséretet érdemel. Első játék után H a v i Figaro nagy ariáját éneklé. Nézők számosan. — 28-kán elbűvöltek“ ismételtetett. Felvonások közt Uhlich család táncza és műmutatványai tetszést nyertek. Nézők közép számmal. — Martius 1-ső napján Kaiser k. a. jutalmul „Beatrice di Tenda“ daljáték adatott. Déryné a' czimszerepben, S c h ö n (Enrico) és Joób (Orombello) igen jelesek valának A' jutalmazott (Agnese) első fölléptekor zajos tapsokkal 's koszorúval fogadtatván, játék végén hivatással tiszteltetett. — A' közönség részvéte e' fiatal dalnokné iránt, kiben a' magyar operának egy jeles virága nyiladozik, pártalan és lelkes vala. Igen jelesen viselték magukat a' mindkét nembeli karok is. A' színház tömve nézőkkel. — 2-án „örökségi egyezés“ Vogelnek 4 fvsos drámája „a' gonosztett“ czimű 1 fvsos előjátékkal került szönyegre. M e g y e r i

ur a' pesti színház tagja, Daniel szerepében mint vendég előszer lépett-fel. Az igen nagy számú közönség zajos tapsokkal és „éljen“ kiáltással fogadta a' derék művészt. Műeleményünket azonban a' kaján sors megirigylé, 's a' játékot 3-dik fvnás után majdnem gyászosan szakasztá félbe. Ugyan is művész vendégünk midőn 3-dik fvnás végén a' berakott torony-ajtóból lezuhant próbálná, lábát olly tetemesen megsérté, hogy a' játékot azonnal félben kelle hagyni. Szívből ohajtjuk, hogy kedvelt vendégünk minél előbb felüldüvén, művésziségevel tisztelőit gyönyörködtesse; mert őt a' színpadon látni valósgos műelemény.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

NAGY-ENYED. Következik az 5 előadás naplója. — Téli 24-én „Romeo és Julia“ dalmű első felvonása; 's ezt megelőzőleg „tündér kastély“ Hirschfeld 2 fvsos énekes vígjátékával kezdék-meg előadásuk sorát. E' mű néhány egyes ke-rekded fordulata, 's Farkas és Marsa jó személyesítőji által számíthat ked-velőkre; különösen ha Várházy (ma Kilényi) igen katonás fölfohászko-dásai 's némelly két értelmű mondatok ritkittatnának. Az előadás jobbák kö-zé sorolható. Széppataky Johanna (Marsa) a' részeg-, Latabár (Farkas) a' fölébredés utáni jelenetet jól, az első kettős dalt gyöngén adák. Az egész személyzet szavalatára kénytetünk megjegyezni, hogy az nagyon tótos, 's nem olly tiszta, millyennek színpadon lennie kell, p. o. égy, még szerétem; aztán az ujjab megszóllításoknak régiakkeli folyvásti cseréje p. o. kegyed, maga; ön, maga 'stb. A' dalmű sokban kielégített; fő-leg Balla Mariának (Romeo) előhivatást nyert játéka. Nézők nagyon kevesen. — 25-kén Főispányunk beiktatása napján az ő tiszteletére: „élet-fonalat nyújtó Parkák“ allegorikai néma képezet 5 mozdulatban, fényvilágítás-sal, adaték. Ezt megelőző: „férfi-hűség 's nőnem diadala“ magány-, kettős-, és kardalokkal 2 szakra nyújtott 1 fvsos vígjátékoska. Az előadásról ked-vezőleg nyilatkozunk. Széppataki Johanna (Henriette) kaczeráságokban otthonos, de szavolata studiumra vár, mint a' hideg Kilényié (b. Amári) is. Kecske's Figaro egyik dalát „szevillai borbély“-ból tetszéssel éneklé. Bal-la Mari 's Latabár is éneklének egy-egy magány- 's párdalt. Nézők ma még kevesebben. — 26-kán fáradhatlan szorgalmú Szigligetünk egyik ujjab dramáját „Pókaiak“ 4 fvnban hozák színpadra. A' régi magyar ingadékony, pártban pártot szövő lelkületet, a' testvérszeretet, 's gyermekeiben élő anyá-nak remek példaképet hűn rajzoló, nekünk erdélyieknek különösen érdekes mű tetszéssel fogadtatott, kivált ha még egy jó előadás is emelheté vala a' jó darabot! De ez most fájdalom, hiányzott! Mindenek előtt Harayt (Pókai Péter) kérdjük, illy szerepet még ipar mellett is — mi ma nem hiányzott nála — miért vállalt-el? Már hangja nem arra való; 's mimikája?! — He-gedűs (Báthori István), Szaplonezay (Pókai János), Szöke (Sassy), Széppataki Johanna (Pókainé), Szaplonezayné (Jolán), Latabár (Székfi), Kilényi (Békés Gáspár) e' sorozat szerint adák jobba-cs-kán szerepöket. Nézők boszontásig kevesen, 's ez méltán elkomorítá a' ját-szókat. — 27-kén megint Szigligetinek egyik ujjab dramája „a' gyászvitéz-ek“ 4 fvn. került szönyegre. E' mű ha characterei kivitelére nézve nem is egészen, de külső összerakása, helyzetek 's folytonos cselekvő személyzete ál-tal megragadja figyelmünket. Az előadás színpadunk alkalmatlan 's kicsin vol-tához képest csakugyan türhető volt: Szaplonezay (első István) kicsin, de általa kiemelt szerepével tetszést nyert, mint Szöke (Jávör) az elaggott

bajnok is. Hegedűs (Csanád) átgondolt 's következetes játékaival kipótola némileg azon csorbákat, melyeket H a r a y (Ákos) hidegsége ejtének a' darabon. Szaplonczayné (Rózsa), Szépp. Johanna (Ilon) ha nem is kintünöleg, de iparral működének. Nézők ez alkalommal is kevesen jelentek-meg. — 28-kán 's utójjára „a' nevelő, vagy, szerelem-tündér“ énekekkel 3 szakra hosszított vig játék adaték. A' darabról nincs mit szálljunk; ez illően játszva képes jó izüen megnevettetni a' nézőket. Az előadás jónak mondható; mire csakugyan Király (Lassenius nevelő), Sárosy (Jakab), Julcsa (Lizi) 's némileg Széppataki Johanna (Kardszegi Julia) és Szőke (b. Buzásy) kielégítő játékaik segíték; mert most Hegedűs (György) nem igen találta honn magát szerepében. Latabár és Balla Mari gitárkisérétében egy-egy magánydalt éneklének, 's az egészet egy karének rekeszté-be Normából — mi után Kilenyi bucsút vett az árleszállítás, vagy az utósó előadásért meglehetősecskén begyült közönségtől. Mi részünkről szívesen ohajtjuk, hogy e' társaság mindenütt nagyobb pártolatra találjon, mint most nálunk illy csunya időben 's farsang után; 's még szívesebben ohajtjuk, ha el nem mulasztják, magukat mind inkább tökélyesbiteni e' szép pályán.

KOMOLY.

KOLOZSVÁRATT jan 18-kán Szigligeti négy fvnásos „gyászvitézek“ ezimű történeti dramája jött színpadunkra. A' darab kedvelt darabja a' közönségnek, 's méltán is; mert belső szerkezetében csaknem elejétől fogva meglepő cselekvényeivel bélyegét viseli azon daraboknak, melyek a' mellett, hogy nem hemzsegnek irtóztatós képekkel; egy szelidebb lelki folyamban is képesek hatási szomjat oltani. Kintünöleg működtek Egri (Ákos), Hegedűs (Csanád) és Tóth (Ráb) mint vendég; főképp' az utósó fvnás végén, midőn Ákos Ráb gyermekének nyilvánosodik 's egyszersmind Csanád testvérének — mind hárman nagy szorgalmat bizonyítanak. Szaplonczay (I. István) vegye figyelmeztetésül; hogy ha costumje egy királyt képezni tehetetlen, legalább arra ügyeljen, hogy mocsoktól tiszta legyen. Király (Jobur) türehető volt, valamint Szépp. Johanna is (Ilon); ez utóbbi távoztassa-el máskor azon iszonyú ordításokat, melyek teljességgel nem lelki meglepetést, vagy fájdalmat, de éppen testi szenvedést árulnak-el. Kilenyi ur (talán Szigligeti engedelméből?) bátorokodék a' darabot még néhány szemlylyel hirdetemnyén megtoldani, például a' következőkkel: Judith, Lilli, Esztiike, Nórap, Gáld, Lóránd! E' szerint nálunk tiszta igazságos hirdetemnyt soha nem láthatni. Említésre méltó e' játékban még Sárosy is, ki gyászvitéz létére veres fővegben jött a' közönség elébe. El nem hallgathatni azon rendtelenséget is, miszerint Ákos párthiveit, mindjárt a' királytöli eseküvés után, István közelében látjuk csakugyan Ákos ellen, mi a' szemnek nagyon furcsa; most esküsznek Ákosnak, 's már István mellett Csanád vezérlete alatt Ákos ellen harczolnak. Szükségből kellett-e' ennek így lenni, vagy a' szokott rendtelenség okozta? egészen el nem lehet határozni: de hogy bár milly oknak is rossz okozat, nem tagadhatni. Illy formán színészeink a' magyar karaktert nagyon ingatagnak színelik. Történeti évkönyveinkben számosak ugyan a' királyok elleni pártok; és mindenik pártot, mig lehetett, erős állhatatosság bélyegzé, 's részesei vagy dicsőségesen győztek, vagy gyalázatosan haltak; és így megfordítva: de illy gyalázatos csalást, — millyent színészeink ábrázoltának — szegődiséget csak egyet tudunk; mint például a' 11-dik században Salamon alatt, midőn Geizát három pártvezére a' esakator oda hagyja, Salamonhoz szegődvén. Nézők nem sokan. VRSS.

HANGÁSZAT.

Pesten I) mart. 25-kén, este, a' városi színházban Preiser Alajos, színházi első klarinetista, adott hangversenyt, mellyben maga a' versenytadó ur Bärmann fantaziáját csinosan játszá. A' két szakaszra osztott hangverseny többi száma volt: a) Merker ur, e' színházi hangász szerzeményeiből egy nagy, jó ouverture. — b) Stoll ur által a' kardalnokok kísérete mellett éneklett aria a' „granadai éjszallás“-ból. — c) Menter ur által játszott önszerzette violoncello-verseny. — d) Persiani „Ines de Castro“ operájából vett aria, kardallal; éneklé Carl Henr. k. a. — e) Herold „Zampa“ ouvertureje. — f) Lipinski K. fantaziája „álomjáró nő“ daljátékból vett themákra; játszá hegedűn Kohn D. ur. — g) Proch dalja „gondol-e reám?“ éneklé Leithner ur, fortepiano (Schindelmeisser ur) és cello (Menter ur) kísérete mellett. — h) Saphir költeményét „a' házias élet ismertető jelei“ szavalák Kalis ur és neje. — i) Menter ur egy bajor népdalra önszerzette változatokat játszott. — k) Carl H. k. a. „Korinth ostromából“ egy nagy ariát énekelt karkísérettel. — A' nagy számú közönség bőven osztá tapsait.

II.) Engel Laj. ur, bécsi pianista, mart. 26-kán, a' v. kis redutteremben este ötödfél órakor ada hangversenyt mérséklett számú hallgatók jelenlétében. Ő Thalbergtől „God save the queen“-re és Herztől „párviadal“-ból vett themára változatokat játszott mechanical ügyességgel és pontossággal; mi belőle egykor jeles művészt jószoltat. A' közönség zajos tapsokkal jutalmazá, valamint Leendva yné assz. magyar szavalatát, a' Stampfl Ferd. ur által énekelt dal, 's Ellinger ur hegedű-verseny darabját is.

III.) Mart. 27-dikén este a' pompásan kivilágított városi színházban a' „Pest városi tisztviselők özvegyei's árváji nyugpézenek“ javára adatott hangversenyt nagy számú hallgatóság látogató. Részei voltak a' két szakaszban: 1) Rossini „Tell Vilmos“ ouvertureje, igen jelesen sikerülve. — 2) Herz versenyt fortepianón igen derekasan játszá Erkel ur, magyar színházunk hangászkarmestere. — 3) Cavatina Rossini „tolvaj-szarkájából“; éneklé Stöckl-Heinefetter assz. — 4) St. Lubin változatait csinosan játszá Arnstein ur. — 5) „Halleluja“ (113. zsolt.) éneklé az israeliták éneklő kara (18 személyből álló). — 6) Meyerbeer „Hugenottáiból“ egy kardal a' színházi kardalnokok által nem éppen pontosan előadva. — 7) Beethoven „Fidelio“ ouvertureje. — 8) Kreutzer „jó pajtás“ dalját éneklé ismét Stöcklné assz. (Nem ide 's nem neki való.) — 8) Saphir költeményét „sirás és nevetés“ szavalák Kalisné assz. és Müller k. a. — 9) Több tableau. — Taps és háromszoros előhivatás untig elég.

IV.) V.) és VI.) A' husvét napi három hangászati mulatságról (nemzeti casino, hangászegyesület, magyar színházban) bővebben máskor.

DIVAT.

14-dik divatkép. (Pariából) — Kalap afrikai bársonból creppel 's virágokkal ékesítve. — Felruha sötétes színű selyemből.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

REVOLUCION

Revista de la Academia de Ciencias y Letras de Cuba

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap april 7^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

S z ű r e t.

Lomball behinté nyár
A' szőlővesszőket,
'S közébe szőtt cukor-
Nedű gerezedeket.

Közötte lánysereg
Dalolva szüretel,
'S teli-edénykét
Puttonyba önti-fel.

A' l nyka mind csinos:
Csinosb a' többinél;
Fey szöke lány arcán
A' szív virága kél.

Mint regszellőse-esők
Virág-szűkebleken,
Zerge-szűkésivel
Ellejt a' rendeken.

A' pomgyola nékint
Simul rá mondhallan;
Előtte kis csinos
Égszín-kötényke van.

Füdetlen hó-kara
Rózsa vegyületű;
Kezében kése van,
Feczin fehérynelyű.

A' rendet én szedem —
Legboldegabb — vele;
A' fűrtöt én fogom, —
Kis kése metszi-le.

Mig dalban olvadoz
A' tarka lánysereg,
Csak alig érthetőn,
A' szép — velem csueg.

'S még is tudjátok-e,
Ha kérdenem szabad,
Küztünk: a' dallók-e,
Vagy én, a' boldogabb?

GARAY A.

HANGASZAT.

Liszt Ferencz.

(Kéletrajzi vázlat; arezképével együtt.)

Liszt Ferencz, kit mi csak nevéről ismerünk, Rajdingon, Sopron vármegyében, és pedig ama híres üstökös csillagot hozott 's jeles bortermő 1811-ik év october hónapjában született, melly körülményből szülői fajok szellemi kifejlésére nézve minden jót jósoltak. Nagyapja szent-györgyi (Sopron megye) iskolamester volt, 's később Esterházy herczeg javaiban uradalmi tiszt lett; atyja, Liszt Ádám, szintén a' nevezett herczeg uradalmaiban volt a' jószágigazgatóságnál tisztviselő, és mint alapos hangász majd minden hangszert kitünő tökélylyel játszott. Fialat éveit kecsegtető reményképek, fényes művészi pályát ígérők, lengék körül; de az álmodott valósodástól lassanként mind tovább tovább estek. Haydn Jó zseffel, az üdlött zeneszerzővel barátságos viszonyban élván, füstbe foszlott reményeiért még is némi pótlást talált, és fíjában a' félre ismerhetlen zenészi lángész előjeleit fellobbanni látván, kedélyén tavaszhoz hasonló vidorság ömlött-el. Fíjában fog — gondolá az atya — a' benne bimbóként szunyadt tehetség kifejeleti; fíjában kell az ideálnak megtestesülni, melly ő előtte csak ingerkedő csalkép gyanánt lebegett. E' boldogító hit költé lelkében azon határozatot, hogy fíját már zsenge korában egész buzgósággal hangászatra oktassa, és a' dicsőség diplomához vezető ösvényt, mellyhez ő el nem juthatott, előtte egyengesse. Hogy a' hangászat kijeleltjének elmefejléséről és haladásáról fokkonkénti áttekintése legyen, egy csupán erről szólló saját naplót legnagyobb pontossággal vitt, és abba minden kitünő észrevételt egész halálaig hiven följegyzett. E' lapokban többi között következőt olvashatni: „Ferencz lelke egy természeti ösztön következésében ifjúságától a' buzgósághoz hajlott, 's az ajtatosság érzeteivel már élénk művész-érzelmet olvasztott össze, melly korának egész őszinteségét viselé.“ — Utóbb: „hatodikévében Ries-nek egyik, C-moll hangversenyét hallá tőlem szárnyszongorán játszadni. A' hangszerhez támaszkodva hallgatá azt, 's egész fül volt. Estve visszatérván a' kertből, hol sétálni volt, a' hangverseny themáját danlá. Ismételtettük vele; ő nem tudá, mit énekelt. Lángelméjének ez volt első fellobbanása. Szakadatlanul rimánkodott, taníttatnók őt zongorára. Három hónapi tanulás után visszaesvén egy őt már korábban gyötrött lázba, a' tanulóssal föl kelle hagynia. A' tanulásban talált kedv nem voná

őt el gyermektársai játékatól is; ámbár ez idő óta csupán magának igyekezett élni. Legkedvesebb olvasmánya volt Chateaubriand „René“-je. E' könyvet gyakran könyezve olvasá, 's azon időben e' szavakat: „un instinct secret me tourmente“ (egy belső ösztön kinez engem), mint keblének viszhangját, minden tanulmányi könyvére felírta. Törekvése 's haladása minden ingadozás mellett általában csudálatos volt; szülői iránti szeretete 's engedelmissége pedig mintaként szolgálhatott mindennek. Első nyilvános föllépése hősünknek Sopronban, 9-dik évében történt, 's a' szerencsés süker önvárakozását is felülmulá. E' pillanat óta kebléből bizonyos érzet 's önállás merült-fel. Hangverseny előtt lázhagymáz rohanta-meg; de a' vágy tehetségét nagyobb számú hallgatók előtt kitüntethetni, olly bátorságot lehelt belé, melly atyjának minden aggodalmát legyőzé. Zongorához ült. — Ries Esdur versenyét játszá, 's egy ön lelkéből meritett phantasiát hevenyészett. A' fiatal zongorajátszó ügyessége minden jelenvolt hallgatót bámulat 's csudálkozással töltött-el. Pozsonba tett kirándulása alkalmával szerencsés volt A m a d e gróf tetszését megnyerni, ki további kimiveléseül, 6 esztendőre, évenként 600 forintot rendelt neki. Ezután Pesten is pénzt és dicsőséget aratva hallatá magát. Atyja szerencséjének napját látá feltűnni, 's jövőjét arany fényvel elárasztatni. Hogy magát egész erővel 's háborittatlanul a' szép reményű virtuóz kimivelésére szentelhesse, hivataláról lemondott. E' nézetből Bécsset, a' hangászat központját, választá lakhelyül, 's családotól oda költözött. Ferenczet C z e r n y K á r o l y, a' híres zeneszerző és zongorázó, vévé keze alá, 's jöendő hirtemplomának alapját biztosítani igyekezett. S a l i e r i t ó l a' partitúra-olvasásban és egyházi zene-szerzésben nyert oktatást. Fiatal művészünk lángelméje naponként hatalmasban fejlett-ki; a' hangműúrus boltokban találkozott szerzemények mind csekélységek voltak ügyességének, 's Hummelnak azon időben megjelent H-moll versenyét, több jelenvolt virtuóz bámulására, prima vista játszá-el. Bécsben tizennoce hónap mulatása után minden társaskörben csak az ő neve hangzott. Itt adott első hangversenye fényes diadalünnephez hasonlita. A' székesvárosi zenevilágnak minden nevezetessége jelen volt, sőt maga B e e t h o v e n is, daczolva gyöngélkedő egészségével, megjelent, hogy jelenlétével a' fiatal czedrus iránti figyelmét kimutassa. Barátságosak és serkentők valának a' zene bajnokának szavai, 's kézszeritása közben e' szóval „művész!“ az avatottak szövetségébe fogadá.

Atyja Ferenczet a' kimiveltségnek lehető legnagyobb fokára akarván emelni, 1823-ban Parisba vitte, hogy az ottani conservatoriumban az üdlött Cherubini vezérlete alatt ellenpontozást 's zeneszerzést tanuljon. E' vágyának létesíthetése azonban Lisztre, mint idegenre nézve, nehézségekkel volt párosítva. De a' magyar virtuóznak hirtelen a' palais royalig elhatott, hova ő hercegsége, Metternich Kelemen által is ajánlva volt, és új esztendő napján a' 12 éves csudafinak, az udvar jelenlétében kelle ügyességét bebizonyítani. Ez időtől fogva a' lángelmű gyermek egész évig a' parisi világ bábja lön, 's tréfái, csinyjei és szeszélyei éppen annyi anyagot szolgáltatnak napi beszéd tárgyaul, mint művészségének kifejlődése és szorgalmának eredményei.

Egy hangverseny alkalmával az olasz dalszínházban Talm a őt a' közönség előtt ölelte-meg. Illy kitüntetések következtében bizonyos komolyság ömlött-el valóján, melly őt idő előtt gyermekéveiből ifjú korba emelte. Atyja szakadatlan tanulmányra igyekezett őt szoktatni. Ebéd után naponként 12 futást kelle Bach szerzeményeiből játszania, 's azokat más hangba is áttennie: de mi volt ez az ő nehézségeket legyőzni tudó művészségének! — 1824-k májusban Londonba vitte atyja, hol IV-dik György udvaránál legkitünőbb sikerrel játszott. Gaal és Delville, hires phrenologok, miután fejét megvizsgálták, született hangművésznek nyilatkozták. Azon évi septemberben visszatérván Parisba, egész lélekkel a' zeneszerzés tanulmányának szentelé magát. — 1825-ben másodsor ment Londonba, és szent Pál templomában 8,000 gyermek által énekelte kardalt hallott, melly emlékébe nagyszerű benyomást tön.

Ismét visszatérván még azon évben Parisba, sonaták 's phantasiákat irt zongorára, és „don Sancho, vagy a' szerelem vára“ cím alatt egy daljátékot, melly a' kir. hangász-akademiában négyszer tetszésre adatott. E' mű még hiresebbé tette nevét francia országban. — 1826-nak első hónapjaiban Bordeaux, Toulouse, Montpellier, Lyon, Marseille-ban 's Nimes-ben hallatá magát, 's mindenütt csudálatott. — Visszatérván e' diadaljárásból Parisba, Reicha-tól az ellenpontozásban vett leczkéket. 1827-ben Genf, Lausanne, 's Bernen keresztül műutazást tevé, ujlag Londonba ment, hol a' Drurylane-szinpadon osztatlan tetszés zaja között kétszer adott hangversenyt. Gyöngélgedő egészségének helyre állítása végett atyja azután a' boulognei fürdőkbe vitte. Ferencz meggyógyult, apja pedig meghalt. A' sorsnak e' váratlan csapása szellemét egy időre mély fájdalom leplével vonta-be.

(Vege következik.)

Pesten: I) a' nemzeti casino terében, mart. 31-dikén, szép számú hallgatók jelenlétében adatott 7-dik hangászati multság részei voltak: 1) Beethoven Es—dur quintetje. — 9) Lachner Ferencz „öntudat“ dalja; éneklé érdemlett tapsokkal megtisztelve Erkel Józ. ur, magyar dalszínész, fortepiano (Erkel hangázkarmester ur) és violoncello (Wagner ur) kíséréte mellett. — 3) Beriot divertissiment-ját ötös kíséret mellett játszá Schaefer Demeter, orosz-pétevári, 14 éves, fiú. Mit felöle jót és helyest irtak a' bécsi hírlapok, igazolva találtuk játékában. A' közönség e' szerény fiatal művész-nevendéket több izbeli zajos tapsokkal buzdítá.

II.) A' pestbudai hangász-egyesület 5-dik műelőadásaul választott „utósó itélet“ című oratoriumát (Schneider Fridriktől) mart. 31-kén esti 5 óraker olly nagy számú közönség látogatá, millyent ez évbéli előadásokban még nem tapasztaltunk. Valamint a' sikerült nagyszerű előadás, ugy e' ritka néptömeg 's majd két száz személyre terjedt hangászkarri személyzet összhangzatban állott a' pompás redut-teremnek nagyságával. E' szép mű inkább nagyszerű kardalokban, mint magány-énekekben dús, 's ezélszerű rövidtésekkel adatván, mind a' műértök mind a' nagy publicumban azon ohajtást gerjeszt-fel, vajha azt nem sokára ismét hallhatnók, mit egyedül illy intézettől lehet ezélszerűleg várni. A' magány dalszerepek Gy—y, M—ky, 's N—r kisasszonyok, K—b, R—r, és Sch—r urak kezekiben levén jeles előadókra találtak. — Örvendve tapasztaljuk, hogy ez intézet iránt közönségünk részvéte mind inkább gyarapodik, 's nem sokára annak újabb vállalata felöl olly kedvező tudósítással lephetjük-meg t. olvasóinkat, melly mind honunk közép-pontjára mind egész hazánkra nézve valamint diszt, ugy kitünő hasznót is fog szerezhetni.

III.) A' magyar színházban, ugyan 31-kén estve nyolczadfél óraker, nagy hangversenyt adott Menter Józ. ur, művész violoncellista-vendégünk, kiról már előbbi lapjaink kitünő dícsérettel emlékeztek. Részei a' két szakasznak voltak: 1) Beethoven „Coriolan“ operájának ouverture-je. — 2) Phantasia klavirra az erdélyi Rákóczy-dal themájára. szerz. és játszá igen jelesen Erkel ur, hangázkarmester. — 3) Bellini egyik nagy ariáját éneklé Schodelné assz. — 4) Lendvayné assz. Vörösmarty egyik költeményét a' „hontalan“ szavalá. — 5) Kummer divertissiment-ját violoncellón játszá Menter ur. — 6) Auber „porticii néma“ operájának ouverture-je. — 7) Bellini „tengeri rabló“ operájából egy nagy ariát énekelt Konti ur. — 8) Egressy Gábor ur Vörösmarty „szép Ilonka“ költeményét szavalá. — 9) Jellner Józ. nagy oboe-versenyét játszá Engländer ur, színházunk hangászkarának tagja. — 10) Schodelné assz. „az erdei madárka“ dalt (ismételve) éneklé fortepiano (Erkel ur) és cello (Menter ur) kíséréte mellett. — 11) Közkívánatra Menter ur egy havasi dal themája fölött szerzett változatait ismert remekséggel játszá. A' közönség, kivált miveltebb osztálybeli, nagy számmal jelent-meg, 's a' páholyokat, földszint, megtölté. A' tapsok zaja egyre hangzott, kivált Schodelné assz. Menter és Konti urak előadásaikkor.

Sopronban mart. 15-dikén adá a' muzsikai egyesület hatodik hangversenyét, mellynek részei valának: 1) Auber „L'estocq“ operájának előzenéje. — 2) „A' havasi kürt“ dal Prochtól; éneklé Knischauerek Elisa. — 3) Berbiguier 4-dik fuvola-versenyének első része; játszá Jachimek ur. — 4) „A' föld meghasonlása“ aria Haydn-tól; éneklé Pur t

ur. — 5) „Fantaisie brillante“ tyrol és svaiczi tételekre, Czernytől; játszú zongorán, kar-kisérettel Zwickel Elisa, Kis-Martonból. — 6) Sopran magánydal Paccini „l' ultimo giorno di Pompei“ című operájából; éneklé karkisérettel Knischaurek Elisa. — 7) Éjzene (nocturne) négy fuvó-hangszerre; a' Károly-uhlanok hangászkarának négy tagja által előadva. — 8) Ricci „Nuovo Figaro“ című operájának előzenéje. Knischaurek k. a Proch szép dalját kissé hidegen éneklé; de annál csinosabban a' nagy magánydalt. Ő egyesületünk egyik legszorgalmasb 's ügyesebb tanítványa; hangja is kellemes, noha nem rendkívüli csengésű 's erejű. — Jachimek ur középszerűn adá elő a' kissé untató darabot; hangszere rosztala. — Purk urnak methodusa még tökélyesedést vár; előadása több tüzet és lelket ohajtat: azonban remélhetni, hogy e' még igen fiatal ember — már is szép csengő 's elég mély bassusát szorgalommal kiművelendi. Ő is egyesületünk nevéndéke. — Zwickl k. a. derekasan játszott; különösen a' tercsekben előadott változatot tisztán 's gyorsan játszú; kissé több tűz, 's érzés még jobban emelhetne volna előadását. Különbben tisztaság, 's gyorság bélyegzé játékát; csak a' kissé igen is hosszú darabnak vége felé látszott kifáradtnak, 's játéka gyöngébbnek, az egyesület még gyengébb hangszerén. Az éjzene rövid, de igen megrázó vala. E' búskomoly hangok mindenkire olly fájdalmasan látszottak hatni; hogy midőn már vége vala, folyvást legmélyebb csend uralkodék a' teremben, 's csak néhány percz mulva tört-ki legzajgóbb tapsokra a' közönség, melylyel mind a' jeles műt, mind az igen jeles előadást akará megjutalmazni. — Nem lehet dicsérettel nem említnem az előzenék előadását, melly ma a' legpontosabb 's egybevágóbb vala.

KIESI GYULA.

LITERATURA.

A' Vándor (der Wanderer), bécsi német folyóirat, előbbi szerkesztőjének, Seyfried József lovagnak, tulajdonává lett, 's valamint belső érdekére nézve, ugy előfizetői számának tekintetéből is naponként gyarapodik. A' tisztelt kiadónak a' dramai literatúrában több éven által szerzett tetleges tapasztalásai, szinpadi ismeretei, részrehatatlan sajátága, valamint is több oldalú egybeköttetése képessé tevék őt, mind a' bécsi mind vidéki szinpadok nevezetesb tárgyait igen gyorsan és tökélyesen olvasóival közleni. Folyóiratából egyébiránt a' literatúrának semmi neme kizárva nincsen; érdekes elbeszéléseket, novellákat, különféle tudományos értekezések váltják-fel. E' lapok naponként jelennek-meg. Előfizetési díjok: egész évre 14 ezüst ft., fél évre 7 ft. ezüstben, a' postahivatalokon, mellyek e' díjért hetenként kétszer küldözik-el a' nevezett lapokat.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Kitüntetés. Egressy Gábor ur, midőn jutalomjátékaul mart. 23-án a' pesti magyar szinpadon „Bank bán“ adatott, az ez alkalomra némelly műbarátok költségén egy bécsi festész által másolt 's Bécsben nyomtatott arczképével tisztelteté-k-meg.

Játékszíni hirdetemény.

A' nagy érdemű közönség ezennel értesítettik, hogy folyó év apr. első napjától a' magyar színházban

fel évre új bérlet

nyittatik, következő árban:

	fél évre.
Földszint, 's első emeleti páholy	425 frt. váltóban
Második emeleti páholy	330 „ „
Zártszék földszint	75 „ „
Zártszék második emeletben	60 „ „
Földszíni bemenet	48 „ „
Második emeletben	45 „ „

évnegyedre:

Zártszék földszint	45 frt. váltóban
Zártszék második emeletben	35 „ „
Földszíni bemenet	28 „ „
Második emeletben	22 „ „

Nem különben aprilis hónapra bérlet

nyittatik, következőleg:

Zártszék földszint	17 frt. kr. váltóban
Zártszék második emeletben	14 „ „ „
Földszíni bemenet	12 „ 30 „
Második emeletben	10 „ „ „

Bérlení lehet reggel 10 órától kezdve Gerenday pénztárnok urnál, kerepesi ut 6-dik szám, Boráros-ház első emelet, balra.

AZ IGAZGATÓ VÁLASZTMÁNY.

Figyelmeztetés. Folyó hó 15-kén Szentpétery Zsigmond jutalmul „visegrádi kieneskeresők“ bohózat 2 fvsban dalokkal (Irta Hazucha, muzsikáját Rózsavölgyi) fog színpadra kerülni.

PESTEN apr. 1-ső napján „Preciosa“ melodrama 4 fvsban, karénekekkel 's tánczczal, (Wolf után Komlóssy, muzsikáját szerzette Weber Károly) kevés néző előtt hozatott színpadra. Rég elmúltak azon szép idők, midőn Preciosa látására egész spanyol ország 's ennek példájára német 's magyar ország összeccsődült. Preciosa imádóinak száma naponként gyűrűlt; ezt ő látta, 's kalandozásaiha is bele unván, rég nyugalmaztatni kérte magát; őt öreg napjaiban e' nyugalmában háborítani, ha háborítása Weber muzsikája kedveért történnék is, valóságos kegyetlenség. Preciosa a' világra nézve megholt; a' holtakat pedig nyugodni kell engedni. Egyébiránt, ha e' halottaiból feltámasztott még némi érdeket birt gerjeszteni — Lendvayné asszony kellemes játéknak kell tulajdonítani. Jelesek voltak még Kovácsné asszony (Viarda) 's Telepi ur (Pedro). — 2-dikán „szerelem

gyermeké“ (boldog Isten, hát még ez is él?) elkeserítésig kevés néző előtt adatott. — 3-kán „bál-éj“ daljátékot a kellemetlen idő miatt csak kevés néző látogatója. — 4-kére Menter Józsefnek bucsúhangversenye volt hirdetve.

R-t.

KASSÁN mart. 3-kán Uhlich család jutalmaul rendes bérletszűnetben „majom és völegény“ 3 fvsos bohózat énekékekkel 's tánczcal (Irta Nestroy, muzsikáját Ott G, kar-nagy) németül adatott. Dicsérettel említendő Déryné (Bertha); Trüger Emilia (Lizi) hosszadalmas énekeivel nutatott; Boldizsár (Mondkalb), Kovácsi (kertész) 's Kaiser k. a. (Genoveva) jelesek voltak. Ez utóbbi zajosan megtapsoltatott. Hüllmer (Hecht) kimért szeszélyes játékát és helyes éneklését a' legméltányosb tapsok jutalmazák; említésre méltó még Ravasz (Tiegerzahn) is. Kovács (Immerzorn) és Schön (Blasius) gyöngék voltak. Uhlich J. (Mammok) nem elégitett-ki. A' táncz tetszett. Nézők nagy számmal. — 4-én „embergyötölés és megbánás“ színjátékban Hetényi (ismeretlen) vendégképp' tisztekedett; játéka szabatos; csupán azt ohajtottuk volna, hogy első fölléptére újabb színművet válasszon. Balláné (Eulalia) jeles volt. Nézők gyéren. — 5-dikén Schiller „haramják“ című dramájában Hetényi (Károly) érdemlett tapsokat nyert 's hivatott. Balla (Moór Maximilian) 's Balláné (Amalia) jelesek, mint mindig. Kőszeghy (Ferencz) némelly jeleneteiben helyén volt; azonban öltözetével nem tudtunk megbarátkozni. Nézők számosan. — 6-kán a' színház zárva. — 7-dikén „esalódások“ Kisfaludy K. 4 fvsos vigjátéka került színpadra. Hetényi (Mokány) utójára lépén-fel, hivatott. Erdős (Lombai) tetszett. Erdősné (Lueza) megtapsoltatott. Nézők kevesen. — 8-kán Soós Anasztasia jutalmaul „Griseldis“ Fánscy forditmánya szerint adatott. Fűredi (Artus) szerepe méltóságát nemhogy felfogta volna, de még csak meg sem közelíté. Balla (Percival), ha szemet sértő's nem színpadra illő némelly taglejtéseit elhagyja, jobban fogott tetszeni. Griseldis igen nehéz fúrasztó szerepében, a' jutalmazott iránti szívességből, azon műkedvelőné lépett-fel, ki az intézet iránti buzgalmából már 1836-ban is többször föllépni sziveskedett; és sok jelenetét olly érzésteli kifejezéssel adá, hogy a' nagy számú közönség többször kitört zajos tapsok 's előhívatásokal nyilvánítá elégtelenségét. Soós Anasztasia (Gineyra) kellemesen lepett-meg helyes játékával. Erdős (Cedrik) jeles volt. — 9-dikén „Norma“ harmadszor kerülén szőnyegre az előbbieknél pontosabb adatásnak örvendett. Déryné a' czimszerepben és Kaiser k. a. (Adalgisa) jelenetek 's fvsok közötti előhívásokkal tisztelettek. Joób (Sever) szintén hivatott; Schön (Orveso) pedig tetszett. Kelemen Zsófi (Clotilde) iparja dicséretet érdemel. A' karok jelesen viselték magukat: ellenben a' hangászkar második fvsban többször hibázott. Nézők kevesen.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

DIVAT.

Parisban az újabb nemű asszonyi ruhák közül kitünőbbek: egy ruha indiai muszelinból arany és fehér virággal himzett lebegénynyel, mely jó magásra van feltűzve; ennek közelében van egy másik is, de ritkább himzemenynyel. Az újakon duzzanyok vannak lebegő körzemenyekkel. Ehhez járul aranyval himzett, párisi csipkével díszített fej, 's himzett zsebkendő.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 111. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

Liszt Ferencz.

1839. 28-ik Honmúvisei mellé.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön april 11^{hén} 1839.

KÖLTÉSZET.

Bor 's pipadal.

Gondok emésztnék? — Veddse pipádat

Füst özönével üzd bajodat.

Hütelén a' lány! — Veddaze pipádat?

O ne kínozd bal oldaladat!

És te tudós ne gyötörd agyadat,

Füst kanyarítsa-be homlokodat!

Bort ide, pipát! Szittyá barátim,

Éljük az élet dús örömit!

Bort ide, pipát! Jertek örülni,

Mig rövid éltünk napja virít.

Békepohár 's pipafüst közepett

Töltsük az esteli szürkületet!

Múlik az élet! Példa okáért:

Fölt poharam párkányja felett

Füst bodorodjék! — Mig vadakat más

Úz, jere, addig puska helyett

Fogj te pipát 's habozó poharat!

Hadd nyugalomba' ná vadjaidat!

És te, ki mármár házasanaló,

Félve enyelgsz egy szép szerető

Lányka kezéért, hogy ha veszejtesz

Azt hiszed, a' hon lesz temető —

Felleg-özönt kerekíts, 's poharat

Fogj, 's ne keserj, ha az ad kosarat!

Bort ide, pipát! félre komoly bú,

Vig egem értted nem komorul;

Tölt pipa, kancsó, véletek élek,

'S életemet töltöm vidorul.

Mig lehet addig iszom, 's örömek

Közt Lyeusrul is énekelek.

Májd ha napimnak vége közelget

Füst legyen akkor szemfüdelem;

Szamba pipámat töltve tegyétek,

'S pincez legyen bús sirteremem;

Kék pipafüst kanyarítsa-be ezt,

Vándor! ezen pipafüstöd' ereszd.

FÖRDÖS LAJOS.

SZORGALOM.

Paraguay-i thea begyűjtése. A' yerba-gyárnokok egyik elsőbbike meghívott — így ír Robinson ur, e' cikk közlője — hogy eveznék vele Villarealba, onnan az erdőkbe theagyűjtés végett menendők. Mielőtt az ipar ez ágának kezeléséről szólnék, azon emberekről tesztek említést, kik vele kereskednek 's foglalatokodnak. Utána tudakozódás után meggyőződtem róla, hogy e' rendkívül fáradalmas munkát csak kezdők vagy alacson sorsú emberek vállalják magukra, kik a' nemes érc keresésére indulókhoz hasonlóan olly haszonkémlési tömkelegbe jutnak, melyből vagy Crösus vagy Irushoz vezet az út. Vannak azonban kivételek is, de vajh! mi ritkán. A' segédek (peon) hasonlólag játszóok: az az, szerencse kockájával, mint uraik, 's alig tekintenek ki egy két napra a' rengetegből, ismét vissza kell térniük.

E' rengetegegek néha olly áthatlanok, olly bozótosak, alkalmatlan 's nem ritkán mérges kigyók és bogarakkal is annyira telvék, hogy csak a' yerba-készítők élelmére szükséges ökröket, és a' begyűjtött thea hordozására megkívántató öszvéreket lehet beléjük hajtani. Carbonell Miguel, egy durva Catalannal, ki nem éppen rövid életének majd minden napját vizen és erdőkben élte-le, Assumptioról viz ellenébe indultunk-el, és légy martiromságunk 10-ik napján Paraguay-ban Villareal mellett, a' déli szélesség 23° 's 20' alatt, kikötöttünk. Itt Mbaya és guayacurui Indusok földének határain voltunk; ez utóbbiak legvadabbak a' még eddig meg nem hódított nemzetségek között. Két napi mulatásunk után legnagyobb öröömre oda hagytuk Villarealt; mert ha a' purgatorium kínai nem rémitőbbek az itt kiállottaknál, úgy ott már nincs mit félnünk. A' forróság, tisztátlanság, legyek, gyékok, kigyók, békák, százlábú bogarak, denevérek, mezetlen lakosok, nyomorult kalibák, szegénység, 's szóval minden, nemcsak kinossá tették két napi ott mulatásomat, hanem legnagyobb mértékben még undorítóvá is. Csapatunk, midőn kiindulánk, elég groteszk volt. Mintegy 40 peon, csupán üngbe, nadrágba öltözve, egy övvel és főveggel ellátva, részint nyergelt, részint nyergeltlen öszvéreken ügetett a' vonal előtt. Közvetlen előttünk pálinka 's dohánynyal megterhelt 12 öszvér ballagott; valamivel előbb hat peon mintegy 100 ökröt terelgetett, melyek a' legyek csipéséből származott fájdalom miatt iszonyúan bőgték; a' Catalan, egy Capataz, vagy felvigyázó, 's én az utósereget képeztük. Lábszárainkat töretlen bőr fölé a' fűvis-szurás és legyek csipései ellen; arcunkat ugyan e' végből

kikészített juhbőrbe rejtettük, kezeinket pedig hasonló kelmeből készült kesztyűk védték. A' peonok bőre, mint látszék, annyira el van kérgesedve, hogy semmi védszerre sincs szükségük.

Ötödik napon harsány örömjaj hirdeté, hogy az előcsapat Yerba lra vagy yerba-fa erdőre talált, 's azonnal komoly előkészületek is tetettek hat hónapra ott tartzkodásra. Napkeltevel a' peonok munkához láttak; itt néhányan egy sor kunyhó készítésével foglalatostkoddak, és pálma- 's banan-fák széles leveleikkel fődtek-be őket; mások a' yerba készítésére és elrakására csináltak helyet. Ez több részből áll, 's különféle munkálattal jár. Első mindjárt a' t a t a c u a készítése. Ez mintegy 6 négyszög lábnyi kis hely, mellynek földje nehéz pőrölyökkel mind addig sulykoltatik, míg keményen össze nem áll. Négy szegletén 's az egyenes szegleteken erős karók veretnek földbe, középre pedig nagy fa-hasábok rakatnak: itt a' yerba-fa levelei és apró galyacskái, miután az erdőből ide szállittattak, a' meggyujtott fa-hasábok mellett megszárrítatnak. A' t a t a c u a mellett egy nagy négyszögü bőrt teritnek-ki, mellyre szikkadás végett a' száraz levelek rakatnak; ezt négy csucsánál fogva egy peon fölemeli, 's a' második helyre, a' b a r b a c u á r a, viszi. Ez egy tetemes hajlású boltozat volt, melly három erős állásbakon nyugvék. A' középső képzé legmagasabb pontját az ivhajlásnak. Erre keresztgerendák rakatnak, mellyek a' közép állásbaknak mindkét oldalához 's karókhöz szegeztetvén, az ivhajlásnak tetőzetét teszik.

A' t a t a c u a i munkálat után, a' nagyobb galyacskákról lefosztott leveleket e' tetőzetre rakván, alatta nagy tüzet gyujtanak.

(Vége következik.)

HANGÁSZAT.

Liszt Ferencz.

(Vége).

Elvesztvén atyját, vezetőjét 's tanácslóját, a' világot nagy sivatag pusztának tekinté, mellyben ő egyedül vándorlásra van kárhoztatva. Lakhelyeül Parist választá; 's miután búkóde oszlani kezdett, tanítással szándékozott élelmét keresni. Az ellankadt lélek most ismét sas-szárnyra kapott; literariai buvárkodásokba merült, 's több opera-textusnak való tárgyat választott-ki. A' romanticismus, melly a' francia művészet és literaturának trónján

ült, titkos hatalommal Lisztet is virágos téreire vonta. Néha ugyan még ~~szűk~~atkoztak a' lethargia perczei; de azok hamar eltűntek, 's a' fiatal sas folyvást szédítőbb régiókba emelkedett. — „Paganinivá kell lennem!“ — kiáltá egyszer lelkesedéssel; 's további törekvéseinek czélja e' szavak voltak. E' korszakban szerzé az „apparitions“ — „harmonies et religieuses“ — „grand fantasie di bravura sur la clochette de Paganini“ 's a' t. hangműveit, mellyek a' zongora játszóra nézve végetlen nehézségekkel rakvák, 's csak egy Liszt által legyőzhetőek. Egy rokonszenvi erő bámulatos következésében, szelleme az életben is mindennel megbarátkozni igyekezett, mit a' társasági szövetség nagyot 's fölségest mutathata elő. Utóbbi időkben egészen 's kizárólag csak a' művészetnek élt. Játzsását szellemi munkássága nem mechanikai gyakorlattá, hanem valóságos műteremtéssé 's a' szó legteljesb értelmében költészetté teszi. Későbbi szerzeményeit egy M e n d e l s o h n-tól vett themára 's két zongorára irt „duo“ — egy „fantasie simphonique“ zongora és hangászkar számára, Berlioztól vett két themára, 's továbbá nagy „symphonie fantastique“ teszik. Ezek mind meglepő hatásokkal rakvák, 's a' merész, újnemű összekötések harmoniai mély ismeretre mutatnak. Játéka folyvást szenvedély 's belső küzdelemmel van párosulva. — Ennek következése az a' minden hangverseny után elő álló kisebb 's nagyobb tikkadtság, minő t. i. az érzelmek hullámzása. Dologhoz értő műbírák itélete szerint játszása egy erőteljes ipart tüntet-ki, melly által művészetét azon módszeres és korlátozó békókból akarja kiemelni, mellyekben a' hangászat eddigelé még leszorítva nyög. — „Paganinivá kell lennem!“ jelszava már teljesült, mert örökké dagadó szellemi forrásának kiapadhatlansága Parisban, Londonban 's Bécsben, hol mult évben majd nem istenített, repkényfüzért font homlokára.

Jelenleg Roma lakóit csalja körébe varázs hangjaival. Innen orosz Pétervárra és Konstantinápolba szándékozik. Minden földet bejár, minden égöv lakóit szerencsésíti megjelenésével; csak hazájának fordít hátat; 's hasonlólag azon fához, mellynek gyökerei ugyan kertünkben terjedtek-el, de gyümölcsseit a' szomszéd telkére hajolva érleli, — azon gyümölcsöket, mellyeknek bimbai itt fejtettek-ki, idegenekkel izletteti. De ez a' te sorsod mindenben, szegény hazám!

Uj hangmü. — „Nemzeti hangok. Szerzé zongorára, és mély tisztelettel ajánlja Schodel Rozália asszonynak Sipos Jozefa. Budapest 1838.“ — E' mü három magyar nótát foglal magában, 's kettős figyelemre méltó, nemcsak azért, mivel tudunkra ez első a' magyar nóták körében, melly magyar nő-szerzővel kérkedhetik, de azért is, mert belső érdemére nézve már most olly gyéren megjelenni szokott, sőt már megjelenni szünet sorsosai közt nem utósó helyet érdemel. Sajnálni lehet, hogy a' kömetzőnek e' munkában járatlansága a' kóták helyzetében sok zavart okozott; 's itt sajnosan érezzük Schmid Eduard urnak már többé Pesten nem létét; 's még egypár év előtt hasonló műveket czink táblára gyönyörűn tudott vénsi: most azonban csak kontár kömetzvények pótolják némileg a' hiányt. Nevezetes még a' fenn említett mü azért is, hogy tisztelt Schodelnének a' ajálattott. E' szép figyelmet nemcsak érintetlen hagyni nem akarjuk, hanem a' szerzőnének ama levelét is, melylyel egyszersmind Sch—né asszonyt megtisztelé, egész terjedtségében itt közölni, érdekesnek véljük. A' levél tartalma ez. — „Nagy érdemü és mindenektől tisztelt hölgy! — Minthogy mindenki rózsakoszorúval és virágbokrétával diszesit, hogy ekként érdemidért hálálhasson, ezt megfontolván, az alulirt egy szent tüztől ösztönöztetve az itt mellé csatolt munkácskát bátorodik művészi lelked oltárára tenni, noha tudván 's méltán megismervén azt, hogy e' csekély szerzemény leirhatlan érdemid tiszteletéhez csak egy szikrányi, de igaz 's tiszta szívöl neked szánt nemzeti nóták. Vedd szívesen, 's bírál—meg; ha csekélysege előtted, nagyon tisztelt asszonyság, érdemet talál, diszesítsd halhatatlan neveddel; mert csak ugy lesz értéke, ha e' kis eredeti munka homlokán dicső neved fog fényleni, és akkor öröm—érzéssel fogja mondani szerzője, hogy ő is egy ne-felejtstkét tüzött diszesítő koszorúd fonata közé. Költ január hónapban 1839. Igaz tisztelöd Sipos Jozefa.“ — — E' nemzeti nóták Tomala és Müller hangmüáros uraknál megszerezhetők.

Egyházi hangászat Pesten. — I) Az ágostai vallásúak templomában mart. 17-én fényes gyülekezet részvéte mutatkozott azon ajtatosságok közben, mellyek néhai b. Tóthprónai m. Prónai Sándor urnak, magyar országban az ágostai négy superintendens fő inspectorának, emléktiszteletére tartattak. Ennek első része tót, második német, harmadik magyar nyelven ment végbe. A' másodikat különösen kitünteté ama gyász-cantate, mellynek textusához Füredi László ur, a' pestbudai vakok intézetének világtalan tanítója, nagy orchestrumra irtt zenét készite, 's mellynek előadásában jelesebb hangászaikon kívül a' német színház fő dalnokai, Grill hangászkarmester, és Schodelné assz. (a' fő női dalszerepet vivő) vettek részt, 's ez utóbbi azt szokott kellemü éneklésével tette kétszeres érdeküvé. — Nem akarjuk kérdezni, miért nem találkozá valaki, ki ama boldogult magyar urnak, 's magyar országban olly kitünő fő hivatal viselőnek emlékére, magyar cantatét készített volna. A' zeneszerzőnek legalább mindegy volt volna magyar textusra is zenét alkalmazni.

II.) A' budai várbeli fő plebanián nagypénteken délután Haydn jeles oratoriuma „Krisztus hét szava“ igen nagy számú ajtatos hallgatók jelenlétében adatott elő, melly műelvezetet Adler G. ur, az említett egyház karmestere, fáradozásainak köszönhattük.

III.) Husvét vasárnapján a' pesti fő plebania templomában Hummelnek nagyszerü D—miséje ritka pontossággal adatott. A' működő tagok közt részt-

vettek legjelesebb hangászainkon kívül számos műkedvelők, mint gr. B., R—y urak 's a' t. — Menter, Servaezinsky, Pfeiffer urak, és Schodelné assz. ki a' solo gradualét (Cherubinitól) karének kíséretével remekül adá elő. Felsőleges vala az oratorium is (Tuczek-tól). A' dalmokok (többnyire a' pestbudai hangász-egyesület tagjai) száma mintegy 50-re terjedett; az egész hangász-személyzeté mintegy 100-ra.

Pestben: I) apr. 5-kén adá Menter József, bajor kir. udvari hangász, színházunkban bucsú-hangversenyét, mellynek részei voltak: 1) „tolvaj-szaraka“ előzenéje. — 2) Elegia, szerzette Romberg, játszá Menter József zajos tapsok közt; — 3) kettős dal Rossini „Semiramide“ czimű operájából; éneklék igen jelesen 's hivatva Schodelné asszony és Conti ur; — 4) változatok Bartay Endre „csel“ czimű eredeti operájából a' magyar toborzó dal themájára, violoncello és zongorára, szerkezve 's előadva Menter József 's Erkel Ferencz (fortepiano) urak által igen jelesen 's zajos tapsok közt ismételve. — 5) „Creta törvénye“ czimű eredeti operának (Kirchlenertől) finaléja, énekelve Schodelné assz. Conti, Erkel, Sátorfy, Váray urak 's egész karszemélyzet által. A' művet hidegséggel fogadá a' közönség. Második szakasz részei: 1) „Varázs sip“ czimű operának előzenéje. — 2) Aria „Joconde“ czimű operából, zongora-kíséret mellett éneklé Sátorfy ur minden hatás nélkül. — 3) Egressy Gábor ur a' művészetéről szavalt valamit Lengeytl, mellyhez hét kép (tableau) mutattatott. A' képek közül legtöbbre méltaták a' 3-ik (Orpheus az alvilágból vezeti Euridicét) 's 4-dik (Maria Theresia a' pozsoni országgyűlésen) számút. A' többi hatás nélküli volt, valamint a' költemény is. Nézők kevesen.

II.) a' nemzeti casino teremében apr. 7-dikén adatott hangászati multság igen érdekes volt, 's a' havas rosz idő daczára is szép számú hallgatóktól látogatott. Részei voltak: 1) Spohr Lajos octett-je, igen jelesen előadva a' német színház elsőb rendű hangásza által. — 2) Párdal Donizetti „Torquato Tasso“ operájából; éneklé olasz nyelven U—r kisasszony és Oberhoffer ur fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett. Az említett szép fiatal k. a. ma előszer lépett-fel nyilvánosan, 's az öt zajos tapsokkal tisztelő közönség örömmel látá őt a' műkedvelő pesti szépnem szozorújából szerényen feltűnni. — 3) Winkler K. A. ur által szerzett sextuorból a' pestbudai hangász-egyesület ez évi egyik műelőadásában is dícsérettel kitünt fiatal K—its S—r fortepianón az adagiót és finalét hurossz hangszerek kísérete mellett derekasan játszá, 's itt is érdemlett tapsokkal buzdítottatott a' szép pályán további törekvésre.

III.) Schäffer Dmitriyeff, orosz pétervári ifjú, 8-kán adá nyilvános hangversenyét, miről máskor bővebben.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, apr. 4-kén Menter József bucsú-hangversenye, lásd feljebb a' hangászati czikkelyben. — 2-kén Lessing „Galotti Emiliája“ igen kevés néző előtt adatott. Laborfalvi Róza k. a. hosszas betegeskedése után

ma lépven-fel először Orsina szerepében, zajosan megtapsoltattott. Dícséretesen működtek Lendvayné assz. (Emília)'s Fánesy ur (Marinelli). — 6-kán „bűvös vadász“ adatván kedvetlenség látszott mind a' dalnoki mind a' hangászkarri személyzet működésén. Felbér Marie (Agatha), Szerdahelyi ur (Gáspár) megtapsoltattak. Nézök kevesen. — 7-kén „enzersdorfi postálegény“ bohózat hozott szinre. Szerdahelyi ur (Egyed) igen jeles volt. Szapora Anastasius szerepét ez uttal Balog ur adta. Miként felelt meg. B. ur némelly urak izlésének, ref. ur nem tudja: részéről azonban elmondhatja hogy Szilágyi ur, (az ő véleménye szerint) jobban adá. Nézök közép számmal. Σ.

ESZTERGAMBAN mart. 17-kén. — Tóth János vezérlete alatt egy magyar színésztársaság telepedett-le. Első mutatóványa volt: „Jobb tórus.“ — A' 2-kat „mézes hetek“ 19-kére hirdeté; de a' kedvetlen idő miatt nem ezen nap, sőt 20-kán is, ha mézes-kalácsesal csalogatják is a' közönséget, sem jelent-meg valaki. — 21-dikén „siklósi borzasztó két éj“ — 23-dikán „Isidor és Olga, vagy, a' rabszolgák“ — 24-kén „csörgő sipka“ — 25-én „királyi koma, vagy, hűség 's gonoszság jutalma“ — „Venus csillaga, vagy, Istenek gyűlölködése Olympuson Paris almája felett“ című néma ábrázolattól kísérve. — Személyek: Tóth, Tóthné, Ragály, Mészáros, Mészárosné, Mestery, Mesteryné, Andrassy, Kiss, és T. Etelka. Már az első előadásnál eltökéltük vala magunkban, hogy e' vándor társaságról bírálatot — részletest legalább — nem adandunk; mert díszítvényük is legendóképp' elárlulá hévmérőjét tudományuknak. — Való ugyan, hogy e' szándék ellen kifogás lehet, állván ama közmondás: „nonnunquam etiam sub sordido pallio latet scientia“ — de itt kerekdeden ellent kell mondanunk, és őszintén kiválni, hogy a' Tóth ur igazgatása alatt megtisztelni kívánó társaságnak kezei között kontár kezek közt van a' színészet. — Hogy illyesmire fakadunk, e' részbeli érzelmünket kifejeznünk nem lehet; mert ők mart. 25-ki előadásukban Kisfaludynk „királyi koma“ című darabjában, olly tekintetű férjfiúnak tisztos nevével éltek, vagy inkább egyik tagjok (Kiss) élt vissza, ki talán nem egyedül a' mi, de egész haza keblében tisztelet-oltárt emelt. — És ezt a' gondatlan igazgató engedte, ezt általnézni merészlette, ki tőlünk pártolást reményelt! — Csudálkozzék már most valaki, hogy ha mint első hirdetésükön kikérték „magyar hévvel pártoltattak“ a' kontárok! — de ne akadjon-föl az, hogy 6 mutatóvány után a' nemes város tanácsa által tiltattak, mert nem érdemeltek egyebet — valamint tőlünk sem, hogy ezt a' haza előtt kinyilatkoztassuk. — De nincs különben is érdek, melly bennünk irántuk vonzalmat gerjesztene; nem levén köztük egy tag is — talán Ragályt, az egyébként jó comikust, és már, mint jelenleg láttuk, más szerepekben is járatost, kivéve; noha az első mutatóványkor ő is igen hebehurgyás lármával lépett-fel, — a' többi pedig részint szerep-nem-tudás vétkében fetreng; részint azt sem tudja, millyen állást adjon magának e' vagy ama szerepben. Néha annyira fölakadnak, hogy az igazgató a' szinpadon is elárlulja, hogy tőle függött őket jobban betanítani, minek előtte fölléptek a' közönség elébe. Mit mondjunk a' helytelen öltözködés, character-ézés, és minden színváltozás nélkül gyakorta egy mocskos szobában, mellynek fa ajtaja szőnyegként nyitattik szét, fetrengésről? — Szeretjük mi a' színészetet; megmutatta azt nekik is közönségünk, mert nehányszor őket, a' minden vonzó erő nél-

külieket türhető számmal kezdé látogatni, 's majd kísértetbe jött vágya a' tehetősöknek is: de kimutatták eleve, mit tudnak. — Azért nyilvánítani kell, hogy nem illy színészetet kedvelünk, hanem hol ipar és vonzó erő van, hol tehetségük szerint kitüntetik azt, mit csak véghez vinni képes egy vándor társaság. — Illyen volt eleintén *Abday* uré. — Vajha egy pártolást érdemlő színésztársaság a' jövő májusban tartandó beigtatási szertartásra meglátogatná városunkat!

KASSÁN mart. 10-dikén „vetélytársak, vagy, a' kassai székes-templom építése“ című ujszínjáték (*Tóth Lajos* után *Klestinszky László*) ismételtetett, 's a' nagy számú nézők tetszését ujan megnyerte. Ezen mű, sz. k. Kassa városa tanácsának ajánlva, 30 p. k. előfizetési ár mellett, nem sokára megjelenend.

TRENCSÉNI 'S ABAÚJL.

LITERATURA.

Figyelmeztetés a' magyarul olvasó szépüemhez.

Trattner-Károlyinál, Pesten, megjelent illy című szépliteraturai eredeti magyar munka:

Vándor szünórái.

Tartalma: 1) „Emlékezet Italiára, vagy is, valóság és költemény“, melly külön rajzolatokban egy eredeti egészset ad. — 2) *Nápolyi levelek*, mellyekben a' regényes nápolyi táj bájeczettel festetik.

A' szerző nevét ugyan nem függeszté a' homlok-czimlapra, de többféle érdekes dolgozattal jelent már meg mind a' honi, mind a' német literaturában, 's a' figyelmes olvasó meg fogja magát arról is győzni, hogy az író sokat utazott, látott, hallott; az életet ugy festi, mint a' melylyel több oldalról megbarátkozott; ki előtt a' művészet, a' csinos fensőbb körű társalkodás szabályai nem ismeretlenek; sőt azok körül, 's azokban forogván élete legszebb részén keresztül, egyesíteni tudá a' hon érdekét a' külföldi széppel. Nyelve 's előadása hiven tükrözik vissza a' genius lágy szellemét, mellyet a' vándor olasz éghajlat alatt szívott-be; sok évi zarándokoskodásáról különben is a' vándor maga számot adván, elfogultlan irrt előszavában.

Ára e' 8-ad rétű 's 286 lapra terjedő, finom angol velin papiroson nyomtatott munkának, csinos borítékba kötve 1 ezüst forint.

DIVAT.

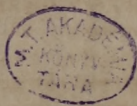
15-dik divatkép (Pariából). — Menyasszonyi öltözet, egyptusi fejlődisszel. — Bécsi divat apr. 4-kén: lovagló öltözet: bárson spenszer, moire-gallérral; vagy posztó-ruha; tarka selyemből nyakkendő, bokorra kötve; fekete alacson kalap fehér fátlyall.

Szerkezi **Mátray Gábor**, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja **Trattner-Károlyi**, uri utsza 612.

Honművész.

30.
HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap april 14^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Kesergés.

Szív nyugalma, játszi elme,
Tünde képzetek,
És ti boldogító álmok
Merre tűntetek?

Mi fenyíti szép hazátok
Bájoló egét?
'S rendszerét kis csillagimnak
Ah ki dulja-szét?

Egy leányka égi arcza,
Tündér termete,
Ennek lángszemétől forr-sét
Keblem érzete!

Ezt sohajtom, ezt imádom;
Szívem untalan
Értte gyul csak, érte lángol,
Bárha hasztalan!

Menny mosolyg szelíd szemében
Tiszta csendesen,
'S kél mosolygás rózsza ajkin
Mint üdv édesen.

'S mint ha tiszta harmat gyöngye
Kis virágra ül:
Ugy fehérlik tejhab-arcza
Szöke fűrtiből

Hajh! de mit kesergek — így csak
Kinom árja gyül;
Sir, fogadj öledbe, 's e' sziv
Többé nent hevül!

MÁRTONFI JENŐ.

SZORGALOM.

Paraguay-i thea begyűjtése.

(Vége.)

E' tűz még inkább megszáritja a' leveleket. Póznákkal fegyverzett két peonnak arra kell ügyelni az ivhajlás alatt, hogy a'

levelek meg ne gyuladjanak. E' célra az ivhajlásnak két oldalára is deszkák szegezvék, mellyeken hasonlólag egy peon áll, 's hosszú botjával ide 's tova szökődösve a' felszállongó szikrákat elnyömjä. Ha a' yerba már tökélyesen megszáradt, a' tüzet eloltják, a' barbacua alatti földet pörölyökkel keménynyé és simává sulykolják, a' megszáradt leveleket és galyacskákat pedig lehányván egy durva készületű fa-malmon porrá zuzzák. A' yerba vagy thea e' szerint már készen volt, és egy, már korábban e' célra készített félszerbe hordatván megméretett; 's a' felvigyázónak elrakatás véget ádatott. A' peonok párosan dolgoznak, a' barbacua melletti munkálatra azonban egy harmadikat maguk költségén fogadnak. A' két peon minden teher theaért vétlevelet (Empfangschein) kap, mellyet a' felvigyázónak átadván, a' már előre meghatározott, erdőben mulatási idő lefolyása után, egy-egy arroba (25 *℥*) theaért 2 reallal (mintegy 36 kr.) kifizettetnek.— Végso és legterheőbb munka a' theának elrakása. Ez következöleg megy végbe. Egy még nedves ökörbört négyszögletes alakúvá vágnak, 's két szegleténél fogva földbe-vert két erős karóhoz kötik. A' rakodó egy irgalmatlan nagy bunkós doronggal e' bőr-izakba tömi a' yerbát, 's ha megtelt, bevarrja.— Egy illy málha, melly egy pár napig napon állván olly keménynyé szikkad, mint a' kő, közönségesen 200—220 fontot szok nyomni.

Miután minden előkészület— melly három nap alatt megtörtént, — végbe ment, a' peonok párosan elszéledtek. Én a' két legizmosabb és szorgalmasabbal mentem: fegyverük egy-egy balta, öltözetük a' már leirtt üng, nadrág, déréköv 's veres főveg, élelmi tárgyuk pedig néhány ezigaro 's egy-egy tülök-viz volt: kedvöket azon remény élteté, hogy talán sűrű yerba-fa-erdőre találnak, még pedig közel a' tanyához, nehogy messziről kelljen a' gallyakat hordaniok. Alig mentünk ezer lépésnyire a' sűrűségbe, már tömérdek yerba-fára bukkantunk, mellyek közép nagyságú narancsfához hasonlóltanak; leveleik is ugyan olly idomúak, miként a' narancs fáé. Minél fiatalabb 's kisebb a' növény, annál jobbnak tartatik a' belöle készült thea. A' peonok baltáikkal munkához láttak, 's néhány óra mulva egész halmokat raktak a' yerba-gallyból. Egy jó teher gallyat összekötvén, a' tanya felé indultak vele.

Mikor a' tanyához érkeztem, minden részről jöttek a' gallyakkal megterhelt peonok. Husz tatacua, ugyan annyi barbacua volt felállitva, 's ugyan annyi halom yerba-gallyat láttunk. Két nap-mulva egész tanya füstben és lángban állott; harmad nap mulva minden a' félszerbe volt hordva, 's negyedik napon a' peonok ujra láindultak, gally-vágásra. Leginkább bámultam ez embereknek

fáradhatlanságukat és mértékletességüket. Egy darab napon-száritott marhabús, egy két görög dinnye, egy cigaro, 's este egy pohár pálinka volt egész napi élelmők. És mind e' mellett is, sem a' napnak égető sugarai, sem a' legyek alkalmatlankodásai nem vehették-el kedvüket a' munkától.

FESTÉSZET.

K o c h.

Koch József, a' jelenkori leghiresb német festészek egyike, született Elbing - Alp-ban, Tirolban, 1768 - ban. — 1794-ben Romába jutott — 's 1814-ben német országba kirándulását leszámítva, folyton Romában lakott. Dicső neve a' művészek történetében elfeledhetlen marad, a' német művészeké között pedig, akármily korból is, az első helyek egyikét foglalandja-el. Az, kinek alkalma volt látni 1814-ben a' szép műdolgozatok kiállítását Münchenben, emlékezni fog azon hatásra, melyet Kochnak Romából érkezett néhány festvénye a' műkedvelő közönségre tett. Hosszas időtől fogva előszer terjesztettek-fel illy festvények meg szemlélhetésül, 's ezek egészen más, 's magasb szempontból voltak felfogva, mint csupán a' természet-utánzásból. A' természet valószínűs költeményeinek előterjesztése által, mely e' művész sajátja volt, történt, hogy egy eddig ismeretlen, vagy inkább tartalomüres időkben vesztésbe jutott nevezetessége a' tájfestészetnek tiszta világba állított, 's megtöretett a' pálya, melyet azóta e' nembeli némely szellemdús művészek választának, mi által a' legmeglepőbb következményekre jutottak. Bármily nevezetesek is az előre haladások legujabb időkben, jelesül a' technikai bánás tekintetében, Koch hirneve el nem homályosittatik általok: ámbár az ugy nevezett előterjesztési igazságban némely neki alárendelt talentum őt felül is mulhatja. Ez, akarnók mondani, materialis igazság, 's talán az sem volt, mit ő keresett, hanem inkább lelke előtt lebegett minden előterjesztésnél tiszta individualis megtekintése a' természet legbensőbb életének, melyet ő egy képbe akart foglalni, 's a' belső megtekintésnek ügyekezett valaminat formában, ugy színben is minden tehetségéből alakot adni; innen következik, hogy képei általán eredetiek levén, a' bánásmódban össze nem hasonlíthatók semmi más mesteréivel.

Miképp' minden időben 's az emberi ismeretek külön ágazatiban az, ki első nyit magának utat, makaesul 's olykor korlátozott szorgalommal üzi azt: ugy volt Koch is. Kemények és szigorúk jobbadán contourjai, ellentétben azon karakter-hiányos pu-

hasághoz, melybe süllyedett a' tájfestészet az ő korában. Színadásaiban gyakran fényes, élénk, nevezetesen a' színelőkből mérész kézzel krispánt 's aranyat bátorkodván használni, hogy czélját érhesse, mely olykor annyit tön, mint sebes záporosótól meghüsitett tájékat setét felhőn a' ragyogó szivárvánnyal 's az élesen oda sütő nappal előmutatni. Általán nem sokáig tanakodott, valljon előterjeszhető-e valamilyen tárgy, vagy elégségek voltak-e a' nyújtott eszközök; ott hol attól függött minden, a' felfogott ideát kiejteni, megpróbálta azt, 's ekképp' jutottak létre képek, millyeket alig merészelve valaki utánozni. — Itt most csak azon nagy festvényről kívánunk tenni említést, mely a' rhenusi forrásokot tárgyazza, mellyek sokféle, kanyarulatokban le hömpölygnek a' hegyről. E' műdolgozat 1829-ben látható volt Münchenben, 's alig gondolhatni, hogy maga nemében hozzá hasonlót bárhol is lehetett valaha szemlélni.

Bizonyos tekintetben éppen olly érdekteljes azon ideál tájfestvényi nagy kép, mellyet már az előtt megszereztetett magának a' művészetek akadémiaja. Ebben sok gondolat-gazdaság, 's kidolgozási erő lappang, mellynek bánulásra kelle ragadni mindenkit, ki bizonyos iskola keskeny körébe elzárkozva nem volt. A' festvény színterén létező hegyek egészen kék tónban tartvák, mely a' természetben különös erővel vonz minket. Büszkén uralkodik a' város kősziklára helyezve a' szinközép fölött; a' tenger 's folyóvíz átvonulnak az emberektől lakott tartományon. Pásztorok, remeték, katonák, tánczoló szüzek, összesen mozgásban vannak a' termékeny sikon; mindenik használja maga módjaserint a' számára alkotott szép természetet. Kinek is jutna eszébe az illyes képnél a' közönséges kritika mértékét használni akarni? — ki mondhat valljon annak ellene, hogy a' művészetben minden jó, mit az igaz genius a' benső szellemités teljes erejéből kihoz? — Egyenlő marad, akár bele illik akár nem azon szabályokba, mellyek alapultak. Mivel pedig e' ritka lángeszű művésznek csupán azon műdolgozatait láthattuk, mellyek a' müncheni szép művek kiállításába érkeztek, meggyőződést nyertünk abban mind e' mellett is már, hogy befolyása az idő korára igen nyomos volt. Ama radirozott 20 lap, az olaszországi vidékek, mellyeket ő több év előtt bocsáta közre, hihetőleg soknak kezében megfordultak, 's tartalomteljes tulajdonságaik miatt újmutatásul szolgáltak sok kezdő művésznek, miképp' kellene nekik megtekinteni a' természetet, ha azt, mint regényes egészt, akarják előterjeszteni.

(Vege következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, április 8-kán „istenitélet“ eredeti szomorú játék 4 fvsban (írta K u n o s s) először hozatott színre. — „Erzsébet (L a b o r f a l v i R ó z a k a.), 5-dik István király özvegye, a' nagyok gyűlésében kiskorú fíja, 4-ik László, királynak gyámjaul — Zonuk (S z e n t p é t e r y u r) erdélyi vajda, Fidsa (U d v a r h e l y i M. u r) nádor 's az országnagyok ellenére, kik Béla hercezet (E g r e s s y G á b o r u r) kívánták — Pektarit (F á n c s y u r) tót országi bánt nevezé-ki. Pektari, Erzsébet kegyencze, 's uralkodni vágyó férjfiú, mind Bélára, ki Pektarinak törét kikerülé, mind az ellene szállók fejére romlást esküszik, és Henrik (S z e r d a h e l y i u r), németujvári gróf 's Benceze (S z i l á g y i u r) tanácsnokkal elvégzik egymás között, hogy, mivel Bélát előlni veszélyes lenne, oly bűnnel vádolják, miért számüzetessék. Erre legalkalmasnak gondolják a' templomsértést. Henrik bérlettei Vid (B a l o g u r) Latorcza (S o p r o n y i u r) 's Kormai (E g r e s s y B. u r) a' nyulak szigetén álló zárdába akarnak lopózkodni; Csillát (L e n d v a y n é a s s z.) Zonuk leányát 's Béla kedvesét elrabolni, a' rablás gyanúját Bélára tolni, 's így az utból elmozdítani. De a' történet ugy akarta, hogy Bojta (L á s z l ó u r), Béla barátja 's Lizinka (K o m l ó s s y I d a k. a.), Erzsébet mostoha leányának kedvese, a' zárda körül legyen. Ez a' rablókat megtámadja: a' neszre segítség jö, 's a' rablók foglyok lesznek. De Henrik ármánya más irányt adott a' dolognak. Titkos tanácsot gyűjtenek, mellynek tagjai többnyire Pektari barátjai 's Béla ellenségei. A' fogoly rablókat tanúkul állítják elő, 's ezek betanítva, Bélát vádolják, mint őket felbérlet. A' tanács Bélát bűnösnek itéli, noha ellentanúk is vannak. Béla az ítéletnek ellentmond. E' közben megérkezik Bojta, 's Bélának egy iratot nyujt-át, mellyet a' tusa helyén talált. Az irat Henrik levele, mellyet Vidhez irt, 's mellyből az egész csalárdtság kitűnik; de Henrik mindent tagad, 's a' dolog végre is ugy döntetik-el, hogy tűzpróba által istenitélet határozzon. Béla a' nyulak szigetére megy kedveséhez. Henrik, hogy az istenitélettől megmeneküljön, az éjhomályában utána lappang, és békülés színe alatt hozzá közelgve, midőn Béla karaiba fogadná, gyilkot dőf ennek szívébe. Bojta halva találván hercegi barátját, lármát üt; Henrik egy lövésre két vadat akarván ejteni, örökkel siet elő, 's Bojtát, mint féltékenységből Bélára agyarkodót, gyilkosnak vádolja. A' bünt egymásra igyekeznek tolni; végre e' tárgyban is istenitélet határoztatik. A' vádlottak a' nagy terembe vezetettek, hol Bélának holt teste gyászpadon fekszik. A' vádlottak mindegyikének a' holttesthez kelle közeledni, kezét reá tenni, 's mellyiknél a' test megmozduland; az a' bűnös. Első Bojta lép oda; kezét a' testre teszi, 's a' test megmozdul. Bojta azonban fölfedi a' csalárdtságot, gyilkotdőf a' testbe; ez felugrik, 's a' lépcsőknél halva rogy-lé. Az áthalott Kormai volt, ki Pektari 's Henrik intézkedéséből feküdt az elsőkiasztott Béla helyébe. Ez alatt Zonuk előhossa Béla testét, 's a' csalárdtság napfényre jö.“

— Ez rövid tartalma a' darabnak, melly miért neveztetett szomorú játéknak, ref. elméje elégtelen felfogni. Hol van itt a' fő személy, melly iránt bajnoksága vagy más kitünő erényeiért, érdeklél viseltessünk? melly küzd a' sors, a' nagyobb erő ellen? melly elbuktával szánakozásunkat ébreszti-fel? — Béla az? — Hisz' Béla mellékszerepnek is kicsiny. Azon kívül mellyik Bélának ama vétke, melly miatt bűnhődnie kell mint a' tragedia kívánja?

— Ref. olyant legalább nem fedezett-fel benne. A' karakterekről nincs mit szólni, mert azok valóban nem olyanok, hogy a' tettnek belőlök kellene kifolyni. Itt az egész cselekvényen nem látszik egyéb, mint az, hogy a' szerző így akarta, hogy történjék, 's nem másképp'. És hova maradt a' bünösök itélete? vagy azt csak gyanítani kell? Meglepo' kifejlést, váratlan fordulatokat, nagyszerűséget a' kifejezésben, szép képeket szintén hiába keresünk itt. Legtöbb érdeme a' szorgalmas kidolgozásban és a' jambus mértékeire ügyelésben áll. Ref. legalább nem ígér állandó szerencsét e' darabnak.

(Vége következik.)

Eladó színművek Miskolczon. — Alólírt a' magyarjátékszíni intézeteknek, szindafabokat előadni szokott műkedvelő egyesületeknek, és minden színésztársaságnak tisztelettel jelentem, hogy tisztán írva, 's csinósan bekötve 200 szindarabom legjutalmasabb áron eladó. Hogy pedig azok nem kimustráltak, sőt mind használhatók, légnagyobb bizonyosága, hogy szerepezve is vannak. E' szindarabokat alig csak leiratási árukért megszerezhetni, 's a' szerepek ingyen, ráadásul adatnak. — E' tárgyban egyedül bérmentes levelek által leendő értekezést jövő majus 15-dikéig szívesen várva, tiszteletem mellett vagyok Miskolczon aprilis 3-kán 1839.

BALLA KÁROLY m. k.
magyar színész.

KOLOZSVÁRATT jan. 19-kén Egri János jutalomjátékaul' előszer jött színpadunkra Tóth Lőrincz „átok“ című dramai költeménye, három szakaszban, egy előjátékkal. A' darab nem volna rossz, művészi kezekben, jó rendezetű társaságnál; de éppen avatatlan képezők csoportos rendetlenségeik között, hol a' gyönyörű műszavak értetlenül kepelgetnek-el, inkább ohajtna a' néző Morpheus társaságába avatkozni, mint illy kézzel fogható, boszontó unalmak özönébe nemzetiségből önkéntesen rohanni. Az előjáték személyei, u. m. Szaploneczay (Vidényi), Sárosy (szolgája), Király (Szenderi), Latabár (Csatárdi), Katicza (Lenka) egyáltalán minden bírálaton alól voltak e' játéokban. Az egész lakomai (innepély inkább hasonlita egy halotti komolykodó gyülevészhez, mint vigszerű néphez; az itt előfordult négyes tánc is rendetlen, gyakorlatlan volt. (Minek is annyi semmi tánczost színpadra hozni?) Azonban Egri ma kitünő ügyes volt szőlőjával. A' vérszt jelentő láрма már természetes vala; de égő várat sehol nem látánk, két lángon kívül, melly a' vár megett nagy későre lobbana; több tüzet nem is látánk a' vár megett égő gyertyán kívül, melly világ mellett Szenderi átkát olvasá Vidényire. Ez vig játéknak is sok! — Egri játszta az öreg Vidényt, 's mondhatni két helyen bámulatosan: Egyszer midőn Szenderi Gyula magát a' végső Szenderinek nyilvánítja. Itt Vidényiben egyszerre egy véres gondolat lobbán-fel: Szenderi meggyilkolása, melly által magát az átok alól felmentnek képzeli. A' gonosz és jó indulat küzdnek egymással, 's végre a' jó győzván, inkább kinjainak bocsátja magát, mint véres tettel ez alól meckedjék. E' két indulat között Egri külsőleg és belsőleg jeles, bámulatos volt. Máskor, várában éjjel átkos rohanása Szenderire hasonlag betanult, remek volt. Apróbb helyein sok helyt kevés gondall játszva, unalmas is. Hege dűs. (Szenderi Gyula) szorgalma e' játéokban is hathatós volt, 's hogy igen szépen halad, annak ref. felette örül. Szaploneczayné (Emmá) kevés gondall volt szerepe iránt; különösen örült helyzeteit sehol ki nem

emelé. Azonban ketten vagy hárman mit kerestek Vidényinek erdei várában? nem képzelhetjük. Julcsa (Constancia) maradjon továbbra is statiszának; mert arra ügyes alkata van: de beszélni szinpadon hangja legkevésbé sem ajánlja. A' jutalmazott Egri, valamint Hege d ü s is elötapsoltattak. Nézök igen számosan. — 23-kán Kotzebue „falusi urfi“ -ja jött mondók elébe. E' darab a' termékeny író műveinek legjobbjai közül való; 's mondhatni, vigyszerűsége mellett élet- és lélek-mélységgel van szinpadra alkalmazva. A' czimzerepben Tóth (mint vendég) derék volt; de nem vehetni-fel, hogy ez urfi, bármilly gazdagsággal birt legyen is, oly nagy csalatásai után éppen legkevesebb figyelemmel se lett volna tömérdék vesztéseire. Az író ugyan, mint láthatni, nagyon kevés alkalmat hagyott ezen tépelődni; de illyes apróságokat helyen helyen magúra a' játszóra is lehet bizni. Mátéfi (Matyi) mulattató volt. Nézök igen kevesen. — 25-kére „saluzzoi Corona“ volt hirlelve, de a' nézők szüke miatt a' játszás elmaradt. — 26-kán Gózon jutalom-játékaul előadott „a' tűz-álorczás.“ Nézök oly kevesen voltak, hogy, mint mondákból hallani lehetett, a' jutalmazottnak 5 p. fttal kamatozott érdemei után. Szánandó töképénz lehet az, mely évenként csak ennyi interessel áldja a' szegény tulajdonost. Vagy talán a' haza fizet rosszul? Ám meglehet; de ref. e' jelen környületek között bátor azt állítani, hogy a' haza ez érdem-kapitalisra tisztán legalis interest fizetett. VRSS.

KASSÁN mart. 11-dikén „láthatlan szeretők próbáltatása“ enyelgés. 1 fvsban (***) Irma után Klestinszky László) adatott. Balláné (Zsófia) szerepében bizonytalan volt; Erdősné (Linka) jelesen játszott. Boldizsárné (Róza) kezdő színésznő létére kijelégített. Ezt követte Scribe 1 fvsos vig játéka „a' fiatal keresztanya“ Jakab István fordítmánya szerint. Déryné (Lucyné) hivatott. Fűredi (Eduard) és Szikszay (Jean) ipart mutatnak. Nézök szép számmal.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

TÁNCZ.

Baratskáról. — Hol jóllét, szives érzelem, nyájas barátság, hon-szeretet, előhaladás eszméi 's képei eseteltetnek — kivánnám ki nem hagyatni fehér megyei Baratska lelkes közbirtokosainak rajzát, — annyi szép, annyi jeles, annyi nemes jelenetek lakhelyét: 's ha a' kisebb lelkületűnek is szabadna valami, merész volnék már nevét is „barátság“-tól származtatni: 's ha az nem való, véleményeket ki nem elégitő, sőt ellenkező szójáték akarna is lenni, dicséretes 's tiszteletre méltó derék lakosaitól elég, hogy azt tetteleg bizonyítják. — Igen is emlékezem, hogy egyesek indítványára sokszor aláírási iv nyitattott a' közbirtokosságban megjelent szegénynek segedelmezésére. Láttam ezélírányos készülleteit útjai javítására; miként rendeztetik az út, 's csinosbítatik a' bejárás sűrűn földbe ásott fekvirányos helyezettü fa-oszlopok korlátozásával; miként készítettetik az utmellék kirakott kömederré az ut melletti hegyekről robogó vízrohamok felfogására. Tudom, mi lelkesen munkálódnak nevendékeik, a' nép, 's ön maguk kiképzésén; — midőn amazoknak rendes több oldalú tanítókat szerezni elhatározták; midőn ön maguk számára egy olvasó társasági házat illő készülletekkel felszerkezni elvégezték. Eddig is nincs ház, mely egy 's több hir- 's mulattató lapokat ne láttatna; alig van magyar lap, melyet üdvtelenül kebléből kirekesztett volna.

Gazdasági tekintetben is látta e' lelkes közbirtokosság, mi kártékony, mi czélszerűtlen, javainak rendetlen eldarabolása. — Mult országgyűlésünk határozata szerint, korán sietett ösztagosítani birtokait. E' folyó év tavaszelő hava 23-án fejeztetett-be e' szép munka; 's e' nap estvéjén ült meg Baratska a' barátságos megegyezésnek 's mezei gazdálkodás e' léposos előmentének innepét, az olvasó társasági teremek mellé esatolt tánczeremben. — Kéj és öröm lépé-meg a' terembe lépöt. Nem pompa, nem csillogás, hanem egyszerűség, természetiség volt sajátja a' körnek; nem szineskedés, nem feszesség, hanem nyájasság és szivesség ömlött-el mindenkin; nem játszott itt szerepet a' homályos irigykedés; a' nyájas deli leánykák akaratlan hódítottak; mindünnen jó akarat mosolygott; egy lélek, egy cél vezetett mindenkit a' tánczerembe, — 's e' cél öröm, barátság, mulatság volt. — A' barna hangászok, ha nem rendes mértékű is, de tiszta hangokat csaltak ki szereikből. Vigan lejtett az öröm-ittas fiatalság; mert rokon érzet lelkesíté, mert mulatni, nem fényleni, vágyott. — A' gyönyörű hölgyek közt, a' csinos, kecses, Gratiaként lejtő K. L. volt a' nap, melly körül az egész forgott, melly az egészt melengeté, kinek szemcsillagaiból, havasokat olvadással fenyegető, tavaszi kellemes sugárok löveltek-szét, élénkíték az egészt, serkenték a' tunyát, henyét, bátoríták a' szendét, a' félékenyt, egyszerűt, — ingerelték a' bátor hiú önbizott szivhöst az utósó erő kifeszítésére; szóval, a' kéj-örömben merengő testnek ő volt lelke, ő öszpontosítá a' szépet, nyájast, mulattatót. — Egyébiránt tisztelet az egész szép körnek, melly bizalmas, vonzó barátsággal 's munkás volt az egésznek érdekét nevelni, a' lelket derítő örömet éleszteni, — a' kevésbbé tolakodó elvonult idegent magához fölemelni. — Tisztelet az egész lelkes közbirtokosságnak, mint korunk szellemi művelt tagjainak, kik bátor lélekkel, erős elhatározással küzdenek az előhaladás darabos pályáján, tetteleg létesítendők minden szépet, jót és nemest.

P. E.

DIVAT.

Parisban, mult hetek közben az ékeesebb asszonyi kör által viselt szalagok majd koczkásak, majd mozaik idomú, virág vagy gyümölcs rajzokkal telvék, sima, vagy rojtos szélűek voltak. — A' capote-kalapok lila, vizzöld, 's rózsá színű sima atlaszból készülnek, mellyekről az ernyöt és magát a' kalap süvegét diszitó csipke voile gyanánt lóg-le; az ernyő alatti virágok az arcokat keritik-be. — Tavaszri ruhákra pamut musselin, nyomtatott rajzokkal, három lebegénnyel, nagyon kedveltetik. Ehhez legközelebb járul a' tibeti kecske-szőrből készült igen kedves 's könnyű nyári szövet; — ezen kívül az „ibis“ nevű szövet, melly a' gros d' été-nek egy neme, setét alapszinnel, 's ezen habzó különféle színű rajzokkal, mellyek legszebb himzeményeknek látszanak. — Férfji ruhákra világos színű szövetek vétetnek; a' felruhákra csak egy sor gomb, széles gallér — mellényre apró rajzú piket vétetik.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten esőtörtökön april 18^{kán} 1839.

KERTÉSZET.

Virág-kiállítás Bécsben. A' kertmivelő társaság alapszabályai következtetésében folyó évi majus 2-kától 5-keig határozta a' virág-kiállítást. Figyelemre veendőek ez alkalomnál következők: 1) Mindenki fel van hatalmazva ez alkalomra a' kertmivelés bármely osztályába tartozó tárgyakra beküldésére. — 2) A' beküldendő növények bizonyos jellel ellátva és számozva legfeljebb majus elsőjének deléig a' társaság épületébe (pásztor-ut-sza 255-ik szám; bejárás az ország utról) szállittassanak, hol azokat a' társaság kertésze átveendő, 's az irtok a' tulajdonos nevét, eladás esetére a' tárgy árát, jegyzőkönyvbe iktatandja, 's a' tárgy átvételéről nyugtatványt adand. — 3) E' kiállításnál következőkre van jutalom főtéve:

A.) Növényekre 's virágokra.

I.) Legritkább 's legszebb, a' kifejlésnek felső fokán tenyésző növényre, mellynek hazája nem Europa, 's behozatala legközelebbi időre esik; virágzó növényre különös tekintet leend.

Dij: két nagy, arany, emlékpénz a' cs. kir. kertmivelő társaságtól; egyik kertkedvelők, másik kertészek osztályának. Másod rendű jutalom két nagy, ezüst emlékpénz, a' fennebbiekhöz hasonló viszonyban.

II.) Legalább 5 példányból álló ritka és szép virágzó növényre, melly a' mívelésnek felsőbb fokán tenyészék, 's nálunk honosításuk legközelebbi időkre essék.

Dij: két kis, arany, emlékpénz. Mint feljebb.

III.) A' kosbor (orchidea) nemű növénynek 25 példány 's 12 fajból álló legszebb gyűjteményére, mellyből legalább 12 példánynak virágozni kell.

Dij: kertkedvelő, mint szintén kertésznek is, nagy, arany, emlékpénz; kertésznek ezen felül 30 darab arany.

IV.) C a c t e a nemű növénynek 25 faj 's legalább 50 példányból álló gyűjteményére.

Dij: két kis, arany, emlékpénz.

V.) A' legszebb 's buján virágzó, europai vagy más földrészi disznővényre, melly szabadon is tenyészik, kertbe hozatása még uj, 's nemesítése különös nehézségekkel jár.

Dij: két nagy, ezüst, emlékpénz. Mint feljebb.

VI.) A' h a n g a (erica) nemű virágzó növénynek 8 faj 's legalább 12 példányból álló gyűjteményére.

Dij: két nagy, ezüst, emlékpénz. Mint feljebb.

VII.) A' R a g y a b u r a (Rhododendron) nemű virágzó növény gyűjteményére, melly legalább 12 példányból álljon, 's 8 faja (korcs vagy hasonfaj) legyen.

Dij: Két nagy, ezüst, emlékpénz. Mint feljebb.

VIII.) A z á l (Azalea) nemű virágzó növénynek legalább 12 példány 's 8 fajtól (korcs vagy hasonfaj) álló legszebb gyűjteményére.

Dij: két nagy, ezüst, emlékpénz. Mint feljebb.

IX.) Virágzó rózsának legalább 25 példány 's 16 fajtól (korcs vagy hasonfaj) álló gyűjteményére.

Dij: két nagy, ezüst, emlékpénz. Mint feljebb.

X.) Egy, a' hazában tenyésztett rendkülös növényre, tetszés szerinti nemből; szépségére 's a' tenyésztésével járó bajokra különös tekintet leend.

Dij: két nagy, ezüst, emlékpénz. Mint feljebb.

XI.) Egy vagy két éves, különösen kertdiszítésre használható, virágzó növénynek legszebb gyűjteményére.

Dij: két, nagy ezüst emlékpénz.

XII.) Virágzó növényekre, mellyeket valamelly okból a' jutalombírák fennebb említett 11 jutalomnak egyikére sem méltatták, két nagy, ezüst emlékpénz van határozva, a' bírák szabad tetszése szerint odaitélandó.

Ezeken a' cs. k. kertmivelő társaság által határozott díjakon kívül a' választmány még hat, magány - személyek által kitett jutalomról értesíti csupán a' kertészeket.

1) Metternich herczegnő ő magassága, a' legszebb, virágzó 's fácska-idomban nevelt nagy levelű jaszmin (*Jasminum grandiflorum*) példányára: vagy ennek hiányában *Gardenia florida*-ra, melly virágainak dúsága mellett még legfőbb fokon nemesített is legyen, 10 aranyat határozott.

2) Zichy Ferraris grófné, ő excellentiája, ritkasága vagy különösen kitünő virágzása által magát megkülönböztető folyókára (Schlingpflanze). Dij: 10 arany.

3) Wrba Flóra grófné ő méltósága, épsége, tetszetős alakja 's virágainak száma által magát kitüntető *Citrus sinensis*-re vagy ennek korcs fajaira. Díj: 10 arany.

4) Esterházy Miklós gróf, ő excellentiája, három százlevelű rózsára (*rosa centifolia*), mellyek virágaik tömörsége és szép ernyősségök által magukat megkülönböztetik: nagyság 's újságuk által magukat megkülönböztető korcs fajok elsőséggel birandnak. Díj: 10 arany.

5) A' kertmivelő társaság elnöke, Hügel Károly báró, a' borzas rózsza legszebb virágzó példányára 10 aranyat határozott.

Hogy ez öt növénynek mivélése előmozdittassék, 's a' díjért pályázók is jövő évre eleve készülhessenek, a' választmány részéről közhírré tétetik, hogy a' fennebbi 5 díj három egymásra következő évben fog kiosztatni.

6) Trattner T. lovag, egy a' jutalombírák ítélete szerint kiválasztandó kék Dahliára, 100 p. f. díjt rendelt azon megjegyzéssel: hogy a' választmány egy illy példány-tenyésztésének lehetlensége felől ne nyilatkozzék, 's így e' díj mind addig állni fog, mig valaki vagy megnyeri, vagy az említett növény tenyésztésének lehetlensége bebizonyíthatni fog. További rendelkezése a' díjat határozónak az: hogy a' kék dahliát két egymásra következő évben kell bemutatni, 's a' jutalomnak egyik része első, másik második évben elnyerhető.

Továbbá levágott virágoknak legérdekeseb 's meglepőbb bokrétába fonásaért két díj határozott: egyik a' bokrétának legsikerültebb 's tudományos szerkezéseért, melly a' rendszeri osztályokat, vagy a' növény ország fő osztályozását, vagy pedig némely fajoknak tekintetbe vételét szem előtt tartsa; a' másik jeles de még is tetsző virágoknak festőleges bokrétába füzéseért. Mindenik bokrétának díja öt-öt arany. Ezekre nézve következők határozottak:

a) A' jutalomért csak kertészek vagy kertbirtokosok pályázhatnak.

b) A' bokréták majus 2-kán legfeljebb délelőtti 11 óráig a' kiállítás helyére küldetessenek; később érkezők nem pályázhatnak.

c) A' beküldő neve helyett minden bokrétán kis jeligés levelke legyen.

d) Minden bokréta hozója, ha kívánni fogja, az azt átvevő személytől kárpótlás fejében hozzá vetett értékek szerint 2—5 pengő forintot kapand.

e) Ha valamely jutalmat nyert bokkrétának tulajdonosa a' díjt el nem fogadná, az másnak a' jutalmazotthoz legközelebb állónak ítéltetik oda.

f) A' díjnak elítélésénél nem annyira a' bokréta nagysága, mint a' fennebb említett pontoknak minél inkább megközelítése tekintetik.

g) Jutalom elítélése után a' pályadíjt nyert bokkrétára beküldőjének neve fog tüzetni.

h) A' pályázandók kérettetnek, hogy bokkrétáik beküldése előtti napon jelentsék-meg, hány bokkrétát szándékoznak küldeni, hogy a' hely elrendezésekor a' kiállítandó bokkrétáknak elegendő hely jeleltessék-ki.

(Vége következik.)

FESTÉSZET.

K o c h.

(Vége).

Koch törekvése magas volt. Igaz ugyan, hogy ő nem érthette el, mit akart; neki nem kedvezett a' szerencse, hogy értéket és formát tökélyes öszhangzatba hozzon; azonban ama fellegő irányzat, melyet kitüzött magának, tiszta győződésünk szerint, vele nem szállandó sirba. A' lelkes nemes ügyekezetre okvetlen tolyton folyva hat azon mély belátás, ama pillantat, melyet ő a' természet életébe vetett, 's melly műdolgozataiból ismét ki-sugárzik.

Hosszas időtől fogva Koch már szenvedő állapotban levén, a' guta úté-meg őt 1838-iki december 31-ikén, 's így a' gyógyászok is lemondottak életéről. Magánkívül csak egy nappal halála előtt lön. Folyó esztendei január 10-ikén elszenderült egy jobb világra e' nagy híró festész, életpályája 71-dik évében. Délutáni 4 órakor gyülekeztek - össze a' német művészek a' gyászház előtt in quattro Fontane, hogy az elhunytak megadják az utósó tiszteletet. A' koporsó babékoszorúval volt ékesítve, melly az ecsetet 's pallettet átszövé. A' búskodók kupressokat és babérágakat tartottak kezeikben. A' gyászmenet elkíséré a' holt tetemet San-Vincenzio e Anastasio egyházig a' Fontana di Frevi mellett, hol ez éjjel a' test nyugodván, a' más napon tartott halotti mise után a' San-Pietro sirkertben földbe szállítottott örök nyugalomra.

NOVÁK DÁNIEL.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, április 8-dikán „istenítélet“ eredeti szomorú játék 4 fvsban (irta Kun o s s) először hozatott színre. (Vége.) — Most az előadásról volna sor szólni, noha azt itt, hol a' szerző olly szük mezőt engedett személyeinek, a' némbeli személyzetet pedig egészen a' segédck sorába szorítá, ki-merítőleg tenni bajos; mennyiben azonban referenstől telik, megpróbálja. — Legelsőbbben is egy kérdést a' rendezőséghez. — Miért adatott a' király szerepe, ámbár az — 's igen bölcsen — szót sem szóll, Telepi Károlynak? — Ref. tudtával — ha különben az évkönyveknek hinni lehet — 4-dik László 12 éves volt, midőn atyja halála után trónra lépett. Hogy elcink kifejtettebb idegrendszerű férfiak voltak, mint mi, szükségtelen fejtegetni; 's így annál feltünőbb, botránkoztatóbb, hogy a' hét éves, 's korához képest még valóban kicsin fiút, egy 12 éves fiú helyett, állíták a' közönség elébe. Szinpadon ugyan vannak némi elnézendők: de azokat a' valószínűség rovására, tulságig üzni, soha sem szabad. Mért nem lehetett volna e' szerepet — és sokkal helyesebben — Éder Luiza k. a. vagy Szentpéteryne asszonynak adni? — Laborfalvi Rózáról nincs mit szólni. Ő azt, mit a' szerző elébe szabott, igen jól elmondá; e' szerepben töle többet várni nem is lehetett. — Egressy G. ur legkényesebb pont szinpadunknál; 's ő róla szólni, a' valószínű darázsfe-szekbe nyulás. Neki számtalan vak tisztelője van, kik még legmegrovandóbb hibáit is istenítik. Szólljon most a' szegény ref. valót, ezek sáskaként zugnak ellene, 's a' valót mondott referenst dologhoz nem értőnek (mintha bizony ők értelmesbkek volnának) 's E. ur ellenségének nyilatkoztatják: hallgasson-el egészen, pártoskodó, érdemét elnyomni akarónak kiabálják. De miután ref. jelmondatul „itt igazság ül a' trónuson“ tüzte-ki magának, kiáll e' kényes pályára, és E. urról véleményét elmondja. — E urban a' színészi hajlamok csirája — de korán sem azon osztályú szerepekre, melyeket ő leginkább vágyik játszani, mert azokra már physikai alkatánál fogva nincs hivatása — meg van, 's e' csira szépen is kezdett hajtani; ha most e' csirat mély buvárkodás, tanulmány, lélektan harmatjával élteti, mellözve az önhitság romboló ragyáját, társalgási darabok 's polgári szomorú játékokra egy minden tekintetben jeles egyénünk van; de nem így történt. — E. ur kifejlo hajlamainak pártolói, buzdítói, diesérői akadtak, 's e' buzdításul szolgáló dicséretck E. urat, mint sok mást már, elkábiták, 's a' szépen fejlett csirából beteges növény lön. — E. ur Bécsbe ment; itt Anschützet 's még néhány más jelesb udvari színészt látván, azoknak némelly külsőségeit eltanulta, 's azt hitte, ez által, már mindent tud. Külsőség még nem elég uraim a' művészetre; lélekből kell a' characteret meríteni, lélekből kell minden szónak jöni; a' lélek sugalma után minden modzolatot tenni: akkor mondhatni működésünket egésznek. Szinpadon le kell vetkezni a' külső embert; a' színésznek azon egyénnek kell változni, mit képez; annak érzelmeit, sajtáságait festeni; a' hangnak vizhullámzásként kell az indulatok hajlása szerint apadni vagy dagadni, epedő vagy menydörgővé lenni: de nem mindig ugyan azon embernek 's ugyan azon hangnak a' közönséget kísérteni. A' szavakat festmény, 's a' szavaknak adott hangok a' világosságot és árnyékot kiemelő színck; a' szavakat zene, 's szók

a' hangjegyek, melyekből csak úgy alakul egy tudtunk 's akaratunk ellen megragadó 's keblünket mondhatlan gyönyörrel betöltő harmonia, ha a' jegyek hangmérték szerint rakatnak-el, 's tisztán, pontosan zendítettnek-meg; a' szavalt továbbá költészet, mely majd szelid, epedő, majd viharzó, 's irtózást gerjesztő, majd magasztos, fellengző, majd ismét enyvelgő: 's innen látható, hogy a' szavalt csak úgy lehet tökélyes, ha mind ezekből egy összehangzó egész alakul. 'S végtére a' szavalt természetes legyen (noha ez már lett, ha a' fennebb elősoroltaknak megfelel): mert természetesség lelke a' művészetnek; de a' természetességnek ép, velős, crételjesnek kell lenni, mint maga a' természet. A' pathosznak természettili megkülönböztetése nem abban áll, hogy hideg közönyösséggel adjuk elő, mit hévvel kell előadnunk; fognánk-e p. o. czélt érni, ha ollyas tárgyban, melyről véleményünket valakire rá tolni akarjuk, hidegen 's egykedvűséggel szóllunk, 's nem lenne minden hangunkban egy legyőzhetlen ok, egy megdönthetlen igazság? úgy hiszem nem; mert az, kit rábeszélni igyekeznénk, azon mód 's hangról ítelve, melylyel okainkat előadtuk, azt fogná mondani: 'hisz' ön maga sem hiszi, a' mit állít.' E. ur mind ezt megtehetendő: de nem úgy lön. Pesten a' színház megnyílt; E. ur föl-lép, 's játékból azonnal kitetszett a' tévesztett irány. Ó természetes akart lenni, 's a' természetesség elfajult, bágyadt lön; indulatfestései nem fokoként emelkednek, hanem egyszerre szöknek-fel legfensőbb fokra valamely bántó, éretlen, inkább beteges mint kitörő hangban; 's ha cs-lapulók, egyszerre hálnak-el, 's az előszámlált kívánatok egyikének sem felelnek-meg. Illy mértékben lettek állásai, taglejtései is fonákok; 's ha valamely javát akaró lap ezekre figyelmezteté, — ha megmondá, hogy állásai helytelenek; vagy azt állítá, hogy ezekről nem tud (igen ám, mert egy más lap azt ír felöle, hogy állásai szoborszerűek) — vagy azt vitatá, hogy állás, taglejtés a' szinpadon egészen nélkülözhető, hogy az arczjáték úgy is mindent kifejez. Hisz' ha ez áll, úgy minék a' játék, minék öltözet, diszitmény? Üljön le a' szinész nappali öltönyében egy székre, vagy ha úgy akarja álljon, 's összedugott kézzel mondja-el szerepét; hogy aztán a' közönség illy játéknak nevezett beszéddel meg fog-e elégedni, már az más kérdés. — És még is, illy ferde irány mellett is voltak lapok, melyek minden szerepben magasztalák; 's ha néha néha valamire figyelmezteté is, olly kimélve történt, hogy az inkább helyeslés mint gáncsolás volt; voltak lapok melyek azt írák, hogy még hibáiban is nagy, 's éppen akkor feledék Lessingnek e' mondatát: „Gesinde und schmeichelnd gegen den Anfänger, mit Bewunderung zweifelnd, mit Zweifel bewundernd gegen den Meister, abschreckend und positiv gegen den Stümper, höhnisch gegen den Prahler, und so bitter als möglich gegen den Kabalenmacher. Der Kunstrichter, der gegen Alle nur einen Ton hat, hätte besser Keinen. Und besonders Der, der gegen alle unhöflich ist, ist im Grunde gegen die er höflich ist, grob!“ — Voltak nézők, kik ha csak látták, már kifáradhatlanok voltak a' tapsban, sőt tapsoló clubbokat gyűjtöttek. Mi jutalom aztán az érdemlett taps? Tapsra akaratlanul kell a' kéznek emelkedni, nem összebeszélés után. — Ennyi az egészről. Igaz, hosszúra terjedt; de e' lapok védelmére, melyekre olly örömmel akarnák a' pártosság bélyegét nyomni azon szinbírálok, kik nem állalják más lapok szinbírálóiról hiesztelni, hogy ezek pénzért vagy ebédért dicsérnek vagy gáncsolnak valakit: (noha itt azok, kik ezzel vádoltatnak, vigasztalhatják magukat e' mondattal: „Wie der Schuft ist, so denkt er!“) szükséges volt a' hosszabb nyilatkozás. — Mai szerepét ismét

olly hibásan adá E. ur , mint csak lehet. Benne herezeget minden eröködés mellett sem láthatánk. Benczeveli jelenetében, midőn a' sima udvarnok czélját átlátja , annak vagy ön nagysága érzetében , vagy csipős gunynyal kell felelnie. Voltak-e ezek E. urnak majdnem egyhangúlag elmondott szavaiban kifejezve — itéljék-meg a' részrehajlatlan nézők. Továbbá midőn Csillával a' szigeten összejö , olly hideg volt , hogy őt inkább valami közönyös dologról beszélő , mint szerelmet ömledezőnek kelle nézni. Állásai , mozdulatairól nem szóllok ; azok a' szokott hibásak. Egyébiránt a' titkos tanácsnak mondott azon szókért , melly tulajdonképp' a' szerző érdeme , 's mellyeket nem is ugy emelt-ki , mint kelle , ma is hivatott. Ezeket most és mindenkorra mondottaknak jelenti ref. ; mert igen jól tudja , hogy mind az , mit mondott , falra hányt borsó ; hogy E. ur erősen hiszi , hogy felette itélhető competens bíró nincs ; hogy indolens ember ellen nincs fegyver. — Fán-csy urtól ma ollyas valamit láttunk , mit szinpadon látni még nem volt alkalmunk. Ő a' királyné kezét ma olly hévvel szorítgatta , mint valamely holdvilágon ömlengő szerelmes szokja érte lángoló imádoztját szorongatni — Ref. véleménye szerint (ki már több jeles művészt látott kegyencz szerepében föllépni , de hasonlót még egyiktől sem látott) a' királyné személyének még legbizalmasabb viszonyban is szentnek kell lenni , és annak kezét megfogni csak ugy szabad , ha csókra nyujtatik , 's akkor is térden állva. Szentpétery , László és Szilágyi urak kised szerepeik követelesének megfelelték , ugy Lendvayné assz. 's Komlóssy Ida k. a. is. Szerdahelyi ur szintén iparral játszott , 's ha a' lázadásról hirrel be léptekor több ijedelmet és szorongatást fejez-ki , jól is fogta adni szerepét. Nézők a' karzaton nagy számmal ; földszint 's páholyokban kevesen.

KISS IVÁN.

Igazítás. — E' lapok 29-dik számának 231-dik lapján , a' pesti magyar játékszínről közölt tudósításban , a' 8-dik soron nyomtatási hibaként maradt : „ref. ur nem tudja“ — minek így kellett volna lenni : „ref. ugyan nem tudja.“

HANGÁSZAT.

Pesten. 1) A' 13 éves Schäfer Dmitriyeff , sz. pétervári ifjú , első hangversenyét , melly apr. 7-kére volt hirdelve , felsőbb kívánat következésében 8-kán adá es. kir. főhercegnék a' nádorné és Hermine , és István főhercegnek ő fónsögök 's igen válogatott közönség jelenlétében. Részei e' hangversenynek voltak : 1) Beriot első hangversenye hegedüre , játszá a' versenylő. — 2) Változatok „Somnambula“ operából vett themára Döhler-től , zongorára , játszva Frommer Eduardtól. — 3) „A' posta“ Kreutzer-től , cello-kisérettel (Wagner ur) éneklé K. ur műkedvelő 's a' pestbudai hangászegyesület tagja. — 4) Romanze hegedüre Kallivodától , játszá a' versenylő — 5) Recitativ és párdal Donizetti „bájital“ című dalművéből , éneklék Gyöngyösy k. a. és K. ur zajos tapsok között. 6) Bevezetés és változatok hegedüre Mayseder-től ; játszá a' versenylő. Schäfer Dmitriyeff játszását tisztaság , erő , pontosság bélyegzik , 's korára nézve őt igen jelesnek mondhatni. Minden föl- és leléptét zajos taps kíséré ; háromszor hivatott. Hangverseny végén nádorné ő fonsége igen kegyes leereszkedéssel több perzig kegyeskedék vele beszélni.

II.) A' nemzeti casino teremében apr. 14-kén adatott hangzásati multság tárgyai voltak: 1) Haydn Józ. D—dur quartettje. — 2) Schubert Fer. „vándor“ című dalja; éneklé ismételve R—r ur, kellemes mély bariton hangú műkedvelő, zajosan megtapsolva, fortepiano (Schindelmester ur) kísérete mellett. — 3) Onslow György G—mol quintettjéből az adagio és finale.

A' gyöngyösi casino ap. 1-jén nagy hangversenyt adott, melyet így hirdete: „Kellemes estét 's viszonzlást kíván szerezni azoknak is, kik a' casinón kívül vannak. Im! eljött a' jó idő; nemcsak egyesek kebelükben él a' kívánat, önnön örömeiben mást is részesíteni, hanem egész társulatok lelki éldelete „embertársát szeretni, boldogítani.“ — Hallgatók meglehetősen nagy számmal. Morelly a' bűvös hegedűs, a' száz hangszerű karnak legszerencsésebb karmestere, a' finom tapintatú zenész, ugy alkalmazá ez estve zenéjét, hogy a' nagy mesteri komoly, enyelgő, szelid, békes, komor harcai darabokat fülnek, lábnak tetsző vidor keringők (ketteje Morellynek élénken megtapsolt szerzeménye) válták-fel. Az előadás legszigorúbb bírálatot is kiálló volt. E' szerint minden izlésű fül tetézve megelégedék; a' hallgatók nagy tetszésüket zajos tapsal nyilváníták. — Adaték pedig az első szakaszban: 1) Előzenéje a' „tolvaj szarka“ című daljátéknak, vonós műszereken. (Rossini szerzeménye.) — 2) Lengyel, versengve műszeres trombitán. — 3) Ének Donizetti-nek „Lucia di Lammermoor“ daljátékából; őszhangzó műszereken. — 4) „Pétervári keringők“ (Lanner-tül) vonós műszereken. — 5) Rossini „Moyses“ daljátékának végezete; réz műszereken. — A' második szakaszban: 1) Előzenéje Donizetti „Fausta“ daljátékából; nagy őszhangzó műszereken. — 2) „Egri keringők“ (Morelly-tül) rézműszereken. — 3) Egyveleg (Morelly-tül) — 4) Uj keringők Morellytül, első ízben előadva, e' jelszóval: „az életen át gyorsan, vidámsággal, vigan.“ — 5) Befejezésül: „Tábori induló“ (Marsch) Torquato Tasso című daljátékából réz műszereken. — Egy ur haza mentében lelke mélyéből kíváná: „keljenek társulatok, 's örökké éljenek, mellyeknek céljok az embert szeretni, egyesíteni, és boldoggá tenni akarni. — Adjon Isten sok Morellyt, 's mindenkinek illő méltánylást.

I.

DIVAT.

Figyelmeztetés magyar diszruhák iránt. — Alább irtt tisztelettel jelentem a' n. é. közönségnek, hogy nálam minden nemű magyar diszruhák a' legillendőbb áron 's lehető gyorsággal megrendelhetők. Két hét mulva jelenik meg e' lapok mellett egy általam közlendő divatkép, melly olly pompás magyar öltözeteket fog ábrázolni, millyek a' közelítő országos inneplések fényének legméltóbban felelhetnek-meg.

KLASZY VENCZEL,

polg. magyar szabó Pesten, a' Ferencziek terén, Eggenberger-házban.

Bécsi divat apr. 11-kén: magos selyem ruha hasonló színű lebegénynyel; selyem kalap virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap april 21^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

Barátság és haza.

Boróban kél, boróban száll
Sorsomnak csillaga;
De keblemnek fájdalomnál,
Örömrre bir, 's kedvel kinal,
Barátság szózata.

Mint nincs világon énnekem
K' kívül élelmény; —
Csak egy mi még örömtelen,
Nem hagyta, pálya-vészeken, —
Hazámon tiszta fény!

Juhász ünnepi éneke.

(Uhland után.)

Az urnak napja ez!
A' nagy mezőn magam vagyok,
'S velem harang bús szózatok —
Mindent mély csend fedez.

Buzgón itt térdelek.
O titkos szent sugallatok!
Midőn így sok látatlanok
Velem könyörgenek.

Az ég távol 's közel,
Oly tiszta és oly ünnepi,
Mintha szét akarna nyilni.
Az urnak napja ez!

GYÓRY DÁNIEL.

ÉPÍTÉSZET.

Cagnola.

E' legujabbkori nagyhirű művész a' Longobardok legrégibb patricius-családjából származott. Családjának elágozása egész Cagnola Aripand-ig ér-fel, ki t. i. 1117-ben consul volt Majlandban. — Cagnola, ki Luigi marchese nevezet alatt ismeretes, 1762-ben született Majlandban Cagnola Gaetano és Serponti Emilia szüléktől. — Atyja a' 14 esztendősi fiút Romába küldé 1776-ban a' klementini

collegiumba, hol a humaniorákat tanulta. A szorgalmas ifjú arra használta minden szabad óráját, hogy Tarquini tanító igazgatása alatt, saját ösztönéből az építészet alapelveit megtanulja. A rendes sétálásoknál el szokta hagyni tanulóársait, csakhogy a hajdani művészet architektoniai maradványait felkereshesse, 's így lassanként a már vele született művészi érzelmet kiképezhesse. — Tanítójának feltűnt az ifjú Cagnolának felcsirázó talentuma, 's ez okból adá neki anyavárosába visszatértekor bevégzett tanulmányai után e' szavakba foglalt bölcs oktatást: „ha ön megérkezend Majlandba, óvakodjék egyik vagy másik architektus tanítványa lenni, kinek dolgozatai ön izlésének 's azon nagy műemlékek szellemének meg nem felelnek, mellyeket ön itt rajzolt. Ha ez talán így volna, maradjon inkább csak Vitruv és Palladio tanulmányainál.“ — E tanácsot híven követé az ifjú nemesfi; Vitruv és Palladio maradtak választott tanítómesterei, — akkoriban főuralkodó levén még a' barokke izlés a' Borromini-iskolából.

Cagnola 1781-ben hallgatta Paviában a' jogtanításokat; 's ám ha borostyánnal tért is onnan haza, nyilvánítá mind a' mellett is többszer, hogy kikerülvén mindenkor Themis komolyságát, ő a' szellemének jobban megfelelő vidám tanulmányokat a' rajzolásban 's architecturában kereste-fel. Majlandba érkezvén, Wilczek gróf akkori kormányzó ugyan ott őt, mint gyakornokot, fogadta bureaujába; azonban atyjának betegeskedése, 's hogy egykor reá szállandó örökségét maga igazgathassa, kényszeríték őt a' megkezdett pálya elhagyására. — Alig szedé rendbe nemzeti dolgai, már is Vira-probó-ban aedilisnek nevezteték-ki, melly hivatalt két egész évig viselé. Hivatalos foglalkozásai mellett is Cagnola megemlékezett Apelles tanjára: „nulla dies sine linea,“ — 's egész éjeken által foglalatoskodék Vitruv, Palladio, Desgodez, 's másoknak műsüleményeivel; egy úttal összegyűjtögetvén ösztönből a' sajtó alul kikerült legjobb műdolgozatokat kedvencz művészetében, mellyek szerint azután saját eszméket gondolt-ki, 's rajzait mindig a' romai 's görög művészet legjobb emlékeinek alapelveivel hasonlítá össze a' nélkül, hogy tekintetbe vette volna időkorának izlését, 's azon architektusokat, kik akkor hirnévben állottak Majlandban.

Ekképp' előre haladva tehát saját tanulmányaiban, az első sugár mutatkozék neki, melly egykori rendeltetését megvilágositandja. Meghagyatott t. i. Ferdinand cs. k. főherczeg 's majlandi kormányzó által Piermarini-nak, e' városban a' Porta orientálét felépítni. Cagnola bátorságot vön, három rajzot beadni a' ja-

valatba levő épületre, mellyek közül mindegyik közepett bizonyos nemét tette a' diadalkapuknak; két oldalon állottak a' megfelelő melléképítvények. A' művész barátjai helyesnek találván javalatterveit, biztatók a' fiatal aspiranst azoknak felterjesztésére. Erről a' főherceg tudósítva kívánta látni Cagnola dolgozatait; 's habár ő herczegsege dicséretet monda is azok fölött, Piermarini rajza mind e' mellett, mint kevésbbé költséges, választatott 's valószínűsített. — Ez alkalommal egy ritka eset adta elő magát, az t. i. hogy egy estvén a' della Scala nagy színház egyik páholyában, hol történetből maga Cagnola is jelen volt, arról vitatkoztak, vajjon lehetséges volna-e egy egyenoldalú háromszög-térben, rendezesen beosztott casinót készíteni. Cagnola hallgatott; azonban ellenkezőt bizonyítva következő estén ugyan azon páholyban, egy gyorsan elkészített 's helyesen rajzolt javalatterv által, a' jelenlevőknek bámulására. E' történet város beszéde lőn, 's Cagnola ideája közhelybenhagyást nyert, — még pedig maguk az architektusok által is. Most azonban irigyei is felszóllamlottak, 's állíták, hogy Cagnolának javalata Palladio műveiből kiszedett utánczás volna. Cagnola tehát, a' velencei architektus összes műveit egyik, a' rágalmozott javalattervet pedig másik kezében tartva, becsületérvéstől elragadtatva, lépett véletlenül a' társaság közé, honnan t. i. a' reá nézve nem kedvező állítás eredt, 's miután párvonat által ellenmondhatlan bebizonyított nekik mindent, kényszeríté őket visszavonni állításukat. E' diadal által többet nyert hira neve, mint sem szenvedett, miután ezen esemény elbeszélése ajkról ajkra szállott egész Majlandban, 's ez időtől fogva úgy tekinték őt polgártársai, mint ügyes építő művészt

(*Folyt. következik.*)

KERTÉSZET.

Virág-kiállítás Bécsben.

(*Vége.*)

B.) Gyümölcsre.

I.) Érett, megehető gyümölcsre.

Első díj: 6 arany 's a' kis ezüst emlékpénz, melegágyban érlelt legalább 5 darab őszi barackra.

Második díj: 5 arany 's a' kis ezüst emlékpénz, legalább öt érett szőlőfürtre.

Harmadik díj: 4 arany 's a' kis ezüst emlékpénz tökélyes érettségű fűgékre.

Negyedik díj: 4 arany 's a' kis ezüst emlékpénz legalább 25 darab érett szilvára.

II.) A' legjobb állapotban eltartott minden nemű gyümölcsre három jutalom: 4. 3. 2. arany, határozottatott.

C.) *Veteményekre.*

I.) Egy tökélyes érettségű 's megehető dinnyére faj-különbség nélkül.

Díj: kis arany emlékpénz.

II.) Kosárka szemes borsóra, melly ugyan még csóvében legyen, de szemei tökélyes kifejttségűek legyenek.

Díj: Ezüst emlékpénz.

III.) Nehány példány érett tátorjánra (*Crambe maritima.*)

Díj: Ezüst emlékpénz.

IV.) Tíz fej szépen egymásra borult 's érett fodorkel-re.

Díj: Ezüst emlékpénz.

V.) Olly érett 's ehető kerti terményre, melly az országban még egészen uj.

Díj: Ezüst emlékpénz.

Az ezen jutalmakért pályázó tárgyak majus 2-kán legfeljebb délelőtti 10 óráig a' kiállítás helyén legyenek.

A' pályadíj majus 2-ának déli óráiban fog a' választott bíróság által elhatározotatni 's közvetlenül hírré tetetni.

E' napon délutáni 3 órától 7-ig, mint szintén maj. 3 's 4-ik napján reggeli 6 órától délig 's délutáni 3-tól 7-ig, első napon 20 utóbbiakon 10 p. krajczárért a' virág-kiállítást mindenki megsemlélheti.

A' kertmivelő társaság tagjai 's beküldők jegyet kapnak, melyel minden órában, de főleg déltől háromig szabadon léphetnek a' terembe.

A' kiállítási hely bejárásánál a' beküldött tárgyak nyomtatott névjegyzéke 10 p. krajczárért megkapható.

Majus 5-kén délutáni 4 órától kezdve minden beküldő elvitetheti növényeit: a' jutalmat nem nyert vetemények 's gyümölcsök már majus 2-kának estvéjén elvitethetők.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Nyilatkozás eredeti színművek ügyében.

A' pesti magyar színházi igazgatóság — mely a' közönségre művészet és tisztább izlési hatást tüzött-ki fő czéljaul — tapasztalván, hogy az eddig előadott, néha ön maguk a' színészek által jutalomjátéku választott eredeti színművekkel — néhány kevés darabot kivéve — nemcsak e' czél nem éret-
hetik-el, sőt azoknak adatásával — a' fölött hogy betanítottásuk 's a' szer-
zőnek kifizetett jutalom-díj a' színészek haladására és pénztár állapotjára
rosz és káros befolyással van — még azon szellemi kár is okozatik, minél
fogva az eredeti színművek hitele még inkább csökken; az írók jutalmaztatása
iránti azon határozatát, mi szerint az elfogadott darabnak három első elő-
adásából egy egész bevétel háromszorra adatott-ki, jövődre akként volt
kénytelen változtatni: hogy a' beadandó színművek közül havonként egyet —
ha bár nem nagy hatást ígérőnek találná is — minden esetre előadat ugyan,
azonban jutalmaztatást a' szerző csak a' következő előadásokból 's ugy nye-
rend, ha darabja hatást ígér, 's annak a' repertoiron fenn állása remélhető:
ellenkező esetben szerzőjének a' mű visszaadatik. Költ Pesten az igaz-
gató választmányának 1839-diki april 14-dikén tartatott üléséből.

Kiadta Balla Endre.

vál. jegyző.

PESTEN april 9-dikén „Kean“ színjáték 5 fvsban. Nézők kevesen. —
10-kén „ismeretlen“ daljáték 2 fvsban. Scho del né assz. a' czimszerep-
ben ismét remekelt a' szó legteljesb értelmében. Igen jeles volt a' derék
C o n t i (b. Waldeburg) ur is, 's második fvnási romancz-ját „jér velem o
árva!“ különös, meglepő lágysággal éneklé. Dicsőrettel említendő még Fel-
bér M. k. a. (Isoletta) ipara is. Nézők szép számmal. — 11-kén „Garrik
Bristolban“ vig játék 4 fvsban (Deinhardstein után Csató Pál) türethetleg ada-
tott. Jelesek voltak S z e n t p é t e r y ur (Hild), L e n d v a y n é assz. (Jenny),
E g r e s s y G. ur (Garrik) 's L á s z l ó ur (Fronham). Nézők kevesen. —
12-kén „fiatal férj“ vig játék 3 fvsban (Mazéres után Jakab István) E g-
r e s s y G. ur (Oscar) e' szerepet sok élénkséggel szokja adni. Dicsőrettel
említendő a' többi személyzet is, mely között ma ismét örömmel láttuk K o m-
l ó s s y Ida kisasszonyt. Mért vesztegeltető a' rendezőség e' sok remény-
nyel biztató színésznőt olly hosszas ideig munkátlannal, ref. előtt titok, 's nyo-
mára jöni nem is akar; annyit azonban állíthat, hogy a' közönség több já-
téokban érzé hiányát. — 1-ső 's 2-dik fvnás után K o h n D a n i e l ur, az
e' lapokból már ismert hegedős, változatokat 's „megemlékezés a' magyar
hazára“ czimű magyarokat játszék ön szerzeményeiből; — a' harmadik ma-
gyart ismételni volt szives. Nézők rendkívül kevesen. — 13-kán „Norma“
daljáték 2 fvsban. Üdvözöllek ti varázs, ti magasztos érzést költő hangok!
ti mind a' fülnek, mind a' léleknek, mind pedig a' pénztárnak örökös elemé-
nyül szolgáltok! Fogadd üdvözlétemet te is e' hangoknak életet adó ritka tü-
nemény, Normák csillaga, 's daljátékunk nemtője! Te csuda-hangjaid által
ugy megrokonultál lelkünkkel, hogy ha a' test és szív már rég elhavamdt is,
emléked élni fog az átheribb anyagú szellemben. S á t o r f y ur (Sever) szo-
kása szerint többször distonált. V á r a y urnak (Orovoso) igen kár még most

ilyen szerepekbe kapni; illy módon méltán tarthat tőle, hogy azon kedveséget, mellyet hangversenyekben 's magányházaknál vivott-ki magának, elveszti. Nézők számosan. — 14-én „Capriciosa, vagy, ne kérdezd a' hölgy éveit“ vig játék 3 fvsban (írta Federici, fordította Kovacsóczy). A' darab koronája minden esetre L e n d v a y n é assz. volt a' czímszerepben. Dicséretesen működtek még S z e n t p é t e r y (Dicsvári Tivadar), L á s z l ó (Köröndi), S z i l á g y i (Vegyesdi), T e l e p i (Lőrincz) 's U d v a r h e l y i M. urak. M i s k o l c z i J. (Emilia) öltözetében teljességgel nem bírta ref. az utiköntöst feltalálni! Nézők a' szokott számmal valamivel többen — 15-kén „báléj“ daljáték 5 fvsban Jeles volt S c h o d e l n é assz. (grófné) 's C o n t i u r (Reuterholm). E r k e l u r n a k (Olaf), ugy látszik, e' szerep magasan van írva, 's így első ardiáját tanácsos volna transponálni; így mind magát, mind a' közönséget megkímélné azon kellemetlen érzéstől, melly a' nem egészen kényes muzsikái fülket is megrendíti némelly szabálytalan hangok hallásánál. A' bál ma ismét rendkívül nép-szegény volt; Minerva egészen kimaradt az istenek diszmenetéből; az álarczások pedig fény nélkül tűntek-fel 's le Legtöbb. hatást tett a' Telepy Máli; Károly és Schuller Janka által tánczolt hármas magyar: Nézők nagy számmal. — 16-kán Szentpétery Zsigmond jutalmaul „visegrádi kincskeresők“ eredeti bohózat 3 fvsban népdalokkal és tánczczal (írta Hazucha, muzsikáját Rózsavölgyi Mark). E' darab a' szó teljes értelmében megbukott; a' közönség elégtelenségét szokatlan hangokban nyilvánítá. Nézők számosan. — T. n. Pest vegye közgyűlésében, apr. 16-án, azon határozat hozatott, hogy a' pesti magyar színészársaság jövő országgyűlés alatt Pozsonba szállíttassék legalább is 12 mutatvány előadására, hogy a' nemzet követői előtt bemutathassák eddigi haladásuknak különös figyelemre méltó gyümölcseit. — Jakab és Bartay uraknak eredeti operájok a' „csel“ hihetőleg jövő héten adatik. — El nem mellőzhetem, hogy szerkesztő ur engedelmével itt némi megjegyzéseket ne tegyek. — Vannak Pesten emberek, 's talán éppen folyóirat szerkesztői, kik (minthogy a' veszekedés 's ingerkedés nekik éppen olly örökös nélkülözhetlen elemök, mint halaknak a' víz) a' más lapokban talált, és csak a' szedők vigyázatlansága miatt maradt hibákat (de csak a' hibákat; mert a' jót nem ismerik), mohón kiszemelik, és sajtóságos elménczkedéssel guny tárgyává tenni iparkodnak, feledve, hogy sokszor önlapjaik is hemzsegek a' sajtó-hibáktól. Udvariságot emlegetnek, — mellyet a' vádolt bizonyosan nem egyedül iskolai scamnumon tanult — 's a' minden mivelt nemzet írói által használt ur czímtől iszonyodnak, mint veszettségben sinlő a' víztől; természetesen, mert a' szolgálta — tulajdon kifejezésük — urnak nem tudja magát képzelní, bár mint tolják is az uraságot reá. Itt akaratlanul jő elmémbé azon inas története, ki, midőn kocsiba kelle lépnie, mintegy második természetévé vált szokásánál fogva bakra ugrott; véleményem szerint ezen ur-azástól iszonyodók igen hasonlítanak e' szolgálhoz. Ne vegyék tehát azon bizonyosak roszneven, ha jövőben, rólok szó fordulván elő, az ur czímezést, mellytől annyira iszonyodnak, nem fogjuk reájok vesztegetni — ludra szénát kár is volna. — hanem csupán „n é m e l l y e m b e r e k“ -kel fogjuk megszólítani.

Σ.

DÉZSRÓL. — T. szerkesztő ur! Reméljük, kegyed nagy világban élő olvasói előtt nem lesz érdektelen, ha őket e' lapokban dézsi kis világunkba vezetni, 's velük itten élvezett szerény kedvtöltéseinket közleni kívánjuk. Van Erdély hazánkknak egyik festői völgyek - környezte szugában egy városka,

melly kegyed Honművészet színészeti krónikáival még eddigelé nem gazdagíthatá. Most, ha kegyed e' jegyzeteket közlésre méltóknak találndja, öröme leend a' fővárosi olvasók előtt, bár mi rövidke időig föltünhetni a' feledékenységre temettetnek: mi kis város lakóinak nem kis részben hizelgő. — Említék ugyan a' hírlapok ez év elején városkánk lakóit egyhangú kedélyükből derítő azon fényes ünnepet, melly a' bár parányi de összesített erővel a' város legszebb helyén társalkodási egyesületnek hazánkban egyetlen saját disz-lakát semmiből alkotó nemzeti önérzet édes szüleményje volt; de ez is azóta a' sok különböző nagyszerű esetek után feledébe menendő; 's így kis városunk lakóinak ujabblag nem lehet bizonytalan időig öröme közlekedetni a' nagy világgal, ha a' folyó év martius 2-kán ide érkezett vándor színész-társaság ellenkező reményt nem nyujtandna. — Alulírtak, mint nyilvánosság baráti fölhíva érzik magukat e' színészek által létre jött mutatóványok közletére, részint hogy a' szerény kis városi mulatásokról is értesüljön az olvasó nagy világ, részint hogy a' körünkbe jött színészeknek nyilják-meg az út színészeti krónikáinkban magukat megismertetni, 's ez által a' törekvőknek nyujtassék jutalom szorgalmukért, a' hanyagoknak ösztön a' törekvésre. — Az irtt nap estjén a' város piac melletti egyik fogadóban üté-föl az említett Szaklányi igazgatása alatti, színésztársaság ideiglenes sátorát, egy a' hallgatóság elfogadására nem elég tágas teremben nyujtva a' szépművészet itt is találkozó baráti-nak áldozatait: mire nézve ohajtandó volt vala, ha a' főntebb magasztosan említett egyesületi disz-laknak tágasb 's illőbb helyen levő terem engedték vala nekik át. De jövendőre e' részben is illő teremről biztosulva leendnek ide jövendő színészeink; mivel a' megyeház szomszédjában megyénk egyik tisztviselőjének szép laka nem soká teljesen kész leend, 's a' derék honfitul tágas teremének illy czélra átengedését bizton várhatni. — Első mutatóványuk „Szapáry Péter, vagy, Budavár visszavétele“ volt, mellyben az igazgató, Szaklányi ur, a' czimszerepet kielégítő hévvel 's lelkesültséggel adá; csakhogy az iránti figyelemzetésünket fogadja-el, miszerint az igazgatónak jó példával kellvén előmennie, mind maga a' hadarástul óvja magát, mind társait is erre tanítsa-meg; mert mi megjegyzendő; érthetlen kiáltozás még korán sem nevezhető szabatos tiszta szavalásnak. E' részben Horvát ur (Hamzsbég) szavalási modorja helyeslendőbb. Említendők még Szaklányi né (Szapáryi neje), ki azonban helyenként kevés élénkséggel tünteté-föl az e' szerepen átömlő női szerelmet 's ritka öntagadó föllaldozást; továbbá Horvát né (Zulima) tapsokat aratott, mi a' szép törekvésű színésznőnek annál nagyobb dissére válik, hogy természetül nyert szép külsejében nem bizza-el magát, mi már sok színésznőnek lön ártalmára, hanem a' helyett önteltségtül távul levő szerénységgel a' külkeceket szabatos játékaival 's csinos szavalatával még tetszetősbekké teszi. Benne, ha szép adományihoz még továbbá is szorgalmat kapcsol, a' magyar színház jeles tagját idvezelhetni. — Játék közben a' fejedhetlen Kisfaludynak nemzeti, bús szellemű „Rákosi szüntő“ című dala mély hatást tön. TALABA 's társai.

KASSÁN mart. 12-kén „gróf Adermal“ 3 fvsos drama kevés néző előtt adatott. — 13-kán „Corday Charlotta, vagy, Marat halála“ drama 5 fvsban, (Ducange Victor után Ballané) próbák hiányára 's készületlenségre mutatva adatott. Erdős a' czimszerepet nem rozsul adá, de azért még is megenged, ha azon ohajtásunkat kijelentjük, hogy e' szerepet Megyeri művész vendégünköt szeretnők látni. Nézők közép számmal. — 14-én „halottrabló“ Birch

Pfeiffer Charlotte borzalmas színműve Pály Elek forditmánya szerint hevenyében hozatott színre. Kovácsi a' czimszerepben meglepett; szorgalma serkentéseül játék végén hivatott. Nézök gyéren.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

HANGÁSZAT.

Pesten Schäfer N. Dmitriyeff apr. 14-én 5 órakor adá a' kisebb redut-teremben bucsúhangversenyét közép számú hallgatók előtt. Tárgyai voltak: 1) Mozart egyik sextettjének első száma. — 2) Kalliwoda nagy fantáziája; játszá hegedűn a' fiatal versenylő. — 3) Schubert F. „fiatal apáczá“ czimű dalját fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett éneklő Schodelné assz. — 4) Ries Ferd. egyik concertjét, igen jelesen játszá Pachlné assz. — 5) Kalliwoda egyik romanzját — berekesztésül pedig Beriot változatait játszá a' versenylő. E' kettő közben még a' jeles Schodelné assz. ismét Schubert F. „egerkirály“ dalját hasonlólag fortepiano-kiséret mellett éneklé, 's valamint első ízben, úgy most is zajos tapsokkal fogadtatott, 's mindenkor 3-szor hivatott. Élénk tapssal tiszteltetéek P—né assz.; valamint az igen kellemesen játszott fiatal versenylő, kinek illy szépen viruló pályáján hervadhatlan koszorút ohajtunk.

DIVAT.

16-dik divatkép (Pestről). — Magyar menyasszony és vőlegényi öltözet. — A' menyasszony arannyal himzett, finom fehér atlaszból uszalyas ruhát, fehér franczia patinetből szintén arannyal ékesített, köröskörül felcsipkézett kötényt, medgy színű bársonból, arannyal kivarrott vállt visel. A' ruha felső részét, a' mell körül, két sor arany csipke, — rövid bő ujjá közepét gazdag karkötő, — alatta szintén olly csipkéből készült fodrozás — fejét öt rőf hosszú és másfél széles franczia patinet-fátyol díszíti arannyal (valamint köténye) himezve, mely pártáján, fejdíszén vagy fejkötőjén alól bokrosan tűzve függ-le 's tünteti elő bájos termetét. Nyakát igazi gyöngyök, karját arany pereczek ékesítik. — Fehér atlasz czipő 's hosszú fehér kesztyük emelik e' pompás öltözet érdekét.

A' vőlegény fekete mentét, dolmánt és nadrágot visel egyszerű arany zsinórozással, veres béléssel; mentét és kalpagot nyercz (utra mustelina, Nörz, Norica; honukban vizek mellett találkozó állat)—prémme, a' kalpagon kelesen-tollat és arany vitézkötést; övet és kardkötőt karmazsin veres selyemből arany gombozással; kardot legutósó divat szerint.

E' szintén olly érdekes mint kitünő pompájú diszöltözeteknek remek rajzát ugyan azon Kostyál Ádám ur volt szives velünk közleni, kinek jeles izlésétől csak illy bizonyítványokat szoktunk várni. — E' minta szerint dolgozó Keresztessy Sámuel nőszabó urat (Pesten, váczi utsza, Mocsnyi-ház) méltán ajálhatjuk a' t. cz. magyar dámáknak 's egész közönségnek kegyes figyelmébe és pártfogásába.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön april 25^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

D. K. kisasszonyhoz.

Ha tán megvallanád,
Hogy tőled egy csók:
Nem a' világ;
Elmulnék csókhevem,
'S el véle minden
Kiváncsiság,

Mert tudd-meg, barna hölgy!
Csókok' midőn én
Imádkozám:
Menny minden üdveit
Rejtő világról
Gondolkodám.

BEÜTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Gőzfűtés melegházakban. — Muszely Károly*), pesti műkertész, a' maga nemében első próbát tett nálunk e' mult télen azon gőz-gépelelyel, mellyel melegházának fűtésére készítette. Czeljät tökélyesen elérte; a' rézcsövek nemcsak tetszés szerinti melegséget bocsátanak a' virágok, fák, és más növényeknek télen által tenyésztesére és szaporítására készült melegházakba, hanem az illető csapok megnyitásával kiömlött meleg gőzet a' növények megnedvesítésére is igen sikeresen lehet használni. Muszely ur a' kertészet körében nagy érdemet szerze magának e' jeles készítmény létesítésével, 's miután czélszerűsége bebizonyodott, örömmel értesítjük felőle a' kertmivelőket, virágkedvelőket, kik azt mindenkor megtekinthetik Pesten, a' tulajdonosnak Terézia-külvárosi kertjében.

Uj nemű fortepiano. — Schwab Vilmos ur, pesti zongorakészítő, olly fortepianót készite e' mult télen, melly másfél lábbal rövidebb az eddigi szárny-zongoránál, 's még is, bár rövidebb a' mérték, csaknem nagyobb hangot ad e' műszer a' szokott-

*) Éppen most virágzik Muszely urnak üvegházában egy Arum Dracunculus (sárkány kontyvirág), melly óriási, pompás, setét bíbor színével 's ritkaságával, a' virágkedvelők figyelmét nagy mértékben felgerjeszté.

nál. A' mű fortélya leginkább abban áll, hogy a' húrok cikásan meggörbitve levén még is megütik a' szokott hosszúság mértékét. Legkülönösebb tehát az, hogy a' húrok két részből állnak. Egyik, a' rövidebb húr csak negyed részét teszi a' szokott hosszúságnak; 's e' hürtüti-meg a' billentyű, az az, ez adja a' kívánt hangot. E' húr bele van akasztva egy vastag rézdrótbá, melly háromszegű cikásan van meggörbitve, 's ez teszi a' húrrok szokott hosszúságának többi három negyed részét, mi által (az előbbivel együtt) kijő a' szokott egész húr-hosszúság. De már most azon különös kérdés támad, hogyan adhat amaz elsőbb említett rövid húrocška (mind a' mellett, hogy illy rövidre van ugyan szakasztva, de egy hosszú rézdrótbá akasztva) olly hangot, mint a' régi, szokott, egy darabban levő húr? A' hangzó-fenek-e, vagy a' vastag ugyan de a' mellett meggörbitett rézdróttal közölt rezgés hozza-e azt létre? — Ez minden esetre érdekes problema a' physicusok számára, 's tökélyesítést, még további új módosításokat fog maga után vonni. — A' feltaláló ur mult héten vivéfel e' különben csinos alakú, 's mint ő mondja, évenként csak egyszeri hangoltatást kívánó, hangszerét Bécsbe, az ottan nem sokára megnyitandó szorgalmi 's műipari tárgyak nyilvános kiállításába.

Mimicai jegyek. — Derrion, francia, új rendszerét találta-fel a' mimographiának, 's találmányáról a' parisi Athenäumban felolvasást tartott. Derrion azt állítja, hogy mimographi jegyei segedelmével a' tánczos bármelly, előtte ismeretlen tánczot minden részében felfoghat, 's olly tökélylyel eltánczolhatja, mint hangász a' hangjegyekből bármelly hangművet eljátszhatik. — A' feltaláló így nyilatkozik. — „Minthogy ez által eszközünk van a' legszebb choreographi műnek örökítésére, egy folytonosan nevedő műkincs fog összehalmozódni, 's ez által e' művészet azt nyeri, minek eddig hiányát érzé: történeti egybefűzést, tovább haladás elemét, izlést és korlátozását a' táncz és pantomia aestheticája elleni kicsapongásnak.“ — Legközelebbi alkalommal két darabot akar Derrion mimographi nyelvén a' közönséggel közleni: egy tánczot Elszler Fannytól, 's egy mimikai tiradot Racheltól. Ez oda mutat, hogy Derrion nemcsak a' lábak játékát hanem egyéb taglejtéseket ts jegyekbe tud fűzni. Ha ez igaz, a' színészek nagyobb része nem fogja megköszönni. Mit mondanának dalnoknéink, ha a' játékban nem csupán ön természetök és kényelmes szokásaik szerint cselekedhetnek, ha nem elég, hogy torkuk kintornája csupán Donizetti 's Meyerbeer hangjegyeivel legyen megrakva, hanem

Sós Im. 192.

Kohlmaier m.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön april 25^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

D. K. kisasszonyhoz.

Ha tán megvallanád,
Hogy tóled egy csók:
Nem a' világ;
Elmulnék csókhevem,
'S el véle minden
Kiváncsiság,

Mert tudd-meg, barua hölgy!
Csókod' midőn én —
Imadkozam:
Menny minden üdveit
Rejtő világról
Gondolkodám.

BEÖTHY ZSIGMOND.

SZÖRGALOM.

Gőzfűtés melegházakban. — Muszely Károly*), pesti műkertész, a' maga nemében első próbát tett nálunk e' mult télen azon gőz-gépelelyel, mellyel melegházának fűtésére készítette. Célját tökélyesen elérte; a' rézcsövek nemcsak tetszés szerinti melegséget bocsátának a' virágok, fák, és más növényeknek télen által tenyésztésére és szaporítására készült melegházakba, hanem az illető csapok megnyitásával kiömlött meleg gőzet a' növények megnedvesítésére is igen sikeresen lehet használni. Muszely ur a' kertészet körében nagy érdemet szerze magának e' jeles készítmény létesítésével, 's miután czélszerűsége bebizonyodott, örömmel értesítjük felőle a' kertmívelőket, virágkedvelőket, kik azt mindenkor megtekinthetik Pesten, a' tulajdonosnak Terézia-külvárosi kertjében.

Uj nemű fortepiano. — Schwab Vilmos ur, pesti zongorakészítő, olly fortepianót készíte e' mult télen, melly másfél lábbal rövidebb az eddigi szárny-zongoránál, 's még is, bár rövidebb a' mérték, csaknem nagyobb hangot ad e' műszer a' szokott-

*) Éppen most virágzik Muszely urnak üvegházában egy Arum Dracunculus (sárkány kontyvirág), melly óriási, pompás, setét bibor színével 's ritkaságával, a' virágkedvelők figyelmét nagy mértékben felgerjeszté.

nál. A' mű fortélya leginkább abban áll, hogy a' húrok ciká-
san meggörbitve levén még is megütik a' szokott hosszúság mér-
tékét. Legkülönösebb tehát az, hogy a' húrok két részből állnak.
Egyik, a' rövidebb húr csak negyed részét teszi a' szokott hosz-
zúságnak; 's e' húr ütö-meg a' billentyű, az az, ez adja a' ki-
vánt hangot. E' húr bele van akasztva egy vastag rézdrótra,
melly háromszegű cikásan van meggörbitve, 's ez teszi a' hú-
rok szokott hosszúságának többi három negyed részét, mi által
(az előbbivel együtt) kijő a' szokott egész húr-hosszúság. De
már most azon különös kérdés támad, hogyan adhat amaz elsőbb
említett rövid húrocska (mind a' mellett, hogy illy rövidre van
ugyan szakasztva, de egy hosszú rézdrótra akasztva) olly hangot,
mint a' régi, szokott, egy darabban levő húr? A' hangzó-fenek-e,
vagy a' vastag ugyan de a' mellett meggörbitett rézdróttal közölt
rezgés hozza-e azt létre? — Ez minden esetre érdekes problema
a' physicusok számára, 's tökélyesítést, még további új módosi-
tásokat fog maga után vonni. — A' feltaláló ur mult héten vivé-
fel e' különben csinos alakú, 's mint ő mondja, évenként csak
egyszeri hangoltatást kívánó, hangszerét Bécsbe, az ottan nem
sokára megnyitandó szorgalmi 's műipari tárgyak nyilvános kiál-
lításába.

Mimicai jegyek. — Derrion, francia, új rendsze-
rét találta-fel a' mimographiának, 's találmányáról a' pa-
risi Athenäumban felolvasást tartott. Derrion azt állítja, hogy
mimographi jegyei segedelmével a' tánczos bármelly, előtte ismer-
etlen tánczot minden részében felfoghat, 's olly tökélylyel eltán-
czolhatja, mint hangász a' hangjegyekből bármelly hangművet eljátsz-
hatik. — A' feltaláló így nyilatkozik. — „Minthogy ez által eszközünk
van a' legszebb choreographi műnek örökítésére, egy folytonosan neve-
kedő műkincs fog összehalmozódni, 's ez által e' művészet azt nyeri,
minek eddig hiányát érzé: történeti egybefüszést, tovább haladás ele-
mét, izlést és korlátozását a' táncz és pantomia aestheticája elleni kicsa-
pongásnak.“ — Legközelebbi alkalommal két darabot akar Derrion
mimographi nyelvén a' közönséggel közleni: egy tánczot Elszler
Fannytól, 's egy mimikai tiradót Racheltól. Ez oda mu-
tat, hogy Derrion nemcsak a' lábak játékát hanem egyéb taglej-
téseket ts jegyekbe tud fűzni. Ha ez igaz, a' színészek nagyobb
része nem fogja megköszönni. Mit mondanának dalnoknéink, ha
a' játékban nem csupán ön természetök és kényelmes szokásaik
szerint cselekedhetnek, ha nem elég, hogy torkuk kintornája csu-
pán Donizetti 's Meyerbeer hangjegyeivel legyen megrakva, hanem

a' Grisi vagy Schröder - Devrient után mimographiailag készített szerepet még kézzel lábbal, szem 's füllel utánozni, 's végre még két sugóra is ügyelni kellene. Valóban veszélyes találmány a' színészekre: ellenben a' nézőkre, kik tökélyes műeleményben ugy is ritkán részesülnek, nyereség leendne.

INTÉZET.

Szegény betegeket ápoló magányos intézet. Mult martius elején állott-össze Kolosváratt több kegyes jóltevőnek adakozásából egy szegény betegeket ápoló magányos intézet, mellynek célja, szegény betegeknak orvosi segély, gyógyszer ingyen adása, és nagyobb szükség esetéb en(ételre, fára 's a' t.) kevés pénzbeli segedelem. Ezen intézet pártfogónéja báró Bornemissza Jozefa k.a.; orvosa Pataki Daniel; sebésze Bogner József; gyógyszerésze Napenbruk Márton, a' rendelendő gyógyszerek ára harmadát elengedendő. Ezen még csak most kezdett, 's még szélesebb terjedelemre biztató intézet azért tétetik közhírré, hogy kik ezen igen üdvös célú elősegíteni akarnák, adományait báró Bornemissza Jozefa kisasszonyhoz küldenék, ki is nyugtatványt adva az adományoknak szegény betegek ápolására fordításáról kezeskedik, 's annak idejében azokról számoland. Az orvosi rendelkezésre szánt idő különösen reggeli hattól nyolczig tart: de az orvos más időben is kész a' tanácsadásra és segélyre. (E. r. Hir.)

ÉPÍTÉSZET.

Cagnola.

(Folytatása)

Segédül vevén magához bizonyos Aureglió-t, ki a' perspectiv-rajzolásban, 's aquarell-festésben ritka ügyességgel birt, Cagnola felvette S. Lorenzo-nál, Maximian fürdőinek terveit, melyekből még most is fenn áll 16 nagyszerű oszlop, mellyeket Cagnolának 1812-ben a' végpusztulás ellen kellett óvnia vaskötelékek alkalmazása által a' kormány parancsára. Ezeknek leírása későbbben nyomtatásban jelent-meg következő czim alatt: „Antichità lombardico-milanesi.“ — Röviddel ezután, Maria Theresia császárné által alapított azon egyesület tagjának neveztetvén-ki, mellynek célja a' honi ipar előmozdítása, Cagnola azon rendelést vette, hogy többféle égetőkemenczékét építsen ama vizsgálatra, mellynél akkoriban a' porcellan és fayence-edények 's a' t. előmutatásával

kellett egyes próbát tennie. Azokat ő igen czélszeresen építé-fel, 's azok valóban a' majolika-gyárban S. Angelo-nál folyvást tartó szerencsés használatásban állottak, míg végre őket úgy, mint sok mást, az 1796-iki rendetlenségeknél, érozszakosan elpusztították.

Cagnolának atyja 1799-ben lépett-ki az élők sorából. Több ház birtokosa lévén Majlandban, a' városi tanács őt tagjai közé vette-fel, 's ugyan ez évben, midőn a' háború szövétneke Lombardia fölött lobogott, Cagnola ausztriai hadbiztos-hivatallal ruháztatott-fel. Ő e' hivatalt, melly az akkori politicalai vélemények különbsége miatt igen súlyos volt, ritka bölcsességgel viselte, valamint a' közjó úgy polgártársainak is hasznára. Sok hálás emlékezés csatolja magát hivatal-viselésének évkorához. A' kormány megváltozása után 8 hónapig tartott menedéket kerese Velenczében.— Honjába visszatérte után Zurla testvérek számára épített mindjárt Cremá-ban, Vajano mellett; egy helyes falusi palotát, melly már jobbadán bevégezve, az 1802-iki földrengés által, melly e' tájéket, főleg Orzinovit, gyászosan látogatá, elpusztított. Bámulatos ügyességgel 's gyorsággal tudá Cagnola kijavítani a' kárt, mellyet okozott a' legyőzhetlen elem azon első művén, melylyel ő mint köz építőmester lépett-fel. — Ez időben, e' most említetten kívül még néhány más műalkotványt is emelt Cagnola, melly azon hirt szerzé-meg neki, hogy ő egyedül csak a' szilárd tiszta izlésnek hódol, mellyet valamint saját hazájában, úgy minden más helyen is körüle terjeszt. Ide tartoznak a' nagyszerű gyászalkotványok Visconti érsek, Gamheri patriarcha 's Anguissola gróf számára; azon rajzok, mellyeket Napoleon koronázására készíté; azon diadalkapu, mellyet emelt a' francia császár összekelésekor Marie Louise austriai főherczegnővel, 's amaz óriás, Traján oszlopát egészen utánozott oszlop, mellyet a' romai király születésekor a' Corso della porta orientálé-n Majlandban épített, mellyek összesen talentumának 's izlésének különös bizonyítványai az építészetben: elhallgatván ama számos rajzot 's javalatot, mellyek jelenleg is még tanulószobájában fenn tartvák. Ez utóbbiak között van 3 javalat a' majlandi székesegyház új façadéjának számára, mellyek közül azonban egyik sem valóstított.

(Folyt. következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. — Pesten jövő esőtörtökön, apr. 25-én, Benza Károly dalszínész ur jutalmára előszer adatik „kalapos és harisnyás, vagy, ösanya a' falu pajtájában“ énekes bohózat két felvonásban. Irta Hopp Fridrik; fordította Balog István, zenéjét szerzette Hopp Gyula.

PESTEN apr. 18-án „pesti pajkos jurista“ vig játék 5 fvsban. László ur a' czimszerepben olly ügyesen végzi csinyeit, hogy őt meg nem tapsolni nem is lehet. Dicséretesen működött a' többi személyzet is. Nézők kevesen. — 19-én ő cs. k. felsége, uralkodó királyunk születése napjának ünnepén, a' nézőhely megvilágításával „bájital“ daljáték 2 fvsban. Schodelné assz, e' dalműnek valóságos élető lelke, olly igazóleg éneklé ismét a' fülnek kedves hangokat, hogy az elragadtatott hallgató a' hallott hangoknak örökre tartását ohajtá. Igen jelesek voltak: Conti (Belcore) és Szerdahelyi (Dulcamara) urak is. Nézők nagy számmal. — 20-kán felsőbb kívánatra, a' nézőhely megvilágításával „eskü.“ — Ezen estvén cs. k. főherczeg István ő fensége, ismét kegyes volt színházunkat magas jelenlétével megtisztelni, 's egész játék végeig ott maradni. Az igen nagy számú közönség örömét ő fenségének megjelenése és távozásakor zajos „éljen“ ekkel nyilvánítá. Schodelné assz. (Elaisa) ez alkalommal is remekelt. 1-ső fvnás után Dmitriyeff Schäfer Miklós, Beriotól egy már több ízben hallott versenyt játszott (még pedig elég hanyagul) hegedűn, 's 3-dik fvnás után ismét nagy phantasiát „Fra Diavolo“ dalműből vett motívumokra Kalliwoda-tól. Ohajtá minden műértő, hogy az ez operához megkívántató katonai hangászkar egész teljességében (valamint annak első előadásainál történt), habár áldozattal is, használtassék; így nemcsak a' műnek érdeke és pompája nevelkedik, de hasonló botlás, mint ma, nem olly könnyen történik: különben is a' műértő, mit már tökélyesebben látott 's hallott, nem örömet nélkülözi. Ez óvást az intézet méltósága és érdekének fenntartása is kívánja. — 21-kén „tékozló“ tüneményes vigjáték 3 fvsban. Nézők a' karzaton nagy számmal, egyebütt kevesen. — (Lendvayné assz. 21-kén utazott-el vendégszerepekre Kolozsvár felé.)

Σ.

KASSÁN mart. — 15-kén a' színház zárva volt. — 16-án rendes bérletszünetben „bárson czipő“ lovagi színjáték 5 fvsban „Zulima“ című 1 fvsos előjatekkal került színre. Igen jeles volt Déryné (Agnes) 's játék után hivatott; dicsérettel említendők Balla (Greifenstein) 's Kószeghy (Feletri) is. Metta szerepét a' multkorról dicsérettel említett műkedvelőné adá. Erdősné (Irmgard) méltó tapsokat aratott; Erdősön (Gottfried) szerep-nemtudás mutatkozék. Nézők kevesen. — 17-kén „Lumpacivagabundus“ rendkívüli bérletszünetben németül adatott. Nézők szép számmal. E' naptól 23-kaig a' színház zárva volt. A' részvényes igazgató választmány, miután Joób Gusztáv volt igazgató helytelen pazarlása miatt a' 3.000 ft. segedelempenzt még 2.189 ft. 59 krral v. cz. pótolni kénytetett, a' még hátra levő időre (majus 1-ső napjaig) a' pártolásról lemondott. Ennek következtében egy dalszínész- (?) társaság alakult maga kezére. Ezen organizatio több nem énekes de különben jeles tagnak u. m. Balla család, Boldizsárék, Soós Anasztázia,

Havinak és Schönnnek távozását eszközlé, kikben a' társaság ki nem pótolható kárt szenvedett. — 23-kán az új bérlet „királyleány mint koldusnó, vagy, az élet iskolája“ 5 fvsos-hosszú színjátékkal kezdetett-meg, melyben L e n d v a y (Sancho), a' pesti színház tagja vendégképp' lépett-fel, 's tulás nélkül mondhatni, remekelt. Első felléptekor szünni nem akart zajos tapsok 's „éljen“ kiáltásokkal üdvözöltetett a' kedves vendég, 's jeles működéseért játék közben 's végén négyszer hivatott. D é r y n é (Isaura) szabatosan játszván szintén többször hivatott. D a r v a s E t e l k a (fogadósné) agg szerepekre igen alkalmasnak látszik; benne E r d ő s n é veszedelmes vetélytársnót találand. J o ó b (gróf) bírálat alatti volt, 's igen helyesen cselekszi, ha jövőre a' közönséget illy nemű szerepekben gyötörni megszün. K ö v á r i (Blas) kezdő létére türehető. Az igen nagy számú közönség tetszéssel fogadá ez éremlygős színművet. Színházunk e' naptól apr. 1-jeig zárva maradt.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

DÉZSEN, mart. 3-kán „miveltség és természet“ czimű mulattató játék előadásában az összehangzó kerekdedség inkább megvolt, mint előbbiben, 's H o r v á t u r (Pontos Merkur) földerité a' közönséget. — 5-dikén Dumas „korona és vérpád“ czimű nagy műve a' különben szingazgatói érdemeiért becsülendő Komlóssynak gyenge forditmánya szerint adatott, melyben H o r v á t n é (Houvald Katalin), S z a k l á n y i (8-ik Henrik), (csak hogy ismét szerepe egy részét elhadará,) 's H o r v á t (Durham) említésre méltók. — 7-kén „korszellem és fia“ czimű vig játék meglehetősen adatott. — 9-én Szaklányiné jutalmaul „siklósi leányok, vagy, Zsigmond király álma“ szép számú nézők előtt adatott, 's S z a k l á n y i (Zsigmond) dicséretesen működött. — 10-kén „Lumpacivagabundus“ — 12-dikén H o r v á t n é jutalmaul a' lelkes báró Eötvös fordította „Angelo, Padova zsarnoka“ adatott, melyben a' jutalmazott (Thisbe) mondhatni jeles volt, 's előhivatással jutalmaztatott. Kár volt a' második helyet több jövedelem reményeért eltörteni: mivel bár városunk a' kis számú lakosok arányában igen sokat számál magában a' fő rendből; de vannak többen, kik olcsóbban is vágnak ez élvezetben részesülni, 's így ma kénytetének elmáradni. Már pedig tapasztalatilag tudhatni, hogy mindenhol az alrend az, melly a' színház pénztárának legdúsabban kamatol: de ennek miveltségére is szükség a' színháznak leginkább befolynia; így hát kétszeresen nem vala czélszerű Horvátné tette, mi szerint a' 2-dik helyet eltörle; ön magáért, mivel ez által kevesebb nézőt nyert, 's az e' miatt kizártt nagyobb számú közönségért. — 14-kén „esélcsap ifjú 's vén szerelmes“ czimű vig játék élénkül adatott. — 16-kán P a t a k y n é jutalmaul „Griseldis“ e' sok lelki gyötrelmet 's a' kiállott kintele órák után mind a' méltatlanul gyötretett czimzsemély vívőjének, mind a' közönségnek, az egy meglepő 's a' női érénynek némi diadalt nyújtó bevégzeti fordulaton kívül, kevés kielégítőt nyújtó hosszadalmas színmű, a' jeles F á n e s y n a k szép gördülékenységu sztiljében fordítva, sok néző előtt játszatott, 's a' czimzszerepben H o r v á t n é hiven tünteté Griseldist, 's előhivatásra is méltatott; férjét Percivalt (S z a k l á n y i) elegendő vadsággal, Ginevrát a' jutalmazott (P a t a k y n é) királynőhez korán sem illő mozdulatokkal (mi, bár igyekezete legyen is, ereje fölötti levén), e' szerep föl vállalásaért megrovan-dólag képzé; Arthurt P a t a k y fölötté gyöngén; bár nejevel együtt csinos öltözetükért dicsérendők. Azonban az illy nagy szerepeket föl vállaló urnak az tanácsunk, hogy (külséjét ugyan nem, de tagjártatását annál szerencsétlenebb-

nek nevezhetvén,) ha többszer ily szerepekben kíván diszteni, az ok nélküli fejesóválásoktól, mozgonykénti balra's jobbra, elő 's hátra lépdélésektől, 's mindenek fölött a' kontáros egyhangú szavalástul óvja magát; különben könnyen azon gyanúra vezethető illetén esetekvényeivel nézőit, hogy a' szinpadot tán feledi, 's olly helyen képzei magát lenni, mellynek czimét e' jelen ideiglenes színház szinpad nélkül viseli. Horvát (Cedric) a' világtalan ösznek atyai fájdalomát elég jól fejezé-ki. — 17-kén „Preciosa“, énekek kihagyásával, kivévén a' kardalokat 's egy Kartigám, vagy más egyszerű regényből vett fejfájós párdalnak bele vegyítésével, adatott, mellyet Horváthné (Preciosa) 's Pataký (Alfonso) ismét a' mult esti helytelen mozgásokkal, dallának. A' sánta várnagyot játszó Sipost, kí e' társaságnál a' bohóc szerepeket viszi, kívánjuk figyelmeztetni, miként egy két nevetésre ingerlakeny idegü nézőt megnevetetni még nem nagy komikái erény magában. Nehezen reméljük ugyan, hogy e' bírálatunk napfényre jötte őt városkánkban érje, de ha más hasonlólag kis terembe jutand, jövő hallgatóit fülsértő kiabálásaitól kímélje-meg.

TALABA 's társai.

HANGÁSZAT.

A' pestbudai hangászegyesületnek 6-dik műelőadása e' folyó III-ik hangászati évben, vasárnap, majus 5-kén délutáni öt ódfél órakor lesz Pesten a' k. v. nagy redutteremben. — A' t. egyesületi tagok pénteken és szombaton (majus 3. 4.) vehetik által belépti jegyeiket (de csak biztosító lapjaik előmutatása mellett) szokás szerint Pesten, egyesületi pénztárnok Klausz E. L. urnál, a' tükörtárban, színház terén, a' k. v. játékszin épületében), valamint előadás napján kizárólag az egyesületi írószobában (a' v. színház ellenében, nagy hid utszán, Parkfrieder-ház 1-ső emeletében, hátul, az udvarra) — Budán pedig a' várban Milecz Imre urnál, a' „levélhez“ czimzett szövetáros boltban. A' már megalapított rendnek fenntartása végett a' t. egyesületi tagok illöleg kérettetnek, hogy a' belépti jegyeket csupán csak biztosító lapjaik előmutatása mellett méltóztassanak követelni; ha pedig ezek elhányódtak vagy elvesztek volna, ne terheltessenek helyettök a' biztosító lap párvját kivánni jövendő előmutatás végett. — Idegenek, kik ezen előadásban jelen lenni ohajtnak, az egyesületi írószobában előadás napján utasítást nyerhetnek. — Az előadandó hangművek felöl máskor bővebben.

Pesten a' nemzeti casino teremében apr. 21-kén adatott hangászati multság tárgyai voltak: 1) Onslow Gy. E-moll quintettje. — 2) Preciosa magánydalja Weber K. M.—tól; éneklé a' pesti műkedvelőnéknek egyik jelesbbike, t. Sch. L., M.—né asszonyság fortepiano (Erkel ur) kísérete mellett. A' szép számú közönség élénk tapsokkal tisztelé a' fiatal csinos műkedvelőné, ki itt ma előszer volt szives a' gyülekezetet szép hangjával örvendeztetni. — 3) Mayseder A-dur változatait igen csinosan 's helyesen játszá a' zajos tapsokkal üdvözöltetett fiatal Mayer József, Taborski ur derék tanítványa.

Kolosvári conservatorium hangversenye. A' kolozsvári conservatorium apr. 5-kén adá a' városi tánczteremben Haydn „teremtés“ című nagy oratoriumát. A' nagy számú 's mivel közönség teljes elégtelisével méltánylá a' conservatoriumnak e' remek mű sikerült előadásával bebizonyított előmenetelét, mint szintén Ruzicska igazgató ur érdemeit is. A' költemény textusa magyar nyelven énekeltetett. A' főbb szerepeket Gyergyai Ferencz (Uriel), Schell Mihály (Raphael), Frits Ferdinand (Ádám), Malom Luiza (Gabriel) 's Schmidt Julia (Éva), a' kardalokat pedig nagy részint az ének-iskola nevéndékei énekelték. Az oratorium apr. 10-kén köz kívánatra számos néző előtt ismételtetett, 's még fényesebb sikerrel.

(E. H.)

TÁNCZ.

Ó Budán (a' legközelebb elosztott nyomtatott hirdetmény szerint), jövő majus 2-kán esti 9 órakor, a' nemzeti színház javára, a' „korona“ című vendégfogadó terében, kegyes adományokból összegyűlt művek kijátszásával párosított tánczvigalom fog tartatni, melyre e' nemzeti ügynek t. pártolói tisztelettel meghívotnak. Alkalmos szállásokról a' város tanácsa fog gondoskodni. Reményleni lehet, hogy e' majusi 's egyszersmind nemzeti mulatságot a' fővárosi t. hazafiak számosan fogják meglátogatni.

UTASITÓ.

„Ansicht von Pesth. Seiner kais. Hoheit dem durchl. H. Erzherzog Joseph, Palatinus vom Königreiche Ungarn in tiefster Ehrfurcht gewidmet, von J. Bergmann.“ — Ezen aláírással jelent-meg mult hetekben egy pompás kömetszvény, Bergmann ur müncheni kömetsző intézetében, Paur F. M. pesti architectus rajza szerint. A' kép gyönyörű nagy imperial iven (hossza 34, széle 23 hüvelk), felséges nyomattal, a' müncheni kömetszvények nagy hírére méltó külsővel jelent-meg. Tárgyazza pedig Pestnek Duna-melléki legszebb részét a' Duna partjával együtt. Szobák diszítésére e' mű annyival is inkább használható, minthogy bel 's külső érdekekkel bir. Megszerezhetni Pesten a' rajzkészítőnél, Paur urnál, felduna-soron, Vodjaner-ház (42. sz. a.) 2-dik emeletében.

DIVAT.

17-dik divatkép (Parisból.) — Musselin felruha, hasonló fodrozatokkal; a' másik felruha virágos foulardból; — selyem kalap virágokkal. — Bécsi divat apr. 18-kán: krispin kozkás selyemből; gros-de-Naple-kalap szalma szegélyekkel 's virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉS Z.

Pesten vasárnap april 28^{kán} 1839.

KÖLTÉS ZET.

Sok és kevés.

Egy kis sugar is ollykor
 Mi jóltevő,
 Az érzi, a' ki életében
 Nem lön a' szép nap fényletében
 Bővelkedő.

Ha sors engedte, hogy sok
 Rózsákat szedj:
 A' hervasztó szél-lebbenésre
 Sok lesz-e, mondd, az elveszésre
 Belőlük egy?

De nekem szörnyű vesztés
 Egy harmatesöpp;
 Reményem várát öszzerontja
 Ha majdan a' végzés kimondja:
 „Már nincsen tölte.”

SZORGALOM.

Némberek munkássága Parisban. Alacson munkákkal a' nőnem egy éghajlat alatt sem foglalatoskodik olly mértékben, mint francia ország 's különösen Parisban. Itt a' postalovakat hölgy fogja kocszi elébe. Az uj hidon hölgy tisztítja-meg sáros csizmádat; színházakban hölgy árulja a' belépti jegyeket, és szintén hölgy zárja-fel a' páholyokat. Több hivatal-teremben hölgy az ügyvivő. Ha faraktárban fára alkuszunk, hölgyekkel van dolgunk. Boltokat pedig gondolni sem lehet hölgy nélkül. A' legnagyobb hotel bérlője hölgy; kávéházakban, vendéglő- 's olvasó-teremekben hölgyek a' felügyelők; dohányt árulnak, a' palais royalban hirlapokat kölcsönöznek 's a' rue de la paix-ben számadásokat irnak; szóval, mindenütt hölgy van, mintha az ügyek vivését a' férjfiakkal fölcserélték volna.

Uj találmányú tükörök. Thorton Tamás, Pbiladelphíában vegytan professora, a' tükör-készítésnek uj 's igen fontos

módját találta-fel. Ó t. i. érczeg - higanyos - üveg nemű vegyületet készít, mely ha ón -lemezzel bevont laptérre öntetik, miután meghült, kristálytükör szolgálatát teszi, 's ahhoz mindenben hasonló is. Illy módon kívánság szerinti nagyságú tükrök készíthetők. Thorton egyik szobájának falait 's mennyezetét illy nemű tükrökkel vonatá-be, mellyben midőn gyertyák gyujtattak, ezerszerreze verődött vissza a' fény, és valóságos tündéri terem tekintetét nyújtá a' szemnek.

Iris-gyertyák. Bolognában S*** marchese neim régi-ben bált adván, a' teremtet Bolognában feltalált Iris-gyertyákkal világitatá-ki. E' fényt árasztó szernek azon sajátsága van, hogy három változatban vörös, kék és zöld lánggal ég. Ama hatás, mellyet e' fényváltoztatás a' jelenvolt vendégekre tön, éppen olly meglepő, mint bizarr volt.

Kelelindiai borhűtő készítmény. Keletindiában a' boros paláczkokat, mellyeket behűteni akarnak, nedves kelmébe takarják, még pedig a' port, claret és burgundi borokat karmazsin vörösbe, a' maderait és sherryt pedig barna szövetbe.

Maguktól mozgó kocsik. A' gréczi ujságbau következőt olvashatni. — Tiefenbach Józsefnek, Gréczben, olly kocsi készítése sikerült, melly ló- 's gőzerő nélkül még közönséges utakon, rétek és szántó földeken, 's hegynek fel is nagyon könnyen halad, 's mellynek erőművezete igen csekély változtatással minden nemű malmok, hámorok, fonó- 's hajógyáraknál is sükerrel használható; mert ez erőművezet által a' költséges víz-építés megkímélhető, 's az eddig e' célra használt víz célszerű-ebben telkek öntözésére fordítható.

INTÉZET.

Utazó könyvtárak. — Haddington skót grófságban következő intézvény, melly figyelmet érdemel, 's franczia országban (mint mondják) utánzásra talált, kapott lábra. Bizonyos helyen mintegy 50, főleg vallásos, erkölcsi, történeti, élet- 's népleirási tartalmú kötetből álló könyvtáracska nyittatik. Ez két évig marad azon helyen, utána más jó, 's így tovább. A' grófság egész népességének számára 60 illy könyvtár van folyamatban; az egész tehát 3000 kötetből áll, mellyet minden helység nem egyszerre ugyan, hanem felváltólag, használ. Magában értetik, hogy ez intézvény a' körülményekhez képest felette módosítható.

ÉPÍTÉSZET.

Cagnola.*(Folytatása.)*

Cagnolának nevekő hírével szaporodtak nála a megrendelések is, mellyekkel őt megbizák. 1806-ki januárban bizott meg az akkori házasságra lépett pár, t. i. Eugen herceg 's Amalia bajor hercegnő számára, a Porta orientalén egy nagyszerű diszkapu építésével, melly legillőbben felelne meg a kitűzött czélnak. Nehány nap mulva, csak nem varázserő által teremtve, a kapu már készen állott. A tetszés olly közös volt, hogy e csak ideiglen fából, vászonból, 's gipszből plastikai módon felállított ivet egy illő helyen márványból is felállittatá a városi tanács. E czélra választák ki Mailandban a Mars-tér északi oldalát, hol késő őszszel kezdettek 1807-ben az építéshez Cagnolának személyes igazgatása alatt. A műemlék egészen a bolt fészkeig elkészült, de a háborús idők félbeszakaszták az építést. Cagnola azonban elégtételt nyert két évvel ezután az által, hogy ő fels. boldogult Ferencz császár az emléket személyesen 's az architektus hozzájárultával megszemlélé, és helybenhagyását részvevő szives indulattal kijelenté. A lombardi central congregatio a császárnak e nyilatkozását ugy tekinté, mint buzdítást, 's ennél fogva megrendelé, hogy e mestermű bevégeztessék, azonnal hozzá fogjanak, 's a legkegyelmesebb fejdelemnek tiszteletére ajáltassék, mint gyenge jele azon köszönetnek, melylyel neki az olasz népek a nekik szerzett békeért tartoztak; mi okból ez emléknek „Arco della pace“ nevet adtak. Cagnola rögtön kettőztetett erővel kapott a mű folytatásához, 's azt szerencsésen be is végezte.

Egy más hasonló műalkotvány azon nagyszerű joniai gerend, vagy oszloppárkányzat is, mellyet 's művész a Porta ticinesé-n emelt Majlandban. Cagnola ez emléknél világos példát adott a lombardi granit jelessége a hasznavehetőségéről illyes munkáknál. Azond gerend (Gebälke), melly kőben van létesítve, ugy szóllva hasonló munkák mintájaul szolgált; mivel ezen emlék felkészülte óta láthatni Majlandban a legbámulatosb munkákat készülni e kőből. — Más egyéb, ez évkorban szóba hozott, 's Cagnola által helyes dolgozatú rajzokban készült műalkotványok, mellyeknek felépíttetése a beállott körülmények miatt végrehajthatlan maradt, ezek: az ő különös szépségű javalattervei Majlandban a közkertek palotájának bevezésére feltalálva; egy tervet házak 's kalmárboltok számára, a Corso della porta Ticinese óriás 's hasztalan kapu helyébe; javalat egy emlékhez görög sztilben 's templom-alakban

a' Naviglió-n, a' porta nuova-nál; ezentúl javaslatok az Aresi és Saporiti házakhoz, 's a' façade-hoz a' Roi sanctuariumnál, a' Pantheon számára; egy az olasz tanács nagy gyűlési teréméhez; egy javaslat kertpalotához Malmaisonban, Josephine császárné megrendelésére; egy menagerie-építvényhez való, az olasz kormány meghagyásánál fogva; 's végre ama nagyszerű emlékhöz készített terv, hospitiummal együtt, a' Mont Cenis magasságon, mely 144 oszloppal láttatott volna el, mindegyike 10 láb általzóval.

Dicső emlékezetű Ferencz ausztriai császár 's a' Magyarok királya, megbizta e' hires olasz művészt, valamint egy időben az akkori trieszti építési főigazgatót, Nobile Pétert is, az új várkapuhoz Bécsben javalatterveket készíteni, mely emléket Cagnola tervei után kezdettek építeni, mellytől azonban később elállottak. Az alapok t. i. e' kapuhoz Cagnola tervei szerint már levoltak téve, midőn maga a' művész annak façadeját, mellynek a' cs.kir. várak palotája felé kelle fordulva lenni, fára 's vászonra a' létesítendő nagyságban, festeté, 's azt a' várak terén köz megtekintésül felállíttatá, hogy ekképp' közelítőleg felmutathassa tervének hatását. Ez alkalommal e' rajz ellen sok ellenvetés gördítettett mi azután arra birta őfelségét a' császárt, hogy meghagyná, hogy más architektusok is terjesszenek-fel ezen építéshez javalatterveket, mellyeknél azonban feltételül szolgált, hogy a' már letett fundamentumok használhatására ügyeljenek. Azon tervek közül, mellyek benyujtattak, ő felsége a' cs. kir. udvari építőtanácsnok Nobile Péter javalatát választá, mely azután végre is hajtott akképp', mint most a' várpalotai kaput szemlélhetni. — Cagnolának javalatai a' varalloi sanctuariumnak már felkészült façade-jához, — ugy a' harangtorony diszesítéseül a' Chiari külvárosban, — ismét a' barriére-hez készültek a' porta-orientale-nál, — megérdemlik, hogy különösen említettessenek. A' javalat kicsinyített mértékben volt bronzban Peci s urtól, csupán művészet iránti szeretetből valósfva, mely munkára Cagnola maga szorgalmasan felügyelt. Jelenleg fel van állítva e' remekmű az ambrosianumi könyvtárban, mely e' jól elsült művet az említett magányurnak örököszeitől 36.000 majlandi liraért, vagy 10.666 pengő forintért szerezteté-meg. — Nagyobb része a' felhozott rajzolatoknak nagy réztáblákra van vésvé egyes művészek által, 's azoknak kiadatására most is váraozzik a' művészi világ.

(Vége következik.)

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN apr. 22-kén „Mariana“ színjáték 5 fvsban (Treitschke Fridrik után Jakab István). Egressy urnak (Pierre) ez egyik jobb szerepei közül, melyet ma is jól adott. Jeles volt Laborfalvi Róza k. a. (Mariana) is. Nézök gyéren. — 23-dikán „vibourgi hôtél“ vig játék 4 fvsban. Második fvnás után bizonyos Frankenstein ur és Steiner k. a. kettős kozákot tánczoltak, 3-dik fvnás után pedig Kaczérnéval tánczolt a' fennebb említett Frankenstein kettős magyart. Szegény magyar táncz, milly nyomorult báb-ugrálássá alacsonyitanak téged! Nézök igen kevesen. — 24-kén „fekete aszszony“ parodia 3 fvsban. Szathmáry K. (Hani) kellemesen lepte-meg a' közönséget. Csak előre! szorgalom, tanulmány, pálmát vivhat-ki. Nézök a' szokott számnál valamivel többen.

R-t.

DEZSEN, mart. 19-dikén a' „tündér Ilona“ költőjének „garabonczás diákja“ adatott, 's böven megtöltvén a' teremtet a' jutalmazott komikus Sipos öröme, kedvet 's köztetszést és nagy eleményt szerzett. — 21-kén Bethlen Ferencz gróf forditmánya szerint „Borgia Lucretia“ adatott, 's a' czim-szerepet Szaklányiné szorgalmaért dicséretesen, Gennarrót a' szomszéd Kolosvárral vendégképp' érkezett ottan táncz-, itten színművésznek föllépett Egri János ur, Alfonsót a' hasonlólag Kolosvárral jött Csely nevű tánczművész adá. E' két ur jobban tenné, ha lejtésben nyert hirnevüket más pályán nem kozkáztatnák; mert azon kívül, hogy kis hazánk fő városa színészeinek nevezvén magukat, e' vándoroknál gyöngébbek valának, más fölül a' két ellenkező szakmányba beavatkozásuk által azt eszközlik, hogy erejük oszolva, egyikben sem haladhatnak. — 23-kán „Gyászvitézek“ fiatal Szigligetinknek e' sok meglepő jelenettel, költészi képző erővel 's honszeretetet idves szellemét lehelő műve adatott többek jutalmul, a' társaság dicséretére szolgáló sok igyekezettel. A' működők közt Szaklányi (Ráb) sok hűséggel 's lelkesültséggel játszott; Lócsey (Csanád), e' harmad hónapos fiatal színész, sok szép reményt nyujta kellemes hangja, tiszta, folyó, nem erőtetett előadása 's esinos külseje által, 's kivált há testmozgásait szabatosakká igyekszik tenni, örömmel idvezeljük őt e' pályán. Egri (Ákos) sokszor a' tulságig igen nagy hővvel adván szerepét, azon meggyőződésre vezérle, miként az igen nagy valóság előidézetében feszített erő, ha avval művészi tehetség nem páruul, a' hatást elveszti, 's kivált az értelmetlenebb nézők szemeibül könyek helyett nevetést facsar-ki, mi sokszor legigazabb hévmérője a' darab jól vagy rosszul adatásának. Legkiváltabb pedig az önteltség (suffisance) elhagyását és szerény játszasmódot ajáljuk ez urnak, ha a' tánczosi pálya fölhagyásával a' színészire kíván lépni, melyek közül mi ismételve neki az elsőben több szerencsét jóslunk. Patáky (István király) bár diszes öltözeféért dicséretet, de szerepe nem tudásaért megrovást érdemel: pedig annál nagyobb, minél kisebb volt egyetlen jelenetből álló szerepe. Csely (őreg gyászvitész) szívhatólag mondá-el a' gyászvitézek elnyomatott sorsuk mellett is hazafi lelket tüntető könyörgését. Szaklányiné (Ilon) sok belső érzéssel játszott. Horvátét (Rózsa) figyeltetjük, hogy ha fentebb nyilvánított helyeslésünket továbbra is kívívni akarja, a' neki teljességgel rosszul álló kézdörzsöléstül 's fürtjeinek kellemetlenül ható gyakori igazításátul

szoktassa-el magát. Ő a' zavarba jött indulatokat, küzdést, beharozot 's a' t. illy helytelen mimelésekkel akarja velünk éreztetni: pedig ha e' részben egy elismert érdemű művésznőt figyelmesen megűéz vala (példaul az arezjáték 's mimikában mintaul minden színésznőnek soha eléggé nem ajálható derék Déryné) ellenkezőt tanulhatott volna Oxes rabkalmárt játszó Sipos nem látzik érteni a' komoly drama irányát: különben a' rögtönzettekől óvna magát. De mi csuda, ha e' részben bátoritást a' kitörésekben néha magát nem mérseklő közönség egy részétül vesz, 's meg nem gondolja, hogy lelkes Szigligetink gondosan 's gazdálkodva fölszámolt kifejezetei az ő silányka bohóczy toldásaira nem szorultak; mert különben ezt elő nem adhatták volna Pesten is.

TALABA 's társai.

NAGY-VÁRADRÓL. — Játékszíni napló. — Április 4-kén adák színészeink a' „képet“ Houwald után Gaaltól fordítva. — Örömmel olvastuk a' hirdetményen, hogy Szakácsy ur itt mulatása ideje alatt, mint vendégtagnak e' társaságnak, a' váradi közönség köz örömeire fellépend. Spina rosa szerepében kezdé-meg vendégjátékait, 's e' szerepet meglepő kellemmel, 's művészileg adá, az őt igen tisztelő váradi közönség teljes elégedésére, Leonhardot pedig Hubenayné assz., kit látni valódi gyönyör volt. Chiabay ur (marquis) elég jól játszott; de óvakodjék az egyhangú szavalástól. Camillát Kántorné assz. művészileg, gróf Nordot Tóth ur jelesen személyesíté, a' várnagyot Nagy ur helyesen. Végén Szakácsy ur, Kántorné és Hubenainé asszonyok előtapsoltattak. Nézők a' rosz idő daczára is elegen. — 6-kán Chiabay Pál ur jutalomjátékaul „Aba“ eredeti szom. ját 5 felv. Szigligeti kedves irónktól került szinpadra. A' czimszerepet Tóth ur adá, de fájdalom igen halul; mert sehogy sem fogta-föl characterét e' ritka szerepnek; hozzá járult még a' szerep nem-tudás is Saroltát, nejét, Kántorné assz. igen helyesen, Juditot Hubenayné assz. jól adá. Bue kis szerepét Szakácsy ur igen érdekessé tette, 's legjobban játszott. Földvári ur (Bukne) siker nélkül igyekezett. Az előadás félszeg volt, 's nem egybevágó, minek oka bizonyosan a' készületlenség; 's e' kárhozatos ok elég megbuktatni a' legjobb szinművet is. — 7-kén „szerelem és champagne“ vig ját. 5 felv. Gááltól jött szinpadra. Falusit Nagy ur elég iparral, Csatáry Vilmost Szakácsy ur igen jól adá. (Ha Szodobi ur bejött falusi magányából, 's jelenvolt, meggyőződhetett, hogy Szak. ur a' társalkodói szerepekben is igen otthonos.) Dengelegit Chiabay ur tetszésre 's természetesen adá; Szadányit Földváry ur, Szélszakit Udvary ur gyengén (több figyelmet fordíthatott volna megtanulására), Adélt Tóthné assz. 's Mezeinét Kántorné assz. helyesen, Obscuridest Hubenay ur jól, 's igen mulattatólag. Rózi (Hubenayné assz.) elég pajkos és ügyes szobaleány volt. Az előadás meglehetősen egybevágott, jól sikerült, 's nagy tetszéssel fogadtattott. — 10-kén Tóthné asszony részére a' „majom és völegény“ bohózatban, énekekkel 3 felv. Nesztroytól, Chiabay ur (Flachkopf), Hubenayné assz. (Bertha), Pálné assz. (Lizi) tetszettek; Nagy ur (Mondkalb) igen jól, 's köz elégedésre játszott; Pály ur Tiburtiust türhetően, Kövály ur a' kertészt, 's leányát Tóthné assz. Genovevát jól adák. A' darab hőse ma Johannovic ur (Mammok) volt, ki sok ügyességgel 's helyesen majomkodott; de töle még többet vártunk, 's pedig olyakat, miket még eddigelé nem láttunk. E' feszült várásnak oka a' hirdetmény volt, melly őt a' pesti két szinpadon 's arenákban, sőt még német ország színein is el-

sőséget nyertnek hirdette. Mindig tanácsosabb 's jobb kevesebbet hirdetni, de többet tenni: így a' várakozás jobban kielégíthető. Nézők igen sokan. — 11-kén ismételtetik e' darab: de szegény Mammok első fölvonás végén, a' tányérok harabdálása alkalmával, jó darabra bevágván orrát, a' játéknak hátra levő része, fájdalom! elmaradt.

BIIARI.

KOLOZSVÁRATT febr. 16-dikán „Pókaiak“ történeti színjáték került színpadra. (Irta Szigligeti.) E' napig a' színház zárva volt; mert közönségünk a' hideg farsang végén inkább bálnak, mint Thaliának gyül zászlója alá. No de nem is csuda, mert nagy hideg volt, és színházunkban mind eddigelé fűtő nincs; már pedig — hála a' felvilágosodásnak! — ma nálunk mindenki okosabb, mint hogy drága pénzével magának egyszerre hülést és unalmat vásároljon. Azután még mikor lelki kemenczénk is nagyobbára fűtetlen, nemde szükséges a' csikorgó hidegben olly helyekre vonulnunk? hol — melölve a' forró fűtőt — ezer bájos hevítőre találunk, mint meg annyi mozgékony, divatos fűtőkre, kiknek — ha álarczuk alatt is — szemök tüzenél érezzük azon kábitó melegséget, melly az anyaginal százsorta forróbb hatással száll hideg idegeinkre! Mint mondtam „Pókaiak“-at adák színészeink. Erdélyről irtt történeti évkönyveink nem igen kínálkoznak illy hatásos dramának való eseménynel, mint a' Pókaiak ezen időszaka; 's hogy Szigligeti volt az, ki ezt elsőben színre alkalmazá — minden kifogás nélkül dicsérendő; de előttem úgy rémlik, hogy mindenik színművére nagyobb figyelmet fordított, mint éppen erre. Ez állításom bizonyossá válik mind azok előtt, kik e' történeti szaknak figyelemre méltóbb oldalait — mellyek a' dramából kimaradtak — hiven ismerik. Meglehet ugyan, hogy ez oldalakat közbe szőni mai időnkben kissé kényes volt; de hogy átalgán kimaradtak, nem minden nehezteles nélkül emlitjük. Egyébiránt így is, mint van, meglepő jelenetekkel, dramai képűekkel elég gazdagon el van látva, 's a' historiának is hiven enged, ám-bár megszűkített körében. Különösen a' Pókai János és Péter közötti nagy testvéri szeretet, mellyet a' historia is kikiált, szépen van rajzolva a' darabban, de nem minden tulság nélkül. Tóth ur mint vendég (Pókai János) jól játszott. Magyar bátorság nemes elszántsággal vegyülve hű bélyeget nyomának viseletére; de ohajtható volt volna, hogy tömlöczheli jelenetében lelki ingere, fokozat szerint szebb és magasabb hatással öntse-ki magát a' hang tolmácsában. Haray (Pókai Péter) is talán vendégképp' játszó; mert a' hirdetményen az ő neve is ki volt csillagozva. Haray szerepe az volt, mellyen fordul és alapszik a' játéknak dramai oldala. Igen, de csak a' szerepben; mert személyesítőjében nagyszerű hatása merőben elbukott. Ezt bizonyítja a' játéka iránti minden oldalról nyugtalankodó közönség. — H. urnak e' szük helyen tanácsolni nincs hatalmunkban; mert rossz játéka elleni kifogásunk ivekre terjedne. Tehát most csak annyit kénytetünk mondani, hogy illy szerepeket, ha akarja, hogy örökösen el ne romoljon — soha ne vállaljon addig, míg boldogabb idők nem derülnek művészetére. Minden esetre Hegedűst ohajtottuk volna e' szerepben. Johannának (Pókainé) voltak eltalált jelenetei; de többnyire keresettek. Szaploneczay (Bátori István) jól tette volna, ha Pókainé esengésekor több gyöngédséget mutat. Kilényi (Békés Gáspár) elcsuszott. Az apróbb szerepekben elég tűz ömlött-el, 's mindenki hű mássa kívánt lenni a' drama Magyarjainak. Nézők elegen.

VRSS.

UTASÍTÓ.

Gombkötő munkák ajánlása. — Alulírt hálásan köszöni azon kegyes bizodalmat 's pártfogást, mellyben őt mind a' közelebb mind a' távulabb lakó minden rendű t. cz. uraságok műveinek méltánylása által több év óta (kigyo utsza szegletén levő boltjában; szembe az uri utszával, 434. sz. a. „Mátyás király“ czimképe alatt) részesíteni méltóztattak. Egyszersmind kifejezhetlen édes örömmérettel jelenti, hogy ég kegyelmével szerencsétlen helyzetéből, mellyben mint világtalan három évig szenvedett, annyira kigyógyult, hogy munkálatait tökélyesen 's kívánat szerint maga rendezheti.

Minek következtében értesíti t. cz. pártfogóit, hogy boltjában a' legújabb divat szerint készült többféle magyar öltözetekre, hasonlóképen cs. k. tiszti egyenruhákra (uniformisokra) való gombkötő munkák, azokhoz tartozandó arany, ezüst, és selyem vitéz kötések, övek, mente- 's kardkötők, kócsagtollak, arany és ezüst foglalásokkal, nem különben liberiákra való zsinórok válogatható mennyiségben mindenkor készen és legillőbb áron találtnak.

Azon t. cz. uraságoknak pedig, kik őt bizodalmmal megtisztelik, és vele a' magyar öltözetnek akármi nemű készítményéről értekezés végett szólni ohajtnak, ajálja utmutatásul pontos készsége. Szóval arra fogja alulírt minden iparát fordítani, hogy a' nemes közönségnek teljes elégedését és kegyes pártfogását ennek utána is megérdemelje.

Ez okból jegyzi különösen azt is meg, hogy az ő árjegyzékei mindig „Mátyás király“ köre metszett czimképevel együtt vannak írva, és hogy csak az így tőle feljegyzett gombkötő munkák mineműségéről vállalja-fel a' felelet terhét. Pesten 1839. april 23-kán.

Szilágyi István,
polgári gombkötő.

Figyelmeztetés a' szépnemhez. Alulírt mély tisztelettel jelenti, hogy bécsi utjából már visszatért, 's a' császári fővárosból egészen új, parisi ruha-mintákat hozott magával, névszerint az első divat-szabók által készült mantillákat (mellyek uj alakjok által különösen kitünők), legékebb szabásokat dámáknak való tavaszi köntösökre, más egyéb az éykorhoz legillőbb tárgyakkal együtt. Az eladási ár legjutalmasabbra van határozva; a' szilárd szolgálat felől minden rendelet alkalmával a' t. pártfogók maguk is legbiztosabban meggyőződhetnek lakásom helyén, váczai utszán, a' 3 Gráciánál, 2-dik emeletben.

Argauer Antal,
polg. nőszabó.

DIVAT.

Parisban az asszonyi-nem kis kalapot visel, melly azonban bájosan keriti körül az arczokat. Nagyon divatoznak a' sárga és fehér ris-szalma-kalapok; krephez igen jól állnak a' marabu-tollak. — A' szalagok rojtosak, szegélyesek, koczkások, mint már említettük. Indiai musselin ruha tunika-alakban hasonló szövötte de himzeményekkel körözött, más ruha fölött kedves, divatos öltözet. — A' női zsebkendők széles szegélynek folyvást, keskeny csipkével 's arany himzeményvel ékesítve. Himzettek a' gallérok, pelerinek, manchettek is és több sor valenci csipkével díszítve. Illyenek a' nyílt felruhák, sálók és mantillak. — Városban a' ruhák-ujjai felbőségűek; a' kis nap-ernyők ugy készítve, hogy nyelöket rövidre vagy tetszés szerint hosszúra is lehessen kieresztetni.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

KÖNYVMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 2^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

Hozzá.

Ha szép szemedbe nézek,
Nem kell csillag nekem,
Arany gyémánt — se' semmi,
Mit föld vagy ég terem;
Mert mint szemel gyémántja ég,
Oly fényt nem szül se' föld, sem ég!

És arcodat ha nézem,
A' kellem bíborát,
Nem kell virág se' semmi,
Mit föld tavasza ad;
Mert mint arczod rózsája gyult:
Oly szint virág egy sem pirult!

'S ha ajkod dalszavára
Mélyen elámulok,
Csuda! ha ennyi kéjből
Ébredni nem tudok?
De mért is, o! mért nyiltatok
Ti báj-szemek, ajak, arczok!

Hiszen ha szűdbe nézek,
Élet se' kell nekem;
Mert ott másnak fogamazik
Az üdv, a' szerelem.
Ah így mért, o! mért nyiltatok
Ti báj-szemek ajak, 's arczok!

VERESS JÓZSEF.

SZORGALOM.

Vaskapu. Boltonban, De an ur gyárában, a' nagy ur megrendeléséből, jelenleg egy nagy, izléssel czifrázott vaskapu öntetik, mellynek magassága, hozzá számítván a' kapuszárnyak fölé jöendő czifrázványokat is, 35 lábnyi. A' kapuszárnyak 22 láb magasak, szélességök összesen 12, a' sarkdarabokkal pedig 18 láb. Mindkét oldalról 3' 's 9" átmérőjű márvány-oszlopok alkalmazvák, mellyeken csinos öntésű diszedények nyugosznak. A' szárnyrostélyok minden oldalról 23 láb hosszúk, 's 7 láb 6 ujnyi

magas márvány talaj felett állván, egészben 22 láb magasak. Nehézsége 40 tonnát (80.000 font) tesz. Kerül pedig felállításával együtt 200.000 livrebe. A' minták 900, 's a' ládák, mellyekben átszállítatik, 150 livrebe kerülnek. Ezen kapu a' zultannak Boporus mellett épült palotáját díszitendi.

T e h e r e m e l ő g é p e k . A' vincennesi munkálatoknál egy igen egyszerű 's még is szerfelett hasznos készítménnyel szállíták-fel az árkokból az átelleni lejtire és védhelyekre a' földet. A' védhely tetejére egy göresiga volt alkalmazva, mellyről két mérlegdeszkával ellátott kótél csüggött-le. E' mérlegdeszkák egyike az árokban, másik a' védhely tetején állott; míg egyik munkás földdel rakott talicskáját az alatt álló mérlegdeszkára tolá, azalatt másik a' tetőn álló deszkát önterhével lesülyeszté, amazt pedig fölszállítá.

RÉGISÉG.

TRIGARDON. Áttekintve ó Pleurona romjainak terjedtségét, pompáját 's azon szűk helyet, mellyre szorítvák, nem lehet a' vándornak nem bámulni. Uj Pleurona láttára még inkább bámultunk; de Trigardont 's a' környéken szétszórt helleni romokat körületekintve, ámuló csudálkozás fogta-el lelkünket. Alig egy napi járó földön 's e' majdnem ismeretlen zugban a' fénynek és hatalomnak annyi omladványai összehalmozvák, mellyek mindent felülmulnak, mi Pelopponesus hajdani dicsőségéből fennmaradt.

Katochiban egy deli, fiatal embernél kérdezősködvén a' Trigardonba vezető ut iránt, az olly szives volt velünk kalauzul utazni. Ez megmutatá a' legérdekesebb helyeket, mellyeknek] feltalálása kalauz nélkül napokba került volna. A' cserjefa és kökénybokrok sűrűsége miatt bajjal haladhatánk, 's éppen azon helyekre nem juthattunk, hol a' hajdani révnek kelle fekünni. Egy magas, helleni építésmódban készült torony, melly még most is 50 lábnyi magas, védé a' révet; a' városon felül és a' várostól eddig nyuló 's révet környező több szegletes falak a' város falaival földhányások által egyesítvék. E' romok a' szegletes építésmódra mutatnak, de a' hajdannak karakteristikájára, melly Tiryn és Mycenä romjait annyira bélyegzi, nem találunk rajtok. A' kövek arányos nagyságúak, ésinosan összefoglalvák és szegleteik faragványokkal díszítették. A' révet környező falon átmászván, legnagyobb ámulásunkra egy a' falba rakott ivhajlásos kapuhoz érkeztünk. Az ivhajlás majd nem félkör idomú; az azt képző kövek pedig a' sok szegletesség bélyegét viselik magukon.

Ámbár ezen ivhajlás falban áll, 's a' legrégebb kori építés stílusában készült, még sem merném Pleorona és Chalcis romjival egykorúnak állítani, de még csak Perikles korabelinek sem mondani. Inkább azon korból valónak állíthatni, midőn a' Romaiak görög országba hatottak, 's ha ezen állítás megvalósodnék, akkor biztosan lehetne állítani, hogy az ivhajlások, ámbár közönségesen nem használtattak, még is ismertettek már görög országban a' romai hódítás előtt. Kyria-Irene romjai igazolni látszanak e' véleményt. A' falban készült kapuk ivhajlásosak, noha az ivhajlás csak két kőből, a' fal két oldalából, kikönyöklőből áll is, mellyek közepén félkör-idomban kivájják; nem ritkán három kő is képi az ivhajlást, 's ilyenkor a' harmadik zárkőül szolgál. Ugyan azon helyen egy csatorna is látható a' sziklában, mellyet három fal szel át, 's ezeknek mindegyikében különböző ivhajlások alkalmazták; ezek ámbár goth idomúak, még is indiai elvek szerint építvék. A' mycenai ivhajlás, melly közönségesen Agamemnon sírjának tartatik, egymásra következő körsorokból áll, mellyek folyvást keskenyebbek lesznek annyira, hogy minden kör egy mértékirányos ivhajlást képez.

Trigardon (romlott szláv szó, melly magyarul háromváros-t tesz) bizonyosan a' hajdani Oeniadä lesz. 'S ha a' révről adott leírásomat Polybius iratainak következő helyével, mellyben II-dik Fülöpnek az Aetoliakkal folytatott háborújáról szól, összehasonlítjuk, minden kétségünk eloszlik. Aetoliába rontása és Thermus bevétele után Oeniadäbe ment Fülöp, hova hadseregét is küldte, hadának visszaérkezését a' partokon bevárando. Az Aetoliak készültek e' jól megerősített helyet védelmezni, de Fülöp közelsége félelemmel töltvén-el keblöket, a' várost odahagyák. Fülöp birtokába vette azt, 's a' kalydoniai földeket kizsarolván, martalékját a' város falai közé szállította. A' történetiró szavai következők: „Látván Fülöp csudásan kedvező fekvését a' városnak, melly Akarnania és Aetolia határain Acheolus torkolatjánál, a' corinthetai tengeröböl torkánál, 's a' pelopponesusi partoktól csak 100 stadiumnyi távolságra fekszik, és hogy a' várost erős falai 's a' környező mocsárok már is eléggé védik, elhatározá azt még inkább megerősíteni.“ E' határozat következtében öveztetett a' rév és hajók állomása fallal körül, melly fal a' révet a' fellegvárral is összekapcsolá.

Kalauzunk állítása szerint több földalatti üregek vagy oltárok (βῶμοι) is vannak, mellyekhez őt gyermekkorában elvezették; ezeknek oldalai festvényekkel (ζωγράφια) borítvák, de e' festvények nem ábrázolnak szent képeket. Azonban a' helyre, hol azok

vannak, már nem emlékeznek. A' sziklába körszin is van vágva. Az area (udvar) mintegy 35 lépésnyi hosszú; harmadfél lábnyi mélységben 20 sor ülés megy körül, 's ezek felett talán mintegy két annyit számlálhatni-meg. A' városon egyébiránt éppen olly rombolást tön az idő vasfoga, mint kortársain, 's omladványai annyira fedvék bokrokkal, hogy csak nagy bajjal lehet hozzájuk férni.

ÉPÍTÉSZET.

C a g n o l a.

(Vége.)

Azonban nem csupán rajzolatok 's tervek, de sok valósított műalkotvány azokkal együtt, mellyek már említették, állanak-fenn Cagnolától 's ezek: sz. Marcellina kápolnája a' st. Ambrosio fő-egyházban; a' Concorrezzo egyház; a' harangtorony Urganóban, karyatideivel; a' gömböly-templom Ghisalba-ban, pompás atriummal; a' nagy 's fölségesen diszitett terem az appartement-al együtt a' nemesi egyesület palotájában — egy mű, mellyet ő 54 téli napon hihetlen pontossággal végzett-be; a' megaranyozott vegyércz-tabernaculum a' delle Signore della Guastalla egyházban; 's végre saját nagyszerű palotája 4 szép fronttal Inverigo-ban.

Cagnolának e' ritka elmeművei arra birtak minden művész 's műbarátot, hogy atelier-jét felkeresse, hol azok barátságos nyájas elfogadással üdvözöltettek; bár kinek is felvilágosításokkal, oktatásokkal 's tanácsával szolgált, 's némellyek a' fiatal architektusok közül neki köszönik kiképezésüket, kik is ekképp' Cagnolának művészi alapelvei által érdemet 's tartós hirt szereztek maguknak. Nagy számuk között különösen kitünteté magát *P e v e r e l l i*, ki dús szellemű építő művészünk elválaszthatlan kísérője volt, kinek is ő végrendelményében évi nyugpénzt hagyott. — Cagnola több évig igazgatója volt a' majlandi cs. kir. színháznak. — A' majlandi kormányshé 1832-ben a' cs. kir. intézet (institutum) mindkét osztályának igazgatójává nevezte-ki őt, mellynek tisztelettagja volt már 1812-től kezdve. Boldogult Ferencz császár, ki 1825-ben kamarásnak nevezte-ki, feldiszitéz érdemteljes, hasznos férfiút a' vas korona rendjével. — Cagnola Luigi marchesé-t a' guta ütő-meg 1833-ki augusztus 14-kén, 's elhunyt a' neki igen kedves és pompás *I n v e r i g ó*-n, falusi jószágán, olly vidám 's könnyű halállal, millyben csak egy tiszta, jámbor szívű férfi részesülhet hasznosan bevégzett élet pályája után.

NOVÁK DÁNIEL.

LITERATURA.

Figyelmeztetés.

A „Szinmütár“ első füzeté már elhagyá a' sajtót. Tartalma: „Ruy Blas“ dráma 5 felv.; Hugo Victor után francziából fordítá Nagy Ignác. Ez alkalomkor szükségesnek véli a' kiadó vállalat a' célját röviden közleni. Emelkedő színésztünket naponként nagyobb figyelemre méltatja a' közönség: illő tehát mindent elkövetni, mi e' kedvező körülményt sikeresbbé teheti. Ezt a' „Szinmütár“ nagy mértékben törekszik előmozdítani, mert 1-ször: a' kiadó iparkodni fog a' pesti nemzeti színpadon köztetszéssel adatott „eredeti színműveket“ a' mennyire eszközölhetni, gyorsan közre boesá-tani; 2-ször: a' külföld színpadjain tetszéssel adatott, vagy éppen sajtó alul kikerült jeles színműveket, miknek biztosan jósolhatni nagy hatást, az eredeti szerint készült fordításban legnagyobb gyorsasággal közlenni a' „Szinmütár“; 3-szor egyes kivételek gyanánt olly eredeti színművek is fognak e' gyűjteményben megjelenni, mellyek a' pesti színpadon még nem adtak ugyan, de nagy hatást ígérnek; 4-szer: a' „Szinmütár“ olcsósága lehetővé teszi, hogy minden magyar színésztársaság igazgatója azon áron, mellyet egy színmű leírásáért fizete, 5-6 példányt vásárolhat minden egyes füzetből, minek ezek lesznek hasznai: nemzeti nyelvünk tisztán fog hangzani minden vándor színésztársaság ajakiról, holott eddig a' hibás leírások miatt undok korcs-magyar-ság sérté gyakran a' hallgató közönség füleit; — eddig a' színészek csupán az olvasó próba alkalmakor hallák az egész színmű tartalmát, 's ez koránsem elég arra, hogy a' főszerepvivők egész lelkületét foghassák-föl a' színműnek: ezentul ellenben a' főszemélyek a' legszegényebb társaságnál is külön nyomtatott példányból fogják tanulhatni szerepeiket, mi rendkívül hasznos leendő kötelező szerep-fölfogásra, 's egyszersmind gazdaságos; mert egy példány nem kerülend annyiba, mennyit most egy főszerep leírásáért fizetni kell; 5-ször az első három pontbul az is kiviláglik, hogy a' közönségnek csupán kellemes olvasmányt szándékozik nyújtani a' kiadó, mert száraz, untató 's korszerűtlen színműveknek helyet soha nem fog adni gyűjteményében. — A' „Szinmütár“ első kötete 12 füzetből álland, mellyek mindegyike egy egy, külön megszereshető, színes borítékba kötött, eredeti vagy fordított színművet foglaland magában, finom flumei velinen 's két oszlopu csinos nyomtatással, 4-edréthben. Minden egyes füzet árát az ivszám fogja meghatározni. Az eredetiek ára, a' szerzőknek fizetendő nagyobb tiszteletdíj miatt aránylag drágább leendő. A' 12-dik füzettel czimlap, tartalom-jegyzék, 's egy jeles színész, színésznő vagy színműíró arcképe fog kiadatni, melly külön áron lesz megszereshető. Az egyes füzetek megjelenési határideje nincsen korlát közé szorítva; a' közönség részvéte gyorsítani, hanyagsága pedig késleltetni fogja azt; ez utóbbi elkerülésére egész erejét fáradhatlan szorgalommal fordítandja a' kiadó. Az egyes színművek végén, mennyire a' hely engedi, szükséges rövid jegyzetek leendőnek az előadásról, szerzőről 'st eff. Megszereshető a' „Szinmütár“ minden egyes füzeté Eggenberger 's fia pesti könyvárusok által a' két magyar haza minden könyvárusánál 's Pesten szinte minden könyvkereskedésben és a' kiadónál a' „Jelenkor“ szerkesztő hivatalában, hol egyszerre vett 5 példány után a'

6-dik ingyen adatik. Este a' pesti magyar játékszin pénztáránál is kaphatni példányokat. A' „Szinmütár“ 2-dik füzete majus közepén jelenend-meg; tartalma: „peleskei notárius“ írta Gaal József. Budapest, april 16-kán 1839. NAGY IGNÁCZ.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Meghivás. — A' pesti magyar színház fentartására összeállt részvénytársaságnak, jövő majus hó 5-kén délutáni negyedfél óraker, a' megye háza nagyobb teremében tartandó közgyűlésére minden t. cz részvényes tisztelettel megkéretik. Pesten 1839-dik évi april 25-kén

az igazgató választmányi
jegyző által.

PESTEN apr. 25-dikén „genfi árva“ színjáték 3 fvsban (írta Castelli, fordította Radnótfai Nagy Samuel.) Egressy (Strömborst) ma kitünöleg szabatosan, sőt mondhatni, igen jelesen játszott. Hivatásai érdemeit voltak. Dicséretes iparral működött **L a b o r f a l v i R. k. a.** (Therézia) is. Nézök gyéren. — 26-dikán „tündérvilági leány“ tüneményes vig játék 3 fvsban. Ifjúság olly változó még nem volt, mint szinpadunkon; majd minden előadaskor más, és egyik sem az, minek lennie kellene. A' mai ifjúságnak jóakarólag tanácslanók, ne feszitse-meg a' hurt erősen, mert elpattan; vagy ne fusson olly koci után, melly föl nem veszi. **S z e r d a h e l y i u r** (Vurzel) a' régi volt szerepében. Nézök szokott számmal. — 27-kén „Caesario, a' férjfi-gyűlölő“ vig játék 4 fvsban (Volf után Komlóssy) mulattatott. A' milly jeles és eredeti torzkép volt **S z e n t p é t e r y u r** (Kardos), éppen olly tulzó 's visszataszító öltözetével **K o v á c s n é** assz. (Sybilla). Nagy hibája K. asszonynak, hogy tetszeni akarásból sokszor tul csap az „eddig 's nem tovább-on“, 's feledi, hogy „omne nimium vertitur in vitium.“ Azért, hogy valaki szenvedélyes trombitás, nem következés, hogy olly ijesztő vázhoz is hasonlítson, minő ma K. volt; annyival kevésbbé pedig, ha egy bárói ház tagja. Nézök gyéren. — 28-kán „én“ vig játék 1 fvsban (írta g. Bethlen Ferencz). Jeles volt **S z e n t p é t e r y u r** (Hájf) 's **T e l e p i M á l i** (gyermek). Ezt követte „Arlequin kalandjai“ izetlen pantomia 2 fvsban. Dicséretet egyedül **T e l e p i M á l i** (parancsnok), **S z a b ó u r** (Pierrot), a' hármás magyar 's az abroncs-táncz érdemel. — Nézök a' szokott számnál többen. — 29-kén **E r k e l** kar mester jutalmaul „esél“ első eredeti magyar vig opera 2 fvsban (írta Jakab István, muzsikáját szerzette Bartay Endre) adatott, miről máskor.

Σ.

KOLOZSVÁRATT febr. 17-kén „esörgő sipka“ adatott, melly a' vasárnap embereit még eléggé képes bűvös menetével megnevetetni: de még is hagynók tán nyugodni e' darabot; régiebb időben ugy is már nagy szolgálato-kat tett a' szinpadokon, 's mai időben nyugodnia kellene aggságában. A' darab jelen hőse **K e c s k é s** volt, kin a' karzat talán betegségig neveté magát. Nem is csuda; mert ő igen tulzó volt, 's e' mellett illedelem-sértő. Illik-e éppen szinpadon valaki után rugni? ezt pedig **K e c s k é s** (Halász) tette, midőn egyik zarándokra jót ütött, a' másra pedig hatalmast rugott! — 19-én „Saluzzoi Corona“ jött nézök elébe. (Szinjáték 5 fvnásban; írta Raupach.) E'

darab a' mellett, hogy nagy része untató, felette nyulánkos is. Tóth (Saluzzo) értelmesen játszott; különösen az utósó fvnásban, midőn Saviglianónál (Szöke) leánya életeért esengett, helyes viselete szivrázó volt. Szaploneczayné (Corona) kedves volt, 's játékaival elragadó. Szöke (Savigliano) kedvtelen látszott játszani, 's ez okból nagyon is untatott; szerepe sem volt hatalmában. Szaploneczay (Guido) úgy tetszék, mintha fordulatot venne a' roszból, 's igyekszének magát kiemelni gyöngeségeiből; mert játéka ma kedvességet nyert Bár ezután is! — Az egész előadást több rendetlenség háborítá, mellyeknek következtében egybevágó nem lehetett. Nézők kevesen.

V R S S.

HANGÁSZAT.

Pesten: 1) Ole Bull ur, a' „Váza-rendnek“ (brillantokban) vitéze, apr. 27-kén 5 órakor adá első hangversenyét a' nagy reduttermében. Tárgyai voltak: 1) Beethoven „Prometheus“-ának ouvertureje egész hangász-karral. — 2) „Allegro maestoso, adagio cantabile, és rondo pastorale“; szerzé és játszá hegedűn egész hangászkar kísérete mellett Ole Bull ur. — 3) Proch Henr. „panaszom“ czimű dalját éneklé Stampfl F. ur fortepiano (Merkel ur) kísérete mellett. — 4) „Adagio religioso“ — szerzé és játszá a' versenylő ur. — 5) Rossini „Erzsébet“ operájából nagy aria (sento un interna voce); éneklé Gyöngyössy Sarolta kisassz. egész hangászkar kísérete mellett. — 6) „Recitativo, adagio amoroso con Polacca Guerriera“ szerzé és játszá Ole Bull ur. — 7) „Tartsd-meg Isten királyunkat“ — népdalt minden kíséret nélkül ugyan a' versenylő ur (különös kedvezésből; mert ez a' hirdetményen nem volt kijelelve) teljes négy hangú accordokban, tehát egyszerre a' 4 huron játszá. — Olvasóink nagyobb része előtt már ismeretes lesz, hogy e' művész a' maga nemében mostan élő művészek közül elsőnek mondatik lenni, minthogy művészetének azon legnehezebb fokait érte el, mellyekről az őt még nem hallottnak képzeje sem lehet. Nem ereszkedünk tehát azoknak taglalásaiha, miután a' külföldi lapok eléggé említék azokat. Legyen elég addig is, hogy az óriási teremtet megtöltött fényes közönség hosszasan tartott, majd szünni sem akart zajos tapsokkal fogadá őt, tisztelé több ízben, 's vált-meg tőle az előadás végén. A' hangverseny egyéb számai is jelesen sikerülvén, előadókik élénken tapsoltattak-meg. A' 3-ik számot ide nem illőnek 's gyengének lehetett volna tartani. — E' mulatságban részt venni méltóztattak ő fenségök a' nádorné, 's Hermine es. k. főherczegnék és István főherczeg, udvari kíséretökkel. A' hangászkar részint a' pestbudai hangászegyesületnek, részint a' magyar 's német színházak hangásztagjaiból állott, kik közül Urbany karmester, és Perlasca D. ur voltak az 1-ső hegedűsök sorának elején.

2) A' nemzeti casino teremében apr. 28-kán adatott 11-dik hangászati multság tárgyai voltak: 1) Onslow Gy. A-moll quintettje. — 2) Raimondi egyik cavatinája; éneklé a' már máskor is dicsérettel említett tenor-műkedvelő K. ur, fortepiano (Bräuer F) ur kísérete mellett. — 3) Pfeiffer Ant. változatai, magyar themára; előadá flaután a' szerzőnek derék fija, Adolf.

3) A' pestbudai hangászegyesület 6-dik műelőadása, Ole Bull ur hangversenyei miatt, majus 12-re halasztatott.

UTASÍTÓ.

Gombkötő munkák ajánlása. — Alulírt hálásan köszöni azon kegyes bizodalmat 's pártfogást, melyben őt mind a' közelebb mind a' távolabb lakó minden rendű t. cz. uraságok műveinek méltánylása által több év óta (kigyó utsza szegletén levő boltjában; szembe az uri utszával, 434. sz. a. „Mátyás király“ czimképe alatt) részesíteni méltóztattak. Egyszersmind kifejezhetlen édes örömmézzel jelenti, hogy ég kegyelmével szerencsétlen helyzetéből, melyben mint világtalan három évig szenvedett, annyira kigyógyult, hogy munkálatait tökélyesen 's kívánat szerint maga rendezheti.

Minek következtében értesíti t. cz. pártfogóit, hogy boltjában a' legújabb divat szerint készült többféle magyar öltözetekre, hasonlóképen cs. k. tiszti egyenruhákra (uniformisokra) való gombkötő munkák, azokhoz tartozandó arany, ezüst, és selyem vitéz kötések, övek, mente- 's kardkötők, kócsagtollak, arany és ezüst foglalásokkal, nem különben liberákra való zsinórok válogatható mennyiségben mindenkor készen és legillőbb áron találhatnak.

Azon t. cz. uraságoknak pedig, kik őt bizodalmmal megtisztelik, és vele a' magyar öltözetnek akármilyen nemű készítményéről értekezés végett szólni ohajtnak, ajálja utmutatásul pontos készségét. Szóval arra fogja alulírt minden iparát fordítani, hogy a' nemes közönségnek teljes elégedését és kegyes pártfogását ennek utána is megérdemelje.

Ez okból jegyzi különösen azt is meg, hogy az ő árjegyzékei mindig „Mátyás király“ köre metszett czimképevel együtt vannak írva, és hogy csak az így tőle feljegyzett gombkötő munkák mineműségéről vállalja-fel a' felelet terhét. Pesten 1839. ápril 23-kán.

Szilágyi István,
polgári gombkötő.

Figyelmeztetés a' szépnemhez. Alulírt mély tisztelettel jelenti, hogy bécsi utjából már visszatért, 's a' eszásári fővárosból egészen új, parisi ruha-mintákat hozott magával, névszerint az első divat-szabók által készült mantillákat (mellyek uj alakjuk által különösen kitünők), legékebb szabásokat dámáknak való tavaszi köntösökre, más egyéb az évkorhoz legillőbb tárgyakkal együtt. Az eladási ár legjutalmasabbra van határozva; a' szilárd szolgálat felől minden rendelet alkalmával a' t. pártfogók maguk is legbiztosabban meggyőződhetnek lakásom helyén, váczai utszán, a' 3 Gráczianál, 2-dik emeletben.

Argauer Antal,
polg. nőszabó.

DIVAT.

18-dik divatkép (Pariából). — Séta-öltözet: ruha selyemből, vagy más virágos szövettől; kalap virágokkal, nyakkendő és gallér csipke-szövettől. — Bécsi divat: magos felruha szürke és csikos gros-grainból gombkötő munkával díszítve; szalma-kalap virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 5^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

Tilinek.

Szép, szép vagy édesem!

Szép és tavaszkorú.

Redőkbe homleked'

Nem füzte még a' bu;

Arzod, mint nyíló róza, szép;

'S van mért sok költő 's dal eped.

Emlény-szemed, kis lábad és

Gyöngéden érező szived.

De mind e' kecs mit ér?

Ha lelked bajtalan,

'S mit ér a' róza-ajk!

Ha egyre 's untalan

Derű 's borúkat emleget:

Mit ér a' szép, a' hűkebel

Ha pór és gyáya szívet rejt

Magában e' csinos hüvely!

Leányka, édesem

A róza hervatag,

'S a' kellem ajkodon

Idővel szűt' elagg;

Ápold lelked virágait,

Légy szende nyájas és szerény!

Csalkecs e' nélkül mindened!

És morcos, mint mézos edény.

SZENDEFI.

SZORGALOM.

H o n i m ű v é s z e t. Dilettans rézmetszőnk Majer István ur (kit szorgalmas olvasóink némelly mellékleteinkből ismerhetnek) szép ujsággal fogja meglepni magyar közönségünket, midőn néhány nap mulva ön metszetű magyar szent képeit tizenkét ezer példányban sajtó és ecset alól kiszabadítandja. Mig róla bővebb tudósítást nyújthatunk, addig is azoni örömünket számítünk nyilvánítani, hogy nemzeti előmenetünknek ismét egy bizonyítványát látjuk sikerülni.

Az asphalt használása építéseknel.

Kiszámíthatlan időtől fogva már hasznos szolgálatot tön az asphalt az architektúrában, 's lehet állitni, hogy már az Egyiptutusiak, Görögök és Romaiak ez ásványt tökélyesen ismerék 's használák is.

A' legismeretesb asphaltgödör Persiában van Schiras-nál a' Dorag hegyben. A' Romaiak (Plinius állitása szerint) asphaltjokat az Ida-hegyből nyerék. Európában csak két hiresebb hely van, honnan azt nyerik; t. i. a' lobsanni bányák Elsassban, 's a' Seyssel, Puy de Dôme tövén, Auvergne-ben.

A' lobsanni hegybányák félszázadnál tovább állnak már munkálatban. A' vállalkozók azonban terv nélkül 's tapasztalás hiányával, tehát csak természetesen 's különös nyereség nélkül használák e' terményt, 's csak 13 — 16 évtől kezdve. A' jelen birtochosok Dournay és társa által jött uj élet e' bányahasználatba, melly kétségkívül nagy áldozatokat kívánt; mellette azonban, mivel e' szernek nagy használhatása 's czélszerűsége mindig világosabban fejlik-ki, biztosítva lehet a' legjobb sikerről. Tudva van, hogy az asphalt használása majd egész Európában nyert kiterjedést többféle építési célra: így kérdést sem szenved, hogy ha ez ásvány szükséges mennyiségben lesz előteremtve — mi iránt most a' legjobb kilátások mutatkoznak — kelése szünetlen nevedezni fog.

A' lobsanni gödrökből vett nyereség (melly bányagödrök közel Straszburghoz, a' weissenburgi kerületben, Niederrhein departementban fekszenek, 's mintegy $1\frac{4}{5}$ német négyszög mértföld lap-tért foglalnak-el) következő 3 nevezet alatt jó a' kereskedésbe:

- 1.) a' szurkos földcsipa, ásványkátrán (Bitume malthe, ou, goudron minéral);
- 2.) a' bitumenes ásványragacs (mastic minéral bitumineux),
- 3.) az asphalt-málter (Béton asphaltique).

Közönséges légmérsékletben az ásvány-kátrán, ha bizonyos rugalmasságot tart is meg (melly neki még kemény hidegnél is megengedi, hogy egyenes, tükröző fölületet vehessen-fel) jó kemény; specifikai nehézsége 0,90, ha a' vizet 1,0 nek veszük; nehezen ég, sajátos szagot ad magától, mellynél vastag, nehéz gözöket taszit-ki. Vizben éppen nem, alkoholban nehezen olvadó, 's földolajat ad mint destillatumot, 's asphaltot hagy maga után. Olajjal 's facsipával bár miféle egyesülésbe lép, 's megmelegitve

olly puha lesz, hogy ecsettel fel lehet kenni, a' testekhez ragad, áthathatlan borítékot képez, 's ekképp' az időnek, légmérsékletnek physikai 's chemiai behatásai ellen óvja azokat.

Ezen ásvány - kátrán a' technikában gyakran használtatik; vele építési fákat a' víz fölött, úgy alatt is, nem csak a' levegő, hanem a' víz 's ártalmas férgék behatása ellen is óvhatni. Az ezzel bekent kötelek 'stb. meg nem penészednek; vasak, pléhek, kövek megőriztetnek a' nedvesség behatása ellen, 's nedves, salitromos falak, ha ezek a' bekenés előtt pillanatig tartó melegség által felületesen jól kiszárittatnak, 's mindjárt azután ásványkátránnal bekenettek, — nem engedik soha többé kívülről áthatni a' nedveséget.

Az ásványkátrány használása igen egyszerű. Egy vastag edényben szén-tűz fölött olvasztatik az mind addig, míg hólyagok kelnek-fel, 's azután jó keményszálú serte - ecsettel, 's még jobban egyenesen e' czélra készített vas lapoczkával csaknem bedörgöltefik, hogy így általa a' lehető belső egyesítés eszközöltessék. A' felkenésnek igen gyorsan 's egyenlően kell történni; azonban a' terület, ha egyébiránt tökélyesen történt, igen vékony lehet. Főlöttebb vastag terület, miután az kevésbé ragadós marad mindig, inkább árt, mint használ. Köveket, vasakat, pléheket, 's még némely esetben a' fát bekenés előtt megmelegíthetni; mi által az egyesítés csak annál tartósabb lesz; köteleket, vitorla- vásznokat, tűzvedreket, sátorvásznokat be kell szívatnunk a' forró kátránnal; e' testek a' nélkül is, már belső sajátságuknál fogva, tartósan egyesülnek a' kátránnyal.

A' lobsanni kátrány - termények másodikika az ásványragacs, melyet bizton mellékelhetni a' régi szerzők műveiben annyira magasztalt kőragacshoz, melly nem egyéb, mint összevegyítése az ásványkátránnak a' bitumenes mészfölddel, mellyet hasonlólag Lobsannban találhatni. Ezen ásványragacs keményebb az ásvánkátránynál; mind a' mellett is megtartja a' szükséges rugékonyságot. Specificai nehézsége 2,40. Vizben általán változhatlan. Kétféle alakzatban jó a' kereskedésbe, t. i. vagy fél quadrát meter laptartalmú 's 4 vonalnyi vastagságú táblaformában, vagy parallelopipedoni darabokban, mintegy 60 fontot nyomó tusókban.

E' ragacs a' lapostetők beborítására használtatik táblákban következő módon. A' házfedél léczezetein történik a' szokott kézfogásokkal bedeszakázás; erre rakatnak a' papirosra öntött ragacstáblák akképp', hogy mintegy fél hüvelk köztért hagynak nyitva,

melly hasonló papirossal rakatik-ki a' deszkázaton, azután beborítás végett az utóbbtól elválasztatik. Hogy pedig jól lehessen egyesíteni egymással a' táblákat, a' nyitva hagyott közökbe illő mennyiségű, melegben felolvasztott ragacs tömeg öntetik, 's forró vassal kiegyenítettik, azután pedig mindjárt kevéssé száraz homokkal behintetik. A' tetőeresznél deszkázatra szegeztetik egy darab vaspléh, mely egy magaslatos rovákot nyer, ehhez támaszkodnak a' táblák, 's az előtt a' vaspléh hajtatik-meg tetőcsatorna alakjában. Facsatornán is, megkenve ásványkátránnal, nem lesznek czélszerűtlenek.

A' ragacsdarabok csak öntött munkákra, terrassokra, hidakra 's a' t. használatnak. E' tekintetből a' beterítendő lap illőképp' egyeneztetik, 's reá azután léczek által készittetik mintegy két lábnyi négyyszög kivánt vastagsággal; ezen mintába öntetik azon ragacs tömeg, mely előbb széntüz fölött igen higgá készittetett. Kihülés után elvétetik a' minta, vagy inkább a' már öntött lap mellé tétetik, azonban úgy, hogy a' minta oldalai, hol az ujan öntendő tábla egy vagy két régibbet érintend, tovább essenek, mire ismét öntés történik. Mind a' két öntés egyesül közök nélkül, vagy is inkább egymásba olvad. Ekképp' folytattatik a' munka, míg az egész terrasse beboritva van. A' még egészen puha tömegre ez öntés után finom quarz homok szitáltatik, mi által az egész mű granitos tekintetet nyer.

(Folyt. következik.)

Por-eczet. E' mesterséget L. del Grosso, a' „filia-tre sebezio“ második évnegyedi füzetében következőleg fejtegeti: „ha porrá zuzott bizonyos mennyiségű borkövet igen jó boreczzel nedvesítsz-meg, kályhán megszáritva porrá zuzod, 's a' fennebb említett munkálatot 4—5-ször még folytatod, kész a' por-eczet. Ha az eczetet folyadékká akarod tenni, önts egy lat porra (melyet üvegben tartasz) három obony vizet; hagyd öt perczig csendesen állni; ez idő alatt a' savany elválk a' borkötől, 's ez fénkre száll, amazt pedig azonnal használhatod.

Uj rendszerű léggömb. — Vettinger, cremonai születésű mérnök, Majlandban jelenleg egy általa feltalált módszerben készitendő léggömbön dolgozik, mely által az eddigi problémát a' léghajónak tetszés szerinti igazgatását, megfejteni reményli.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Figyelmeztetés. Vasárnap, majus 5-kén nemzeti színházunkban a nézőhely teljes kivilágítása mellett Ole Bull ur, a Vaza rend gyémántos jelű lovagja, nagy hangversenyt fog adni. Kedves tisztünknek tartjuk Budapest műértő közönségét e' valóban művészi élelményvel kínálkozó alkalomra figyelmeztetni. Hogy a' megjelenendők száma nagy leend, annál inkább reméljük, minél biztosabban hisszük, hogy illy ritka szerencse, minő vendégművésznünk jötte által jutott részünkre, nem hamarjában fog ismét ránk mosolyogni. — Előleg is méltó köszönet mind a' t. igazgatóságnak, mind azon buzgó hazafiságos keblűeknek, kik eszközei voltak, hogy e' nagy művész varázshangjai magyar szinpadunkon is zenghessenek.

PESTEN apr. 20-kén Erkel Ferencz ur első hangász-karmester jutalmaul előszer adaték „esél“ első eredeti magyar vig opera 2 fvnban. Irta Jakab István, zenéjét szerzette Bartay Endre. — Feszült figyelemmel várta a' közönség e' műnek szinpadunkra hozatalát, 's így nem esuda, ha a szinterem tömve volt nézőkkel. István cs. k. fens. főherczeg is méltóztatott e' nemzeti haladás első bizonyítványát személyes jelenlétével megtisztelni, 's azt végig elvárni; melly ujjab kegyesség mind jelenete mind távoztakor hangos „éljen“ szókra gerjeszté a' lelkesült néptömeget, örvendve tapasztalván e' példás népszerűségében ama megbecsülhetlen indulatot, melylyel ő cs. k. főherczegsége magyar hazája és honosai iránt viseltetik. — Az előadás legsikertellegek egyike volt; a' szorgalom, mellyet dalszínészeink, elsőtől kezdve utósóig, e' különben nem könnyű operának betanulására fordítának, legnagyobb dícséretre méltó. A' hangászkar jeles volt, 's főnökének is igazi becsületére válik. Mi magát e' dalmű értékét illeti, lássuk röviden. — A' libretto maga egy kis tréfát talusi lakosok között tüntet elő, melly azonban aljas bohócságokat nem foglal magában, 's talán éppén ezért nem tarták sokan elég viganak. Hogy a' jelenetek némelyikében itt ott előfordult egy két csekélységet a' néző jól megértsen, tanácsolható, hogy a' könyvecskét vagy előadás előtt vagy közben olvassa. A' textus technicai értéke felől szükségtelen hosszasan szólnunk. A' szerzőnek jeles tolla ugy irá azt, miként egyszerű tárgya, melly sem nagyszerű sem bohóziati osztályra szánva nem volt; kívánta. — Mi magát a' muzsikát illeti, ez inkább a' nagyszerűséghez szül; de nem közelit sem francia sem olasz stílushoz; rövid dalzene, mi népszerűbbé tehetné, csak egy kettő van benne (p. o. bor- és huszárdal); a' többi nagyszerű, és olly közönséget ohajt, melly illyesminek becsülésére, belső értékének megismerésére általán műértői tehetséggel bírjon. Az ugy nevezett német stíli operák mai időkben nem szoktak olly népszerűkké válni, mint az olaszok 's francziák. Tapasztaljuk ezt a' bécsi és pesti német szinpadokon. Oka az, mert amazokban nem a' melodia hanem hangászkar uralkodik; amaz emennek többnyire alá van rendelve. A' szóban levő magyar operának zeneszerzője igyekezett volna azt elkerülni; de csak még sem francia sem olasz. E' mellett sok helyen sokat és fárasztót irt az éneklőnek; a' melodiák kitünőbbjeit sokszor is ismételteti, és tulságosan hosszítja. Nem kerülhető azt is el, hogy itt ott Mozart, Weber és Spohr eszméit akarátja ellen ne szötte volna művébe; mit azonban minden ujjab szerzőnél tapasztalunk. Legkevésbbé valánk elégedve az Ouver-

turrel. Ebből siettetett munka, a' fő ideának, mely egyébiránt nem ismeretlen, 's a' 2-dik fvnás végén is többször előkerül, gyakori ismételtetése bizonyítja, hogy a' szerző arra több időt fordítani nem akart. Vannak mind a' két fvnásnak szép és nagyszerű számai, melyeket azonban többszer kell hallani, hogy igazán felfogjuk értékeiket. Illyenek Kőrömsdi (Kontti ur) nagy ariája, mely kissé hosszú, Ida (Schodelné assz.) ariája, duettjai Gyulával (Erkel ur), a' felséges 1-ső fvnási finale, a' gyönyörű bordal (2-ik fvnás elején) és toborzók kardalja (mely ismételtetni kívántatott). A' jeles hangszeresítés becséről szót sem szóllunk; Bartay urnak derék tehetségei a' felől előre is kezeskedtek: azon egyet azonban nem tagadhatjuk, hogy talán a' trombita itt ott sok is erős is volt; némelly helyen a' hangászkar kísérete olly igen erős, hogy az éneket egészen elnyomja. Erre nézve ohajtánók, vajha a' hangászkar csak a' tuttinál használná a' fortissimókat, 's egyesek által énekelt melodiáknál a' legnagyobb pianót tartaná-meg. Az igen jelesen működött, zajos tapsokkal 's hivatásokkal tisztelt Schodelné asszonyon, és a' charakteristicailag játszott derék Kontti uron kívül még említendők Szerdahelyi (Gazsi), ki ma is, mint mindig, szeszélylyel játszik; de nem hangjára levén irva szerepe, abban eléggé nem tűnhetett-ki; Éder Luiza k. a. (Róza) és Egressy Benj. (Deli) segíték az egésznek becsét nevelni. A' kardalnokok igen jelesek voltak; de számuk illy sokféle osztályú népségre kevés. A' toborzók tánca nem volt az, minek lenni kellett volna, kivált utóbbi része, hol inkább körülfutostak, mint tánczoltak. Nem lehetett-e volna valamelly verbunkos káplárt megkérni, hogy a' színészeket a' valódi toborzó szép tánczra tanítsa? Mi annál inkább ajálható, mivel az opera nem levén hosszú, a' szokott toborzó tánczot minden figurájával, de kissé vigabban is eljágni lehetne. A' közönség, mely pesti szinpadainkon többnyire Auber, Bellini, Donizetti, Mercadante műveit hallja, eleintén nem igen akart operánk szokatlanabb stíljével megbarátkozni: de később hangos tapsokra kelt, 's a' fő szerepek vívőit, a' zeneszerzőt, 's jutalmazott karmestert zajos éljenek közt hívá. Jövő héten várjuk e' dalműnek, melyet pesti német hírlapjaink nagyon magasztalnak, 2-dik adatását. — 30-d.kán „parisi naplopó“ 3 fvsban. (Bayard 's Vanderbusch után Nagy Ignác). Szentpétery ur (Morin) szokott jelességgel adá szerepét. Egressy G. ur (Józsi) több helyen jeles volt. Nézök kevesen. Ugyan e' napon a' budai szinpadról is magyar nyelv hangzott. A' budai asszonyegyesület alappénzének nevelésére szini mutatvány adatott 3 szakaszban, melynek első szakaszát „Norma“ daljáték részei tették, u. m. az introductio, Flavius és Sever pár- 's ez utóbbinak magánydala; párdal Norma és Adalgisa közt, előadva Schodelné assz. Éder L. k. a., Udvarhelyi M., Erkel 's Frikk urak, magyar színházunk tagjai, az összes karszemélyzet 's hangászkarunk által. Ezt Töpfernek „egy nap karácson előtt“ című 2 fvsos családraja követé németül A' 3-dik szakaszban „bájjital-ból“ a' bevezetés, cavatina, párdal, némbéri kardal, quartett kardallal, 's párdal énekeltetett Schodelné assz. Szerdahelyi, Erkel urak 's az összes magyar karszemélyzet által. Riadó tapssal üdvözlé az igen nagy számú közönség művész dalnoknékat 's többször hívá; de nagyszerű is volt a' hatás, melyet mind az összehangzó hangászkar, mind kardalnokaink légrendítő harmoniája a' közönségre tön. Zajos tapsokban részesültek a' többi működők is. Az előadást jelenlétökkel ő fenségök a' nádorné és Hermine főherczegnék is kegyeskedtek megtisztelni. — Majus 1-ső napján „Aba“ szomorú játék 5 fvsban.

Lendvay ur, ki műtázason volt, a' czimszerepben lépett-fel visszatérte után. Nézők kevesen.

R—t.

DÉZSEN, mart. 24-kén „nagy világ divatja“ czimű érdekes vig játék adatott, mellyben Szaklányiné (fiatal özvegy), Szaklányi (Vári), Egri a' hasonszenvvel gyógyított férjet jól adá, ez utóbbi helyesléssel, hogy tegnapi helytelen tulságát, mi kis szinpadon kivált soha eléggé nem kerülhető, mérséklé. — 25-én Dumas „Keanjét“ adák. Méltán rebegettünk, hogy ez nagy kinjokba kerülend illy darab előadásához fogott színészeinknek; azonban a' következmény dicséretére ütvén-ki, kivált a' czimszerepet vívó Szaklányinak; fölvonat közben dicséretes működéséért hivatott, némelly kor szokásaitól elmaradott, hajfonadékos nemzedék ivadékainak nagy csudájukra, kik nem tudák, hogy a' jelenete után rögtöni megtapsolás 's előhívás legszebb jutalma egy színésznek. Pataký (Devonshyri herczeg) mind szerepét ma jobban tudá, mind csinos külsejével dicséretet érdemle. Löosey (gróf) 's Patakyné (Helena) csinnal játszottak. Sepsy (Melvill) álarczának Kean általi levonatasá alkalmával 's illy meggyaláztatás után nem látszék eléggé sértve lenni. Horváth a' sugót jól 's tisztán, a' csaplárost Szerbényi elég élénkül játszá, John öklözöt Pataý kielégítőleg. Többi részben legyünk kiméletes bírái színészeinknek a' hely szűke miatt. Az idegen szavak kimondásában vigyázzanak, mivel némellyek valóban fülsértőleg jöttek-ki: mint a' miss, sans gène, soirée 's a't. A' fordítónak is hiánya, hogy a' mit nyelvünkön kifejezhet, inkább fejezi-ki idegen szókkal. — 26-kán „Tudor Mariát“ adják színészeink 's ezzel kis városunktól bucsújokat veszik, hol sok részvtre találtak; innen a' testvérhon Szatmár megyei Nagy-Bánya nevű városába költözendők.

TALABA 's társai.

HANGÁSZAT.

Sopronban mart. 31-dikén adatott casinónk nagyobb teremében, a' kisdedóvó intézet javára egy nagy hangverseny. — Mayer kisassz. (Bécsben a' karinth-kapu melléki színház tagja) az „első szerelmet“ Mozart-tól 's a' nagy sopran ariát „Lucia di Lammermoor“-ból Donizettitől éneklé. — Az elsöben bizonyítá, milly felséges egyszerün, 's a' műnek belső mély értékét egészen felfogva tudja ő a' hallgatót elragadni. A' nagy ariát művészileg, jó olasz methodussal, szép coloraturával, legfinomabb árnyéklatokkal éneklé. A' közönség nagyobb része ebben nyújtá neki a' diadal-koszorút: a' műértök azonban ugy találák, hogy Mozart dalját még remekebbül adá elő. Pár év előtt ő még egyesületünk tanítványa volt. Ekkor mindnyájunkat elragada felséges alt-ja által. Kár, hogy ezt a' bécsi mesterek sopranra feszíték. Hisz' a' szép a't most ugy is olly nagy ritkaság! — Randhartinger ur, a' bécsi udvari kápolna énekes tagja, maga szerzeményeiből három dalt szokott érzésteljes, lélekrázó előadásával, kellemes de kissé gyenge hangjával elragadólag énekelte. — Hoschek ur, hasonlólag Bécsből, a' karinth kapu melléki színház hangászkarának tagja, igen elragadólag játszá kürtjén saját szerzeményeiből a' „viszhangot“ melly valóban a' felséges piano, a' hangnak lassanként egészen elhalása, eltünése, az árnyéklatok 's kifejtett érzés által örökké tartandó viszhangra talált keblünkben. — Bécsi vendégeinket, kik szivességéből mozditák elő hozzá járulásuk által e' szép célt, szinte meg nem szünő tapsokkal, 's előhivatásokkal jutalmazá lelkesedett közönség-

günk. — Hof er ur változatokat Mayse dertől szokott művészségével játszott hegedűn. — Jenik báró kisassz. egy ariettát Caraffától igen csinosan, noha kissé félénken énekelt, mi bennünket nem kevéssé lepett-meg; a' mű igen kellemes, csakhogy alkalmasabb hang való hozzá. A' báró kisassz. szíves volt a' magányszerepet is az egész bevégző 's ez alkalomra egyesületünk muzsika-tanítójától szerzett cantatéban elfogadni: miért neki különös hálával tartozunk; mert különben e' nem legszerencsésebb szerzemény unalmassá válhatott volna. Az igen jeles költeményt Pec z ur készíté. Kár, hogy Eng lman n ur szilárdabb értékű zenét nem szerzett, vagy inkább kölcsönzött hozzá. De ha már cantatét akarunk adni, mért nem választunk inkább valamit Mozart, Haydn, Händl műveiből. — A' Cz e rny - től szerzett változatok 4 zongorára, bár kissé hosszasak, de még is kellemesek voltak. Sieber, Jeny, Kern és Kn ö p s kisassz. játszik azokat egybevágoú, tisztán: csak vége felé siettek egy kissé. — A' terem tömve volt.

KIESI GYULA.

TÁNCZ.

Sopronban april 13-kán adatott, a' casino nagy teremében, a' kisedővő intézet javára egy táncmulatság. Más nap tartatván a' tisztujítás Kis-Martonban, nem látogatta e' bált olly számú néptömeg, mint egyéb esztendőben. Ez alkalommal az e' czélra nemes érzésű nőink 's néhány ur által ajándékozott 's már pár nappal ezelőtt kiállított, 180 számra terjedett, részint kézimunkák részint más mind igen csinos és szép értékű holmik, 11—1 óra között sorshuzás által játszottak-ki. Sors-szám 5.000 kelt-el 10 ezüst krjával. A' kiállításra, mellyet 3 p. kr. bemeneti díj mellett a' casino kis teremében leheté látni, százanként sereglettek az emberek. — Mint hallom, a' bál éjfélt után 3 óráig tartott; én már nyugóra alatt távozám, hajnalkor Kis-Martonba rándulandó. — Apr. 20-án itteni polgárink tiszti kara a' fels. es. és királyunk születése nagja ünnepléseül igen pompás bált adott a' casinónak gazdagon kivilágított mindkét teremében. E' mulatságot személyes megjelenésével szerencsésíteni méltóztatott a' csak tegnapelőtt érkezett, csász. kir. főherczeg, Károly Ferdinand, atya ezredének másod ezredesc. A' lépcsők posztóval bevonva, 's üvegházi élő virágokkal mindkét felől sűrűn ékesítve, kellemes látvány volt a' szemnek. A' kisebb terem kiviaszolt vala; mindenik teremben egyszerre két-két hangászkar játszott; a' nagyobbban városi, a' kisebbben katonai; a' fens. főherczeg többnyire a' kisebb teremben tartózkodék; uraságaink ebben táncoltak is. Mazurt 5 pár lejte. Cotillon, noha kettő érintetett a' nyomtatott hirdetményen, egy sem állott össze, senki sem akarván előlejtős lenni. E' vigalom hajnali 4—ig tartá.

KIESI GYULA.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 9^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Nyilatkozás.

„Leány, leány honnét e' bú?
Honnét e' néma gyász?
Miért vagy olly örömtelen,
Miként a' pusztá váz?

Szemed szelíd egéből e'
Szép harmat-gyöngyöket
Milly érzelem fakasztja? — Csak
Korány ad illyeket!

„Atyám, atyám! olly érzelem
Bájjal nyílt hajnala
Fakasztja, milly e' kebelen
Még nem tenyész vala.

Szivem szokatlanul dobog,
'S hevül mind untalan, —
Nyögök, sírok, sohajtozom,
De mind haszontalan.

Nem csillapul az indulat,
Nem tűn az érzelem,
Még álmaid honában is
Rokon marad velem.“

„Félek, félek szegény leány!
Fölötte félek én:
Örvénybe perdül csónakod
Az élet tengerén.

Mellyből ha nem leszen kebel
Kivonni tégedet:
Az örök bú, örök keserv
Éltépi szivedet!“

„Nem ugy apám! nem, ah hiszen
Gyakran könnyebbülök,
Ha csendes alkonyatkor a'
Nyílt ablaknál ülök,

'S egy szöke ifju, mint a' langy
 Lebelke, leng elém,
 'S olly édesen, olly bájosan
 Mosoly-fül én felém!

És mintha nála volna a'
 Világ sok gyógyszeré,
 Még csak tekintetére is
 Eltün kinom fele.

De hogy ha távozik megint
 Keservek átka nyom;
 Miért 's mitől van ez? — soha
 Ki nem találhatom.

SZELESTEY LÁSZLÓ.

SZORGALOM.

A z a s p h a l t h a s z n á l á s a építéseknel.

(Folytatása.)

Hid - pályagerendákat is lehet illyes boritékkal ellátni, melly mintegy fél hüvelk vastagságot kíván, 's mellynek, az oldalak felé, a' viznek lefolyásaul valami csekély esést kell kapni. E' fölé jó egy terület homok, 's azután a' közönséges kövezet. Ekképp' óvatik a' hidpályázat az esőviz hatása ellen fölülről; a' nedvesség hatása ellen alulról megóvhatni azt meleg bekenés által azon vegyülettel, melly annyi ásvány-kátránból áll, mint ásványragacsból, 's melylyel a' hidnak minden más fa- 's vasrészét is szorgalmasan be kell szivatni.

Ha nedves, salitromos falakat szárazokká akarunk tenni, mindenek előtt a' mézszakolatot kell elmellőzni, a' közök megnyittatnak, 's a' fölület czélszeres módon megszáráttatik; ezután gyengén felkenetik az utóbb nevezett kevermény, 's forró vassal bedörgöltetik. Végre egy ragacs-terület 3—4 vonal vastagon kenetik-fel. E' bevonatot most mézszel lehet letisztogatni; melly célra az addig, míg meleg, vakolás által gomba homokkal egy keveset darabossá készítettetik.

A' köveknek ezen ásvány - ragacs általi egyesítéseül a' közökben rovátkákat lehet kivágnati, mellyek 8 -10 vonalnyi szélesek 's mélyek; azután őket meg kell jól melegíteni, 's beléjük önteni a' folyó ragacstömeget, mellyet későbben forró vassal lehet kiegyeníteni.

A' harmadik termény, t. i. az asphalt-malter, melly utak, padlatok és járdák beterítésére szolgál, egyenlő részű ásvány - ragacs

Abelmann's master.

's borsó nagyságú kovakő-vegyületből áll, melyly utóbbi a' tökélyesen higgá tett forró ragacs közé vegyittetik. Miután a' vegyület egészen egyenlővé lön keverés által, az ama felületre öntetik-ki, mellyet vele bevonni akarunk; falapoczkával egyenítettik mindenhol, 's még melegen átszítáltatik tisztára mosott, melegített, lencsenagyságú kövecscsel. Félig kihevülve, a' teritmény fazuzókkal, vagy fölötte gördített nagy nehéz henger által egyenítettik-el. Ha ezen asphalt-malternak még több állandóságot akarunk adni, ugy 2—3 percent kövér gyantát adhatni hozzá, mi által képesek vagyunk számos kovakövecskéket belekeverni. — E' toldalék, eddigi tapasztalásnál fogva, nagy mértékben javítja a' maltert.

A' se y s s e l i asphaltragacsot illetőleg, ez keverék 93 percent tiszta asphaltból 's 7 percent bitumenből. Az asphaltot tuskókban vagy darabokban nyerik, a' keverés előtt legfinomabban összetördösik; a' bitumen tojás nagyságú darabokra töretve; 24 óráig tiszta vízben főve, azután lemerve a' fenn uszó gyantatömeg, keverve az asphalttal, 's utána még hig állapotban — hozatik czélszeres formákba. A' bitumen-toldalék az asphaltnak több nyúlóságot, tartóságot látszik kölesönözni; ha azonban bár mi kevés kénkőfartalmu is, ugy a' ragacs kemény 's töredékeny lesz.

Néhány pillanat mulva az öntés után, e' tömeg egészen kemény lesz, 's még 30 fok Reaumur légmérsékletnél is nem veszel könnyen benyomatokat külső erő által. Haszna olyan, milyen a' lobsanni asphalt-terménynél, 's Parisban a' Tuillieriáknál levő kövezeten, mely közel 300 láb hosszú 's 10 láb széles, 's egyre a' legjobb állapotban van. — Ez bizonyítja, milly czélszerű e' bánya-terménynek alkalmazása, annál inkább, mivel a' csekély gyantatartalomnál, 's azon nehézségnél, melylyel az asphalt gyulad-meg, a' tetőborítékoknál sem lehet aggódni nagyobb tűzveszélytől.

Az asphaltnak terményeit francia országban már nagyobb mértékben 's általános legjobb sikerrel alkalmazák. Igy például a' járda a' parisi királyhídon 's az, mellyet a' Louvre mellett láthatni, ezzel van borítva, 's bebizonyítja a' siker annak haszonvetőségét a' de la Concorde terén készített munkáknál, melly tért másképp' Place Louis XVI-nek neveznek.

Bercy-ben a' raktárak mintegy 3 évvel ez előtt asphalttal borítottak-be, 's jó szolgálatot tesznek. Ugy hasonló sikerrel alkalmaztatott e' tömeg 183²/₄-ben a' Vincennes, Donuai, Besançon, Bourbonne, les Bains, Grè noble, 's Lyon katonai épületeknél is. Ez utóbb felhozott helyen az erősségek minden belső

tér einek padlatai borítvák vele. Egy kis épület a' fort d' Ecluseben, melly körülbelül 41 év előtt asphalt ragacs-fáblákból nyert tetőt, egész maig a' legjobb állapotban van.

Ezen asphalt-termény árát illetőleg: a' lobsanni természetmény kerül Straszburgban, és pedig az ásványragacs tuskókban, 100 kilogram (185⁵/₂₇ bécsi font) 18 frankba,
Ugyan az táblákban, egy négyszög láb 4 „

A' táblák különösen 3¹/₂ frankért (1 frank 23 kr. 0-01 fillér ezüstben) ládába pakolva tartatnak, melyek közönségesen 32—36 táblát foglalnak magukban. Lehet 18 — 20 kilogrammal (37 — 38 bécsi font) mintegy 9 négyszög láb lapot ¹/₄ hüvelk vastagra be-teritni.

Az ásványkátrán Straszburgban, és pedig 100 kilogram, vagy 185⁵/₂₇ bécsi font kerül 80 „
Ez hordókba van öntve, mellyek rendszerint 120—150 font tartalmúak; ezt még különösen 2¹/₂ frankkal kell pótolni. Lehet két font kátránnal mintegy 10 — 11 négyszög lapot illőleg beitatni.

Azon gyanta-ragacsnak álladék- vagy vegyrészei, melly a' parisi természettörténeti museum építésénél használtott, voltak:

- 100 rész kátrán, vagy gyanta, gasból kifejtve, 's összetömve 18—20 percentre, vagy is destillálva.
- 200 rész szénsavanyas mész, porozva, szítálva, és száritva.
- 100 rész humus (terre franche).

összesen 400 rész.

E' tömeg használásánál bele vegyittetik még meleg állapotban hasonló mennyiségű homok, 's 5 percent destilláltlan kátrán. Az 1—3^{'''} átméretű szemhomok előbb megtisztittatik a' portól.

(Vége következik.)

Remek szövet. Molon Marquardt, rheimsi gyárnok, az orleansi herczegnőnek gyárában készült egy darab gyapot-musselint nyujta-be, melly noha 27 rőfnyi hosszú volt, 's 170 vég fonalból készült, még sem nyomott többet másfél fontnál. A' herczegné ez ajándékért egy beces porcellan virág-edényt küldte a' gyárnoknak.

LITERATURA.

Horváth István ur új munkája. — A' széles ismeretű nevezett tudós ur, kit a' mult országgyűlés eddigi érdemei méltánylásaul és azon szép remény fejében, hogy a' magyar nemzet történeteire jeles tudományával és ismereteivel, esüggedetlen fáradozásai mellett szerzett tudományos kincseivel újabb fényt derítend — köz akarattal megtisztelt, a' benne vetett országos bizodalomnak megfelelni törekedvén egy új nagy munkával fogja rövid időn meglepni a' magyar nemzet régi történeteinek kedvelőit, mellynek 8 iva finom velinre nyomva már elkészült, 's most a' 9 's 10-dik van szedés alatt. Az említett 's nyomtatva kész 8 ivből (mellyeket a' t. tud. szerző ur kegyességéből szerencsénk volt előre megnyerni) látjuk, hogy ezen tudós értekezés állításokra van felosztva. Ez ivekben már három állítás érintetik, u. m. „I.) Volt Patzinák nevű hatalmas nemzet. — Ennek nevét az idegen népek sokféleképen irták-le. — A' Magyarok a' Patzinák nemzetet szomorú történetekből is esmérték. — II.) A' Patzinák nemzetet több görög író legszorosabb értelemben scytha népnek nevezte. — A' Patzinokok nem voltak Oláhok. — III.) A' leghitelesebb arabs írók a' Patzinák nemzetet török néppé teszik.“ — A' munkának még eddig czime nincsen. Mint értettük, ajánlva lesz fő mgú primás-herczegünknek. Kiterjedési mennyisége a' munkának még eddig nem tudatik: de hogy már e' jelen ivek is olyakat foglalnak magukban, mellyekről még senki sem gondolkodott, az olvasó maga, érintésünk nélkül is, tapasztalni fogja. A' szerző mindent, mit állit, be is bizonyít kutfökből, mellyeket tehát tagadni nem lehet. — Midőn egy részről örvendve tekintünk e' nemzeti műnek megjelenésére, tiszta szívből ohajtunk a' tudós szerző urnak erőt 's egésséget mind ennek szerencsés bevégzésére, mind további gazdag kincseinek a' hon oltárára emelésére.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN maj. 2-án Benza Károly ur jutalmaul „kalapos és harisnyatakács, vagy, ősanya a' falu pajtájában“ bohózat dalokkal és táncczal 3 fvsban (írta Hopp Fridrik, fordította Balog István, muzsikáját szerzette Müller A.) először került szőnyegre. E' bohózat maga nemében a' jobbaknak egyike, és minthogy fordítása is jól sikerült, nézőit folyvást mulattatni fogja. A' játszó személyek között jelesek voltak: Szerdahelyi (Kalpári) és Szilágyi (Talpári) urak. Második fnás végén az e' lapokban már említett kis Schuller Janka cachuchá-t tánczolt, és mind szilárd tactus-tartása, mind a' mozdulatain 's tánczán előmlött kellem által a' tűrhető számú nézők tetszését nagy mértékben megnyeré. — 3-kán „messzinai hölgy, vagy, a' testvéri vihar“ szomorú játék 4 fvsban (írta Schiller, fordította Szenvey). Testvéri vihar! ez valami olly neme a' viharnek, mellyről ref. még eddigelé nem hallott. Tengeri vihar, pusztai, égi vihar ollyasok, mellyek léteznek; de testvéri vihart képzelni sem tud; 's ez bizonyosan valami új viharos találmány, melylyel a' hirdetmény-író a' világot meglepni akarja. Csak rajta! a' találmányosság most úgy is járvány-kór. E' különös viharban még is volt valami feltűnő, meglepő, kedves, 's az Komlóssy Ida (Beatrix), a' vi-

harzó testvérek szellőse lengésű nővére volt. Ezen óriási léptekkel haladó fiatal színésznő naponként újabb újabb jeleit adja haladásának; eddig kissé gyermekes hangja érzetjesebbé csattant; mozdulatai kerekdedséget, szabátosságot nyerne; a' szó lelkéből szakad-ki; szaválata mentebb az utánzás-tól, tisztább, természetszerűbb; szóval, ő már azon ösvényre lépett, mely a' művészi tökély tetőpontjára vezet. Noha messze van még tőle a' czél, ne rettenjen-el; haladjon csak biztos léptekkel mostani utján, kerülje az ön-hittséget, és fáradoalmait süker koszorúandja. E' szép tünemény mellett kedves látvány volt Laborfalvi R. k.a. (Izabella) is. Fánecsy's Egres-sy G. (Manuel's Cesar) urak iparkodtak. Udvahelyi Miklós ur (Diego) emlékezetével, mint látszék, többszöri küzdésben volt. Nézök türethetleg. — 4-kén „peleskei notarius“ Nézök közép számmal. — 5-dikén a' nézőhely kivilágításával 's a' bemenetárnak czüstre emelésével Ole Bull, a' Vaza rend gyémántos jelű lovagja, nagy hangversenyt adott, melyről alább a' hang-gászati czikkben bővebben szöllumk. Ezt megelőzőleg „én voltam“ Hutt 1 fvsos vig játékát adták színészeink, melyben egész személyzet (Bartháné a. Lendvay, László uu. 's Komlóssy Ida k.a.) jelesen működött. Kovácsné a. kevesebb tulzással a' szó teljes értelmében remekelt volna. Hogy László ur némelly improvizált durva kifejezéseit máskor kerülje, intésül szolgálhatnak neki az azoknál ma hallatott pissegetések. Az előadást cs. k. főhercegek István, Károly és Albrecht, ő fenségök is kegyeskedtek magas jelenlét-tökkel megüstzteni. Nézök nagy számmal. Σ.

KASSÁN apr. 1-ső napján „Aba“ eredeti szomorú játék 5 fvsban (írta Szigligeti). A' mű Szigligetinek eddig ismert szindarabjai közt leggyöngébb; a' sok öldöklés messze veti azon czéltől, melyre a' színészetnek munkálnl kell; mert rémitve borzaszt, nem pedig tanítva mulattat, mint Horácz kívánja. Az előadás készületlenségre (színészeinknek minden új darab adatásánál szokott baja) mutatott, mit a' sugónak tudószakadásig hangos fáradozása is bizonyított. A' czimszerpet Lendvay ur adá. Hogy remekelt volna benne, nem mondhatjuk ugyan; azonban hogy személyzetünk közül senki ugy sem adandá, mint ő, az is bizonyos. Játék végén hivatott Joób (Albert), Fűredi (Buc), Szikszay (Bukne) szerepeit adák. Judit szerepét mult-korról említett műkedvelőnének, 's Ivánt Erdős adá iparral. Déryné (Sarolta) híven rajzoló az aggódó nőt. A' darab nem tetszett; minék egyik oka az igazgatóság, mely husvét más napjára szomorú játékot választ; holott e' napon mindenki vigadni akar. Nézök igen sokan — 2-dikán „mézes hetek.“ Lendvay (Alexis) és Déryné (Theréz) kielégítőleg; Erdős (Kulikov) művészileg adá szerepét, ha a' caricaturát művésziségnek mondhatni. Nézök számosan. 3-kán a' színház zárva. — 4-kén Bellini köz kedveségű „Beatrice di Tenda“-ja került szőnyegre; noha inkább kívántuk volna elmaradását; mert Dérynét (Beatrice) Kaiser kisasszonyt (Agnese) és Joóbot (Orombello) kivéve, általján bírálaton alól volt az előadás; Schön, 's Havi hiányát igen érezzük. Nézök nagy számmal. — 6-kán „Pókaiak“ Szigligetinek eddig legjelesebb 4 fvsos színműve, a' gyöngé előadás mellett is köztetszésre méltatott. Fűredi (Báthory István) iparral játszott. Szikszay (Békessy) gyöngé, Kovácsy (Sassay) helyén volt. Vadász, Bogáti, Veres, Székfy személyesítői igen gyöngék voltak. Lendvaynak (Pókai Péter) öltözetével nem tudunk megbarátkozni; különben játéka helyes volt 's hivatott. Erdősnek (Pókai János) szaválását egyhangúság bélyegzé. Déryné (Pó-

kainé)elragadó művészséggel játszott, 's hivatása érdemmel kivívott. volt. — 7-én „tündérkastély magyar országban“ Hirschfeld 2 fvsos vig játéka énekekkel került szőnyegre. Déryné (Marsa) és Lendvay (Farkas) többször hivatnak, 's azokat tőle éppen nem vártuk. — Nézők számosan. — 8-dikán „donna Diana“ udvari vig játék 5 fvsban (Moretto után Komlóssy). Déryné a' czimszerepet 's Lendvay Césart művészileg adá; hivatásuk érdemlett volt. Erdős (Perin) tetszett; ellenben Erdősné (Floretta) játéka bírálat alatti volt: igen helyesen cselekedné, ha illy nem osztályába tartozó szerepekkel felhagyna. Nézők számosan. TRENCSÉNI 's ABAÚJI.

HANGÁSZAT

A' pestbudai hangászegyesületnek 6-dik műelőadása e' folyó III-ik hangászati évben, vasárnap, majus 12-kén délutáni ötödfél órakor lesz Pesten a' k. v. nagy redutteremben. — A' t. egyesületi tagok pénteken és szombaton (majus 10. 11.) vehetik által belépti jegyeiket (de csak biztosító lapjaik előmutatása mellett) szokás szerint Pesten, egyesületi pénztárnok Klausz E. L. urnál, a' tükörtárban, színház terén, a' k. v. játékszin épületében), valamint előadás napján kizárólag az egyesületi írószobában (a' v. színház ellenében, nagy hid utszán, Parkfrieder-ház 1-ső emeletében, hátul, az udvarra). — Budán pedig a' várban Milecz Imre urnál, a' „levélhez“ címzett szövétárus boltban. A' már megalapított rendnek fenntartása végett a' t. egyesületi tagok illőleg kérettetnek, hogy a' belépti jegyeket csupán csak biztosító lapjaik előmutatása mellett méltóztassanak követelni; ha pedig ezek elhanyagoltak vagy elvesztek volna, ne terheltessenek helyettök a' biztosító lap párját kívánni jövőnd előmutatás végett. — Idegenek, kik ezen előadásban jelen lenni ohajtnak, az egyesületi írószobában előadás napján utasítást nyerhetnek. — Az előadandó hangművek felől máskor bővebben.

Ole Bull, a' Vaza rend gyémántos jelű lovagja, majus 5-dikén adá nemzeti színházunkban 3-dik hangversenyét (a' 2-dikről máskor.) Részei: 1) Oberon előzenéje Webertől; — 2) „Variazioni di bravura“ Bellini után szerzette és játszá Ole Bull ur; — 3) párdal „Beatrice di Tenda“ operából, énekelve Felbér Maria k. a. 's Erkel ur által; — 4) „Capriccio fantastico, szerzé 's játszá Ole Bull ur, kíséret nélkül; — 5) hőskar „eskü“ operából, énekelve a' férjfi karszemélyzet által; — 6) Magyar hangok (Kohn D. ur magyarjai, és Rákóczy-mars), fantazia magyar nemzeti dalokból, szerzé 's játszá Ole Bull ur. E' művész, a' hangászat egén e' ritka üstökös, ezen Amphyon, ki hangszere négy hurján egyszerre nemcsak várost, hanem a' hangképzeteknek egy egész tündérvilágát alkotja, ki hallgatói keblében egy gyönyörre, ámulatra ragadó elyziumot teremt, ezen hangok Klisniggje, riadó tapssal üdvözölve lépett-fel 's le minden szám után. Bámulatos azon mechanikai ügyesség, mellyet egyszerre négy huron játszással tett sajátjává; kéjbe andalító azon érzés, melly lelkéből átömölve hangszeréből kihullámszik; gyönyör-érzésre ragadó azon tisztaság, melly minden hangját bélyegzi; édes borzadással eltöltök azon hang-salto-mortalék, mellyeket hangszerén tesz; szóval ő óriás, egy elérhetlen, megfoghatlan fényugár. Utósó hivatásakor díszcs bokrétával tiszteltetett. A' hangászkar (főül a' szinpadon) igen csinosan

volt elrendelve; a' hangászok, 's éneklők mindnyájan inncpies, díszes öltözé-
tekben jelentek-meg. Ole Bull ur az egész jövedelmet, minden költség-levo-
nás nélkül, nyéré. Költség pótlása fejében a' nemzeti casino némely tagjai
aláírás utján szerzett 311 ezüst forinttal kedveskedtek a' színházi pénztárnak.

UTASITÓ.

Gombkötő munkák ajánlása. — Alulírt hálásan köszöni azon
kegyes bizodalmat 's pártfogást, mellyben őt mind a' közelebb mind a' távu-
labb lakó minden rendű t. cz. uraságok műveinek méltánylása által több
év óta (kigyó utsza szegletén levő boltjában; szembe az uri utszával, 434.
sz. a. „Mátyás király“ czimképe alatt) részesíteni méltóztattak. Egyszersmind
kifejezhetlen édes örömmézzel jelenti, hogy ég kegyelmével szerencsétlen
helyzetéből, mellyben mint világtalan három évig szenvedett, annyira kigyó-
gyult, hogy munkálatait tökélyesen 's kívánat szerint maga rendezheti.

Minek következtében értesíti t. cz. pártfogóit, hogy boltjában a' leg-
ujabb divat szerint készült többféle magyar öltözetekre, hasonlóképen cs. k.
tishti egyenruhákra (uniformisokra) való gombkötő munkák, azokhoz tarto-
zandó arany, ezüst, és selyem vitéz kötések, övek, mente- 's kardkötők,
kócsagtollak, arany és ezüst foglalásokkal, nem különben liberdiákra való zsi-
nórok válogatható mennyiségben mindenkor készen és legillőbb
áron találtatnak.

Azon t. cz. uraságoknak pedig, kik őt bizodalmmal megtisztelik, és
vele a' magyar öltözetnek akármilyen nemű készítményéről értekezés végett szól-
lani ohajtnak, ajálja utmutatásul pontos készségét. Szóval arra fogja alulírt
minden iparát fordítani, hogy a' nemes közönségnek teljes elégedését és ke-
gyes pártfogását ennek utána is megérdemelje.

Ez okból jegyzi különösen azt is meg, hogy az ő árjegyzékei mindig
„Mátyás király“ köre metszett czimképevel együtt vannak írva, és hogy csak
az így tőle feljegyzett gombkötő munkák mineműségéről vállalja-fel a' felelet
terhét. Pesten 1839. ápril 23-kán.

Szilágyi István,
polgári gombkötő.

Figyelmeztetés a' szép nemhez. Alulírt mély tisztelettel je-
lenti, hogy bécsi utjából már visszatért, 's a' császári fővárosból egészen
új, parisi ruha-mintákat hozott magával, névszerint az első divat-szabók ál-
tal készült mantillákat (mellyek új alakjuk által különösen kitünők), legéke-
sebb szabásokat dámáknak való tavaszi köntösökre, más egyéb az évkorhoz
legillőbb tárgyakkal együtt. Az eladási ár legjuvalmasabbra van határozva;
a' szilárd szolgálat felől minden rendelet alkalmával a' t. pártfogók maguk
is legbiztosabban meggyőződhetnek lakásom helyén, váczai utszán, a' 3 Grá-
czánál, 2-dik emeletben.

Argauer Antal,
polg. nőszabó.

DIVAT.

19-dik divatkép (Parisból). — Ruha gyöngy színű gros-de-Naplesből; — kalap gros
d'afrique-ból tollakkal. — Bécsi divat maj 2-kán: tunica rózsza színű gros-grainból körül-
fodrozva; mull ruha himzett lebegénnyel; szalmakalap virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 12^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

Napszakaszok.

I.

Pirulva kél, mosolyg
A' hajnal, 's a' sötét
Éj fátyolát bibor
Fényével űzi szét.

Virad, 's fán, bokrokon
Ujult madársereg
Enyelg, 's az égre föl
Üdvözlő dalt zeneg.

Örül, vígan cseveg
A' fürgő kis madár;
Hisz' társa fészékben
Szerelni csókra vár.

De hajh! én könnyező
Szemmel tekintgetem
A' földet és eget,
'S nem zeng-föl énekem.

Csak bú, panasz, sohaj
Leng hervadt ajkimon,
'S mint harmat, hull alá
A' könnyecp arczimom.

'S miket lágú permeteg
Szokott ápolni-fel:
A' sír emlényeit
Könyüm özőnli-el.

'S így pótlom a' kinyit
Hajnal harmatjait —
Öntözve kedvesem
Emlékvirágait.

II.

Délpontjára hág a' nap,
'S a' mennyboltzat
Szönyegére égetön
Önt sugárokat.

Szél és szellő nem lebeg
 A' fák lombjain,
 Melly hevét mérséklené
 Hős fuvalmain.

'S fonnyad emlékny 's rózsaszál
 A' sírdomb fölött,
 Miket nem rég ülteték
 Könnyeim között.

De hajh! sokkal égetőbb
 A' kín 's fájdalom,
 Mellyeknek szívazagató,
 'S vérző súlynyom.

'S ah miattok életem
 Jobban hervadoz,
 Mint a' fű, melly kedvesem
 Sirján ingadoz.

III.

A' nap lehunyni készül, és
 A' bércez fölött
 Ragyogva száll alább, arany
 Sugár között.

'S elnémul minden lárma, zaj
 A' föld felett,
 'S merengőbbé tesz a' siri
 Csend engemet.

'S ha nézem, mint enyészik-el
 A' napsugár:
 Érzem, hogy gyengébb életem
 Sugára már.

'S ah! bár lehunyna vele, hisz
 E' dult kebel
 Sorvadva egy sírdomb fölött --
 Alig lehel!

IV.

Barna éj szállt
 Már a' föld színére,
 'S karján álom
 A' munkás szemére.
 Ah, de könnyező szememre
 Álom nem terül,
 Hogy lehetne nékem is hű
 Karja enyhelyül.

Nem rezeg-le
 A' bús éjszakára
 Csillag és hold
 Fényadó sugára.
 'S a' mi átfénylik 's világit
 Mély, sötét ködén—
 Kisdéd sirkő az, 's alatta
 Kinban vérzem én.

Keblem egy nagy
 Kéj, mellynek ködében
 Kín a' villám,
 És csatáz dülében.
 'S hajh! sötétebb még agyannak
 Gondja 's képzete,
 Műt a' rémes éjszakának
 Barna szőnyege.

Reggel, estve
 Bú özönje önt-el,
 'S nappal, éjjel
 Fájdalom zavar-fel.
 Ah, hisz' a' kiért epedve
 Égtem, a' dicső,
 'S bájoló leány lehunyt, 's már
 Sírban hervad ő.

Nem derít-fel
 Hajnal engemet már;
 Kéj 's öröme
 Boldogabbakat vár.
 Hajnalom, melly széjjel űzi
 Keblem éjjelét,
 Égiek közt fogja nyitni
 Fel rózsás ölet.

BEÖTHY ZSIGMOND

SZORGALOM.

Nagy pinczék. A' karlsruhei gazdasági folyóirat következő kivonatát közöl Schams Ferencz, pesti lakos, irataiból 1838-ki télelő 21-ről. — „Legérdekesebb látvány volt reám nézve Salemben a' nagy pincze tekintete, 's e' több osztályban egymásra következő földalatti boltozatok annál vonzóbban hatottak reám, minthogy bennök annyi bort találtam, mennyi bajosan fog német országnak valamely pinczejében találkozni. Tömérdek utazásaimban, mellyeken nem juthattam ugyan minden pinczébe, csak három

nagyobbat láttam a' saleminal. Egyik 's legnagyobb Klosterneuburgban van Bécs mellett, mellynek egymás felett álló három osztályában 30.000 akó bor fér-el. Másik Nagyszombatban, Pozson megyében, egy egymással kapcsolatban álló boltozat-tömkeleg, hasonló mennyiségű borral, mellybe vasuton mennek kocsikkal, a' bornak könnyebben felrakhatása és tovább szállithatása végett. Ugyan itt áll egy goth izlésű épületben a' 2.300 akós híres hordó is. A' pinczének tulajdonosa, egy borkereskedő, évenként mintegy 20.000 akó bort hoz keringésbe. A' harmadik T a t á n , Esterházy gróf jószágán, előbbinél valamivel kisebb. Ebben fekszik a' magyar országon legnagyobb 2.334 akós hordó. De ama tisztaságot, melly a' czélszerűleg használt salemi pinczegazdasságból utánzásra méltólag kitünik, összekötve az igen becses cabinet-pinczével, mi még sokáig nélkülözni fogjuk, valamint sok idő merülend-le az örökség tengerébe addig is, mig valamely tehetős szőlőgazdánk rá szánja magát, hogy forr-kamrát (Gährkammer) építsen, minőt Salemban kéjtelve láttam.

Uj szárító készítmény. — Penzoldt és Levesque urak (német és francia) egy készítményt találtak-fel, melly által minden nemű kelmét tűz és sajtolás nélkül kevés pillanat alatt megszárihatni. E' készítmény egy nagy dobból áll, melly egy percz alatt 4.000-er fordul-meg tengelye körül. A' kelmét azon nedvesen, mint a' vízből kivették, bele teszik; a' sebes forgatás által elvál tőle a' nedvesség, és a' dobra furott lyukakon keresztül a' dob külsejére jó. Gyapjúkelme három percz lefolyása előtt szárad - meg illy módon, ha a' dob kicsin, — 's nyolcz percz alatt, ha nagy. Vászón - 's pamut - kelmét még néhány perczig napfényre kell tenni, ha a' dobból kiveszik.

Selyemfonó rokka. Egy Turin mellett lakó angol gyárnok selyemfonó rokkát talált-fel, melly olly egyszerű, hogy 10 éves gyermek által könnyen kezeltethetik, még is három annyi 's jobb mineműségű selymet ad, mint a' régiek ugyan annyi idő alatt.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN maj. 6-án először „falusi egyszerűség“ vig játék 4 fvsban (irta Töpfer, fordította Nagy Ignác, a' magyar tudós társaság költségén). A' darab telve mulattató helyzetekkel, mellyek olly jól elrendezvék, hogy hatniok mulhatlanul kell. Az est koszorúját Komlóssy Ida kisasszony (Sáríka) nyerte-el. A' néző keblét örömmérettel párosult bámulat fogja-el, midőn a' serdülő növényt olly szépen látja kifejleni, 's tőkély felé sietni. Ez estén tanulmányt bizonyító játékkal lepte-meg nézőit; de ha semmi egyéb érdeme nem volt volna is, csupán a' levélírási jelenetért megérdemlé azon zajos hivatást, mellynek részese lön. Utána közvetlenül Szentpétery ur (Morgi) állott, ki az illy nemű szerepekben felülmulhatlan. Dicséretesen működött még Egressy G. ur (Cesar) is. Mindketten hivatnak. Nézők gyéren. — 7-én „donna Diana“ vig játék 5 fvsban. A' czimszerepet Laborfalvi R. k. a. több helyen jól felfogva adá; Lendvay ur Césár szerepében jeleskedett. Nézők kevesen. — 8-kán „az agg színész és leánya, vagy, még is kivívtam“ vig játék 5 fvsban. Megyeri ur hosszas távulléte után Sugár szerepében lép-vén-föl, zajos tapssal fogadtatott a' kevés számú nézőktől, és ismertt, jeles játékaért minden fnás végén hivatott. Szépen tündöklött mellette Komlóssy Ida k. a. (Serena) — 9-re „kalapos és harisnyatakács“ bohózat 2 fvsban volt kijelelve.

KASSÁN, aprilis 9-dikén a' színház zárva. — 10-dikén „agg színész és leánya, vagy, még is kivívtam“ vig játék 5 fvsban, (Bayard után szabadon fordítá Fánesy Lajos) rendes béreltszünettel adatott. Dicsérettel egyedül Megyeri ur (Sugár), művészvendégünk, ki első fölléptekor szünni nem akart zajos tapsok, 's részvétet bizonyító „éljen“ kiáltásokkal fogadtatván, remek játékaért többször hivatott, — és tisztelt műkedvelőnének (Serena) említhetők. Lendvay (g. Fényhalmi) játékát kedvetlenség bélyegzé, mit alkalmasint Erdősné v. el (Bárvölgyi Irma) nem sikerült jeleneteinek tulajdoníthatni; az utóbbinak utósó öltözete botránkozató volt. A' darab nem nyert tetszést. Nézők közép számmal. — 11-kén „veszedelmes nagy néne“ vig játék 4 fvsban (Albini után Szigligeti). Déryné (Adel) 's Erdős (b. Emerling), ki ma igen jeles volt, játék után hivatnak. Furedi (Horst) szorgalmaért dicséretet érdemel. Nézők szokott számmal. — 12-kén Kovács András jutalmaul (?) „kalapos és harisnyakötő“ Hopp Fridrik 2 fvsos bohózata, énekekkel, hozatott színre. Ma valóságos comediát láttunk, minőnek többszöri előfordulásától megkíméltetni kérjük a' közönséget. Szerepemtudás, jelenésekről elkésés, tulságoskodás, a' mű javának kihagyása, a' megkívántató díszítmények el nem készítése voltak azon fűszerek, mellyek a' közönségnek mai öröm-kelyhét még keserűbbé tették. Nézők közép számmal. — 13-dikán „30 év egy játékos életéből“ színjáték 3 felvonásban. Megyeri (Behlen), Déryné (Amalia) és Lendvay (György) többször hivatnak. Kovácsinak (Reupen) helyes játéka dicséretet érdemel. Erdősné k. (Varning) öltözete igen, de lélek nélküli játéka nem helyeselhető. Nézők szokott számmal. *) — 14-kén „szerettetni vagy meghalni!“ (Scribe

*) Igen lekötelenék közlő urak az olvasó közönséget, ha azt is tudatnák, mi náluk a' nézőknek szokott száma!

után Balog István) 1 fvsban adatott. Ezt követte „tüzes vas-korona“ czim alatt egy 7 szakaszra osztott néma ábrázolat, mellynek semmi hatása nem volt, 's elmaradását annál inkább ohajtottuk volna, minthogy hasonló némázatok már minden nagyobb szinpadról száműzettek. Nézök szép számmal. — 15-én a' színház zárva. — 16-dikán „királyleány mint koldusnő“ nézőkkel zsufolt színházban ismételtetett. L e n d v a y (Sancho) és M e g y e r i (bohócz) hivat-
tak. — 17-kén Lendvay, kedvelt vendégünk jutalmaul „Kean“ Dumas 5 fvsos szinjátéka (Kohlóssy Ferencz forditmánya szerint) fordult-meg szinpadunkon. L e n d v a y a' czimszerepben többször hivatott; mai játéka ugyan nem volt olly szabatos, mint egyébkor: de csudálhatni-e, midőn a' többiek minden lép-
ten késnek, akadoznak, korábban föllépnek 's a' t. ha kedvét veszti a' rend-
hez szokott művész? Mai előadás műértőkre nézve a' szó teljes értelmében k i n va l a. A' színház fuladásig tömve. — 18-án a' színház zárva. — 19-én koronás fejdelmünk születése napján „Quakkerek“ 1 fvsos szinjáték került szőnyegre. M e g y e r i (Valter), L e n d v a y (Eduard) 's műkedvelőnék (Maria) igen jelesek voltak. E r d ő s (tábornok) érdekes szerepét minden leg-
kisebb árnyéklat nélkül adá. Ezt követte „fiatal keresztanya“ vig játék 1 fvsban. Végezetül tisztelkedő kardal. Az illető igazgatóság ez ünnepre na-
gyobb figyelemmel lehetett volna a' darab-választásban. Nézök számosan. — 20-kán E r d ő s jutalmaul „borostyánfa és koldusbot“ uj érzékeny játék 3 fvsban utójátékkal (Holtey után Szigligeti). M e g y e r i (Kund) kised szere-
pében is kitűnt. E r d ő s (Eduard) iparral játszott. D é r y n é (Agnes) min-
dig kedves jelenet szinpadunkon. K o v á c s i (Fedor) helyén volt, és S z i k s z a y (kertész) mulattatott. L e n d v a y ur (Henrik) az egésznek éltető lelke 's összefüző lányszeme volt. Mai játékát a' kajánság is kénytelen volt remeknek vallani. Zajos tapsok közt négyszer hivatott. Műkedvelőnék, D é r y n é (Henriette) és F ü r e d i (Vilmos) tetszetek. A' darabnak hirdetmé-
nyen olvashatott hosszú dicsérgetése, bizvást elmaradhatott volna. Nézök szá-
mosan. — 27-kén M e g y e r i művészvendégünk jutalmaul „peleskei notarius“
adatott, miről máskor bővebben.

TRENCSENI 'S ABAÚJI.

KOLOZSVARATT febr. 21-kén K i l é n y i jutalmaul egy uj szinmű hoz-
zatott szinpadunkra: „Ypsilanti“ czim alatt (történeti hős játék 3 fvnásban
irta Brucksthal József, a' kolozsvári conservatoriumban tanító). — A' darab
1821-dik évből van kivéve, mikor a' moldovai görögök a' török biróság el-
len esküvén, pártot inditnak. Foglalatja, mennyire az érthetlen, zavaros elő-
adásból kivenni lehetett, ez: — „Bencsu, görög kapitány (H e g e d ű s) régi
szerelmet táplál keblében Kleopatra (S z a p l o n c z a y n é) iránt, ki Gyulerá-
val (S z a p l o n c z a y) éppen egybekelni készül. Bencsu szolgáját, Alecot,
(Mátéfi) Kleopatrához küldi, hogy környületeit kilesné. A' szolga megvi-
szí urának, hogy Kleopatra Gyulerával éppen esküvőre készül. Bencsu e'
hirre boszúsán elrohan, 's az összeesküvést Tupucus basának (K i l é n y i)
fölfedezi. Innen nagy lárma keletkezik, 's éjszakának idején vérontás között
Bencsu a' maga embereivel Kleopatrát elragadja. — A' második fvnás városra
nyílik, hol számos halottat látunk földön fetrengeni. Itt jön Bencsu véres
karddal, maga után hurezolva Kleopatrát; de egy beszélő sebesült borzadályo-
san fen tartóztatja. A' már szinte haldoklónak beszéde felingerli Bencsut, 's
tüzeben halálra szurja; ez tovább füzi beszédét, 's honnan, honnan nem —
mert még egy szót sem értünk, mit beszélt — kisül, hogy Bencsu tulajdon
atyját gyilkolá-meg a' beszélőben. E' közt két paraszt jön elő: Tabár

(Szöke) és Iszuf (Haray), a' holttesteket elhordandók; végre Kleopatra Iszufban testvérére ismer. Bencsu Kleopatrát testvére daczára is elhurcolja, 's a' két paraszt a' testeket elhordogatja. — A' harmadik fvnásban Bencsut az elragadt Kleopatrával várában látjuk, hol szerelmet követel erőszakosan is. Tabár és Iszuf elárulják Gyulerának mátkája hollétét, ki azonnal nagy se- reggel rohan Bencsu várának, Kleopatráját körmei közül kiragadandó. Bencsu hallván a' megrohanást, a' hajthatlan Kleopatrát éppen gyilkolni akarja, mi- dőn Tabár megragadván a' gyilkost, kifacsatja a' tört kezéből, 's keblébe mártja. Kleopatra megmentetik, 's itt vége a' darabnak. — De Ypsilanti hol maradt, kérdi az olvasó? Megjelent egyszer ő is; de ezen ember éppen ugy nincs a' darabhoz kötve, vagy legalább oly kevéssé, mint egy házi szolga. a' ház családdához. Azért mindenki méltán bámulhatott az „Ypsilanti“ cimzetten. Minden színművet, legyen az egy fő személytől, vagy fő cselekvénytől elke- resztelt; mindenkor ugy szoktunk helyesen elnevezni, hogy a' kereszt név egyszermind a' darab belső vezetőkeül is szolgáljon. Azonban, mint a' művet e' leírásban is láthatni, az egész kifejezetlen: semmit nem tudunk, mi lett végre a' pártos Görögökből; csak gyanításból véljük, hogy vesztettek: de ez nem elég. E' mellett a' személyek csaknem mindenhol ugy tűnnek elő, mint meg anyai írói mozgonyok, kiket nem a' környületek hajtának, hanem nekik okvetlen meg kell jelenni, mivel ezt vagy amazt kell végrehajtaniok, minden motivált ok nélkül. A' szerző három fő karakterü személyt igyekezett különösen rajzolni; de a' mellyek közül helyesen csak egyet látunk kiviva, 's ez Bencsu karaktere. Ezen ember egy minden tekintetben gaz frater, ki- nek személyében a' megfordított (indirect) hatás a' közönségre nézve igen jól kiszámolt; mert tettei mindenütt iszonyt és borzadást hagynak maguk után. Ref. ebben csak annyi hibát lát, hogy őt büntudata, mint atya-gyilkost a' gyil- kolás pillanatában, természet szerint keményen sujtolja lelkében; de ennek- utána mindjárt feledve előtte e' tett, 's azt sem tudja, vol-e atyja vagy sem: honnan követhetethetni, hogy ezen oldal csupán egy futó kis ötletke volt, de kiszámolt nem. A' más fő személy Gyulera; de ez már minden esetre gyen- ge képzetü. Neki két szerelme van, vagy is akart lenni; egyik nemzetének szabadsága, a' másik Kleopatra. Mindenikért vívott, mindenikért lángolt; 's még is egyikért sem: mert amazt nélkülözé ezért, és ezt amazért: így két szék között tökéletesen pad alatt maradt. — A' harmadik Tabár. Ez egy Istent féltő, buzgó ember, ki minden gyilkoló bünös emberért ajtatosan imád- kozik-fel. 'S képzelje az ember! még is ő az, ki játék végén elszánt férfilag döfi a' tört Bencsuba. Mindazáltal vannak oly jelenetek, mellyek ha környü- letesen, önkéntesen fejlenének-ki, nem volnának érdektelenek a' mellett, hogy szinpadokon is hosszas kedvességre számolhatnának: de minden esetre a' da- rab így, mint van, dramai szabályok ellenére, nem állható; uj és jobban át- gondolt kidolgozást vár, a' szellemi élet kényes oldalaira is hibeben figyelve. 'S ha nyelvét is, melly még nincs egészen birtokában, szebben kimivelendi: egykor talán nem fogna gyermekül feltűnni a' dramai pályán. Az előadás lát- szott, hogy betanulatlan volt; mert a' mellett hogy rendetlenek is voltak, szerepöket sem tudák. Hege d ü s most a' boszontásig korlátlan volt. Ő igen sokat akart, 's tüzében elrontá játékát. Játék végén az író t kiáltozták. Né- zők szép számmal.

VRSS.

DEZSEN, mart. 23-dikán Szigligeti „gyászvitézai“ kerültek szinre, de részint az idő komorsága, részint a' nem nagy reménység előképzete meg-

menté a' nchezebb szerepek vivőit az ülésekben meg nem férés esetében egyes ülőszékeknek behozatásától, 's ugyan azért a' tolongás nem vala botránkoz-tató. E' darab pedig az itt előadottak közül leginkább megérdemlette volna a' fontos ítéletű nézők jelenlétét, mivel egyik remek munkája a' tisztelt szerzőnek.

K. Sz. V.

HANGÁSZAT.

1) A' pestbuda-i hangászegyesület VI-ik műelőadásának (most vasárnap maj. 12-kén) tárgyai ezek: 1) Beethoven Lajos B— sympho-niája. — 2) Händel „Jephta“ című cantatájából egy kardal. — 3) „Obe-ron varázskürtje“ fantazia fortepianóra. — 4) Nagy jelenet Mercadante „eskü“ című daljátékából. — 5) Seyfried „Ahasverus“ daljátékából nagy karének.

2) A' nemzeti casino teremében maj. 5-én adatott hangászati multság alkalmával, mellyet szép számú közönség látogatott, Beethoven L. D-dur quartettjét hallottuk.

3) Ole Bull ur 2-dik hangversenyét (maj. 2-dikán a' nagy redut-te-remben, előbbi díj mellett) ismét olly nagy számú közönség látogató, mint mult-kor. A' művész ur ez uttal négy darabot játszott: u. m. Preghiera dolente, e Rondo ridenté-t — Mozart egyik adagióját — Norvégi álmát — berekesz-tésül, kijelelt renden kívül, egy képzeményes capricciót saját szerzeményeiből. Ma is különös ügyességét bizonyítá-be a' pianissimo 's flageoletban, melly-nek ő egyetlen mestere. Megnyitá e' multságot Ole Bull ural utazó Spött-ler hungász-karmester urnak concert-ouverturája; a' versenylő ur előadásai közt Váray ur énekelt. A' közönség ma is nagy enthusiasmmussal fogadá a' művészt, ki majus 7-dikén adá bucsúversenyét Pesten a' német szin-házban.

UTASÍTÓ.

Pesten a' „hét választó“ czimer alatti vendéglő háznak tervben volt nagyszerű építtetése elhalasztatván, 's a' mostani bérszerződés meghosz-szabbíttatván, alólírt tisztelettel értesíti e' körülményről a' t. cz. közönséget, 's az eddigi pártfogást továbbra is kikérvén, a' t. utazókat vendéglőjének további látogatására alázattal meghívni kedves kötelességének tartja.

Hauer József Ferencz.

DIVAT.

Parisban a' szépnem bájos öltözte részei közé tartozik jelenleg a' róza színű túllból, kék gaze-ból, fehér krepből készült kalap — Francia divatlapok Victoria angol királynének egy pompás ruhájáról tesznek említést. All ez: skarlát bárson ruhából, fehér atlaszal kö-rözve, és gyémántokkal, fekete hatyú tollaival körülövezve. Ez utóbbi még a' legdrágább rit-kaságok közé tartozik. — Séta-öltözethez selyem kendőt, musselin vagy habos szövetű ruhát, krep kalapot marabu-tollal és virágokkal ékesítve használnak.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 16^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

H a l á l k o z.

Halál jövel!

'S e' bús kebelt,

Mellyet sötét

Bánat levert,

Sülyeszd mélyen

Sírhant alá;

Mert e' remény

Vigasztalá;

Tűrületé

Gyász-könnyeit,

'S enyhítgeté

Keserveit.

Sülyeszd mélyen,

Hogy a' világ

Zaja hozzá

Ne hasson-át;

Hogy nyugodjék

A' vérezett,

'S példátlanul

Kiszzenvedett.

Ha estlebel

Zokogva kél

Örök lakom

Tetőinél:

Ugy sem sirat

Rokon kebel,

Hű lány mellém

Nem térlepel,

'S utókorral

Nem fog kezét,

Felölem hű

Emlékezet.

Azért halál!

K' bús kebelt,

Mellyet sötét

Bánat levert,

Sülyeszd mélyen

Sírhant alá,

Mert e' remény

Vigasztalá.

BŰVÖLGYI.

SZORGALOM.

*Az asphalt használása
építéseknel.*

(Vége.)

Tudomás szerint, többszer tettek már próbát Angliában a' bitumennek szokásba hozatalával, melly jelenleg Parisban járdákra, hidakra, terrasseokra, tetőkre, lapos födelekre 's a' t. használtik. A' Weales-Scientific-Advertiser-ben foglalt közlemények bizonyítják, hogy ez igen hasznos materialénak alkalmazása ott is előhaladást tön. E' jelentéseknek egyike megérdemli, hogy közzöltessék, minthogy az egy polgári mérnöktől származik, Gordon Sándor urtól; minél azonban a' vegyítés 's használás-mód meg nem egyezik a' parisival, ámha az előhozott adatok közül sok helyt nem áll is. Maga a' bitumen (a' szabadalmazott „casseli bitumenes útborítása“ után így nevezve) alkalmazása, ama többi materialéval összehasonlítása, mellyek az utépítésnél divatosak, ugy adatnak elő, mint a' legolcsóbbak (az elrendezést 's fentartási költséget tekintve); hogy ezentúl azok elsőséggel birnak; hogy nyáron ezen útboríték nem okoz port, 's télen nem eszközöl sarat; hogy alakját megtartva tartós; a' kocsizás zörgés nélkül megy véghez, 's hogy végre a' lovak patkói nem kopnak 's nem romlanak el rajtok. Ez állításnak bebizonyításaul számos járda 's padlat (a' lóistállókban) emlittetik, mellyek e' materialéből már hosszabb időtől fogva ekképp' voltak elrendelve; különösen pedig a' pimlicoi út, melly Vauxhall Bridge-be vezet, melly már 4 év óta használtatik, 's egész mostanáig a' vauxhallhid biztosságánál teljes megelégedést nyert, mellyet az nyilvánított is írásba foglalt jelentés által.

Ez utnak borítéka ásványzurokból áll, melly főzve van ehhez elkészített kövecscsel, homok- 's áthulladékokkal és porral; az útkról lelapátoltatik, 's meleg állapotban felkenetik az előre elkészített laposra, 's jó forró vassal elsimittatik.

A' boríték vastagsága tesz közepett 3 hüvelket, 's az oldalakon lelapul egészen egy hüvelkig. Mióta ez ekképp' van elrendezve, azon ugy szóllva legkevesebb javítás sem tétetett, kivéve egyes eseteket, hol gas- vagy vízcsöket kelle áthelyeztetni, hol azonban csak egy olly új darabra volt szükség, millyen a' felszakasztott nagyság volt. Kövecs és homok helyébe, közönséges, összetörött granitkövek is ajáltattak; de csak kis darabokban,

Buchhalter v. j.

Kellner v. j.

Klászky Venczel magyar szabótól.

Honművész!

mellyek között a' bitumen, mint összeolvasztási mód, igen jó szolgálatot tesz.

Annak példájára, mennyire leszállítatik a' huzó- vagy vontató erő illy nemű úton, összehasonlítva más materiálékkal, — Gordon ur közli azon erő összehasonlítását, melly egy tonna, vagy 20 mázsza angol tehernek tovább mozdítására egyenlő sebességnél különféle vizirányos útakon kívántatik-meg, és pedig:

Egy rosztal kövecselte úton	140 font
Derék kőúton, Adam vagy Talfond urak rendszere szerint, hol az kis kövekből áll, vagy pedig Neil rendszere után czevmentezett alappal kevesebb soha, mint . . .	43 „
Egy jó londoni kövezeten (faragott kövekből) . . .	32 „
Granittuskókón a' kocsi-kerékvágás számára James Walter rendszere szerint	12 „
Egy domború vasútnál	10 „
A' szabadalmazott úton bitumenből	15 „

Egy angol mértföld beborításának költségei 15 láb széles útnál, vagy egyenesen Londonban, vagy pedig annak közelében, 1200 fontra rugnak, kedvező körülményeknél 1000 font sterlingre. Ha szélesb az út, a' költségek nevedeknek idomzatosan 3-tól 4 $\frac{1}{2}$ sillingig minden négyszögű yard-nál, (1 yard 405° 3 parisi vonal).

E' nemű utak megtekintésére, 's a' velük bánásmódnak kitanulására, **T u r a y J á n o s** pesti polgár 's útkészítőmester (Pflasterer) ez idén francia országba tön utazást, hogy e' szerkezetet, jelesül Parisban szemügyre vehesse, 's májusban leendő vizsgáltaérkezése után, ha talán megkívántatnék, itt helyben is tetemesen próbát, 's e' fontos legujabb találmánynyal a' t. magyar közönséget kielégíthesse. Ohajtani lehet, hogy e' hazafiúi buzgóságot a' legjobb siker koszorúzza, 's fáradozásáért és tetemes költségeiért, mellyekkel iparkodott a' közkényelmet hazánkban előmozdítani, jutalmat nyerjen!

NOVÁK DÁNIEL.

SZOBRÁSZAT.

Corday Sarolta emléke. — Maria, orleansi hercegnő, ki az orleansi szüz szobrát igen jelesen készíté-el, utóbbi időkben Corday Sarolta emléken dolgozék.

Chartres-i székesegyház szobrai. E' szobrokról következőt olvasánk a' „Moniteur-ben.“ — Azon 12-ik 's 13-ik századból való 2000 szobor között, mellyek a' chartresi székesegyház külsejét diszesitik, különösen szembe tünik a' szabadság szobra. Ez mintegy 25 — 30 éves 's királyi köntöst viselő hölgy alakjában van ábrázolva; jobb kezében fegyvert, baljában két koronával jegyzett vértet tart.— E' szó „libertas“ a' 13-dik század képjeleivel van a' paizs jobb szélére vésve. E' szabadságot, mint anyát, követi gyermekeiként 12 nyilvános erény, hasonlólag királyi öltözetben; képjeleik 's az alájok vésett irás után a' biztosság, gyorság, egység és bajnokságra lehet bennök ismerni. Bizonyos Didron ur, a' művészetek és emlékekkel foglalatokodó történetírásbeli választmány titoknoka, a' kormánytól rendelést kapott, hogy a' chartresi székesegyházról készítsen régiségtani leírást; ez alkalommal a' 2000 szobor jelentését is, mellyek egy a' világ teremtésével kezdett 's a' mindenség összeomlásával végzett költeményt képeznek, közleni fogja.

Feodorovics Mihály emléke. Miklós czár rendeléséből Feodorovics Mihály czárnak, mint szintén Sussanin pórnak is, ki a' Romanoff család alapítóját önnön feláldozásával menté-meg a' reá rohanó Lengyelek fegyverétől, Kostromában közös emlék fog emeltetni, mellynek mintáját most készíté-el a' művészetek akademiája.

Csata-emlék. Smolenszkban mult őszhó 17-én tették-le alapkövét azon emléknek, melly az orosz fegyvert babérral koszorúzott 1812-ki csata emlékezetére gúla - idomban öntetett vasból fog emeltetni.

Watt szobra. — Sir Chantrey Ferencz nem rég végzé-be Watt szobrát, melly Grenockba, hol Watt 1756-ki jan 19-kén született, az e' célra készített házba már által is szállitatott.

LITERATURA.

A' Cselek magyar országban, korrajz I-ső Mátyás király idejéből. Irta Jósika Miklós. Pesten, 1839. 4 kötet, 16-od rétet; ára 4 p. ft. Heckenast Gusztáv tulajdona. Négy esztendő óta ez a' negyedik regény, melylyel Jósika a' literatura mezején föllép; 's mindig valóbbá érlelve az Abafi megjelenésekor támasztott reményeket, mindig utabb babért füzve homlokára lép-fel. Jelen regényében, mellynek tárgyát hazánk legérdekesb, legfényesb korából, Hunyadi Mátyás idejéből vette, (még pedig Mátyásnak királylyá választatásán kezdvén) hét éven át vezetí előnkbe a' nagy fejedelmet házi, hadi 's politicalai életében. Hiven rajzolva látjuk a' sorsa változásával egyszerre férjfiúvá érlődő, bámulatos tapintatot kifejtő, 's politicalai viszonyaiba magát bele helyezni tudó fejedelmet; hiven rajzolva látjuk itt a' lovagi szellemet, önértet, becsület szentségét, a' valódi férjfiúnak elvei mellett maradását; hiven rajzolva látjuk a' fonák nevelés káros következményeit; a' számoló ármányt; a' gonoszban megedzettnek rosz iránti folytonos hajlandóságát; a' tiszta, égi szerelmet; az ártatlanságot egész dicsőségében, a' gyermekségben beszivott valláshoz ragaszkodást és háladatosságot: 's mind ezt bámulatra ragadó biztossággal 's erővel rajzoltnak látjuk. — Szerzőnk három fő characteret állit itt előnkbe, 's lélektani mély ismeretét mindenikben bőven fejti-ki. Mátyásban a' rendithetlen, érett megfontolás után, csupán törvény, igazság szava 's ön meggyőződése szerint cselekvő fejedelmet látjuk; Zokoli Mihályban a' lovagi szellem, férjfiúi szilárdság, önértet példányát, és sértett becsületének megtisztíthatásaért mindent áldozó férjfiút szemléljük; Komorócziban a' vétkes elfajultság egész borzadalmában tűnik előnkbe. Izabella az ártatlanságnak, a' tiszta, égi szerelemnek képe; Nankelreuthernében, e' ritka némbéri különczben, a' fonák nevelés félreismerhetlen példányát, 's e' mellett még is a' rénynek hü védőjét; Serenában az indulaton uralkodni tudást, és Aminában a' vallásbani tántoríthatlanságot vezetí előnkbe a' szerző. A' gondolkozó olvasó nem tudja meghatározni, mit bámuljon e' becsülhetlen munkában inkább, a' képzemény és eszmék dússágát, a' cselekvény bonnyolítását 's magából folyó kifejlését, a' characterekhez hü maradáást, a' virágos, folyvást, tisztulóbb nyelvet, vagy a' meglepő képek tömérdekségét? 's ha az olvasónak még némi kívánni valója maradna fenn, midőn e' regény utolsó füzetét nehéz sohajjal, 's mintegy töle megválni alig tudólag teszi-le, valóban az nem egyéb lenne, mint annak ohajtása, hogy az imitt amott előfordult grammaticai, u. m. fejle ne, látsza, 's a' t. hibákat ne látta volna, 's hogy ne találna annyi boszontó sajtó-hibára.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, maj. 9-én „kalapos és harisnyatakás“ bohózat 2 fvsban. A' czimszerepes Szerdahelyi és Szilágyi urakon kívül dicsérettel említenő Petrik ur (Illés). A' kis Schuller Janka ismét mindent megbájolt cachucha-jával. De nem is csuda! annyi kellem, annyi könnyedség, 's a' táncz szellemének olly mértékben felfogása, minőt e' kis leány fejte-ki, nem

mindennapi dolog. Nézök közép számmal. — 10-én „30 év egy játékos életéből“ színjáték 3 fvsban, hanyagul adatott. Nézök kevesen. — 11-dikén „Zampa“ daljáték némelly részeiben kielégített; különösen pedig jeles volt a' férjfi-kar. Erkel ur a' czimszerepnek 1-ső felvonását tűrhetőleg adá; a' többiben hanyatlott. Nézök gyéren. — 12-dikén „falusi egyszerűség“ vig játék 4 fvsban. E' játéknak ismétlése, mind a' mellett hogy tetszést nyert, hamar történt, 's egy részt ezen körülménynek köszönhetni a' nézőknek olly csekély számmal megjelenését. Az est koszorúját ismét Komlóssy Ida (Sárika) k. a. vivta-ki. Szentpétery ur (Morgi) szintén jeles volt.

Σ.

KOLOZSVÁRATT, febr. 23-kán Tóth ur vendégjátékai jutalmaul először jött színpadunkra „oroszlánszívű Richard Palaestinában.“ A' czimszerepben Szaploneczay ('s miért nem Tóth?) igyekezetet bizonyita, 's kivén első jeleneteiben, hol betegségi állapotjában nagyon képtelen színel, szerencsés volt magát nem unatlatni. Tóth ur (Szelaheddin) gondos és kiszámolt játékkával zajos tapsokban részesült, 's csakugyan egy koszorúcskával is tiszteltetett, és játék végén előhivatott. — 24-kén „három apa egyszerre“ igen mulattató vig játék adatott. Ezt megelőzte „lotterián nyertt házasság“ vig játék 1 felvonásban. Ez utóbbiban Tóth ur (Holprich Eustachius) utólszor lépett-fel. Tóth ur nyelve igen tiszta és érthető; de hangja közé vegyül valami ollyas, mi a' beszédnek egész természetességet nem ad. Nem tudom ugyan, e' vegyületet minek nevezzem, hogy mindenki megérthesse: de hogy ez rá nézve minden esetre baj, azt a' következőkből magyarázom. Tóth ur szavalata kimért, de nagyon késletes; mert egy akadály vissza látszik tartani beszédének azon helyességét, mellynek a' test kifejezésével is egyesülni kellene. Innen van az, hogy mimicája többnyire megelőzi beszédét; mert ez lassúságával nem versenyezhet amazzal. Már ha testmozdulataival is egyeznék a' lassúdad hangulat, akkor inkább helyén állna. De ez mind csak olly megjegyzés, melly csak szigorún vizsgálódó figyelemnek ötlük elébe. E' mellett Tóth ur még jó színész maradhat; de még jobb lesz, ha e' bajjal is daczoland. Játék közben bizonyos Cseley (táncművész) harmadmagával négyes lengyel-mazurt tánczolt igen ügyesen és élénken. Nézök kevesen. — Martius 3-dikáig a' színház zárva volt; mert színészeink kegykóstolóba Nagy-Enyedre hordozóskodtak, 's csak e' napon adák vissza magukat városunknak, a' mikor is mint bágyadt utasok előadák a' „pártosokat, vagy, a' tengerparti jogot“ (nem jógot). Scheridan Knovles után fordította Szigligeti. Az öreg Robert szerepében Szöke otthonos volt. Mindazáltal az egész játékot csak Szaploneczayné tehetta érdekessé. Ő ma különösen elemében volt, és öltözete csínjában kedves jelenet. Játék végén hivottt is: de a' leszállt függöny irigysége miatt nem jelenhetett-meg. Nézök nem sokan. — 7-dikén „Zoltán“ adatott. Irtá Csapáky, cs. kir. testőr. E' mű csak azzal jeleskedhetik, hogy a' tiszta nemzetiségnek szép bélyegét hordozza magán; egyébiránt hatási üressége miatt szini élményre, így mint van, soha sem számolhat. A' czimszerepben Haray egész ellentéte volt a' hajdani durvasággal vegyült nagyságnak; benne átalján a' jelen időnek egy siránkozó piperközcét láttuk; 's idomsággal megáldott testét is annyira megrontja rosz mozdulataival, mintha minden tagját egy-egy villany-erő rugtatná ide amoda. Török Mimi (Mixa) a' minden tekintetben ártatlan leánykát természetes

csinnal játszá. Ugy látszik, hogy e' csaknem kezdő kis művésznőben nem rossz magvak vannak elhintve, mellyek egykor talán dics-koszorújává fognak felvirulni, ha életét a' hasznosnak, kedvesnek, szóval, mi pályájára legezél-irányosb — egész lélekkel áldozandja. Nagy világ a' szini világ, sokkal nagyobb, mintsem hogy a' külvilágban is érkezhetnék valaki nagy szerepeket játszani; 's ha ettől el fog vonulni, a' másnak, mint kezdő, szorgalommal áldozando — ezer kísértettől mentve lesz. Hogy többet ne mondjak, különösen kettőtől óvja magát: mézes szó az egyik, a' másik lepkei esel. Ne higgyen amannak; mert a' művészetnek sirját készíti, 's ez az őnhittség: — ne gyönyörködjék ennek kecses tarkaságán, mint virág-kehely; mert ez megint más sirját készíti, 's ez az aljasító s z e n v e d é l y. Ezeket a' külvilág bőven osztogatja. Ne éljen tehát ennek: nagy világ a' szini világ!! Játék végén T. Mimi zajosan hivatott. Nézők közép számmal.

V R S S.

DÉZSEN, martius 24-dikén a' „nagy világ divatja“ vig játék, igen jól sikerülve adatott. Sipos, mint jó comicus, kiemelé tréfájival szerepét 's az egész játékot a' különben sülyedező hajóból. Nézők számosan. — 27-kén „Kean“ (Dumas Sándortól) adatott számos nézők előtt. A' darab jeles és szép hasonlatosságokkal bíró, a' figyelmet függésbe tartó. Jól felfogá a' czimszerepet Szaklányi, 's kezdetől végig egyenlő iparral vivé, miért is előhívás és tapsokkal tisztelteték. — 26-kán utójára (hála az égnek, hogy már utójára!) „Tudor Maria“ adatott kevés néző előtt; azért talán illy kevés néző előtt, mert féltek azon következtől, hogy még egyszer kellett hallani e' szót: „bizonyos körülményeink miatt még egy színművet előadunk, 's azután bucsúnkat mondjuk“ — vagy m—eg—un—ták. — Az előadás sikerültek közé számítható. — Játék végén a' színészek egy kardalban, de millyenben! bucsút vettek, mi után ez időtöltés kedvéért ismételve jó utat kívánva a' nézők eloszlának.

B. Sz. V.

NAGY-VÁRADON apr. 21-kén „Domí, amerikai majom“ került színpadunkra; J o h a n n o v i c s pesti színész vendégjátéka, ki a' majom szerepében ügyes ugrásaival mulattatá a' közönséget. T ó t h (a' néger kapitány) és T ó t h n é (Hiacynthia) jeles játékukért többszöri tapsokkal jutalmaztattak. P á l y n é, F ö l d v á r y, készületlenül, de érzés nélkül is játszának. — 23-kán „agg színész és leánya.“ T ó t h (Sugár) és H u b e n a y n é (Serena) művészlül játszának, miért játék végén előhivattak, és tapsok özöne közt hullale a' karpit. Jelesen működtek még: P á l y n é (Bájjölgyi Irma), C h i a b a y (Pók) és T ó t h n é (színésznő) — 27-dikén „Pelleskei notárius“ először adaték H u b e n a y u r jutalmaul. T ó t h u r a' czimszerepben művészi talentumát újra kitünteté. U d v a r y n é (Tóti Dorka) dicséretet érdemel illy szerepekben. T ó t h n é a' nőszemélyzet közt, mint mindig, elsőségét ma is megtartá. Az énekek, legkivált T ó t h n é, H u b e n a y n é, és P á l y n é hármas dala, köztetszést nyertek. S z a k á c s y készületlenül lépett-fel, 's innen eredt, hogy szerepében nem volt mondásai, sületlen elemenczségek levén, a' nézőket untaták. Meggyujtott pipávali fellépése elhízottságot jelent. A' pesti juratust katona-öltözetben adá.

U J V Á R Y S A M U.

HANGÁSZAT.

Pesten: 1) Ole Bull ur maj. 8-kán estve a' német színpadon adá 4-dik hangversenyét, mellyben ő (az Oberhoffer ur 's Rauch k. a. által operákból énekelt ariákon kívül három szerzeményét (mellyeket már máskor is hallottunk) játszá, u. m. concerto in tre parte; Norvégi álma, Polacca guerriera. Közönség nagy számmal volt ugyan, de üres hely és páholy volt látható. A' bemeneti díj kétszer annyira emeltetett, mint közönségesen lenni szokott. — Majus 14-dikén a' művész ur ismét a' magyar színházban, és pedig csupán ezen intézetnek egyedüli hasznára, játszott, miről máskor.

2) A' nemzeti casino teremében maj. 12-dikén adatott mulatságnak tárgyai voltak: 1) Onslow B—dur quartettja. — 2) Párdal Mayerbeer „Hugenották“ czimű operájából. Éneklé ugyan azon fiatal 's csinos műkedvelőné, ki multkor Torquato Tasso-ból énekelt egy duettet, — és Váray ur. — 3) Ries Ferd. quintettjét játszá fortepianón négyes kíséret mellett a' jeles Taborski Gabriela k. a. Hallgatók sokan, kivált a' szépnem köréből.

UTASÍTÓ.

Trattner és Károlyinál Pesten most jelent meg: *Czifray István* magyar

szakácskönyve,

magyar gazdasszonyok szükségéhez alkalmaztatva, újra kiadta **Vasváry Gyula**, szakácsmester. 6-dik kiadás.

Biztos és sok esztendei tapasztalás által jóváhagyatott 1648 szakács utmutatások' gyűjteménye, mellyek szerint a' rendes és jó házi gazdaságban megkívántató hús- és bőjtí-étek, különféle sütemények, nedvek, kocsonyák, fagylaltak, 's a' t. legszebb izléssel készíthetnek.

Ára e' 640 lapra terjedő, 40 ívnyi nagyságu könyvnek, kötve 1 forint 50 kr. ezüstpénz.

DIVAT.

20-dik divatkép (Pestről). — Legujabb magyar díszöltözetek, aranya; mellyeket multkori ígérete értelmében közöl Klasz y Venczel ur, polg. magyar szabó Pesten, ki több hasonlóval lépé már meg e' lapok t. olvasóit. A' mostaninak megjelenése annál érdekesebb lehet e' jelen időben, minthogy a' közelső országos innepléseknek egyik díszét nemzeti öltözeink teendik.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 19^{kén} 1839.

KÖLTÉSNET.

Dalok.

„Lantra dalnok! kincs jutalmad!

Zengj busongó hői dalt,

Melly tüzelje, 's lelkesitse

Néha néha a' Magyart!

Lantra dalnok, lantra fel!“

De a' dalnok nem felel. —

„Zengj! babér lesz értte béred

Híred messze terjed-el,

Érdemednek hódolandnak,

Mit egy dalnok érdemel:

Lantra dalnok! lantra fel!“

De a' dalnok nem felel.

„Lantra dalnok! szűz lányka

Csókja leasz a' pályahér!“

Néz a' dalnok — egi szikra

Szállja — ujjá lántról ér:

Zeng mint égi — dalra kel,

'S várja őt a' hű kebel!

GÓZON.

SZORGALOM.

Fletcher és Punshon gőzerőműv-gyára.

Miután a' gőzerőműveknek a' gyárok és kereskedés virágzására hasznos befolyása bebizonyított, nem lesz érdektelen Fletcher és Punshon uraknak gőzerőműv-gyáráról, kik hozzánk e' találmányt elhozták, 's kiknek műhelyök a' körülmények mostani állásánál naponként virágzóbb állapotra jut, néhány szót szólni. — E' két férfiú, kik tökéletes dolog-ismerettel, elegendő tapasztalással, 's e' tárgy iránt fáradhatlan buzgalommal viseltetnek, már 120 embert foglalataskodtatnak, és ezeknek számuk még naponként növekedik annyira, hogy különben nem szűk műhelyök a' cs. k. porcellan-gyárban, Bécs Rossau külvárosában, elégtelen nekik helyet adni, 's e' végre még egy másikat kelle a' Michael-

bayer-telken, felállitniok, mellyben a' gőzkatlanok] készítettnek. — Hogy e' gyárok munkásságát megbizonyítsuk, más részről pedig megmutassuk, hogy Bécsben és környékén már tömérdek gőzerőműv van forgásban, mellyek ez urak műhelyéből kerültek-ki, előszámáljuk azokat a' bennök foglalt lóerők megemlítésével együtt. Egy 8 ló erejű a' velencei cs. k. arsenal részére; egy 10 ló erejű Hackhofer Ignác urnak Nuszdorfra; egy 8 ló erejű a' cs. k. porcellan-gyárba; két hatvan-hatvan ló erejű Marianna gőzönyre; egy 3 lóerejű a' cs. k. ärarialis könyvnyomó intézetbe; egy 4 ló erejű Salzer gumpendorfi selyemfestő urnak részére; egy 4 ló erejű Fischer urnak borotva-gyárába a' kutyorony mellett, 's végre egy 14 ló erejű a' vártéren fekvő pompás cs. k. pénzverő épületbe. Legujabban egy 14 ló erejűt Kuschel Konrád cs. k. szabadalmazott fonógyárába készítettek Bécs-Német-Ujhelyre; egy 14 ló erejűt a' zalathnai bányákhoz Erdélybe; egy 16 ló erejűt Mohr cs. k. szab. fonógyárába Müllersdorfra; kettőt, hetven-hetven ló erejűt, a' Duna-gőzhajózási társaság részére „ERŐS“ gőzönyre, 's végre két hatvan-hatvan ló erejűt a' vízvezető „Ferdinand-csatornához.“ E' két utóbbi még a' gyárban áll, 's a' nuszdorfi vonalon kívül egy e' czélra építendő házban fog felállitvatni. Ezek a' vizet, nem mint talán sokat hiszik, közvetlenül a' Dunából, hanem e' czélra készült kutakból, vascsöken fogják rendeltetésök] helyére hajtani. A' két erőműv a' szivattyúkkal együtt 4.000 mázsát nyom. Mult évi télelő vége felé szállított e' gyárból az adriai kenesőbánya részére készült 60 ló erejű gőzerőműv is rendeltetése helyére. Jelenleg a' linzi szőnyeggyárba szállítandó 60 lóerejűn 's a' budweisi ezüst- és ólombányákba küldendőn dolgoznak. Hogy a' kormány minden tengerészi és ärarialis épületéhez szükséges erőműveket is e' gyárban készitteti, az gyárnok uraknak csak becsülete ré válik, 's ujjabb bizonyosságul szolgál arra, hogy vállalmányaiknak mindig becsülettel felelnek-meg.

SZOBRÁSZAT.

H o l b e r g e m l é k e. — Thorvaldsennak első műve, mellyet Koppenhágában mintázni szándékozik, Holberg mellszobra leend. Rég vágyott a' művész halhatlan nevű honfiának e' tiszteletet megadni; eddig azonban nem kaphatott egy a' költésznek vonásait hiven ábrázoló rézmetszvényt, 's így szándékát sem vihette-ki. Most Koppenhágában egy műkedvelőnél igen jól talált,

viaszba nyomott képéhez jutott, mely a' nagy költésznek még életében természet után készítettett.

ÉPÍTÉSZET.

Építvényi characteristicum.

Mind azon felirat között, mellyeket alkalmazva szemlélünk külön nemű építvényeken, 's pedig vagy künn, vagy benn, a' legnevezetesebbnek tekinthetni azokat, mellyek által azonnal megismerhetni azon építvényeket, mellyek nélkülök kételkedést okozhatnának. A' felírások már egyedül azon okból is szükségesek középületeknél, hogy azok felvilágosítást terjesszenek a' historiai szobrászatról 's festészetről. — Szobrászati mű nevezet alatt nem értünk csupán architekturai diszítvényeket, hanem félmagaslatú alakokat is, vagy basreliefeket, szobrokat, mellyek a' hitvallás, igazság - kiszolgáltatás, vagy pedig hadnak szentelvék. Megkívántatik, hogy a' felírások 's alakos jelképek, alkalmazva a' körülményekhez, művészi elővigyázattal 's jártossággal minden esetben elrendeltessenek. — Az illendőség kívánja, hogy 1) az átmenetel egyik képfaragási mütől a' másikhöz öszhangzatú egészt mutasson; — 2) hogy az építvényeknél használt diszítvények illőleg legyenek alkalmazva, ne pedig halmozva; — 3) hogy a' szobrok czélszeres helyeken osztassanak-be, 's az egészszel helyes idomzatban álljanak, valamint is, hogy a' szobrok jól megfeleljenek az építvény karakterének, mi után diszességül szolgáljanak azoknak; — 4) hogy a' győzedelmi jelképek vagy trophäumok tiszta megfontolással választassanak, 's harmoniában legyenek az építvény karakterével; — 5) hogy a' festonok, vagy virágtekervények, rózsafüzérek, mellyek összeillesztvék virágokból, lombokból 's gyümölcsökből, ne hordozzák a' pazérlás bélyegét: ellenben a' bőség szarvai, mellyeket sikerrel alkalmazhatni táraknál, elég nagyok legyenek; — 6) hogy azon lapok, mellyekre felírások jönnek, csak egykor máskor használtassanak, 's azon oknál fogva, hogy ezeket könnyen lehessen olvasni, kihagyattassanak mind azon diszítvények, mellyek semmit sem jelentenek; — 7) hogy azon esetben, ha t. i. az oszlopcsövek márványból állnak, a' sipparkány, oszlopfеjezet, 's carnies, fehér márványból, vagy pedig más színvegyületből dolgoztassék-ki.

Ha felkészítendő építvényeink számára basreliefeket akarunk alkalmazni diszesítésül, szükséges, hogy ügyesen választassanak

az ékesítvények, 's olyan helyeken használtassanak, hol azok feltűnnek, 's fenn is állhatnak. Mind illyes művek csupán laposak legyenek, nem emelkedettek; mivel ha ezt tenni elmulasztjuk, azok az épület nagy tömegéhez képest esetlen tekintetet vennének fel. — A' szobrászati művek 's festvények, jeles férfiak 's nevezetes tettek emlékezetét tiszteletben tartván - fenn, nevelik, öregbitik az architektura szépségét, és gazdagságát; 's ehhez képest ezek teszik méltóképp' annak ékesítvényeit. Am ha meg nem kívántatik is, hogy az architektus maga vegye kezébe a' szobrászvésőjét, 's a' képiro ecsetjét, és hogy ő dolgozza építvényeinek számára az oda megkívántató szobrokat és festvényeket: mind e' mellett is azt várhatni tőle joggal, hogy képes az iménti művészeket igazgatni, 's minden műdolgozatnak illő helyet kijelelni, miképp' tették Raphael Sanzio, Angelo Mihály, San - Gallo, Bernini 's több mások. — Számos ékesítvények a' szobrász kezéből kijutva, mellyek pazar kézzel halmozvák építvényekre, az építési költségeket nevelik ugyan, de egy úttal meg is fosztják minden érdemétől az épületet, 's így gyengítik a' hatást. Az építvény azon részei, mellyek már csak magukra nézve is nagyok, 's mellyeknek elrendeltetése vagy arányzata abban létezik, hogy tömegekben megszereztessek a' világosság és árnyék, — magas képzeletet gerjesztetni képesek; azonban ha azok kisebb részekre oszolyanak-fel, 's akképpen változnak, hogy minduntalan más világ- 's árnyékhatást lehet észrevenni. Ekkor már zűrzavar támad, 's lehetlen érezni lélekvonzódást. — A' festészeti művek, felékesítésére szolgálnak az épületek bennrészeneinek, 's olyan helyeken alkalmaztatnak, mellyek felmentvék az idő befolyásától, például: plafondokon, csarnokokban, galeriákban 's a't. hol még is arra kell ügyelni, hogy a' használt diszítvények ne legyenek fölösleges számban. A' plafondokon, 's boltzatokon, csak könnyű darabokat, 's égi tárgyakat lehet használni sikerrel, millyenek a' mythologiai 's az allegorikai festvények. Perspectivi jelenetek nem illenek illy helyekre azon oknál fogva, mivel természeteseknek mutatkoznak ugyan az egyik álláspontból, midőn ellenben máshonnan megtekintve, berohanással fenyegetik a' vizsgálót. Sikerrel alkalmazhatni az oldalfalakon tájfestvényeket 's több más természetjelenetet.

(Vége következik.)

LITERATURA.

Csáb, drama négy szakaszban, írta Beöthy Zsigmond, Pesten 1839, Esztergami Beimel József betűivel, kis 12. r. 112 l.

Fiatal, szorgalmas írónk, kit e' lapok olvasói több közleményéből ismernek, a' dramai pályán is megkísérté szerencsését; de a' szeszélyes istennő, mint látszik, e' pályán nem akar neki kedvezni. Karakter, psychologia, meglepő helyzet e' műben igen kevés van; legtöbb érdeme a' nyelv tisztasága, poetai virágok 's jó jambusokban (mellyek azonban imitt amott sántitnak) áll. — Ref. nem akar jós lenni, de ha a' szerzőnek jelen munkájából, 's a' pesti szinpadon nem éppen legnagyobb szerencsével adatott „jurista és kis leány“ című vig játékából ítélni szabad, azt hiszi, hogy B. ur, ki a' lyricai pályán szépen halad, Melpomene zászlója alatt nem fog sok babért nyerni. Ha tanácsunkkal élni akarna, azt javaslanók neki: hagyjon-fel e' sikamlós pályával, 's ama latin mondást: „non omnis fert omnia tellus“ szeme előtt tartva, szentelje inkább magát egész erővel a' lyricai poesisra.

Orvosi értekezés az emlőkről. Írta orvos doctorrá létekor 'Siró István. Budán Gyurián és Bagó betűivel, 1839. 8-ad rélt 49. l.

'Siró urnak velős értekezése gondolkozó fejre mutat, 's minden sorból ki látszik a' tudományában jártos, olvasott férjfiú. Nyelve tiszta, correct, 's az értekezés magyar műszavakkal van írva. Köszönet érte a' derék értekező urnak!

Történeti táblák. Az ó és új világ népei 's birodalmi külső politicalai viszonyainak és benső szellemi kifejlődésüknek fő pontjai, chronologiái és ethnographiai renddel. Kidolgozta 's kiadja Kovacsóczy Mihály; nagy imperial iven, velin pupiroson, Beimel József betűivel.

A' fáradhatlan Kovacsóczy urnak e' nagy becsű munkáját, melly három táblán, az ó és új világ történeteinek rövid 's velős kivonatát magában foglalón, jelent-meg; melly tudományos literaturánknak nagy és sajnosan érzett hiányát pótolja-ki, t. olvasóink figyelmébe nem ajánlhatjuk eléggé: annyival is inkább, hogy csekély áránál fogva mindenki könnyen megszerezheti.

PARLAGI.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN maj. 13-án „Hedvig“ drama 3 fvsban (Körner után fordította Déry István) kevés nézőt csalt színházunkba. Ha e' darab 's több rokon szellemű még néhányszor szinpadra kerülend csupán azért, hogy egyes tagok szeszélyének fonalon rángatott bábja legyen a' rendezőség; ne csudálkozzék azután senki, ha a' pénztár aszkórba esik. — 14-én Ole Bull hangversenyét megelőzőleg „eskü“ daljáték 1-ső fvnása adatott, mellyben a' huzamósb időtől gyöngélkedett S c h o d e l n é assz. (Elaisa) riadó tapsokkal üdvözlöttevén,

hivatott. A' hangversenyről alább a' hangászati czikkelyben olvashatni. — 15-kén „Lear“ szomorú játék 5 fvsban. Szegény Lear! te a' sorsnak igazán üldözöttje vagy! Nem elég, hogy leányaid hálátlanságában érezned kell az egyre halmozott kínokat, még késő kori személyesítőd is gyötörnek éldelhetlen előadásaikkal. A' czimszerepet Megyeri ur adá; Egressy G. ur (bolond) szerepe czimének megfelelőleg adá szerepét. Legjelesebb volt Lendvay ur (Edmund); utána dicsérettel említhetők Szentpétery (Kent), kinn ruhája változtatásával a' hang aránylagos változtatása is nem eléggé tüntel — és Fánesy (Edgard) urak Nézők kevesen.

S.

KASSÁN apr. 21-én „korona és vérpad“ Dumas Sándor 5 fvsos szomorú játéka adatott. Játék végén Déryné (Katalin) és Lendvay (Ethelwood) hívtak. Nézők számosan. — 22-én a' város polgári kórháza részére „Arlequin tündérhatalma, vagy a' megcsalatott vőlegény“ nagy néma játék 2 fvsban (szerkeszté Ehrenstein György, muzsikáját írta Hessmann, a' városunkban szállásoló Koudelka nemes ezrede bandájának karnagya) adatván, tetszést nem nyert. Ezt megelőzőleg „eleven holt házaspár“ vig játék 1 fvsban a' karzatot jól mulattatá. Felvonások közt Schinn, egykor pesti német színésznek, fűldö-hasító gajdolósa elégületlenséget szült. Nézők szép számmal. — 23-kán „borostyánfa és koldusbot“ tetszést nyert érzékeny játék közép számú nézők előtt ismételtetett. Lendvayt (Henrik) e' szerepben látni, igazán műelemény; művészségének jutalma ma is többszöri zajos tapsok 's hivatás voltak. Hogy a' derék Megyeri helyett ma Zsibrey játszott, nehezteléssel vette minden műbarát. — 24-kén „fiatal férj“ vig játék ismételtetett. Nézők közép számmal. — 25-kén „párt dühe“ Ziegler 5 fvsos színjátéka került szőnyegre. Megyeri (Kocke) művészi játéka többszöri előhivatással jutalmaztatott. Városy (Harrison) ipart bizonyíta. Erdős (Hamilton) talán kissé nagyon is bús és levert, 's Déryné (Johanna) jeles volt, mint mindig, 's hivatott. Fűredinek (Henrik) jóakarólag tanácsoljuk, hagyjon-fel az ehhez hasonló szerepekkel még most, ha a' szini pályán haladni akar. Kovácsi (John) iparral játszott. Nézők számosan. — 26-kán „aranyműves leánykája“ unalmas vig játék, Déryné forditmánya szerint, kevés néző előtt került szinpadra. — 27-dikén Megyeri Károly jutalmul „peleskei notarius“ énekes bohózat 4 fvsban (írta Gaal, muzsikáját Thern Károly) adatott. Jelen mű e' lapokból már ismeretesb, mint sem részletes taglalgatásába ereszkedni szükségesnek látnók, 's úgy hisszük, elég felöle annyit mondanunk, hogy nálunk is (ámbar nem egészen) tetszett; a' juhászdal, a' Pestre érkezett notarius dala, 's a' végső kardal ismételtetett. Megyeri többször hivatván, nyomtatott versszettel, valamint Lendvay is, jutalomjátéka alkalmával diszes borostyán koszorúval tiszteltetett-meg. A' színház tömve volt nézőkkel. — 28-kán „agg színnész és leánya“ kevés néző előtt ismételtetett. Mükedvelőnék (Serena) és Megyeri (Sugár) hívtak. Lendvay, annyi kellemes estvét szerzett művészvendégünk, ma reggel utazott vissza Pestre. — 29-kén rendes bérlétszünetben „én voltam“ és a' „ligeti kastély“ eléggé ismert 1 fvsos vig játékok hozattak szőnyegre. Nézők igen kevesen. — 30-kán Déryné jutalmul „enzersdorfi postalegény“ énekes bohózat 3 fvsban (Told után Balog István, muzsikáját írta Riotte) adatott. Megyeri (Szapora Anastasius) köztetszést aratott, 's magány-dalát ismételnie kellett. Fűredi (Egyed) iparkodott; de csupa ipar még

nem teszi a' játékot, ha csak az ipar mellett szerepünk beljegyébe is nem hatunk. A' bohózat ugyan tetszett, de az előadás annál kevésbé volt kielégítő. Nézők igen nagy számmal. — Majus 1-ső napján Joób Zsigmond jutalmaul (?) „peleskei notarius“ ismételtetett. Előadásainak sorát mai játékkal végzé-be színész-társaságunk. Leend-e jövő évre társaságunk, és ha igen, minő? az még a' titkok könyvébe van írva. Kár, hogy a' színészi választmány e' dolgról már most nem gondolkozik. — Majus 2-kán Déryné Fűredivel Kolosvárra, 3-kán Megyeri Pestre, Erdőssel pedig többen, kikhez Komlóssyné is érkezett, 's mint hallani, Hubenay-ék és Szakácsy is érkezendnek, Rima-Szombathba utaztak. Szerenese és süker kísérje őket rögös pályájokon.

TRENCSENI és ABAÚJI.

KOLOZSVARATT, mart. 9-dikén Szőke Mihály jutalomjátékaul Raimund „tékozló“-ja került először színpadra. Tüneményes játék 3 fvnban. A' czimszerepben Hegedüs (Flottvell) a' harmadik szakaszban tehetsége szerint, mondhatni, remekelt. Ő itt igen belsőre tudott játszani. Az első és másodikban éppen nem merité-ki azon beljegyet, melly egy pazart külsőleg és bennsőleg jelelni szokott. Mátéfi (Bálint) hasonlólag csak az utolsó szakaszban volt jó: de itt sem kell vala egy sajnálni a' külső játékot, mellyet M. ur igen gyakran nélkülözni szokott; daljaiban igen sok helyen nem accordált, 's e' mellett nem tisztán hangoztak szavai; a' textust bajosan érthették Király (Azora) a' rejtélyes koldus szép dalát sajnálkozásra méltólag elrontá. A' nagy rendetlenségről nem szóllok; ez valóban leirhatlan. A' tengeri utazás különösen szembeszökő rossz volt. Flottvell hajója csak eleszszott; de Azoré a' csak képzeletben is felőtölhetlen tengeren olly furcsán haladott, hogy elmondani sem bírom. Ő egy kis festett deszka-darabocsát hóna alá vett, egy lapátot kezébe, 's akkor mikor léptét is láttuk, képzelnünk kelle, hogy csolnakázik! Mondhatom, egész mássa volt Mózesnek, ki Izrael népét száraz lábbal vezérlé keresztül a' száraz tengeren. Ezzel nem azt akarom ugyan kivánni, hogy már valóságos vizet hozzanak színpadunkra; mert színházunk geographiai fekvése éppen nem úgy áll, hogy zamosunkat bele árasztathatók, — csupán csak azt, hogy minden képezet ideánknak olly megfelelő legyen, hogy abban a' való tetemes csonkulást ne szenvedjen. Játék végén Hegedüs és Mátéfi hivattak, valamint a' jutalmazott Szőke is. A' színház tömve volt. — 10-kén „a' király Ludason“ jött színpadra, vig játék 5 fvnban. Irta Gaal (nem Gáál, mint a' hirdetményen állott). Kilenyinek (Bátori István), Latabárnak (Zápolya Imre), Egrinek (Pókhasi) Isten tudja, mi bajok volt; de hogy nem természetesen álltak színpadon, azt szemekből 's önkénytelen mozdulataikból tapasztalni lehetett. Uraim! hiszen ma Prsniczés világban élünk! Nézők szerencsére igen kevesen. — 12-én „zsarnok apa.“ — 14-kén „leánykérés szabály szerint“ adatott Fánegy fordítása szerint, mellyben Szaplóczay (Born August) igen szépen és értőleg játszott. Örülünk e' változáson: bár hosszasan tartana ébredésének reggele! — 16-kán Ballay Maria jutalmaul először adatott Raupach „élet-iskolája“ színjáték 5 fvnásban. A' darab valóban élet-iskolája, vagy legalább lenni kellene: de kétlem, hogy valaha valaki tanult volna benne, 's jót állok, ennek utána sem fog, vagy ha volt is valaha egy Donna Isaura, kit a' költői magasság és valószínűség emelt koldus-leánynyá: ezerek teremnek, kik nagy-ságukban fényen maradvá súlyedeznek tetőpontjukon. Ő hiszen e' kornak más

élet-iskolája van — physical iskolája — mellyen a' lélek csak kül bolyongva szállásol, hidegen hallgatván benne a' political meztelen leczkékét. Szaploneczay (Don Ramiro) és neje (Isaura) jól játszanak. Az első azonban még sem tudott helyes viseletet közölni Navarra királya és az aranyműves közötti képezeteknek. Nézök számosan. VRSS.

HANGÁSZAT.

Pesten 1) a' pestbudai hangászegyesület VI-dik műelőadását maj. 12-kén nagy számú közönség látogatója ugyan, de még sem annyi, mint egyébkor; mert a' szép majusi nap a' közönség egy részét inkább a' szabadba édesgeté. Jól sikerülve adattak a' már multkor is említett hangművek; de ezeken kívül a' jeles Gyöngyössy kisassz. még Proch „bucsúvételem“ című dalmájával is violoncello (Schlesinger ur) és fortepiano (Lchmann ur, Ole Bull titoknok) kísérete mellett kedveskedék. — Ezen előadás a' nagy academiák közül ezen hangászati évben utósó volt; mi annyival is helyben hagyhatóbb, mert a' közönség nyáron által concertekbe járnai nem igen szeret, — de különben a' most Budapesten létező öt színjátéki hely annyira elfoglalja a' hangászokat, hogy az egyesület e' mostani előadására is csak nagy nehezen vala képes a' szükséges számú művészeket egybeszedni.

2) Ole Bull ur maj. 14-kén a' pesti magyar színház egyedüli javára ugyan e' színpadon játszá „polacca guerriera, adagio religioso, 's magyar hangok“ című már ismert műveit; 's utójára egy kis phantasiát négy huron. A' többi versenyrészek voltak: Rossini ouverture-je „tolvaj-szarka“ operából; — aria „il pirata“ dalmájából; éneklé egy műkedvelőné (ugyan az, ki tegnap előtt a' nemzeti casinóban), kiről azonban, mint műkedvelőnről ítéletünket kifejezni nem volna maga helyén, de igen, legszivesebb hálánkat mondani, hogy nyilvános felléptével intézetünk javát előmozdítani szives volt, ki egyébiránt igen zajos tapsokkal tisztelteté; — „az álom“ Nell Johanna bárónő költeménye, zenéjét szerzé Hackel; éneklé Sátorfy ur nem legpontosabban, violoncello (Schlesinger) és fortepiano (Erkel) urak kísérete mellett. Ole Bull ur minden fel és leléptekor zajosan tapsoltaték meg, és több ízben ugyan olly zajjal hivatott, 's végre koszorúval tisztelteté.

DIVAT.

Parisban fiatal személyek e' hónap első hetében pamut-musselin ruhát viseltek, többnyire lebegényekkel díszítve. A' himzett szövetek általán folyvást kedvesek. A' capote-kalapok fehér, kék, róza és sárga színűek. Számosan viselik a' blonde fejkötőket, zöld levelekkel 's virágokkal díszítve; a' ris-szalmakalapokat tollak ékesítik. A' kék színű selyem ruhák általán véve nagyon kedveltetnek. Közlebbi számunk egy ollyat közölni fog.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön majus 23^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

A l o m.

Mint az alvilágnak
Szörnyü gyermeke,
A' kit önmagából
Szült a' porteke;

Hogy beszívja búját
'S minden emberét,
'S véle elborítsa
Önnön életét:

Sírban ült az ifju,
Mélyen föld alatt,
Gyászban volt fölötte
Égi boltozat.

Gyászban csillagatlan
'S gyásza egyre nőtt
Mint a' fájna néki
Mint a' száma öt.

Búja végtelen volt
Mint a' föld pora,
Mint a' légtömegje
Mint a' lét kora.

Homlokán tanyáztak
Búnak árjai,
Éa szemében égtek
Kinja lángjai.

Égtek, 's mig körülte
Lézeng a' halál,
Zagyva érzeménye
Hangot, rést talált:

„Láttam őt, imádtam
'S im most nieghalok,
Sírba nem kisérnek
Kengem gyászsadalok,

Melleyeket lezeagni
Tisztelet-jelül,
A' halott lakába
A' nép öszegyül.

Nem! de fájdalomnak
Hangja lez velem,
'S ezzel uj hazámat
Majd fölszentelem.

'S elborítom ah föld
Minden réteged',
Hogy repítse széelle
Korhadt kebledet!

Hogy repítse széjjel
Korhadt kebledet,
'S lángja fölemésszen
Minden életet.'

Végzé, és fölébred
Rémes álmiból;
Hajh! de nem fogyott-ki
Szíve lángiból!

'S bárha álma szörnyü,
Jobb' kívánja azt;
Mert a' sir, reménnyel
Bút is elszakaszt.

MÁRTONFI JENŐ.

SZORGALOM.

Füstfaló. (Le fumivord.) — Ezen uj készítmény, melyet Parisban a' lyoni nagy sörház igazgatója nem rég talált-fel, tavaszelő 30-án egy tudós küldöttség jelenlétében fényes sikerrel próbáltatott-meg. A' készítmény egy nagy udvarban feküdt; nem messze hozzá az óriási kazánok alatt két nagy katlanban kemény kőszén-tüz égett. A' jelenvoltak hiába keresték a' füstöt, mellynek rengő gomolygása, máskor sűrűsége, színe és sebességével a' tűz keménységét vagy lohadását jelelni szokta. Itt semmi sem volt látható egyéb, mint könnyű gőzoszlopkák, a' viz forrásának mulhatlan következményei. A' füst mesterséges földalatti csatornákba vezetve meghűtetik, és sürités által azonnal elemileg szétoszolván alkató részeit a' csatornák rovátkaiba lerakja. Így a' füst nem hogy alkalmatlanságra szolgálna ezentul, hanem a' vele összekötött melegség, melly eddig elrepült, haszonra fordíthatatik. E' ké-

Konmüvész.

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

REVUE DE LA

szitmény mellett a' kovácsok és olvasztó kemenczék legcsinosabb részébe költözhetnek a' városnak, és a' gyakori kémény-gyuladás is elháríttatik.

Üvegruhák. — Bizonyos Dubus-Bonnel ur Parisban, 30 szövőszéken ruhákra való üvegekelméket szövet. — Dubus ur olly ruganyosokká tudja gőz segedelmével az üveg fonalakat tenni, hogy azokkal olly könnyen bánhatni, mint a' selyemmel. — Mire nem fogják még a' gőzet használni! Különféle színű, üveg fonalak közbevegyítése által olly kelméket készített Dubus ur, mellyek fényre és szinpompára nézve mindent felülmulnak. E' mellett az a' hasznuk is van, hogy nem barnulnak-meg, mint az ezüst. Az üvegszőnyegek már minden hozzájuk hasonló tárgyra homályt vetettek.

Himző minták. — Berlinben tizenketten vannak, kik csupán himző mintákat készítenek. Ezen urak általában 20 rézmetasztót, 3,000 szinezőt, 's ki tudná megszámolni hány dámát? — foglalatoskodtatnak.

SZOBRÁSZAT.

Mozart emléke tárgyában. Salzburgból következő irnak. — Bizonyos jegyzéknek következésében, melly egy időtől nyilvános hirdapokban áll, 's a' Mozart emlékére nyitott segedem-gyűjtésnek árthatna, tanácsosnak látá a' választmány következőket nyilvánossá tenni. — 1) Mozart emléke egy, a' nagy zeneszerzőt ábrázolandó, ércbe öntött szoborból, basreliefekkel diszitett bronz talajra helyezettből álland, és Salzburg egyik nyilvános terét diszitendi. — 2) Minthogy Londonból, Parisból sőt magából Bécsből sem érkezett annyi segély, mennyit e' székesvárosok népessége és azon kedvesség után várhatnánk, mellyet Mozart e' városokban talált, többszöri ígéréteik után pedig szép jövendőt remélhetni, a' választmány jónak tartá még egy ideig várakozni, hogy az egész pénztömeg szerint alkudozhassék az emléket készitendő művészekkel, és a' leleplezés napját tökélyesen meghatározhassa. Ha minden számítás nem csal, jövő 1840-ik őszén készen álland az emlék.

ÉPÍTÉSZET.

Építvényt Characteristicum.

(Vége.)

Sok esetben kiemeli a' festészet az architekturát, 's eszközlí egyszersmind, hogy 1) az épület könnyű tekintetet nyer, 's nagyinak lenni jelenkezik; — 2) az épületet disziti, 's illó helyeken, különféle kedvencz tárgyakat változtatva mutat; — 3) neveli az épület fényét, utánozván a' nagy teremekben, egyházakban képtárakban a' márványt 's drága köveket. Ha bir az architektus olly művészi ügyességgel, hogy okosan igazgatja a' festészt, kétségkívül kellemesb és fényesb tekintetet szerez építvényének, mintha ő ezen készséggel nem bírna. Illó helyekre ollyas kilátásokat rendez 's festet, mellyek által tágul szinlegesen a' hely: midőn ellenben egy más helyen éppen az által rejt-el hibákat. Végre egy harmadik helyen megszerzi ő az épületnek a' kívánt fényt, mit különféleképp' változtat körülményekhez képest. — Mind azok, kik egész maiglan értekezének a' festészetről, vagy kik véleményeiket tudaták az iránt, valljon mi czélja a' festészetnek, összesen megegyeznek abban, hogy egyes czélja: a) gyönyörködtetni a' szemet; — b) kielégíteni az észet, 's — c) érzelmet gerjeszteni. Közmondássá lön ugyan, hogy a' festészet nem térít-meg senkit. A' szóban van igazság, 's ennél-fogva nem is egészen alaptalan. Nem mutathatni-fel példát, hogy Raphael Sanzio, Domenico, Correggio, Titian, Leonardo da Vinci 's több másoknak legvelősb diszfestvényei is lehettek volna képesek arra birni valakit, hogy elhagyja valláshitét, 's másikhöz áttérjen. Bármellyike a' szép műárusoknak sem lön az által eretnekké, mivel a' hajdani istenségek, vagy talán helyesb festvények birtokában allott, 's mivel ő azoknak megszerzésével 's az adásvéssel tölté élete napjait. A' festészet 's literatura körében nem borul-le senki vaktában, és szolgaképpi aggodás között álistenei előtt, kiket a' rejtvények leplébe vonulni szerető önség ábrándképekéből alkotott, nem bókol; itt nem tekintnek a' hitvallásra, 's ugyan ezen körben a' bün éppen ugy, valamint az erkölcs, a' rény, egyenlőképp' becsültetik, magasztaltatik.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Nyilvános köszönet. — A' pesti magyar színháznak mind felállítása, mind a' további fenntartására szükséges pénztár gyarapítása körül több ízben sikeresen munkált ns Pest megyei fő szolgabíró t. Miskely Imre ur, e' folyó hó 2-kán az említett színház javára ó Budán egy — néhány lelkes nő által e' czélra ajánlott női munkák kijátszásával egybekötött — táncvigalmat volt szives rendezni. Ennek bevételi tiszta jövedelme, 325 pengő forint, az illető helyre befizettetvén, a' tisztelt urnak az intézet iránti e' buzgalmaért a' részvényes társaság nevében 's határozatából nyilvános köszönetet mond Pesten 1839-diki majus 5-dikén

Balla Endre.

választottsági jegyző.

PESTEN maj. 16-kán „pajzán ifjú“ vigjáték 3 fvsban mulattatá a' számracsekély közönséget. Dicséretesen működtek Kovácsné assz. (Zsémbszné), Megyeri (Molkus), Szentpétery (Bivajfi), 's László (Tüzes) urak. Szentpétery ur tudhatná, hogy valamire való vadász nem tartja löporát tarisznyájában, hanem ahoz készült tülökben; 's így igen hibásan cselekvé, midőn Zsémbsnének elnyelésül a' löport ajánlva csupán tarisznyájába markolt. Ez magában csekélység; de a' figyelmes nézőnek még is feltűnő, és a' színészre gondolkozás nélküli játék árnyát veti. Miskolczi J. (Lizi) 's Komlóssy Ida (Náni) kisasszonyok iparkodtak. — 17-dikén Körner „Zrinyije“ sem birt igen több magnesi erővel, mint egyéb színművek, noha a' czímszerepben az egy időtől fogva távul volt Bartha ur lépett-fel még pedig olly szabatosan játszva 's olly tisztán szavalva lépett-fel, mint őt rég nem láttuk 's hallottuk. Tisztelői zajos tapssal üdvözlék a' fellépőt, kibem kolosvári rekedtségének nyomai még némileg feltűntek. Lendvay uron (Juranics) kívül még megemlithető Fánesy ur (Ujlaki) is. A' nemzeti tárgyú művet lelkesedéssel fogadák a' kevés számú nézők, kiknek nagy része idegenekből állott. — 28-kán „nőrablás az álorczás bálból“ bohózatnak előzőikeihez hasonló sors jutott; az az, kevés számú néző.

Σ.

KOLOZSVÁRATT, martius 17-kén „Domi, az amerikai majom“ adott bérszűnettel. Domi szerepében Kranczelberger nevű prágai művész (hirdetményi monda) mutatá magát, kit a' hirdetmény gymnasticus, plasticus mimicus, szóval mindennek elkürtölt; sőt még azt is mondá, hogy Pesten és Budán legzajosabb tetszéssel fogadtatott, 's művészségét a' hirlapok is szüntelen hirdetétk. Hogy ez mind nem igaz, Kranczelberger majomságában beh bizonyítá. A' diszletekben tulajdon festvényei is használtattak. Uram Isten! egy singnyi czédulán 3 hosszas czikkely szöll érdemei magasztalásaul; 's mi lett belöle? Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Itt a' nagy hegy igazán megszülte a' nevetséges egerkét — majom képében. Csudálkozom, hogy ezen ember miként tudá annyira elámitni az igazgató urat, ki azután hasonlag czédulája utján a' közönséget ámitá-el; mert színházunk annyira tömve volt

miként nálunk ritkán lehet látni: de ám zsémbesen is oszlanak-el! E' mellett a' mulattatóbb szerepek is gyöngé kezekben voltak. Illy környületek között Domi halála, a' darab folytatása elmaradt, 's Krancelberger ur életben folytatja most művészi utazását, mint mondják, orosz ország felé. — 19-én „két gályarab“ jött nézők elébe. — 21-kén ismét az „élet iskolája“ számos néző előtt. A' közönség e' darabban egy bizonyos Szerbényi (Fidelis) iránt lön figyelmes, a' ki helyes és tiszta játékaival valóban figyelmet érdemlő volt: de már azt nem tudjuk, honan jött, 's hova ment. — 23-kán szönyegre jött a' „külföldiek“ vig játék. Irta Fáy András. Kilényi (Bodor Kálmán) tűrhető volt most az egyszer, valamint Latabár is Gedy Lajos szerepében. — 24-kén „rang és természet“ adatott; április 2-káig a' ház zárva volt. — Április 2-kán játszották az „ösanyát“ melyben Bartha ur, mint vendég, Jaromir szerepében lépett-fel. — 4-dikén „Griseldis“ adatott. Bartha ur (Percival) másodsor lépett-fel. Referens e' két darabról, Kolozsvártól távul levén, hogy bővebben nem tudósíthat, sajnálja.

VRSS.

NAGY-VÁRAD. — Játékszíni napló. — April 13-kán „lázadó zsidók“ Földvári jutalomjátékaul került színpadra (drama 5 szakaszban, Bechstein Lajos munkáiból fordítva Kiss Iván által). Samuel főpapnak Nagy ur jeles személyesítője volt. Szakátsy ur (Izsák) fírasztó nehéz szerepét közelégülésre, művészileg adá; Pálné Leát, Hubenayné assz. Sárát igen jól, Manassét Kővári ur igyekezettel, Reinholdot Tóth ur jelesen, 's művészileg, Lőrinczet Chia bay, 's Gvidót Földvári urak elégülésre játszák. Az egész személyzet szorgalommal 's igyekezettel játszott: de a' darab minden hatás nélkül maradt. — 14-kén „gyapjú vásár“ vig játék 4 felv. Claren után Somogyitól fordítva. Földvári ur (herceg) tűrhetően, Kántorné assz. (hercegné) jól, Szakátsi ur (Korn) helyén volt, Bartók ur (Srott) gyengén; Tóth ur (Herbert) az illy nemű szerepeket igen jól, természetesen 's közelégülésre, zajos tapsokat aratva, szokta játszani. Helminát Pálné, Hánit Hubenayné asszonyok igen jól adák; Chia bay ur (Zipfel) mulattatott. Az előadás igen jól sikerült. — 16-dikán Kővári és Bartók jutalomjátékaul először „az aggszínész és leánya“ vig játék 5 felv. Bayard és Theaulon után Fánegy Lajos színész. Sugár aggszínészt Tóth ur tulságosan eltorzítá; pedig véleményünk szerint Sugár nem bohócz, inkább pedant; 's ez teszi őt olly nevetségessé. Ohajtanók, hogy Tóth ur szerepét jobban tanulja-meg. Hubenayné assz. (Szerena) kedves jelenet volt. Szakátsi ur (Fényhalmi) jelesen játszott; Pálné assz. (Bájbölygi Irma) a' társalkodói szerepekben igyekezék természetesebben, nem olly egyhangúlag, 's mindig hamis pathosszal szavalni. Ezt jövendőben szorgalmától várjuk. Chia bay ur (Pók) kielégítőleg, Pály ur színigazgató, és Nagy ur (rendező) tetszetek, Földvári ur (Keserű) jól; az előadás nagy tetszéssel fogadtatott. — 18-kán ő cs. k. felsége uralkodó fejedelmünk születése napjának tiszteletére „Béla futása“ adatott, énekes játék két felvon. Hubenay ur (Béla) Kántorné assz. (Maria) helyesen, Tóth ur (Kálmán) igen jól 's művészileg játszott. Kővári ur (Póki) Tóthné assz. (Lóra) kedves volt. Az előadás jól sikerült. — 20-án „ciprusi korona“ néző játék 5 felv. Schenk után Palugyai. Tóth ur (Almarich) helyén volt. Nagy ur (Julio), Földváry ur (Athemar) tűrhetőleg, Kántorné assz. (Civa)

remekül 's közelgülésre játszott. — 21-dikén „Domi, az amerikai majom.“ Johánnovics ur a czimszerepben lépett-fel, 's igen sok ügyességgel, majomkodott. Az előadás gyöngé volt, 's minden igyekezet nélküli. — 23-án az „agg színész“ ismételtetett. BIHARI.

HANGÁSZAT.

Pesten a' nemzeti casino teremében maj. 19-kén adatott 's e' tavaszi szakban utósó hangászati multság tárgyai voltak: 1) Romberg Bernát 9-dik quartettje. — 2) Mozart A-dur quintettje klarinettel (Preiser ur). — 3) Spohr Lajos „szünetlen szerelem“ — és G. Festetics Leo „malom“ című négyes daljokat igen kellemesen éneklé négy műkedvelő, többnyire azok, kik már multkor, valamint ma is, nagy tapssal tiszteltetve, ugyan itt hallaták magukat. Megelégedve 's a' nemzeti casino részvényeseinek e' multságok létesítésében bebizonyított nagylelkűségét hálálva bucsúztunk-e' teremtől (mert e' multságok novemberi első vasárnapig megszűnnek): de a' buzgóbb hazafi keblében egyszersmind azon ohajtás is gerjedt: „vajha e' teremben már valahára a' magyar dalok is divatba jönnének.“

TÁNCZ.

Ó Budáról. Folyó hó 2-kán a' magyar színház javára ó Budán rendezett elég népes tánczvizgalom alkalmával kijátszott 38 női munkára eladott sorsok közül következő számúak lettek nyertesek: 3; 35; 67; 84; 97; — 114; 133; 134; 165; — 224; 250; 251; 258; 265; — 304; 379; 399; — 422; 464; 478; 496; — 514; 517; 525; 540; 561; 562; 565; 597; — 649; 679; 691; 696; — 704; 714; 715; 750; 777. — A' nyert munkák Ó-Buda városa jegyzőjénél kaphatók meg,

UTASITÓ.

Majer István szent képei (mellyekről e' lapok 36-dik számában, a' szorgalmi czikkely első közleményében „honi művészet“ czím alatt említést tettünk) már forgásba jutottak. Mind a' esinos metszvény, mind a' különféle alakú szép kiadás, de kivált azon körülmény, hogy az aláírás 's minden képhez alkalmazott sz. írásbeli mondat magyar, méltán ajánlatosokká teszik e' képeket, 's azoknak, kik illyesekkel a' gyengéd fiatalságot részint ajtatoságra, részint erkölcsösségre és szorgalomra törekesznek buzdítani, igen kedves eszközül szolgálhatnak. A' szerző ur legközelebb nyomtatva megjelent hirdetményében jelenti, hogy eddig csak 17 képet készített, 's ezekből már is 12 ezer példányt nyomtatott. Szép műveinek számát azonban folytatni fogja. A' kiadás négyféle; a' képek t. i. 1) ékesek, fényes papiroson, arany metszés és ékes festéssel. — 2) Festettek, szép enyves fumei papiroson, élénk festéssel. — 3) Szinesek, fekete nyomatúak, különféle színű ugy nevezett természet-papiroson (Naturpapier). — 4) Közönségesek, fekete nyomatúak, szép fehér fumei velinen. Áruk ezüst pénzben következő: az első rendüekből 12 kép 1 ft.; — a' másodikakból 50 kép 45 kr.; — a' harmadikakból 100 kép 1 ft.; — a' negyedikéből 100 kép 40 kr. — Bőr-hártyán vagy is pergamenon, selyemre, és

gipszelt fényes papirosan arany nyomattal csak a kiadónál tett előleges rendelkezésre készítettnek, és pedig 17 darab-feketén 3 ftért; festve 3 ft. 20 krért; selyemre 2 ft. 20 kr.; gipszelt fényes papirosan 3 ft. 20 krért pengőben. Megszerezhetni e képeket Esztergamban a f. t. vicariatusban, 's a kiadó Majer István urnál, a sz. kir. városi káplánnál; — Nagyszombatban a f. t. vicariatusban; — Pesten e lapok kiadójánál és Beimel József könyvnyomtató urnál. — Az eladott képek jövedelmének nevezetes részét a nemes keblű kiadó ur szegény és szorgalmas iskolás gyermekeknek szenteli.

Muszely Károly, gazdasági és műkertész Pesten, alázattal értesíti a tisztelt közönséget, hogy a virágkedvelőknek nagyobb kényelmére mostantól fogva legszebb 's legkedveltebb virágzó növényeinek részét magkereskedési boltjában (Pesten, nagy hidutszán, Lukács-házban) eladás 's tetszés szerinti megtekintés végett kiállította; legritkább növényei és virágai nagyobb mennyiségének tökélyesb kiállítási helyeül pedig az általa nem régiben m. gróf Széchenyi István urtól kibérlett kertet (városi erdőcske fő fasorának nyugoti oldalán) rendelte, hol ő jelenleg lakik is, hogy ott tisztelt vendégei 's látogatóinak kívánságát mindenkor minél pontosabban teljesíthesse.

Jeles színházi diszítványok rajzai. — Az alatt, míg minden tudománybeli műveltség a felkelő nap sugaraként világosítja meg szeretett hazánkat, nem kevésbé fejlődnek szép művészeink is, mellyek a külföldével párhuzamban törekesznek előhaladni, hogy részükről méltó állásponton állhassanak. Honunknak boldogító nyugalmas állapotja, mely csak a békeség áldás-teljes körében virágozhatik, több ns megyét és kir várost arra ösztönzött, hogy színházak felállítására által a honi műveltség és flomulásnak azon álláspontját, mellyre már is jutott, kiténtessék. Kiki ohajtani fogja, hogy ezen új nemzeti intézetek belseje is a nemzet méltóságához illőleg és célszerűleg ékesíttessék. Minél fogva kedves kötelességünknek tartjuk az illető előjárásokat ezennel figyelmeztetni azon színházi diszítványok rajzainak valódi kincsére, mellyeket a különös dicsérettel méltán halmozott és ismeretes festőművész Neefe Hermann ur (Pesten a városi színház fő diszítője, 's ugyan az, ki a pesti magyar színház első pompás diszítványait készít) bír; N. ur, ki 20 évig lakott Bécsben valamennyi színházat gazdagítá képzemény dús műveivel, 's már több év óta Pesten tartózkodva mind a magyar mind német színházakban szép művészségének és költői szellemének bizonyítványait eléggé kiténtette. E' jeles művész mind magány mind nyilvános színházak számára teljes készséggel szolgál mindenkor az öt megkeresőknek mindennemű diszítványok rajzaival, mellyek gazdag gyűjteményében nagy mennyiséggel találkoznán, azokból kiki tetszése szerint választhat. Lakik Pesten a Duna mellett, Kemnitzer-ház alsó szomszédságában, a vadász-kürtön innen levő szegletházban, a Duna felé.

DIVAT.

21-dik divatkép (Parisból). — Legújabb: séta-öltözetek felruha pamut-musselinból; látogatónak is használható kalap virágokkal; napernyő olly készüllettel, hogy azt tetszés szerinti oldalra hajlítani lehessen. — Bécsi divat maj. 16-kán; férfi-ruhák: rövid séta-köntös angol alakra olajzöld musselin-posztóból, hasonló bársongallérral; fehér pantalon drillből; virágos pikett-mellény, fehér kalap. — Kékfekete frakk, zöldes nadrág, sarga valencienne-mellény.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a Duna partján 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap majus 26^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

K o l o s t o r.

Zártan 's magányban
Áll egy kis barna lak,
Szentelve szűzek
Buzgó imáinak.

'S zeng édes ének,
Olly édes, mint a' hit;
Vélnéd, hogy isten,
'S angyal szállásol itt.

«S jól véled: angyal
Mosolyg szemökbe fel;
'S keblökben isten,
Ki hitben olvad-el.

BEÜTHY ZSIGMOND.

SZORGALOM.

Néhány szó az asphalt-használásról.

A' Honművész f. é. 36. 37. és 39. számaiban említés volt téve az asphalt használásáról építéseknel, valamint arról is, hogy Turay János pesti polgár 's ut-készítőmester (Pflasterer) francia 's angol országba tön utazást, hogy ott az útépités ezen új nemét, mint dologhoz értő férfi, szemügyre vehesse, 's azután mivoltáról tudósíthassa a' t. magyar közönséget. Az érintett hazafi elhagyván e' folyó évi martius 4-dikén Pestet, 's visszaérkezvén május 7-kén, írásban közlé velem helyben szerzett tapasztalásait; melly véleményadás fővonásait én is röviden közlendem.

A' külföldi asphalt borítást illetőleg, a' helyben szerzett tapasztalás bizonyítása szerint kisült, hogy noha a' Parisban tett próbák ama kocsi-utakon 's hidakon, mellyek asphalttal készítették, nem sikerültek, (egy hónap lefolytában a' próbáutaknak javítása többszer levén szükséges) — Parisra nézve még is váratos, sőt igen kedvező, főleg a' járdák készítésére, mellyből már néhány ezer öl három esztendeig áll-fenn minden kijavítás 's károsodás nélkül; ugy a' Concorde-tér is, melly csak nem rég jétesült, csinos alakzatú levén, akképp' rendeztetett-el, hogy a'

járdák 6 hüvelkkel magasabban helyezvék, mint a' kocsiútak; mi által gátoltatik a' kerekeknek rájuthatása, vagy az azokon kocsizás. Ezen asphalt munkáknál a' képzelhető legfőbb tisztaság létesítettett általán; mert az asphalt, kövérsége miatt egy részről nem vesz-fel semmi port, más részről eső után, mintha lemosatott volna, tüstént ismét előbbi száraz állapotjában áll, 's ennél fogva sáros, tisztátlan nem is lehet soha.

Londonban is a' György-téren, a' hasonnevű oszlopnál, ugy hasonlólag jó hosszas kiterjedésben az asph. járdák a' regens- Streetben, hol nem kocsiznak, elkészítve a' parisi modor szerint egy esztendő után is tartósaknak mutatkoznak, tiszták, 's czélszerűek; az Oxford-Streetben ellenben átönték a' macadamirozást asphalttal, de mivel a' macadamirozás e' célra igen puha természeténél fogva, 's annak ezentúl még mint kocsiútnak is kelle szolgálni, e' próbatét nem volt sikeres; mi azonban inkább az alapozásban, az az, magában a' macadamirozásban alapul, mint az asphalttal átöntésnek minéműségében.

Mivel a' nálunk fennálló rend szerint, a' járdákon 's kocsiúton egyiránt kocsiznak, ez oknál fogva most még nehéz volna nálunk e' módot használni: nem is lehet mind addig reményleni, míg idővel egy más, a' parisit utánzó járda nem lesz divatossa, vagy pedig a' granit kövezet közlékeinek kiöntéseül utaknál 's járdáknál, hol azután kétségkívül czélszerű 's a' várutnak teljesen megfelelő következményt lehetne várni.

Legjobb sikerrel alkalmazhatni az asphaltot a' pinczék, földalatti hajlékok, raktárak, kocsi-fészerek, istállók 's a' t. borítására, hol különösen szükséges a' tisztaság, és férgék távoztatása, mit tökélyesen sikeríteni lehet a' köveknek asphalttal egyesítése által. Az ausztriai országkormány tekintetbe vevén ennek nagy fontosságát, néhány ezer ölnök elkészítésére rendelést tön, azzal kecsegtetvén magát, hogy az asphalttal bánásmód különös érdekű 's czélszeres leend. Meissner ur, Chemia tanítója a' cs. k. polytechnikai intézetben Bécsben, vizsgálat alá vevén a' birodalomban talált asphaltot, még jobbnak találta azt chemiai felosztás után a' lobsanninál 's a' seysselinél francia országban.

Feltévén, hogy a' dologhoz értő Turay ur, ki tiszta hazafiúi buzgóságtól 's tágasb tapasztalás miatt tön külföldre költséges utazást, részrehajlatlan 's teljes iparral vizsgálta-meg az útkészítésnek ez uj nemét, 's hogy annak jó és rossz oldalát képes volt helyben megítélni; — látjuk mennyire támaszkodhatni ollyas félszegű tudósításokra, millyeket legközelebb is lehet olvasni a' honi német ujságokban, hol gyakran a' fő czél csak az lehet, hogy az ujjabb fon-

tos találmányokat rossz hirbe hozzák, 's ha talán lehetséges, minden érdemétül is megfosszák. — Találhatni magyar hazánkban is aszfalterületeket, 's ha már egyszer tudni fogjuk használni ezen ásványragacsot, bizton feltehetjük, hogy lesznek nálunk is, kik a' Parisiak szerint olly társaságba állandnak, melly ez anyag kinyerését a' bányákból czélul veendi, 's útakra alkalmazandja.

NOVÁK DÁNIEL.

LITERATURA.

Sz i n m ű t á r. A' Nagy Ignác ur által megindított sz i n m ű t á r n a k m á s o d i k f ű z e t e i s m e g j e l e n t, és pedig eredeti művet, G a á l n a k olly kedvesen fogadott „peleskei notarius-át“ hozva, jelent-meg. Kiadó urnak e' vállalata mindenek felett megérdemli a' pártolást, annyival is inkább, hogy eredeti színműveinknek közönség elébe kerítésében munkás; más részről pedig a' fordítmányokból is csak ollyant szándékozik közleni, mellyek tartományok-szerte híresek ugyan, de nálunk még egy színpadon sem fordultak-meg. — Ára e' füzetnek szintén csak két huszas ezüstben.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Bartay E. urat megtisztelő levél. — A' „csel“ című eredeti magyar operának szerzőjét, t. Bartay Endre urat (ki e' munkáját a' pesti magyar színháznak, ez intézet iránti hazafiságos buzgalmánál fogva, oda ajánldékozni szives volt) a' szini választmány következő jeles tartalmú köszönő levéllel méltóztatott megtisztelni:

Tekintetes ur!

A' pesti magyar színház fentartására összeállt részvénytársaságnak mai napon tartatott közgyűlésén jelentetvén, hogy kegyed az ő maga készítette „csel“ című daljáték zenéjét a' színháznak ajándékozni sziveskedett, az ezen ajánlatot méltányos köszönettel fogadó részvénytársaságnak keblében kettős öröm keletkezett azon: hogy a' művészetnek nálunk e' korig parlagon hagyatott e' neme honunkban is a' más nemzetek által elért tökélyig műveltetvén, majdmajd létesülni láthatja egyik azon forró ohajtását, hogy a' zenében honosink által szerzendő művek a' legmagasb kívánatoknak is megfeleljenek, 's azon: hogy az említett e' nemben e'ső, egészen eredeti 's mindenek előtt köztetszést és méltó dieséretet aratott daljátékot a' honfi szerző, a' serdülő 's még mindig pártolást és részvételt kívánó hazai intézet iránti buzgalmból

annak felsegállítására ingyen adá. Miért is, midőn a' fentisztelt részvénytársaságnak nevében 's határozatából kegyednek legszivesebb köszönetet mondanék, 's az intézetet figyelmébe ajánlanám, vagyok kegyednek Pesten Pünköst hava 5-kén 1839. alázatos szolgálja

Balla Endre s. k.

vál. jegyző.

PESTEN, maj. 20-dikán „peleskei notarius“ bohózat adatott 4 fvsban. Megyeri ur a' ezimszerepben, utójjára egy bucsúztatóhoz hasonló hosszú valamit mondott-el, mellynek elmaradását annál inkább ohajtottuk volna, minthogy az abban felhordottak említett urnak inkább házéleti körébe tartoznak, mint a' szinpadi világéba. Nézök közép számmal. — 21-kén „János, Finnland hercege“ szinjáték 5 fvsban. (Weissensturn Franul Johanna után Kossuth Lajos) hatást tön. Kítünelog működtek Bartha (János), Udvarhelyi M. (Braske) F á n c s y (Erich), Megyeri (Jóran, nem István mint a' hirdetményen állott) urak 's Laborfalvi B. k. a. (Katalin). Nézök kevesen. — 23-án „escl“ eredeti vig opera 2 fvsban másodsor 's ismét bérletszűnéssel adatott némelly rövidítések, kihagyások, 's czélszerű változtatásokkal. Az előadás ma nem volt olly pontos minden tekintetben, mint multkor; a' szép számú ugyan, de egy eredeti magyar operának második előadására nézve még is kevés hallgatóság legélénkebben tapsolá-meg S c h o d e l n ő asszonyt (Ida), és Szerdahelyi (Gazsi) urat. Konti ur (Körmödsy) ma nem volt olly szeszélyes, mint multkor; prosáját is kissé egyhangúlag, 's nem elég hangosan, nem elég tüzzel mondá-el. A' toborzók dalját ismételni kellett; a' táncz a' régi, a' karszemélyzet igen jeles volt. — A' Hirnök 38-dik számában a' szemleirő nem elégszik-meg azon tudósításokkal, mellyeket ez operának első adatásáról mind a' jelen mind a' többi pesti magyar lapok adtak, 's hozzá teszi, hogy ez nem válhatik e' középponti magyar lapoknak nagy ajánlására, hogy a' Pesther Tageblatt volt az, melly arról legértelmesebben, egyszersmind legméltányosabban szólott. — Ha a' szemleirő ur Pozsonban jobban tudja, mellyik hirlap igazabban valamelly pesti előadásról — úgy hajtsuk-meg mélyen magunkat minden tudása előtt; — 's ha ő a' Tageblatt-ot tartja a' pesti magyar előadások legigazabb referensének, jelesen pedig a' kérdéses cikkelyt, mellyben minden, még az is, mi nem vala, annyira dicsértetik — úgy kérjük a' szemleirőt, hogy ez utóbbi organumot válassza értesítési forrásának, legalább a' magyar szini előadások ügyében; mert annak eddigi referádái, kedvezők és nem kedvezők, mondhatni, nagy lélekismerettel 's műértéssel voltak irva! — 23-ra „az Intermezzo“ vig játék vala hirdetve. Szerdán, folyó hó 29-kén, a' magyar szinházi karszemélyzet jutalmára „don Juan“ dalmű fog adatni.

KÜLFÖLDI JÁTÉKSZIN.

Hajdani öltözet a' szinnpadon. — Talma, a' nagy dramai színész, mint közönségesen tudva van, a' hajdanszerű öltözetnek is szinpadra hozója. Igaz, már előtte letüntek az abroncsos szoknyák, de az ezeknek helyét elfoglalt nehéz atlasz és bárson kelméjű öltözetek sem feleltek-meg a' hajdanszerűségnek. Még Voltaire Brutusz-ában is, mellyben Talma a' ezimszerepet játszotta, fejér atlaszban

jelentek-meg a' tanácsnokok, a' consulok pedig ponceau színű bársonban. Talma tehát ebben akart ujtásával föllépni. Miután a' császári könyvtárban néhány hajdani munkából elégséges ismeretet gyűjtött magának a' hajdanszerű öltözetekről, tervéről senkinek sem szölvta, David híres festészhez ment, 's ennek segedelmével addig dolgozott kis agyag alakok redőzetén, míg ana redőzést, melly a' romai togáknak annyi kecses és méltóságot ad, kitalálta. Összehasonlítván most ön magasságát és terjedtségét a' kis szobrokéval, kiszámolta hosszát és bőségét készitendő togája és tunikájának, mellyeket a' szabó Talma utasítása szerint csakugyan el is készített. A' darab adatásának napja végre felvirradt. A' színészek kandallós szobában várták a' játék kezdetét, midőn Talma közükbe lépett. Láttára mindnyájának ajkán egy kiáltás reppent-ki; de nem a' bámulás hangja, hanem az elégületlenségé. A' jelesebb színészek azt kérdék tőle, hogy rongyaival a' közönség gunytárgyává akarja-e magát tenni. Némelyek rémnek nézték fejér lepedőjében; mások ismét azt állíták, hogy fukarságból használja lepedőjét togának. Szóval, a' becsmérés olly közönségessé lön, hogy Talma valóban elveszté kissé bizalmát számolásában, és csak remegve lépett szinpadra. A' közönség nem kevésbbé bámult, midőn kedvencz színészét vörössel szegett nyomorú gyapot-öltözetben 's egyszerű romai hajdiszszel látta megjelenni. A' siker kétséges volt. Ekkor Talma azon pillan tban, midőn beszédét a' consulhoz intézi, olly kecses nyujtá-ki karát, és mozdulata által olly festőleges redőzést láttatott a' közönséggel, hogy az elbájolt földszin, egy hajdanszerű szobrot vélvén maga előtt látni, a' legriadóbb tapsokkal nyilvánítá tetszését. E' pillanat eldönté az öltözetek karakteristikájának megtartását. — Talma elkábitatva e' fényes siker által, a' hűséget még tovább akarta vinni. Már melly indító okból tette, kényelmetlennek tartá-e a' testszin tricót és kesztyűk használasát, vagy természetlennek, bizonytalan: elég az, hogy egy este, a' „Horatiusok“ adatására azok nélkül jelent-meg. Vestris asszony, ki Talmával kezdé a' játékot, nem vette észre előbb ezeknek hiányát, csak midőn már szinpadra léptek. Vestris asszony tisztelettel emlékezővén még az abroncsos szoknyák diszes korára, felindult e' szinpadi sansculottismus ellen, és meg nem állhatá, hogy hosszú beszédének végén Talmának ne sugja: „megőrült ön, Talma? hisz' önön nincs nadrág!“ — Talma mihelyest bevégzé beszédét, 's Vestris asszonyra került a' sor, nem maradt felelettel adós. — „Nincs madame — sugá Talma hidegvérrel — mert a' Romaiak nem viseltek. E' sotto voce-n folytatott párbeszéd, melly bizonynyal nagy mulatságára szolgált volna a' közönségnek, ha hallja,

egész jelenet alatt tartott, és némi sértegetésekkel végződött. Játék után kaczagva beszélé-el Talma színházban volt barátjainak a' köztte és Vestris asszony közötti jelenést: de mint bámult-el, midőn azok a' színésznő megjegyzését helyeslették, kiki képzelheti. Ezek azt erősíték, hogy a' testszin tricotban több valóság van, — hogy a' lámpa féynél lábai márványnak látszottak, 's megkérték egyszersmind a' színészt, hogy az illedelem és hűség iránti vonszódásból többé ne lépjen-fel tricot nélkül. Talma majd megfakadt nevéttében: de a' tanácsra hajlott, és többé hasonló kisértéseket nem tön.

Színészi tőkély jutalmazásai. — Grisi k. a. Londonban egyetlen egy estélyen 60,000 frankot keresett; La blache a' királynénak adott ének-órákat 40 guiné-jével fizetteté. Duprez Lyonban egy hónap alatt 22,000 frankot kapot. La porte-nak, a' Queen-színház igazgatójának, egy színészeti évszak alatt 50,000 font sterling jövedelme volt. Els zler kisasszonyok guiné- és banknota-halmokon tánczolnak Londonban, Taglioni k. a. német országot arany, gyémánt és gyöngyökkel hintett uton járta-meg. Celeste k. a.; egy más tánczosnő, megunván Londonban milliókat keresni tánczával, Baltimoreba ment, hogy ott egy ujan épített palotájában, melly fényre királyi lakokkal vetélkedhetik, magát kinyugodja.

HANGÁSZAT.

Pesten Frankenburg Adolf ur maj. 30-kán estve a' redut-teremben nagy hangversenyt felolvasással párosítva fog adni a' „kisderek kórházának“ (mellyet egy részvényes társaság szándékozik létesíteni) javára.

TÁNCZ.

Spanyol táncz.

Ha a' figyelmezőnek igaza van, midőn állítja, hogy a' Németeknél minden evéssel és ivással végződik, legyen az bár kibékülés, paszita, mennyekző, vagy temetkezés 's a' t. és hogy a' Francziáknál minden énekre megy-ki: úgy igaz az is, hogy a' Spanyoloknál a' táncznak kell e' jogot engednünk. Mindenütt láthatni spanyol országban, miképen fiatal leánykák elvetik mantilláikat, felbontják hosszú hajfonadékaikat, kézzörgettyüket (Castagnetten) vagy csörgő-dobokat (tambourine) vesznek kezökbe, egy rövid imádságot dörmögnek, azután tánczolnak. Spanyol országban a' táncz kéje mindenbe vegyül. Mondhatnók, hogy a' táncz minden lelket egy boldogságra, egy ittas-

ságra, egy extasisra egyesített, hogy minden lényt egy elektrikai lánczként fűz össze. Maga a' religio egy olly erőhatalom spanyol országban, nem vonhatja-el magát e' kedvencz szokásnak világi befolyása elől. Nem ritkán láthatni az urnapi pompás ünnepeken fiatal tánczosnók csoportozatait az arany selyemtől és himzetektől csillogó mennyezet körül, melly alatt a' szentség vitetik. Egy jeladásra megáll a' menet, a' népnek ajtatos könyörgései elnémulnak, egy vallásos zene hallatszik, 's ha e' mennyei praeludium végződött, a' férfiak éneke és némberek tánca elkezdődik. Ezután egy koszorú, élő virágokból, fonódik a' szekrény körül; a' koszorú emelkedik, és sülyed, mintha hódolatát akarná az urnak bemutatni; ez egy „Gloria in excelsis“ taglejtésekből, sohajokból, hajlongás és pillantásokból. Megszün ez hirtelen, felbomlik, 's minden virág, minden lányka, melly azt képzí, magán áll, és tánczol; minden mozgalom egy értelmes szóvá válik; minden lépésök egy imádság; minden figurájok az imádságnak egy cselekvénye: meghajol, letérdel, homlokával illet a' földet, áldásért és malasztért könyörög — ő egy Magdolna, ki isteni urától a' felhevült, esztelen, szenvedélyes, vétkes asszonyok közeplette meglepetik, mint az, ki hirtelen az égnek egy követségét veszi, hozzá közelit, nézi, hallja, egy más életnek foga máit veszi, egy más hirnevét, más szerelemét, azután sir, meggyónik és megtér. Majd ismét felemelkedik a' tánczosnó büszkén, pompásan, lelkesülve, kibékülve tekintete, és szava által bírójának, Istenének. Milly szép hon! milly szép ünnep! milly szép tánczosnó! — Minden évi junius 24-kén, sz. Iván napja estvéjén, a' komoly egyház is nép vigalmi 's örömei közt lépdel; bölesen hatalmába ejti a' tánczot, mintegy műszert, egy szelhdítő eszközt. O maga kormányozza azt, ő rendezi minden zajgó ömledezése szerint. Ezen estve, mihelyt leáldozott a' nap, a' város minden utszáján és piaczn örömtüzek gyujtatnak; a' harangok mintegy gyönyörre hívnak; minden lakos, gazdag, szegény, ifjú, öreg ajtaja elébe lép, az utszának mind két felén zsámolyokra ül; mind, kik harmincz évet túl haladtak, férfiak és nők ülnek, néznek, a' tactust adják, és nevetnek; a' harminczadik éven alól levők egymást ölelgetik, énekelnek, tánczolnak. Ez egy bámulatos éj, melly egész éjen át tart a' papok énekei, lármái, csókjaik 's intéseik között.

A' spanyol tánczban két rendszert kell megkülönböztetnünk: — a' magánytánczot, és nyilvánost, — vagy más szavakkal — a' társaságít, és szinpadit. — Az első mindig lassú, lágy, ábrándos és tiszta; a' bolero- minuet- 's gvaraxából áll: — a' másik élénkebb, merészebb, szerelmesbb, spanyolabb, 's a' bolero- fandango- manchegas- jota- cachuca- seguidilla- 's zoronzoból áll. Ez utóbbi a' bohóságnak legkellemesb gyermeke.

Legnyomorúbb szinpadokon is, a' másod rendű városokban, szükséggelőn a' táncz, mellyet minden áron ki kell elégitni. Könnyebb volna a' spanyol férfiakat reggeli 's esti chocoládjoktól és dohánytekereskéjőktől megfosztani, 's a' spanyol nőknek szép barna hajfonadékaikat elválni, elvenni legyezőjőket 's olvasójokat, mint a' nemzeti táncz báját és gyönyörét tőlel elrabolni. Ezen izlés és hajlammak állhatatossága által vön a' spanyol táncz magára egy sajátlagos és egyénes alakot, 's bír olly karakterrel és tulajdonnal, melylyel semmi más e' földön. Franciaországban a' táncz egy több 's kevesbbé unalmas figurák sorát képzí, mellyek közönségesen hidegek 's egyhangúak (monoton). Csak Taglioni k. a. toda gráciát 's fesztelensé-

get vele társítani. A' többi tánczosnő mind klasszikus akadémiai mesterök engedelmes tanítványainak mutatja magát; ők tőle tanulták (ha szabad magamat így kifejezni) a' tánczot szavalni; minden tánczlépés egy tizenkét syllabából álló vers; ők félverseket, caesurákat, rimeket találtak-fel; a' merészebbek megengedik maguknak a' hiatust is: ilyenek tanulnak 's emelkednek-fel egyedül Taglioni 's Elsler Fanny példájára.

De lássuk most, mit jelent spanyol országban a' táncz? — Itt a' táncz nyelv, mellynek jegyei 's lejtései vannak az alphabet minden betűire; folyvást áttesz ő szerelemvallásokat; sirásra és nevetésre fakaszt; szerelmes és gyengéd, érzékeny és haragos. Ez szónoklat!

Madridban nincs conservatorium, 's nem is tudom, ha tartanak-e ott nagy költséggel csak egyetlen egy tánczmestert. Spanyol országban a' tánczos és tánczosnő születik, mint más országokban a' költő 's hangász. Egy tizenhat éves pór leány, ha kedve jő szerencsét kísérteni, bucsút vesz atyjától és anyjától, 's utra indul egy nagy városba. A' szép lányka magával viszi vásárnapi öltözetét, és olvasóját. Megmossa lábait, kezeit, arczát a' falu patakjában; ő fiatal, szép, és fürge; bőre fejr, szemei kékek, haja barna, és tánczolni tud; és így tánczosnő lesz Madridban. Ez hamar megtörténik; a' publicum magára vállalja kiképeztetését; szerencséje és szerelem ügyei iránt gondoskodik.

Andaluziának van az a' szerencsés kiváltsága egész spanyol országban, hogy a' legmerészebb tánczosokat 's legbájosb tánczosnőket birhassa. A' férfiak nagy részt derék testalkatúak, 's kellemteljesek: a' nők gyöngédek, karcsúk; szép testök rugékony, ajálkozó, phantastikai; kövér kezeik 's vékony kis lábacskáik vannak, mint egy gyermeknek; hoszú vastag és nedves hajok; élénk, mély és csillogó szemeik, telvék jósággal, szende eszmékkal, ezer vágygyal. 'S mint tudnak ők csevegni, és beszélni! minő ajálkozás! mennyi kacérság és szellem! milly könnyűd, és szurós beszédűek! ők igazolják a' csudálkozásnak e' spanyol kifejezését: „Saladas (savas hölgyek).“

(Vége következik.)

DIVAT.

Parisban a' mult héti szép napok alatt következő női öltözetek tüntek-fel: — fehér musselin himezve vagy élénk színű virágokkal nyomtatva; tibeti kecske-azírból készült azövet; foulard minden nemű árnyéklatban vetekedve a' pamut-musselinnal. A' ruhának alsó teste mindig bő. A' lebegény csak egy soros; a' ruha-ujjak hoszúk és bőek. — A' spenszerek nagy divatban állnak folyvást; különöser szép a' fekete és zöld bársonból készült. A' vállkendő-alakban varrt egyenes mantilla legkedvesebb; bélése selyem, körzeménye csipke, melly alól bárson tűnik elő.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten esőtörtökön majus 30^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

Türés.

Türés az élet, édes
 Terkám! — Ki türni nem tud
 Nem él. Hiszen csak türés
 Szerez nyugalmat és kéjt.

Nehéz bármi hiani, — úgy van.
 Tíz évc már, hogy érzem;
 Sora adta e' tanácsot
 „Türj!” 's nyugtom' abban érzem.

Mit ér, ha zúgolódot!
 Ha szórod átkod' a' sora
 Vad üldözése ellen?
 A' viszhang zengi — csak türj!

Ártatlanul ki szenved
 Börtön - fenéken, az tür.
 Honért, ki áldozat lön,
 Bilinczre verve, az tür.

Kit hűtelen hagyott-el
 Barátja, — kit megcsaltak
 Testvér, rokon, szerelmes, —
 Magába térve az, tür.

Nagy tettek, érdem, ép szív,
 Fedhetlen élet, és rény,
 Művészet és tudomány,
 Rendíthetetlen sziklák:

Irigy, gonosz, garázda,
 Remegve néz feléjük;
 De oldalukba vésvő
 Olvasható még is: — „türj!”

KÚN PÁL.

SZORGALOM.

Vas - házak. A' „Glasgow Chronicle-ból” ezeket olvassuk.
 — „A' vasgőzösöknek létrehozása vas-házak építhetésének gondolatját szülé, 's egy ilyennek mintája már látható. Ebben minden

olly csinnal, izléssel készült, hogy kevés idő múlva minden átlátandja czélszerűségét. A' minta 6 szoba egy konyhából 's más egyéb szükséges részekből áll, és az épület egészben csak 2,500 p. forintba kerülend. Emeletre készítve, az az, 14 darabból, két annyira megy ára. Mindent olcsóbb árra szállító korunkban egyedül a' házak tarták-meg eddig magas árakat, 's a' házi urak voltak, kik határozott áron nem akartak árulni. Most ezeknek ára is harmadára olvadt. 'S habár minden égi háború alkalmával a' villám megsújtja is, el nem éghet, 's így a' tüzkármentesítés költségei is megkímélvék. Ezenkívül a' földrengés ellen is óva lesznek ilyen házak. Mennyire fog emelkedni ez által a' nemes vasnak becse, mellyet néhány század előtt még többnyire csak gyilkos fegyverekre használtak, eleve fel nem számíthatni.

Csinált virágok tökélyesítése. (Bécsben, Einberger Maria Anna virág-gyárában, Tuchlauben utszán, 437-ik szám alatt második emeletben.) — A' műiparnak egyik legkelendőbb ágát tagadhatlanul a' csinált virágok teszik; különösen ha Florának e' mesterséges magzati tavaszon még olly kelendők is, mint természetes gyermekei. Említett gyárban nagy mennyiséggel találatnak az izléssel 's csinnal készült virágok, mellyekkel a' dámák pipe-reasztalának minden kívántatói kielégíthetők. Rózsák virulnak itt, mellyek közlől nézve is szinte vetekedhetnek a' természetivel; továbbá pelargoniumok, georginák, hyacinthok, mellyek természet megközelítésök, gyöngédségök 's alig észrevehető összeszerkezésük által különösen meglepők. A' füzérek, bokréták kellemes látmányt nyujtnak a' szemnek, nemcsak különfeleségök és színváltozásukkal, hanem a' gyöngédség, kidolgozás, 's egyes részeknek elmés egybefűzése által is. Szóval, e' gyárt egy folytonos csinált virág kiállításának nevezhetni.

RÉGISÉG.

Hippo és környéke. A' feliratok és szépművészetek akademiája Parisban C a r e t t e urat, földmérő kari kapitánt, (ki miután Constantine ostrománál megsebesítettén, foglalatosságtól mentt óráit a' tartomány és különösen régiségeinek megvizsgálására szentelte, 's tapasztalásait némelly memoire-okban közlötte volna) a' „Précis historique et archéologique sur la ville d' Hippone et ses environs“ (évrajzi 's régiségtani vázlata Hippo városa és környékének) czimű munkájaért megdicsérte. Az irat vizsgálásával foglalkozott választmány a' vázlat írójának nemcsak tudományát, szélesen kiterjedt ismereteit 's buvárkodásokban ügyességét emlité

Honmüvés!

REVUE

1924

dicsérettel, hanem a' nyelv velősségét és az emlékiratban foglalt nagy eszméket is kiemelte. Azoknak, kik talán csudálkozva kérdenék: „miként lehetne egy földmérőkar kapitán jeles író? — elég legyen annyit mondani, hogy Carette ur, ki mint derék katona Constantine falai alatt a' becsületrend keresztjét nyerte, egy pályamunkával az akadémiai pályadíjt is kivívta. Ezen ember utazgatásainak is köszönhetjük tehát azon érdekes emlékiratot, melly az akadémia figyelmét is magára vonta. 'S azt hisszük, hogy e' munkának rövid kivonatját azon városról, mellynek neve olly meglepő emlékeket költ-fel keblünkben, olvasóink is gyönyörködve fogják áttekinteni.

Hippo egy öböl fenékszinében, egy folyam partján, a' hajóknak védhelyül szolgálón, feküdt. Földjének termékenysége kereskedés és mivelődés középpontjává tették e' várost. E' tekintetből számos épület is koszorúzá a' falai mellett felnyuló két halmot. Színházak, paloták, templomok, később zárdák, egyházak és nyilvános iskolák ormai usztak a' nap aranyában, mellyekben a' szép művészetek és tudományok olly fénypoleczra jutának, minőn akkoriban csak olasz országban állhattak. Azonban a' város terjedését már keletkezésének bölcsőjében egy hatalmas akadály gátlá. A' természet t. i. bezárta Hippóban földalatti vízcsatornáit, Ubus folyó vizét pedig a' tenger közelsége egésségtelenné tette. De a' romai kincsek végre e' szükségén is segítének. Pappua gerinczéről egy vízvezető nyult-le, melly ivhajlásokra építve két völgyet, egy folyamot 's két átfurt halmot szegvén keresztül, a' hegy gyomrából felbuzgó tiszta vizet a' városba vitte. Gömbölyű tornyokkal megrakott magas és vastag fal környezé a' kettős halmot. Keletről Ubus hullámai locsolák, mellytől kövezett part, a' hippo-i fok márványai-ból rakott, választá-el.

A' két halom magasabbikának ormán egy palota állott. Ezt a' numidiai királyok lakták, midőn Hippóba mentek, mi gyakran megtörtént; mert az igéző táj kellemeitől elragadtatva hihetőleg jobban szerették az ottani lakást mint Citrában, ámbár Citra volt a' főváros. Hihetőleg ezért neveztetett Hippo regius-nak is. A' palota ablakaiból kilátás csakugyan ollyan is volt, melly bármelly fejedelmet is elbájozhata. A' szem, merre csak fordult, mindenütt egy gazdag, fényes, népes városnak, tornyok és sánczokkal övezettnek, nagyszerű palotáit láthatá. Keletről egy négyszögletes épület voná magára a' szemlélődő figyelmét. Ez Hippo romlása előtt csak kevéssel készült-el, 's az új épületeknek még minden máza látható volt rajta. Az épület egy jótékony intézet vala, melly alapítását Aurelius Augustinus püspöknek, már akkor tisztelet tár-

gyának, köszönheti. Az épület hét sor széles ivhajlason, mind meg annyi medenczét képzőn, mellyek az esőviz felfogására készültek, állott; mert lázongás idején vajmi könnyen feldulhaták a' vízvezető csatornát, 's az intézetben menedéket talált szerencsétleneket a' víztől megfoszthaták; az előre látás és az ápolandók sorsa iránti gyöngéd gondoskodás fehá csak ezzel reménylé a' háborúk által ohozható bajok ellen megóvni védenczeit.

A' halom aljánál volt Ubus medre. E' folyam északról délnek kanyargott, végre kelet felé visszafordulván fekete fonalként tunt-el a' síkságon, mellyet az ipar mintegy arany szőnyeggel vont-be. Még alább délre az öböl nyult-ki tágas félkör idomban, mellynek egész terjedtségét tisztán lehele a' halomról látni. Balra, mintegy két romai mértföldnyi távulságra, a' part meredekebb kezd lenni. Ott diszelgett a' kis Aphrodisium. A' nagyobb hajók többnyire ott kötöttek-ki, 's minthogy nyaratszaka az Ubuson járás bajos volt, a' hajóknak nagyobb része inkább Aphrodisium mellett hánytaki horgonyait. Ez volt egyszersmind révpartja azon hajóknak is, mellyek egy a' tengerparton álló kutból vízzel láták-el magukat. A' hajók kikötésére egy kövezett part szolgált, a' meredek tengerpart felett pedig Venus tiszteletére emelt templom állott.

Az éjszaki látkört csekély távulságban Pappua ormai szelék-át. Százados erdők, mindennemű gyümölcsfák, jól mivelt szántóföldek, kopasz sziklák, mosolygó rétek adnak tarka színegyületben e' széles szőnyegnek árnyéklatot, 's a' hegyek ormait, mellyek e' szép vidám ég alatt oly komoran ölték-fel fejeiket, ezer alakban cikázzák keresztül kasul. Első tekintetre ugy látszik, mintha ez egész hegyláncz, csupjától egész aljaig, egy meredek tömeg volna: azonban a' széles arnyékként elnyuló nyilások csak hamar kimutatják távulról is azon nehézségeket, mellyekkel az oda nyomulni szándékozó csapatoknak küzdeni kellene. Azért is vonultak ide a' Numidák, e' nevére és természetére nézve vad nép, a' romai fegyver és mivelődés elől. Nehány fellázadt fejdelem csakugyan védhelynek is használá a' hegy-nyilásokat a' hódolók boszúja elől, honnan a' proconsulok legioi azután csak nagy fáradtsággal üzhették-ki őket.

Pappua alatt, az emelkedettebb síkságon, kis halmok nyultak-fel, mellyekről olaj, myrtusz és eperfák árnyában fejer majorok, mulató házak, a' jóllét és fényelgésnek mind meg annyi emlékei, néztek-le a' fenyérre. Délre 's nyugotra széles síkság terült-el, hullámnzó arany kalászokkal borított; szóval, ez volt olasz országának csürje. A' festményt egyes narancs és citromfa-csoportozatok, magános pálmafák, mosolygó völgy ölében fekvő kéjházak,

egy romai ut szegélyén fejeződő templom élénkíték, a' távol ködében pedig Thambes és Mampsarus kopasz csupjai nyultak-fel.

LITERATURA.

Almanach-társaság.

Az 1840-dik évre „nemzeti almanach“ czim alatt kiadandó 's részvényesek névsorát közlendő szépművészeti zsebkönyv tartalmának tisztelet-díjaul közép nyolczad rétbén számítandó ivtól, prosaért 20, nagyobbyszerű kötött nyelven irtt költeményekért (ide értvén a' terjedelmesb történeti balladákat is) 25, lyraiért 30 pengő forint határoztatott. Melly föltételek mellett műveiknek folyó évi augustus végeig szerkesztő Vajda Péter urhoz leendő beküldésére a' vállalatot pártoló hazai írókat a' közgyűlés nevében és határozatából tisztelettel megkéri.

KUTHY LAJOS s. k.

jegyző.

Terve a' pest megyei köznép számára felállítandó takarékpénztárnak. Irtta Fáy András. 82 l. Budán az egyetem betűivel. 1839. n. 8 ad r. 82. l.

Hazánk többi szüksége között sajnosan érezhető e' mondhatlan üdvös intézetnek hiánya; de még sajnosabban vala érezhető azon hanyagság, mellyel a' hazafiak ez ügy iránt olly mértékben viseltettek, hogy miképpi létesíthetését eddigelé még csak meg sem pendíték. Egyedül t. Fáy András ur volt az, kinek emberbaráti keblében e' szép eszme valóvá érlelődött; — egyedül ő volt, ki ez eszmét már hét év előtt „Bélteky-ház“ czimű regényében megpendíté, 's legközelebről az Athenacumban, utóbb pedig ns Pest megye ülésében szőnyegre hozta; — végre egyedül Fáy volt az, ki ez intézetnek tervét nagy tárgy-ismerettel kidolgozván, legközelebbi napokban közönség elébe bocsátá, 's miképpi létesíthetését körülményesen megmutatta. Félreismerhetlenül vannak e' becses műben a' takarékpénztárnak szükségessége, annak mulhatlan hasznai megmutatva; például felhozvák a' külföldi e' nemű intézeteknek miként állásai is. Fáynek írásmódjáról szükségtelen dicséretet írunk: — ki munkáit ismeri, tudni fogja azt is, milly folyó, tömött e' sok érdemű férjfiúnak nyelve, 's minden tömörség, velősége mellett is milly könnyen érthető. Adja Isten! hogy e' szép szándék olly meleg keblű pártolókra találjon, minő meleg 's emberszerető kebellel az iratott.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, maj. 23-án „Intermezzo, vagy, falusi urfi a' városban“ Kötzebennek egyik legjobb vig játéka hanyagul adatott. Bartha ur (Birken) némelly helyeken sok erővel játszott, másutt ismét egy időtől hibás szokásává váltt monotonijába esett. Balog ur (Matyi) mulattatólag adá szerepét: leg-tökélyesebb azonban Szerdahelyi ur (b. Vojta) volt. A' kisebb szerepek, mellyek mind ugyan annyi kerékküllői a' darabnak, többnyire gyöngye kezekben voltak. Nézők kevesen. — 24-kén előszer került színre a' nagyravagyó nő“ színjáték 5 fvsban. Fordította Földváry Ferencz. — Szinpadunkon régen nem fordult-meg ennyi erővel, életvalóság és lélektannal írott darab, mint a' jelen mű. Ez nem a' siránkozó német morális szinművek modorában készült gyármű; hanem egy mulatva oktató, 's komoly valósággal czélhoz

vezető morál-philosophia. A' karakterek életből meritvék, 's kivitelök számloló elmére mutat. Az előadás egy volt a' jobbak közül. Legdícséretesebben működött László ur (Fremoletti). Ő a' hirkapkodó 's gyiloknyelvű rágalmazót oly sok hűséggel rajzoló, minovel még szinpadunkon nem láttuk működni. Utána közvetlenül Szentpétery ur (Eustachio) a' papucshőnek testesült rajza állott. Laborsfalvi R. k. a. (Laura) szintén sok mű-tapintattal hatott szerepe beljegyébe, 's mondhatni, oly valósággal, mint ma, rég nem játszott. E' hármas koszorúnak díszes levele volt Fánesy ur (b. di Torrida) is. Az említett személyesítők hivatnak. Nézök közép számmal. — 25-kén „báléj“ dalmű, mind a' mellett, hogy a' német színházban ezen estén, 's mi több, vendég-művész nő (Stöckl-Heinefetter) jutalmaul szintén ugyan ezen dalmű adatott, még is egészen megtölté nézőkkel a' színházat. Az előadás elég pontos volt. A' kedvelt Schodelné assz. (Amalia) ismét egész fényében tündökölvén, többször zajosan hivatott. Emgtszítettetésben az igen jelesen működött Konti ur (Reuterholm), és Felbér M. k. a. (apród) is részesült. Váray (Dehorn) és Sátorfy (Ribbing) urak szintén dícsérettel említendők. Az eléggé néptelen bálnak a' kis Schuller Janka különös érdeket szerze zajosan megtapsolt cachucha-jával. — 26-dikán „arany király“ tüneményes bohózat énekekkel 2 fvsban adatott.

Σ.

TÁNCZ.

Spanyol táncz.

(Vége.)

Csudálja ugyan a' közönség tánczosnőit, mindazáltal nagy szigorúsággal is bánik velök; mi talán azon szeretetből származik, mellyet támasznak. Őket ébresztik, örömet 's önkényt tetszést tapsolnak nekik, de mérték és tekintet nélkül meg is róják őket. A' spanyol szinpad műbirái közönségesen azon helyeken ülnek, mellyek Lunetasnak nevezetnek, mi jóformán a' mi páholyainkkal, zárt helyeinkkel egyet jelent. Itt fellelhetni a' Mayos, vagy is város piperkőczeit, a' hadosztály tisztjeit, 's egyéb kitünő embereket. Ha ki a' játékszint megzavarja, fenn köhög, vagy a' közönségnek hátat fordít, legott felkelnek a' Luneták, és a' vétkesnek ki kell menni, vagy magát meghajtani, mi egyet ér a' bocsánat-kéréssel. Ha a' kedvencz tánczosnő a' szinpadon magáról megfeledekzik, vagy szorgalmatlanságot áru-el; ha ő annak oka, hogy a' bolero nem oly kellemes és kaczer, mint rendszerint lenni szokott, a' fandango nem oly bujálkodó, a' jota nem oly merész, a' zoronzo nem oly pongyola, — zajognak a' Luneták, 's ismételt sztl-jökkel szurdalják a' tánczosnőt, 's megjavítják, vagy elüzik a' szinpadról: de megint mindjárt ott terem a' szegény kiüzött szép, kezeit melljén keresztbe vetve 's lesütött szemekkel birái előtt, lassan közelget a' lámpához, 's e' szavakkal „Por el amor de Dios“ kegyelmért esedezik. Erre ezer bravók- virágok- és kézesókokkal kap feleletet, a' táncz ujra kezdődik, 's neki soká tapsolnak, még miután a' karpit legördült is. A' társaságokban és jó erkölcsökre nézve a' tánczosnőknek nem legjobb hírók van: az egy színész nő ezimen kívül, melly spanyol országban nem éppen a' legjobb ajánlatokhoz tartozik, ellenök van még azon szabad életmód is, mire nézve tölek a' férfiak is visszarezzennek, 's e' mellett szerencsésjüket 's meglegedésüket oly igen szembetüntetik, hogy az asszonyok az által irigységre ingereltetnek. De bár életmódjok nem oly

feddhetlen, hogy semmit ellenvetni nem lehetne, még is, hogy igazat szólljak, meg kell vallanom, hogy ők majdnem mindnyájan jók, szánakodók, haszonkeresetlenek; pénzbeli hasznukat annyira félre teszik, hogy előkelő spanyoloknak ajánlataik nem annyira erényeikben, mint szerénységöken és személyes idegenkedésükön szenvednek hajótörést.

Gyakran láthatni őket Castilia, Arragonia, vagy Granada valamelyik szögében gitár mellett táncolni, nyilvános helyen falusi templom, vagy egy gazdag ur ajtaja előtt. Egy ilyen nyomorú és szegény vándor művészcsoport közepett-képzék-ki magukat a' híres el Curro tánczos és a' bájós Dolores tánczosnő, kiknek történeteiket itt végül elbeszélni akarom.

Dolores, vagy mint a' gyengéd spanyol kicsinyezőben (diminutiv) nevezeték, Dolorita (szintén, mint Martínez de la Rosa politikai hízelkedésből Rositának) merészkedék első lépéseit — ez itt a' bélyegző kifejezés — a' huelgasi, spanyol országban egyik leggazdagabb 's legjelesb templom fő oltára előtt tenni. Fialat és szép létére hamar elkedvenült ő mindig csak a' rajzolt, fából és márványból faragott képek és szobrok előtt táncolni, kik mosolyaira nem tudtak vissza mosolygani, 's kik pillantásaira nem pillantottak vissza. Egy estve bucsút vön a' kolostori élettől, hogy szabadabb életet éljen; a' fátyolt, cellát, zárda rostélyait maga után hagyta; a' legyező és mantilla után nyult, egy csinos lakhelyt rendezett magának, és a' szinfalakat választá.

Az egyház visszakívánta a' tánczosnőt: de a' spanyol nagy kancellár hatalom-szót ejte. Dolores szép volt; ugy tánczolt, mint angyal, 's a' király-nevében megengedteték neki, hogy örök veszedelmének elébe tánczolhasson.

Nem sokára kóbor tánczosok társaságában találtaték, hol egyik bajtársának, a' fiatal el Currónak, halálra imádott szerelmese lön. El Curro nemes, salamancai baccalaureus volt, ki a' tudományok dicsőségéről lemondott, hogy a' gyönyörök hire után törekedhessék, és szintén, mint Dolores, a' világi boldogságban e' földön részt vehessen.

Három évvel később el Curro és Dolores a' madridi del Principe színháznak csillagai lettek; az udvar, és város egyiránt csudálák őket; az Escurial költők, énekesek, hangászok által az ő kedvökért ünnepet tartatott. A' spanyol Grandeza különös ócastiliai udvarias kifejezéseket keresett; azokkal a' tánczost — a' legnemesb dámák pedig kecesebb és finomabb édelgések kigondolásában fáradoztak, azokkal a' tánczosnőt megtisztelendők. Az udvar a' tánczost bizodalmasan Cavallerónak nevezé, és spanyol ország 's a' két Indiák királya a' tánczosnőt szemérmesen csókolá homlokán lassan mondva: „Dolorita.“

Szegény lányka! szegény Dolores! szegény tánczosnő! E' jelen órában sir és fohászodik ő; a' visszaemlékezésben szenved, 's nem tánczol többé. Ezt el akarom beszélni.

Még egy dicsősége hiányzék el Currónak; egy dicsőség, mely spanyol országban csillogóbb minden másnál; a' Torreador diadala nem engedé nyugodni a' tánczost. A' kézzörgettyük nehézzé tették különben könnyű és serény kezeit. A' csörgő dob kellemetlenül hangzék füleiben, 's maga a' virágfüzér is terhes lön homlokán. Ő tehát összetörte kézzörgettyűit, csörgődobját, 's koszorúját; és a' circus legfényesb publicuma előtt a' bibor palástot, veres zászlót, szekernyékot (Sandalen) és kardot kérte. Spanyol ország őt a' legszebb tánczosnak kiáltá-ki; el Curro spanyol ország legbátrabb Tor-

readorja is akart lenni; és ő tettében az vala. Soha a' madridi arena nem látott annyi bátorságot, könnyűséget, erőt, kellemet, és értelmet. El Curro minden küzdése a' városnak egy ünnep vala; mindig az ő merészségének, szerencsájének, hidegvérűségének vonásáról beszéltek. Egy bravoért, egy tapsért ő koczára tette életét; izgatá ellenét, egy mozgással hivta-ki, egy szidalommal, egy kacajjal, egy marok fővényyel ingerelte. — Bizonyos napon egy két óráig tartó küzdés után hirtelen megnyugodni látszék a' bösz állat; a' versenyre adva volt az utósó jel, és tömegben emelkedék az egész nép minél jobban láthatni a' dolog kimenetét. El Curro fegyveréhez nyul, 's felemelt homlokkal, puszta fővel, előre tolt térddel, erős állásban várja ellenét: de megvetésből vagy bágyadtság miatt a' bika nyugton marad, 's lefekszik; egykedvűen a' tömeg lármáira őt sem a' nézők, sem ellenségének ingerlései, sem a' kövek vagy nyilaknak rá esett zápora nem költethetik. Majd hirtelen felkél hidegen, 's kényelmesen; szemeivel méri a' circus terét, körülépdel; majd sebesen megfordul, midőn tőle el Curro csak négy lépésnyire vala távol. Reá rohan! A' Torreador meg van lepetve, 's kikerüli. Ő megosálja a' bikát, 's futni akar, hogy azt könnyebben leterithesse: de a' nép kedvetlen lesz, és füttyöl. Ekkor — így beszélék — megállá hirtelen el Curro is, egy büszke pillantatot vete hálátlan és szigorú bírának tömegére; elvető palástját 's zászlóját, letérdelt, 's kardját kinyújtotta. A' felbőszített állat körülötte tevő ugrásait, neki rohant, 's ugyan azon perczen a' bika és Torreador husz lépésnyire egymástól dültek a' fővénybe, mindkettejek szíven találva, mindkettejek győzve 's halva. Minő halál egy bikának! minő halál egy tánczosnak! — A' nép öröme egyhangú enthusiasmusban tört-ki: de e' láрма közben egy fiatal szép hölgy rohant böszülve, haja bomlottan, 's karddal kezében a' circusba, a' haldokló bikához siet, kardját kettőzötetett sebességgel torkába mártja, 's a' Torreador lábaihoz kerül. E' hölgy Dolores volt, ki el Currót, kedveltjét, halni látá.

Ezért láthatni a' tánczosnőt maiglan keseregve, szenvedve, kétségbeesve, ő dicsőségére, szerencsájére, szerelmére emlékezik. Minden elenyészett.

A' Torreadort és tánczost Madrid minden kigondolható pompával gyászolta; az udvar és város el Curro temetésén jelen volt, 's VII-ik Ferdinand egy status-kocsin kíséré a' ezinteremig. Itt a' királyi kápolna egyik híres szónoka, Don Luis Lafaro, a' szerencsétlen áldozat felett halotti beszédet tartá; mire a' nép sirni, 's a' sir körül olly szépen tánczolni kezdé, hogy a' sírásók azt behányni feledkeztek. A' nép egész estig ott maradt, elszéledt a' temetőben, 's nagy zajjal, nagy léptekkel 's nagy taglejtésekkel egy valódi halottas tánczot járt-el, mellyet ekkor az élők v.rágok, emlékkövek, sírhalmok 's halálfők között jártak. — Szerencés vagy szerencsétlen nép, melly a' béklyók csörgései közt is tánczolni tud! Franciaországban egykor egy minister azt mondá a' nemzetről: „ők tánczolnak? jól van, tehát fizetni fognak.“ Nem mondhatnók-e spanyol országban: „ők tánczolnak? jól van, tehát el fognak veszni!“ (Europa 1836. II-ter Band.) FÁBIÁN ISTVÁN.

DIVAT.

22-dik diva tkép (Parishól). — Musselin ruha és spenszer zöld bársonból; divatos látogatói kalap v.rágokkal; tetszés szerint rövidíthető 's görbíthető, forgatható napernyő. — Bécsi divat maj. 23-kán: himzett mull ruha, sárga gros-de-Naples-béléssel, rózsá színű szalaggal; ris-szalma-kalap egy tollal vagy virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 2^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

Sohaj.

Mint az égi áll az ifju,
Nagyra buzdult keble ég;
Lelke égi vágyainak
Nemzet és hon élvet adnak,
Élvet a' föld és az ég.

Mult világnak tükörébe
Lángszemekkel bétékint;
És előtte megjelennek
Hunyt vitézi nemzetének:
'S buzdul a' kebel megint —

Buzdul, 's a' nagy istenekhez
Fölbocsátja vágyait,
És a' buzgó vágyzárnyakon
Nemzet ül csak és tiportt hon,
'S kéri égnek angyalit.

Vajha ég uralkodója
Fölfogná e' vágyakat!
És az ifju is kebelével
Vivna száz ezer vesztélyvel
'S hólitna világokat!

HALKA SOMA.

SZORGALOM.

Kautcsuk-beszélő-csők. — Parisban az utósó műpar-
kiállításnál kautcsuk-beszélő-csők voltak láthatók, mellyeket a'
kocsiban sikerrel alkalmazhatni, és azokon a' kocsisnak bár merre
fordulásáról parancsot adhatni a' nélkül, hogy a' kocsiban ülő többi
személy észrevenné. Ugyan ezen eszközt használják már a' buvár
harangoknál is; 's így a' csónakban és harangban ülő személyek
köztli szóváltás minden nehézség nélkül megy végbe.

ÉPÍTÉSZET.

Fülkék és szobrok.

A' fülkék (Nitschen) használására építvényeknél, hihetőleg azon
ajtók 's ablakok nyújtottak alkalmat, mellyeknek nyilásaiban vé-

letlenül, 's történetesen emberek állottak, 's melly látvány által azon gondolatra vezettettek a' művészek, hogy műveiknél is hasonló üregeket alkalmazzanak, 's azokba emberalakot vagy is szobrokat állítsanak. Erre nézve megkivántatik, hogy a' fülkék egyenlő mértékűek legyenek az ajtókkal 's ablakokkal, az öszhang vagy is harmonia végett. Mutathatni eseteket, hol ezek characterizálják magát az épületet is. — A' fülkéknél három nemét lehet megkülönböztetni: 1) azokat, mellyeknek alakja félkörívet képez; — 2) mellyeknek alakja négyszöget ábrázol; — 's 3) vegyes alkatú fülkéket, az az, olyanokat, mellyek alul szögletesek, felül pedig ívvel végződnek; ismét olyanokat, mellyek mélységükre nézve félgömb alkatúak 's felül egyenes vonalúak. — Átlátszó fülkék azok, mellyek ablakokhoz hasonlítanak; például az, mellyet Nápolyban láthatni a' sz. Sebestény-galleriá homlokzatán. Ez elrendezés jó hatást szül azon okból, mivel a' szobor az üres és setét helyen jól tűnik-ki. Annak sikerítésére, hogy az érintett fülkék bármily esetben is jól 's kellemesen mutatkozzanak a' szemnek, következő pontokra kell figyelni:

1) A' fülkék idomzatai az ablakok 's ajtók irányosságaival egyenlők legyenek, 's csak két vagy pedig $2\frac{1}{2}$ -szer olly magasok, mint szélesek. Ezek mindenkor azon építvény karaktere szerint tartásuk magukat, mellynél alkalmazzák.

2) Ha a' fülkék ajtók 's ablakok közé helyeztetnek, mértékűk egyenlő legyen azokkal; hasonló ékesítvényeket nyerjenek, 's egyenes vonalban álljanak. A' fülkék soha se érjenek oszlopokhoz és pilaszterekhez, hanem inkább egy vagy két harmadrészzel álljanak-el tőlük. Ha ezt eszközölni lehetlen volna, tanácsosabb lesz azokat végképpen elhagyni.

3) Ha valamely homlokzaton fülkék használatnak, hol nincs oszloprend alkalmazva, valamely mélyezetben vagy pedig ékesítvények között nyerjék helyzetésüket, mellyek hasonlóak levén az ablaknyílásokhoz, velek egyenlő diszesítést kapnak.

4) A' szobor nagyságát illetőleg, az mindenkor a' fülke magasságától függ. A' szobrok igen nagyok ne legyenek, 's ne töltsek-ki egészen a' helyet, miképpen a' Santa Maria Maggiore egyháznál Romában: ellenben olly kicsinyek se legyenek, hogy majd csak eltűnni látszassanak; például a' Pantheonban, hol a' szobrok a' fülkék nagyságának csak $\frac{3}{4}$ részét teszik, szélességének pedig alig töltik-be felét. Ha a' fülkék bolthajlattal ellátvák fölül, a' szobrok egész fővel ne haladják-meg a' küzdőt (Impost, Kämpfer); mert ez által rút tekintet nyer az egész.

5) A' szobrokat jobbadán pedestallokra, vagy talapokra, látjuk állítva lenni. Ez elrendezés méltó utánzásra ott, hol a' hely magas, 's hol nélküle az egész szobrot nem lehetne látni: ott ellenben, hol a' szobor közel áll a' szemhez, egészen fölösleges.

6) Tágas fölkéknél, a' szobrok óriás nagyságban ne mutatkozzanak; mivel általuk az oszlopok és gerend (Gebälke) is alacsonyoknak látszanak. Efféle körülményeknél tanácsosabb alacsony talapra állítani a' szobrokat; nehogy a' fölkékben használt alakok magasabbnak látszassanak azoknál, mellyek fölül az épület falain állanak. Ennél fogva illy esetekben illendőbb fenn a' párkányzaton szobrok helyébe diszedényeket (Vase), vagy trophaeumokat használni.

7) A' fölkék mélységét illetőleg, azok fél olly mélyek legyenek mint szélesek. Ha kéntelenítettnek a' fal gyengesége miatt nekik kevesebb mélységet adni (valamint a' Vaticanban a' kir. hágsónál), illyes esetben illőbb egészen a' padlatig leereszteni 's nyiltaknak hagyni azokat, a' szobrokat pedig olly magas talapra állítani, melly az épület alapjával, vagy mellék-fallal egyenlő. Láthatni ez iránti helyes példát a' Capitolium belsei udvarában, mellyet Angelo Mihály rendelt-el. Fölötte rútv és szemsértő látvány gyámkövekre állítva látni a' szobrokat, kellemetlen 's aggodalmas tekintetet szerezvén ez az épületnek; példaul a' st. Giovanni Lateran egyházon Romában.

8) A' fenékfal és szögletek ékesítés nélkül maradjanak; — ennél fogva elsőseget érdemelnek azon fölkék, mellyeknél a' küzdő hiányzik; nehogy olly disztivény tűnjék-fel a' mélyezetekben, melly képes volna a' főtárgytól elvonni figyelmünket. A' szobrok csak akkor tűnnek-ki kellőn, ha sima 's egyszerű színenek előtt állnak. Kagylót azon esetben használhatni a' küzdő felett, ha a' fölkékben szobrok helyett diszedények állnak.

9) Egyenes vizirányos vonalú fölkék hasonló formájú ajtókhöz 's ablakokhoz illenek; ivded fölkék ellenben ott tűnnek-ki legjobban, hol boltozatok, félkörben készült kapuk 's efféle nyílások vannak, mellyekkel azok harmoniában állván, a' szemet gyönyörködtetik.

NOVÁK, DÁNIEL.

SZOBRÁSZAT.

Vegyes szobrok, emlékek 's faragványok. — Dalton vegynök szobra már kikerült Chantrey vésője alól, 's Manchesterben, a' műkiállítási teremben, fog felállítatni. —

Roscoe, híres történetirónak ülő szobra, melly a' liverpooli tanács terem számára készül, rövid időn kikerülend a' művész kezei alól. — Park ur napokban végzé-be Campbell Tamás, költésznek, igen jól talált szobrát. — Bissen, dán szobrász, Buur, altonai kereskedő részére jelennen két szobornak mintáját készíti; egyik Cephalust, a' szép fiatal vadászt, vállára vetett gerelylyel 's oldala mellett elhaló kutyával, másik a' vadászó Atalantát képezi. — Schiller szobra tökélyesen elkészült. Mester 's leányek e' napot ének, táncz 's lakomázás mellett ülék-meg. — Brüsselben őszelő 23-dikán lepezék-le a' szabadságnak falkoronát viselő 's ez ügy elhullott hőseinek felállított óriási márványszobrát. A' szobor egy márványtáblát tart, mellyre a' septemberi négy nap (23—27) van vésvé. Lábainál a' belga oroszlán fekszik. A' nagyszerű talaj négyszögére különféle jelképeket tartó négy nemű, négy oldalára pedig ugyan annyi basrelief, említett napokról jeleneteket ábrázolandó, jövend. Az egészzet földalatti karzat környezendi, mellybe a' térről beláthatni, 's melly szem elébe tárja azon fekete márványtáblát is, mellyek megett a' szabadság hőseinek csontjai nyugosznak. — Merode Fridrik grófnak siremléke, ki 1830-ki őszhó 24-kén Berohem falu mellett, az őrszemeknél (Vorpost) halálos sebet kapott, 's őszutó 4-én Mechelnben meg is halt, szintén érdekes nemzeti emlék. E' siremlék a' brüsseli székesegyháznak mellékkápolnijában áll. A' gróftot sebesülten lerogyva, roskadó testét balkezevel gyámítani akarólag, jobbájával a' pisztolt lövésre feszítve, 's haragot szikrázó és ellenséget kereső szemekkel, ábrázolta a' művész. — Őszhó 18-dikán érkeztek-meg Koppenhágába azon műtárgyak, mellyeket Thorwaldsen a' museumnak ajándékozott, állanak pedig: nagy számú olaj- 's különféle fresco-festményekből, mind az ujjab olasz műkorszakból, mind a' hajdan-időből; tömérdek bronz, terra cotta, etruski diszedények és márvány dolgozatokból. Ez utóbbiak a) szobrok, u. m. Merkur, Venus, Hebe, a' pásztor fiú és egy mellszobor; — b) basreliefek. — Nagy Sándornak pompa-menete, a' négy évszak, Bacchus és Amor, Amor és Psyche, Centaur és Dejanira, küzdés Achilles fegyverei felett, a' három Gratia, az emberi élet, Persepolist felégető nagy Sándor; — c) egy oszlop 's d) egy basrelieffel diszített kandalló. — Molière szobrára az aláírás bezárattott, 's a' begyült pénz a' rendelkező választmánynak átküldetett. Noha minden módot megkísértének, még sem gyült-be több 37.500 franknál. Ezt francia országban nem igen lehet érdemméltánylásnak mondani.

LITERATURA.

Magyar régiségek. Irtá Kiss Balint szentesi predikátor, esperest és táblabíró. Pesten, Landerer betűivel 1839. nagy 8ad rét, 20 iv, három kömetszvényyel. Bolli ára 2 ft. 12 k. p. pénzben. —

Jelen munka, mellyről később bővebben szóllandunk, most került-ki a' sajtó alól, és Pesten minden hiteles könyvárusnál megszerezhető. A' t. cz. előfizető urak kérettettek, hogy példányaikat ott méltóztassanak, követelni hol előfizettek.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Pesten maj. 27-kén „Szapáry Péter“ kedvelt hazai tárgyú színjáték 5 fvsban — 's 28-kán „falusi egyszerűség“ vig ját. kerül ismét 's elég hamar szinpadra. — 29én az énekes karszemélyzet javára előszer adatott „Don Juan, vagy, a' köszobor-vendég“ nagy opera 2 fvsban, tánczokkal, új végdiszitményyel. (Irtá Abbate da Ponte; zenéjét szerzé Mozart Farkas Amade; a' diszítvényt festé Engert; a' tánczot rendezé Kolosanszky.) Ámbár nagyon esős idő volt, a' szinterem csaknem tömve lön nézőkkel, kik köz elégedéssel tértek haza; mert habár az eredeti textusnak sok gyengéje a' gondolkozó nézőt ki nem elégti is; de a' nagyszerű classikai muzsika, a' jeles és szorgalmas előadás mind hangászkar mind színészek részéről, még a' nem magyar nézőket is helyeslésre ösztöncé. Nem akarjuk itt az egyes személyeknek műtehetségeiket, jelesen pedig jelenleg birtt éneklő organumaikat említeni; mert így csak azt kellene mondani, hogy egyiknek gyenge, keresztül nem ható, nem csengő, másiknak szerepéhez éppen nem szabott szava volt: de azt igen is, hogy Leporello szájában gyakran olly szavak is adáltak, mellyek sem a' jelenet helyzetéhez sem komolyságához nem illenek, p. o. midőn Elvirát, mint ál-Juan elvezeti, adhat-e' valljon amannak olly bohós feleleteket, mellyekről Elvira világosan megismerhető, hogy nem Don Juan; mert ez olly pórias 's bohócságba fajuló szókat a' szerelm nyájas kifejezései közé nem keverhet. Miként egyeztethető a' „turós galuskára“ meghívás 's a' „tökfej“ a' köszobornak vacsorára meghívásakor 's a' t. — A' czimszerep adója Konti ur kedves volt, habár szava itt ott fátyolozott 's gyöngé: de jeles játéka 's declamatioja által melly eleintén kissé elfogult 's nagyon halk volt, pótolá azokat. Prosájában különösen törekedjék jobban kiemélni a' kiténőbb helyeket, 's magát érthetőbbé tenni. Több ízben hivatott a' jeles Sh o d e l n é assz.-al (D. Anna) együtt, kinek e' mai szerepe legremekebbjeinek egyike. Főlséges élelmény őt ebben hallani. Különösen jeles volt ma F e l b é r k. a. (D. Elvira), ki hasonlag tapsokkal tiszteltetik, úgy S á t o r f y ur is (D. Ottavio). Egyéb kisebb szerepekben helyesen működtek É d e r k. a. (Zerline) és V á r a i ur (Mazetto). — S z e r d a helyi ur (Leporello) habár mély bassus szerepe elég fárasztó volt reá nézve, igen mulattatá a' közönséget; M e g y e r i ur a' csendőr szerepében classikai tünemény yala. — 31-re „alesüti rózsák“ új vig játék volt hirdetve.

NYGyvÁRAD. — Játékszini napló. — April. 27én „P e l e s k e i n o t a r i u s“ bohózat 4 felv. (irtá Gaál, muzsikáját Thern) H u b e n a i jutalomjá

téka került színpadra. A' czimszerepben Tóth ur mulattatá egész erejéből közönségünket, ki szerepét meglehetősen magáévá tevén sok helyen megtapsoltatott, 's előhivatásban is részesült. Azonban igen üdvös volna Tóth urnak, ha ezt a' derék Megyeritől látná, ki e' szerepben még hasonlíthatlan. Tóti Dorkát Udvariné assz. igen helyesen adá. Szakácsi ur Gazsít köz elégülésre igen jól, 's ha némi megrovást érdemel, csak a' gyujtott pipáért lehet; egyébiránt őt készületlenül itt léte alatt még nem láttuk föllépni, 's a' szerep-nem-tudás éppen nem bélyegzi. Ollykor kedvetlenül láttuk ugyan játszani, de akkori játéka is mindig szabályos volt, 's a' váradi közönség iránta méltó engedékenységgel viseltetik. Mi öltözetét illeti, csinosabban, 's izletesebben egyik magyar színészünk sem öltözködik, 's felette bámulom Ujvári Samu urnak öltözete iránt tett hibás 's valótlan észrevételét; mert a' zsufozásig tömött színterem nézői közül egy sem volt, ki rajta katonai öltvényt látott volna. A' kardalok mindkét nem részéről jól sikerültek, és ismétlést nyertek. Tudomásom szerint hármas dal nincs is e' színműben: így talán jelen sem volt U. S. ur, 's csak gondolomra irá észrevételeit. Az előadás igen jeles volt, 's nagy tetszéssel fogadtatott. — 28-án ismételtetik igen szép számú közönség előtt — 30-án Johannovics részére „a' lepésélt polgármesteré. vigját. 2 felv. Megyeritől fordítva adatott. A' czimszerepben Tóth ur igen mulattatott. Hubenayné assz. Eliza mindenkor kellemes jelenet; Hubenay ur (Lámpa) képes akár kit is vig szeszélyével megnevetetni. A' tanácsbeliek kevés figyelmet fordítottak öltözeteikre, 's hanyagul játszottak. Első fölvonás után Johannovics ur ügyesen, 's gyakorlottan mutatott némi athletai hajlásokat kötélén és földön. Ujvári Samu ur Johannovics urat pesti színésznek canonisálta, mi joggal? nem tudom: de mi Váradon őt színésznek soha sem ösmerjük-el, valameddig majomkodik, 's kötelen ugrálva hajladozik. — Majus Zán „Marótbán“ Vörösmartytól — fájdalom! nézők nem léte miatt elmaradt. — 4ére Pálné jutalmul „az enzersdorfi postalegény“ énekes bohózat 3 felvonásban volt hirdetve; miről máskor.

BIHARI

SZATHMÁRON 4 hónapnál 's néhány nappal még tovább adta mutatóványait egy színésztársaság Demjén Mihály vezérlete alatt. — Társasági tagok, kiket ez idő alatt láthattunk, voltak: Demjén, Szilágyi, Almási, Váradi, Cselei, Házy, Teleki, Barna, Horváth, Kis, Beke, Dienes, Szödényi, Tóth, Miksai, Lázár, Szigethi. Nőszemélyek: Telekiné, Nagyné, Demjénné, Szilágyiné, Alfonza, Nina, Zsuzsika. — Soha színésztársaság városunkban olly szép reményt nem ígért maga felől, mint ez. Nem is láttunk még annyi 's olly csinos öltözeteket, annyi új színdarabokat, 's úgy előadva, mint ettől. A' közösen szeretett kedvenczek valának: Demjén az igazgató, Almási, Váradi, Szilágyi; — nőszemélyek közül Telekiné, Nagyné; aggszerepekben Demjénné, később Szilágyiné is. Egyébiránt e' derék tagokból szerkezett társaság átalján véve birta a' köz becsültetést; mert a' tagok még elmentük végén is jó hirt hagytak maguk után. Sajnosan is vettük volna e' társaságban megcsalatozásunkat, mellyről annyi 's olly sok jót tettünk-fel. 'S a' milly nagy volt e' miatt aggodalmunk, olly határtalan lett örömünk azon, hogy e' társaságrul jónál egyebet nem közölhetünk. Minek valóságáru az igazgatónak kiadatott rendőri bizonyítvány elég világosan tanúskodik.

Közlök KARDOS és ÓVÁRY.

Német játékszin

Pesten a városi színházban adatott német mutatóványokról már hosszabb időtől fogva nem közölhattunk tudósításokat leginkább azon okból, mivel azoknak helyét más sürgetőbb és többnyire a magyar színpadokról sűrűbben jött közlemények foglalák-el. E lapoknak egyik czélja levén a honunkbeli művészet körének minden nemű ágáról említést tenni, de kivált fővárosaink illyes tüneményeire figyelmetetni, ne hogy e czikket olhanyagolni láttassunk, sietünk röviden érinteni azon mutatóványokat, mellyek utósó közleményünk után a német színművészet körében Pesten feltűntek. — Ugyan is vendégeink sűrű sorában gazdag jövedelmet aratott, és mindig igen nagy számú közönség előtt adá mutatóványait **Bono Péter** gymnasticaitársasága, és pedig mult évi nov. 23-tól kezdve 1839-ki jan. 20-ig — **Börger Adolf**, a zürichi (most pesti) színház tagja, köz tetszés mellett adá vendégjátékait m.é.dec.16-tól jan. 21-ig következő színművekben: „Rubens Madridban; örültek háza Dijonban; Fiesco; a két Britt; féltékeny nő; Donna Diana; Essex; Griseldis; megtagadott fiú; — mellyekben többnyire a fő vagy kitünőbb szerepet szerencsével játszá. — **Volkmar ur**, a pesti közönségnek egykori kedvence ismét jelenté magát vendégképpen márt. 5-kén Kotzebue „epigramm-“jában, Busch szerepében. — **Enghaus Krisztina** k. a., hamburgi színház tagja, nagy szerencsével adá vendégjátékait apr. 25-től kezdve maj. 15-ig e színművekben: „Griseldis; az idegen nő; Stuart Maria; parisi naplopó; orleansi szüz; Saluzzoi Corona; a testvérek, vagy, gyujtogató; elmellőztetés (saját jutalmul) — **Stückl-Heinefetter Klára** assz. (Bécsben az udvari dalszínház egyik jeles tagja), kit közönségünk már a mult esztendőkről ismert, kedvező foganattal (kivált **Carl k. a.** távolléte óta) adja vendégjátékait márt. 15-től fogva. Szembetűnő volt, hogy a pestbudai német hírlapok őt eleintén nem igen akarták dicsérni, de kivált **Carl k. a.** eltávozása után csaknem pazérolják a különben nagy részt érdemlett dicséretet e jeles vendég művésznénkre; ki mind eddig, és pedig többnyire testvérének, **Miklovics-Heinefetter assz.-nak** társaságában, vagy is ez utóbbinak együtt-működése mellett a mellék-szerepekben, következő operákban hallatá magát: „Romeo és Julia; Norma; Zsidóné; bűvös vadász (Miklovicsné a. mint Anna); ismeretlen nő; Jessonda (saját jutalmára maj. 4-én); varázs sip (Miklovicsné mint első dáma); Zampa (Miklovicsné mint Ritta); bálj (Miklovicsné mint apród). Ez opera maj 25-én saját jutalmul adatott Maj. 28-kán ismét mint „Zsidóné lépett-fel **Stoll Károly** urnak (ki műutazása előtt ma utósor játszott) jutalomjátékában. — **Kunert ur**, Brünbnben első tenorista maj. 22-én mint Zampa előszer (s talán legutósor is nálunk) lépett-fel nem a legkedvezőbb sikerről szép methodusa ugyan, de már elcsengett hangja mellett. — Ujabb operák köréből láttuk **Stoll ur** jutalmul nov. 3-kán először, s azután még egy párszor **Donizetti** „Belizarját“, melly hihetőleg több szerencsét teend más előadók kezeiben több szép daljaival — és márt. 6-kán „Gibellinek Pisában (Hugenották)“ nagy operát **Mayerbeertől**. Egy két ismétlése sem hatott annyira a nézőkre, hogy népszerűséget nyerhetett volna. — Ide lehetne számítani **Rossini** hajdani kedves **Corradinját**, melly **Grill Ján.** hangász-karmester jutalmul került ismét hosszabb nyugalma után színpadra: de nem levén igazi olasz torkú's ügyességű énekeseink, ismétlésekor sem nyerve általános tetszést. Említendő még **Kundt Johanna** k. a., ki mint új tagja színházunknak apr. 18-kán **Bellini** „álomjáró nője“ czímszerepében, lépett-fel

először. Szép hangja mellett még kevés színi ügyességgel bírván 's alig 17 éves levén még semmi színi jártosságot nem szerzezhétven, természetes volt, hogy szép reménységet gerjeszte ugyan hallgatóiban, de nem annyi tetszést, mennyire e' merész első fellépésével talán számot tart. Maj. 4-én „Jessonda operában Amazili szerepét vivé. — Egyéb új színművek és boházatok köréből következők tüntek-fel: 1) „a' testvérek, vagy, gyujtogató“ színj. 5 felv. Meutner Emanueltól. (Grillné assz. jutalomjátéka.) — 2) „Lyoni leány, vagy az álherczeg“ színj. 5 felv. Bulwer után Renner A. (Posinger Sánd. ur jut. ját.) — 3) „Gilizta Illé.“ boházata énekekkel 2 felv. Hopp Fridriktől 's a' t. (Klimesch Francziska assz. jut. ját.) — 4) „Wlasta, vagy, leányháború“ drama 5 felv. Théaulou, Alboize és Harét után. (Berg Ant. ur jut. ját.) — 5) „Napnyugot után“ vigját. 1 felv. Angely-tól. — 6) „Rózsika, vagy, egy kevély nő tavasza 's ösze“ bűvös játék dalokkal 2 felv. Gulden Eduard-tól 6) „Még egy kísértet, de hihetőleg az utósó“ boh. dalokkal 2 fel. (Rott K. M. jut. ját. — 7) „Szilárd akarat, vagy 30 évű asszony“ korrajz 3 felv. Koch-tól. — 8) „Katonai parancs“ vigj. ját. 2 felv. Koch-tól. — 9) „Szertetteti, vagy meghalni“ vig. ját. 1 felv. Dessoir-tól — 10) „Imelda Lambertazzi“ szom. ját. 5 felv. Halm Fridriktől. (Kalis ur jut. ját.) — 10) A' különös vetélytárs, vagy saját menyasszonyának kérője“ tréfajáték énekekkel 2 felv. Frankenburg Adolftól; zenéjét írta Merckel ur, pesti klavirtanító (Gaedekár. ur jut. ját.) Kedvezőleg adatott, valamint később Budán is. — 11) „Tévedések“ polgári színját. 5 felv. Devrient Eduardtól. — 12) „Királyfi, mint koldus, vagy Ördög Robert“ színj. 5 felv. Raupachtól. (Dietrich Kár. ur jut. jár.) — 13) „Szomorú játék Berlinben“ drama 3 felv. Holteitől. — 14) „Színi világ, vagy, helység örje mint költész“ boházata 2 felv. Kaiser Fried. és Thalhammer Ferd.-tól. (Machó Ján. ur jut. ját.) — 15) „Haszonszervi gyógymód“ vig. ját. 3 felv. Lembertől. — 16) „Medicis Maria, vagy szerelmi kaland 4-dik Henrik udvaránál“ vig. ját. 4. felv. Berger-től. — 17.) „A' falusi gazda“ színj. 4 felv. a' „tréfa és hazugság“ szerzőjétől. — 18) „Az idegen nő“ színj. 5 felv. Weissenthurni Franul Johannától. — 19) „Huszonegy órás fiatal; hatvannyolcz esztendő öreg bűvös ját. dalokkal 2 felv. Told-tól (maj. 1-jén az arena megnyitásakor). — Tetszést nyert. — 20) „Elmellőztetés“ vig. ját. 4 felv. Töpfertől. — 21.) „Bajtjeljes farsangi éj“ boh. dalokkal 3 felv. Nestroytól. (Maj. 18-én; különös tetszést nyert.) — 22) „Csucsfejű Florian, vagy vőlegény tükre a' boszorkányláb utzában“ boh. dalokkal 3 fvsban, Hopptól. (Maj. 27-ére hirdetve volt az arenában adandó. De majus első hetét kivévén, az arenának nem igen kedvez az idő, ámbár ott Schwarzenberg-Pál (az ugy. nevezett tüzki-rály, és Coppel Károly, a' bécsi Klischnigg, látványos mutatványaikkal törekeshnek a' köznépet mulattatni.) — Ezen új darabok sorát azért is számláljuk elő, hogy lássák a' magyar színészek, mennyi ujat adnak a' más nemzetbeliek; mennyit dolgoznak mások, hogy pénztáruk üresen ne maradjon.

DIVAT.

Parisban az időjárat hasonlólag változó, mint nálunk; 's ez okból a' nyári ruhák kötelejes kifejlése még nem jutott — Egyébiránt a' szépnek leginkább a' fehér virágos, és habzó selyem-szővetet, Pompadour-rajzokkal, és csipke díszítmenyvel kedveli. A' szabás 13-dik Lajos koráét utánozza. Nagy divatban van a' kék krep ruha, mellynek díszítmenye, csipkéből vagy virágokból kötényt képez — Sétahelyeken látni a' fehér, de apró rajzú fehér muselint. — Pongyola ruhákra többnyire tafota és foulard vétetik hozzá kasemir schawl; vagy fekete atlasz kendő parancs színű tafota-béléssel; esti pongyolara szolgál fehér pamut musselin; kék atlasz; fekete bárson spenszer.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön junius 6^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

Az örök üdv.

I.

Milly kéjjel hallgatám,
Ha jó anyám nekem
A' mennyről így beszélt
Szép nyári esteken :

„Fiam, szerelmesem!
Nézd, nézd a' két eget,
'S mellyekkel hintve van,
A' csillagfényeket.

A' csillag ezreken,
És kék egen felül
A' menny van; ott örök
Üdv 's boldogság derül.

Ott válik a' remény
Valóvá, — ott a' szív
Abhoz, kit hön imád,
Lesz mind örökre hív.

A' légnek hig körén
Jó illat foly, — szelid
Hang ömlik rajta, és
Gyönyör mosolyg feléd.

A' távol mélyiben
Fény-trónján Isten ül,
Kit nemtők 's angyalok
Füzére vesz körül.

Kezébe szellemi
Virágzál illatoz,
Mellynek látása már
Hitet 's reményt okoz.

E' virágzál az üdv,
Mit Isten osztogat,
Ez szül hitet, reményt,
'S üdvös malasztokat.

Ez mind örökre meg-
Marad; — ki izlelé
Kéjét, nem vágy soha
Muló öröm felé!“

Milly kéjjel hallgatám,
 Ha jó anyám nekem
 A' mennyről így beszélt
 Szép nyári esteken !

II.

Nem kértem én
 Többet semmit,
 Csak az üdvöt,
 A' kéjtelit.

Mellyet nekem
 Festett anyám
 A' nyári est
 Hüs alkonyán.

És kérésem,
 Mit szüntelen
 Ujíték, nem
 Sikertelen.

Leányt láttam
 Olly mennyeit,
 Millyen több még
 Nem terme itt.

Legmerészebb
 Képzeteim
 Valósultak
 Kellemeim !

Szeme az ég,
 Mellyen felül
 Üdv 's boldogság
 Tavasz ül.

Miként angyal-
 Kar zenéje,
 Zeng ajka, a'
 Csók szülője.

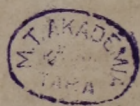
Arczán nyilt a'
 Szellem-virág,
 Melly hit-reményt,
 És üdvöt ad.

III.

Illyen volt a' lány
 Értte gyult hovem,
 Annak kelemét
 Nem felejthetem.

F. Klein's malen.

Öt, csak öt magát, —
 'S más't nem kértem én
 E' kinos kebel
 Buzgó érzetén.

Vágyom teljesült!
 Értte e' kebel
 Esde: 's a' leányt
 Én, én nyertem-el!

Öröm-könnyeim'
 Ó esőkolta-le;
 Lelkem értte élt,
 Elhalt nélküle.

Első hév között
 Ajkam ajkain
 Égett, 's édesek
 Lettek álmain.

Véltem ezt üdvnek,
 Mellyet én nekem
 Feste jó anyám
 Nyári esteken.

Ah nem; mert az ég
 Üdve végtelen; —
 És enyim rövid: —
 A' lány hűtelen.

TELEKESI.

SZORGALOM.

Érdekes hordó. — Michl József, muzslai kádármester, szép művet készíte f. m. hercegprimásunk számára, a' közelebbi beiktatási ünnepre. Ugyan is egy kis hordót alkota, mellynek feneke végig lyukas, 's körülé kilenczféle bort foglal magában. Feneke üveg, 's egyik felén ajánlása van reá írva, másikon pedig e' vers olvasható:

„Harsány éljen közt üli fény-diadalmaít a' rény.“

Az egész mű sárgán fényezett és csapjai feketék, valamint székhelye is.

Kőfestés. — Ciceri, ama híres diszítvány-festő Parisban, igen egyszerű módját találta-fel a' festékek kőbe nyomására, és ez által új rendszerét alapítá-meg a' házak kül- és beldiszítésének. Illy móddal a' kőnek akármellyik nemére minden tárgy festhető, legyen bár a' természetről másolt, márvány-utánzás, önképzetének szüleménye, vagy más művészek munkáinak másolása. A' csupasz fal-oszlop és párkányzat márványnya változtatható, vagy leg-

különfélébb tárgyak és czifrázványokkal előntható. Minden idomú 's nagyságú kőtáblákat, kándallók, párkányzatokra használandókat elkészíthet, befesthet. A' festéket benyomja a' kőbe, nem mint közönségesen szokás, kéreggel vonja-be, melyet azután az idő és viharok dühe lefoszt. Itt ellenkezőleg történik. A' kő, miután a' festéket magába vette, fényes, csiszolt, márványhoz hasonló 's fél átlátszóságú lesz, valamint eddig csak a' természetből festett kövek voltak. A' márványnak ára tetemesen fog csökkenni, mihelyest lábra kap Ciceri methodusa: a' házak pedig könnyebben 's olcsóbban diszithetők.

Londoni serfőző házak. Londonban semmi sem tűnik annyira szemébe az idegennek, mint a' serfőzések iszonyú katalanaik és hordóikkal: 's azon kérdés, ki emészti-meg e' tömérdek sert, akaratlanul lebben-ki ajkán; mert hihetlennék tartja, hogy annyi szomjas torok találkozzék, mely e' ser-oczeant olly gyorsan kiüritse, milly gyorsággal az készítettik. London legnagyobb 11 serfőzésében évenként 500.000 quater (2 $\frac{1}{2}$ vékájával) malátát használnak-fel, 's némelly serfőző a' maláta és komlóért 2 millio talért is kiad. Szörnyű pénzbe kerülnek az inkább házhoz mint hordóhoz hasonló tartvány-hordók is, Whitbread serfőzőnek 30 illy hordó-szörnye van, mellyek 20—30 láb magasak 's aránylagos átmérőjűek is. Az összefoglaló vasabroncsok sűrűn következnek egymásra, mert egy illyenek összeomlása szerfelett káros lenne. Nehány év előtt történt illy eset, 's az ez által keletkezett kár nem csekély volt, ide nem számítva még azt is, hogy a' kiömlött ser által egy szomszéd család a' szó teljes értelmében kiöntetett. Legterjedelmesebb Barclay, Parkin és társai serfőzése. Innen évenként 3—400 ezer tonna ser kerül-ki. A' hirben álló serfőzők egyike sem készít kevesebbet 100.000 tonna sernél. A' serfőzők egyeségre lépnek a' sermérokkal, azoknak pénzt kölcsönöznek szobáik kibutorzására, 's ezek azután kötelesek a' pénzt kölcsönzőnek serét kimérni. Czimereiket e' serkorcsmák fölé függesztik, mellyek többnyire olly nagyok, hogy egész ház szélességét elfoglalják. Egy más nevezetessége e' londoni serházaknak a' serhordó lovak. Ezek a' legizmosabb, testesebb lovak mind azok között, mellyek e' nevet viselik, 's valóságos óriások. Némelly nagyobb serháznak 100 illyen lova is, és minden lónak különös állása 's neve van, mellyet az állat tökélyesen ismer.

Gőzösök kovácsolt vasból. Mártius 25-dikén kovácsolt vasból készült gőzöst bocsátottak a' Szajnára. Alakja csinos; a' munkálat nem valami különös nehézséggel járó.

Puska kelendősége francia országban. — St. Etienne-ben, francia országban, múlt évén 39.042 fényüzési fegyvert adtak-el. Ezek közül 20.074 kettős csövű puska, 's 3.231 darab pisztol volt.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN maj. 31én „az al-csúti rózsák“ szinjáték 3 szakaszban 5 fnással (Irta Albini, fordította Lukács Lajos a' m. tudós társaság költségén) előszer került szinpadra. A' csekély érdekű darabban jelesek voltak: Lendvay ur (b. Hegyi) 's Laborfalvi R. k. a. (Ida). Nézők szép számmal. — Junius 1-őjén „bájlat“ daljáték 3 fsban. Az igen jelesen működött Schodelné assz. (Adina) mellettszépen tündöklött Konti ur (Belcore) is. Schodelné asszony több jelenete utánzajoson hivatott. Szerdahelyi ur (Dulcamara) ma nem adá olly élénkséggel e' szerepét, mint különben szokta. — Nézők számosan. — 2-án „kalapos és harisnyatakács“ bohózat dalokkal 2 fsban ismételtetett. Szerdahelyi és Szilágyi urak a' czimszerepekben mulattattak. A' kis Schuller Janka cachuchája (de nem cachuca, mint a' hirdetményen mindig) ismét nagy szenzatiót csinált. Kaczer urnak kevés érdekű matróztánca bizton elmaradhatott volna. Nézők számosan.

Σ.

Dézsén majus 20-dikán szinészeink a' Szamos melletti egyik tánc-teremben legelőszer is előadák a' „tizenhat éves királynő“ című dramát két szakaszban. Az előadás sikerült; különösen Abdayné a' czimszerepben valóban kitünteté magát; kivált midőn szerelmesének Bury-nak (Pázmán) a' miniszter hugával egybe-köttetését meg-tudja, 's a' t. A' többi közül Abday (Nörborg) 's Kovács (Ranzau) elégedés-e vívék szerepüket a' meglehetősen számű nézők előtt. — 21-dikén a' „divatos házaspár“ egy szakban került szinre három személy által játszatva. Nem kellett volna már másodsorra illy kicsiny, rozsz, és ismeretes darabkát elővenni; hanem töltéses raktárukból a' nagyobb és fontosb töltést kellett volna előrántani; vagy pedig ha szánakozásra indultak azon tűz vízi játékosnak bal sorsán, ki mutatványainak előadhatásában 's élelmének ez által megszerzésében a' zivataros időnek mindig csak mutatványai idejekor bekövetkeztével már többször meggátoltatott, jobb volt volna akkor csak amannak mutatványait kihirdetni és pedig egyveleg czim alatt; mert némelyeket már a' keveset ígérő hirdetmény is meg nem jelenésre határozott-el. Hogy ma tömött színházban nem gyönyörködhettek szinészeink, az említett hibán kívül még az is sokat tehetett, hogy múlt előadás alkalmával mécsceket sem raktak a' lépcsőzet fordulójához, mi több bukást és elesést okozott, 's így e' tulzott gazdálkodás sokat elrettentett a' mai megjelenéstől. — 22-dikére „szellemi darab“ ajánló czim mellett „nőm férje“ vig. játék vala hirdetve. Szép kifejezés ez a' szellemi, de csak ugy volna szép, ha a' műtartalom annak megfelele: már pedig hogy e' szinmű előttünk jól ismeretes, az is bizonyítá, hogy azt a' nézőknek meg nem jelenése miatt szinészeink minden szellemisége mellett sem adhatták elő.

B. Sz. V. n. t. —

Német játékszin

Budán utósó tudósításunk után a' vendégművészek közül többen léptek-fel nagyobb 's kisebb szerencsével; névszerint: A verino urnak gymnasta társasága oct. 25-től nov. 13-ig nagyon kedvező sikerrel; — Hill H. urnak hasonló tehetségű társasága (Londonból) maj. 8-án az arenában (melly az idén, valamint Pesten, maj. 1-jén nyitattott-meg „enzersdorfi postalegény“ bohózzattal — Volkmar ur, egykor pesti színész, de hosszas ideig nyugalomban élt, 1838. nov. 22-től 28-ig fellépett e' színművekben „álom az élet (Roderich); örültek háza Dijonban (Eberhard); epigram (Busch).“ — Revi e k. a. (Bécsben, a' Leopold külvárosi színháznak volt tagja, kinek magyar születése és ügyessége felől e' lapok már több ízben tettek említést) eleintén és pedig, febr. 3-tól 23-tól vendégképpen, azután mart. 3-tól kezdve, mint a' budai színházi személyzet tagja, kedvező sikerrel játszék folytonosan többnyire vig színművekben és bohózatokban. — Henzel Eduard ur, egykor a' pesti színház tagja, következő művekben adá vendégszerepeit apr. 9-től maj. 4-ig: „a' kegyenczek (Potemkin); aranycsináló (Hartneid); Richard vándorélete (Rihhard); a' hűtelen, vagy, vetés és aratás (Falsch); Zolky (ezimszerep); féltékeny nő (Uhlen); rabló vadászok (Alcido) — az arenában, saját jutalomjátéka —; vasököl lovag, és a' lengyelországi sárkány (Drako)“ — ismét az arenában. — Saalfeld Paulina k. a. (Ollmützben a' színház tagja) e' színművekben lépett-fel maj. 3-tól 25-ig: „Capriciosa (ezimszerep); hét közül a' legrutabb (Ernesztina); vőlegény menyasszony nélkül (Zsófia); a' négerek Curassaóban (Zarenga)“ — saját jutalmaul — „Hinko“ (Markitta); parisi naplopó.“ — Graur prágai színész, mint vendég, maj. 6-tól kezdve 28ik e' színművekben lépett-fel: „két gályarab (ismeretlen); Adelheid olasz országi királyné (Berengar); Hinko (Jobst); a' haranják (Moór Ferencz); halott rabló (Aveli); Tell Vilmos (Gesler) — saját jutalmaul az arenában. — A' budai társaság újabb tagjai lettek Büchel k. a. (Grézből); Uhlich tánczmeister, családostól; Slawick ur, a' trieszti színház igazgatója; Fröhlich ur, volt pesti színész; Etterich assz. (Linczből); Czermack ur (Laybachból). — A' budai társaság ezen új színműveket adta: 1) velencei kalandok, vagy a' Német Moszkvában“ regényes színj. 4 felv. Carl-tól. — 2) Hdik Károly, vagy a' királytölgy“ színj. 4 felv. Lemberttől. — 3) „Utósó kaland“ vigj. ját. 5 felv. Bauernfeldtől. — 4) „Mazeppa“ színj. 3 felv. Vary-tól. — 4) „Még egy kísértet“ bohózat Schickhtől. (Seidl Józf. rendező ur jutalmaul) — 5) „Giliszta Illés“ boh. 2 felv. Hopptól. (Kurt Józs. jut. ját. 6) „Királyleány mint koldusnő“ színj. 5. felv. Raupachtól. (Zettler Magd. k. a. jut. ját.) — 7) „A' kísértetes hajós, vagy a' rettentő Robin“ színj. kardalokkal 3 felv. Tuvorától. (Eichwald Józs. jut. ját.) — 8) „Nagybátya és unokaöcs“ vig. ját. 1 felv. Cosmar Sándortól. — 9) „Királyfi mint koldus, vagy „ördög Robert“ színj. 5 felv. (Liebold Ed. jut. ját.) — 10) „Halászno Iszlandban“ drama 4 felv. Both-tól. 11) Szürke emberke“ színj. 5 felv. Devrient-től. — 12) „Képtár“ drama 1 felv. Ofenheimtől. — 13) „Borostyánfa 's koldusbot“ színj. 5 felv. Holteitől. [A' városi polgár. kórház javára. — 14) „Treffkirály, vagy, játékos és sirásó“ életrajz 2 felv. Vary-tól. (Stolz Ed. hangászkarmester javára). — 15.) „Királyi szék Rajna mellett, vagy, a'kérő“ színj. 5 felv. Carl-tól. (Klein Josephina jut. ját.) — 16) „Barát és korona“ színj. 4 felv. Lemberttől. — 17) „Könnyelműség szere-

lemből, vagy, családások“ vig. ját. 4. felv. Bauernfeld-től. — 18) „Katonai parancs“ vig. ját 2 felv. Koch-tól. — 19) Sem borosztánfa, sem koldusbot“ boh. 3 felv. Nestroytól. (D o p l e r Eliza jut. ját.) — 20) „Buta Péter“ színj. 2 felv. Holteytől. — 21) „Erdei égés, vagy, Jupiter büntetése“ bűvös ját. 2 felv. Gulden-től. (Z e t t l e r Louise k. a jut. ját.) — 22) „Elmellőztetés“ színj. 4 felv. Töpfertől. — 23) „Mariana“ színj. 5 felv. Treitschke-től. — 24) „Tündérbarlang a' tulpingi hegyen, vagy, a' házmester Hottentották között“ bűvös játék 3 felv. Kronestől. — 25) Lyoni leány“ színj. 5 felv. Prix-től. (Büchel Hermine jut. ját.) Ez alkalommal S á t o r f i és V á r a y urak, pesti magyar dalszínészek, Norma és Tenda Beatrice operákból kölcsönzött ariákat énekeltek. — 26.) „Korszellem“ tréfajáték 4 felv. Raupachtól. — 27) „Csúcsfejű Florian“ boh. 3 felv. Hopptól (az arenában). — Említendő még T s c h u g g m a l ur, ki automatjaival apr. 3-tól kezdve a' várbeli színpadon több mutatványt adott.

HANGÁSZAT.

P e s t e n a' hangászegyesület gyakorlati versenyei most esőtörtökön jun. 6-kán esti 5 órakor kezdetnek-meg a' pesti redutteremek előteremében, és minden két hét mulva, jun. 20-kán, 's jul 4. és 18-kán folytattnak a' nélkül, hogy felölek ismételt hirdetések bocsájtatnának-ki. Azokban csupán kisebb hangművek adatnak elő az egyesület működő tagjai által, 's tehetségeiknek kifejtésére rendelvék. — Azon t. cz. egyesületi tagok, kik e' versenyekbe megjelenni ohajtnak, az őket illető belépti jegyeket általvehetik mindenkor verseny előtti 's reá következő napon a' szokott helyeken.

P e s t e n m a j u s 30-ának esti óráiban, a' nevezett városban állítandó beteg kisdetek ápoló intézetének részére Frankenburg ur, a' kir. vár. nagy redutteremben szép számú hallgatók előtt humoristikai felolvasással párosult hangászati multságot ada, mellynek részei voltak: 1) „Szapáry Péter“ dalműnek S c h i n d e l m e i s s e r Lajos ur által szerzett igen jeles ouvertüreje, az összes hangászkar által jelesen előadva. 2) R i e s Es-dur hangversenye zongorára; bámulatos ügyességgel játszva W i l t J a n k a k. a. által. — Párdal „Torquato Tasso“ daljátékából, zajos tapsok 's többszöri hivatás mellett éneklék t. n. T ö l g y e s i Klára asszonyság 's O b e r h o f f e r ur. — 4.) „Le songe est passé“ elegia hegedüre; szerzé és játszá K ö h n ur. 5) „A' mindennapi kenyér“ szeszélyes költemény Frankenburg Adolftól (Saphir után), szavalá R o t t ur, a' német színház tagja. Nagy tetszést nyert. — 6) Recitativo és aria „Don Juanból“ éneklé K u n d t k. a. — 7.) „Hazai hangok“ szerzé, és közkívánatra ismételve sok érzéssel játszá K o h n ur. — 8) Humoristikai felolvasás Frankenburgtól. A' multságnak minden száma riadó tapsokkal fogadtatott; a' működők mindannyian hivatnak. Hála mind a' multságrendező urnak, mind a' működő t. cz. tagoknak e' szép emberbaráti tettekért.

N é m e t z e n é s z e t L o n d o n b a n. Ha minden csillagzat ellene nem esküszik a' tervnek, jövő színészeti évszakban legszebb diadalmát fogja a' német zene ülni; királyi kegy, és Európa szerzte biztosító két név egyesült, hogy a' Brittek fogékonyságával egyesüljön, 's a' britt szigeteken a' német zenének állandóságot és oly méltánylást szerezzen, minöben még eddigelé

nem részesült. Minthogy ez évben az olasz opera vállalkozója Laporte urnak szerződési ideje kitelik, a' királyné pártfogása és egy szebb jövővel biztató kilátás reménye által felátoritva, egy részvényes társaság alapult, mely jövő évre német daljátékot szándékozik Londonban alapítani. Az egykori (akkor még csak időszak) német daljáték még igen élénk emlékezetében van a' közönségnek; 's reményüket e' jó véleményre alapítván annál szebb jövővel biztathatják magukat a' részvényesek, minthogy egy Rothschild áll a' választmány elnökségén és egy Spontini vállalá magára az egésznek kormányzását. A' társaság, mint halljuk, az olasz daljátékot is szándékozik kibérleni, és két személyzetet, olaszt és németet tartva, egy napon olasz, másikon német daljátékot adatni. A' kardalnokok fele angol fele német egyénekből álland. A' színház május végétől augusztus végeig leendne nyitva. Ha pedig Laporte-al nem boldogul a' társaság, csupán német daljátékokat adand. Eddigelé Gluck Armida's Iphigeniája, Mozart bájsipja, Don Juanja és Figarója, Beethovenól Fidelio Webertől bűvös vadász, Euryanthe, Oberon; Spontiniól Veszta-szüze, Nurmahal és Cortez Ferdinand van kijelelve. (Sz. 1838)

TÁNCZ.

Körmenden pünköst hava 20án gróf Batthyány Károly indítványozásából fényes tánczvigalom adatott, a' tűzveszély által károsultak javára. Az alattvalóihoz mindig kegyes herczeg, Batthyány Fülöp, itt is kimutatá azon nagylelkűségét hódoló jobbágyai iránt, mellynek már annyi szép jeleit adá. Tulajdon teremét engedé ő e' vigalomra, és számosan összegyűlt részvevőit ezen áldozatnak, mennyire lehet, tulajdon szobáival elégité-ki. Bemeneti jegyek egy pengő fton voltak válthatók. Mély hálával tartozik e' város minden nemos lelkű polgára a' t. közönségnek azon buzgó részvétért, mellyet ez alkalomkor nyilváníta. Ugyan is mintegy ezer nyolcz száz bemeneti jegy kélt-el. Megemlítésre méltó, hogy olyanok is váltottak bemeneti jegyeket, kik meg nem jelenhetésöket előre tudták. Volt más bevétel is, mellyet főképp' megyénk szépeinek köszönhetni, kik két száz darabra menő ajándékokkal járultak az áldozat diszes oltárához, mellyek sorsjáték alá bocsáttattak. E' célra egy jegyet 10 pengő kron leheté kapni. Illy elkelt jegyek száma 800-ra ment. A' hangászkart a' Közszegen létező német ezred trombitásai láták-el, minden díj nélkül. A' terem pompás vala. A' szolgálat legpontosabb; szóval minden, mi csak emelheté érdekét e' diszes mulatságnak. Az nehezité egyedül némelly korosb uraink kebelét, hogy a' magyar táncz egészen számüzve volt. A' herczegi lak mindenik részén egy érdem-oszlop vala emelve a' herczeg, gróf, s a' t. részvevő közönségnek hálajelül.

SZELESTEY..

DIVAT.

23-dik divatkép (Parisból). — Nyári öltözetek férfiak számára. — Bécsi divat maj. 29-kén: aszsonyi séta-öltözet: organdi ruha; mantilla könnyű kék selyem szövötből czérna csipkével szegve; legnagyobb alakú nyári legyező; ris-szalma kalap reá tűzött marabu-tollal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsalja 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 9^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

A kép.

Lelkem képzelmeim
Tündéri kép lebeg,
Védangyal szentemül
Talán, — ki mondja-meg?

Ki mondja-meg: lelkeim
Elé ki festi azt?
Naponta, éjen át
Fölöttem mért viraszt?

'S Isten egére én,
Az oltársámolyon
Térdelve órákig,
Ha fölmádkozom:

Oltári képpé lesz,
Miként istenszüle,
Kire fényt sző oltár
Kettős szövétneke.

GARAY A.

SZORGALOM.

Bronsz lámpa. — E' jeles műről, melly Bécsben Danninger János György szabadalmazott bronz-gyárából került-ki, annál is inkább kötelességünk szólni, minthogy az jelenen hazánkban a' pécsi székesegyházat diszesíti. Danninger ur e' művel, mellyet ő felsége a' király is kegyeskedett megnézni, ismét bebizonyítá, hogy mesterségét alaposan érti; mert a' lámpa, melly tűzben aranyzott bronzból készült, rajzának elméssége és a' gyurma használása által minden kívánatot kielégít. A' lámpatest magassága alsó karikájától a' lángcső tetőjeig 32 hüvelk. A' lámpatest egészen fényesre van csiszolva; közepét abroncs keríti, mellyen 2½ lábnyi magas három basrelief látható. A' basreliefek az ur vacsoráját Leonardo da Vinci, — Krisztus keresztelését Guido Reni, — és a' vak meggyógyítását Poussin Miklós után képezik. Ezen öntéssel készült domborműveknek minden legkisebb részén a' művész lelke és kivitelteli biztossága ömlik-el

Egyébiránt az egész lámpa egymásba fonódott lombozat és a' szemnek kellő czifrázványokkal van előntve; az egész pedig láng-gúlában végződik, mellybe az olaj-szelencze helyeztetik. Arabeszk alakban három nagy kar nyulik-fel a' lámpából. Alsó részöket cherub-fej disziti, mellyhez folytatólag arabeszk lombozat, virág-füzérek 's a' t. csatlakoznak ajálkozó változatossággal. E' karszárnyak és a' 12 hüvelk általzatú (diameter) felső korona-kúpba angyalfejekből, ketős rózsza gyémántok és fényesen csiszolt karikákból készült lánc van kapcsolva; szóval az egész egy remekmű, melly minden műértőnek figyelmét magára vonta.

Háló-kocsik. A' „Baltimore American-ból“ következőt olvasunk. — Az ujan feltalált háló-kocsiknak vasutainkon divatba hozatása az utazási kényelmet egészen tökélyesíté, 's ha még ebédlő-kocsi is készítették, minden kívánat kielégítették. A' háló-kocsik előszer a' Baltimore és Philadelphia közötti vasuton létesítették, 's utazók már most alva vitethetik magukat egyik városból a' másikba. E' kocsik 50 lábnyi hosszúk, 's az oldalülések egy készítmény által 48 hálókamrává változtathatók.

Colson új anyagú betűi. — Colson ur, clermonti betűöntő, új ércztömeget talált-fel betűk öntésére, 's azt állítja, hogy e' gyurmából készült betűk legalább tíz évig tökélyes épségben maradnak, 's a' mellett még sem kerülnek többbe, mint a' közönségesen divatozók.

Csillagfény Varsóban. Egy varsói kereskedő megvásárolta Seligne urtól a' csillagfény készítésének utalványát, 's a' készületek már utban vannak Varsó felé, hol egy bureau és egy ház ezen fénynyel fog megvilágíttatni.

Állat-nemesítés szaporodása. Ez idei állatmutatáson Bécsben, az ausztriai birodalom minden részéből oda szállított tömérdek nemesített állat között a' hazánkból fölküldöttek sem voltak utósók: ilyenek valának p. o. Hunyadi Ferencz g., somogyi; Hunyady József g., úrményi; Károlyi Lajos gr., tót-megyeri, Pálffy Antal herczeg, malaczkai; 's Károly főherczeg, magyaróvári uradalmaikban tenyésztett juhaik.

INTÉZET.

Börtönökre ügyelő asszonyegyesületek francia országban. A' tapasztalati angol földön asszonyegyesületek alakultak, a' némbéri fogházak anyagi 's erkölcsi javítására munkálандók. Fry asszony, az egyesületek nemes lelkű alapító-

néja, egy kis iratot bocsátott közre e' tárgy felől, tömérdek vonzó egységekkel bővelkedőt. Mielőtt azonban munkájához fogott volna, saját nézete 's munkássága által huzamósb ideig tanulta a' szerencsétlenek lelkületét és sorsát ismerni, 's tapasztalásokat gyűjtött, mellyeknek tudása nélkülözhetlen szükséges a' némbereknek; mielőtt illy tárgyban foganattal munkálva léphetnének-fel. Ellenben ha a' szükséges tapasztalásokkal birnak, csak illy egyesületek munkálatai lehetnek üdvösek.

A' francia némberek sem érzéketlenebbek e' tárgy fontossága iránt, mint az angolnők, különösen jelenkorban; midőn a' fogházak javítása ügyében francia országban minden buzog, sőt még a' kormány is munkásságot mutat. Hasonló egyesületek alakulását eszközlendő Ulliac Tremadeure k. a., az erkölcsi irányairól ismert irónő, az említett angol munkát francziára fordítván, sok jó, saját jegyzete 's tapasztalási észrevételével szaporitá; mert egy időtől ő is a' börtönök vizsgálatával foglalatzkodott. A' belügyek minisztere megbizta, vizsgálna-meg egy, csupán némberek számára határozott börtönt. Ulliac kisasszony a' csaknem egymás hátán ülő némbereket a' nyomor és romlottság borzasztó állapotjában találván, vizsgálata következményéről őszinte jelentést tön a' miniszternek, hozzá mellékelve a' szükséges változtatások 's javításokat is. Őszinte 's értelmes előterjesztése felsőbb helyen jónak találtatván, az eddigi, és csupán származása 's némelly tiszték pénzérdeke miatt fennállott rendszer bukni fog. Az új és javított elintézéseknél azonnal életbe lépend az egyesületek munkássága.

Ulliac k. a. e' fontos tárgyat vonzó jegyzetek sorával adja elő. Igen helyesen jegyzé-meg, hogy az angol és francia nép különböző beljegye tekintetéből a' börtönökre ügyelésnek is különbözőnek kell lenni.

„Tagadhatlan — mondja Ulliac k. a. munkájában — hogy nevelés és oktatás hiánya, az erkölcsi és vallásos elveknek nem tudása vagy feledése, rosza hajlandóság, rosza szokások és szenvedélyek mindenütt ugyan azon következményt szülik, mindenütt ugyan azon ösvényen vezetnek a' vétek posványába; de francia és angol földön igen nagy különbség van azon módban, melly szerint tudatlanná, istentelenné és gonoszsza lesz valaki. Ha erkölcsi javításról van szó, éppen olly ügyelettel kell az éghajlatra és vérmérésekre lenni, mint testi bajoknál használt értelmes gyógyításnál. Francia országban éppen ugy, mint angolföldön és mindenütt egész világon, vallásnak kell a' foglyok nevelése alapjaul szolgálni. Francia országban éppen ugy, mint angol földön, felül áll az általános

morál, 's' némi különbséggel az oktatás is; mert nálunk az erkölcstelen igen hajlandó gunyra; de azért nem durva 's nem mindent kikaczagó; a' tudatlan nálunk inkább hazug, mint durva. A' gonosztevő még lánczaiban is kaczag az elmesség fölött; a' Francia mindig ugyan az, utszán, korcsmában, börtönben; könnyen feledi a' multat, 's remél a' jövőtől; mozgásra van szüksége, és hangulatát, vidorsága özönét énekben, szó vagy mozgásokban ki kell öntenie. A' lélekorvosoknak e' bélyegző beljegyre különösen ügyelni kell, ha szereiket hatással akarják munkáltatni. A' némberek éppen illy szellemben bánjanak a' nemökbeli egyénekkal, 's e' mellett Fry k. asszony elveit folyvást szem előtt tartják. — Mindenek előtt szükséges azonban, hogy bizonyos ideig járjanak börtönökbe.“

Megemliti tovább azon visszaéléseket is, mellyek a' foglyokkal bánásban előfordulnak, u. m. a' munkáknak árvevésre bocsátását, a' raboknak gyalog tovább szállítását, itatra felügyelést 's a' t. Minden sorából kitetszik, hogy e' részben is sokat látott és tapasztalt.

E' jeles könyv által a' büntető fogházak állapotja tetemesen fog változni. Igen szépek az író követező szavai is:

„Vessünk, az evangéliom kívánata szerint, fáradszátlanul; ha a' reggel elvetett mag ki nem kel is, kikelhet az estén elvetett. Ha mai fáradságunkat nem koronázza is süker, koronázandhatja a' holnapiaikat, 's utódaink tenyészthetik az általunk ültetett növényt. Fizesse-le minden hölgy ereje, munkássága, értelmi tehetsége, vagy pénzbeli segedelme által adóját a' némbéri foglyok és szabadon bocsátottak erkölcsi javításához. Higyjétek, csupán az inségben nyomorgó erkölcsnek van segélyre és gyámolításra lényegileg szüksége. A' hölgyek barátságos segélye e' részben csuda-erővel birhat. Adjanak a' bővelkedők pénzbeli segélyt, mások irjanak értők, ismét mások látogassák-meg a' börtönöket, szép szó 's tanítással az eltántorultakat jó utra térítendők. Azzal, ha itt vigasztalnak, amott bátoritnak, vagy egy félig elfásult érzelemben a' jámborság és becsület érzését ismét felköltik, méltókká teszik magukat azon helyre, mellyet az ég és földi elrendeltetésök határozott számukra, 's megérdemlendik a' „vigasztaló angyal“ nevet.

Ezen szép szavak mellett csak az esik sajnosan, hogy azokat nem egy magyar hölgy mondá magyar társnéihoz; noha e' részben nincs elég okunk panaszkodni; mert hogy szépeink tettben némileg munkálnak a' fogházak javításán, megmutatták legközelebről, a' komáromi javító fogház részére begyűlt adakozásaikkal.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jun. 3-án először „babérfa és koldusbot, vagy, egy költőnek három tele“ szinjáték 3 fvsban „koldusbot és babérfa, vagy, husz évvel halála után“ című utójátékkal 1 fvsban (Holtey Károly után fordította Szigligeti). A' hajdani siránkozó német dramának szörnye itt ismét eredeti valóságában, sohajok, fohások, sirámokból, könyekből alkotva, tün-fel, és a' gyöngye szívűek könytörő kendőit örök mozgásban tartja. „Beszéljen ön bár mit tetszik — fogják mondani a' szép olvasónék — illy siránkozó német dramában még is több éleményt találunk, mint önöknek eddigelé szinpadra került néhány jutalmazott, tudós és száraz műveiben; kivevén a' kiveendőket.“ Már ebben ismét igazsága van szép kegyeteknek, csak hogy az én igen silány gondolatom szerint sem egyik sem másik célhoz, az az: a' valóban classica dramák megkedveltetéséhez nem vezet, sőt inkább attól még! messzebb vet. De pardonnez moi mes dames e' száraz fecsegésért; esküszöm e' sorok írása közt összevissza rágott tollamra, többé e' féle nyomorult ötletekkel nem leendek kegyetek terhére. Hogy pedig hibámat némileg ismét jóvá tegyem, a' darab hőséről, Lendvay urról (Henrik), ki valóban remek játékaival a' darab címének első feléből fűzött koszorúra magát a' szó legteljesb értelmében érdemesé tette, minden szépet, jót és dicséretet mondok; példának okáért, hogy a' viszonzottnak képzelt szerelem érzetét merengő utánozhatlan vonásokkal rajzoló; hogy a' művében megbukott írónak kétségbeesése minden árnyéklatában lélekzázó volt; hogy az őrjöngőt, különösen midőn bordala (nem pohárdal, mint a' darabban állott; mert Becherlied sehol sem olvasható, hanem Trinklied igen; 's ezt magyarul legjobban bordalnak mondhatni) hallásakor a' költő ismét magára ismer 's észre tér, comme il faut festé; hogy a' világos elme vég fellobbanása által megszakadt életerő elhalását művészileg képezé; hogy zajosan hivatott 's a' t. 's a' t. De miután ezeket elmondám, legyen szabad szép kegyeteknek, kik ma szép számmal ugyan, de vásári alkalomra nézve még is igen kevesen jelentek-meg, e' lapok két oldala közt azt sugnom, hogy sub rosa mondják-meg kegyetek nemzeti színházunkat igen ritkán látogató szép társnéiknak, miként e' nemzeti intézet, ha különösen szinjátékok adatásakor olly gyéren látogatják, mint egy idő óta kezdik, tönkre jutand, 's ök színészeink kezébe nem sokára a' játék első czimének második felét adandják. Már pedig hogy ezt kegyes szívű honi szépeink, minden jónak 's szépnek olly hő pártolói, tenni akarnák, nem hihetem; sőt meg vagyok győződve, hogy mihelyest ennek valahai lehetőségéről kegyetek beszédéből csak hallani fognak is, seregestől tódulandnak színházunkba, és erősen hiszem hogy nem egyedül jönnek, hanem bűvös erejök által maguk után vonandják azon fekete sereget is, melly most inkább a' dunaparti concurrenst látogatja. — 4-én másodsor „don Juan“ daljáték 2 fvsban. Ki ez ötven év előtt készült classica művet csak egyszer hallotta, értem, jól a' d'va hallotta, meg fogja vallani, hogy annak minden (noha nem mostani olasz sztylben készült) hangja, lélekbe tapadó 's ott megöröködő. Ámbár egészben pongyolább volt ez előadás az előszer-nél: meglepőleg sikerült egyes részeiben még is bámulatra ragadá a' nézőket. Hogy Schodelné assz. (donna Anna) remekelt, minden józan műértő megfogja vallani; de hogy ez állításért elfogult's részrehajlónak ne mondhasson azon párt,

mely egy időben Schodelné asszonyt egekig emelé, (miként az ez idei Honművész 2-ik számában „parodiázás a' budapesti magyar színpadon“ című czikk asteriscusaiban olvasható,) később pedig, minthogy e' pártnak egyik tagját az említett művész nő színi dolgokhoz nem-értőnek mondá, köpönyeget fordítva kisebbité, 's organumul szolgáló lapjaival kisebbítetté; ide iktatom a' történetesen kezembe akadt 's e' dalnokné működéséről világosan szöllő frankfurti „Phönix“ (1836) közleményét, hol ez áll: „Annak bizonyossággal állíthatására, hogy Schodelné asszonynak a' mély tragikai karakterek felfogására 's kivitelére hivatása van, elég őt Julia (Romeo és Julia) és Anna (Don Juan) szerepeiben látni. Különösen sikerülők indulat-festései, nevezetesen a' szenvedélyek kifejezésében, és nemes testhordozással párosult játéka, a' született nébermi méltóságra mutat. Nem blyegez itt semmit kétkedés, számítás; nem látszanak itt hiányok, a' történetesen rosszul sikerült számítások zavarából származók. Igazán dramai működésének főkerekei mértékazonosan (symmetrisch) vágnak egybe. A' beljegynek igaz oldalról felfogását, és a' zene szellemébe értelmes hatását tartom én műképződése alapvonásainak. Ezért emeli-fel ő a' közönséget önállásponjtjára, mellyről a' technica hiányai szembe alig tűnnek, holott ott, hol az értelem árnyékban áll, annál szemsértőbbek. Sch. assz. alaposan érté, mit Annájából csinálni akart. Ő sem több sem kevesebbet nem adott, mint mit Mozart hangjaiban napfénynél világosabban kifejezett, 's mit semmi fejtegetés még Calot modorjában vett szörszálhasogatás által sem lehet balul magyarázni vagy elképzelní. — — — Ezen Anna, mondjon bárki mit tetszik, nem igen lép tul határain az asszonyiságnak, mellynek érzete szokatlan esemény által felizgattatik, ingereltetik; melly furiává is lehet, mihelyest egy vakmerő kéz fölvelt fogalmait 's idealját illetni bátorködik. Hogy a' költész (Abbé del la Ponte) szeszélyből fő rangúvá tette Annáját, 's hogy Mozart a' hangok minden karakterére finomságot önte, itt is vezérfonalul szolgálhat a' taglatatnak. Igy láttam én Annát mindig, így láttam Sch. asszony által Mozart zenéjének szellemét felfogva Anna karakterére átruházni. Egy megsértetett, felboszontott hölgyet láttam, ki apja gyilkosán boszút állni akar; sem többet sem kevesebbet. De ezt olly tökélyes egészben, olly bensőséggel rajzolva is láttam, hogy majd köny toltult szemembe, majd hajam szálai meredtek szegekké. Hangtömege szép összehangzásban áll plastikája méltóságával; cantilenájában azért is nines a' szelidebb érzelmeket előidézö gyöngédség, báj; az álarcoz terzett és második aria larghetto-jában azért támaszt kevesebb rokonérzést, mint a' szenvedélyes helyek kifejezésénel. Ezért volt olly villanyos hatású azon jelenet, midön meggyilkolt apját meglátja, 's életet akar bele lehelni; a' boszúesküt kérö jelenet Ottavióval, 's ama nevezetes recitativ a' szerfelett nehéz d-dur ariával.“ Igy itél e' művésznőről a' külföldi józan bíráló, ki a' műértö közönségnek viszhangja; így itél arról műértö közönségünk is: de mit gondolt azzal ama bizonyos párt, melly közvélemény szavának hírlélimagát; melly a' házi viszonyokat, a' házi nőt, a' színpadi személytől elválasztáni nem képes, vagy nem akarja, csak epéjét önthesse - ki arra, ki egyik társára mű - nem - értö czímet ragasztott. K o n t i u r a' czimszerpet több erő, több érthetőséggel adá, mint először; 's mind a' mellett, hogy hangja kissé fátyolozott volt, több hatással éneklé mind magány mind ensemble-dalrészeit. Nézők számosan.

KOLOZSVÁRATT apr. 6-kán „30 éves kártyás“ szom. rajz 3 szakaszban adatott. **Bartha ur**, mint vendég, a' czimzerepben harmadszor lépettfel. Ha utósó szakaszbeli játékát kivesszük, hol talán hangja már nem birt mélyebb hatást szerezni előadásának, kivétel nélkül állíthatni, hogy ő e' szerepben elsőnek tűnik elő mind azok között, kik valaha szinpadunkon magukat **Behlen György** kártyásnak alakjában mutaták: 's ha bár **B. ur** e' szerepben már nem a' hajdani kártyás; azt csak annak tulajdonítsuk, hogy hangjának ama nagyszerűsége, melly egykor szinpadon hasonlíthatlan volt, ma már nem áll teljes egészségében. Egyébiránt ezt nem tekintve, küljátékaról bátran állíthatjuk, hogy a' mai **Bartha** jelesebb az egykori **Barthánál**, habár művészete délpontján túl haladott is. **Szaplonczay** (**Varning**) ujolag alkoskodni kezdé művészetében; mihez ha még köntöseinek izléstelen állását és csinatlan járását is vesszük, lehetlen szemet nem hunyni reá. Vajha **Latabárral** együtt okulnának már valahára! A' rend ma jó volt; az egész egybevágóbb a' multkorinál. Játék végén **Bartha** hivatott. Nézők középszámmal. — 7-kén „utósó segéd eszköz“ ennek végén „vaterlooi ütközet“ „néma ábrázolathban adatott. — 9-kén „III-dik **Henrik** és udvara“ jött előszer szinpadra, **Szaplonczay Mihály** részére. (**Irta Dumas**; fordította **Szigligeti**.) Ha ref. a' következőkről igen röviden fog szólni, czélja az leend, hogy tudósításainak közleménye minél inkább közelítse-meg az előadott darabok idejét és névsorát, szóval, hogy játékszini naplójának mutatványa olly messze ne maradjon. **Szaplonczay** (**Henrik**) némi sajátságot ada szerepének, melly a' gyenge **Henrikével** éppen nem álla ellentétben. **Bartha ur** (**Guisei hg**) egész eredetiséggel tünteté elő e' szinte páratlan férjfiút. **Szaplonczayné** (neje) szenvedhetőleg játszott. Nézők elegen. Játék végén **Bartha** hivatott. — 11-kén „árulás és szerelemföltés“ adatott (szom. ját. 5 fvsban; **Irta Spies**). **Király** (**III. Vilmos**) olly gyenge volt, minőt szinpadon nem is kívánhatni. Neki, mint látszik, kevés fogalma van a' külső játékról; mert annyira külön válik a' körüle történő dolgoktól, hogy csupán akkor ötlék-fel legnagyobb szerepeiben is, midőn már hangozni kezd. Egyébkor, mint a' népség vagy katonaság, tompa 's mozdulatlan: azonban szerepeivel is ritkán tud megbékülni. **Bartha ur** (**Rizberg**) illy szerepekben nincsen helyén; szerelmeskedéseiben sok a' darabosság; azonban helyen helyen bámulatos jó volt. **Szaplonczayné** (**Amalazunda**) igekezete nem hibázott. **Hegedűs** (**Montezzo**) elég fogékonysággal működött. Játék végén **Bartha** és **Hegedűs** hivattak. Nézők kevesen. — 13-kán **Latabár András** részére előszer jöve szinpadra a' leleményes **Gaal** „peleskei notarius“-a (bohózat 4 fvsban). A' czimzerepben **Mátéfi** köztetszést nyert: de ref. még is azt állítja, hogy e' szerep nem lép annyira a' természet, mint mesterség határai: 's ha már a' természetet illy körülmények között mesterséggel kell emelnünk, akkor **Mátéfinak** comicai tapintata, ítéletem szerint, nem ér oda, hogy ő a' lágy természetzen fölül mesterséggel hatoljon a' nehéz föladatú notárius szerepéhez. Minden mesterségnek azonban a' természetből kell kifolynia, hova csakugyan, mint anyárólbe ismét által kell szívárogni: de azon mesterség, melly nem tud természetet ismerni, éppen olly béna, mint azon természetesség, melly mesterséget nem tanult ismerni. **Mátéfi**val én e' kettőt nem kötöm össze; mert neki, mint mondám, csak a' lágy természetesség áll a' comicumokban véralkatánál fogva birtokában; 's mikor azután a' természetességet mesterileg kellene emelnie, mint e' jelen darabban is, akkor **M. tiszta criticus**, szem előtt csak szük-

ségből jó comicus. Bartha ur (pesti juratus) egy valóságos genre-képe volt még most is nem ritkán található honosinknak. Király (Hopfen) illy szerepekben inkább helyén van. Gózon (éji őr) említésre méltó; mert e' kis szerepet eredetiségében annyira érdekessé tudta tenni, hogy mindenki kedvel figyelt jeleneteire. Az egészben egy eddigelé nálunk ismeretlen rend uralkodék; 's a' kardalok is annyira pontosak és szabatosak voltak, hogy egész színházunkat egy rég nem ért vidám derű ölelte-át; mert a' nagy kedvességű darab mellett az előadás is köztetszésben részesült. Színházunk olly tömve volt, hogy e' darabnak elvlasztását valóban egy haladó és jutalomra méltóbb művésznek ohajtá mindenki; mert igazságszerűleg csak érdemet illethet illy fuladásig tömött színház. Játék végén Bartha és Mátéfi hivattak — 14-kén „Báthori Maria“ — A' nézők, mivel, Bartha nem játszhatott, többnyire mind visszatértek. — 16-kán Mátéfi Józ. jutalmaul adatott „Schwarzenberg és Pálffy“ illy czimű előjátékkal a' „prágai szövetség“ — pompás (?) vitézjáték 4 fvsban; Haffner Kár. után Zsivora. — Ha a' jutalmaztatni akaró illy sületlen darabokkal áll elő, akkor nem csudálkozom, ha lesütött fővel, üres erszénnyel keseredik haza felé. Nem is tudom, milly kedve cresz kedett Bartha urnak illy darab ajánlására, mellyben sem kezdet, sem tartalom, sem vég — egy nagy katonai gyakorlaton kívül. Mi színházba nem katonai manoeuvre-ke't megyünk nézni, már csak azért sem, mert nem mindenkinek kedves jelenet a' löporral puffogatás. Ha színészeink eleményt akarnak nyújtani a' közönségnek, nyujtsanak ollyat, melly bensőleg tápláljon, de külsőleg ne retentsen, mint ez. Gondolom, a' sok löpor árán könnyen lehetett volna a' pesti színház repertoriumából olly darabot hozatni, melly nagyobb tetszés mellett egyszersmind több jövedelemre is számolhatna. — 20-kán Széppataki Johanna részére előszer adatott „madarász és uszkárnyiró“ tüneményes bohózat 2 fvsban. (Irta Hopp Erneszt, fordította Fánecs Lajos.) Mátéfi és Latabár valának a' darab hősei, kik mindketten megfeleltek tisztöknek. Figyelmeztetésül legyen mondva, hogy Latabárt illy szerepeiben nem kellene háborgatni; mert ha egyebekben nem is, de illy aljas bohóságokban kitünő tapintattal bír, 's másutti gyengeségeit feledjük, ha ollykor ollykor őt is megtalálja egy-egy szerep. Nézők közép számmal. De ki is látott egymás után ennyi jutalomjátékot?!

VRSS.

DIVAT.

Parisban az utóbbi meleg napokban legújabb nődivat volt az „à la Duchesse“-kalap. A' ris-szalma kalapokról rövid fátol 's ribiszke fürtök lebegnek. — A' ruhák szövetei folyvást foulard, musselin, gaze, csipke, selyem 's a' t. — Legújabb öltözeti részül szolgál a' szép nemnek a'reczézt, valenci csipkével körözött kendőcske, melly hátul begomboltatik, 's előzav alakú. A' sima levantine mantillák és sálók folyvást kedvesek.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön június 13^{án} 1839.

KÖLTÉSNET.

Pünköst napján.

Bucsút vett tőlem kedvesem,
Bucsúja kedvező,
Meghozza még szívét nekem,
Pünköstre visszajő!

Vidulj hát bűnyomott szívem,
'S ne oldsd-ki lánogodat:
Szent Lélek rózsás innepén
Várhat'd királynédát!

Pünköstre kél a' fény király —
'S mély sejtés terhe nyom:
Minden percz új kin, új agály,
Nőttön nő bánatom!

A' nap, elhagyta már delet —
'S fülzúg a' gysz-barang;
Ki viv halállal? — „Szép Hived“
Felelt egy szellem-hang! —

KÖVES JÁNOS.

SZORGALOM.

Kaolin Bronguiart és Malagutti urak többszöri próba után kitanulták, hogy a' porcellan-gyártásnál használt, 's kaolinnak nevezett föld nem egyéb, mint a' jegezett kovának vegynöki feloszlása. Ezeket tudva még tán annyira vihetni a' dolgot, hogy az említett kaolint mesterségesen is lehet készíteni.

Kender- és lentenyésztés francia országban. A' kender- és lentenyésztésre 170.000 hectare (egy hectare körülbelül két hold) földet fordítanak francia országban, u. m. 120.000-et kender és 50.000-et lenre. De lehet az e' célra fordított földet 180.000 hectare-ra is tenni, minthogy az e' növénynyel imitt amott bevetett kisebb darab földek statisticailag nincsenek ide számítva. E' munkálat a' földmivelő osztálynak egy hectare-tól 340 frankkal jövedelmez, melly 180.000 hectare-nál 61.200.000 frankot tesz. Az ősternénynek jövedelme egy hectare lenért 950 's ugyan annyi kenderért 750 frankra megy; mellyből közép árnak 800 fran-

kot véve az összeg 144 millio frankot tesz. — Egy hectare-ról nyert lenmagért 200, ugyan annyi kendermagért 150, 's így egyremásra 175 frankot fizetnek, mellyből ismét 31.500.000 frank gyül össze.

Lég szesz - vilá gitás Londonban. A' londoni légszesz-világítás évenként 40.000 kocsi szenet, egy kocsiira 12 zsákot számitva, emészt-meg. A' szeszvezető csők hossza körülbelül 100 angol mértföldet tesz, 's a' boltokban 70.000, házakban pedig 8000 lámpát látnak-ellánggal. Egy fél hüvelknyi általzatú csőnek lángja 20, egy hüvelknyié 100, 's 3 hüvelknyié 1000 gyertya fényével vetélkedik.

Uj találmányú kocsik. Angol lapokban egy uj találmányú kocsiról olvasunk, mellyet bizonyos Nevisur, cambridgei lakos talált-fel, 's Aelloropodes-nak nevezett. Ezt az utazó maga hozza mozgásba, 's közönséges csinált uton 20—30 angol mértföldet haladhatni rajta. Illy gyors haladást még vasuton sem lehet eszközteni. (Echo du Monde Savant.)

INTÉZET.

Tehetetlen vakok sorsa franczia országban. Egy tagnak, egy érzéknek nélkülözni kénytetése, legnagyobb szerencsétlenség, mi embert érhet. Azonban kettős e' vesztességnek érzete, ha a' szerencsétlenség azon érzékünket éri, melly közvetlen összeköttetésbe hoz a' világgal, melly csatornául tekinthető, mellyen minden észrevétel 's ismeret lelkünkbe folyik, melly az emberi miveltség, kifejlésnek és öntartásnak alap-szüksége. Gyakran vitatkoztak e' kérdés felett: valljon a' süketség vagy vakság nagyobb szerencsétlenség-e, a' nélkül, hogy kielégítő feleletet tudtak volna adni. Bajos hinni, hogy valaha e' kérdés szőnyegre került volna, ha az emberek a' szem és fül természeti rendeltetését jobban ismernék. Illy nemű vizsgálat után hamar bebizonyodnék, hogy a' hallás érzéke a' látásnak alá van rendelve 's így megforditva is. A' 18-dik század philosophiájának különös érdemei közé tartozik, hogy illy nemű vizsgálatokat tapasztalás utján részint maga tett, részint alkalmat adott olyanok tevéseire. Különösen gyümölcsözők 's ösztönzők voltak e' részben Condillac apátnak munkái. Elvonatván Condillac philosophiája által illy nemű kérdések a' haszonkémlés elől, gyakorlati fontosságukra nézve nyertek, 's ez időtől mind inkább közös lett a' kivánság és ipar, a' süketnémák 's vakok szánandó sorsán segitni. Mi hatással voltak ez utóbbiakra Sicard abbé munkálatai, a' mivel világot tudja. Kissé később 's kevésbé szerencsés sikerűek voltak a' vakok ápolására keletkezett

1839.

Honmüweiz!

24.

próbák, noha ezek is felülmulák a' legmerészebb várakozást is. Az e' részbeni munkálatok annál több érdeműek amazoknál, mint-hogy ezek közvetlenül a' szegény és tehetetlenek ápolására szánvák; mert tapasztalásból láthatni, hogy a' vakoknak nagyobb része mindig szegény, vagyontalan családból való; a' miért-et szükség-telen részletesen fejtegetni, ugy is minden gondolkodó tudhatja.

A' mondottak után itélve hajlandó lenne az olvasó hinni, hogy francia országban, az emberbaráti érzelmek e' dicső földén, eddig-elé legtöbbet tettek a' szerencsétlenekért. De nem ugy van: itt még számosabban nyujtogatják kezeiket kegyes adomány után, mint nálunk. E' részben végetlennek kell a' kormány közönyösségé-nek lenni, minthogy a' vakok statistikájának kitanulására semmi szereik nincsenek. A' belügyek minisztere csak 1835-ben bocsáta rendelést a' praefectusokhoz, hogy a' vakok számát írják össze. A' belga kormánynak nagy gonddal készült összeírására támasz-kodva, csak találmányra próbálták a' vakok számát összeírni, melly-nek valóságáról azonban senki sem kezeskedhetik. Az említett ösz-szeírás szerint 4117 személyre ment 1835-ben mind két nemből a' belga vakok száma. Ez után itélve, a' francia vakok száma 32.000-et tesz. Ha annak megmutatásaul, hogy a' francia vakok száma sokra van téve, valaki egy részről azt hozná-fel, hogy a' belga seregben uralkodott szembetegség a' belga vakok számát tetemesen szapo-ritá, — olly baj, mellytől francia ország mentve maradt: — en-nek ellenébe azon tapasztalást tehetni más részről, hogy északról minél közelebb jut az ember délhez, annál inkább látja a' vakok számát szaporodni. És ennyi szerencsétlen mellett egész francia országban csak két intézet van, a' tehetetlen vakoknak védhelyet nyujtó. Első a' P' Hospice des Quinze-Vingts, 1835-ben Parisban és a' megyékben 550 vaknak nyujtott segélyt 100—180— és 200 frankjával, mi összesen 80.000 frankot tesz. Magában az intézetben lakó 300 vak közül 83 használá az engedelmet, az intézetben lakást 250 fr. nyugpénzzel felválthatni, 's kiköltözött. E' 83 nyugpénz mintegy 20.000 franknyi összeget tesz, melly a' fennebb említett 80.000 frankhoz számítandó. Szóban forgó évi jövedelme 316.285 frank volt. Vonjuk-le most ebből a' 100.000 fr. nyugpénzt, az in-tézetben maradt 217 vak részére még marad 216.285 fr., az az, körül belül mintegy 1800 fr. minden személyre. E' pénzért a' vak az intézetben egy szobát kap, mellyért 1 fr. 2 cent.-t fizet; 3 ½ 's 20 lat kenyeret naponként; minden két évre tetőtől talpig új öltözetet, 's ha gyermekei vannak, minden gyermekre 15 cent. naponként.

A' megyékben mind ezt csekélyebb árért meg lehetne szerezni. Igy méltó joggal kelnek-ki az intézeteknek a' székes városba központosítása ellen, hol az élelem-szerek olly mondhatlan drágák. E' fonákság még szembetűnőbb, ha megértjük, hogy említett évben a' vakoknak csak egy harmada volt a' szajnai kerületből, hogy azok többnyire a' megyékből 's mi több, egy része a' határ-szélekről került-be.

Másik illy nemű intézet az „Institution des jeunes aveugles.“ — Ez, mint nevelő intézet, tökélyesen megfelel nevének. A' tanításnak alapjaul szolgáló rendszer bámulatos, és a' tanítás czélnak megfelelő. Az intézet mintegy 100—120 ifjat fogad-fel, kik olvasás, irás, számolás, francia grammatika 's ennek használása, írásbeli dolgozatok, földleírásra 's zenére taníttatnak. Utóbbiban az intézet nevendékei hihetlen előmenetelt tesznek. Ezen kívül minden nevendék valamelly kézművességet is tanul. Az intézetben nyolcz évig maradnak. Jelenleges épületje az intézetnek rendkívül tisztátlan 's egészségtelen. Az igazgatóság nem régiben folyamodást nyujtott-be a' kamarának egy uj ház építhetése iránti kölcsönre a' mont Parnasse-on. Eleintén azt határozták, szállíttassék az intézet Versailles-ba, 's e' czélra ugyan ott egy házat meg is vásárlottak. Vásár után megvizsgálván a' házat, az kicsinynek találtatott. Ezután az végeztetett, hogy az intézet szállíttassék a' l' Hospice des quinzevingts-nek mellék-épületeibe, 's a' kamarák e' czélra ajánlottak is 100.000 frankot. De midőn dologra került, a' földet itt is nedvesnek 's a' helyet egészségtelennek találták. Mult éven ismét folyamodás nyujtatott a' kamarákhoz egy uj épület rakhatása iránt, melly a' költségterv szerint 1.600.000 frankba kerülend.

RÉGISÉG.

Celta óságo k. A' valognes-i kerületben egy tárgyat találtak, melly ritkaságával a' celta régiség-buvárookra kettős érdekű leend: t. i. egy mintát (moule), mellybe a' gallusoknak bronzból készült harczbárdja öntetett. Illy nemű harczbárdokat gyakran találunk, noha ritkábbak, mint az ugyan ez érczből készült gallus buzogányok (coins), mellyeknek használatát még eddig ki nem tudták találni. Az említett minta homokkőből készült, 's mellékdarabja a' buzogány-öntésre használt mintának, mellyet 1827-ben a' briquebec-i erdőben találtak, 's jelennen a' cherbouurgi könyvtárban van. E' két tárgy egyetlen a' maga nemében, és a' régiségbuvárok igen sokra becsülik.

LITERATURA.

Vi-tan cím alatt e' napokban hagyta-el Domján urnak nemzeti nyelvün-kön írott, 's az előadottakat 12 könyomat-táblával magyarázó első illy nemű munkája a' sajtót. Jelen könyvecske, mellyben a' vívásnak minden fortélyá rö-viden 's még is kimerítőleg adatik-elő, Eggenberger 's Heckenast könyváru-soknál találhatik egy pengő forintért.

Diaetetica elemei. Hallgatói számára kézirat helyett kiadta D. Sche-del Ferenc kir. egyet. rendkiv. prof. Budán a' magyar királyi egyetem betűivel M.D.CCC.XXX.IX. Bolti ára 30k. p. p. Ezen munkában a' rövid velőséggel előadott tudományos tárgyakon kívül különösen feltűnő a' szerző urnak orthographiai tekintetben használt methodusa, t. i. a' cz. kettős-betűnek pusztá C-vel írása, u. m. Ferenc, cél 's a' t. továbbá a' muta-tó, — előszókbán és 's kötetűben a' hiányjel () kihagyása, u. m. a', e', ama', eme', ime', 's helyett: a, e, ama, eme, ime, s; miként azt már Horváth Endre, Guzmics, Bugát és Kazincy Ferenc is ajánlák, miként a' pusztá C-t már mult században Kazincy és Dugonics is használták.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jun. 6-án „Beatrice di Tenda“ daljáték 2 fvsban. — Scho-delné assz. a' czimszerepnek szokott jelességű személyesítőnéje, Felbér M. k. a. (Agnese), Sátorfy (Órombello) 's Konti (Enrico) urak hivattak. Nézők számosan. — 7-én először „szerettetni vagy meghalni“ vig játék 1 fvsban. Franziából németre Dessoir, magyarra fordította Balog István. A' jeles szerkezetű kis darab tetszést nyert. Kitűnőleg játszottak Lendvay (Rance Ferdinand), László (Sauvigny) urak, és Laborfalvi R. k. a. (Clo-tilde). Fánesy ur (Bonivet) nem látszott egészen elkészültnek lenni. — Ezt követte a' „külföldiek“ vig játék 2 fvsban. Irta Fáy András. Komlóssy Ida (Julcsa) ma igen eltéveszté szerepe karakterét. Igaz, hogy ő eredeti karaktert rajzolt előnkbe, de nem Szilvási Julcsaét, a' mivel tanaócsos leányáét, hanem egy tapasztalatlan falusi leánykáét. Szerdahelyi urnak (Jean) kár a' szerző által jól választott szavakat másokkal fölcserél-ni, és ha jövőben az erős papramorgótól füttyenteni nem fogna tudni, ne há-rom óra mulva, mint ma monda, hanem csak fertály óráig, mint a' szer-ző írta, ne tudjon füttyenteni. Nézők kevesen. — 8-án „eskü“ daljáték 4 fvs-ban. Schodelné assz. (Elaiza) és Konti ur (Manfredo) igen jelesek vol-tak. Nézők közép számmal. — 9-én „babérfa és koldusbot“ szinjáték ismételtetett. Lendvay ur (Henrik) éppen olly jeles volt, mint először. Nézők kevesen.

LOSONCZON Hetényinek színészársasága adja mutatványait. Majus 20-kán Szigligeti „gyász-vitézei“ kerültek szinpadra; jun. 2-kán Kotzebue „serelem-gyermeke“ sikerrel adatott; 3-án 's 5-kén Gaál „peleskei notariusus. — A' társaság személyei: Hetényi, Rákosi, Várad, Szabó, Végsei, Nyaradi; Hetényiné 's leánya Josefa, Szántainé. Végseiné, Hunyadiné. M.

KOLOSVÁRATT. apr. 21-kén fels. fejedelmünk születési innepére szinpadra hozatott „Vazul“ szom. ját. 4 fvsban; írta Szigligeti. Bartha ur a' czimszerepben jeleskedett. Ítéletem szerint eddigi vendégszerepei között a' maiban tünteté-ki leginkább műtalentumát: de hangja, ugy tetszik, örökösen veszendőben van; mert ennyi játékban mind annyiszor hiányos hang — nem rekedtség! Mi kár a' természetnek visszavenni azt, mit neki olly bőven osztogatott e' részben. Haray (Antonio) helyett Hegedüst ohajtottuk volna. Haray egyébkor nagy hőse a' kiáltozásoknak: de ma, nem tudjuk, miért, nem lehet beszédét hallani. Az egészben többrendetlenség. Játék végén egy allegorikai ábrázolatban „azélet fonalát nyujtó Parkák“ {mimeltettek, mellyet egy tisztelő kar rekesztett-be. De ne feledjék szineszeink, hogy illy körülmények között sokkal szerencsésebb dolog éppen nem, mint illetlenül tisztelkedni; mert az említett kardal minden éneknek parodiája volt. Nézök közép számmal. — 22-kén „peleskei notárius“ ismételtetett. Bartha ur (Juratus) és Mátéfi (notarius) szerepöken kívül ma sokat elménczkedtek; különösen Bartha, mi-dön az orchestrumon bucsúzódik, nem legnagyobb illedelemmel toldá-meg szerepét: de azzal csak magát és pajtását bélyegzé. Nézök igen számosan. — 23-kán „Moór Károly“ czimszerepét Bartha játssza. — 25-kén Bartha vendégszerepei jutalmul előszer jött szinpadra „Monaldeschi“. (Írta Dumas, fordította Havi Mihály.) E' darab azoknak egyike, mellyeknek bukniok kell, ha a' czimszerepes erőt 's kifejezést nem ad a' kissé lágy dolognak. Ohajtot-tuk volna, ha Szaplonezay kezei közt a' darab nem jut vala e' sorsra. Nem kérdezzük, mért nem játsszék Bartha a' czimszerepben; mert hangja valóban ma olly gyenge volt, hogy azt elmondani sem volt volna képes. Játék végén Bartha zajosan hivatott. Nézök számosan. VRSS.

HANGÁSZAT.

Német daljáték német országban. A' „Gazette musicale“ utó-só számai egyikében Fétis urtól egy értesítés olvasható a' német daljáték-ról. Itt többi között következőleg szöll az alapos zeneismerő: „Miket Spohr Marschner és Lindpaintner dalműveiből ismerni tanultam, azon vágyat költék-fel lelkemben, hogy e' jeles zeneszerzők összes műveit hazájok szinpadjain lássam és halljam adadni. Ebbeli studiumaimat mindjárt Majna melletti Frankfurtban véltem kezdhetni: de egész ott mulatásom alatt nem adtak egyebet francia daljátéknál, és Guhr állítása szerint más valamit nem is igen szoknak adni. Darmstadtban, hova innen indultam, a' színház megnyitására „Straniera-t“ tanulták; Carlsruheban „portici-i némát“ adták oda érkezésem napján, és Stuttgartban a' „zsidó hölgyet.“ — Mindenütt régi ismerőseimre találtam; mi több, Wiesbadenban még a' jámbor Soliéval (a' titok) is kelle találkoznom, kinek életnélküli hangszerzeményei nálunk már rég feledvék. A' német hangszerzőknek illy elhanyaglása mellett szinte kisértetbe jö az ember hinni, hogy azok nem is léteztek. Végre Beethoven t lángelméje egész fényében láthatám Stuttgartban, Weberre pedig Mannheimban találtam; de Spohr, Kreutzer, Marschner 's Lindpaintnertől csak egy hangjegy sem hallatá magát. Ez utóbbi következőleg fejté-meg nekem a' talányt. Ha a' német zeneszerző nagy ügygyel bajjal textusra tehet szert, 's a' szerzésnek minden hydráját legyözte, előszer is azon keserű tapasztalást

kell tennie, hogy a' színház-igazgatók művét kevés figyelemre méltatják, 's az előadást inkább tehernek, mint haszonnak tekintik. Ha mind ezek mellett is (ön erszénye megerőtetésével) végre sikerült művét színpadra hoznia, még keserűbb csalódásokat kell tapasztalnia. Ő honfiai rokonszenvére számolt: de a' helyett hideg egykedvűséget kell aratnia. Azok, kik a' véleményt adják, csak olasz ország 's Parisból jött dalművet akarnak, különösen pedig Parisból jöttet; mert mi Parisban tetszést nyert, az már csalhatlan jóság bélyegét viseli előttünk. A' német dalművek soha sem tetszenek közvetlenül, hanem többnyire csak szerzőjük halála után mutatnak iránta bizonyos vallásos lelkesedést 's méltánylást. Hogy a' „bűvös vadász“ olly korán tetszést nyert, inkább textusának, *) mint a' zenének tulajdoníthatni; — mert a' sátán nálunk folyvást népszerű. — „Oberon“ — „Euryanthe“ — mellyekben nyüzsög a' szépség, eleinte kevesebb tetszésben részesültek.“ — Guhr ur még más okát is fejté-fel előttem a' német daljáték iránti egykedvűségnek; 's ez, a' textus érdekeltelenségében és azonmódban fekszik, melylyel azt minden elme és színpadi ismeretség hiányában kinlódó költészek, összeférezelik. A' francia dalművek nagyobb hatása, éppen olly mértékben függ — Guhr véleménye szerint — a' textus, mint a' zeneszerzötől. Részemről azt hiszem, hogy e' véleményben csak ugyan sok valóság van: de én a' fő okot mind e' mellett német ország organisatiojában vélem lenni, az az olly város hiányában, melly képes volna magában egész német szellemet központosítani; hova az idegen bátra fordulhatna annak összes megtekintésére, mit most részekben, eldarabolva kell tanulnia.“ — Végezetül a' feletti csudálkozását jelenti F é t i s ur, hogy némelly nevezeteseb német városban (p. o. Frankfurtban) olly gyönge a' dalszemélyzet; dicséri azonban a' carlsruhei színházat, hol H a i t z i n g e r t 's F i s c h e r n é t igen jeleseknek találta, 's dicsérettel említi a' darmstadtí, carlsruheí, és mannheimi színházak belső elrendezését. — Erről a' boroszlói ujságban következő jegyzetet olvasunk: „Fennebbi értesítés, fájdalom! olly igaz, mint érdekes. Képzhetni-e' nevezetesebb jelenetet, mint e' francia tudós utját, ki német országban a' német daljátékot ismerni kívánásból utazott szerte, 's mindenütt francia zenét kelle hallania? Hogy német színház-igazgatók milly nehezen határozzák-el magukat eredeti német dalmű adatására, közönségesen tudva van; de hogy német dalnokok és zenészek honfijaik műveit gyakran menthetlen hanyagsággal vonják inkább kin - mint színpadra, még nem annyira ismeretes. Ki hinné p. o. hogy Marschnernak „Aethna hegyi vár“ című dalműve német ország egyik első színházában olly készület nélkül hozatott szönyegre, mellynek következtében az ének-részeit nem tudó egyes dalnokoknak színpadról lelépniek kellett? És ez még is megtörtént. Igy ne csudálkozzunk, ha a' német daljáték évről évre parlagozódik. Egyedül Marschner áll még rendíthetlenül, 's munkás erőben művésztársai között, és „Bäbu“ címet viselő új műve újabb jele teremtő szellemének és még folyvást élénk humorának. — Hasonló sorsot tapasztalnak minálunk is az eredeti hazai operák, 's ez így is fog lenni mind addig, míg a' színháznak anyai töképeze nem lesz, hogy az illy ereti hazai operák adatasa'kor ne taláni kevesebb jövedelem ne éreztesse kárát pénztárának. — De megvalljuk, még ekör is menteni lehet mind az igazgatóságot, ha nem örö-

*) És leginkább a' farkas barlangi diszitmények 's szemhizláló tüneményeknek

mest látja a' csaknem üres színteremet, mind pedig a' színészt, ha kedvetlenül lépfel üres padok előtt.

Guadagni korának első dalnokai közé tartozott. A' parmai herceg, ki őt igen szerette, egy alkalommal két fő rangú Francia előtt magasztalólag szólt a' jeles dalnokról. Guadagni azonban mindent, mi Franciaival vagy e' nemzetnek csak nevével is érintkezésbe jött, mondhatlanul gyűlölt: ennek következtében, midőn a' herceg felszöllítá, hogy francia vendégei előtt daloljon, fülsértő hangokat hallatott, miért könnyedén csak azzal menté magát, hogy hangja nem elég tiszta. A' herceg hat napig pihenni engedé, hogy azok multával új erővel énekelhessen. Midőn ez idő lefolyt, még gonoszabb hangokkal gyötré a' Franciaák füleit. A' harmadik próba sem volt sikeresebb. A' herceg született kegyességénél fogva jóval akarta a' dolgot elintézni, nagy hangversenyt rendelt, melyre egész udvara hivatalos volt, 's azt hitte e' körülmény és a' művészek hecsvágya legyőzendik gyermekes öneszúségét. Azonhan a' hangverseny estéjén Guadagnit sehol sem találták. A' dalnok vádászatra ment. — De most a' herceg türelmének is vége szakadt. A' hazatérőt azonnal börtönbe záratá, 's nyolcz napi kenyér és víz melletti börtre ítélte. Kilenczedik napon a' foglyár válogatott eledelekből álló ebédet vitt neki; az ebédvivővel egy csinosan öltözött nemes is ment a' dalnokhoz, ki, mint mondá, Guadagnit mulattatandó vala. Midőn a' kicéhezett dalnok mohó étvágygyal asztalhoz akart telepedni, társalkodója nem engedé; neki, ugy mondá, a' herceg keményen megparancsolta, hogy addig semmit se engedjen megízeltetni, míg egy ariát nem énekel. Guadagni érzé, hogy az illatos étkek csábításainak ellen nem szegülhet gyomra, 's csak hamar mind azon kellemmel és előadási erővel, melly sajátja volt, olly varázslólag dalolt, mint talán soha. Midőn a' dalnok elvégzé, az idegen fel kelt 's távozni akart. —

„Hogyan — kérdő Guadagni — ön el akar hagyni a' nélkül, hogy velem ebédelne?“

„Szerfelett sajnálom — válaszolt az idegen — de nem érek reá, mert ez órában két banditát kell még felkötnöm.“

„Az egekért, kicsoda ön, uram?“ — kérdé a' dalnok rémulve.

„Szolgálatjára, a' bakó. A' herceg vendégei előtt nem akart ön énekelni, és én olly szerencsés valék önt hallhatni.“

A' bakó távozik.

E' tréfa csak hamar köz hírré lön, 's a' guny tárgyaul tett Guadagni kénytetett olasz országot oda hagyni.

DIVAT.

24-dik divat-kép. (Parisból). — Ris-szalma kalap krep-diszitménnyel; musselin ruha, selyem schawl, sárga selyem-béléssel; czal-ernyöcske. — Bécsi divat jun. 6-kán magas mull ruha fehér béléssel, vagy tarlatanból, himzett ruha; gaze-szalag bokrokkal; szalmakalap szalagokkal, vagy marabu-tollakkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 16^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

Egy érzéketlen széphez.

(Bulver után.)

Arezod pirkadó korány,
 Szilfnél karcsúbb természet,
 Ajkad felsattant eper,
 Hüs Zefir lehelleted;
 Szőke fürtöd lágy selyem,
 Kebled halma hófuvat,
 Csillagpár kökény-szemed,
 Angyalnál jobb vagy magad,
 'S még sem bájol engemet
 Illyes kellem-összeség;
 Mert (mi legfőbb tárgy) szíved
 Érzéketlen, mint a' jég.

V—i BARNA.

SZOBRÁSZAT.

Nyilvános helyek Parisban 's ezeknek emlékeik; XV-ik Lajos tere. E' tér, melly a' sors változékonyságának annyiszor tanúja volt, ismét köz figyelem tárgyává lön. Parisnak egy helye sincs, melly olly nyilvános jelét adhatná a' parisi építés-mód változtatásának, mint ez. — 1748-ban megengedte XV-dik Lajos Paris városának, hogy e' téren neki szobrot emeljenek. Akkoriban minden architectus felszóllittatott, készítenének e' tér szépitését tárgyazó tervet, és Marigny ur, a' királyi épületek igazgatója ugyan ez időben a' térnek egy tervét osztottaki, mellyben a' munkálatra nézve más föltétel nem volt, mint hogy a' szobor a' kastély és tuillieriai nagy sétány köztli tér közepére jőjjön. A' benyújtott tervek közül egy sem tetszett egészen a' királynak. E' szerint fő architectusára, Gabrielra bizta, hogy a' 21 benyújtott tervben talált jóból készítsen egy ujat, melly 1753-diki nyárhó 20-kán benyujtatván a' királynak, csakugyan el is fogadtott. E' terv szerint a' tér körülárkolandó vala, de ugy, hogy a' tér két tengelyén két nyílás maradjon, 's így szintén a' négy szögleten is.

A' szobor talajának alapkövét nagy pompával tette-le következő évben a' parisi tanács. A' szobor öntése szintén jelenlétében történt-meg 1758-ki tavaszutó 8-án. Elkészülése után 1763-ig, a' béke kihirdetésének napjáig maradt a' műteremben Roule-ban. Rendeltetése helyére 3 $\frac{1}{2}$ nap szállított. Felállítva június 20-kaig, mint fölavatása napjáig, leplezve maradt. A' 14 láb magas lovag-szobor márvány-talajon állott, mellynek négyszögletét bronzból készült négy allegorikai alak foglalta-el: az erő, okosság, igazság és békeszeretet. Oldalain szintén bronzból készült két dombormű (relief) volt. Egyik XV-ik Lajost, Európának a' békét nyujtva, másik az őt koronázó Victoriá-t ábrázoló. Bouchardon, ki a' szobrot készíté, munkáját végezvén meghalt; az allegorikai alakokat Pigal önté.

Az ovidi vásár, melly addig Vendome terén tartatott, 1771-ben XV-dik Lajos terére vitetett-át. 1777-ki tavaszelő 22-ről 23-ki viradóra hamuvá égtek a' vásári sátorok 's bódék.

Ez időtől 1792-ig semmi lényeges változás nem történt e' térrel. A' törvényhozó gyűlés (assemblée legislative) említett évi nyárutó 11-kén hozá ama törvényt, mellynek következtében a' királyoknak minden szobra ledöntendő vala. A' gyűlés határozatát XV-ik Lajos szobrával kezdék-meg. A' szobor lerontatott, de talaja sértetlen maradt.

1794-ben a' francia ország 83 megyéjét ábrázoló vessző-csomó helyzetetett a' talajra. A' csomó közepéből magas pózna nyult égre, mellyről egy szörnyű nagy három színű zászló lobogott.

Ama két ló, melly most az elyziumi mező bejárásánál van, sajátlag a' marly-i itatóhoz volt készítve; de 1795-ben 5 $\frac{1}{2}$ óra alatt mostani helyére szállítottott.

1799-ki nyárelő 5-kén Peyre építész rendelést kapott, hogy XV-dik Lajos szobrának talaját egészítse-ki. A' talajra, melly gipszből készült, a' szabadságnak óriási szobra állítottott, L e m o t által gipszbe öntve. Az istennő ülő helyzetben készült; baljával vessző-csomóra támaszkodva, jobbában egy föld-gömböt tartva, melly azt jelenté, hogy a' köztársaság hivatásának ismeri a' szabadságot egész világon kiterjeszteni. A' gömbön, melly üres volt, nyilást hagytak. Későbbben egy pár galamb telepedvén a' gömbbe, e' körülmény jó jelnek magyaráztatott, 's a' térnek — melly 1791-ben „lázadás tere“ nevet vön-fel XV-dik Lajos tere név helyett — „egyesség tere“ nevet adott.

1800-diki télhóban csödület hirdettetett, hogy minden megyében egy megyei oszlop, Parisban pedig, az egyesség tere közepén nemzeti oszlop emeltessék. Még mielőtt valami határoztatott volna, leronták a' szabadság istennője talaját.

A' föld-ásások alkalmával XV-ik Lajos szobrának alapköveire 's emlékpénzekre találtak.

A' nemzeti oszlop alapját 1800-diki nyárhó 14-dikén, mint az 1789-ki lázadás emléknepjén, Bonaparte, első consul, a' más két Cambacéres, Lebrun, 's Bonaparte Luczian, a' belügyek ministe-re, tették-le.

300 terv közül, mellyek a' nemzeti oszlopot tárgyazák, 's a' Louvreban kiállitva voltak, 30 választatott-ki. Az esküttszék 's a' belügyek ministere ezek közül Moreau-énak adá az elsőséget. Em-lítésre méltó, hogy az egyesség terén egy obeliszknek emelése már akkor tervben volt.

1801-ki télutó 12-kén parancsot kapott Moreau a' belügyek ministerétől, hogy a' díjat nyert oszlop rajzának mintáját termé-szeti nagyságában állitsa rendeltetése helyére.

Mintogy ez oszlop talaja terjedelmességével elzárá a' tuillieriai sétányra és elyziumi mezőre szolgáló kilátást, csak 1802-ig állott fenn. Ez időtől semmi változás sem történt a' térrel. — Napoleon, ki minden elkezdett munkát bevégeztetett, és semmi alkalmat, a' székes város diszítésére szolgálót, használatlanul el nem eresztett, mintegy készakarva hanyaglá-el e' tért, hogy ama nagy események emléket, mellyek e' téren mentek végbe, föl ne támassza.

1814-ben e' téren adának hálát égnek az oroszok győzel-mökért.

Midőn 1816-ban XVIII-ik Lajos meghatározta, hogy elődjei-nek emlékei ismét helyre állittassanak, egy új szobor állításán dol-goztak, 's a' tér előbbi nevét vala visszanyerendő. A' munka már javában folyt, midőn az angouleme-i herczegnő kívánatára 1826-ki tavasz hó 2-kán X-ik Károly más rendeletet bocsátott-ki. XV-ik Lajos szobra az elyziumi mező körhelyén (rond-point), XV-dik Lajos terén pedig egy engesztelődési emlék vala állítandó, a' tér pedig XVI-ik Lajos terének nevezendő.

Az alapkö 1826-ki tavaszutó 3-kán nagy ünnepélylyel tétetett-le. A' király — családja, miniszterei, marsallok, 's a' t. jelen-létében — gyalog menvén a' térre, az alapkövet letette, mellyet az érsek, számos papságtól környezve, fölszentelt.

1828-ban azon föltétel alatt, hogy két millio frankig menő szé-pítés tétessék rajta, Paris városának engedtetett-át XVI. Lajos tere. Az esztendő vége felé új tervkészítési csődületet hirdete a' szajnai megye präfectusa. A' beadott tervek közül elfogadtatott Destouches-é a' tér általános rendezésére, 's Lussoné a' térnek két kut által eszközlendő csinosítására nézve. A' két építész meg-hasonlott egymással, 's ezivódásuknak csak a' juliusi lázadás

vete véget. A' félig elkészült emlékre három színű zászló tüzetett, és a' politikai ügyek miatt gondolni sem lehetett bevégzésére. Azonban egy hatalmas szózat kelt-fel az emlék mellett: Chateubriand t. i. többi közt azt javalá, hogy az egyesség terének közepe diszítessék szökő kuttal, mellynek vize fekete medenczébe ömöljön.

Minthogy azonban Lajos Fülöp már akkor elindított egy hajót azon obeliszkért, mellyet az egyptusi pasa a' francia koronának ajándékoza, meghatározatott, hogy az obeliszk foglalja-el a' tér közepét. — 1833-ban a' juliusi ünnepre, mintája állított-fel az obeliszknek. Az engesztelődés emlékének talaja szétszedetett, 's a' XV-dik Lajos szobrához való készületek rond-point-on félben hagyattak.

Az obeliszk azon helyre, hova Hittorf mintáját helyezé, 1836-ki őszhó 28-kán csakugyan felállított. Ezen obeliszk nem mondhatja-el Schillerrel:

Aufgerichtet hat mich auf hohem Gestelle der Meister;
Stehet; sprach er, und ich steh' ihm mit Kraft und mit Lust;

Hányszor kelle szegény egyptusi művész szellemének vándorolni, mig obeliszkje a' francia földön felállított! most itt áll az a' lázadások földén, de meddig — bizonytalan; mert mintegy majdan bekövetkező változás előérzetétől izgattatva, nem tettek neki talajt, hanem emlékpénzeket 's egy felirattal elöntött érc-táblát rejtének alapjába. Hittorfa bizatván a' tér elrendezésének bevégzése, ő lényegileg Gabriel tervéhez tartá magát, mellyet részint módosított, részint pedig tökélyesített. Hittorf elméjében kelt-fel az eszme a' szép kátrány-járda és obeliszkhez vezető négyszögű lemezekből készült ut iránt is; az ő gondolatja a' két kut, mint szintén a' tért környező columnae rostratae 's az ezeknek orrából kiömlő légszesz-láng által eszközlött világítás is. Ez utóbbi tervet többen gáncsolák, és — méltatlanul.

(Vege követhetik.)

RÉGISÉG.

Mammut-csontok Grodno kerületben. — 1837-ki martiusban bizonyos molnár iszonyú nagyságú Mammut-csontokra talált Lososna folyócska partjában, mellyet a' tavaszi áradás leszakasztott. Az agyar nagyságán elbámult molnár kitöré azt a' felső állkapczából baltájával, 's ez által a' koponyát tetemesen megsérté. A' koponya, a' felső állkapocsnak bal agyara, jobb válla 's egy oldal-csontja a' grodnoi kerület gymnasiumába került. Bal vállát,

egy másik nagy agyarárt 's alsó állkapcsát egy szomszédbeli földes ur vitte-el, többi maradványa pedig lengyel országba került.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jun. 10-én „a nagyravágyó nő“ színjáték 5 fvsban. László ur (Premoletti) ujlag tágas mezőt talált illy szerepekben jártasságának ki-tüntetésére. Szentpétery (Eustachio), Lendvay (Roberto) és Fán-csy (b. Torrida) urak szintén jelesen működtek. Hogy ez estvei éleletünk közé Laborfalvi R. k. a. (Laura) többszöri akadozása ürömcseppeket kevert, megvalljuk 's fájdalommal említjük; mert mind annak tudása, hogy ez különben nem szokása, mind pedig azon körülmény, hogy e' szerepét először tökélyesen tudta, azon hiedelemre vezetnek, hogy most szerepét megolvasatlanul lé-pett-fel. Nézök kevesen. — 11-én „Norma“ daljáték 2 fvsban, gróf Rothkirch gyalog ezrede hangászkarának működése mellett. Bellini, ha semmi egyéb érdeme nem volna is, már ez egy dalműveért emléket érdemelne a' színházak igazgatóitól; mert Norma még mindig csáberővel bír a' közönség beédesgetésére. Ha most a' szerző varázshangjaihoz még olly kerekded elő-adás is járul, minő mai volt; ha Schodelné assz. (Norma) fájdalom, düh 's kétségbeesést festő hangjait szépségök olly teljében hallhatjuk, mint ma; ha Sátorfy ur (Sever) szívhez szálló hangjaihoz annyi ipart csatol, mint egy idő óta kezdi, 's ma különösen tette; ne csudáljuk, ha a' közönség e' régi művet még folyvást elragadtatással hallgatja. Schodelné assz. első cavatina-ja után háromszor hivatván koszorúval tiszteltetett-meg. Sátorfy ur is hivatott. Nézök számosan. — 12-én „természet 's műveltség vig játék 4 fvsban. (Albini után Balog István.) Nagyobb bosszúságot, mint már jól adatott darabot többszöri adatás után hanyagul játszva látni, képzelnem sem lehet; 's ez ma a' darabnak két első fvsával megtörtént. Aspasia szerepét ez uttal Komlóssy Ida k. a. adá, és megvalljuk, 3-ik 's 4-ik fnásban meglepőleg. E' reménydús esemetének azt tanácsoljuk, figyelmezzon a' központozás és kiemelendő szók marquirozására jobban; mert gyakran éppen olyan helyek simulnak-el észrevétlenül, mellyeknek sok jelentősége van. Bartha (Szikra) és Szentpétery (Merkur) urak jelesek voltak. Nézök kevesen. (Lendvayné assz. megérkezett műtázásáról).

Σ.

DEÉSEN majus 26-kán a' hosszas esőzés némi szünete után színészeink folytatván mutatványaikat nagy számú nézők előtt adák e' czimű szom. játékot „francia király gyász-esete, vagy árulás és szerelemföltés.“ (A' második czim foglalván magában e' színművek fő cselekvényét, úgy vélem, a' két czim között a' 2-dikát kellett volna előre tenni.) A' czimszerepben Pázmán meglehetősen személyesíté az öreg francia királyt (de mellyiket? — ezt sem hirdetményből sem játék folyamatjából érteni nem lehet); csak máskor hátat a' közönségnek ne fordítson, mint ma, midőn Montezzoóhoz (Kovács) fordult parancs-adás végett. Abdayné (Amalazunda) igazán érdemesíté magát azon tiszteletre, mellyben előhivatásakor mutatvány végén részesült. Abday (g. Rizberg) meglehetősen működék: de mit ezek építének, csaknem tönkre tevő Demény (Fridrik hg) szerencsétlen játszás-módjával. —

28-kán „Notre Dam-e-i toronyór“ (Birchpfeiffer után Fánesy Lajos) számos néző előtt adatott, mit a' színté estig csurgott eső nem hagyta reménylenünk. Bizonyítá ez, hogy közönségünk szívesen kész az áldozatra, csak az előadandó színmű pártfogást érdemeljen. Illy darabokkal kellett volna már előbb is színészeinknek a' közönséget meglepni, nem pedig bizonyos quodlibetekkel, 's két három személyű darabkákkal. — 29-én „Deés ostroma“ adatott. (Az írónak neve nem volt hirdetve.) A' még eddig ismeretlen czim csak hamar megtöme a' színteremet nézőkkel, úgy hogy a' hangászknak is el kellett takarodni szokott helyéről. Mindenki feszülve várta e' városunkat érdeklő színműnek előadatását. Azonban elmondhatjuk itt is a' kolosvári Referenssel: „parturiunt montes 's a' t“ — meit Deés ostroma nem vala egyéb, mint a' Katona József által némétből elég szerencsétlenül magyarosított „Hederváry Czecczilia“ — melyet a' színészet barátjai eléggé ismernek, 's annál inkább kaczaghatnak e' családon, mert Deés ostromával H Czeccziliának semmi közo nem volt. A' fő-szerepek A b d a y (Ujlaky), A b d a y n é (Czecczilia), P á z m á n (Aladar), K o v á c s (Drágfy), S z. E s z t e r (Olivia) kezeikben voltak, 's kielégítették a' közönséget játéku által ugyan igen, de nem a' hirdetmény hazug czimével, mi leginkább a' színész-igazgató hitelét veté kocz-kára, 's rovására eltörülhetlen jegyet vont. — 30-ra „Béla futása“ volt hirdetve, de némellyek kívánatából elhagyatván, egy furcsa, rekkenős czimű játék adatott e' czim alatt „kakas sarkon forgó, morgó, dörgő, zörgő, esörgő; ('s még ki tudja, mi féle) sárgára vertt Rézvárnak hatalmas tündér asszonya“ 4 szakaszban. — Valóban sajnálni lehet színészeinknek azon gondolatlan tettét, minél fogva illy gyermekek, póroknak esábitgatására alkalmas czifra czimekkel akarják közönségünket ámitani. Ne véljék azonban, hogy e' czifra czim kedvéért vala zsufolt a' színterem! — korán sem, hanem — — De emlékezzenek-meg, hogy a' korsót addig vizzik vízhez, mig eltörik. — Jun. 1-jén „Angelo“ csekély számú nézők előtt került színpadra. P á z m á n (a' czimszerepben) meglehetősen, A b d a y n é (Tisbe) elégedésre játszott. Átalján véve a' többiek sem valának megvetendők.

B. Sz. V — é — t — *)

KÜLFÖLDI JÁTÉKSZIN.

F a - l á b ú R o m e o. — Pupos, kancsal, félszemű színészek gyakran láthatók, 's köztök olyak is, kik művész-égükkel testi hiányukat feledtetik: de fél lábú színészt, úgy hisszük, még igen kevesen láttak. Azon időben, midőn Garrik remeklései Londonban minden műértőt csudálkozásra ragadtak, bizonyos M a c - G r e g o r, a' skót felföldről, bucsút vön hazai berkeitől, és szerencséjét a' színpadon indult keresni. Ritka daliás termettel áldatván a' ter-

*) A' t írókat ujjal figyelmzettjük, hogy bérmentetlen leveleket csak ismeretes és rendszeres levelezőinktől fogadunk-el.—Kérjük arra is őket, hogy ha bár igaz nevüket nem írják is közleményeik alá, de egy különös levelkén adják tudtára azt a' szerkesztőnek, mi egyébiránt ennek titkai közt marad — Végre kérjük a' t. írókat, hogy közleményeikben, kivált színészetiekben, a' dologhoz nem tartozó, czifra szó-szaporítást, dagályos hosszúságot kerüljék, 's a' lapjainkban eléggé mutatkozó rövid előadás módját követni méltóztassanak; mert a' hosszas, többnyire üres szóhalmok sem az olvasónak sem a' kiadónak helyeslést nem nyerhetvén-meg, az utóbbi által vagy egészen félre tetetnek, vagy csak kivonatban közöltetnek, annyival is inkább, mert több másoknak közleményeik is vannak a' sajó alá juthatnak.

A' szerkesztő.

mészettől, Mac Gregor minden szerepet, de különösen Romeo-ét mondhatlan hatással adá. Sok néber keble táplált titokban szerelmet a' szép Romeo iránt; de ő csak egyért, a' szép Editha-ért, égett. Editha azonban félvén a' köz szerelem tárgyának állhatlanságától, kezét megtagadá tőle. Mac Gregor Glasgow-ban játszott; egy éjen tűz üt-ki szomszédságában; ő a' lángok közé rohan, 's egy kisedet a' halál torkából kiránt. Szerencsétlenségére azonban sebet kap lábán. Nagyobb veszély elhárítása végett kénytetett lábát levágtatni; 's így a' köz kedvességű Romeo fa-labra szorult. Nehány nap mulva e' szerencsétlenség után ismét megnyitják a' színházat, 's egyeleve csak olyan darabokat adnak, mellyekben Mac Gregornak szerepe nem volt. A' szinterem többnyire üres vala, és az unatkozó nézők kedvencz színészük megjelenésére látszottak várakozni. De a' skót lángész, ki Glasgowban Shakespeare műveit meghonosítá, csak nem jött; Romeo, Hamlet, Richard nem jelentek-meg többé. Új színészeket szegődttettek; a' közönség várakozásának különféleképp' igyekeztek megfelelni: de mind sikertelen. Mac Gregort egy sem bírta kipótolni. Egyedül ő volt az, ki a' költészek képeit feleleveníteni tudta. Egy este azon hir terjedt-el a' szinteremi gyér közönség között, hogy Mac Gregor felgygult, 's elcsonkítva, mint valami vén katona, pajtásainak látogatására jött. E' hir mindennek keblét örömmel tölté-el; akaratlanul zengé minden szeglet: „Mac Gregor! Mi látni akarjuk őt. A' szinpad egy pillanat alatt azon gyász-teremre változott, mellyben Banco szelleme Machbet-et megrémíté; a' hátulsó ajtó felpattant, és Mac Gregor a' közönségnek öröm rivalása közt előlépett. Ő még folyvást a' régi szelleműs, búskomoly arczczal, magas, fönkelt homokkal, szelid tekintettel, kellemes mozdulatokkal, nemes tartás és járással diszeskedő férjfiú volt. A' művész azon gyermek által vezeteté magát, kinek éltét megmentette. A' nép zajgott, tombolt örömben, és egymásnak lelkesedve beszélte-el, — mit ugy is minden tudott — ez embernek a' gyuladalom alkalmával mutatott hőselkűségét. Mac Gregor mélyen hájtá-meg magát, és szemeiből könnyök omlottak. Ekkor egy hang hévvel riadá: „Romeo! Romeo! játsza Romeót.“ — És egész terem riadá: „Romeo, Romeo!“ — A' színész fa-lábara mutatott, és érzelmeinek lelkes kinyomása eléggé kifejező a' tehetetlensége miatt érzett fájdalmat. — „Semmit sem tesz — riadák a' nézők — játsza őn az ég nevében még egyszer Romeót! Romeo! Romeo!“ — zajgák minden felől. — Mac Gregor határozatlan állott; honfainak kívánátát sem megtagadni, sem teljesíteni nem merte; de a' függöny legördült; társai körülvették; kérelmeikkel ostromlották, 's végre elhatározá magát. — „Ő játszani fog, Mac Gregor Romeót fogja játszani!“ — E' hir futó-tűzként terjedt-el a' városban. Egy óranegyed mulva tömve volt a' terem. A' béna színész Romeót játszá, és Glasgow lakosai olly kíváncsiak voltak a' felföldi Mac Gregort még egyszer látni és hallani, hogy ismételt izben kelle még játszania. A' hies Chesterfield lord, skót országi utjában tanjta volt e' körülménynek. Honjába tértével elbeszélé Garricknek, a' mit látott. — „S megszenvedik e' bénát a' szinpadon?“ — kérdé a' nagy mimicus. — „Nemcsak hogy megszenvedik — lön a' lord válasza — hanem imádják, Ő olly bámulatra ragadja nézőit, hogy neked ép két lábad 's minden művészséged mellett sem ajánlanám a' vele mérközést. — Garrick azonnal skót országba utazott; e' tüneményt látni akarta. Alig érkezik-meg Glasgowba, a' színházba siet, és Mac Gregor után tudakozik. — „Old-street“ volt a' kapusnak kurta válasza. Old-Street-en honn találá Garrick Mac Gregort. Az angol művészt meglepé

collegájának szépsége és méltóságos tekintete. — „O, sir Mac-Gregor, mikor fogja ön Romeót játszani? Én Garrick vagyok, 's Londonból csupán azért utaztam ide, hogy önt Romeóban láthassam.“ — „Soha többé Garrick ur; im lássa, e' gyermeknek atyja, 's e' hölgynek, Edithának, ki, mig két ép lábam volt, nem szeretett, 's mióta fa-lábon járok, bálványoz, férje vagyok. Azonkívül ön várakozásának nem is tudnék megfelelni; önnel nem tudnám a' mankót feledtetni. Én már csak egy béna vagyok. Megtapsoltak, mert szeretek.“ — „Ön csalódik, sir, — viszonzá Garrick — ön éppen olly hatást tön Chesterfield lord, mint honfijaira. — Chesterfield lord, a' legélesebb itéletű, legjobb izlésű férjfiú egész angol országban, elragadtatva beszélt önről. Egyéb-iránt is tragödiát nemcsak a' lábbal kell játszani.“ — „Garrick ur — válaszolt Mac Gregor azon ép elmével, melly a' felföldieket bélyegzi — nem tanácsos sem az Istent sem az embereket kisérteni; lehetlenség nem történi kétszer. Az idő elrepül; a' gyuladalom emléke elmul; a' játékom által gerjesztett lelkesedés lecsillapul; egy új színész kivívja a' közönség kegyét; a' különösen helyzetem által gerjesztett ujság elveszté becsét, 's nekem nem hagyott egyebet fa-lábamnál. Hiremet, melly merénnyel csak veszne, nem bátorkodom kockáztatni. 'S ön, Garrick ur, engem nem látand játszani!“

UTASÍTÓ.

Hidegviz-gyógyintézet. — Tisztelettel jelentem a' nagyérdemű közönségnek, hogy a' mult évben számosan és jó sikerrel látogatott, tetemesen nagyobbított 's minden kényelemmel ellátott hidegviz-gyógyintézetemet Laab-ban, Bécs közelében, Kalchsburg és Rothen-Stadel szomszédságában, f. e. apr. 8-kán megnyitottam. Reggeli, ebéd 's vacsora az első rendbeli table d' hôte-nál egy forint, a' másod rendbelinél pedig 42 kr. pengőben. Külön választott, cseresznye- vagy diófa-butorokkal fölkészült szobák napenkénti meghatározott ára 24—30 kr. pengőben. — Betegek, kik ez intézetbe fölvetetni kívánnak, személyesen vagy bérmentes levelek által közvetlen értekezhetnek nálam alulírtnál. (Stadt. Wollzeile 782. szám alatti házban.) — Bécs, 1839.

Dr. Granichstäden,
az orvosi kar valóságos rendes tagja
's gyakorló orvos.

DIVAT.

Parisban az ékebb pongyola-öltözetek közt kitünő a' fehér organdiból készült nyílt felruha három sor organdi-körzemenynyel. Ide járul a' fehér gros de Naples-szalagöv hosszúan lelőgva; az ujjakat széles tafota-szalagból készült bokor ékesíti. — A' kasemir sálók folyvást kedvesek. — Férjfiak divat-öltözetében kevés ujság van. Az „à la châte“ mellényt nyári kasemirből, vagy piketből, kekeny hajtókájú rövid felruhát, pantalon szatinett-ből, vagy egérszínű szövettől, félbősséggel és a' csipelyek körül ráncozva viselnek. Különös említést érdemel a' nyári paletet-palást, melly könnyen lebeghető, finom és selymes pamut szövettől készül. — A' felruhák gombjai közép nagyságúak és selyemből készülnek; a' kalapok hengergömbölyegek.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön június 20^{kán} 1839.

KÖLTÉSNET.

Istenhozzád.

(Proch után.)

Tízta, bár rövid szerelmem

Égi kéju percei

Eltünének; most a' búnak

Hullnak égő könnyei.

Szent büségem 's hő szerelmem

Iju! néked szentelém,

'S bár örök kín lön jutalmam,

Légy te boldog! esdem én.

O! te nem gyanítod — o nem!

Kelmem mély keserveit;

Mert veled lehunyni látom

Szép reményem csillagit.

Távozol, — 's a' messzeségben

Lelsz te újra hájokat,

Rám e' kinok éjjelén át

Nem mosolyg több támodat.

Vágyaim csak értted égtek, --

'S azt hívém: szerettetem!

Ah! de e' hit szétenyészett,

Mint caalóka képzelem.

Isten hozzád! éltem fénye,

Vissza emlékezz reám

Majd, ha üdv fog földerülni

Szebb jövendőd bajnalán.

T. A.

SZORGALOM.

Hernyó-pusztítás. Mithraud apát, rochechouarti lelkész és a' haute-vienne-i Linné-társaság elnökének észrevétele szerint, a' hernyónak minden neme annyira szereti a' kecske-rágót (evonymus), hogy ha a' kertek illy sövénynyel kerítettnek, örömes-tebb mászik e' csemetékre, mint bármilly fára, mel lyekről azután könnyen elpusztítható.

SZOBRÁSZAT.

Nyilvános helyek Parisban 's ezeknek emlékeik; XV-ik Lajos tere. (*Vége.*) A' kutak nagy, 14 metres átmérőjű kő-medenczéből állandnak. Ezek közepén vízfogó leend, hat alaktól környezve. E' vízfogóból egy más emelkedik-fel, három gyermek által gyámitva. E' kutak egyike a' folyamoknak, másik a' tengereknek van szentelve.

Az elsőt ékesítő hat szobor közül kettő, Gechter által készítve, a' Rajnát és Rhonét ábrázolja; a' más négy, Husson és L a n n o urak által készítettett, francia ország termékeit jeleli.

A' másikat diszitő hat nagy szobornak ketteje (öregebb Debay műve) az oceant és középtengert ábrázolja; a' többi négy, Vallois és Desbœuf vésője alól kikerült, a' négy halászatot kép-legesíti.

Mindenik kút egy harmadrésszel több vizet ad, mint Péter forrása Romában.

A' tér nyolcz szögletén épült ugyan annyi pavillonban Strassburg, Lille, Nantes, Bordeaux, Lyon, Marseille, Rouen és Brest városoknak ülő szobraik láthatók.

A' falkoronával diszitett, komoly 's majdnem hieraticai sztylben készült szobroknak mindegyikét az illető városok tulajdonitványai környezik.

A' tulajdonitvány választása jelenkori művészre nézve igen bajos. Hajdan, midőn a' város alapításakor választatott a' tulajdonitvány, illyesmi könnyű dolog volt; most azonban, midőn a' város czimerpajzsa csupán a' bennszülötteket érdekli, terhesebb, 's a' művészek más tárgyakhoz kell folyamodnia. Igy történt jelen esetben is.

Strassburg gömböktől 's haubiczoktól környezve áll egy álgún; jobbában kulcsot, baljában rövid kardot tart; tekintete égre van szegezve. A' gáncsolók e' szobrot találják legsikerültebbnek.

Lille szintén álgún áll, czimerpajzsa mellette; jobbában hosszú kardot tart.

Rouen áru-kötegeken ül, baljában heroldpálczát, jobbában egy zászlót tartó, bárányt ábrázoló, czimerpajzst tartva.

Brest jobbával nagy álgúúra támaszkodik; baljában evező lapátot tart.

Nantes hajón ül, 's jobbában herold pálczát tart. Mellette egy alattság tekercs hever.

Bordeaux sziklán ül, mellyre szőlő-vessző kanyarodik-fel. Jobbjában bőség-szarvat, baljában tornyos várat ábrázoló czimerpaist tart.

Lyon egy kosárra támaszkodik, melly selyem 's pamut-tekercek és vetelőkkal van megrakva. Lábánál két vederből a' Rhone és Saone ömlik.

Marseille hajón ül. Hajába szőlő-vesszők és szőlő-fürtök fonvák; baljával evező lapátra támaszkodik, jobbjában érett gyümölcsökkel rakott olajgát tart.

Tisztaság, correctség, szabatoság legfőbb mértékben és tökélyes nyugottság a' vonalakon, mit a' régiek, a' városok jelképén látni kívántak; e' kívánatok ezeken is láthatók. A' szobrok 1838-i nyárhó 28-án lepleztettek-le. A' tuilleria-kert és elyziumi mező, a' legnépesebb két sétat hely, közt fekszik ez annyi nevet viselt tér, melly örökké tömve van benszülöttek és idegenekkel. A' parisi nép büszkeséggel állítja, hogy e' térhez hasonló nincs. Ez állítást tagadni nem is lehet, ha a' behatást tekintjük (ez pedig ilyen téreknél fő dolog), mellyet a' tér szemlélése 's onnan mutatkozó kilátás nyujtnak. A' tér közepéről egy pillantással láthatni-el azon nagy-szerű épületek és emlékeket, mellyekhez nevezetes történeti catastrophák fűzvék. Részletes taglalás mellett nem lehetne illy kedvező véleményt adni felőle; de egy örökös változásnak alávetett város terén ki is kívánna illy csekélységre terjeszkedni?! Itt csak az általános behatás után kell indulni, 's azt a' tér, mint már említők, nyujt.

TABLÓSI.

RÉGISÉG.

Giganteja. A' „Nouvelles Annales“ hasábjain, mellyeket a' régiségtani intézet francia osztálya ad-ki Romában, de la Marmora urtól következőt olvashatni a' hajdankornak e' nevezetes emlékeről. — „A' Giganteja vagy óriás torony, igen régi templom, melly folytonos kiadások következtében szabad állást nyert. Ez a' casal sciagrai kerületben közel áll Rabbato várkastélyhoz, a' Malta-szigettől egy alig észrevehető tengerszoros által elválasztott Gozzo szigetcске főhelyéhez. Az épület idoma és tömege nyilvánosan mutatja, hogy két különböző korszak építés-módja egyesül benne, a' druida styl 's az ugy nevezett óriási: egyik, melly igen régi, a' nagy brittanni 's galliai dolmen, a' baleari szigetbeli talayot és sardiniai Nuraghe bélyegét viseli; — másik, melly utóbbi korból való, a' tulajdonképpugy nevezett Gigantejára mutat, csakhogy utánzása a' mivel Phönicia templomainak, 's talán kisinben még másolatja is a' paphosi templomnak. Ezekből itélve a'

műnek phöniciainak, a' közép tenger első gyarmatosai munkájának, kell lenni.

Az épület idoma egészben két félkört mutat, 's három templom megkülönböztethető, mellyek a' carthagoiak háromféle isteni tiszteletére szolgáltak, a' háromféle phoeniciai istenségnek, Astarte, vagy a' mennyei istennő; Moloch, a' férjfiú-istennek és Melkratnak szentelve. A' templomok közül kettő, Astarte-é (ez a' fő) 's Moloché, majdnem mindenben hasonló egymáshoz; legalább egy más mellett állnak, 's ugyan azon egy körídomú téren fekszenek. Mindeniknek csupán egy ajtaja van, melly egyszersmind a' homlokzatot is képi. A' harmadik szinte egészen elmállott. — Nemzeti eredetét 's vallásos elrendeltetését az épületnek sok és fontos körülmény bizonyítja, p. o. belső elosztása, mellynek olly sok hasonlatossága van a' cyprusi emlékpénzen látható paphosi szent helylyel: továbbá a' szent teke, a' teremtő tűz jelképe, 's a' természetnek amaz ismeretes képe, mellyet Oedícula aljában találtak; végre ama két durva mivű fej, melly a' carthagoi féloszlopok 's diszvedrek képleges munkálataira mutat.

Régi város romjai a' Carolina szigetek egyikén. Az ázsiai társaságnak tavaszelő 2-kán tartott ülésében a' titoknok egy közleményt olvasott-fel, Lhotsky urnak Ascensisen, a' Carolina szigetek egyikén, felfedezett város romjairól szólót. E' szigetet ujlag Raven, angol-hajó, fedezé-föl. Egy europai, ki a' fölfedezés után azonnal oda ment 's több hónapig ott mulatott, következőt ír: a' szigetnek Tamén nevű helyén egy nagy városnak romjai láthatók, mellyekhez jelenleg csak sajkán közelíthetni, minthogy a' viz a' házak lépcsőit öblöngeti. A' kövek vakolat nélkül, mesterségesen rakvák; némellyik közülök 20 lábnyi hosszú. Leírás után ítélve cyclops-i építésmódban készült e' város. A' falakon ajtók 's ablakok vannak; a' környéken találkozó kövek nem hasonlítanak az épületi kövekhez, 's így ezek messzebről szállítottak, mint több cyclopsi művekhez az anyagok. A' lakosok szokásai is egészen különbözök a' déli tengernek többi lakóiétól: társasági rendszerök nagy mértékben van kifejlövedve; a' némberek szabadságokkal bírnak, 's némelly szokásaik inkább hasonlítanak az Europaiakéhoz, mint bármellyik nemzeté a' déli tenger szigetein. A' most romban fekvő város alapítóit emlékezetet meghaladó idő előtt kimulttagnak állítják: adataikból azonban nem tudhatni-meg, valljon szigetbeliek voltak-e az építők, vagy nemzetbeliek.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Láng Ádám János.

Nincs ember, ki a költőnek ime szavait: „Forgó viszontagság járma alatt nyögünk“ nagyobb joggal mondhatná-el magáról, mint a színész, különösen magyar színész. Alig avatattja-fel magát Thalia papjai közé, alig lép színpadra, már is éreznie kell a sors szeszélyeit majd a közönségben majd külvilági életében. Ma, mint közönség kegyencze, tapssal, dicsérrel, árasztatik-el; kegyeltetve minden jóllétnek bőségében, a szerencse tetőpontján van: holnap megvetve, gyalázva, 's nem ritkán szinte fél mezetlenül inséggel, nyomorral küzdve vándorol. Ma mindennek ajkán zeng neve: 's nem mulik-el egy emberkor, már emléke is elenyészett. Hontalanul vándorol honában; éhség szomjuság barátai; szükség nyomorúság utítársai. Az életnek minden viszontagságán keresztül ment, bajokban megedződött természete ezért is bárátkozik-meg olly könnyen örömmel, fájdalommal, bőséggel, nyomorúsággal; ezért nyújtja melljét a sors csapásainak olly elszánt rettenthetlenséggel, kiáltva: sujts csak, sujts! én békén türom! mert hazámban a részvétlenséggel, jóllét nélkülözésével már eléggé megbarátkoztam! — Ezért öli a jelent mohón; ezért nem agg a jövőre. — Megtörténik azonban mind e' mellett is, hogy csinos külső, csengő hang, kellemes társalgás fáradalommal szerzett szini érdem, míg ifjúsága tart, folyvást közönség kegyenczévé teszik a színészt: de a' gond nélküli élet mellett hamar mulik az idő, az ifjúság eltűn, az arc rózsái elhervadnak, az emlékezet tompulni kezd, a' mozgások esetenekké lesznek, a' kegyelt férjfiú; mielőtt észrevenné, rezgő inú, sivatagba lökött, 's ha csak ősi vagyona nincs (pedig vajmi kevésnek van), csaknem koldusbotra szorult tehetetlen aggastyán lesz, kívül senki nem gondol, kire senki szánakozással nem tekint, kinek temetési költséget is gyakran jó szívé emberek adják össze. Ez sorsa még hazánk kisebb városaiban a' színésznek, 's ez leand mind addig, míg e' nemzetiséget terjesztő vértanúk részére nyugpénz-intézet nem fog alapítani.

Ha a' színészi pálya fennebb említett viszontagságait egy színész valaha részekben érezte: Láng Ádám János elmondhatja, hogy mindazok ő benne központosultak. Ő ez intézetnek igazán apostola. — De vessünk egy rövid pillantatot életére. — Láng Ádám János 1772-ki nyárhó 28-kán Jászó-Ujfalun (Nowaczany), Abauj megyében született. Atyja Pál, helybeli tanító 's jegyző volt. Ádám az elemi oktatásokat atyja házánál 's felvigyázása alatt nyere; további tanulmányait Debreczenben, Kassán, Posenban, Pesten, végzé. Midőn a' Ráday Pál g. és Kazinczy Ferencz munkálkodása mellett (1790)összeálltt magyar színész-társaság állapotja két egész évi bizonytalanság után 1792-ben oda dült-el, hogy a' budai Duna-parton (hol most a' nádori kert fala van) állott nyári színhelyet Reischel ertől kibérelheték, 's a' színészek egymás között egyességre léphettek, Láng Ádám is aláírta a' szerződést: így az első óriási nehézségeknek (lásd a' „magyar színészet történeté“ 1837-ki Honművész 29 's 30-ik számában) ő is egyik leküzdője volt. Természettől szép csengő hanggal áldatva, nevelésben 's ön fáradalma által társalgási simultságot nyerve, a' magyar színészet ügye iránt kitünő tüzzel ragadtatva, társai között csak hamar elsőb helyre veré magát, 's a' hős szerepek

gavallérok helyes játzsásával a' még rendkívülit nem kívánó közönség figyelmét magára voná. Bizonyítja ezt az is, hogy midőn Dugonics Batori Máriája 1792-ben előszer szinpadra hozatott, I. ur, mint István, a' közönség osztatlan tetszésében részesült. Szini hajlamai naponként inkább kifejlettek, 's a' közönség kegyét minden előadás után inkább megnyeré. — 1794-ben nőül vevé Kelemen Erzsébetet; 's midőn a' magyar színészet mostoha sorsa a' társaságot 1795-ben Kecskemétre készíteté, ő is társaival vándorolt. E' pillanatot óta örökös vándorlás volt élete, 's hol magyar színész társaság a' két magyar hazában megfordult, L. bizonyosan volt ott. Nem vala ő egy oldalú ember; mert majd mint hős, majd mint gavallér, comicus, öreg, eselszövő gyönyörködteté nézőit; majd pedig mint kedves hangú tenorista mulattatá hallgatóit. Ő mindenütt 's mindenben egyiránt használható volt. Egy időben (miután 1815-ki jul. 1-jén a' Pesten volt 2-dik magyar színésztársaság részint cioszlott, részint Miskolcra költözött) midőn a' szükség mindenfelől nyomá, élelmét biztosítandó, mint a' német nyelv alapos ismerője, rövid időre a' pesti német szinpadra szegődött: de a' hazai hangok ismét visszaesalták elhagyott sorsosaihoz; t. i. már 1815-ki septemberben, midőn Pesten a' 3-dik társaság, melyet Udvarhelyi Miklós alakított, kezdé adni mutatványait. — Első nejének (1795ben történt) halála után (1798.) Jár dos Anna Máriát vevé nőül kitől (1799) Lajos fija született. Az örömmek, fájdalomnak, jóllét és szükségnek kelyhét gyakran esordultig kiürítvén, 1837-ben, midőn a' pesti játékszin megnyílt, a' játékszini t. választmány, agg napjaira e' színészet ereklyéjének nyugalmasb életet akarván szerezni, mint hangműtárnokot és szükség esetében pénz-szedő segédet, 40 v. f. havibérrel felfogadta. Azóta mint régi dicsőségének árnya, csak keveseknek emlékében élve, itt tenyődik, és szomorú bizonyosságát adja annak, hogy ha a' t. szini választmány nagylelküleg fel nem fogadja, 46 évi fáradalmának béreül jótévő emberek adakozására szorulhatott volna. Vannak pedig szini érdemein kívül mások is, bizonynyal több jutalomra méltók, mint mennyire méltattak: literaturánk körül szerzett érdemei. Nem volt ő a' nemzetnek heréje; hanem míg mások a' vigság karjaiban tobzódtak, míg mások édesen szenderegtek, álmat, mulatságot megtagadva magától, gyakran egéssége rongálásával is, dolgozott. Bizonyítja ezt számos fordított 's eredeti színművei, mellyeknek névsorát itt közleni csak azért is kötelességünknek tartjuk, hogy lássa a' haza, mennyire volt e' férjfiú, ki most úgy szállván kegyelem-kenyeret eszik, munkás a' nyelv mívelésében, míg mások, kik e' czélből fizettetnek, kárhozatos hereségben vesztegetik a' drága időt.

Jegyzéke a' Láng Ádám János által szerzett 's fordított műveknek. — Achmet és Zenide dr. *) (Ifland); álorczások, v. j. (Jünger); ál-Catalani, boh. (Bauerle); Amerikaiak hívsége, dr. (g. Szoden); Amerikai, v. j. (Töpfer); Ango. ok Amerikában (Babo); Argirus és tündér Ilona boh. (eredeti); Arsenius, é. v. j. (Meisl); Aurora, szin. d. (g. Szoden); Ariadne, mel.; Ariadne travestálva, par. d.; agyvelő létszerei v. j. (Kotzebue);

*) Betűk magyarátzja: dr. drama; v. j. vig játék; boh. bohózat; é. énekes; sz. szomorú-játék; par. parodia; szin. színjáték; d. dalokkal; mel. melodrama; vit. vitézi tün. dj. tüneményes daljáték; trag. tragicomödia.

bánom házasságom' v. j. (Koch); Baranyai György, szin. (g. Gleichen); balvélemény, v. j.; Benyovszky, szin. (Kotzebue); Béla hada atyja ellen, vit. j. (Gindl); Bocskay István, dr. (Kotzebue Ubaldója után magyarosítva); Bolay Anna sz. j.; bujdosó Ámor, v. j. (Kotzebue); bűvös vadász, tün. dj. ((Kind F.); csak fojtás, v. j. (Kotzebue); Corvinus Mátyás Podiebrad ellen, dr. (Hirschfeld); Constantia, portugali király leánya, dr. (Castelli; nyomtatásban); comödia ex tempore v. j. (Hensler); Deodata, szin. d. (Kotzebue); don Juan, trag. d. (Haffner); Eduard Scotiában, dr. (Kotzebue); éji kaland Madridban, v. j. (Jünger); elátkozott herczeg, par. d. (Bäuerle); epigramma, v. j. (Kotzebue); Essex, sz. j. (Jones); ezüst menyekző, szin. j. (Kotzebue) ez a' ház eladó, v. j. (Dailetæ); elszánt leány dr., falusi testvérek, v. j. (Jünger); fejr szüz, tün. v. j. d. (eredeti); franciaországi tündér, boh. d. (Meisl); a' féltékeny varga, boh.; Frigyesi Elek, dr. (Holbein); francia a' török udvarnál szin. j. (Ifland); feledékenyek, v. j. (Kotzebue); Genoveva, vesztfalial markgrófné (regényes történet nyomtatásban); Genoveva, szin. j. (szinpadra alkalmazá Láng); három leány v. j. (Spiess); három róka boh. d. (eredeti); Habsburgi Agnes vit. j. (Kalchberg); háladatos fiú v. j. (Hagemann); házi oseléd dj.; herczegi örökös, dr. (Ziegler); herczeg Zelim, dr. (Jünger); hegyilélek vagy 3 különös kívánság, tün. par. (Meisl); nyomtatásban); Hyppolit és Rozvida, vagy, a' tengermellékiek, dr. (Zschokke); havasi rózsa, patens és sáwl, v. j. (Holbein); Hussziták Naumburnál, dr. (Kotzebue); Igaz hazafi v. j. (Kotzebue); Illés próféta hálósapkája v. j. (Kotzebue); iskolai tudós v. j. (1793); Iduna, tün. v. j. d. (eredeti); Juczika, vagy gyilkos verkedés egy leányért, v. j. (Koch); ismeretlen, vagy a' gyanakodó házastársak, v. j. (Ifland); József és testvérei, dj.; gróf Vasvári, sz. (Ifland); kismartoni szép zsidó leány, v. j. (Schikaneder); két feleségű v. j. (g. Gleichen); két Klingszberg, v. j. (Kotzebue); királyi parancs, v. j. (Töpfer); lélekismeret mardosása, szin. (Kotzebue); magyar hősek Sziget várában, dr. (Kalchberg); Mátyás diák v. j. d. (eredeti, nyomtatásban); muzsikája Zombtól); magyar bajnol i lelkek Sziszek várában, vit. j. (eredeti); mit tehet egy bankó, v. j. (Jünger); megzabolázott makrancos v. j. (Shakspeare); menaszszony és vőlegény egy személyben, v. j. (Kotzebue); megkeményedet atyai sziv. sz. j. (Spiess); nagy rokonság, v. j. (Kotzebue); nőtelenek, v. j. (Ifland); okos és vizeszü, v. j. (Jünger); orosz lány vitézek, vit. j. d. (Hensler); ön-áldozat, szin. (Kotzebue); őszi nap, v. j. (Ifland); Péter és Pál, v. j. (Castelli); Qui pro quo, v. j.; rangra vágyó és szegény takács, v. j. (Kotzebue); rettentő boszú nőrabláért, sz. j. (Ziegler); ritka betegség v. j. (Kotzebue); Rozamunda, sz. j. (Körner); Semiramis, egyiptusi királyné. sz. j. (Metastasio); szebeni erdő, szin. j. (Weissenthurni Franul Johanna); Selico és Berissa, sz. j. (Ifland); szerelem szigete v. dj.; szabadítás éjfékor v. j.; szerencsétlen házasság sz. j. (Schröder); Saragossa ostroma, v. j. (Kotzebue); szerelem jegyzőkönyve v. j. (Bauernfeld); szükségben segítő barát, v. j. (Kotzebue); sz. p magyar dáma Bécsben, v. j. (Schikaneder); testvéri ellenkezés v. j. (Kotzebue); természet leánya szin. j. (Lafontaine); tihanyi vízhang v. j. (Holbein); tolvajkulcs, szin. j. (Vogel); a' toborzás, v. j. (eredeti); tündér kastély magyar országon v. j. d. (Hirschfeld); tündér lant v. j. d. (Schikaneder); Tulokmányi Máté, v. j. d.; tobáktartó v. j.; tűz-próba v. j. (Kotzebue.); utazó házasság örög, par. (Meisl); új század, v. j. (Kotzebue); Vanda, sz. j. (Hirschfeld); vak szerelem v. j. (Kotzebue); vándor cigányok, v. j.; velen-

cezi kalmár, dr. (Shakspeare); Wellington egyenruhája, v. j. (Kotzebue); vendégfogadó az arany napnál, v. j. (Clauren); Viszkos Jankó dj; vizeszü és nagy lélek, szín. (Iffland); Zaide, egy asszony a' maga valóságos szépségében v. j. (Heusler); Zrinyi Miklós, dr. (Körner). — Összesen 114 darab.

TÁNCZ.

Bajáru. — A' farsangi táncmulatságok nálunk csak egy pillanatművének látszottak lenni, mivel részint a' farsang rövid ideig tartott, részint abban a' táncvizgalmak, némellyeket kivéve, kevés érdekűek valának. — Feszült figyelemmel kísértük tehát telünknek hosszú zordonkodását — majus hónap elején minden esetre remélvén lövészkerünknek megnyitandását; mi azonban, mivel későn hajta lombjait a' viruló tavasz, csak majus 20-án esheték-meg. Kék hirdetévények kürtölék a' nevezett napon 20 p. krajezáros belépti díj mellett törtéendő táncvizgalmat, mikorra a' változó idő is kellemetlenségével visszalépni látszott, mintegy kedvezni akarván a' lövészi társulatnak. — 330 személy csődült össze e' kellemes városunk kívüli kertbe. A' tavasz által kiszórt ezer mezzei 's kerti virágnak özönc között fellengző gondolatok fogták körül a' természetnek kecsreit méltatni tudókat; délutáni 4 óraker szóllalt-meg a' gyengéd örömeiket kifejező és a' lelket érzelmes bámulásba vezető polgári hangszat, mellynek varázsló keringőjei a' táncznak inkább, mint a' bájos kert sétatának hódoló szépeket kedves mozgásba hozta. Tánczosnó elég, de annál kevesebb a' tánczos, sőt ezek között még olyanok is voltak, kik eddig szenvedélyes lejtők, most pedig hideg nézői voltak a' keringőnek. — Hogy a' cotillon ne sükerüljön, ez Baján csak most történhetett, és azt a' jelen volt kedvtelen előlejtők szeszélyének köszönhetni. A' szépek többnyire ártatlanság és állandóság színébe öltözve mulattak; kik közül bizonyos okokból még öltözetre nézvo sem (noha lehetne) akar valakit a' közlő kiemelni; sőt kötelességének tartja, hogy a' bajai szépnemtől a' f. e. Honn. 14. számában sérelemnek vett táncvizgalmi öltözet kiemeltetéseért is százszorta bocsánatot kérjen. — A' terem szépen festett lókarikákkal, függönyökkel 's tükrökkel vala ékesítve, melly kellemes disztimény a' táncvizgalmakban egész nyáron által a' viruló lombokat leperzselő, kegyetlen dérnek beköszöntéseig; meg fog maradni. — A' bíbor színben lemenő napot a' holdnak szelid fénye váltá-föl, 's kertünket tündér-ligetté változtatván, velünk érezte; hogy nines édesebb, mint halavány hold bájos sugárainál andalogni. A' vendégek közül kevesen mentek-el 11 óra előtt. A' szokott esténkenti lakomázások ez évben megszűntek; ezután csak bort fog adni a' társaság — a' többi étvágyi szükségeket pedig az ott levő étnök tetszés szerint illő ár melleit fogja kielégíteni. — Hangszat 's más szükséges költségeknek fedezésére minden családos tag, 4 nótelen, 2 p. for. fizet. Tisztujítás tartatván, köz kérésre, ismét megmaradt fő lövésznek t. Koller Ferencz ur.

Közli STANN.

DIVAT.

25-dik divatkép (Parishól). — Ruba fehér musselinból; organdi capote-kalap; hajdisz egnyabb divat szerint. Bécsi divat: mantilla fodrokkal körözve rózsza színű könnyű selyemszövetből; ruba himzett linonból; kalap selyemhártyából (Seidenbast) virágokkal.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján. 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 23^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET.

Erdő.

Az erdőt úgy mért kedvelem? —
Tán enyhe árnyaért;
Tán a' kavicson csörtető
Selyem patakcsaért!

Kertemben a' vad' gesztenye-
Elég hűs árnyat ad;
Fehés szalagként hantjait
Patakcsa futja-át.

Kis örökös vadászlak az,
Mi engem arra von;
És benn a' kedves szöke lány,
Kicsinke tölgypadon.

GARAY A.

P... kisasszony emlékkönyvébe.

Ha búcsu-szót küzdött az ajk
Az elválás felett;
Csak te maradtál egyetlenül
Szelid emlékezet!

Epedve szóll a' búcsu hang, —
A' válás üdtelen,
Ah vajha mindzett egykoron
Ne kelne érzemem.

De akkor is, ha üdvömet
Szíved nem fog kezét,
Még egyért esdem: és ez — az
Örök emlékezet!

VERESS JÓZSEF.

SZORGALOM.

Hering-halászat Kercs körül. — Feodosia környékén és Kumycs-Burun mellett (Kercstől 12 verstnyire) számtalan heringet fognak, mellyek nagyságuk 's különös fajuk által nemcsak a' dunaiakat mulják felül, hanem a' hollandiaknak is ritkán engednek elsőséget. E' heringek között gyakran találhatnak 1½ fon-

tosak. A' kumycs-buruni öböl, minthogy nem mély vize 's homokos feneké kedyeért számtalan heringtől látogattatik, igen alkalmas a' halászatra. Kerülete 2 verstnyi ez öbölnek, 's vize soha sem mélyebb 10 lábánál. A' halászat itt is ugyan akkor kezdődik, midőn Feodosiában és Krimnek egyéb déli partjain: az az, october 15-ke körül, 's tart martius 15-keig. Más hónapokban ritkán kerül hering a' hálóba. Halászat ideje alatt csupán Kumycs-Burun mellett fognak 2 milliót. Feodosia mellett olly tömérdek a' hering, hogy a' némberek kezeikkel fogják-ki a' parton, és annyit visznek haza, mennyit csak elbirnak. Kumycs Burunnál olly bőfizető a' halászat, hogy a' heringnek ezreért néha alig fizetnek 6—8 rubelnél többet. A' fris heringnek ezre közönségesen 8—30, a' besózotté pedig 8—40 rubelen kel, t. i. minőségök és mennyiségök szerint. A' hering kelendőségét azonban tetemesen gátolja a' jó besózás módjának nem ismerése. A' kormány rendelkezéséből 1837-ben bizonyos Wey Miklós, hollandit fogadtak-fel, hogy vizsgálná-meg a' fekete tengeri heringeket és besózásuk módját, 's tanítaná a' halászokat a' hollandi készítés-módra. Wey vizsgálatából megbizonyodott, hogy a' hollandi heringek senmivel sem jobbak a' fekete tengerieknél, csakhogy ez utóbbiaknak besózása tökéletlen. További vizsgálódás után sikerült azt is kitanulnia, hogy Bessarabiának 's Krimnek nem minden sava alkalmas a' heringek besózására; nézete szerint legjobb a' Kercs melletti Csohran tóból nyertt só. Azon heringek, mellyeket Wey hollandiailag sózott-be, igen jeleseknek találtattak. A' Wey által besózott heringek ezre hordóstól együtt 40 rubelen, 's így darabja 4 kopek-en (centime) kelt-el. Ha a' krimi hering-halászat jobban hirre kap, Holland veszedelmes vetélytársra találанд Krimben.

FESTÉSZET.

Raphael Sanzio festvényei a' bécsi Belvederben.

1) „A' szent szüz“ — fafestvény, 3'—6'' magas, 's 2'—9'' széles. — Maria ülve egy kies tájékban, a' kis üdvözítőt anyai gonddal elébe tartva; János térdelve, és csaknem támaszkodva a' két kezével átkarolt nádkeresztre, 's a' Jézus gyermek, megkapva jobb kezével a' keresztet, — foglalatja e' hasonlíthatlan szerzeménynek, melly egyszerűség, méltóság, nyugalom 's magas érzés által éppen ugy correct, tiszta 's finom a' rajzban, miképp' az a' festésben. A' szent szüz fejének felséges kerekdedsége egy iránt mutatja a' fenséget 's ártatlanságot; a' tartás vagy szinosztás (Haltung) bölcsen van kiszámítva, 's a' lábak helyzetetése, mellyek közül az

egyik kevéssé ki van támasztva, egy részben borítottan jelenmeg, midőn ellenben a' másik hátra felé marad eltakarva, — és igen kellemes mozdulatot ad a' testnek, mely eléggé bizonyítja a' művésznek sajátos találmányi adományát, egyesítve a' természet tökéletes tanulmányával.

A' szent szűz alakja, méltóságához képest van ruházva. Sététvörös öltözet fekete szegélylyel vagy prémmel, 's több aranyba festett jel övedzi a' mellt 's karokat egészen a' kéznek ütereig, égszinű köpönyeg, a' bal kar körül vetve, 's pompásan redőzve fedi a' lábakat, 's egy kékes szürke lepel arany foszlányokkal disziti szorgosan a' fej körül forgatott hajakat. A' Jézus-gyermek mezetlen; a' kis szőke fürtös János teste körül lebeg egy, bal vállára vetett, kékes színű ruha aranyprémmel. Ez mind annyi szeretettel van kidolgozva, végezve, hogy a' művészek 's műértők állítása szerint, Raphael által festett valamennyi Maria-kép közül egyik sem hasonlít hozzá.

A' fenn érintett jelek a' sz. szűz ruhaprémén hasonlítanak P és Z betűkhez, millyeket látni lehet a' bizanti műdolgozatokon is. Egy francia műbíró azonban mélyebb értelmet keresett 's talált benne. Szemei Peruzzi Boldizsárt olvasák-ki, 's ez okból kételkedett ezen általán elismert, előbb Ambras-várban tartott képnek eredetiségén, 's e' mesterművet Peruzzi Boldizsárnak tulajdonítá, egy sienai képirónak 's architektusnak. Az MDVI évszámon kívül, mellyet tisztán lehet rajta olvasni, minden más, tisztán 's tökéletesen fentartott jel, csupán diszitések, a' nélkül, hogy más egyéb jelentésük volna.

2) „Nyugalom Egyiptusban“ — fafestvény 4'—10" magas, 's 3'—7" széles. Hogy Raphael e' festvényben a' sz. család kinyugtát, megfutamlása alkalmakor Egyiptusban, akará előterjeszteni, nem csupán néhány tulajdonságai által bizonyul-be, hanem a' jelenet már századok óta is annak ismerttetett-el. Mind e' mellett is Raphael hibát követett-el azon anachronismusban, hogy ő sz. Jánost a' csoportozathoz csatlá, ki mint tudva van, sem nem követte a' futamlókat, sem nem volt valaha Egyiptusban. — Ámbár tudjuk is a' külön korbelt személyek összeállítását jóra magyarázni 's pártolni, ha azok valamiképp' symbolice egyesítve jelennek-meg (példaul Raphael Caeciliájában 's másokban): nem lehet azonban itt a' jelen csoportozatot az anachronismus hibáitól felmenteni, mint-hogy itt már egy igen leges jelenetnek felterjesztéséről van szó.

Ebben létezik azonban amaz egyetlen hiba, mellyet említhetni e' képről, 's mellőzve ezt, előttünk fekszik egy fölséges 's kitüntetett mű a' legnagyobb művésznek legjobb időszakából. — Maria

tartja bal lábán térdelve a' Jézus gyermeket , ki János felé hajol nyájasan. Az utóbbi gyümölcsöket hoz térdelve , József pedig karjánál ragadja őt, hogy felemelje; bal kezével a' szamar kantárát tartván. E' festvénynek egyetemes hatása igen kellemes, a' hatalmas színezet melegsége, a' fris mély sötét zöld, pompás levegő, a' magasságnak azurjától lassanként tüzes vörösségbe átmenve a' láthatár felé — mind ez az egyiptusi égöv hévségét jeleli. Az alakok bámulatos szépségűek; mindenek fölött János, ki gyermeki örömmel 's elfogultság nélkül, 's mellette még is teljes szeretettel, alázatossággal 's csaknem aggodalmasan hozza adományát az égi gyermeknek. Fejében fekszik a' kellem, komolyság 's a' gyermekiesség leirhatlan vegyülete. Mellette áll az agg József; ez tiszteletes magas alak nemes magatartással, egy általán a' fogadott gyermekkel foglalatoskodó. — Szerencsésen van characterizálva mint nyájás, jó, mindenről gondoskodó kalauz, védő 's ápoló. Maria 's a' Jézus gyermek, ámbár nem tartoznak is a' művészek legjelesb alakjai közé, még is Raphael ecsetjét teljes mértékben megérdemlik, 's mindig a' jelesség bélyegét viselik a' kinyomásban és rajzban. Technikai tekintetből is Raphaelnak e' festvénye annak legjobb korába tartozik. Minden a' legszorgalmasabban van bélyegezve.

Okleveles közlemények szerint e' festvény egykor Boromäus Károly sajátja volt. Ő ezt végrendelményében a' szegények intézetének ajándékozta. Végre nagy áron megszerezte azt Maria Theresia császárné, 's felállíttatá a' bécsi cs. képtárban.

(Vége következik.)

RÉGISÉG.

Éjszakamerikai régiségek. „La Presse“ francia hirlap szerint az éjszakamerikai statusokban több tumulus vagy földhányás van, mellyek, mint az éjszakázsiaiak is, siremlékül szolgáltak. Ezek különösen Ohio völgyben olly számosak, hogy nem lehet 20 angol mértföldnyit utazni ilyenre bukkanás nélkül. Idomuk különféle, terjedtségük 1—20 acre közt változó. Némely sirban olly fát találtak, melly 1000 évesnél is idősebb. Az éjszaki földhányások általában kisebbek a' délieknél; elsőbkek csak 10—12 láb átmérőjűek 's 4—5 láb magasak; utóbbiak 80—90 láb magasak 's több acre-földet elfoglalók. — St. Louis ellenében van egy sir, melly 2.400 láb kerületű 's 100 láb magas. Az ugy nevezett óriási építés-mód maradványaira is találtak. Kentuckyban egy régi város maradványait láthatni, mellyek mintegy 5—600 acre földet fődnekbe. A' fölöttek elterült több rétegű földről, már egyszer elenyészett 's ujra kivirult erdőből itélve, a' város mintegy 2.000 év előtt lé-

tezhetett. Massachusetts statusban más nyoma van a' régiségnek; egy ismeretlen jegyekkel egészen befedett szikla. Más felé is láthatni faragványokkal előtött sziklákat, mint szintén lebegő köveket (roches branlantes) is, a' Druidák emlékeihez hasonlókat.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN jun. 13-án „korona és vérpad“ drama 5 fvsban (Dumas Sándor után játékszinre alkalmazá Jermann, fordította Jakab István). L e n d v a y ur (Ethelwood) egykor e' szerepet legjobbjai közé számíthatá, előadására kitünő szorgalmat fordított, 's nézőit csak azon egy jelenésben is, mi dőn a' pamlagon elnyulva Katalint a' kétségbeesés fő fokára csigázza, a' lelkesedés zajára ragadta: ma mind ez megváltozott; szorgalom, pamlag elmaradt, 's a' lelkesedés zaja természetesen — nem hallatá magát. Nézők kevesen. — 14-én Sátorfy, ur jutalmául bérlet-szünéssel „báljé“ daljáték 5 fvsban (Scribe műve, fordítá Szerdahelyi, muzsikáját írta Auber). S c h o d e l n é assz. (Amalia) művészségét ismét egész pompájában fejté-ki. K o n t i u r (Reuterholm) szokott jelességgel működött; S á t o r f y (Ribbing) 's V á r a y (Dehorn) urakról szintén nem mondhatni egyebet dicséretesnél. A' bál pompájának sorsa mint látszik az kezd lenni, mi minden szépe és nagyé: m u l a n d ó. Első előadásokban fény, nagyszerűség, válogatott álarczosok tarka tengere, élénkség, forrongás gyönyörködének a' szemet; az olympi istenek diszmenetét rend bélyegzé; a' serenade pontos kivitele mulattatott: nem igy most; a' nagyszerűség eltűnt, a' kevésre olvadt álarczosok alélta ámolyognak; az istenek diszmenete rendetlen, 's mind untalan más más személyekkel pótoltt; a' serenade pedig hanyag exequáltatása miatt elégtelen hatás-gerjesztésre. Ez sorsa a' tánczoknak is; majd minden előadásnál valami új van hirdetve, mi magában ugyan szép és dicséretes, ha jól sül-el; de —. Az újabbak között csupán S c h u l l e r J a n k a bir chachuchajával, és K o l o s o n s z k y ur, maga részéről kozákjával, érdeket gerjeszteti; a' többi mindinkább csak parodiája annak, mi lenni akar. Nézők közép számmal. 15-én „veszedelmes nagyné“ víg. játék 4 fvsban (Albini után Szigligeti). L e n d v a y n é *) assz. (Müller Adel) huzamósb távulléte után ma lépvén-fel először, zajos tapsall üdvözöltetett, 's kísértetett minden leléptével. Mennyire volt e' tapsokra érdemes, korábbi működéseiről adott véleményünk után megítélhetni; most röviden csak annyit mondunk felöle, hogy birásával színházunk valóban szerencés. S z e n t p é t e r y (b. Emerling) és S z i l á g y i (Bolezmann) urak, szintén a' régi jelessek voltak. Nézők kevesen. — 16-án „haramják“ szomorú játék 5 fvsban. (Írta Schiller, fordította dr. Schedel Ferencz). Jelessek voltak L e n d v a y

*) L e n d v a y n é asszonyról távulléte alatt az „erdélyi hiradóhól“ semmi hirt azon reményből nem közlének, hogy igen tisztelt kolosvári levelezőnköl minél előbb adhatunk ollyast; de, utóbbi ígéretnék ellenére sem lehetővén szerencsések mind eddig kolosvári felléptéröl tudósítást nyerni, most, mintán e' reményünket hiúsítva látjuk, jelentjük, hogy a' kolosvári közönség tetszését rendkívüli mértékben megnyeré.

(Károly), Udvarhelyi M. (öreg Moór), Bartha (Sweitzer)'s Egyeri (Roller) urak. Nézők kevesen. — 17-én „Báthory Maria“ szomorújáték 5 fvsban. Lendvayné assz. (Maria) sok érzéssel játszott. — Nézők kevesen. — 18-án „szevillai borbély“ daljáték 2 fvsban. Azt hittük, hogy e kedvelt dalművet huzamósb nyugvása után számos néző látogatandja, annál is inkább, minthogy Joób ur vendégként lépett-fel; de reményünk megesalt. Joób ur (Almaviva), mióta nem láttuk, sokat haladt; mozgásai szabadabbak, beszéde hangosabb, érthetőbb; alsóbb hangjai megtisztultak, erősödtek; a' különben is kellemes felsők hajlékonyabbak lettek; tactus-tártása szilárdabb; roulade-jai kerekdebb 's miveltebbek; szóval, az iparnak félreismerhetlen, nyomai látszanak rajta. Csak így előre Joób ur, a' ezélnál habér várja a' diadallal küzdőt! Igen jeles volt a' szép coloraturával bíró Éder Luiza (Rosina) k. a. is. Szerdahelyi ur ismertt jeles Figaro. Nézők kevesen.

M — v — sl.

N. VÁRAD. Játékszíninapló. — Majus 4-én az „enzersdorfi postalegény“ Páliné részére tetszést nyerve adatott. — 5-én „majom és völegény“ — 6-án „peleskei notárius“ ismételtettek. — 7-én „csak egy szalmás kunyhó és az ő szíve“ új vig ját. két felv. (Scribe után Volheim; fordította Komlóssy). Kitünőleg játszottak Tóth ur (Gripp John). Kántorné assz. (Martha) és Nagy ur (Jedediah) — 8-án „Angelo“ drama 4 felv. (Hugo Victor után báro Eötvös József); mellyben Dériné asszony, mint vendég lépett-fel Tisbe szerepében. Játéka művészi volt, 's köz elégedést nyerve egy koszorúval 's előhivatással tiszteltették-meg. A' czimszerepet Tóth ur adá (helyenként jól fölfogván,) elég igyekezettel. Szakácsy urnál jobb Rodolfót még szinpadunkon nem láttunk. Sajnáltuk, hogy rekedt volt. Katalint Páliné assz. iparral 's elégedésre adá. Az előadás jól sikerült. — 9-én „Tündér kastély“ v. j. énekekkel két felv. — A' tábornokot Tóth ur jelesen, Farkast Hubenai ur ritka ügyességgel 's mulattatólag, Mariskát Dériné assz. tetszésre adá. Játék végén művész-vendégnénk 's Hubenai ur előtapsoltatott — 10-én „Henriette, angol királynő“ új szom ját. 5 felv. (Irta Schenk, magyara tette egy műkedvelőné, N. Vdon). A' fordítás türethető; de kár volt e' műre időt vesztegetni, mert legkevesebb szini hatással sem bír. — 11-én „Heilbroni Katalin“ — mellyben Dériné assz. mint vendég ohajtott volna föllépni; de fájdalom! nem birt annyi magnesi erővel, hogy nézőket varázsoljon az előadhatásra. — 12-én „Preciosa“ A' czimszerepben Dériné assz. lépett-fel, 's elég igyekezettel, de kevés hatással működött. — 13-án vendégnénk jutalmára „Tancred“ dalját. két felv. — A' czimszerepet Páliné assz. helyesen 's köz elégülésre adá. Argiriót Hubenai ur jól, Amenaidet Dériné assz. művészileg. Őt e' szerepben látni, és hallani gyönyör, 's az előadás dicséretes volt. — 14-én az „arany műves és leánykája“ új erkölcsi rajzolat két felv. (Blum Károly után Dériné). A' czimszerepet ugyan csak a' fordító-nő adá. Ítéletünk szerint az illyes nemű szerepek már nem neki valók. — 20-án a' „paraszt mint dús“ jól adatott. — 21-én Udvary jutalomjátékául „Adoriának és Jenők szom ját, 3 felv. 's 1 fvsos előjátékkal (Irta Jósika Miklós báro). Jelesek voltak Chiabai ur (Ad. Ürs), Nagy ur (Ad. Demény), Tóth ur (id Jenő), Szakácsy ur (ifj Jenő) és Hubenainé assz (Lenke.). Az előadás nagyon tetszett. — 23-án „Notredame harangozója“ (Páli fordítása szerint). Színészeink egymást ösztönző iparral működtek. Páliné assz. (Geryaise) helyesen, Szakácsy ur (Claude Frello) a' caractert

pontosan felfogva, 's minden oldalát a' lehetőségig klemelve művészileg játszott. Osztozott e' szép szorgalomban Tóth ur is, mint Quasimodo. Kellemteljesen játszott Hubenainé assz., Esmeralda. Az előadás a' legjobbakközűli volt. — 25-én közkedességű színésznénk Hubenainé részére adatott először a' „királyleány mint koldúsnő“ szinját. 5 felv. (Raupach Erneszt után). Tóth ur (Alfonso) helyén volt; Hubenainé assz. (Isaura) pontosan 's művészileg elégité-ki a' szép számú közönségnek minden várakozását. Szakácsi ur (Sancho) remekül, 's feszült ohajtásunknak tökéletesen megfelelt, e' nehéz szerep minden oldalát ügyesen fogván-fel. Játék végén a' jutalmazott és Szakácsi ur zajos tapsok közt hivattak elő. — 26-án „parisi naplopó“ v. j. 2. f. A' czimszerepben egy műkedvelő lépett-fel először. Elég legyen dicseretére annyit mondani, hogy várakozásunkat igyekezete jóval fölülmulta. Jelesek voltak: Tóth ur (Morin), Páliné assz. (Móriné), Udvariné (Meunier) és Nagy ur (Bizot). — 28-án „Svatopluk“ uj sz. j. 5. f. (Irta Gaal.) E' színmű kevés szini hatással bir. Színészeink ugyan eléggé iparkodtak, de a' néző közönség még is jéghideg maradt. Még művészvendégünk Lendvayné assz. (ki e' napon érkezett városunkba, 's a' jutalmazandó iránti szivességéből vállalta-fel Ilma szerepét,) sem óvhatja-meg a' keresztül eséstől e' darabot. — 29-én „Griseildis“. A' czimszerepben kedves vendégünk Lendvayné assz. lépett-fel zajos tapsok özönében. Játéka classikai 's elragadó volt; minden mozdulatát művészi tökély bélyegzé; szóval L. a. e' szerepben még fölülmulhatlan színésznőink közt. Több izben zajosan tapsoltatott elő. Öröm volt mellette látni Szakácsi urat (Percival), ki művészi tökélylyel 's kiszámolt pontossággal adván szerepét, zajos tapsokban 's előhivatásokban szintén részesült. Kitünőleg működtek: Tóth ur (király), Páliné assz. (Genevra), Nagy ur (Cedrik). Az előadásnak még párját nem láttuk; mindenki teljes elégedéssel hagyá-el a' színházat. — 31-én Tóth ur részére „Capriciosa“ uj v. j. 3. felv. (Irta Federici, fordította Kovacsóczy) — Ha kedves vendégünk Lendvayné assz. a' czimszerepet fel nem vállalja, minden érdek nélkül marad az egész. Ó menté-meg a' bukástól. — Junius 1-én kedvelt színészünk Szakácsi ur részére adatott a' „fehér és fekete“ eredeti sz. j. 4. f. Kúthy Lajostól. Cabrerát Chiabay ur, Rominit Hubenai ur jól adá, Floreschit Szakácsi ur remekül, közelégedésre. Tóth ur a' háladatos négert (Vatab) igen helyesen személyesítvén, több helyen megtapsoltatott, 's előhivatásban részesült. Nagy ur (Porregi) helyén volt. Páliné (Estiva) szép igyekezettel, Lendvayné assz. (Serena) remekül 's köztetszést nyerve működött. Játék végén Sz. ur előtapsoltatván, tisztelőitől egy ezüst koszorúval jutalmaztatott-meg, melly megkülönböztetésre őt érdemesnek is találjuk, 's méltó joggal első színészeink sorába számítván, erősen hisszük, hogy e' nyilatkozásunk ösztönül szolgáland, kitűzött pályája csucsára fölérhetni, hol babér virul számára. Sz. ur Várad kegyencz színésze marad a' tálulban is, 's visszatértét mindenkor örömmel ohajtva várjuk. — 2-án „veszedelmes nagy-né“ v. j. 4. f. adatott; miről máskor.

BÍHARI.

HANGÁSZAT.

Pesten Cavallero Ernest, a' majlandi scala-színház első klarinetistája jun. 19-én délutáni 5 órakor. adá a' k. vár. kisebb redut-teremben első hangversenyét, mellynek részei voltak: 1) Symphonia. 2) Változatok Mercadante

„esküjéből“ vett themára, szerzé 's előadá a' versenylő. 3) párdal „Jessonda“ daljátékból; éneklék Carl k. a. 's Erl ur bécsi udvari dalnok. 4) Phantasia klarineta; szerzé 's játszá a' versenylő 5) „a' gyémánt és gyöngy“ szavalá sok bennsőséggel Müller Emilia, német színésznö. 6) Scherzo, octaveklarinetra szerzé; 's előadá a' versenylő. 7) Aria Persiani „Ines de Castro-jából“ éneklé Carl Henriette, a' német színház dalnoknéja. Tagadhatlan, hogy ez ariának sok szépsége van; az is igaz, hogy Carl k. azt szép coloraturával éneklé; de majd minden hangversenyben ugyan ezt hallani tőle még is kellemetlen. Cavallero ur e' kényes, nehéz és még is háladatlan hangszeren annyira tökélyesité magát, hogy a' művész bérére, a' babérra, mindenütt igényt tarthat. Ügyessége bámulatos, trillái, futásai, staccato meglepők; és ámbár hangja hagy még némi kívánni valót, ügyessége által feledteti a' hallgatóval e' csak valódi műértőnek feltűnő hiányt. Cavallero ur minden szám után kétszer háromszor zajosan hivatott. Hallgatók, fájdalom! kevesen.

Némelly zeneszerzők saajátágai. — Gluck mindkét „Iphigenia-ját“ „Orpheus panaszeit“ és „Paris szerelmét“ szabad ég alatt, egy réten, a' nap sugárinak kiteve írta; előtte a' zongora, oldalánál pedig két palaczk pezsgő volt. — Sarpi ellenben csak nagy üres teremben, néhány lámpafény által gyéren világítottban, és csupán éjjel tudott dolgozni. — Salleri kezébe szorított rajzón és írotáblával a' legnépesebb utszákon futosva és czukor-süteményt habsolva hajhászá a' gondolatokat. — Paer gyermekeit kurholva, barátjaival enyelgve, majd inasának parancsokat osztva, nejjével és szakácsnéjával perelve, majd pedig kutyával játszva írta a' legszebb gondolatokat papirosra. — Cimaroza zajtszeretett, 's midőn zenét szerzett, barátjainak kelle őt körülesoportozniok. — Sachini csak imádojtja körében 's kedves macskájának nyájaskodása mellett tudott dolgozni. — Paesello mindent ágyban írt. — Zingarelli szent atyák életének vagy valamely latin classicusnak olvasásával tüzelé magát munkára. — Aufossi egy hangjegyet sem volt képes írni, ha csak kolbászok, vagdalttak, sódarok és kappanok nem környezék. — Haydn nyugottan ült karszékében, míg merengő lelke égbe nézett, 's az angyalok szent hangjait ellesé.

Angol népdal eredete. — Crèqui asszony „nevezetességei“ szerint az ismeretes „God save the king“ angol népdal francia eredetű; mellynek szavait bizonyos Brinon asszony, melodiáját pedig az 1678-ban megholt jeles Lully szerzette. Valahányszor XIVik Lajos St. Cyrbe ment, Main-tenon asszony tanítványainak mindig azt kelle énekelniök. A' textus következő volt:

Grand dieu sauve le roi!

Grand dieu venge le roi!

Vive le roi!

Que, toujours glorieux,

Louis victorieux,

Voie ses ennemis

Toujours soumis.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

HONMŰVÉSZ.

Pesten csötörtökön június 27^{kén} 1839.

KÖLTÉSZET.

Ö r ö k b ű.

Hol száz kellem tenyész' --

Tavaszi szelid ölen,

Nem zúhtúl-fel nekem

Több éltetű remény.

A' nyár, az érlelő,

Lát, mint örömtelent;

'S egyetlenegy gyönyört

Számomra nem terem.

A' nedves ősz, ha jő --

Síró felhőivel --

Kihamvadt szívemen

Csak a' bút költi-fel.

'S a' tél vigalmiban --

Hol minden éledez --

Ez elfásult kebel

Megfagyva dermedez.

BŰVÖLGYI.

SZORGALOM.

Csalán-vász on. A' baskir hölgyek háztetőn szárított csalánból készítnek vászont. A' csalánfonalat guzsalyon fonják-meg; a' vászomból szabott köntös-darabokat csalán-czérnával, a' préubőröket 's bundákat pedig házi állataiknak puhára sujtolt idegeivel varják-meg.

Szárnyasállat-költő készítmény. Eccalcobion név alatt egy készítményt találtak-fel Londonban, mellyben szárnyas állatok tojásai, az ökörszemén kezdve egész a' tuzokéig gőz és gép által költetnek-ki. A' gépben mintegy 2000 tojás fér-el, mellyek csupán flanelra, a' gőz által melegséget kapóra, rakatnak; 24 óra alatt kibujnak a' tökélyesen kifejlett szárnyasállatkák. Fognak-e e' készítményre részvények kiadatni, eddigelé nem tudjuk.

FESTÉSZET.

**Raphael Sanzio festvényei a' bécsi
Belvederben.**

(Vége.)

3.) „Sz. Margit“ czedrus-fára festve, 6'—1'' magas 's 3'—10'' széles. Egy komor szirt-szorulat, mellynek közepén a' szent nő áll, képzí a' láttért. Margit lábainál tekerődzik a' sátán, sárkány alak-jában, legyőzette, elerőtlenedve, a' porban. Diadalmasan tartja Margit a' győzhetlen fegyvert, a' megváltás keresztjét, jobb kezében; nyugodtan 's aggódatlan veti-le pillantatit a' szörnyetegre.

Am ha e' festvény nem származik is Raphael legjelesb időszakából, 's ugy tetszik, mintha idő 's régibb javitgatások által nem keveset szenvedett volna: mind e' mellett is több tekintetből szép 's nevezetes marad. Eredetiségén egyedül csak azok kétkedhetnek, kik sem a' rajz characterét, sem a' sztyl találmányát 's az eredetis szinezést, melly némelly helyen Raphael ecsetjének minden finomságával még nyílttan fekszik itt, — képtelenek megítélni. A' dologhoz jól értők soha nem vonakodtak attól, hogy eredetinek ismerjék azt, melly már 1656-ban felállítva volt ausztriai Leopold Vilmos főherczeg nagy műkedvelőnek cabinetjében, Brüssselben, pedig akképp' helyezve, mint azt az ifjabb D. Teniers festvénye bizonyítja, melly egy teremtet ábrázol az érintett gyűjteményből, magában foglalva ezt 's más képeket, 's melly hasonlag a' cs. képtárban feltalálható. E' tábla azon rézmetszvények közé is fel van véve, mellyeket Teniers 1660-ban adott-ki e' gyűjteményekből.

Raphael kétszer dolgozta e' tárgyat egy 's hasonló módon. A' másik táblát (vászonra 5'—8'' magas 's 3'—7'' széles) feltalálhatni Parisban a' kir. museumban. Mindkettő e' mesternek második modorjában van; ha azonban ezeket igazán összehasonlítjuk egymással, ugy már igazságosan a' bécsinek kell adnunk elsőséget. Az egész történet itt teljes egységgel 's legvilágosabban van ki nyomva; a' hősné valóban diadalmaskodik a' hit ellenségén, mozdulat van minden tagban, szilárdság 's nemesség a' tartásban; a' legfőbb öröm e' végbe vitt csudán tündöklök a' szűznek arczáról. Ha a' parisi képhez fordulunk, látunk ugyan azon egy igen gyengéd, érzékeny szűz leány-alakot, melly azonban, a' situatiót tekintve, minden egybekötés nélkül áll a' képnek más részeivel. Könnyed lábbal lebeg előre a' nélkül, hogy befolyása volna a' véghez vitt csudára. Nem látszik egybekötésben lenni sem az éggel, mellynek hatalmával történt a' csuda, sem a' legyőzött szörnyeteg-

gel, mellynek szárnyai akaratlanul érintik a' szűznek lábait; hanem — a' néző felé lép, kit köszönteni, vagy kinek győzelmi pálmáját látszik mutatni; szóval, minden mást lehetne inkább kétes állásában fellelni, mint éppen azt, mit kifejeznie kellene.

Találunk magában a' környezetben is jelesebbet előadva a' bécsi képen; hol minden szabadabban 's nagyobbban van feltalálva, mint amott. Egyedül csak a' sárkánynak rémitő alakja a' két képen, ámbár kevéssé változtatott helyzetben is, van hasonló művészettel végezve. Itt éppen úgy, mint ott, mutatja magát az óriási állat maga nagyságában, a' nélkül még is, hogy fensőség korlátozóná a' főalakot; itt azon módon, mint ott, hordozza a' fensőség bélyegét, mellyet Raphael összes alakzataira tudott nyomni; végre mind a' két képen a' szentnek alakzata legfeltünőbb ellentétben mutatkozik.

Valósítási tekintetben e' kép a' művésznak azon epochájába tartozik, midőn ő Florenzben léte alatt Fra Bartolomeo után megváltoztatá coloritját. A' fő-tón kevéssé a' barnásba lép által; az átmenetek és árnyékok melegebbek, a' carnatio hathatósabb, mint előbbi dolgozataiban: azonban távol van attól, hogy téglaszínű volna, mint azt egy helyen állítják, mi ellenmond a' már Bartolomeónál látható szép colorit characterének. Látszik, hogy e' rajzban a' perugini iskola némi szárazsága létezik; a' szűz jobb karján a' hajlácsontok valamivel erősen jelelvék. Legyen bár, hogy a' nevezett részekben mindent becsmélés nélkül nem hagyhatni, mind a' mellett is a' compositióban Raphael szelleme szóll, 's teszi azon határtért, mellyben ő eddigelé utólrherlen uralkodik.

4) „Jesaiás proféta“ Raphael festése után Caracci Annibaltól dolgozott másolatkép; vászonra festve 7' magas, 's 7'—4" széles. Ámbár itt csupán másolattal van dolgunk, ez azonban az elő- 's után-képezők által kétszeresen nevezetes lön. Az eredeti mű Raphael harmadik 's legnagyobb időszakából első gyümölcs 's frescofestvény sz. Ágoston-kápolnában Romában. Raphael ezt Ghisi Ágoston számára festé, kinek ő e' palotában a' híres Galateát is készíté. Caracci szorgalmának köszönjük (ki ügyekezett, mennyire tőle tellett, Raphaél és Correggio műveiből másolatokat szerezni) az ecset egész erejével 's az eredetinek egész szellemével az utóvilágra hagyott e' mű dolgozatát Raphaelnak: mi annál érdekesebb, minthogy az eredeti kép csaknem egészen enyészetbe jutott. Az előbbi igazgatót a' bécsi es. galleriában, Rosa József urat, illeti azon érdem, hogy e' műremeket a' történet által olly igen híres sz. keresztii apátságban, Bécs közelében, lelé-fel, 's a' képtárba szálittatá.

Raphael fresco-festvényéről a' legbehatóbb 's legnyomósabb dicséretet a' nagy Buonarotti ejté ki, kit a' pereskedésben ítélő bírónak választottak, ezt mondván: „Jesaiásnak már egyetlen egy térde is többet ér, mint az, mit a' megrendelő az egész festvényért — nem akart megfizetni.“ Következetesnek találjuk, hogy Buonarotti Angelo Mihályt legelőbb a' biztos, merényes, jelentés-teljes rajz ragadá-el egész mértékben, ez levén saját művében is a' főérdem. Profétáira kell csak emlékeznünk a' sixtinai kápolnában. — Miben pedig Raphael sokkal felülmulta őt, az, hogy ebben a' nagyszerűség, valamint más műveiben a' legfelsőbb egyhangzatban állott alakzatainak helyzete 's characterével: midőn ellenben Buonarottinál akaratosan 's így gyakran fenhéjázva jelenik-meg. Raphael képen a' többi is hasonló érdemmel bír; az életerejű tartás, a' character teljes fő, érdemesek a' proféta hő szellemére; a' redőzet vagy is draperia antikok nagyszerű sztyljében készült. Az elrendezésben találunk bizonyos rokonságot Bartolomeo profétájával Pitti palotában, Florenczben. Lehet, hogy Raphael szemel előtt lebegett a' szerkezmény alkalmakor Bartolomeo profétája: kinek jámbor férfi levén, Raphael sok köszönettel tartozott. Amaz egyszerűséggel azonban gazdaságot állíta ő szemközt a' találmánnyal a' nélkül, hogy megcsónkítná a' nagyságot, melly mindegyik műben uralkodik. Jesaiás mutatja a' felnyitott tekercesen dalverseit (XXVI. 2) „Nyissátok fel a' kapukat az igazságos népnek, melly megtartja a' hűséget 's hitet.

E' most említett kép Goltziustól helyesen metszetett már 1592-ben, ugy hasonlólag N. Chapron által 1649-ben, később Caes. Fantetti-től. Miképp' történheték tehát, hogy a' tudós, a' művészetekben tapasztalással bíró Landon e' festvényt Raphaelról irt munkájában kihagyta? ellenben helyes „Annales du Musée“ ötödik kötetében mint czimképet helyezé elébe, illy aláírással: N. Chapron invenit!

NOVÁK DANIEL.

LITERATURA.

Soproni estvék. Literaturai egyveleg. Illy czim alatt egy vegyes gyűjteményt szándékozom 16 — 18. iynyi füzetekben, bizonytalan időszakonként kiadni, 's benne részint mások, részint magam által készítettendő olly fordítmányokat, kivonatokat, 's néha eredeti darabokat közölni, mellyek felől reménylhetem, hogy a' gondolkodni szerető olvasóknak vagy hasznosok, vagy kellemesek lesznek. Az első füzet most hagyá-el a' sajtót, 's találatik Pesten Eggenberger, Hartleben, Müller, ifj. Kilian, Heckenast; Bécsben Gerold; Pozsonban és Sopronban Wigand könyvárusoknál. Ára nyomtató papiroson 1 ft. velinen 1 ft. 30 kr. pengő p. — A' második füzet haladék nélkül fog nyomatni. Sopron, junius 19-kén 1839.

KIS JÁNOS Superintendens, m. t. t. rendes tag.

A' párisi bouquinisták. Ha tiszta időben a' Szajna partkövezetén sétál az ember, a' falakon tömérdek ócska könyvet lát lerakva, mellyeket a' francia bouquinnek, tulajdonosaikat pedig bouquinistáknak nevezi. Valódi könyvkedvelő soha sem megy-át itt a' nélkül, hogy a' népek és idők bölcsességének ez olesó kincseit még ne tekintse. Minden osztálybeli, jó rossz könyv, gyakran a' legfarcasább vegyületben hever itt rakáson. A' kezdőnél általában összevissza hányvák; tapasztalt bouquinista már érti az osztályozást. Nála a' munkák pásztákra osztvák. Elsőbe tartoznak a' minden nemű 's nem határozott áru használható könyvek; ezután a' határozott áru osztályok következnek, egy frankostól két sou-ig. Első osztályban ismét az első rangot görög 's romai classicusok régi kiadásai foglalják-el. Tudósok és könyvkedvelők figyelmét leginkább a' régi classicusok vonják magukra. A' bouquinista többnyire tudja, mit jelentnek az editio princeps szók. Erről leginkább meggyőződhetni, ha az ember Aldina árát kérdezi; éppen illy mértékben tudja az etienne-i kiadásokat is becsülni. A' könyveknek azonban nincs előtte határozatlan, hanem csak viszonyos becők, mellyek néha legnagyobb módosításoknak alávetvék; vagy is, másképp' mondva, lehet velek alkudni. Ollyan könyvekkel, mellyeknek becét nem ismeri, következőleg szokott báni: legbecsesebb könyvei közé helyezi, 's árát osztálya szerinti arányosságban határozza-meg. Ha kétszer 24 óra alatt el nem kelnek, áruk felényire száll; ha ekkor sem találkozik vevőjek a' fennebb említett idő alatt, ismét alább száll értékök. Nem ritka eset, hogy némelly könyvek, mellyek eleintén a' jelesek között állottak, egy hét mulva a' kicsapottak közé jutnak. Tapasztalt bouquinista többnyire mérséklett árt szab könyveinek, mert valóságáról ezen nagy elvnek: „gyors kelendőség lelke a' kereskedésnek“ meg van győződve. Ki azt hinné, hogy az embereknek egész könyvtáruk a' Szajna partfalain látható, nagyon csalatkoznék. Nagyobb részének honn még tömérdek könyve van. Nagy kótyavetyéknél gyakran 1000 — 2000 frank áru könyvet is összevásárolnak. Illy alkalommal nagy vásárra számítanak. Frigybe lépnek t. i. sajátlagos könyvárusokkal, kik a' kéziratokat, classicusok kiadásait kiválogatván, mi megmarad, ezeknek hagyják. Éppen így tartanak Sorbonne közelében szemlét a' tövényes, mathematicai, természet-történet és phillosophiai munkák felett is a' könyvárusok, 's a' jókat boltjokba szállíttatják. A' régiség-tudomány, görög 's romai classicusok érdekében szükségesnek látom megemlíteni, hogy ki illyesekhez jutni ohajt, könyvárus boltokat meg se közelítsen, hanem csak folyamodjék a' bouquinistákhoz. Mert azonkívül, hogy ez emberek mindig tudnak illyeneknek nyomába igazítani, azokat még olly jutányos áron is szolgáltatják kézbe, melly csak egy negyedét teszi annak, mit könyvárus boltokban kellene éreztök fizetnünk. Ha zsidósan nem alkuszunk velök, figyelemmel vannak a' régiség-kedvelők iránt, sőt mi több, minden új vásárlásnál összeírják a' könyvek lájstromát is, 's elküldözik a' könyvkedvelőkhez. Hálálkodásuk határtalan, ha olly munka értéke felől, mellyet nem ismernek, felvilágosítjuk őket. Nagyobb árverésnél összebeszél egész czéh, hogy egy kézre dolgozzanak. A' vásárlók szerencséjére gyakran összekoczódnak a' könyvek szétosztásánál, 's e' kellemetlenségek soknak kedvét szegik az illy egyesületekbe lépéshez. Ha a' bouquinista vállalkozata jól sikerül — 's az mindig megtörténik, ha könyveinek vagy igen nagy vagy igen csekély árt nem szab — könyvárus boltot nyit, melly foglalatosságánál korábbi kereskedésében szerzett ismeretei igen nagy hasznára vannak. Korán se higgyük azon-

ban, hogy ez antiquarius boltok a' hollandiakkal, nevezetesen a' leidenivel vetélkedhetnek; ebben csak ritkán kíván az ember, mit meg nem kaphatna, amazokban ellenben ritkán éri-el kívánsága célját. Mind e' mellett is elég tudományos könyvre talál a' vásárolni akaró; mert halálozások esetében magányosok gyűjteményei többnyire dobra üttetnek. Csak illy árverések alkalmával láthatni, hogy a' classica literaturának még folyvást vannak meleg barátai, és hogy a' tudományosság korán sem olly ritka Parisban, mint némelyek hinni szeretnék.

ROMVAY.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

Felszólítás az Athenaeum szerkesztőihez. — Az Athen. jelen évi 49-ik számában e' czim alatt „Párviadal a' Honművész és Athenaeum közt” 's ez aláírással „A' szerk.” egy elég gyermekies 's valódi komédiás vitéz alakjába öltöztetett cikkely jelent-meg, mellynek nagyobb része a' Honművészhez, 5-dik pontjának egyik része pedig egyenest a' Honm szerkesztőjéhez van intézve. Tudjuk, hogy az Athenaeumnak két szerkesztője és egy szerkesztő társa van; a' Honművésznek csak egy szerkesztője, ki tehát mindenk előtt ama „szerk.” szótag alatt, mephistophelesi palást alá rejtett, 's innen az elbizott hetykeség fegyverével hadarászó ellenfélnek valódi nevét akarná tudni: mellyet ha az említett urak nyilvánosan ki nem jelentenek, a' Honművész, vagy ennek szerkesztője, amaz álorczás gyermeket figyelemre 's válaszra méltatni nem fogja, hanem az érdemlett megvetés forró szelének kényére bocsátja.

Válasz egy ujoncz színésznek *)

Kedves ur! Levelét kaptam. Először is mint tapasztalatlan fiatal embernek azt tanácslom, hogy máskor, midőn saját ügyében ir valakihez, levelét okvetlenül bérmentesen küldje. — Most lássunk a' dologhoz. Ön azt kérdi levelében: hogyan juthatna-be a' pesti színházhoz? — de engedjen meg, itt én kérдем öntől: mi akar lenni a' pesti színháznál? Kardalnok? — Sejt-e valamit a' hangászatához? — Erre ön így válaszol: nem! — 's én erre ismét azt válaszolom: ön kardalnok nem lehet, legalább, ha rajtam állna, soha sem lenne; 's ebből magától következik, hogy dalnok annál kevésbbé. Tehát színész akar ön lenni? — Hiszen ön már is színész! — Itt azt kérдем: valami született genie-e ön, elhalmozva a' természetől minden nagy és főnséges adománnyal, a' mimikára születve, és a' szavaláshoz mintegy belső lyrát hordva keblében, hogy illyesmire veté fejét? — Ön természetesen ezt fogná felelni: „Különös vonzalmat, hajlamot, legyőzhetlen szenvedélyt érzek magamban a' színészethez, s reménylem, egykor művész leszek, mert született genie vagyok — — Ne csalja-meg magát; illyen genie ezer közül egy születik: 's a' ki nem illyen, az csak miveltség, tudomány és szorgalmas tanulmány által lehet valamieskévé, 's ezen szükséges előkészületeket, lígyje-el ön, senki sem szerzé-meg a' dongák között; 's kár, nagyon kár, ha a' különben talán jó bodnárból kontár színész válik. Az még bocsájtható hiba, midőn mivelte és tanult ifjú keves színészi tehetséggel színészszé lesz; mert az

*) Ki a' színészet darázsától megcsipve, ellhányta abroncsait, bucsút mondott dongáinak. 's kis társaságban theatrística lön, 's engem arra kért levelében, hogy neki utat mutassak, mellyen a' pesti comediához juthasson.

ilyenben legalább az egyik jó oldal megvan, a' műveltség: de bocsájthatlan bűn, ha genie nélküli mesterlegény, talán a' nehezebb munkát unva, vagy a' könnyen élhetés lidérczétől esalogatva, édes henyelés reményében, vagy valami fattyú-varázstól vagy ferde önértettől csábítva, elveti műszereit, mellyek becsülettel táplálák, 's theatristává lesz. Megvallom haragra gyúlok, midőn balítélet 's balirány miatt a' művészet szentségét megfertőztetik. Illyen, jött-ment bitangokból alakult kóbor és kontár csapatok nemcsak a' jobbaknak nehezítik kereset-módjokat, hanem az egész magyar színészetre homályt vetnek annyira, hogy csak ritka művelt és tanult ifjú szánja-el magát e' dicső pályára. Ön levele csúnyirat a' színészetre, mellyben többi közt ezt írja: „hogy miképp' juthatnék-be a' színházhoz, mivel nekem nagy kedvem volt a' színészetre, ámbár ugyan pintér mesterségem volt, ki is ugyan néhány hete kig dolgoztam K. urnál, tudja, hol uraságod a' vendéglőben gyakran vacsorált, színésznek lenni jó 's a' t —“ ezek tulajdon szavai. Fontolja-meg, ha tetszik, következő tanácsomat: ha önben nagy a' genie, mi eddig alkalmasint kitűnt, ám maradjon színész: de ha genieje nincs, — mint-hogy mivelődés és tudomány hijányában reménye sem lehet valaha jó színész-szé alakulhatni, — térjen vissza dongáihoz! — Ugy van, térjen vissza dongáihoz! mert önnek, ha jól emlékszem, a' természetet keveset, a' műveltség pedig éppen semmit sem adott. Születnek költők, színészek 's más művészek, az az, önmagukból is fejlődnek nagyokká; de az illyenek ritka hollók. Ügyetlen 's egyszersmind tudatlan és miveletlen színésznél nincs a' világon botránkozhatóbb; mert ennek balgaságát egész néptömeg, a' kontár mesteremberét pedig csak a' vele dolgozatók tapasztalják.

s.

F i g y e l m e z t e t é s. Pesten, hétfőn, július 1-őjén Lendvayné assz. jutalomjátékaul először fog adatni „e s e d i t ü n d é r“ regényes vig játék 3 szakaszban 5 felvonással, énekekkel 's tánczozal (Irták Gaal és Jósika. A 2ik szakaszban előforduló zenét készíté Thern, éneкли Felbér Maria k. a. — A' szakaszok czimei: „a' jövendő titkai“ 2 fvsban. — „a' tündér király“ 2 fvsban — „a' szatmári bál“ 1 fvsban).

PESTEN, jun. 19én „molnár és gyermeke“ szomorújáték 5 fvsban (Rau-pach után Szerdahelyi). Megyeri ur (Reinhold) a' cothurnusi osztályban e' szerepet kitünőbbjei közé számíthatja. L e n d v a y é assz. (Maria) 's L e n d v a y ur (Konrád) szivható érzéssel játszá a' boldogtalan szerelmes párt. — Nézők kevesen. — 20-án „szerelem és champagne“ eredeti vig játék 5 fvsban, (Gaal munkája). Bartha (Dengelegi), Megyeri (Obscurides) 's S z e n t p é t e r y (Falusi) urak igen jelesek voltak. L e n d v a y n é assz. (Adél) csak azon perczen is érdemessé tette magát a' babérra, midőn Csátáry Vilmosnak (Egressy G. ur) esókot nyujt. Nézők kevesen. — 21-én „fekete asszony“ énekes parodia 3 fvsban (Meisl után Kiss Iván). S z e n t p e t e r y ur (Csörgő) a' legeredetibb torzkép volt mind azok között, mellyek szinpadunkon eddig-elé feltűntek. — Nézők kevesen. — 22-én roszul őrzött leány czimű 's érdektelen tánczjátékot megelőzőleg „örökké“ vig játék 2 fvsban (Scribe után Csató Pál). S z i l á g y i ur (David) 's L e n d v a y n é assz. (Mathilde) igen jelesek. Sikerültneknek mondhatni Egressy G. ur (Ferdinand) némelly jeleneteit is. Nézők kevesen. — 23-án „garabonczás diák“ bohózat 3 fvsban. Nézők kevesen.

Külföldi játékszin.

Beljegyhez hű maradás. Shakespeare egykor darabjainak egyikében a' királyt játszván, közel állott a' királyné páholyához. A' szinpadi király éppen parancsokat osztogata szolgálinak, midön Erzsébet, hogy lássa, valljon hű marad-e a' pünkösti király szerepe beljegyéhez, zsebkendőjét a' szinpadra ejté. Shakespeare ez által legkevésbbé sem engedvén magát megzavarni, hanem parancsát teljesíteni indult szolgálhoz imigy szólt: „mielőtt ezeket teljesítenék, vegyék-fel testvérünknek zsebkendőjét. Erzsébet a' szerencsés ötleten jó ízű kaczagott, és Shakspeare lélek-éberségét megtapsolá.

Szini előadás török országban. Konstantinápolban, a' szultannak multkori születése napján, az olasz társaság játékszini előadással is tisztelkedék, mellyen mintegy 3 000 néző volt jelen éjfélig, a' Törököknek szokása ellen, kik 8 órakor már ágyba szoktak bújni.

Mainczi elméncz. — Mainzból következőt irnak. — „Itt még most is meg van az a' roszt szokás, hogy a' téli szini előadások előtt, próba-játékokat kell adni. E' próba-játékok jelen évben „Ördög Robert“ — „holt vendég“ és az „örszellem“ voltak. Egy elméncz e' darabokra ezen megjegyzést tette: — „Ha az ördög a' holt vendéget elvitte volna, örszellemünknek mondhatnók.

TÁNCZ.

Vácziról. Nyárelő 16-dikán 1839. Élni, de sors-üldözte honosainak javát eszközölve, hasznosan élni, ritka tünemény. Gyéren tündökölt ez, a' többek előtt ismeretlen, korányiő egünk kékes azurján, 's csak itt ott ömlesztí mosolyogva jóltevő malasztját. Igy, tünde fény közt rezge ma a' városunk keblében létező süketnéma intézet fölött, közönségünk nemes 's műkedvelő részecskéjének örömteljes elragadtatására. Ugyan is Domján ur, a' jeles, 's több érdekes munkálatával olvasó közönségünk figyelmét magára vontt nagy reményű hazafi, honunk szerencsétlen növendékeinek, kiktől az ádáz sors a' halló és szólló tehetségeket makacsan megtagadá, mintegy létkönyvitő, nemtőlül lehetni sietvén: jelen alkalommal a' lövész-egyesület épülettermében, mellyet a' szépnek mindenkor örvendő egyesület nagylelkűleg engedede-át, az említett intézet javára, esti órákban, egy, meg nálunk egészen szokatlan, mulattató felolvasást tartani sziveskedett. Részai: 1.) „A' hontalan keserve“ költemény Bérezytől, tapsok és többszöri „éljen“ közt érzetteli 's kellemes lejtésű hanggal meglepőn szavalá H. N. k. a. — 2.) „Csolnakos“ — mint hisszük Kőlesey költeményét kissé szagatva olvasá K. T. k. a. — 3.) „A' holdhoz“ — kötött, — 's „ábrándozás a' szerelemlről“ tiszta, nem keresett és még is fellengző köttetlen ir-idomba öntve, hallgatóinak tapsaik-'s hangos „éljen“-ekkel jelentett nagy örömeire ékesen — kár hogy nélkül igen gyengén — felolvasá, a' cél szentségét tekintve, melegebb részvétre számoló Domján ur. A' sikerült felolvasást azonnal élénk táncz-vigalom koszorúzá. — Köszönet 's forró hála mind a' szives szavalóknak, mind a' nagy lelkű lövész-egyesületnek e' nemes tettökért!

M. N.

DIVAT.

26-dik divatkép (Parisból). — Bárson spenszer; ruha indiai musselinből négy lebegénynyel; legujabb idomú napernyő, 's vasból készült karszék. — Bécsi divat jun. 20-án ruha habos rajzú foulardból három lebegénynyel 's oldalzsinórokkal szegve; mull-kendő himezeve, körözve és kreppel bélelve; risszalma kalap virágokkal

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson alul, a' Duna partján 114. sz. a.

HONMŰVÉSZ.

Pesten vasárnap június 30^{kán} 1839.

KÖLTÉSZET. *)

S i r.

Bus füzek alkonyán
Egy néma sir-halom,
Körüle csend tenyész,
Ölében nyugalom.

Fölötte fátyolos
Kereszt setétedik,
A' mellyre ujjaim
Virágimat tűzik.

„Kie e' sirhalom?
Szíved milly bűn mereng!¹⁶
A' vándor így, — 's szemén
Részvét sugára leng.

De én, kinek panasza
Már enyhé nem terem,
Az ifju kérdéset
Csak némán nézdelem.

'S keblem borúival
Ismét elfordulok,
'S a' barna fátyolos
Keresztre hajlok.

Rea' a' bús jelen
Virágít aegatom,
'S a' bájjal elvirult
Multat siratgatom.

SZELESTEY LÁSZLÓ.

SZORGALOM.

Sardiniai függő hid. Azon új függő hidat, mellyet a' sardiniai kormány az Annecy és Genf közötti uton készítettett, melly Carlo-Alberto név alatt e' hónap végén nyitattik-meg, az illy nemű építvények egyik legérdekesebbjeinek mondhatni. Egyik genfi

*) Igazítás. — 48-dik számú Honművésziünkben az „egy érzéketlen széphez“ szimzett költemény felett hibásan állott „Bulwer után.“

lap következőleg ír e' hidról. — „Egy hatszáz lábnyi mély hegy-nyilásban harsogó folyam, melly az olasz országból Sveiczba vezető utat ketté szelte, az átkelést veszélyessé, télen által pedig lehetlenné tette, ugy szállván eltűnt. A' folyamot karoló hegyek egyesültek; a' teremtésnek e' két óriása kezet nyujta egymásnak, 's az örvény felett haladó vándor mintegy káraikon lépdél az ég felé. A' bámuló 's majdnem zavarodott nézőre nagy hatással van e' hid, különösen ha kissé távolabbról tekinti. A' hidon alól, mintegy 300 lépésnyire, a' régi utról tekintve, ugy látszik, mintha e' hid a' levegőben függne. Jóval alább tűnnek szembe a' hegylánczok első bozótjai, 's ezek felett a' fellegek, mellyekre a' hid támaszkodni látszik. 'S midőn e' fekete vonal az emberek, marhák 's kocsik terbe alatt lebeg, a' szemlélő akaratlanul Ossian felleges álmaira, vagy a' gyermekkorunkban elringató tündér regékre gondol, 's néhány pillanatnyi eszméltre van szüksége, hogy annak valóságáról meggyőződnessék, hogy nem valamely új világban van. E' pont (600 lábnyira a' víz medre felett) legmagasabb a' föld tekén, mellyről a' vándor függőlegesen tekinthet-le az alatta tátongó örvénybe. A' világnak egy emléke sem költ a' lélekben olly nagyszerű érzelmeket mint e' hid. Fényre, művészetre nézve ugyan sok van, mi felülmulja; de olly kiolthatlan behatást egy sem képes tenni.“

Aeol-fürdő. — A' livornoi fürdőknek nem kicsin száma nem rég még egygyel, az Aeol-fürdővel szaporodott. A' fürdő-szobákban csövek vannak, mellyeken gőz-fúvók segedelmével meleg, langyos, hűs, vagy jéghideg szellő eresztetik a' betegnek mezen lenített egész, fél vagy darabka testére, miként t. i. a' szenvedőnek állapotja kívánja. Főnöke e' nagyszerű intézetnek, melly a' program szerint esuda-orvoslásokra képes, **S m i t s o n**, angol orvos.

ÉPÍTÉSZET.

F o n t a i n e.

E' hydrostatikai mesterségek azon tapasztalás tételen alapulnak, hogy a' víz mindenütt vizirányos állást vesz-fel, 's a' csőben a' közösülési szárákkal egyenlő magasan áll. Ha tehát a' csőnek egyik vége, vagy az egyik szár rövidebb a' másiknál, 's a' hosszabb rész folyton folyva töltve van vízzel, neki a' kisebb végből kell ki szöknie a' vizirányos állás fentarthatása végett. Azonban a' levegőnek ellentállása okozza, hogy a' kiszökő vizsugár magassága nem tökélyesen egyenlő a' csőnek hosszabb szárában levő vizoszlop magasságával. — Ha valamely forrás magas helyzetű víztartójából csövek segedelmével mélyebb fekvésű helyre vezéreljük a' vizet,

ez itt a' csöben levő nyílás által ismét olly magasra fog felszállni 's kiömlendezni, mint az a' forrásban magában állott. A' francziák különösen ügyes mesterek efféle vízművekben, mellyek gyönyörködésre 's közhelyek diszítésére szolgálnak; azonban más hasznot ezentúl nem is szereznek. — Lehet azonban a' gőzek kiterjedő ereje által is, úgy a' levegő összenyomása által, szökő kutakat létre hozni. Az utóbbit alkalmazzák a' vízi puska szélüstjéhez is.

Azon okból, hogy utánozni lehessen szükségünk 's gyönyöreink kielégítésére a' természetet, viz-hiánynál nem kimélünk sem fáradságot, sem költséget, még akármiféle találmányt sem: ha annak arra kell szolgálni, hogy a' viz bizonyos hajlékokba vezettesék gépelyek által. Illy módon mesterséges szökő kutak lépnek életbe városokban 's falusi jószágokon is. A' viz ehhez képest földolog a' szökő kutaknál, ömletegeknél; az architektúrát és szobrászatot pedig úgy tekinthetni, mint csak mellék-dolgokat. — Valamennyi szökő kút (fontaine) között, mellyek téreket 's utzákat diszítnek ollyas helyeken, hol legkellőbben tűnnek szembe, 's úgy szóllva életet adnak a' helynek a' nélkül, hogy keskenyitnék a' tért; — csak az ollyasoknál, mellyek befedvék 's a' falhoz támasztvák, használhatni oszloprendeket. Bizonyos architektus azt kívánja, hogy a' szökő kutak csak a' doriai oszloprend szerint rendeztesse-nek-el, mivel a' joniai és korinthetai csak paloták számára van szánva. Azonban úgy látszik, hogy ügyesen alkalmaztatik akár-melylyik oszloprend is: feltéve, hogy illő tekintet véteték a' helyre, melléképületekre 's más egyéb körülményekre.

Minden szabadon álló szökő kut, mellyet városokban 's kertekben rendezünk-el, vessen bár sugárokat, vagy képezzen víz-ömleteget, piramist, lehulladozó vízcseppeket, pór művezetet, grotesket, vagy legyen bár mi más módon elintézve, egy általán nem szenved-meg mást, mint csupán architecturái czifrázatokat. Ez ékesítményeknek pedig hasonlóknak kell lenni 's összeköttetésben állni a' vízzel, helyzettel 's más körülményekkel. E' végre nem kell sem csupa önkényes ötleteket valósítani, sem találmányokat a' mythológiából elővonnai; mert ezek nem eszközölnek hatást reánk. Földírás, természet- 's polgári történet elég gazdag források: honnan annyi tárgyat kölcsönözhetni, hogy általuk bármi nemű szökő kutakat is a' legillendőbben diszithetünk, 's a' természet és moral tanúságos tárgyaivá tehetünk. — Roma gazdagabb valamennyi más városnál szökő kutakban; de talán mind e' mellett nem mutathat-fel csak egyet is, melly helyes izlés szabályai szerint volna elrendezve. A' vizet négy lábú állatok szájából, vagy egy buta álorczú

főből kiigrattatni, valami igen izletlen. Málhásokat tonnákkal, miképp' azokat alkalmazni kezdék Roma utszáiban, illyesmihez használni, az üres fők nyomorúságos ötlete. — E' nemű mű-alkotványokat mindenféle alkatban láthatni a' versaillesi kir. kertben: illyenek ott például a' szerelem szigete, Flora, Ceres, Apollo bassinjai, egy érczből alkotott-zöld fa, mellynek minden ágából víz ömledezik, számtalan ömleteg vagy vizzuhatag 's a' t.; Casselben a' pompás szökő kutak viz sugárokkal; Bécsben a' schönbrunni kertben a' többféle viz művek, 's így máshol is.

Legalkalmasabb évtáj források felkeresésére augustus, september és october hónapok; mivel ha ezen évtájban a' viz feltaláltatik, bizton feltehetni, hogy minden más évtájban leend viz. Ekkor t. i. a' föld száraz, a' gőzlyukak nyitvák, 's a' kigőzölgéseknek szabad kimenetelt engednek, mi jele az ott lappangó forrásnak. — Legjobb helyek források felkeresésére a' hegylábak, jelesül azok, mellyeknek csekély lejtőségük van, zöld füvel beboritvák, 's éjszagnak, vagy azon égtájnak forditvák, honnan a' nedves szelek érkeznek. — Szükséges azonban a' föld természetére is tekinteni. Agyagos homok-földben csak kevés 's kicsiny vizerek vannak, 's nem fekszenek mélyen, nincs is kellemes ízük. Fekete földben 's kövecsből található kis lyukakat kitöltve cseppekkel, mellyek télen összegyűlnek 's kemény helyeken megmaradnak, azonban jó vizet adnak. Hasonlag jó azon viz is, melly a' homok-erekben találkozik. A' legtöbb, legegészesb 's legfrisebb viz az, melly a' kőszirt 's hegyláb között forr-ki. Ellenkező ezzel éppen az, melly a' síkságban jut napvilágra. — Ha tudni akarjuk, valljon vannak-e valahol vízforrások, le kell feküdni a' lapon, kevéssel a' nap feljövele előtt, 's arra figyelmezni, valljon emelkednek-e fel valahol gőzek; mellyek rendszerint oda mutatnak, hogy ott források rejtvék. Más ismertető jelek, ha egy téren, közel a' földhez, szüntelen tipolyok, szunyogok fel 's alá szállongnak; ha valahol szitytyák, kákák, fűzfák, egerfák, nád- 's más víznövények szabadon tenyésznek a' nélkül, hogy álló vizektől tápláltatnának, — Számos efféle próbatétre lön nekem szükségem 1835-ben, midőn éppen a' gödöllői diszes hercegi kertnek némi változtatásul készítém a' javalattervet: ellátni igyekeztvén a' bassinokat tartós tiszta vízzel, és szigorún vizsgálván ez okból a' körül fekvő tért. Ha lehetséges volt volna elég vízmennyiséget a' dombok egyikénél összegyűjtögetni, azt minden esetben szökőkutak elrendezése, létesítésére használni el nem mulasztom vala. — Láthatni különféle alakú szökőkutat, mellyek városi térek, diszkertek 's berkek élénki-

tése 's ékesítésére szolgálnak, mellyek tehát alkalmat nyújtnak a' műkedvelőnek hasonló vízművek feltalálására.

NOVÁK DÁNIEL.

SZINÉSZET.

Magyar játékszin.

PESTEN, jun. 24-én először adatott „Romilda“ eredeti szomorújáték 3 fvsban. Irta Szigligeti. — „Gisulf, (Egressy G. ur) a' Romilda, neje, hűségében kétkedő longobard fejedelem, Abdul (Szentpétery ur) arab jóst hivatja, neje hű-vagy hűtlensége felől értekezendő. Abdult utjában az Avarok elfogják, 's Aladár, (Lendvay ur) kánjok elébe vezetik, mint kémét. Aladár megértvén tőle utja czélját, egy gyűrűt bizra ad, a' fejedelemnének átadandót, 's hogy a' válasz meghozása felől magát biztosítsa, Abdulfiját (Balog P. epi) tuszul tartja. Abdul Gisulfhoz jő. Ez a' csábító nevét, ki hiedeme szerint neje szobájába csuszott, kívánja a' jóstól tudni; ellenkező esetben halállal fenyíti. A' megrettent jóst időt kér lelkeinek feloldozására; míg magával tanakodnak, előjő Rubald (Fáncsy ur), Gisulf öcsese, megvallja Romilda iránti szerelmét, 's hogy annak szobájába lopódzott; de mielőtt ajka a' szendergő nőét illethetné, bátyjának haza érkezése miatt távoznia kelle. A' jóstól valót kíván tudni, mellyikök haland-meg előbb, Gisulf vagy ő: utóbbi esetben Gisulf halálára esküszik. Abdul, hogy a' csábító megnevezésével éltét biztosítsa, a' hallottakat Gisulfnak fölfedi; ez öcsesét halálra itéli, 's az Avarok ellen csatára rohan. Romilda, a' női kötelességeket hiven teljesítő, de keblében egy idegennek képét tápláló, Rubaldot a' vérpadról megszabadítja. Ez bátyjára boszút esküszik, 's Romildának szerelmét megvallja. E' közben előjő Abdul, 's Aladár gyűrűjét megmutatja. Romilda a' gyűrűben öngyűrűjére ismer, mellyet egykor szabadítójának adott, kit azóta lelkében imád. Romilda ömlengései közt a' vesztett csatának hírért 's Gisulfot, az Aladárral vívott párbajban halálosan megsebesítettet, hozzák. Az Avaroktól követjő, a' vár kulcsait 's kánjok részére a' fejedelemné kezét kérő. Gisulf átlátva a' párbaj okát, nejétől esküt csikar-ki mellynél fogva gyilkosát meg fogja boszulni. A' vendégi jog törvénye, erény és esküje között hánykodó nő, Rubald kényszerítésére végre megigéri, Aladart a' gyilkosul ajánlkozott Rubald, Vindolb (Somogyi ur) és Lebold (Udvarhelyi S. ur) kezébe szolgáltatni. Aladárt azonban, kiben gyűrűjéről szabadítójára ismer, megszabadítja: 's hogy esküjének még is hive legyen, magát halálra szánván, a' gyilkosokat előszóllítja, 's a' dolgot körülményesen megvallván Rubaldot kényszeríti, hogy tört döfjön keblébe. Rubald vonakodik. E' közben a' közelgő Aladár szava hangzik, 's a' féltékenységtől győtrött Rubald, hogy Romildát ha ő nem, más se bírhasza, gyilkot márt a' nőnek keblébe. Aladár Romildát haldokolva találja, 's gyilkosaira boszút esküszik.“ — Ez rövid tartalma a' darabnak, mellyet a' nem nagy számú közönség tetszéssel fogadott, 's a' szerzőt minden fnás után hívá, mint szintén Egressy, Fáncsy urakat 's Laborfalvi R. kisasszonyt is. — 25-én „Zampa“ daljáték 3 fvsban. Nézők igen keyesen. — 26-kán „a' nevelő ezer bajban“ vig. ját. 1 fvsban (Elevény fordítványa) került ismét szinpadra, és sikamlós némelly részei mellett is jó for-

mán mulattatott. Me g y e r i u r (Lassenius) szokott jelességgel adá szerepét Kőveté e' mutatványt Cavallini Erneszt ur hangversenye, miről alább a' hangzászatban. — 27-re „királyleány mint koldusnő“ vala hirdetve.

KOLOZSVÁRATT, *) apr. 27-én először került színpadra az „agg színész és leánya“ vig játék 3 fvsban. Bar th á t a' ezímszerepben utólszor hírleli a' hirdetmény fellépni; de hihetőleg örömkre még legutólszor, és még legeslegutólszor is hírlelni fogja (szokás szerint); mert háromszor utóljára láttatni egy igen kedvelt embert: háromszor tömött erszényre van a' calculus; minek mi ügybarátok igen örülünk: esakhogy ez is a' vendég távoztával bizonyos tudva levő környületek miatt Isten meuntsen! nehogy utóljára történjék. No de hála a' pesti színháznak! ettől még rövid ideig nincs mit tartanunk; mert hazánk legelső színésznője, a' ki következendő játékban lépend-fel színpadunkon, a' nagy hírű L e n d v a y n é, bizonyosan nagy k á r m e n t ő j e leend színésztársaságunknak, 's eddigi vendégeink között legbiztosabb reménye jövedelmeinek. De most a' dologra; mit főlebb mondék, azt megmutatandó is leszek. — Bar th a ur az agg színész szerepében sajátosságos oldalait tünteté elő a' régibb kor hű képletü művészenek. Láttuk benne és szerepében, pályája hálátlan vég napjaiban, a' szín öreg gyermekét; igen, azt az életet, melly e' pálya ifjú szakában ezer szeszély burokjában fejedezve, 's a' szín világából némüleg a' játszónak kül életére is átlópözva, végre egész terjedelmében egyszer és utóljára a' késő napokban a' nevetség központosul. 'S mikor a' költő és művész illy tiszta színekben látatja azonképet, melly mosolygó dicsőségében végre caricaturává fajul; meg kell emlékeznünk arról, hogy az ifjú kor bármi életpályán csak ott növeszthet tiszta szándékkal kedves gyümölcsöket, hol végső napjaiban jutalmat érez fáradalmiért, 's nem kíséri végig járatlan utjain az é h h a l á l. És most nemde előttünk áll a' szín gyermeke?? — T ö r ö k M i m i (Sugár Serenka) iparral játszott; de jó szelleme még sem szállta- meg annyira, hogy mi igazi közönség, elhihetnők a' színpadra hozott költői közönségnek valóban szünni nem akaró t a p s a i t méltányosnak lenni. Ennél fogva e' szerepet gyakorlottabb kezekben ohajtjuk máskor, hogy ha már T. Mimi szebb szorgalmával otthonosbba nem mivelheti magát benne. S z a p l o n c z a y (Keserü) a' journalista szerepében egész parodiázási buzgósággal játszott. K i l é n y i (szinigazgató) igazgatói környületeiből merített furcsa ötleteivel mulattatott és nevetetett. Az egész előadás elég renddel sikerült. Bar th a ur sok izben hivatott. Nézők közöpesen. — 28-kán L e n d v a y n é asszonyosság először lépett-fel színpadunkra „miveltség és természet“ czimű 3 fvnásos vig játékban. (Irta Albin.) zajos taps és éljenezés üdvözlé a' fellépett művésznőt, a' pesti anyaszínház pártalan leányát: 's megemlékeznék játékában azon képekről, mellyek őt nagy-nak hírlenek; mert ő valójában n a g y v o l t, nagyobb, mint sem a' képek után álmainkban feltünhetett. Láttuk benne, Aspasia szerepében, a' bárgyu természetességet, mellyben a' félénkség zaboláji között a' léleknek legszebb virágai nyílnak-fel, 's mellynek mosolygó színeit L e n d v a y n é olly festői vonalokban tüntette elő, mint csak nap festheti a' virágok kelyheit. Ha van természet, miveltség nélkül, nézzük - meg itt Lendvaynét, 's hinni nem fogjuk, hogy valóban van; mert noha ő hogy szerepében a' legmeztelenebb természetet mimelte: lappangva láttuk még is benne azon miveltséget, melly csak

*) E' közlemény a' Honn. szerk.—hez jun. 25-én érkezett.

egyedül és csak egyedül játszhatik a' született természetre. És ha van mivelttség természet nélkül, ujjolag nézzük-meg itt Lendvayné, 's hinni ismét nem fogjuk, hogy valójában van; mert a' mellett, hogy legkedvesebb miveltséggel emelte szerepét a' legegyszerűbb természetre, hol minden, de minden léptében, mozdulataiban, csalogányi hangejtéseiben a' mivelttség istennője ragyogtatá varázs arczát: még is honolni láttuk benne azon szelid természetet, mely egyedül vonhat dicsőcséges fényt a' mesterkéltn miveltségre. Lendvayné hangja kevés uti rekedtsége mellett is olly tiszta hangzatú, szavalata olly mivelt és természeti szép, minőt szinpadunkon meg eddigelé csengeneni nem hallhatánk. Azonban erősen sajnálók őt; mert láttuk, mekkora kin, mekkora bűnhődés volt neki gróf Tüzessel (Kilényi) szerelmeskedni. Nem is csuda! hiszen ő csak „természet“ leánya volt, 's e' természet leánya irtózott a' mivelttség embere szerelmétől. Bartha ur a' hirdetmény szerint ismét utólszor lépett-fel Szikra szerepében. E' játékában B. annyi ügyességet fejté ki, mennyit még a' durva comikumokban soha senki szinpadunkon; 's nem is vélem, hogy illy szerepekben Bartha fölülmulható lehessen. Lendvayné és Bartha minden felvonás között, valamint utóljára is, zajos éljenek között hivattak. Színházunk tömve volt. — Apr. 30-kán „nagy világ divatja“ adatott, vig játék 4 fvnásban. Vendégeink közül egyik sem játszott, 's ez okból csak üres padok előtt folyt a' játék; és így nézők nem léteben Kunert Gyula ur, volt udvari énekes a' karinthiai kapunál Bécsben, felvonások között nem méltatta énekére a' csekély számú közönséget. Majus 2-ikán szinpadra került a' „molnár és leánya“ szomorújáték 5 felvonásban. Hogy ez ősi napok izetlen és fanyar darabját éppen most kelle látnunk, midőn Lendvayné és Bartha (a' pesti színház tagjai) vendégül lépnek-fel; nem kevés bámulattal kérdém magamtól: vajjon mi ok készteté Lendvayné és Barthát annyi jó szinművek boldog korában, illy időhagyott darabban felállani? Én részemről izlésöktől ezt nem vártam volna: annyival kevésbbé, mivel már a' darab értékéről jó résztint Pesten is hallhaták az igazságig sujtó véleményt. Mindazáltal eloszlanak aggodalmim 's feledtem a' darab comoediáját, ha Lendvayné asszonyt a' czimszerepben figyelemmel kísértem. Annyi kin, szenvedés és lélekharcz a' mély fájdalom mezején, mely e' lányt kísérti: Lendvaynéban annyira természetesnek látszatott, hogy feledtük a' művet, 's lehetetlen volt őt nem sajnálnunk szenvedéseiben, lélek-harczában, melylyel magát olly tiszta szinekkel szerepe természetességébe tevé. Utójelentében is, haldoklása pontján annyira bámulatosan fogyott-ki az élet szikráiból, hogy maga a' halál tanulhatna rajta: miként lepje-meg művészeileg az embert, hogy lelkét elbolygani kiszívja. Félünk is már, hogy talán nem lesz ébredése a' szini halál után; mert így meghalni csak egyszer képes az az ember! Bartha ur (Konrad) szerelmeiben ma simább volt, 's helyenként, hol nem feszült hangulatokban ömleszté érzelmeit, igen sok erővel játszott. Király (Reinhold) a' lelki-és testileg torzképű molnárt nem rontotta-el. Nekí illyekre hivatása volna, ha értelemmel igyekeznek átfatni szerepének másokkali surlódását, 's bővebben szeme előtt tartaná, hogy körülte más szerepek is fordulnak elő, kik mindannyi összehangzást követelnek játékától. A' karácson éji utazás a' temetőbe komolyságához nézve nevetséges volt, 's rossz képzetű. Játék végén, valamint felvonások között is, Lendvayné 's Bartha hivattak. Nézők igen számosan.

VRSS.

HANGÁSZAT.

Pesten a' magyar színházban adá Cavallini Erneszt ur, a' milanoi scala-színház első klarinetosa 2-dik hangversenyét. Részei: 1) Romberg Bernard verseny-ouverture-je, a' hangászkar által Heinisch ur igazgatása mellett igen jelesen előadva. E' mű a' maga nemében legjelesebbek közül való 's figyelmes műértő publicumra méltán tehet hatást. Érdemlett tapssal fogadtatott. — 2) A' v e r s e n y-a d ó ur változatokat játszott; hasonlólag a' 4-ik szám alatt adagiót 's változatokat, Bellini „Stranierajából“ vett themára — és berekesztésül capricciót kis (piccolo) klarineton — mind saját szerzeményeiből. — Ezek közben Jo ó b ur különös szivességből Rossini „Othellojának“ 2-dik felvonásából Rodrigo Es-dur ariáját; V á r a y ur pedig Bellini „Puritanjaiból“ a' lassú romanczot éneklé. Mind ketten taps és előhivatásban részesültek. Jo ó b ur e' nehéz 's legmagasabb tenor-hangokra irtt szép áriában ismét bebizonyítá azon szép tehetséget, melylyel őt a' kedvező természet megajándékozá; vajha azoknak, mint ritka kincseknek, pontos művelését és megőrzését főszabályul venné. A' legmagasb B és C hangoknak melljéből éneklésével nem kissé lépé-meg a' hallgatót; mert illyesmit valóban ritkaság tapasztalni. Ő neki a' magas hangokban futásokat énekelni fáradságába sem kerül, midőn mások legnagyobb erőtetéssel és elesuklások közt érintik az A hangot is. Jo ó b urnak csak jó énektanító kellene, ki őt helyes rendszerre, pontos pausálás és tactus-tartásra tanítaná: minek hiányát ma több ízben érezteté. — C a v a l l i n i ur nem igen hálás hangműszerén csaknem a' legmagasabb fokig vivé művészetét: 's őt a' klarinetjátékok óriásának lehetne mondani. Ugy látszik, hogy ő a' versenyekben legkedvezőbb hatást szerző nehézségeknek legyőzésben törekvék magát leginkább tökélyesíteni. És valóban, változatai közben, olly ügyességet fejte-ki a' legmerészebb és legnehezebb klarinet-passage-ok előadásában, a' bass-hangokkal kellemes bánás, azokról a' 13-ik hangokra ugrás és csaknem hihetlen magas hangok ki-esalásában, millyet, legalább itt, klarineton még nem hallottunk. A' cantabileban lágy előadást is bizonyíta-be; ámbár itt ott, kivált a' piccolo-klarineton némelly igen erősen vett hangjai nem hatnak kellemmel a' fültre. E' remek művész minden művének előadása után négyszer is hivatott a' legzajlóbb tapsok özöne közt. Fájdalom! hallgatók ma ismét kevesen voltak, 's így művészségét egyedül a' tapsokkal tapasztalható jutalmazottnak. Szerzeményei egyébiránt jelesek és olasz kellemmel ékesítvék. A' Straniera-változatok különös szépek, 's a' közbe tett obligat-kürtök működése igen jó hatású. — Sajnáltuk, hogy a' hangászkar olly pontatlanul kíséré őt igazgató karmester nélkül; holott illy jeles művész megérdemlené, hogy egyik vagy másik hangázkarmesterünk, legalább particellából, igazgatná a' hangázkart.

DIVAT.

Parisban a' fekete, zöld 's granát színű spenszerek fél bűségű ujjakkal folyvást nagy divatban vannak. Az előtestet gombok ékesítik. A' nyílt felruhákat fehér organdiból három fodrozattal díszítve nagyon viselik. Kedvelik a' pannut musseliut is apró virág 's rajzokkal. A' ruhák felső része rövid, ugy ujjaik is. Foulard és nehéz selyem ruhák is napi rendben vannak: fehér öltözetek nagy számmal lathatók; ugy az egész és fél fátol is. — A' hajdísz túll, csipke, krepből és virágokból áll. — Krep-capote-és risszalma-kalpok átálján divatosak.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiaczon alul, a' Duna partján 114. sz. a.

Nyomtatja Trattner-Károlyi, uri utsza 612.

